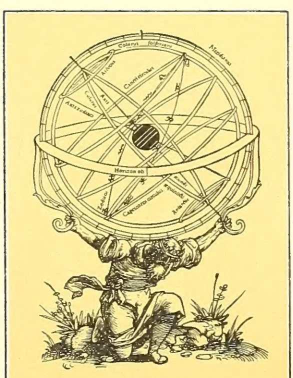
The Dibner Library
of the History of
Science and Technology

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DE PLANTIS LIBRI XVI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI,

Medici clariſsimi, doctiſsimiq; atque Philoſophi celeberrimi, ac ſubtiliſsimi.

AD SERENISSIMUM FRANCISCUM Medicem, Magnum Aetruriæ Ducem.

FLORENTIAE,
Apud Georgium Mareſcottum.
MDLXXXIII.

SERENISSIMO FRANCISCO MEDICI MAGNO AETRVRIAE DVCI.

Andreas Cæſalpinus S. P. D.

ADMIRABILIS ſapientia, Sereniſſime Dux Magne, qua vniuerſi natura gubernatur ac regitur, incredibili rerum varietate, ac pulchritudine ludit in orbe terrarum: ſiue enim animalium differentias, partes, ac mores ſpectemus: ſiue ſtirpium genera, formas, ac vires intueamur: ſiue tandem corpora in viſceribus terrę latitantia perſcrutemur: in omnibus immerſum quid, quod inexhauſtam ſapientiæ profunditatem in rebus condendis indicet, comperiemus. Id ego ipſe in perſequenda plantarum hiſtoria animaduerti. Cum enim permultos annos & publicè docendo in Academia Piſana, & loca multa perluſtrando, in quibus diuerſa herbarum, aut fruticum, aut arborum genera pro-

ueniant, in earum indagatione verſatus ſim, adiutus & multorum amicorum opera, atque hortorum copia, qui ad publicam vtilitatem conſiti peregrinas plantas vndique vel ex remotiſſimis regionibus aduectas conſeruant: nequaquam adhuc potui metam attingere: nam in dies, vt in prouerbio eſt, aliquid noui affert Aphrica: non quod natura nouas edat formas, aut nouas rerum pulchritudines effingat, ſed quod ob numerum immenſum nobis in dies nouæ oſtendantur. Idque non ſolum mihi contigiſſe video, ſed & cæteris omnibus, quos hactenus de hiſce rebus ſcripſiſſe accepimus. Et ſi enim permulti ſint tum inter antiquos authores, tum inter recentiores, qui partim iucunditate illecti, partim ob incredibilem vtilitatem, quæ in morbis ſanandis, atque optima valetudine conſeruanda, aliiſque permultis, atque egregiis operibus præſtandis, ex ſtirpium natura habetur, earum ſcientiam maximo ſtudio excoluerunt, atque illuſtrarunt: adhuc tamen eadem non ſolum imperfecta, ſed & multa caligine ſuffuſa deprẹhenditur: imperfecta quidem, nam & plantarum numerus quaſi in immenſum nouis in dies repertis augeri videtur: & earumdem facultates nouis experimētis aſſiduè & Medicinam remediis, & alias artes operum efficacia ditant: obſcura autem, nam, quę apud antiquos comperta, & ad poſteriorum eruditionem literis mandata ſunt, plerumque ob linguarum varietatem nominis appellatione immutata, aut permultas tranſcribentium manus vitiatis voluminibus, perplexa valdè & ambigua nobis relinquuntur. Id verò eſt, quod maximè omnium huius ſcientię ſtudioſos excruciat: Cum enim prę oculis turbam in-

gentem

gentem plantarum habeamus, ac multis numeris ſuperantem eas,quę ab antiquis, aut deſcriptæ ſunt, aut ſolo nomine indicatæ, & in Medicinis, aut alio vſu celebratę: difficile tamen eſt iudicare, quibus ex noſtris ſingulę conueniant. Nam quæ ſolo nomine indicatæ ſunt, in temporis diuturnitate nomine immutato,omnino periit earum coniectura: quæ autem deſcriptæ ſunt, niſi euidentes admodum nothas habeant, eodem modo delitescunt inter multas ſimiles. Hinc autem ſequitur non mediocris iactura eorum, quę maximo ſtudio ab antiquis comperta ſunt, & nobis tradita: vt meritò verendum ſit, ne in hac temporum viciſſitudine rerum nouarum inuentio longè ſuperetur à veterum interitu. Quaſi hoc ſit humani generis fatū,vt aſſiduè occupari oporteat in eorum, quæ pereunt, inſtauratione: & ſcientiæ velut aquæ fluentes in continua renouatione verſentur. Cęterum ſtirpium cognitio,quæ & à Græcis authoribus, & à Latinis, Arabibuſque tradita eſt,ob barbarorum iniuriam periclitabatur, ne deleretur omnino: niſi nuper eandem ſuſcitaſſent Ruellius, Hermolaus, Braſauolus, aliique exteri: & noſtris temporibus locupletaſſet Matthiolus Senenſis: hic enim opera Lucę Ghini præceptoris mei in ea facultate principis, qui dum in Academia Piſana Simpliciaprofiteretur, pulcherrima quæque & notatu digna ſibi communicabat,aliorumque ſtudioſorum diligentia opus egregium in Dioſcoridem commentus eſt, vt ferè nihil amplius deſiderari poſſe videatur. Sunt & Aloyſij Anguillaræ placita compendioſè quidem in hoc genere, ſed ſummo cum iudicio conſcripta. Ac de iis, quæ India Orientalis fert, oculata fide Garzias Luſi-

tanus

tanus tractat, quę apud antiquos erant propemodum obſcura. Tandem his omnibus acceſſit eorum notitia, quę in India Occidentali proueniunt nouo orbe ab Hiſpanis reperto: hiſtoriam hanc texit eruditiſſimus Monardes Medicus Caſtilienſis: vt meritò hęc ſcientia non ſolum reuixiſſe videatur, ſed adeo aucta, vt longè clarius quam vnquam antea noſtris temporibus florere cenſenda ſit. In hac tamen immenſa plantarum multitudine illud deſiderari video, quod in alio quocumque agmine incompoſito maximè expeti ſolet. Niſi enim in ordines redigantur, & veluti caſtrorum acies diſtribuantur in ſuas claſſes, tumultu & fluctuatione omnia perturbari neceſſe eſt. Id etiam num maxime in plantarum examine contingere videmus: cum enim inordinata multitudine obruatur intellectus, errores inextricabiles, & moroſæ altercationes, vtplurimum exoriuntur: ignorato enim proprio genere nulla deſcriptio quamuis accuratè tradita certam demonſtrat, ſed plerumque fallit: nam confuſis generibus omnia confundi neceſſe eſt. Cum igitur ſcientia omnis in ſimilium collectione & diſſimilium diſtinctione conſiſtat, hæc autem diſtributio eſt in genera & ſpecies veluti claſſes ſecundum differentias rei naturam indicantes, conatus ſum id pręſtare in vniuerſa plantarum hiſtoria: vt ſi quid, pro ingenij mei tenuitate in huiuſmodi ſtudio profecerim, ad communem vtilitatem proferam. Hanc verò tractandi rationem Theophraſtus inter antiquos indicauit, ſed in paucis eſt perſecutus: Apud noſtros autem Ruellius tentauit quidem, ſed præter ea, quæ à Theophraſto excerpſit circa rationem communem, vlterius nequaquam eſt progreſſus.

At

At Dioſcorides tamquam Medicus ſolum communionem circa facultates Medicas accepit, quo ordine ſuccos, lachrymas, radices, ſemina, & alias plantarum partes perſecutus eſt. Aliis, quò facilius memoriæ mandarentur, placuit eo ordine digerere, qui ſecundum nominis incipientes literas datus eſt: ſed hic tamquam maximè fallax, & longiſſimè à rei natura diſcedens à grauioribus huius ſcientiæ authoribus reprobatus eſt. Qui autem ſecundum naturarum ſocietatem aſſignatur, omnium facillimus reperitur, tutiſſimus, vtiliſſimuſque tum ad memoriam, tum ad facultates contemplandas: facillimus quidem, quoniam differentię ex ipſamet natura prodeuntes maximè ſenſibiles ſunt, & vnicuique manifeſtæ: neque fallunt, vt aduentitiæ conditiones, quę non ſunt perpetuæ: Ad memoriam autem pollet, quoniam in compendio ſub generibus ordinatis clauditur penè immenſus plantarum numerus, adeo vt, & quæ antea numquam viſæ ſunt, vnicuique liceat in ſuam claſſem redigere, &, ſi innominata ſit, nomine ſui generis appellare: Tandem & facultates, quas Medici maximè quærunt, tamquam proprietates innoteſcunt ex naturarum cognitione: quæ enim generis ſocietate iunguntur, plerumque & ſimiles poſſident facultates. In perſequenda autem ſecũdum hunc ordinem plantarum hiſtoria fit, vt breuior deſcriptio ſatisfaciat, non enim cogimur in ſingulis ea repetere, quę communiter generibus conueniunt: atque adeo certa ex hac breui deſcriptione paratur notitia, vt pictura certiorem efficere non poſſit: Non enim omnes differentias pictura exprimit, vt oratio. Interim verò ſingulas, quantum coniectura

aſſequi

aſſequi licet, ad appellationes antiquas, quibus probatiſſimi authores vſi ſunt, reducere conatus ſum, non abhorrens maioris intelligentiæ gratia & vulgares nomenclaturas, quibus in Italia & præſertim in AEtruria vtimur: Cogimur autem ad fidem confirmandam ſingulis more noſtro deſcriptis adiungere nothas ab antiquis traditas, vt iis collatis vnuſquiſque intueri poſſit, quam aptè congruant. Interim explicantur multa ambigua ac difficilia antiquorum dicta: & colliguntur, quę ſparſim præcipuè à Theophraſto ſcripta ſunt, & aliquando variè interprętata. In qua re nequaquam errores eorum, qui aliter ſentiunt, redarguendos exiſtimaui: nam præterquam quòd moroſum id eſt, ac modeſto homine indignum: ſuperfluum quoque putaui argumentis confirmantibus ex hiſtoria in medium allatis, negantium ineptias perſequi: Opiniones autem, quæ probabilem habent rationem, refellendæ non ſunt, licet aliæ magis probabiles videantur, at nequaquam neceſſariæ. Facultates quoque addere ſuperfluum duxi: Cum enim hæ apud multos authores præcipuè Dioſcoridem & Galenum admodum copioſè legantur: ſatis ſuperque viſum eſt, ſi plantas, quarum vires illi prædicarunt, oſtenderemus. Obiter tamen quarumdam meminimus, vel quia ad fidem faciendam aliquid præſtent, vel quia apud antiquos non reperiantur. Ingreſſus autem ſum gurgitem hunc vaſtum ſperans à probis viris, ſicubi fortè hæſitare contigerit, patrocinium, ne inuidorum maledictis obruar: Nam in ſtudioſorum gratiam, atque vtilitatem malui periculum detrectantium ſubire, quam fructu, ſi quis eſt à DEO Optimo Maximo per meos labores paratus,

ratus, illos defraudare. Neque verò in tanto ſtirpium numero fieri poteſt, quin aliqua fortè nos fugiat: & inſtar militum aliquando ad alienas claſſes tranſmigrantium, in alieno genere collocetur: Quod maximè contingat peregrinis medicamentis, quorum aut ſola radix, aut ſuccus, aut lignum, aut pars alia aſportetur, tota autem planta viſa nobis non ſit. Tibi autem Sereniſſime FRANCISCE munuſculum hoc, quodcumque ſit, nuncupo: tibi enim iure debetur, apud quem extat eius rudimentum ex plantis libro agglutinatis Vtcumque à me multo antea iuſſu COSMI Patris tui compoſitum cum pollicitatione, vt DEO fauente aliquando abſolutum traderem. Eiuſdem alterum extat exemplum apud clariſſimã familiam Tornabonam Reuerendiſs. Alphonſo Antiſtiti Burgenſi per me ſimiliter paratum: quę & ſi ob materiæ fugacem naturam nequaquam peremnia futura ſint, adhuc tamen vigere ſcio in teſtimonium eorum, quæ in hoc volumine à me dicuntur: puriſſimam ſcilicet ſtirpium hiſtoriam continere, nullis figmentis adulteratam, qualem ſæpe in impreſsis picturis inſpicimus. At verò fideliſsimum eorumdem teſtimonium præbere poſsint & imagines, quæ apud te ſunt ea induſtria depictæ, vt minutiſsimas quaſque differentias exprimant, & tantum non vegetent: quas ſi aliquando liceret typis mandare, non ſolum egregium, ſed & Regium opus meritò exiſtimaretur. Quod igitur in me erat, id offero: DEVS autem Optimus Maximus longeuam fęlicitatem concedat. Vale: Ex Piſana Academia.

CHRISTOPHORI PAGANELLI
CASTROCARENSIS

In Libris de Plantis Andreæ Cæſalpini ſui Clariſsimi Præceptoris Epigrammata.

HOC opus egregium poſtquam Natura relegit
Vidit & admirans, quod ſuperatur, ait,
Quid iuuat obſcuris Plantas genuiſſe Cauernis?
Gramina & incultis excoluiſſe locis?
Quidue tot innumeris herbas ornaſſe figuris
Profuit, & variis implicuiſſe comis?
Ne ſolers hominum genus vlla, dum inuidet, arte
Mox poſſet Vires æquiparare meas:
Si iam Cæſalpinus adeſt, ignotaque priſcis
Monſtrat, & à multis explicat implicita;
Qui ſic ante oculos rerum diſcrimina ponit,
Ut mihi par viuat, proximus vtque Deo.

EIVSDEM.

RVRSVS ad æthereas redeat ſi Plinius auras
Siue Dioſcorides, ſeu Macer ille Vetus
Seu quicumque alius Plantarum nomina ſcripſit
Hactenus, herbarum compoſuitque notas;
Qui ſint ac flores, docuit, quæ ſemina, fructus,
Quæ folia, & radix, qualis & vſus eis:
Quiſquis hic extiterit, primos concedet honores
Cæſalpine tibi, primaque ſerta dabit;

Quan-

Quandoquidem in terris Naturæ abſcondita quæque
Cernere, & ad lucem tot reuocare potes:
Quæ dum mente ſagax intacta hucuſque requiris
Immortale decus, nomen & inde paras.

EIVSDEM.

HORTVM ſi libet ingredi viator
Securus potes: aſpice, vt recluſi
Cunctis ſint aditus, patenſque limen.
Non eſt qui vetet huc iter, Priapus
Turpis, falce minax, & impudicus:
Non latrans Canis, aut Puella cuſtos,
Iratus neque Villicus, neque Agger
Obſtat ſæpibus, horridiſque ſpinis.
Miraris, loca quid vides aperta:
Non vllæ timor imminet rapinæ;
Totum nam licet hunc vores ocellis,
Intactus tamen vſquequàque fiet:
Qui tot muneribus ſcatet frequenter,
Vt ipſi Aonidum queant ſororum
Formoſi merito inuidere colles,
Nec non quicquid habet ſuauioris
Agri diues Arabs odore multo.
Quod ſi tu ſemel hic vaces parumper,
Siue poma legens virentis horti,
Seu herbas, ſeu bene floſculos olentes,
Nil eſt, quod cupias minus, quàm abire.

ANTONII PELLICINI
EMPORIENSIS

In de Plantis Grauiſſimos Libros Andreę Cæſalpini Aretini Doctiſſimi, ac Excellentiſsimi Pręceptoris ſui Epigramma.

QVAS texi formas conſultò ſcire profundas
Plantarum terris obſecro quis potuit?
En qui te præſtat, ſaltem Natura vel æquat,
Hic author ſolus ſat bene monſtrat eas.
Fælix Cæſalpine quidem, fælicior orbis
Te ſplendens. Currant hæc bona fata diu.

INDEX LOCVPLETISSIMVS PLANTARVM NOMINVM,

Quorum in hoc opere fit mentio: cuius quidem indicis primus numerus libros, cæteri vero capita indicant, niſi tamen copulatiua dictio fuerit adiuncta; tunc ſiquidem ille etiam numerus libros, reliqui vero capita ſignificant.

ABIES 3. 53
Abies Marina 16 34
Abrotonum 12 4,6,7
Abrotonum ſylueſtre 12. 10
Abſinthium 12. 2,3
Abutilum 15: 18
Acacalis 3. 36
Acacia ſecunda 4. 60
Acanthion 13. 42
Acanthis 13. 51
Acanthus 8. 24
Acanthus ſylueſtris 13. 30
Acanus 13. 37
Acarna 13. 45
Accipitrina 8. 66
Acer 2. 12
Acetoſa 4. 30
Achillea 12. 10
Achilleos 6. 64
Achias 3. 62
Acicula 7. 24
Acinos 11. 59
Aconitum 15. 32,33
Aconitum Pardalianche 12. 33
Acorna 13. 45
Acorus 10. 39,40
Acrocorion 10. 24
Acte 8. 4
Aculeoſa 13. 36
Acus muſcata 14. 29
Acuta ſpina 3. 13,16
Adarce 16. 30
Adianton 16. 11,12,13
Adiantum nigrum 16. 12,13
Adrachne 3. 19
Aegiros 3. 45
Aegylops 4. 47
Aegylops inter glandiferas 2. 2
Aeleomeli 2. 34
Aera 4. 49
Aethyopis 11. 19
Agallocum 2. 27
Agaricum 16. 54
Ageraton 12. 9
Agitatorium 5. 6.
Agina lingua 8. 16
Agnos 3. 51
Agnus caſtus 3. 51
Agriacantha 13. 30
Agrifolium 3. 6
Agrimonia 8. 4
Aiuga 11. 43
Aizoon 15. 20
Alaternum 2. 36. & 3. 48
Albanus 3. 45

Al-

Albrachim 3. 35
Albucum 10. 26
Alcea 14. 33, 34
Alchechengi 5. 20
Alchimilla 14. 24
Alcibidion 11. 8
Alcibion 11. 9
Alcyonium 16. 30
Alectorolophos 11. 18
Alexandrium 7. 43
Alfalfa 6. 20
Alga 16. 25
Alga crinito folio 16. 24
Alica 4. 43, 44
Aliſma 8. 47
Aliungia 4. 3
Alliaria 8. 83
Allium 10. 15
Allium ſylueſtre 10. 16
Allium vrſinum 10. 17
Alnus 2. 8
Aloe 10. 31
Alopecuros 4. 58. & 8. 17
Alſcebram magnum 9. 5
Alſcebram paruum 9. 7
Alſine 4 37. & 6. 53
Altercum 8. 45
Althea 14. 30, 31, 32
Althea Theophraſti 15. 18
Alum 10. 16. & 11. 10
Alypia 9. 8
Alypum 9. 8
Alyſſos 8 12, 82. & 11. 23, 24
Amanita 16. 52
Amaracus 11. 56. & 12. 8, 24
Amarago 12. 24. & 13. 8
Amara herba 12. 24
Amaranthus 6. 62. & 12. 13
Amareggiola 12. 24
Ambragialla 3. 45
Ambroſia 4. 18. & 12. 9
Ambroſiana 4. 18
Ambroſia parua 4. 20
Ambugia 13. 2
Amellus 8, 35. & 12. 39
Ameos vulgare 7. 14
Amerina 3. 46, 51
Ammi 7. 15
Ammoniacum 7. 52
Amomis 2. 23
Amomum 2. 23. & 7. 40
Amoris herba 6. 37
Ampeloleuce 5. 7
Ampeloproſum 10. 13
Ampeloſagria 5. 9
Ampomele 3. 11
Amygdala 2. 14
Anacardium 2. 19
Anacardus 2. 19
Anadendromalache 14. 32
Anagallis 6. 59
Anagallis aquatica 8. 28
Anagyris 3. 31
Anchuſa 11. 8
Andrachne 3. 19
Andrachne ſylueſtre 15. 22
Androſaces 16. 48
Androſæmon 9. 41, 43
Anemone 10. 4. & 12. 43. & 14. 9
Anemone montana 14. 10
Aneſum 7. 60
Anethum 7. 10
Anethum ſylueſtre 7. 11. 12
Angelica 7. 48
Anguria 5. 5
Anime 2. 29
Aniſum 7. 60
Anonis 6. 21
Anonymon 3. 50
Anſerinus pes 4. 25
Antipates 16. 32
Antipharmacum 6. 79

An-

Antirrhizon 8. 26
Antirrhinon 8. 26. 52
Antiſcorodon 10. 15
Antitaura 14. 8
Anthedon 3. 14
Anthemis 12. 22
Anthemos 12. 26
Anthenoides 3. 13
Anthericon 10. 26
Anthophylli 2. 51
Anthriſcus 7. 24
Anthycellion 12. 38
Anthyllion 12. 38
Anthyllis 12. 38, 39
Anthyllis prima 6. 33
Antora 14. 8. & 15. 35
Aparine 8. 9, 10
Apace 13. 2
Aphaca 6. 12. & 13. 3
Aphace 13. 3
Aphroſcorodon 10. 15
Aphyllos 8. 40
Apiaſtrum 11. 25. & 14. 2
Apium domeſticum 7. 37
Apium montanum 7. 41
Apium paluſtre 7. 38
Apium ſylueſtre 14. 2
Apocynum 3. 42
Apollinaris 8. 45
Aquifolia 2. 2
Aquifolium 3. 64
Aquilegia 15. 38
Arabis 8. 73
Arachidna 8. 40
Aracos 8. 40
Aracus 6. 9
Aralda 8. 47
Arbutus 3. 19
Arcangelica 9. 29
Arcion 13. 50
Arctium 12. 18
Arcturus 12. 18
Areca 2. 48
Argemon 8. 4
Argemone 12. 43
Argemonia 12. 43. & 14. 12
Argentina 9. 27
Arinca 4. 43
Aris 5. 39
Ariſaron 5. 39
Ariſtalthea 14. 30
Ariſtolochia 15. 5
Armel 9. 2
Armeniaca 2. 46
Armoracia 8. 55
Arnabo 12. 33
Arnogloſſum 8. 16, 17
Aronia 3. 14
Aron magnum 5. 38
Aron paruum 5. 37
Arrenogonon 8. 2, 30
Artemiſia 4. 18. & 12. 5, 8, 9
Artemiſia prima 12. 36
Arthanita 9. 38
Aſarum 9. 36
Aſcalonium 10 2, 3
Aſchium 16. 38
Aſclepias 6. 72
Aſcyroides 9. 42
Aſcyron 9. 42
Aſpalathus 3. 36
Aſparagus 5. 26
Aſparagus paluſtris 16. 15
Aſperugo 8. 9
Aſphodelus 10. 26
Aſphodelus luteus 10. 29
Aſplenium 16. 9
Aſprella 8. 9. & 16. 15
Aſtaphiſagria 15. 31
Aſter 12. 30
Aſteratticus 12. 30
Aſtragalus 6. 28

Aſtrios

Aſtrios 8. 19
Athel 8. 36
Athragena 14. 1
Atractylis 3. 50. & 13. 44, 47
Atriplex 4. 23
Auaneſe 6. 34
Auellana 2. 6
Auellana purgatiua 2. 45
Auena 4. 47
Auena græca 4. 48
Auornellum 3. 32
Aurantia 3. 59
Aurelia 12. 13
Auricula muris 8. 27, 28
Auricula vrſi 6. 58
Auro 4 24
Azarolus 3. 14
Azarolus ſylueſtris 3. 13

B.

BACCARA 9. 36
Bacchar 9. 36
Baccharis 11. 17
Baciucco 7. 36
Bagatto 2. 52
Bagole 5. 14
Balauſtrium 3. 60
Ballote 11. 22
Balſamina 5. 4
Balſaminum 6. 68
Balſaminum geranium 14. 27
Balſamum 2. 26
Bambagia 15. 3
Bamia Alexandrina 15. 4.
Baracocca 2. 16
Barba capri 5. 25
Barba iouis 3. 40
Barba ſyluana 14 16
Barbula hirci 13. 23
Bardana 13. 50
Baſilicum 11. 59
Batecha 5. 5
Baticula 7. 36
Batis 7. 36
Batos 3. 11
Batrachion 14 2
Bdellium 2. 30
Bdellium de Mecha 2. 46
Bechion 11. 21
Bedeguar 13. 40
Been album 6. 50
Been rubrum 4. 32
Belenion 12. 33
Bellis 12. 26
Beluedere 4. 21
Belzoi 2. 29
Ben 2. 45
Berberis 3. 12
Beſaſa 9. 2
Beta 4. 22
Beta ſylueſtris 4. 32. & 8. 16
Betelle 8. 23
Betonica 11. 21
Betonica altera 6. 45
Betonica Pauli 11. 38
Betre 8. 23
Bettonica 4. 34
Betulla 3. 45
Bibinella 7. 18
Bidens 12. 17
Biondella 6. 63
Bislingua 5. 29
Biſtorta 4. 33. & 14. 21
Blattaria 8. 46
Blechon 11. 60. & 16. 3
Blitum 4. 26
Boleti 16. 41
Bombax 15. 3
Bonaga 6. 21
Bonifatia 5. 29
Borrago 11. 3

Borriſſa 6. 56
Botrys 4. 19
Branca Vrſina 8. 24
Braſsica 8. 54
Braſsica marina 9. 26
Bratis 3. 57
Bretania 4. 34
Brittanica 4. 34
Bromul 4. 47
Bruſcus 5. 28
Bryon 16. 19, 21, 23
Bryonia 5. 7
Bryonia nigra 5. 8
Bryon Populi alba Vua 3. 45
Bryon Thalaxion 16. 24
Bryon Theophraſti 16. 26
Bubonium 12. 30
Buccinum 6. 69
Bucranium 8. 26
Bugloſſa 11. 2, 4
Bugloſſa Hiſpana 11. 4
Bulapatum 4. 29
Bulbacea 10. 1
Bulbina 10. 5
Bulbus agreſtis 10. 19
Bulbus ſylueſtris 10. 4
Bulbus Vomitorius 10. 5, 6
Bulimaca 6. 21
Bumelia 2. 13
Bunias 8. 57
Bunium 7. 42
Bupleuron 4. 14
Bupthalmos 12. 23, 27, 28
Burſa marina 16. 29, 30
Burſa paſtoris 8. 74. 75
Butomus 14. 17
Buxus 3. 48

C.

CACALIA 12. 19
Cacatreppola 13. 48
Cacrys 7. 7. 36. 44
Cacotribulus 13. 48
Cadytas 8. 41
Calamagroſtis 4. 53
Calamentum 11. 61
Calamentum montanum 11. 62
Calamentum tertium 11. 63
Calamintha 11. 61, 64
Calamus 4. 59
Calamus aromaticus 4. 59. 69
& 10. 42
Calcifraga 4. 40
Calendula 12. 29
Cali 4. 40
Calla 11. 5
Callitrichon 16. 12
Caltha 12. 29
Cammarus 12. 33
Campanula 9. 29
Camphora 3. 45
Canaria 8. 21
Canapaccia 12. 5
Cancamum 2. 31
Cancri herba 12. 7
Candelaria 8. 46
Canella 2. 24
Canforata 12. 9
Cania 4. 15
Canina ſentis 3. 10
Caninum caput 8. 21, 52
Canis Teſticulus 10. 46
Canna 4. 59
Cannabis 4. 16
Cannabis ſylueſtris 14. 34
Canna Indiæ 10. 34
Canna Mellea 4. 56
Cannellæ 16. 47
Caphur 3. 45
Capillaris herba 4. 58
Capillus Veneris 16. 12
Capnium 6. 77
Capnos prima 6. 66

Capnos 6. 77
Capparis 15. 6
Caprago 6. 34
Caprificus 3. 1
Caprifolium 9. 43
Capſella 8. 76
Carabe 3. 45
Caranza 5. 4
Carrara 8. 84
Carcioffus 13. 34
Cardamanticæ 8. 71
Cardamine 8. 68
Cardamomum 9. 37
Cardamon 8. 70
Carderina herba 13. 51
Cardiaca 11. 23
Cardones 13. 35
Carduncellus 13. 51
Carduus 13. 33, 34
Cardus Benedictus 13. 47
Carduus Pinea 13. 34
Carduus Sanctus 13. 47
Carduus ſylueſtris 13. 36
Careum 7. 25
Carlina 13. 38. 39
Carnabadium 12. 33
Caros 7. 25
Carota 7. 20
Carpeſium 2. 51
Carpeſium Galeni 4. 2
Carpigna 8. 40
Carpinus 2. 7, 12
Carpobalſamum 2. 26
Carrubia 3. 27
Carthamum 13. 46
Cartamum ſylueſtre 13. 44
Cartofilago 8. 35
Carton 7. 25. & 10. 13
Carui 7. 25
Carya 2. 5
Caryites 9. 10
Caryophillon 2. 51
Caryote Palmarum fructus 2. 46
Caſia 2. 24
Caßia 3. 28
Caſia coronaria 4. 7, 9
Caßia lignea 4. 12
Caſſuta 8. 41
Caſta 15. 36
Caſtanea 2. 4
Caſtaneæ equinæ 2. 45
Caſtaneæ terreſtres 10. 45
Caſtrangula 13. 15
Caſyta 8. 41
Catanance 6. 68
Cataputia 9. 13
Cattos 13. 35
Caucalis 7. 19
Cauda equina 16. 15
Cauda Leonis 8. 39
Cauda Vulpina 4. 58. & 8. 17
Cauoli 8. 54
Cauta 12. 24
Cedrelate 3. 58
Cedrus 3. 56. 58
Cedrus minor 3. 57
Cefalio 2. 46
Celidonia 6. 73
Celtis 2. 52
Cembrum 3. 52
Cenchron 4. 51
Centaurea 6. 63, 64
Centaurea media 4. 5
Centaurea maior 13. 36
Centaurium maius 13. 56
Centaurium minus 6. 63
Centeria 9. 43
Centineruia 8. 16. & 14. 16
Centinodia 4. 36
Centone 6. 53
Centum capita 13. 28
Centunculus 6. 53

Centum

Centum grana 6. 54
Centum morbia 6. 56
Cepa 10. 2
Cepa canina 10. 5
Cepæa 15. 23
Ceraſiola 5. 9
Ceraſus 2. 20
Ceratia 3. 27
Ceratilis 6. 74
Ceratophylax 8. 35
Ceraunium 16. 38
Cercis 3. 29, 45
Cerefolium 7. 41
Cerephyllon 7. 41
Cerinthe 11. 6
Ceronia 3. 27
Cerretta 13. 53
Cerrus 2. 2
Ceſtron 11. 21
Cetrach 16. 9
Camæactæ 5. 13
Chamæbatos 14. 18
Chamæciſſus 11. 36
Chamæcypariſſus 4. 21
Chamedaphne 5. 30. & 8. 29
Chamædris 11. 40, 41
Chamædris fæmina 11. 43
Chamæleon 13. 34
Chamæleon albus 13. 38
Chamæleon altera 13. 39
Chamæleuce 12. 21
Chamæmelum 12. 22
Chamæpeuce 8. 52
Chamæpytis 9. 41. & 11. 43
Chamæſyce 9. 17
Chamelea 4. 7
Chamomilla 12. 22
Chandralia 13. 4
Chandras 13. 4
Characias 9. 5
Cheiri 8. 80
Chelidonia 6. 77
Chelidonium maius 6. 73
Chelidonium minus 14. 7
Chenopus 4. 25
Chermiſinum 2. 2. & 8. 5
Cherua 9. 19
Chiarella 11. 18
Chiliophyllon 12. 11
Chinna 10. 41
Chironia 9. 46. & 12. 42
Chondrus 4. 43
Chriſantemum 12. 27, 28
Chryſantemum Democriti 14. 3
Chryſobalani 2. 46
Chryſocome 12. 14
Chryſolaocanum 4. 23
Cicer 6. 13
Cicera 6. 6
Cicerbita 13. 11
Cicercula 6. 7
Cici 9. 19
Cicoracea 13. 1
Cicorea 13. 2
Cicorium 13. 2
Cicuta 7. 27
Cicuta Athenienſium 9. 2
Cicutaria 7. 22, 28
Cimbalaria 6. 66
Cimiciottum 11. 22
Cinara 13. 34
Cineraria 12. 36
Cinna 10. 41
Cinna inter fruges 4. 53
Cinnamomum 2. 24
Circea 5. 22. & 8. 33
Ciuicum 13. 43
Ciſſos 3. 5
Cistus 15. 15
Citrago 11. 25
Citrangula 3. 59
Citreolus 5. 5

Citrium	3. 59
Citronella	11. 25
Citrus	3. 59
Clematis	6. 53. & 9. 24
Clematis ariſtolochia	15. 5
Clematis daphnoides	8. 29
Clematis ſecunda	14. 1
Cletra	2. 8
Clinopodium	11. 38, 39
Clinotrocon	2. 12
Clymenon	6. 29
Clymenus	5. 11
Cneoron	4. 8, 9
Cnicus ſatiuus	13. 46
Cnicus ſylueſtris	13. 44. 47
Cobion	9. 11
Coccimelia	2. 15
Coccum	2. 2
Coccum Gnidium	4. 8
Cocrodilia	13. 29
Cocrodilium	10. 19
Colchicum	10. 19
Colocaſia	5. 38. & 6. 2
Colocyntha	5. 2
Colocynthis	5. 3
Coloetia	3. 38
Coloquintida	5. 3
Columbina	15. 38
Colutea	3. 38
Colytea	3. 31
Comaron	3. 19
Come	13. 23
Concilium	9. 28
Condiſi	6. 48
Condrilla	13. 4, 5, 6, 7
Condryllon	13. 5
Conion	7. 27
Connina	4. 25
Conops	8. 21
Conſecratrix	10. 36
Conſi igo	15. 28
Conſolida	11. 7
Conſolida media	11. 36
Conſolida minor	11. 37. & 12. 26
Conuolu li	9. 22
Conuoluulus maior	9. 25
Conuoluulus minor	9. 24
Conyza Hyppocratis	4. 18
Conyza maior	12. 40
Conyza mas	12. 31
Conyza media	12. 32
Conyza minor	12. 40
Conyza tertia	4. 25
Copal	2. 29
Corallina	16. 24, 34
Corallium	16. 31
Corallium album	16. 33
Corallium nigrum	16. 32
Corchoron	6. 59
Corcorus	5. 15
Cordumenum	9. 37
Coriandrum	7. 59
Corinthe	11. 6
Corion	7. 59
Coris	9. 44, 45
Corneola	6. 39
Cornus	3. 26
Coroneola	6. 39
Coronopus	8. 19
Corruda	5. 26
Corylus	2. 6
Coſta herba	7. 50
Coſtum	10. 42
Cota	12. 23
Cotinus	2. 35. 39
Cotona	15. 3
Cotonea	3. 61
Cotula fetida	12. 23
Coturnix	8. 16
Cotyledon	15. 25, 26
Crambe	8. 54
Cranium	16. 39

Craſſula

Craſſula maior 15. 26
Craſſula minor 15. 21
Cratægon 3. 64
Cratæogonon 4. 35
Cratægus 3. 64
Cratæus 4. 35
Creſcione 7. 39
Creſpinus 3. 12
Creſpinulus 13. 11
Creſpis 13. 14
Creſpolina 12. 7
Creſtione 8. 28. 68
Crethmon agrion 7 36
Crinon 10. 33
Criſpula 12. 7
Criſta 8. 35, 36, 37. & 11. 18
Criſta gallinacea 8. 36
Crithmum 7. 36
Crithmum ſylueſtre 13. 31
Crocum 10. 20
Crocum Saracenicum 13. 46
Croton 9. 19
Crucialis herba 8. 12
Cruciata 6. 79
Cubebe 2. 23. & 4. 1. & 5. 28
Cucubalum 5. 18
Cucumer 5. 5
Cucumer aſininus 5. 6
Cucumerculus 5. 5
Cucumis 5. 5
Cucumis ſylueſtris 5. 6
Cucurbita ſatiua 5. 2
Cucurbita ſylueſtris 5. 3. 7
Culex herba 8. 21
Cuminum 7. 13. 14 & 15 57
Cunila 15. 49. 51
Cunila bubula 11. 37
Cunilago 12. 32, 40
Cunila montana 11. 52
Cupreſſus 3. 55
Cupreſſus ſylueſtris 3. 57
Curalium 16. 31
Curcuma 4. 61
Cuſcuta 8. 41
Cyanus 13. 52
Cyanus flos 8. 80
Cyclaminus 9. 38
Cyclaminus ſecunda 5. 11
Cydonia 6. 61
Cymbalion 15. 26
Cynara 13. 34
Cynocephalia herba 8. 52
Cynocephalon 8. 21
Cynocrambe 4. 25
Cynogloſſa 11. 13
Cynoides 8. 21
Cynops 8. 21
Cynorhodon 3. 10
Cynosbatos 3. 10. & 15. 6
Cynoſorchis 10. 46
Cypariſſias 9. 7
Cyperis 4. 61
Cyperus 4. 61
Cyperus Babilonicus 4. 62
Cyperus Indicus 4. 61
Cypiros 4. 61
Cypros 3. 8
Cytinus 3. 60
Cytinus 3. 33

D.

DACTILI 2. 46
Damaſonium 8. 47
Daneda 12. 8
Daphnoides 4. 6
Daucum 7. 16, 17. 18, 19, 20, 21
Delfinium 6. 69. & 8. 67
Dendroides 9. 11
Dens caballinus 8. 45
Dens caninus 10. 18
Dentaria 8. 40. & 15. 33

Deſi-

Deſiderium 10. 5
Dictamum 6. 18
Dictamum album 15. 37
Dictamum Creticum 11. 58
Dictanon 11. 58
Digitalis 8. 47
Digitelli 16. 52
Digitellus 15. 20
Digiti citrini 10. 47
Dioſanthos 6. 45
Dioſpiron 2. 52
Dipſacus 13. 27
Dircea 8. 33
Dolichus 6. 3
Donax 4. 59
Dorella 8. 79
Doria herba 12. 42
Doronicum 12. 33
Dorycnium 9. 27
Draba 8. 73
Dracontia magna 5. 35
Dracontion 5. 35, 36, 40
Dracontium 4. 33
Dracunculus 5. 35. 36
Dragone 14. 36
Dragontea 5. 35
Dryopteris 16. 5
Drys 2. 2
Dulciſida 15. 36
Dulipan 10. 6
Dallaha 5. 5

E.

EBENUS 3. 34
Ebulus 5. 13
Ebur foßile 16. 33
Echias 11. 9
Echion 11. 9
Elaphoboſcum 7. 56
Elaterium 5. 6
Elatine 9. 32
Electrum 3. 45
Eliſphacon 11. 15
Eleoſelinon 7. 38, 39
Elium 10. 23, 30
Elleborina 15. 30
Elleborum album 15. 27
Elleborum nigrum 15. 28
Elymon 4. 52
Emerus 3. 38
Empetron 4. 40. & 6. 46
Endiuia 13. 2
Endiuia ſylueſtris 13. 9
Enhæmon 2. 35
Enneaphyllon 15. 29
Enſis 10. 35
Enula 12. 34
Enula campana 12. 34
Enzina 2. 2
Ephemeron 10. 19
Ephæmeron non latale 5. 33
Epimedium 16. 14
Epimelis 3. 15
Epimenidium 10. 11
Epipactis 15. 30
Epipetron 4. 25
Epithymum 8. 42 & 1[illegible] 48
Equapium 7. 43
Equiſeniculum 7. 9
Equiſelis 16. 15
Equiſetum 16. 15
Eranthemos 12. 26. & 14. 2
Erebinthos 6. 13
Erica 3. 20
Erigeron 13. 51
Erineon 9. 31
Erinos 9. 31
Ermellinus 3. 21
Eruangæ 8. 41
Eruca 8. 62
Eruca marina 8. 63

Erui-

Eruilium 6. 6
Eruum 6. 8
Eringium 13. 28
Eryngium marinum 13. 29, 31
Eringo 13. 28
Eryſimum 8. 64
Eryſimum cereale 4. 26
Erythrodanum 8. 8
Erythronium 10. 45
Eſca 16. 53
Eſchara 16. 28
Eſculus 2. 2
Eſopos 13. 20
Eſula 9. 7
Eſula rotunda 9. 14
Ethymodris 2. 2
Eufragia 8. 34. 35
Eugalacthon 6. 23
Euonymus 3. 50
Eupatorium 8. 4 & 12, 9, 16
Euphorbium 8, 18
Euphroſinum 11. 2
Euzomon 8. 62

F.

F*ABA* 6. 2
Faba inuerſa 9. 21
Fabaria 9. 21. & 15. 26
Fagre 14. 18
Fagus 2. 2, 3
Familiolæ 16. 47
Far 4. 45
Far adoreum 4. 45
Farfara 12. 21
Farfugium 12. 21
Farnia 2. 2
Farranum 12. 21
Faſeolaria 3. 31
Faſeolus 6. 3
Faſeolus Romanus 9. 19
Faſolus 6. 14
Faſus agreſtis 13. 44
Fauagello 14. 7
Faufel 2. 48
Fabrifuga 11. 40
Fegatella 16. 19
Fel terræ 6. 63
Fendex ſaxum 7. 16
Ferula 7. 2
Ferulaceum genus 7. 1
Ferulago 7. 2, 3, 5
Feſtuca 4. 47
Ficus 3. 1
Ficus ægiptia 3. 2, 28
Ficus Cypria 3. 2
Ficus indica 3. 2
Fidicula 16. 6
Figatella 14. 8
Filago 8. 35
Filicula 16. 6. 11
Filipendula 7. 42. & 14. 13
Filix 16. 2
Filix fæmina 16. 3
Filix paluſtris 16. 4
Finochiella 7. 28
Fioraliſo 13. 52
Fior cappuccio 6. 69
Fior rancio 12. 29
Fior velluto 6. 62
Fiſtula paſtoris 8. 47
Flamma 9. 40
Flammula 9. 40 & 14. 1
Flammula Iouis 14. 1
Flos Indiæ 12. 43
Flos Solis 12. 35
Fluuida 2. 41
Fæniculum 7. 9
Fæniculum marinum 7. 31
Fænum Græcum 6. 15
Folium 8. 23, 30
Folium Indum 2. 25. & 8. 23

For-

Formentone 4. 31
Fragaria 14. 18
Fraus 13. 2
Fraxinella 5. 32
Fraxinellus 15. 37
Fraxinus 2. 13
Fremium 14. 9
Frugiperdis 3. 46
Frumenta 4. 41
Fucus marinus 16. 25
Fumaria 6. 77
Fumus terræ 6. 77
Fungi 16. 37, 40
Fungus marinus 16. 48
Fungus orientalis 5. 50
Fuſago 3. 58

G.

GALANGA 4. 62. & 10. 42
Galanga maior 10. 40
Galbanum 7. 51
Galbigia 4. 42
Galeodolon 8. 48
Galeopſis 8. 48
Galion 8. 11
Gallica 8. 12
Gallinacei 16. 49
Gallitricum 11. 18
Gariofilata 14. 12
Gariofilus flos 6. 45
Gariophilus 2. 51
Gariophyllon 2. 51
Gattaria 11. 63
Gelſiminum 4. 10, 11
Gelſum 3. 3
Geminalis 11. 29
Geniſta 3. 35
Geniſta rubra 4. 12
Gentiana 6. 78, 79, 80
Geranium 7. 28, 29. & 14. 25
Geranium balſaminum 14. 27
Gethyum 10. 13
Geum 14. 12
Giaggiolo 10. 36
Gicherum 5. 36
Gieduar 10. 42. & 15. 35
Gigarum 5. 36
Gineſtrella 13. 16
Gingiber 10. 43
Gingidium 7. 22, 23
Giraſole 9. 19
Gith 15. 11
Gittone 6. 43
Giuggiolena 9. 33
Gladiolus 4. 61. & 10. 35
Glandiferarum differentiæ 2. 2
Glans Vnguentaria 2. 45
Glaſtum 8. 60
Glaux 6. 23
Glechon 11. 60
Glinon 2. 12
Glycyrrhiza 6. 41
Gnaphalion 12. 15. & 16. 25
Gongyle 8. 58
Gorgonia gemma 16. 31
Goſſapinus 15. 3
Goßipium 15. 3
Gralega 6. 34
Gramen 4. 57
Gramen harundinaceum 4. 53
Gramen parnaſium 6. 53
Grama paradiſi 9. 37
Granum regium 9. 19, 20
Granum tinctorium 2. 2
Gratia Dei 6. 65
Guadarella 9. 35
Guadum 8. 60
Guaiaccum 3. 22
Gummi Elemi 2. 35

H.

HALICACABVM 5. 20
Halimum 4 24, 39
Haliphilos 2. 2
Haloſachne 16. 30
Handacocea 6. 17
Harmala 9. 2
Harmel 8. 50. & 9. 2. & 15. 12
Harundo 4 59
Haſce 11. 47
Haſtula regia 10. 26
Hedera 3. 5
Hedera Cilicia 5. 12
Hedera rigens 3. 6
Hedera ſpinoſa 5. 12
Hedera terreſtris 11. 36
Hedioſmos 11. 84
Hedypnois 13. 2
Hedyſaron 6. 30
Hedenium 16. 33, 34
Helenium ægyptium 6. 27
Helenium Indicum 12. 35
Helieriſon 12. 13
Heliochryſeos 12 13
Helioſcopius 9. 14
Helioſtrophium 11. 11
Heliotropium 9. 20. & 11. 11, 12
Heliotropium maius 11. 11
Heliotropium minus 11. 12
Helix 3. 5, 46
Helxine 4. 38
Helxine Ciſſampelos 9. 24.
Hemerocalles 10. 23, 30
Hemeris 2. 2
Hemionios 16. 8, 9
Hemionitis 16. 8
Heptaphyllon 14. 20
Heptapleuron 8. 16
Herba pepe 8. 72
Hermodactylus 10. 19
Hermupoa 8. 2
Heſperis 8. 81
Hibiſcus 14 30, 31
Hieracia 13. 13
Hieracium 13. 12, 14
Hierobotane 11. 32
Hippolapatum 4. 29
Hippomarathron 7. 9
Hippoſelinon 7. 38, 43
Hippuris 16. 15
Hirci barbula 13. 23
Hirci ſpina 8. 7
Hirculus 4. 4
Hirundinaria 6. 72. 73
Hiſſopum 11. 50. 53
Hiſſopus montanus 11. 39
Holeſtion 8. 20
Holeſchœnis 4 60
Holeſtium 8. 20
Hordeum 4 45, 46
Hordeum murinum 4. 58
Horminum 11. 29. 30
Humirubus 14. 18
Hyacinthus albus 10. 6
Hyacinthus Bulboſus 10 7
Hyacinthus poetarum 6. 69
Hyacinthus ſylueſtris 10. 4
Hydnon 16. 38
Hydrolapathum 4 29
Hydropiper 4. 35
Hyoſciamus 8. 45
Hyoſciamus albus 5. 19
Hyoſciamus niger 8. 44. & 15. 12
Hypecoum 15. 19
Hypericum 9. 41
Hyphear 3. 7
Hypochœris 13. 2
Hypociſtis 15. 15
Hypogloſſum 5. 29

I.

IACEA 9. 40
Iaſione 9. 28. & 15. 38
Iaſme 4. 10
Iberis 8. 71
Ieſeminum 4. 10
Ieſeminum cæruleum 3. 43
Igniarij 16. 53
Ignis ſylueſtris 16. 50
Ilatrum 2. 36
Ilex 2. 2
Illecebra 15. 22
Imperatoria 7. 12, 30, 46, 47, 49
Impia herba 12. 15
Incenſaria 12. 31
Intubus 13. 2
Inula 12. 34
Ion 9. 39
Iouis flamma 2. 52. & 9. 40
Iouis flos 6. 45
Iouis triticum 2. 52
Iringum 13. 26
Irio 8 64
Irio inter fruges 4. 26
Iris 10. 35, 36
Iris Illirica 10. 37
Iris paluſtris 10. 39
Iſatis 8. 60
Iſchæmon 4. 58
Iſgarum 4. 39
Iſidis plocamon 16. 32
Iſopyron 6. 5
Iua 11. 43
Iua artetica 11. 44
Iuiuba 3. 24
Iuiuba ſylueſtris 3. 25
Iuncus 4. 60, 70
Iuncus odoratus 4. 69
Iuniperus 3. 58
Iuniperus maior 3. 58
Iuſquiamum 8. 45
Ixia 13. 38
Ixine 13. 34

L.

LABRVSCA 3. 18
Labrum Veneris 13. 27
Laburnum 3. 32
Lacca 2. 31
Lac gallinæ 10. 10
Lachrimæ Iob 4. 55
Lacinia 16. 52
Lac Sanctæ Mariæ 13. 37
Lactaria 9. 4
Lactariola 13. 22
Lactuca 13. 19
Lactuca caprina 9. 4 5
Lactuca montana 13. 21
Lactuca ſylueſtris 6. 57. & 8. 60. 13. 13, 20
Ladanum 15. 16
Lagopus 6. 19
Lagopyron 6. 19
Lamius 11. 31
Lanaria herba 6. 4, 8. & 13. 52, 53
Lanceola 8. 17
Lantana 2. 41
Lapathum 4 29
Lapathum domeſticum 4. 28
Lapis Lyncis 3. 45. & 16. 44
Lappa 8. 9
Lappa canaria 8. 4
Lappago 8. 9, 10
Lappa maior 13. 50
Lappa minor 8. 3
Lapſana 8. 56
Larix 3. 52
Laſer 7. 48
Laſerpitium 7. 44, 48

Latifo-

Latifolia [2. 2
Lathyris 9. 13
Lathyros 6. 7
Lauanda 11. 46
Lauer 7. 39
Laurentina 11. 36
Laureola 4. 6
Laurus 2. 21
Laurus alexandrina 5. 29, 30, 31
Laurus sylueſtris 2. 40
Lectirotarium 2. 12
Ledon 15. 16
Legumina 6. 1
Lens 6. 10
Lentago 2. 40
Lenticula paluſtris 16. 35
Lentiſcus 2. 43
Leontice 12. 19
Leontopetalon 6. 75
Leontopodion 14 24
Lepidium 8. 72
Leporaria herba 6. 19
Leporis auricula 6. 29
Leptophyllos Artemiſia 12. 8
Leucacantha 13. 49
Leucas 11. 31
Leucanthemon 12. 22
Leuce 3. 45. & 11. 31
Leucoion 8. 80. & 10. 24
Leucoion sylueſtre 8. 81
Leuiſticum 7. 44 45
Libanos 2. 28
Libanotis 7. 5. & 12. 31
Libanotis candida 7. 7
Libanotis coronaria 11. 45
Libanotis fertilis 7. 44
Libanotis nigra 7. 8. 45
Libanotis Theophraſti 7. 47
Libanotos 2. 28
Lichen 16. 19, 20
Lignum Aloes 2. 27
Lignum Sanctum 3. 22
Liguſticum 7. 46, 47
Liguſtrum 3. 8
Liguſtrum orientale 3. 43
Liliago 10. 30
Lilium 10. 33
Lilium conuallium 5. 34
Lilium purpureum 10. 33, 36
Limon 3. 59
Limonia 13. 33
Limonium 4. 32
Linaria 8. 51
Lingua auis 2. 13. & 6. 53
Lingua bouina 11. 2
Lingua canina 11. 13
Lingua ceruina 16. 7
Lingua 16. 51
Lingua paſſerina 4. 36
Lingua ſerpentina 16. 17
Linogeniſta 3. 35
Linoſpartum 3. 35
Linozoſtis 8. 2
Linternum 2. 36
Linum 14. 35
Liquidambarum 2. 34
Liquiritia 6. 41
Lirium 10. 22, 25
Lithodendron 16. 31
Lithoſpermon 11. 10
Lobi 6. 3
Lobia 6. 14
Lolium 4 49
Lolium ſylueſtre 4. 58
Lonchitis 10. 21
Lonchitis aſpera 16. 10
Lotus ægyptia 15. 8
Lotus arbor 2. 52
Lotus ſylueſtris 6. 17
Lotus urbana 6. 16
Lucciola 4. 58. & 16. 17
Lucernula 6 43

Lunaria 6. 32, 56
Lunaria græca 8. 82
Lunaria minor 16. 18
Lunaria racemoſa 16. 18
Lupinus 6. 26
Lupinus ſylueſtris 6. 26. 27
Lupulus 4. 17
Lupus ſalictarius 4. 17
Lutea herba 6. 39
Lychnis 6. 43, 44
Lychnitis 6. 58
Lycium 3. 16
Lycoctonum 15. 32
Lycortonum Ponticum 15. 33
Lycopſis 11. 4
Lyncurium 3. 45. & 16. 44
Lyſimachia 6. 55

M.

MACER 2. 49
Macerone 7. 43
Machæronion 10. 35
Macis 2. 49
Madonia 15. 7
Magydaris 7. 48
Maiorana 11. 57
Maiz 4. 54
Malabatrum 8. 23
Malache 14 30
Mala citria 3. 59
Mala herba 8. 39
Malefici 16. 42
Maligiæ 10. 3
Malinathalla 4. 63
Malope 14. 30
Malua 14. 30
Malua arboreſcens 14. 32
Malua ſylueſtris 14. 31
Malum aureum 5. 16
Malum granatum 3. 60
Malum inſanum 5. 15. 16
Malum punicum 3. 60
Malum ſpinoſum 5. 17
Malum terræ 9. 38. & 15. 5
Maluone 14. 30
Malus 3. 61
Malus Aßiria 3. 59
Malus medica 3. 59
Malus perſica 3. 59
Mamiras 12. 33
Mammola 9. 39
Mandragoras 5. 24
Mandragoras Theophraſti 4. 11
Manine 16. 52
Manna 2. 13
Marathron 7. 9
Maris ſpuma 16. 30
Marrubium 11. 23, 26
Marrubium nigrum 11. 22
Martagon 10. 33
Marum 11. 56, 57
Maſpeton 7. 48
Maſtiche 2. 45
Maſtorcium 8. 70
Matricaria 12. 24
Matriſaluia 11. 16
Matriſyluia 5. 11. & 9. 43
Mara ſorda 4. 68
Medica 6. 20
Medion 9. 28
Melamphillon 8. 24
Melampodion 15. 28
Melampyron 9. 35
Melanchranis 4. 60
Melangula 3. 59
Melanthion 15. 11
Melanzana 5. 15. 16
Meleghetta 9. 37
Melfrugum 4. 56. & 6. 17
Melia 2. 13
Meliaßites 6. 17

Melica

Melica 4. 53
Melilotos 12. 12
Melilotum 6. 17, 22, & 12. 12.
& 15. 8
Meline 4. 52
Melinum 11. 20
Meliſſa 11. 25
Meliſſophyllon 11. 25
Melligo 11. 20
Mellone 5. 5.
Melon 5. 5
Melopepon 5. 5
Melothron 5. 7
Memecylon 3. 19
Mencipepe 11. 53
Menta 11. 64
Menta ſaracenica 12. 12
Mentaſtrum 11. 64
Menzuculus 5. 26
Merauiglia 4. 26
Mercurialis 8. 2
Meſoleucon 11. 31
Meſpili tertium genus 3. 13
Meſpilus 3. 15
Meſpilus aronia 3. 14
Meu 7. 12
Mezereon 4. 8
Miccia 4. 9
Mileſium 16. 30
Milium 4. 51
Milium indicum 4. 53
Milium ſolis 11. 10
Millefolium 6. 60. & 12. 10, 11
Mileu 3. 54
Milzadella 11. 31
Milybdena 4. 33
Mintha 11. 64
Mirabolani 2. 46
Miſy 16. 38
Mitridation 10. 18
Mnaſium 4. 64
Mochi 6. 8
Mollugo 8. 10
Mollucca 11. 24
Moly 9. 2
Moly Dioſcoridis 10. 11
Moly homericum 10. 9
Monoclonos Artem 12. 9
Montapium 7. 41
Mora herba 11. 37
Morbidelli 4. 14
Morella 11. 37
Morſus diaboli 13. 58
Morſus gallinæ 6. 53
Morus 3. 3
Morus ægyptia 3. 2
Moſcocaryon 2. 49
Mughettus 5. 34
Mula 16. 8
Muris auricula 8. 27
Muſa 2. 47
Muſcus 16. 21
Muſcus marinus 16. 24
Myacantha 5. 26
Myagros 9. 35
Myoctonon 12. 33
Myoſotis 4. 37. & 8. 27
Mytrica 3. 47
Myriſtica nux 2. 49
Myriophillon 6. 60
Myrobalanus 2. 45
Myrrha 2. 29
Myrris 7. 28
Myrſinites 9. 10
Myrtaria 9. 10
Myrthus 3. 49
Myrthus ſylueſtris 5. 28
Myſineum 7. 9
Myxa 2. 18

NAPEL-

N.

NAPELLVS 15. 32
Napellus Moyſi 15. 35
Napus 7. 42. & 8. 57
Napy 8. 61
Narciſſus 10. 22, 25
Narciſſus aquaticus 10. 24
Narciſſus authumnalis 10. 25
Narciſſus luteus 10. 21
Narciſſus marinus 10. 23
Nardum 16. 27
Nardum gallicum 4. 4
Nardum montanum 4. 3
Nardum ſylueſtre 9. 36
Narthecia 7. 2
Narthex 7. 2
Naſſo 3. 54
Naſturtium 8. 70
Nauone 8. 57
Nelea 3. 19
Nenufarum 10. 21. & 15. 7
Nepa 3. 37
Nepita 11. 61
Nerion 3. 41
Neris 4. 3
Neuras 8. 6
Nicholai 2. 48
Nigella 12. 26. & 15. 11
Nigella Citrina 9. 37
Noccum 4. 64
Numularia 6. 56
Nux Auellana 2. 6
Nux Euboica 2. 4
Nux Græca 2. 14
Nux Herculea 2. 6
Nux Indica 2. 48, 49
Nux Iuglans 2. 5
Nux metel 2. 50. & 5. 17
Nux muſcata 2. 49
Nux Pontica 2. 6
Nux Vomica 2. 50
Nymphæa 10. 33. & 15. 7

O.

OCHRVS 6. 6
Ocimoides 6. 47
Ocimum 11. 59
Oculus 15. 20
Oculus canis 8. 21
Oculus Chriſti 6. 44
Oculus Vaccæ 12. 23
Odontides 6. 52
Oenanthe 3. 18. & 14. 14
Oenothera 6. 70
Olea 2. 35
Oleagnus 3. 46
Oleandrum 3. 41
Oleaſter 2. 35
Oleaſtrum 3. 48
Oleum ſtyracinum 2. 34
Olibanum 2. 28
Oliuella 4. 7
Oluſaſtrum 7. 43
Olyra 4 43, 45
Omphalocarpon 8. 9
Onagra 6. 70. 71
Onobrychis 6. 35
Ononis 6. 21
Ontanum 2. 8
Onuris 6. 70
Opheoſtaphyli 15. 6
Ophioglοſſa 16. 17
Ophioſcorodon 10. 16
Ophioſtaphylos 5. 7
Ophrys 10. 48
Opium 15. 9
Opobalſamum 2. 26
Opulus 2. 12
Orchys 10. 46

Or-

Ordeola 4. 45
Oreoſelinon 7. 41
Origanum Creticum 11. 51
Origanum Italicum 11. 52
Ornithogalon 10. 10
Ornus 2. 3, 13
Orobanche 8. 39, 41
Orobus 6. 8
Oryza 4. 50
Oryza ſylueſtris 4. 58
Os leonis 8. 26. 52
Oſtrutium 7. 49
Oſtrya 2. 7
Oſtrys 2. 7
Oſyris 8. 14. 52
Oſyris Plinij 4. 12
Oſyrites 8. 52
Othonna 12. 43
Oxalis 4. 30
Oxya 2. 3
Oxyacantha 3. 13
Oxyacanthus 3. 16
Oxycedrus 3. 58
Oxilapathum 4. 29
Oxyphenica 3. 30
Oxis 15. 2
Oxyſchænum 4. 60
Oxytriphyllon 6. 18

P.

PALATIVM leporis 5. 26
Paliurus 3. 24, 25
Palma 2. 46
Palma Chriſti 10. 47
Paludapium 7. 38, 39
Pampina paradiſi 5. 38
Panacea 7. 53
Panax 7. 46, 47
Panax Aſclepium 7. 4
Panax crironium 7. 49. & 9. 46. & 12. 42
Panax Herculeum 7. 55
Pancaſeolus 7. 29
Pancratium 10. 8, 9
Panicaſtrella 4. 58
Panicum 4. 52
Panicum Indicum 4. 54
Panicum ſylueſtre 4. 58
Panis Turcarum 5. 8
Panporcinus 9. 38
Papauer 15. 9
Papauer corniculatum 6. 74
Papauer erraticum 15. 10
Papauer herculanum 6. 49
Papauer ſpumeum 6. 49. & 13. 55
Pappus 13. 51
Papyrus 4. 65
Paralios 9. 9
Paralyſis herba 6. 57
Parietaria 4. 38
Paris herba 15. 13
Paronichia 6. 54. & 15. 24
Parthenion 4. 38. & 12. 24
Parthenion microphyllon 12. 8
Paſtinaca 7. 20, 21, 56. 56
Paſtriccianum 7. 21
Pateton 2. 48
Pecten Veneris 14. 29
Pedes gallinacei 6. 66, 77
Pederota 7. 41
Pederotos 8. 24
Pedicularis herba 15. 31
Peganos 15. 14
Pelecinon 6. 30
Pentapetes 14. 19
Pentaphyllon 14. 19
Peplis 9. 16
Peplium 9. 16
Peplus 9. 15
Pepolina 11. 55
Pepon 5. 5
Peponeſſa 5. 5

Per-

Perdicium 4. 38
Perfoliata 7. 34
Perforata 9. 41
Periclimenon 5. 11
Perlara 4. 58
Periploca 3. 42
Periſtereon recta 11. 33
Periſtereon ſupina 11. 32
Perſa 11. 57
Perſea 2. 19
Perſica 2. 17
Perſicaria 4 34
Perſicaria minor 4. 35. & 6 65
Perſolata 13. 50
Perſonata 13. 50
Pes anſerinus 4. 25
Pes columbinus 14. 25. 26
Pes coruinus 14. 2
Pes gallinaceus 7. 19
Pes leonis 14. 24
Pes leporinus 6. 19
Pes leporis 5. 15
Petaſites 12. 20
Petronciamon 5. 15
Petroſelinon 7. 43
Petroſelinum 7. 37
Petroſelinum Macedonicum 7. 57
Petroſelinum ſylueſtre 7. 42
Peuce 3. 52
Peucedanum 7. 6
Pezica 16. 39
Picea 3. 52
Picris 13. 8
Pila marina 16. 30
Piloſella 13. 18
Pimpinella 7. 57, & 8. 5
Pimpinella Romana 7. 58
Pinaſter 3. 52
Pinus 3. 52
Piper 2. 22
Piperella 2. 27. & 11. 47, 55
Piper indicum 5. 21
Piper Italicum 3. 12
Piperis radix 4. 62. & 10. 42
Piperitis 5. 2
Piperus 4. 65
Pirola 8. 32
Pirum inſanum 5. 15
Pirus 3. 62
Piſeolus 6. 3
Piſeolus viridis 6. 4
Piſtacia 2. 44
Piſtacea ſylueſtris 3. 44
Piſtolochia 6. 75. 76. & 15. 5
Piſum 6. 4
Pitys 3. 52
Pityuſa 9. 6, 7
Phacordes 4. 40
Phacos 6. 10
Phalangium 10. 27, 28
Phalaris 4. 66
Pharnaceon 7. 45. & 12. 42
Phaſelus 6. 14
Phaſeoli, Phaſioli 6. 3.
Phellodrys 2. 2
Phenion 14. 9
Philantropon 8 9.
Philthron 6. 37
Philyca 2. 36
Philyra 2. 10
Philyra mas 2. 37
Phillyrea 2. 36
Phleus 13. 48
Phlogion 9. 40
Phlomides 6: 57, 58
Phlomos 8. 46
Phlos 9. 40
Phœnicia herba 4. 58
Phœnicobalani 2. 46
Phœnix 4. 58
Phonos 3. 50. & 13. 44

Phry-

Phrynyon 8. 6
Phu 4. 2
Phycos 16. 24, 25
Phyllitis 16. 7
Phyllon 8. 2. 30
Phytheuma 9. 30
placida 2. 2
planta Domini 8. 46
plantago 8. 16, 17
plantago aquatica 14. 15
platanus 2. 11
platocyminum 7. 32
platyphyllos 9. 12
podagra lini 8. 41
pæonia 15. 36
polemonia 6. 50
polium montanum 11. 44
pollicaria 12. 40
polyacantha 13. 36
Polyanthemon 14. 2
Polyclonos 12. 5
Polyclonos Artemiſia 12. 36
Polycnemon 11. 37
Polygala 6. 24
Polygonaton 5. 32. 33
Polygonum 4. 36
Polygonus fæmina 16. 15
Polypodium 16. 6
polyrrhizon 6. 76. & 15. 5
polytricum 16. 11. 12
Polytricum Apulei 16. 21
Pondina 6. 54
Ponzinus 3. 59
Populus 3. 45
Porcellia 13. 2
Porcini 16. 42
Porrum 10. 12. & 16. 25
Portulaca 6. 61
Portulaca ſylueſtris 6. 37. & 9. 16
Potamogeton 8. 22. & 16. 16
Potentilla 14. 23
Poterium 8. 6
Pothos 10. 5
Potulaca 3. 19
Praſura 13. 36
Praſion 11. 26
Praſon 10. 12
Prateoli 16. 45
Primula veris 6. 57. & 12. 26
Prouinca 8. 29
Prunella 11. 37
Prunuli 16. 43
Prunus 2. 15
Prunus albus 3. 13
Pſeudanchuſa 11. 8
Pſeudobunium 7. 42
Pſeudo cyperus 4. 64
Pſeudo dictamum 11. 27
Pſeudo liguſticum 7. 46
Pſeudo nardum 11. 46, 58. & 16. 27
Pſora 13. 57
Pſychotrophon 11. 21
Pſyllium 8. 21
Ptarmica 12. 25. & 13. 54
Ptelea 2. 9
pteris 16. 2. 3
Pugio 10. 35
pulegium 11. 60
pulicaria 8. 21. & 12. 40
Pulmonaria 11. 5. & 16. 20
Pulmonaria Romana 11. 5
Pulſatilla 14. 11
Pungitopum 5. 28
Punica 3. 60
Putine 2. 37
Puze 16. 39
Pyracantha 3. 13
Pyraſter 3. 62
Pyrethrum 7. 30. & 12. 23
Pyrina 3. 13

Pyrus 3. 62
Pyxacantha 3. 16

Q.

QVERCVLA 11. 40
Quercus 2. 2
Quercus marina 16. 34
Quinquefolium 14. 19
Quinqueneruia 8. 16
Quiſquilium 2. 2

R.

RADICCHIELLA 15. 28
Radicula 6. 48. & 8. 55
Radix 8. 55
Rafanus montanus 8. 78
Ragadiolus 13. 10
Ragaggiolo 13. 10
Ranunculus 14. 2, 3, 4, 5
Ranunculus purpureus 14 6
Rapa 8. 58
Rapa ſylueſtris 8. 59. 60
Rapus 8. 57
Rapum ſylueſtre 6. 51
Rapunculus 9. 29
Rapys 8 57
Rauanellus 8. 55
Recticortex 2. 2
Regamum 11. 52
Rena herba 7. 49
Rha 4. 29
Rhabarbarum 4 29
Rhamnus 2. 28
Rhamnus tertia 3. 25
Rhaphanis 8. 55
Rhaphanus 8. 54
Rhaponticum 4. 29
Rhaphys 8. 57
Rhaued 4. 29
Rheubarbarum 4. 29
Rheum 4. 29
Rhodacena 2. 17
Rhododapne 3. 41
Rhododendron 3. 41
Rhododrendron Alpinum 15. 17
Rhoens 15. 10
Rhophilon 15. 7
Rhus coriariorum 2. 41
Rhus obſoniorum 2. 42
Ribes 3. 12
Ricinus 9. 19
Riſum 4. 50
Robur 2. 2
Roſa 3. 10
Roſa græca 6. 43
Roſa Hierci 2. 23
Roſa marina 16. 28. 30
Roſa Sanctæ Mariæ 2. 23
Roſmarinum 7. 44
Roſmarinum coronarium 11. 45
Roſolaccium 15. 10
Rubea tinctorum 8. 8
Rubertiana 14. 28
Rubia 8. 8
Rubilium 6. 6
Rubus 3. 11
Rubus caninus 3. 10
Ruca 8. 61
Rumex 4. 29
Ruſcus 5. 28
Ruta 15. 14
Ruta ſylueſtris 8. 50. & 9. 2

S.

SABINA 3. 57
Saccarum 4. 56
Sacolla 9. 37
Sacra herba 11. 32
Sagapenum 7. 2, 50
Sagina 4 53

Sagitta 14. 16
Salicaſtrum 5. 10
Saluia domeſtica 11. 15
Saluia ſylueſtris 11. 16
Saliunca 4. 4
Salix 3. 46
Salſicorton 2. 2
Salſola 4. 39. 40
Sambach 4. 10
Sambucus 3. 4
Sampſucum 11. 56
Sanamunda 14. 12
Sanctæ Mariæ herba 12. 12
Sancti Alberti herba 8. 65
Sancti Antonij herba 8. 60
Sancti Franciſci ſpina 13. 28
Sancti Iacobi herba 12. 37
Sancti Laurentij herba 11. 36
Sandali 3. 36
Sanguen 3. 26
Sanguinella 4. 57
Sanguis draconis 2. 32. & 12. 10
Sanicula 14. 22
Santolina 12. 7
Santonicum 12. 4
Saponaria 6. 48
Sarcocolla 2. 33
Sardoa herba 14. 2
Sari 4. 65
Sarxiphagon 6. 45, 46
Sarzaparilla 5. 27
Sarſafras 2. 24
Saſſefrica 13. 23
Satania 3. 15
Satureia 11. 49
Satyrium 10. 45, 46
Satyricum baſilicum 10. 47
Satyrium regium 10. 47
Saxifraga 4. 40. & 6. 46. & 7. 15. 16
Saxifragia 6. 45. & 7. 57. & 8. 31
Scabioſa 13. 57, 58
Scabioſa arboreſcens 13. 60
Scamonea 9. 22
Scamonia 9. 22
Scamonia tenuis 9. 24
Scamonium maius 9. 23
Scandella 4. 45
Scandix 7. 24
Scariola 13. 2. 20
Scarleggia 11. 17
Scarogie 16. 47
Scarola 13. 19
Scarſapepe 11. 53
Scebrum 9. 7
Schænianthos 4. 69
Schianza 4. 68
Sciſſima 2. 3
Scitica 6. 41
Sclarea 11. 17
Sclarea ſylueſtris 11. 18
Scolopendria 16. 7
Scolopendrion 16. 9
Scolymus 13. 33, 36
Scopa 3. 20
Scopa regia 11. 17
Scordium 11. 42
Scorodon 10. 15
Scorodopraſon 10. 14
Scorpio 6. 25. & 12. 33
Scorpioides 11. 12
Scorpius 3. 37
Scorpiuros 11. 11, 12
Scorzonera 13. 25
Scotanum 2. 39
Scrofularia 13. 15
Scrofularia maior 8. 49
Scrofularia minor 14. 7
Scylla 10. 8
Sebeſten 2. 18
Secacul 10. 44
Securidaca 6. 30, 31, 32

securinta 6. 30
Sedum 15. 20, 21, 22
Selago 4. 13
Selinon 7. 37
Semen 4. 43, 44
Semen ſanctum 12. 3
Semperuiuum 15. 20, 21, 22
Semperuiuum marittimum 4. 13
Semyda 3. 45
Sena 3. 39
Sena herba 6. 36
Senecio 13. 51
Serapias 10. 46
Serica ma'er Tuberes 3. 21, 24
Seriphium 12. 3
Seris 13. 2
Sephiricum 12. 3
Seris 13. 2
Sermontanum 7. 32
Serpentaria 4. 33. & 5. 35
Serpentina 8. 20
Serpillum 11. 54
Serpillum citratum 11. 52
Serpillum rectum 11. 47. 55
Serralia 13. 20
Serretta 13. 53
Sertula campana 12. 12
Seſama 8. 79. & 9. 33
Seſamoides 9. 34. & 15. 28
Seſeli AEthyopicum 7. 34. 35
Seſeli Creticum 7. 33
Seſeli Maßilienſe 7. 31
Seſeli Pepoloponenſe 7. 32
Setunea 3. 15
Sferra cauallo 6. 32
Sicaminon 3. 2
Sicomorus vulgaris 3. 23
Sicya 5. 5
Sicyos 5. 5
Sicyos ſylueſtre 5. 6
Sicys 5. 5
Sideritis 11. 15
Sideritis Achillea 12. 10
Sideritis Herculea 11. 35
Sideritis ſecunda 8. 50
Sideritis tertia 14. 28
Sigillum Sancta Maria 10. 49
Sigillum Solomonis 10. 49
Silago 8. 19
Silaus 7. 26
Siler 3. 50. & 7. 31
Siler montanum 7. 32
Silicia 6. 15
Siligo 4. 42
Siliqua 6. 3
Siliqua arbor 3. 27
Siliquaſtrum 5. 22
Siliqua ſylueſtris 3. 29
Silis ſemen 7. 33
Silium 3. 50
Silphion 7. 48
Silybum 13. 37
Sinapi 8. 61
Sinon 7. 40
Sion 7. 39
Siracoſt 2. 13
Siringa 3. 9
Siſarum 7. 55, 56
Siſeleos 7. 31
Siſer 7. 55. 56
Siſon 7. 40
Sitanium triticum 4. 42
Siſymbrium 11. 64
Siſymbrium aquaticum 8. 68
Siſymbrium ſylueſtre 8. 69
Smilax arbor 3. 54
Smilax aſpera 5. 12
Smilax hortenſis 6. 14
Smilax inter Glandiferas 2. 2
Smilax læuis 4. 10
Smirnium 7. 43
Soda 4 40

Sola-

Solanum arboreſcens 5. 23
Solanum furioſum 5. 16
Solanum hortenſe 5. 15
Solanum manicum 5. 16, 17, 18
Solanum ſomniferum 5. 21
Solaris herba 11. 11
Solatrum maius 5. 18
Solatrum minus 5. 19
Soldanella 9. 26
Somphos 5. 3
Sonchus 13. 11
Sopraggine 13. 22
Sorbaſtrella 8. 5
Sorbus 3. 63
Sorbus torminalis 3. 64
Sparganium 4. 67
Sparton 3. 35
Spartion 3. 35
Spatula fœtida 10. 38
Spelta 4. 44
Sphacelus 11. 15
Sphagnos 16. 23
Sphendannos 2. 12
Sphondylium 7. 54
Spica Celtica 4. 4, & 16. 22
Spica Italica 11. 46
Spica Nardi 16. 27
Spina 8. 24
Spina alba 13. 40
Spina Arabica 13. 41
Spina candida 13. 49
Spina cerualis 3. 17
Spina Chriſti 3. 37
Spinacia 4. 28
Spina marruca 3. 25
Splachnon 16. 23
Splenion 16. 8
Splith 6. 76
Spodium de Canna 4. 56
Spondylus 13. 34
Spuma maris 16. 30
Squinantum 4. 69
Stachys 11. 16, 20. 46
Stachytes 8. 22
Stacte 2. 29
Staphiſagria 15. 31
Staphylinus 7. 20, 21
Staphylodendron 3. 44
Stephion 7. 48
Stelephuros 8. 16
Stelis 3. 7
Stella herba 8. 19
Stellaria 13. 48. & 14. 24
Stiba 13. 48
Sticados 11. 46
Stæbe 13. 48
Stœcados 11. 46
Stœchas 11. 46
Stœchas citrina 12. 13
Stoppione 13. 43
Storax 2. 34
Stramonia 5. 17
Stratiotes aquatica 16. 36
Stratiotes terreſtris 12. 11
Strobilus 3. 52
Strumea 14. 7
Strumum 5. 18
Struthia 3. 61
Struthium 6. 48, 49 & 13. 52
Struthos 6. 48
Strychnos 5. 15
Styrax 2. 34
Suber 2. 2
Suberella 2. 2
Succinum 3. 45
Succiſa 13. 58
Suilli 16. 42
Sumach 2. 42
Sycaminon 3. 3
Sycis 3. 1
Sycomorus 3. 2
Symphyton 11. 7

Sym-

Symphytum petreum 11. 44, 50
Syringa 4. 59
Syringia 4. 59

T.

TABACCVS 8. 43
Tabaſir 4. 56
Tabaxir 4. 56
Tæda 3. 52
Tamarindus 3. 30
Tamarix 3. 47
Tamarum 5. 9
Tanacetum 12. 8
Taraxacon 13. 2, 3
Tarcon 14. 36
Targone 14. 36
Tartufi 16. 38
Tarum 2. 27
Taura 14. 8
Taſſus barbaſſus 8. 46
Taxus 3. 54
Telephium 6. 37. & 15. 22
Telis 6. 15
Tembul 2. 25. & 8. 23
Terebinthus 2. 44
Tereniabin 2. 13
Terracrepulus 13. 14
Tertiola 11. 34
Teſticulorum genera 10 46
Teſticulus ſacerdotis 14. 7
Teſticulus vulpis 10. 45
Teucrion 16. 8
Teucrium 11. 41
Teuthrion 11. 44
Thaliethron 9. 3
Thapſia 7. 3
Thebaides 2. 46
Theligonon 8. 2, 30
Theliphorus 12. 33
Theriacaria 6. 13
Thermon 6. 26
Thlaſpi 8. 74, 76
Thlaſpi Creticum 8. 77
Thlaſpi magnum 8. 78
Thridacine 13. 20, 22
Thryalis 6. 57
Thryallis 6. 57. & 8. 18
Thuia 3. 56
Thus 2. 28
Thus terræ 11. 43
Thya 3. 56
Thylacitis 4. 3
Thymbra 11. 49
Thymelea 4. 8
Thymum Creticum 11. 47
Thymum Italicum 11. 48
Thypha paluſtris 4. 68
Tignamica 12. 13
Tilia 2. 10
Tilia mas 2. 37
Tinum 2. 40
Tipha 4. 44
Tithymalus 9. 4, 5
Tordile 7. 33
Tordilium 7. 33, 58
Tormentilla 14. 21
Tornabona 8. 43
Tora herba 14. 8
Tragacanta 8. 7
Tragion 6. 25
Tragium 8. 5
Tragium Creticum 8. 6
Tragopagon 13. 23, 24, 25
Tragoriganum 11. 52
Tragos 4. 39, 40. & 6. 25
Tragum 4. 45
Traſi 4. 63
Trias 14. 8
Tribulus 4. 27
Trichomenes 16. 11, 12
Trichophyllon 16. 24

Tricoccum 9. 20
Trifolium 6. 16
Trifolium balſaminum 6. 17
Trifolium bituminoſum 6. 18
Trifuli 6. 17
Trinitas 9. 40. & 14. 8
Trionum 4. 26
Tryphyllon 6. 18
Tripuli 6. 17
Triſſago 11. 40
Triticum 4. 42
Triticum ſylueſtre 4. 47
Trogetes 3. 56
Tuber 3. 21, 23
Tubera 16. 38
Tuber terræ 9. 35
Tunica 6. 45
Tuniſi herba 6. 45
Turca herba 4. 20
Turbith 7. 3
Turini 16. 45
Turpetum 7. 3
Turpetum album 9. 8
Turpetum nigrum 9. 6
Tuſſillago 11. 17. & 12. 21

V.

VALERIANA 4. 2
Valerianæ inodora 4. 5
Velenium 12. 33
Venenum terræ 15. 5
Veneria 10. 40
Veneris pecten 14. 29
Veratrum album 15 27
Veratrum nigrum 15 28
Verbaſcum 8. 46
Verbaſculum 6. 57, 58
Verbaſcum ſylueſtre 11. 28
Verbena 11. 32
Verbenaca 11. 32
Verbenaca recta 8. 36. & 11. 33
Verdemarcum 9. 3
Veriquercus 2. 2
Vermicularia 15. 21
Vermicularia arboreſcens 4. 13
Vernella 4. 42
Vernilago 13. 34, 38
Veronica fæmina 6. 67
Veronica mas 8. 27
Verrucaria 11. 11, 12
Veſicaria 5. 20. & 9. 21
Verzinum 3. 36
Veſce 16. 39
Vetrice 3. 46
Viburnum 2. 41
Vicia 6. 11
Vincaprouinca 8. 29
Vinciboſcum 5. 11
Vincitoxicum 6. 72, 79
Viola alba 8. 80
Viola damaſcena 6. 45
Viola flammea 9. 40
Viola matronalis 8. 80
Viola nigra 9. 39
Viola purpurea 9. 39
Virga aurea 12. 41, 42
Virga paſtoris 13. 27
Virga regia 8. 47
Virga ſanguinea 3. 26
Viſcago 6. 49
Viſcum 3. 7
Viſmalua 14. 31
Viſnaga 7. 14
Vitalba 14. 1
Vitex 3. 51
Viticella 14. 1
Vitiflora 14. 14
Vitis 3. 18
Vitis alba 5. 7
Vitis nigra 5. 8

Vitis marina 16. 34
Vitis ſylueſtris 5. 9. 10
Vlmus 2. 9
Vlua 4. 68
Vmbilicaris 9. 41
Vmbilicus Veneris 15. 25, 26
Vnedo 3. 19
Vngula caballina 12. 20, 21, & 15. 7
Vrceolaris herba 4. 38
Vrtica 4. 15
Vrtica herculanea 11. 63
Vrtica mortua 8. 48. & 11. 31
Vſne 4. 40
Vſnea 16. 23
Vulparia 15. 34
Vua ſpina 3. 12
Vua taminia 5. 9

X.

XANTHION 8. 3
Xiloales 2. 27
Xilobalſamum 2. 26
Xiphion 10. 35
Xiris 10. 38
Xylon 15. 3

Z

ZAFFERANVM 10. 20
Zea 4. 43, 44
Zedoaria 10. 42. & 15. 35
Zinziber 10. 43, 44
Ziziphа 3. 23, 24
Zizola terreſtres 4. 63
Zura 3. 24
Zuccharum 4. 56
Zurumbet 10. 42
Zygia 2. 12

FINIS.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE PLANTIS LIBER PRIMVS

CAP. PRIMVM.

CVM natura plantarum illud ſolum genus animæ ſortita ſit, quo alantur, creſcant, & gignant ſibi ſimilia ; careant autem vi ſentiendi, mouendiq; in quibus animalium natura conſiſtit : iure optimo plantæ longe minori inſtrumentorum apparatu indiguerunt quàm animalia. Multæ enim ſunt partes in animalibus ad ſenſum facientes, quæ multiplici forma & numero ſunt conſtitutę : plures adhuc in eiſdem reperiuntur ad motus pręſtandos : nam huius gratia vniuerſa ferè oſſium ſubſtantia articulis diſtincta eſt, & caro in muſculos eſt digeſta neruis in omnes partes diſcurrentibus ; ſi præterea viſcera contemplemur, quæ altricis animæ ſunt inſtrumenta, ob ſimilem animæ facultatem, modicam quidem ſimilitudinem cum plantarum partibus intuebimur; ſed in pleriſq; maximam diſſimilitudinem. Natura enim venarum, quæ alimentum ex ventre hauriunt, vt illud in vniuerſum corpus diſtribuant ; aliqua ex parte reſpondere videtur cum plantarum radicibus; nam ſimiliter hæ ex terra tanquam ex ventre cui implantantur, trahunt alimentum. Cum autem animalia exquiſitiori ciborum genere indigerent, & multa eorumdem præparatione coctioneq; eorũ radicibus ventres ſunt appoſiti, aliiq; multi ductus ad alimenti excrementa ſeparanda. Quæ omnia plantis negata ſunt. Quo fit, vt corpora plantarum valde ſimplici ſubſtantia conſtare videantur, & maxime accedere ad naturam ſimilarium, diſcedere autem ab operoſa organicarum compoſitione. Quoniam autem altricis animæ opus eſt gignere quale ipſum, ſiue id ex alimento fiat ad conſeruationem ſingulorum, ſiue ex ſemine ad ſpecierum æternitatem : duæ ad ſummum partes perfectioribus datæ ſunt, maxime neceſſariæ: Vna, per quam ſumant alimentum, quæ radix appellatur. Altera qua fructum tanquam fętum ad ſpeciem propagandam ferant, qui caulis vocatur in humili materia, caudex autem in genere arboreo. illa quidem ſuperior, quia principalior licet intra terram condita ſit ; viuunt enim multæ plan

tæ ſola radice, poſtquam caulis exaruerit perfecto ſemine, vt Cyclaminus, Ariſtolochia, & pleraque inter Acanacea, & Ferulacea; hæc vero inferior quamuis ſupra terram attollatur; excrementa enim, ſi quæ ſunt, per hanc partem excernuntur: quomodo in animalibus pars ſuperior & inferior accipitur. Verum ſi nutritionis modum inſpexerimus, alio modo partem ſuperiorem inferioremq; ſtatuemus. Cum enim tam in animalibus quam in plantis nutrimentū ſurſum feratur; leue enim eſt, quod nutrit, vtpote quod à caliditate ſurſum ducitur: radices in inferiori parte implantari neceſſe fuit, caulem autem recta ſurſum attolli: nam & in animalibus venarum radicatio in inferiori ventre eſt, caudex autem ſurſum petit ad cor & caput. Vtrum autem aliqua pars in plantis ſtatuenda ſit, in qua ſit animæ principatus, vt cor in animalibus, conſiderandum eſt; Eſſe igitur in illis oportere aliquam huiuſmodi partem ex eo coniectari licet. Cum enim anima ſit actus corporis organici, neque tota in toto eſſe poteſt, neque tota in ſingulis partibus, ſed tota in aliqua parte principali, vnde cæteris ab ea pendentibus vita communicetur, vt vniuerſaliter à nobis oſtēſum eſt in Quęſtionibus Peripateticis: ex propriis autem, quæ circa plantas contingunt, hoc modo oſtendi poſſit; ſi enim radicis opus eſt alimentum ex terra trahere: caulis autem ſemen ferre: neque commutantur vnquam, vt radix ſemen ferat, & germen intra terram condatur; aut duæ erunt animæ ſpecie diſtinctæ & loco ſeparatę, vt altera in radice ſit, altera in germine: aut vna erit vtrique propriam facultatem impartiens: Non eſſe quidem duas animas ſpecie diuerſas, & loco ſeparatas in vna planta illud argumento eſt: quod ſępe videmus radicem abſciſſam germen emittere, & ramum abſciſſum radicem intra terram egerere: quaſi indiuiſibilis ſpecie anima ſit in vtriſque partibus. Hoc autem videretur oſtendere totam animam in vtriſque partibus eſſe, & totam in tota planta, niſi illud obſtaret, quod ſimiliter in multis videmus, diuiſas eſſe omnino facultates in vtriſque partibus, vt germen, quomodocunque fodiatur, radices nunquam emittat, & ſi abſcindatur, pereat: vt in Pinu & Abiete, radices quoque auulſæ in eiſdem pereunt: quaſi principium quoddam ſit vitale, à quo vtriſque vita impartiatur, quamdiu adnatę illi fuerint. Verum enimuero difficile fuerit in plantis huiuſmodi partem inuenire, in qua ſit animæ principatus. Si enim illas plantas inſpexerimus, quæ multum temporis viuunt ſola radice, poſtquam caulem cum ſemine abiecerint, videbitur principium in radice eſſe, ſi vero rurſus illas intuebimur, quæ ex ramo, aut ſurculo propagantur, vt Olea, Vitis, & Punica, principium in germine eſſe fatebimur; Erumpit enim ex illis radix, ſi ſerantur. Si præterea partium differentias contemplemur, tum in radice, tum in germine, in radice quidem omni duas partes inſpiciemus, corticem ſcilicet, & corpus, quod intra corti-

cem continetur; in aliis quidem durum lignoſumque; in aliis autem molle carnoſumque: in caule autem tria partium genera ipſum conſtituentia, corticem ſcilicet externum, medullam internam, & medium corpus inter corticem & medullam, quod in arboribus lignum vocatur. Si igitur in omnibus natura in intimis recondere ſolet vitalia principia vt viſcera in animalibus: rationi quoque conſonum fuerit in plantis non ſtatim intra corticem, ſed intimius principium condidiſſe, ſcilicet in medulla interna, quæ tantum in caule eſt non in radice. Hanc autem fuiſſe antiquorum ſententiam ex nomine coniectari poſſumus: hanc enim partem in plantis cor appellabant, alij Cerebrum, alij matricem, quaſi hinc fęcificationis principium ducatur; Quoniam autem in medio eſſe maxime oportuit id quod cęteris partibus vitam diſtribuit. duæ autem ſunt partes plantarum maxime conſpicuæ radix ſcilicet, & id totũ, quod ſurſum attollitur, meritò in intermedio, qua ſcilicet radix germini coniungitur, locus videatur cordi plantarum oportuniſſimus. Apparet autem in hoc loco ſubſtantia quædam, tum à germine, tum à radice diſtincta, mollior enim & carnoſior eſt vtriſque, vnde cerebrum appellari ſolet, in multis cibo accomodata antequam ſeneſcat; nam per ætatem dura & lignoſa redditur, vt cæteræ quoque partes, pulcherrime autem huic parti conuenire videtur cerebri nomen, quemadmodum enim in animalibus cerebri medulla in capite eſt, vnde ſpinalis medulla exoritur in totam ſpinæ longitudinem diducta, ſic in plantis cerebrum in radice tamquam in capite ſedens per totum caulem quaſi per ſpinam dorſi medullam deducit ad vitalem humorem ramis & extremis ſurculis diſtribuendum.

CAP. II.

QVA autem ratione fiat alimenti attractio, & nutritio in plantis, conſideremus. Nam in animalibus videmus alimentum per venas duci ad cor tanquam ad officinam caloris inſiti, & adepta inibi vltima perfectione per arterias in vniuerſum corpus diſtribui agente ſpiritu, qui ex eodem alimento in corde gignitur. In plantis autem neque venas, neque alios ductus manifeſtos conſpicimus, neque calorem vllum ſentimus, vt mirum videatur, qua ratione in tantam magnitudinem arbores adoleſcant, cum lõge minus calidi innati habere videantur quam animalia. An animalibus ob ſenſum & motum, plurimum calidi innati datum eſt; & recta ratione minus adoleſcunt, quia multum nutrimenti abſumitur in obeundis ſenſuum & motuum operationibus; plurimum enim eius conuertitur in ſpiritus: huius igitur gratia venas habent latas, vt multum alimenti continere poſſint. Plantæ autem cum

ſoli officio nutritionis indulgeant, poſſunt pauciori calido innato, & magis adoleſcere & fructus multos edere. Quamuis autem ſenſui immanifeſtus ſit calor, non ob id negandus eſt: quæ enim minus calida ſunt quam tactus noſter, frigida indicantur. Venas quoque datas eſſe plantis licet exiguas argumento ſunt illæ, quæ lacte manant vt Tithymalorum genus, & Ficus, nam ſi abſcindantur, manat multus humor, vt inciſa carne animalium ſanguis: quod & in Vite maxime contingit, ſed propter meatuum exiguitatem conſpici nequaquam poſſunt; apparent autem in omni caule & radice quædam vel inſtar neruorum fiſſilia ſecundum longitudinem, quos neruos vocant vt in Abiete: vel craſſiora quædam in ramos deducta, quas venas vocant in foliis pleriſque manifeſtiſſima: hoc igitur eſſe alimenti meatus putandum eſt, & proportione reſpondere cum venis animalium. Non eſt autem in plantis vnus venarum caudex vt vena caua in animalibus, ſed multæ & tenues ex radice in cor, & ex corde in caulem aſcendentes: non enim in ventre aliquo communi contineri opportuit alimentum, vt in corde animalium fuit neceſſe ad ſpirituum generationem: nam feruente humore multo ſimul in vaſe ſpiritus fit multus: ſed ſatis fuit alterari humorem tactu medullę cordis, vt in animalibus cerebri medulla, aut iecoris caro facit: nam & in his non magnæ aut paruæ, ſed frequentes & valde tenues ſparguntur venæ. Fit autem per has alimenti attractio non motu aliquo fibrarum attrahentium, quod familiare eſt, & expellentium, quod fuerit contrarium: nam ſine aliquo ſenſu alimenti hæc non fiunt: huius enim gratia guſtus & tactus datus eſt animalibus. Cum igitur plantæ omni ſenſu careant, genus alimenti non ſeligunt: ſed humorem in terra mixtum alia ratione trahunt: quæ autem iſta fuerit, difficile eſt videre: neque enim ratione ſimilitudinis dicere poſſumus, vt magnes ferrum trahit: nam in his, quod maius eſt, ad ſe trahit id, quod minus: quod ſi id fieret in plantis, cur potius humor terræ non traheret humorem plantarum? neque ratione vacui: cum enim in terra non ſolum humor contineatur: ſed etiam aer, hic autem inſequatur facilius vim attrahentis ob vacuum, quam humor, vt patet in cucurbitulis terræ admotis: plantę aere potius replerentur quam humore. An quædam ſicca ſecundum naturam humorem trahunt? vt lintea, ſpongiæ, pulueres: quædam reſpuunt, vt auium quarundam plumæ, Adiantum hęrba, hæc enim & ſi in aqua degant, non tamen madefiunt aqua ipſis non hęrente: illa autem multum ſorbent; quia cum aqua conueniunt magis, quam cum aere. Ex huiuſmodi igitur natura partes illas in plantis conſtare putandum eſt, quibus vtitur anima altrix ad trahendum alimentum: Idcirco eæ non ad venarum ſimilitudinem meatu quodam continuo peruiæ ſunt: ſed potius inſtar neruorum ex villoſa conſtant ſubſtantia: ſic enim bibula earum natura continuè humorem

ad

ad principiũ caloris innati ducit, vt in lucernarum luminibus videmus; funiculo enim quodam vtuntur, quo oleum continue ad flammam ducatur. Adiuuat autem hunc motum caliditas innata humorem affluentem abſumens in germina & fructus: neceſſe eſt enim alium ſubinde conſequi abſumpto priori ob eaſdem cauſas, vt hi faciunt, qui penicillo in humore impoſito, vt altera eius pars extra vas propendeat, humorem à feculentia ſecernunt: Diſtillante enim per penicillum exterius pendentem humore, alius continuè ſubſequitur aſcendens ex vaſe, donec vniuerſus exeat clarus: ſic radices plantarum ex terra, humorem puriorem continue bibunt, donec humor ſuppetat, & calor diſtribuat: quod enim ibi grauitas humoris facit, vt ſcilicet deorſum diſtillando prolabatur: hic leuitas præſtat; calor enim hoc modo ſurſum ducit. Ob id plantæ pleręque Vere & ęſtate germinant magis, & fructus edunt: quia à calore externo augetur humoris attractio: Hyeme latitat in profundo exilis flamma modico egens nutrimento, contra quam in animalibus natura calidioribus; viget enim in his calor innatus hyeme magis quam æſtate. Deficiente igitur aut diminuta humoris abſumptione deficit, aut minuitur attractio: contingit autem id, vt ſummatim dicatur, vel defectu caloris inſiti, vt in congelatione facta à frigore, & in æſtu pabulum abſummente citius, quam poſſit alter humor accedere: vtroque enim modo extinguitur calor innatus, quo extinto humor non digeritur; eo autem non diſtributo alius non attrahitur, vel ob uitium inſtrumenti, quo fit attractio. ſi enim hoc aut durius reddatur, quam oportet, vt in ſenectute fit, aut morbos alios patiatur: ad humoris traſmiſſionem ineptum redditur: vnde plantas contabeſcere aut interire neceſſe eſt. Quo igitur ingenio natura vtatur ad alimenti attractionem in plantis dictum eſt.

CAP. III.

QVOMODO autem germinatio fiat, & cuius gratia, dicamus; ſic enim cæteræ quoque partes fient manifeſtæ. Videtur autem propria eſſe plantarum germinatio, non enim in animalibus vllis huiuſmodi affectionem perſpicimus: illorum enim partes omnes factæ ſunt, antequam in lucem exeant. Plantæ autem, quamdiu viuunt, nouellas edunt partes, quæ germinatio vocatur. Forte autem in animalibus, pilorum, & dentium, & cornuum generatio germinationi ſimilis videatur, cum poſterius erumpant. Verum partes hæ cum facultatem nullam habeant ab anima; ſed vſum tantum præſtent, merito non conſtituunt animalium ſubſtantiam: at plantarum germina tamquam animata vires eius animæ & opera pulcherrima oſtendunt. ſolum in vtero gerentibus videtur vera germinatio. Fętus enim, qui adnaſcitur, tam

quam germen eius partis viuit nutrimento ex eadem affluente. Differt autem; quoniam in his principium extrinſecus ducitur, ſcilicet ex ſemine maris, alimentum ex vtero trahente; in plantis autem tum materia, tum principium intrinſecus prouenit: in Ouiparis tamen creſcunt oua, & ea, quibus propendent ſine ſemine maris, at infœcunda; ſenſualem enim animam, qua animal eſt, non habent ſine maris coniunctione: hoc autem principio nequaquam eget ipſum vegetatiuum, quaſi huius ſolius ſit ex ſe germen emittere. Ex his autem colligere illud quoque poſſumus: edendi fructus gratia germinationem datam eſſe; ſi enim in animalibus conceptus non fit ſine aliqua germinatione, neceſſarium quoddam videatur ad eam propagationem, quæ ex ſemine fit: ſunt enim plantarum ſemina tamquam fętus animalium. Magis autem manifeſta eſt in plantis germinatio, quia eæ præter radicem & cor, reliquas omnes partes ferendi fructus gratia habent: animalia autem ſolum vterum. Amplius quæ gignuntur, in vtero latent ad partum vſque: quia foueri proprio calore fętum oportet: plantarum autem fructus, cum ſolis calore egeant ad perfectionem, non intro ſemper concludi oportuit: ſed pro opportu nitate explicari & ad lucem emergere fuit neceſſarium. Hoc autem facit ipſa germinatio; erumpit enim tamquam ex vtero omne germen & fructus, & paulatim in apertum exit: omnibus autem explicatis & in lucem editis, id totum, quod fructus geſtat, videatur vterus inuerſa, cui fętus multi ſint appenſi. Ea autem pars, vnde germen erupturum eſt, oculus vocatur, quam ſolent accipere, qui inſerendis arboribus ſtudent: turgente enim arbore vt cortex ob humorem ſubiectum facile abiungi poſſit à ſurculo, circumciſo circa oculum cortice, auferunt, & alteri inſerunt, in ſedem eius plantæ oculi iuſte aptantes: quam inoculationem vocant; ſic enim erumpit germen pro natura oculi inſiti, extuberante autem iam germinis principio non dum autem explicato: partem hanc gemmam vocant, germinis autẽ explicatio fit dehiſcentibus foliis: quan to enim magis erumpit germen, eò magis folia ipſum circumplectentia, tamquam manibus inuicem ſuperpoſitis explicantur, ſolo pediculo adnexa: quaſi huius gratia folia data ſint, vt tenerum germen tueantur vel etiam fructũ, vbi fructus erumpit cum germine: poſtquam verò eadem explicata ſunt, alium vſum præſtare videntur vmbram ſcilicet, ne à ſole nimis vrantur tum fructus, tum nouella germina: moderatos enim ſolis radios vtraq; deſiderant, quod foliorum poſitione, & forma præſtatur illos partim tranſmittentium, partim retinentium. Ideo plurimis in autumno decidunt folia perfectis fructibus, & germinibus induratis. Si quæ autem diutius ſeruant fructus, diutius quoq; retinent folia: adeo vt quædam vſque ad alteram germinationem & vlterius aſſeruent, vt Pinus, Arbutus, Laurus. Ferunt autem in regione feruente, vbi perpetui fe-

rè ſunt æſtus, nullis arboribus folia decidere: quod recta ratione fit: egent enim plantę perpetua inibi foliorum opera ad vmbram faciendam. cum igitur folia ad tegendum data ſint, merito ex cortice tantum ortum ducunt, quaſi eius appendices quædam, cortex enim conueſtiendi gratia datus eſt. Cum autem cortex ex duplici corpore conſtet, ſcilicet ex interno duriori robuſtiorique, qui in arboribus liber appellatur, & externo molliori quidem tenuiorique in iunioribus germinibus, in vetuſtis autem ob ſiccitatem aſper redditur, & ſæpe dehiſcit in arborum genere: folium in pleriſque ex externi corticis ſubſtantia magis conſtat; vnde eius tenuitas & mollities oritur, & facile per ſiccitatem decidit ſecundum naturā quidem in autumno, præter naturam autem in æſtate. Quibus autem perpetuum eſt folium, his ex interni corticis ſubſtantia multum retineri in folio putandum eſt, ſunt enim duriora & craſſiora eorum folia, tam in arboribus, quam in humili materia. Venæ autem, tum quæ per medium dorſum, tum quæ in latera ſparguntur, ex interiori cortice oriuntur; hic enim ſolus venoſus eſt; quod autem ex cortice conſtent folia, illud argumento eſt, quod in quibuſdam videmus totum corticem in folia tranſire, vt nullus relinquatur germen conueſtiens pręter folium: vt in Harundine, Tritico, Ferula: ſed in his magis folij pediculus quam folium caulem circum amplectitur ſubſtantia craſſior exiſtens, quam folium. Cuius igitur gratia data ſunt folia germinantibus, & qui ſit eorum ortus, ex dictis contemplari licet. Germinis autem ſubſtantia interius principium ducit; non enim ſine medulla eſt, neque ſine eo corpore, quod medullę circumponitur; ſi quis enim virgam germinantem denudare à cortice ſtudeat, auferet quidem cum cortice folia, vtpote quæ illi ſoli ſint appenſa, germina autem non auferet; continua enim ſunt cum interni corporis ſubſtantia: idque recta ratione; Cum enim germen ferendi fructus gratia datus ſit, vis autem prolifica in medulla tamquam in corde contineatur: hanc per tota germina deductam eſſe oportuit: quod ſi hanc, & lignum quoque circumpoſitum medullę, aut aliud corpus huiuſmodi & extremum corticem. Videntur autem quædam ſine medulla viuere, vt Calami, & quę caulem cōcauum ferunt: ſunt & arbores, quarum caudices excauati viuunt, vt Salix, Olea. An medullæ natura in his non ſeiuncta eſt à circumpoſito corpore ſeu ligno, & forte in nullis? oportet enim venas alimentum trahentes tangi à medulla, eæ autem per totam caudicis ſubſtantiam feruntur: quantum igitur medullæ in medio eſt venas non tangens, creſcente caule, aut caudice euaneſcit, locum cōcauum relinquens: in nouellis enim germinibus, ſeu à radice, ſeu ex ramis nulla reperiuntur concaua. Dubitabit quoque quis non in medulla; ſed in cortice magis vim prolificam eſſe: inoculatio enim fit ſolo cortice inſito; germinat autem ſecundum naturam corticis, non ſecundum naturā

ligni

ligni ſubiecti. Præterea plerçque arbores circumciſo in orbem ſolo corticce emoriuntur in totum, non emoriuntur autem excauata medulla. Dicimus corticem inſitum ideo germinare; quia prorumpit ex ſubiecto ligno germen, cui cortex agglutinatur ob affinitatem; niſi enim corticis oculus, oculo ligni accomodetur, non germinat; producuntur autem & folia & fructus ſecundum naturam corticis: quia hæc in omnibus ex cortice ortum ducunt: ſemina autem interna non ſecundum naturam corticis, ſed ligni ſubiecti fiunt; nam ſi ſerantur, naſcuntur, non pro natura inſiti corticis, ſed vt plurimum ſylueſtre genus: ortum enim ducunt ex medulla, non cortice; quod autem corticis in orbem circũciſio in pleriſque arborem enecet, fit; quia germinatio non fit ſine cortice, vt ſuperius eſt explicatum, qui autem derelinquitur ſupra circumciſum locum, emoritur; quia ablatus eſt alimenti ductus ex infernis; ſi quis autem ex ligno ſubiecto ali poſſit, viuit, vt contigit Suberi, & aliis quibuſdam, quibus pertinaciter cortex ligno inhęret.

CAP. IIII.

PRIMA autem plantarum germinatio eſt à radice, quod enim primo naſcitur ſiue ex ſemine, ſiue per putredinem radix eſt. Cum autem in eius capite ſit ea pars, quæ cordi animalium reſpondet, vnde germinis principium ducitur, aliquando vno caule, aliquando pluribus; cor enim in quibuſdam indiuiduum eſt, vnde vnicus caulis aſſurgit, vt in pleriſque arboribus: in quibuſdam quodam modo diuiſionem patitur, vnde ab eadem radice multi caules erumpunt, vt in Tritico. Numquam autem vnum & idem cor author eſt plurium caulium: patet autem in iis, quę amiſſo priori caule alterum fundunt, vt in ferulaceo genere; numquam enim ex eadem parte, ſed à latere germinant; Vt autem vnum cor vnius eſt caulis, ſic videretur vnius quoque radicis vnum cor eſſe, quod ſi hoc eſſet, nullæ eſſent, quę plures caules ferrent. An radix vna vnum quoq; germen initio profert; poſtquam autem eadem magnitudinem adepta eſt conſpicuam, diuiditur in quibuſdam in plura principia vel ſimul, vt in Tritico, vel ſucceſſiuè, vt vno extincto alterum ſubnaſcatur vt in Ferula. Plantarum enim plurimarum natura eſt, vt diuiſæ viuant: quia earum principium licet actu vnum ſit, eſt tamen potentia plura: nihil autem refert, ſiue à nobis plantæ diuiſio fiat, ſiue ſponte diuidatur principium ſolum: diuiſæ enim radices quædam, licet in paruas partes cõciſæ ſint, germinant vt Graminis, Raphani Montani: nam vbiq; erat cor potentia, & hæc radice ſeri poſſunt: ſponte autem multitudo germinum fit, vel eadem ſubiacente radice communi, vt in Fęniculo: vel ſingulis germinum principiis noua ſuborta radicula, vt in Cipero,

Iride & tandem geniculatis ferè omnibus: quaſi ſponte natura ipſa radicum diuiſionem in geniculis moliatur. Inter has quędam ſunt, in quibus noua orta radice & germine, altera tamquam ſenio confecta emoritur, vt in Satyrio, & Gladiolo contingit; diuidit autem natura ex toto cum germinum principiis etiam nouas radiculas, in Allio & cęteris Bulbaceis: Allij enim ſpicæ appellatæ principia ſunt germinum omnia ab eadem radice orta, qua exſiccata propriæ ſingulis ſuboriuntur radiculæ, qui propagandi modus per ſobolem appellatur. Germinatio igitur ex radice hoc modo habet; exoritur autem in hac germinatione caulis quidem in humili materia, caudex autem in arborea; cùm autem omne germen fructus ferendi gratia datum ſit, quod à radice eſt, aut ſtatim fructus geſtat, vt in Bulbaceis, & frumentorum generibus, & in Palma, aut aliis intercedentibus germinibus, idque vel per vnum vel per plura media, ſecunda igitur germinatio in caule fit ramos conſtituens, tertia in ramis ramuſculos producens: & ſic deinceps. Appellant autem extremas germinationes in arboribus ſurculos, quos ad inſerendum aſſumunt. In genere igitur humili, quæ caulem ammittunt, nullæ ferè tranſeunt tertiam germinationem: in genere autem arboreo, ad minus tertia germinatio fructificat, vt in Vite, idque non ex ſemine, ſed ſi ſeratur ramo, ſingulis annis nouo germine prodeunte, non omnibus vno anno erumpentibus, vt in genere herbaceo. Germinis autem eruptio, non ex omni parte caulis fit: ſed maiori ex parte ex alis foliorum, qua ſcilicet parte folij pediculus nectitur cauli, inibi enim oculus eſt futuri germinis, quaſi folium eius cuſtodiendi gratia ſit appoſitum, ſinu quodam in cortice relicto, qua ab eodem exoriens abſcedit. Fit enim in hac parte veluti alterum cor erumpente in eam ſedem ex interna medulla principio. Quapropter nodus quidam caulis apparet, qui ſi totum caulem cingat, geniculus vocatur, vt in Tritico & Calamo, coeuntibus & veluti implicatis in hac parte neruis, partim ad robur, in quibus caulis eſt inanis, vt in Tritico, partim ad noui germinis productionem, quibus germinatio in caule data eſt. Ordo autem quidam germinum ſpectatur vt foliorum, nam vel ſingula in ſingulis nodis, ſiue geniculis naſcuntur, idque vel in duobus lateribus tantum, hæc quidem in dextris, hæc vero in ſiniſtris alternatim, vt in Arundine, vel pluribus, in quibus ordo minus perſpicitur, vel in ſingulis geniculis bina, aut etiam plura ferunt folia, ac germina; quæ autem bina ferunt, alternatim diſpoſita ſunt, vt hæc quidem ante & retro ſpectent, hæc vero in dextra & ſiniſtra: ob quam foliorum & germinum poſitionem in pluribus caulis redditur quadratus, vt in Marrubio. Horum igitur omnium à latere germinatio fit; ſic enim diſpoſita ſunt folia, ex quorum alis erumpunt germina; vnde & rami alę vocantur; ſparguntur enim à

latere inſtar alarum: Quædam autem ſunt, quarum germinatio non in omni foliorum exortu; ſed in ſummo tantum fit veluti fiſſo in ea parte caule, vt Tithymalorum genus, Linum, Lithoſpermon, & inter arbores Abies, Pinus: omnibus enim his folia vndique densè veſtiunt caules, vt non pateat germinis exortus niſi in ſummo: ideo in his rami ex certo interuallo & numero conditi pulchre ſpectantur, quod in cęteris non videtur: licet enim geniculi, vel nodi certo interuallo diſtent, non tamen in omnibus germina proueniunt, vel non paria. Germinationes igitur ordine diſpoſitæ à radice vſque ad extremos ſurculos fructus ferentes huiuſmodi ſunt.

CAP. V.

QVONIAM vero plantarum principium, quod cor appellatur, non quemadmodum in animalibus in vno quodam loco ſeiunctum permanet: ſed veluti in omnes partes diſtributum eſt, fit, vt multæ diuiſæ non ſolum viuant, vt quædam animalia inter inſecta faciunt: ſed per diuiſionem propagentur, quod nullis animalibus contingit: vbicunque enim eſt cordis natura, ibidem eſt & germinis & radicis principium: ante diuiſionem quidem potentia, poſtea vero etiam actu, idcirco radices quædam abſciſſæ germen emittunt, & è contra caules quidam abſciſſi, ſi intra terram condantur, radices egerunt, & alimentum trahunt: quamquam non ſimilis in omnibus ſit propenſio: quædam enim radice diuiſa melius proueniunt, vt Helenium. Raphanus montanus, quędam caudice, aut ramis maioribus ſeri poſtulant, vt Olea, quædam ſurculis, vt Punica & multa in genere ſuffructicum: Magis autem radices ex vetuſtioribus ramis erumpunt: germina autem ex iunioribus: idcirco, qui ſerunt, ſurculo aliquid annotini rami relinquunt, vt in Vitium malleolis. Quod autem ob iniuriam diuiſionis multæ faciunt, idem ſine diuiſione quædam moliuntur: nam ſi contingat ramos terram attingere, radices in contactu dimittunt intra terram, & nouam prolem germinant, quas viuiradices vocant, vt in Vite & ferè omnibus, quæ ramo, aut ſurculo proueniunt. Maxime autem id fit in herbaceis quibuſdam, quorum caules humi ſerpunt, vt in Hedera terreſtri, Ranuculo quodam, Pentafillo, & Humirubo: nam in hiſ, duo genera caulium natura moliri videtur, vnum, qui attollitur ad fructum ferendum: alterum qui ſerpit ad ſobolem in ſingulis geniculis procreãdam: idem quædam intra terram faciunt, vt Gramen, & Ciperus; nam & hæ in ſingulis geniculis & radicant, & germen emittunt. Illud autem peculiare adnotauimus in minori Dentaria: cum enim hæc caulem rectum ferat; radiculas tamen geniculatas in ſingulis foliorum alis fert, quibus deci-

decidentibus in terram noua erumpit planta, cum tamen in ſummis cau libus eadem ſiliquas ferat, in quibus ſemina continentur, vt ſimul in eodem caule vtrumque moliatur ſemen & ſobolem. Quamuis autem aliæ ſint, quarum caules radices edant ſupra terram, non tamen ad ſobolem gignendam: ſed auiditate nutrimenti illas egerunt, vt Hedera, quæ ſuo amplexu arbores, vel parietes numeroſis radiculis exugit, & Melica, ac Semperuiui quoddam genus arboreſcens: hæ namque radiculas ex caule longas dimittunt, donec terram attingant. Peculiare quoque in Allio & Porro videatur: cum enim hæc ſobolem ad radices ferant, gigniunt etiam in ſummis caulibus loco ſeminis. Quæ enim ſeruntur, radicum capita ſunt non ſemina, ſimilem ſobolem etiam in ſummis foliorum vidimus in quodam Bulbo, quem Moli vocant: Differt autem ſoboles à ſemine, vt fœtus viuens ab ouo: ſemen enim tamquam ouum eſt, in quo eſt principium vitale; at vita nequaquam. ſoboles autẽ viuit primo quidẽ iuxta parentẽ, vt eius germen. poſtea verò per ſe ipſam propriis radicibus ex terra humorem trahens. Præterea ſoboles, vel radix eſt incoata, vel germen, vel vtrumq; conſpicuam magnitudinem habens: ſemen eorum principium gerit incluſum in cortice: idcirco nutrire multam ſobolem plantæ nequeunt, ſemina autem valde numeroſa ferre poſſunt, vt in animalibus Vipera & Ouipera ſe habent: ſobolis autem generatio ſimplicior eſt tamquam ex particulæ auulſione propagatio. Seminis conſtitutio multiplices partes requirit. Poſtquam igitur & radicum, & germinum ortum & conſtitutionem explicauimus, deinceps ſeminum apparatum aggrediamur.

CAP. VI.

CVM in ea propagatione, quæ fit ex ſemine, plantarum finis conſiſtat, quæ enim ex ſobole fit imperfectiorem naturam ſequitur, qua ſcilicet plantæ diuiſæ viuunt, merito plantarum pulchritudo in ſeminis productione maxime oſtẽditur: Nam & numero partium, & figuris, & conceptaculorum differentiis fructificatio longe maiorem ornatum præſefert quam germinatio: adde florum admirabilem venuſtatem, qui genitricis naturæ delitias in ſeminibus condendis præmonſtrant. Quemadmodum igitur in animalibus ſemen excrementum eſt vltimi alimenti in corde, cuius calore vitali cum ſpiritu apprehenſo fœcundum redditur: ſic in plantis neceſſe eſt ſeminum ſubſtantiam ex ea parte ſecedere, in qua principium eſt caloris innati, quam medullam eſſe ſuperius comprobauimus. Hinc igitur ex humidiori puriorìq; parte alimenti ſeminis medulla exoritur, ex craſſiori autem eiuſdem putamina ad tutelam circumpoſita. Non fuit autem neceſſe in plantis genituram ali-

quam diſtinctam à materia ſecerni, vt in animalibns, quæ mare & fœmina diſtinguuntur: maris enim genitura materiam in fęmina efformat ſua vtens corpulentia tamquam inſtrumento, vt in Quęſtionibus Peripateticis explicauimus. At plantæ cum non multa egeant organorum diſtinctione, pauciorique ſpiritu vtantur, materiam ſimul cum ſpiritu formante ſecernunt, qui conceptus eſt tamquam ouum: idcirco maris & fœminæ diſtinctione non indiguerunt, quamquam ſecundum aliquam ſimilitudinem quædam mares appellentur, quædam fœminæ. Ineſt igitur in omni ſemine quædam plantæ incoatio. Quemadmodum enim in ouo quædam particula continetur, in qua eſt animalis futuri veluti delineatio, reliquum autem corpulentiæ pro alimento eſt: ſic in plantarum ſeminibus pars illa principatum continet, vnde radix erumpit & germen; eſt enim quaſi corculum quoddam reliqua parte ſeminis alimentum illi primum ſubminiſtrante: patet autem id maxime in Tritico; pars enim quædam ineſt veluti oculus, quam ſi laceras, nequaquam naſcitur: ob id eam particulam formicę erodere ſolent, antequam recondant intra terrã. Si autem reliqua pars ſeminis vulneretur, aut à vermiculis perforetur, integro ſeruato corde nihilominus prouenit. Eſt autem ſeminis medulla in plurimis candida, ſicut & animalium genitura: principia enim corporum naturalium vt plurimum candida ſunt, vt elementa, ſiquæ tamen flaua ſunt vt multorum leguminum ſemina, ad albedinem aliquo pacto vergunt. Pinguedinem præterea plurima præſeferunt: adeo vt ex quibuſdam oleum extrahatur, vt ex Nucibus, Amigdalis, Sinapi: Humidum enim vitale, in quo ſpiritus cõtinetur, calidum eſt & aereum, non aqueũ: Non tamen humida ſunt, vt animalium genitura; longe enim ſiccior eſt plantarum natura quàm animalium; at molliciem cum ea ſiccitate quandam habent, cum præcipuè fuerint humectata: nam circa exortum omnia humidiora ſunt, per ætates autem continue exſiccantur. Quamuis autem quædam ſemina oſſea ex toto videantur, vt Palmæ, vel cartilaginea, vt Ruſci, Gladioli, & aliorum quorundam: latet tamen ſeminis medulla mollior in exiguo quodam meatu, vnde erumpit in exortu plantula integro oſſe derelicto. Sicca igitur cum propria mollicie ſemina eſſe oportet, cum perfecta ſunt, exempta ſcilicet à ſole omni aquea humiditate non aerea: ſic enim ſata humorem facilius trahunt è terra, quo ante omnia intumeſcunt: Deinde excitato ignis principio in ipſis latente, vt Calci contingit, in humoris occurſu, idem humor cum lactea ſeminis ſubſtantia permixtus & concoctus, tamquam familiare alimentum auget conceptum antea incoatum; Tunc autem radix primo emergit peciolo quodam ex corde ſeminis prodeunte, qua corticem dehiſcere & egreſſum ſemini concedere neceſſe eſt: poſtquam autem radicem in terram egerit, reliqua ſeminis corpulentia in plurimis ex ſuo cortice

tam-

tamquam ex ouó in lucem prodit, quæ in duo foliola pulpoſa explicata particulam oſtendit, vnde germen erupturum eſt: Qua enim hæc duo folia exortum ducunt, cor eſt, quippe radicis caput, & germinis principium, ſunt autem hæc alterius generis folia, quàm quę in germinatione exoriuntur: illa enim tantum ad tutelam data ſunt tenuia ex ſolo cortice orta, hæc partes ſunt ſeminis ad alimentum primum cordi miniſtrandum: ideo craſſa exiſtunt; tota enim fermè ſeminum pulpa in his conſiſtit: ob id magna pars ſeminum in duas partes diſſecta eſt cordo tantum coniungente; ſi quæ autem ſunt, in quibus diuiſio nulla ſit, vt in grano Tritici: ſeminis pulpa in exortu minime egreditur è cortice, germen vero è latere erumpit integra ſeminis corpulentia cordi hærente, idem quoque fit in multis leguminibus, quamuis eorum ſemina bifida ſint: cum enim germen ex latere erumpat non ex medio, ſeminis partes non explicantur in folia, ob id neque exeunt è cortice: manent autem iuxta nouellas plantas huiuſmodi ſeminis appendices donec totus humor lacteus cum ſua pinguedine in partium nutrimentum tranſierit, quo tempore exſiccatæ decidunt. De ortu igitur ſeminum & natura, ac ſubſtantia dictum eſt, de ceteris autem partibus ſeminis gratia datis deinceps dicamus.

CAP. VII.

QVEMADMODVM in animalibus circumuolui fœtum membranis oportuit ad tutelam, ſic ſeminibus plantarum multiplicia data ſunt inuolucra ob eandem cauſam: ſed eorum quædam abſcedunt incoato ſemine nondum perfecto, vt flores, quædam poſtquam ſemen abſolutum eſt, vt pleraquę vaſcula & ſiliquæ; dehiſcunt enim ſponte exſiccato ſemine; quædam perpetuo hęrent quouſque ſemen germinare incipiat; tunc enim intumeſcente medulla cortex abſrumpitur. Flores igitur partim ex neceſſitate, partim ad tuendos fructus incipientes dati ſunt; ex neceſſitate quidem, quoniam turgente planta, vt in Venere ſolent animalia, efflari neceſſe eſt aliquem ſpiritum; non enim ſine ſpiritu fit ſeminis eruptio: quod autem ex huiuſmodi ſubſtantia flores orti ſint, manifeſtum eſt: id enim indicat & ſubſtantiæ tenuitas, ex qua conſtant, & odores, quos vt plurimum ſpirant: indicat & mellea dulcedo, quæ in pleriſque reperitur, quamquè apes ſeligentes in ſuos alueolos recondunt: vt enim mel aereum ex percocta à ſole exhalatione naſcitur roris modo ex aere decidens, ſic ex plantæ halitu percocto, qua parte egreſſum habet, veluti ſublimatum, floris concamerationi & ſtaminibus hæret, alterum genus mellis, quod apes colligunt, & fauis reponunt. Quod autem interim ad tegendos fructus

fructus flores dati ſint, patet: priuſquam enim explicentur, aut inſident ipſis fructibus, vt in Roſa, Malo, Piro, aut illos vndique circumplectuntur, vt in Amigdala, Pruno, Olea: creſcente autem fructu, iam flores aperiuntur, ac paulo poſt tamquam in futurum inutiles decidunt arefacti. cum enim non ex qualibet materia nutriantur: ſed alituoſa, quæ vnà cum ſemine erumpit, neceſſe eſt ea deficiente marceſcere, cum præſertim à ſole citiſſime huiuſmodi ſubſtantia reſoluatur. Quem igitur vſum folia tenellis germinibus præſtant, eumdem flores naſcentibus fructibus opitulantur; plurimi enim foliati ſunt. Differunt autem, quia folia explicata alium vſum præbent, quem ſuperius diximus: Flores explicati omnino inutiles redduntur. retinentur igitur folia diuturno tempore, & propter vſum: & quia continue affluit nutrimentum ex cortice, flores cito decidunt ob cauſas contrarias; color quoque foliorum herbaceus eſt: humor enim plantarum ſoli expoſitus hunc colorem contrahit, vt in aquis ſtagnantibus apparet, cum exſiccantur à ſole: Flores autem nulli, aut pauciſſimi herbacei ſunt, omnino virides certè nulli: cum tamen cæteri colores omnes excepto nigro in floribus ſpectentur, iique venuſtiſſimi, modo ſimplices, modo omni varietate commixti quaſi natura de induſtria pingente. hoc enim eſt ſpirituum ſublimatorum opus, vt in ſubterraneis apparet, nam tingente exhalatione & lapides & pulueres omni colorum varietate ſpectantur; natura enim ſpiritus ob materię puritatem ſinceros recipit colores, ob tenuitatem verò eoſdem facile cõmutabiles: Vnde vel puncta vel tenuiſſimæ lineæ verſicolores oriuntur. Merito autem virides nulli viſuntur flores, quia eorum materia non humor eſt, ſed potius ſpiritus: neq; nigri ex toto; nigredo enim aut humorem ſequitur ſemiuſtum, aut cuiuſque corruptionem; neutrum autem in florum generatione ineſt: conſtant autem flores plerique ex folio, & ſtamine & floccis; folium in circuitu magis ambit, modo vnicum & indiuiſum, concauum, vel patulum, vt in Smilace, Anchuſa, modo in plura folia diſſectum, vt in Papauere, Roſa, ſtamina in medio tantum foliorum ſunt ex ſumma parte fructus egredientia, quippe quæ ex ſede ſeminum vlterius producta naſcantur, vt in Croco & Lilio terna; quia ſeminum ſedes in vaſculo tripartita eſt: Flocci in ambitu magis ſunt iuxta folia, pendent autem corpuſcula quædam ex tenuiſſimis filamentis, quorum ortus ſimilis videtur fungis, qui in lucernarum luminibus ex fuligine oriuntur: hinc enim multum ſpirant flores, numeroſa autem ſunt huiuſmodi corpuſcula, in quibus ſemina numeroſa ſunt, vt in Papauere, quaſi hæc ſint ſingulorum ſeminum propagines: patet id in Chamæmelo, & Ranunculo: nam præter folia ambientia ſingulis ſeminibus proprij inſident flocci potius quam floſculi. Non ſunt autem in omnibus manifeſta vel folia, vel flocci, vel ſtamina propter exiguitatem: qua-

propter

propter aliquando his carere putantur: in quibuſdam folia adeo tenuia ſunt, vt flocci videantur lanuginei, vt in Thaliethro, muſcoſos flores huiuſmodi vocant. Tranſeunt in quibuſdam flores in aliam ſubſtantiam, fructus ipſos præter lapſi, vt in Nuce Auellana, Caſtanea, & tādem Amentiferis omnibus. Amentum enim pro flore eſt corpus oblongum, ex ſede fructus productum: ideo fructus ſine flore ſpectantur manifeſto; ſtamina enim in Amenti longitudinem tranſeunt, folia autem & flocci in eius ſquamas degenerant. ſimile quid videatur quod in Milij Indici ſummis calamis effunditur ſpicarum modo; Flores enim, qui ſingulis ſeminum paniculis diſtribui debuiſſent, in huiuſmodi Amenti genus abierunt. Nec abſimilis fuerit Ricini flos; nam & hic ſine fructu eſt, non multum tamen illum præter lapſus; quod & in herbis quibuſdam notauimus. ſunt etiam quædam, in quibus Amentaceum quid oritur ſine vlla ſpe fructus; ſteriles enim omnino ſunt; Quæ autem fructum ferunt, non florent, vt Oxycedrus, Taxus, & in genere herbaceo, Mercurialis, Vrtica, Cannabis; quorum omnium ſteriles mares vocant, fœminas autem fructiferas: Quod ideo fieri videtur; quia fœminę materia temperatior ſit, maris autem calidior; quod enim in fructum tranſire debuiſſet, ob ſuperfluam caliditatem euanuit in flores, in eo tamen genere fœminas melius prouenire & fœcundiores fieri aiunt, ſi iuxta mares ſerantur, vt in Palma eſt animaduerſum, quaſi halitus quidam ex mare efflans debilem fœminæ calorem expleat ad fructificandum. Omnis vero flos cum ex intimis partibus, vnde ſeminis materia erumpit, ortum ducat, exterius tegitur altero inuolucro, qui calyx vocatur in quibuſdam vt Roſa & Papauere: oritur autem hic cum extimus ſit ex caulis cortice, ſeu tunica, ideo herbacei coloris eſt, vt folia, dehiſcit autem vnà cum flore; ſed non decidit vt flos; nutritur enim ex cortice, & ſæpe eo vtitur natura ad fructum continendum, vt in Ormino & Acanaceis: ſemina enim eorum in calyce floris continentur, poſtquam flos deciderit: peculiare in Veſicaria & Cicorio, quod eorum calyces dehiſcunt quidem, dum flores panduntur: ſed poſtquam deciderint, contrahuntur vndique fructum amplectentes, vt Cicorij ſemina eximi nequeant, niſi madefiant; ſic enim conceptacula aperiuntur. Hæc vel continuo conſtant corpore, vt in Polemonia, Calamento: excepta ea parte, qua flos erumpit, vel in plures partes diſſecta, vt in Roſa, Cicorio, Acanaceis, Frumentis; ſunt enim in pleriſque veluti ſquamæ inuicem amplexæ. Hęret autem huiuſmodi floris tegmen in quibuſdam adeo pertinaciter, vt disiungi nequeat à flore, vt in Ornithogalo; flos enim eius interius lacteus eſt, exterius herbaceus ob caulis tunicam: idem Elleboro contingit, quod in cauſa eſt, vt vniuerſus flos quodammodo herbaceus ſit, & non decidat; retinetur enim à tunica adiuncta: Hæret quoque ſimiliter & ipſis fructibus, in quibus flos aut

nullus

nullus eſt manifeſtus, vt in Ficu, aut in ſummo fructu inſidet, vt in Cucurbita, Punica; continuus enim eſt in his floris calyx, cum extimo fructus cortice: quibus autem huiuſmodi cortex abiunctus eſt à fructu, flos in radice fructus exoritur; omnis enim flos intra caulis corticē continetur. De flore igitur, & de floris tegmine hęc in vniuerſum dicta ſint; de fructu autem, qui ſub flore continetur, ſimiliter dicamus.

CAP. VIII.

FRVCTVM vocamus, quod ex ſemine & ſemen continentibus corporibus conſtat: quamuis propriè ſecundum nominis appellationem ea pars ſignificetur, qua fruimur in cibis expetentes: expetimus autem inter cibos aliquando nuda ipſa ſemina, vt Pini, Nucis, Caſtaneæ, & omnium frugum & leguminum. Aliquando carnem ſeminibus circumpoſitam, quam proprie Pericarpium vocant, vt Mali, Piri, Melopeponis. Cum igitur de ſemine ſuperius dictum ſit, relinquitur, vt de circūpoſitis corporibus dicamus: hinc ſumpto initio. Seminibus omnibus ineſt humor quidã fœcundus, quo euaneſcēte, aut per ætatē, aut ab externa iniuria redduntur infœcunda: Huius igitur cuſtodiendi gratia natura omnibus corticē quendam circumduxit, qui perpetuè hæret, donec germinare cœperint; Ob id enim plurima aſſeruari integra per annũ poſſunt, quædam longe diuturnius, quod animalibus nequaquam contingit paucis exceptis. Traduntur enim piſcium Oua maxime perdurare eo argumento, quod lacus exſiccati per æſtatem, aduentante imbre piſciculos ferunt. Papilionum quoque oua per annum durant: minime autem omnium auium oua aſſeruantur. At plantarum quarundam ſemina, vel in quadrageſimum annum fœcunda perdurare proditum eſt: magis autē perdurant, quæ oſſeo putamine muniuntur, quàm quæ membranaceo, ob eãdem rationem: ſeminibus igitur mollioribus natura corticem duriorem craſſioremq; tribuit, vt Nucleis, Pineis, Palmeis, Perſicis, & tandem omnibus, quæ oſſeo cortice teguntur: omnium enim medullæ molles & pingues ſunt, vt mirũ videatur, quo pacto in ſeminis germinatione os adeo durum dehiſcat in duas partes diſſectũ, cum vix ictu mallei rumpatur. Quibus autem duriora & ſicciora inſunt ſemina, iiſdem cortex tenuior, & mollior datus eſt, ſcilicet cartilagineus, aut membranaceus, vt Caſtaneę, Glandi, leguminibus, frumentiſque. Quemadmodum autem in ouo ſub cortice teſtaceo membrana quædam mollis continetur, mollem fœtus materiam tangens, ſic ſeminibus omnibus duplex cortex datus eſt, internus quidem tenuior, ac mollior, membranaceus medullam vndique tangens, qui tamen in quibuſdam facile abſcendat, vt in Pineis, in quibuſdam pertinacius hęreat, vt in Tritico: externus

vero

vero durior & craſſior, vt plurimum oſſeus, vel cartilagineus: qui facile ſeiungatur ab interna membrana in plurimis, in quibuſdam tamen propter tenuitatem ſeiungi difficilius poſſunt, vt in leguminibus & frumentis: intra membranam internam vnam vnicum perpetuò ſemen continetur: ſub cortice tamen externo caſu aliquando bina continentur ſeiuncta per propriam membranam, vt in Amygdala. Nectitur ſemen cum cortice, qua parte cor eſt. Cum enim in ea parte ſit radicis principium, per eandem quoque veluti per vmbilicum ex parente trahit alimentum: patet autem alimenti ductus ad eam partem tendens; perfecto enim iam ſemine, à cæteris quidem partibus ſeiungitur; hæret autem ſolum, qua cor eſt pendens aliquando medio quodam peciolo in corde ſeminis deſinente, vt in ſeminibus Mali & Piri eſt manifeſtum. Verum non ſimiliter externus cortex in omnibus ſecundum eamdem partem cum planta nectitur: Nam quædam eo modo ſedent, vt ſeminis cor exterius vergat, vt in Caſtanea, & in pleriſque arborum fructibus contingit. In herbaceis vero pluribus idem eſt nexus ſeminis & externi corticis, vt in leguminibus & frumentis; cum autem ſeminis ſubſtantia ex interna caulis medulla ortum ducat, neceſſarium fuit ex intimis germinum partibus neruulos egredi ad fructum vſque, per quos materia ſeminis ferretur: Hinc fit, vt non fructificent plantæ ex ramis craſſioribus, paucis quibuſdam exceptis, vt Siliqua & Ficus Aegyptia: ſed ex ſurculis, vt plurimum annotinis, vt Amygdala, aut nouellis germinibus, vt Vitis. Nam ſeminis materia ex his magis erumpere poteſt, quàm ex craſſiori ligno: iis igitur neruulis alimentũ ferentibus appenſa ſunt omnia ſemina cũ propriis corticibus: vt neruulorum ſubſtantia in corticem tranſeat, tenuius autem alimentum in ſemen: Eſt autem neruulorũ nexus cum cortice duriori aliquando in ea parte, cui ſubiacet ſeminis cor: aliquando in altera: in his autem neceſſe eſt intra duriorem corticem neruulum ad ſeminis cor aſcendere, vt manifeſtum in Perſicis eſt & in Amygdalis, & omnibus, quorum cor ſpectat extra. Corticis figura in pleriſque pro figura ſeminis contenti habetur: Nam hoc vel rotundum, vel oblongum, vel depreſſum, vel recuruum, vel anguloſum eſt. Aliquando tamen aliter ſe habet, vt in ſemineRuſci: medulla enim tenuis eſt, & oblonga vix conſpicua ob exilitatem, cortex vero rotundus & craſſus oſſeus vt totus ex oſſe conſtare videatur. In aliis appẽdices corticis datæ ſunt, vnde variatio figuræ, vt in Tribulo. Color cuiuſcumque generis reperitur perfectis ſeminibus viridi excepto: ſicca enim eſt valde corticis ſubſtantia, herbaceus vero color ſine humore non fit in plantis. Nigra & omnino atra multa ſunt: corticis enim ſubſtantia excrementitia eſt, non pura, vt contenti ſeminis. Idcirco ſemina alba tantum ſunt, vt interna plantarum non tacta ab aere ambiente: ſic enim & folia alba redduntur, ſi obruantur, vt Intubi, Porri, Cardui,

& flores, quamdiu incluſi ſunt ſuis calycibus, calidiores ſunt, explicati, vt aere circumfuſo fruantur, colores proprios aſſumunt. Seminum autem cortices ob impuritatem alimenti nigredinem aſſumere potuerunt, & cæteros colores licet non adeo ſinceros, vt in floribus; Vergunt enim aliqua ex parte ad eoſdem colores cum floribus, cum eorum materia ſimul erumpat; recedunt autem: quia purior materia ſecernitur in ſemina, tenuior in flores, craſſior in cortices; pro diuerſitate autem externi corticis denominantur ipſa ſemina alba, vel nigra, ruffa, punicea, aut alia huiuſmodi; quoniam hic perpetuè hæret ſemini. Cortices igitur, qui ſemen cuſtodiunt ad germinationem vſque, hi ſunt in omnibus.

CAP. IX.

QVAMVIS autem inuolucra, quæ diximus, ſufficere videantur ad perfectorum ſeminũ tutelam; non ſufficiunt tamen ad eorundem perfectionem: Nam antequam efficere poſſint talia, qualia ipſa ſunt, egent concoctione quadam perficiente; quoniam autem concoctio à calore interno fit, humorem ſeminum incraſſando: Initio enim ſemina omnia humida ſunt, & fermè aquea: perfecta autem conſtant & ſicciora ſunt reddita, oportuit calorem innatum foueri in ſeminibus, ne exterius tranſpirando, ipſa euanida redderentur. Huius igitur gratia natura ſemina obduxit alio corpore, vt plurimum carnoſo & humecto: quemadmodum Medici tuberculis concoquendis cathaplaſma aliquod ſuperponere ſolent, vt humiditas cum calore in parte conſeruetur. Appellatur autem in fructibus hæc pars pericarpium; quia pulpa eſt exterius obducta, quæ in maturitate cibis expectitur in pleriſq; vt in Vua, Ceraſiis, Piris: Dum igitur maturatur pericarpium à calore interno, adiuuante tamen extrinſecus ſole, ſemina interius recondita perficiuntur: ſimul enim ab eodem calore pericarpij humor poſt acerbitatem, aut aciditatẽ per maturationem acquirit dulcedinem, & ſemina ad perfectionem accedunt, vt ſibi ſimilia gignere poſſint. Non eſt autem eadẽ ſeminis materia & pericarpij; illa enim ex profundis partibus erumpit, vt ſuperius comprobauimus: hęc autem ex exterioribus magis accedit, ſcilicet ex cortice. Rationi enim conſonum eſt, vt quemadmodum pars neruea cum medulla cortice tegitur in germine, ſic in fructu, quod ex internis oritur tegatur ab aliquo corpore, quod ab externis ortum ducat, & vt ibi tria ſunt ſcilicet, Medulla, lignum, & cortex: ſic in fructu, ſemen, cortex, & pericarpium, aut aliud quid, quod pericarpij vicẽ gerat. Indicio autem eſt, quod pericarpium materiam ex cortice ſumat; nam inoculatio fructum parit pro natura corticis inoculati. Semen autem pro natura ligni, vt ſuperius notauimus. Nec obſtat, quod flos externus

ſit,

ſit; qui tamen ex internis proueniat: quando enim flos circundat, pericarpium adhuc non eſt factum, ſed veſtigium tantum adeſt tum ſeminis tum reliquarum partium: poſtquam vero flos deciderit, iam incrementum omnia aſſumunt. Præterea nil mirum videatur, ſi floris materia ob tenuitatem erumpere extra pericarpium poſſit, cuius tamen materia non ex internis proueniat. Pericarpium omne ante maturitatem coloris herbacei eſt, vt germinum cortex: iis exceptis, quę altero cortice in teguntur, vt Punica: Nam quę aeri non ſunt expoſita, alba ſunt: poſtquam vero maturata ſunt, omnia proprios colores acquirunt, ſed exterius magis quam interius, & maxime quà ſolem ſpectant. Nam vel flaua redduntur, vel punicea, vel purpurea, vel nigricantia, vel alba quędam etiam cærulea, vt Lauri ſylueſtris baccæ, dulciora quoque redduntur & odoratiora per maturationem. Conſtant quædam magis humore, vt Vua: quædam carne vt Ficus: Quędam duriori pulpa vt Poma: ineſt quibuſdam ſuccus aquoſus, qui facile putreſcit, vt Ceraſiis, Perſicis, & tandem fructibus æſtiuis, quos Orarios vocant: Quibuſdam melleus & hi exſiccati diutius conſeruantur, vt Ficus Vuæ. Quibuſdam pinguis, ex quibus oleum extrahitur, vt ex oliuis, quibuſdam exiguum ineſt pericarpium, vt Laurinis baccis, & tandem ſylueſtribus omnibus: Contra multo abundant pericarpio, quę aquoſa ſunt, vt Cucumeres, & tandem fructus domeſtici: Aliis pericarpium ſingulis ſeminibus proprium datum eſt, vt Punicæ. Aliis commune pluribus, vt Melopoponi, ſemina in quibuſdam ſeiuncta à pericarpio mēbranis intercedentibus, ut in Pomis, & tandem iis, quorum ſemina cortice non oſſeo, ſed membranoſo conſtant; ut enim in fœtu humor excrementitius inter membranas continetur, vt fœtus in ſicco ſit non in humido; ſic ſemina maxime in ſicco eſſe volunt; in quibuſdam humor pericarpij vtriculis continetur, quibus ſtipantur ſemina vt in Limonibus, quibus & duplex genus pericarpij datum eſt unum ſuccoſum iuxta ſemina, alterum carnoſum exterius loco uaſculi. Sylueſtrium fructus ad maturationem minus perueniunt ob ſiccitatem: cum tamen eorum ſemina non minus perfecta ſint, fit enim in domeſticis aliquando tanta pericarpij acceſſio, ut ſemina reddantur uana, aliquando ſolum inſit ſeminis ueſtigium, ut in Punicis dulcibus ſæpe contingit. Quibus autem pericarpium eſt natura ſic ſiccius, non maturatur, vt in Amigdala, & Nuce, à quibus abſcedit, cum ſemen perfectum eſt, maturatio enim in humore fit, poſt maturationē autem pericarpium omne exſiccatur in membranoſam ſubſtantiam, & tabeſcit, ut patet in Cucurbita, & Mandragoræ fructu ſeminibus integris permanentibus; ſi uero putreſcat prius, periculum eſt ne ſemina contagio afficiantur, & pereant, putreſcunt autem imbribus ſuperfluis, uel ſi lædantur ictu, ideo in arbore melius exſiccantur à ſole, ſi cætera tempeſtiuè ſuccedant. Decerpti

autem fructus quidam magis, quidam minus putreſcunt; idcirco qui ſemina colligunt, eximunt à pericarpio, antequam putreſcat, & in ſole ſiccant. De pericarpio igitur hæc ſatis.

CAP. X.

NON omnibus autem datum eſt pericarpium; nullis enim Frumentis, neque leguminibus, neq; vt ſummatim dicatur generi herbaceo, paucis quibuſdam exceptis, vt Solano, Mandragora, Fragaria: arboribus autem & fructibus pleriſque datum eſt. Eo autem carent Pinus, Abies, & reliquæ coniferæ, item Auellana Fraxinus, Glandiferæ omnes: quibus autem pericarpium negatum eſt, iis aliud corpus, quod eius vicem gerat, tributũ eſt, ſiccius quidem pericarpio, ſed non durius ſeminis cortice; oritur enim, vt pericarpium ex extima parte germinis, & eandem præſtat ſemini vtilitatem. Quoniam vero eorum natura ſiccior eſt, ſiccius quoque corpus ſeminibus fouendis conceſſum eſt: Nulla autem ſunt, quæ aut pericarpio, aut proportionali tegmento careant vſque ad ſeminis perfectionem: niſi forte pauca, quibus ſatisfaciat corticis craſſities & durities, vt Tribulus, Lithoſpermon; in his enim videntur nuda omnino ſemina in caule ferri: extra corticem enim lapideum nullum eſt aliud inuolucrum; ſunt tamen vmbilici quidam florem tegentes, in quibus multo tempore clauduntur ſemina, perfecto autem ſemine, reſupinantur, & nudum id oſtendunt, in fœniculo & cæteris ferulaceis, teguntur ſemina quadam cute caulis ſtriata: nam in quibuſdam eius generis manifeſtus eſt nucleus internus durus, vt in cãdido Roſmarino; creduntur tamen in omnibus huiuſmodi nuda eſſe ſemina, quia externa cutis non abſcedit à cortice ob exilitatem, & ſimilitudinem ſubſtantiæ: extima enim caulis ferulacei nõ multum diſtant ab intimis, cum cortex abierit in folia, Hordei quoque granum, & Zeæ nudum videatur: quia vtriculis quibuſdam clauditur florem tegentibus, qui difficilius abſcedant. Quibuſdam igitur ſufficit tegmen flori ſuperpoſitum, vt in Marrubio, Buglоſſo, Tritico, quo deficiente, abutitur quandoque natura ipſis foliis, vt in Milio Indico, nam paniculæ integræ foliis inuoluuntur, cum ſingulis ſeminibus neque flores, neque florum tegmina data ſint. ſimiliter autem in Tritico, & cæteris ſpicam ferentibus, aliquo tempore ſpica foliis eſt inuoluta, ſed poſtea erumpit. Aliis autem natura præter floris tegmen proprium inuolucrum ſeminibus tradidit; idque aut ſingulis ſingula, vt in Auellana, Glande, Nuce Vnguẽtaria, aut vnum commune pluribus ſeminibus, quaſi vaſculum multis modis formatum; nam vel oblongum corniculi modo, quæ ſiliqua appellatur, vt in leguminibus, vel rotundum capitis modo, vt in Lichnide, vel alia qualibet figura,

gura, idque vel vnica communi cauitate, vt in Roſa, vel in plures loculos partita, vt in Papauere: aliiſque variis modis. Quæ diſtinctio etiam in pericarpiis reperitur: ſunt autem quædam, quę & vaſculum habeant & floris tegmen vt Polemonia, Lichnis. Quædam prætercdicta lanoſam quandam ſubſtantiam habent, qua ſemina farciuntur & fouentur, vt Aſclepias, Rhododaphne, Populus, Cicoracea, quibus Pappi ſeminibus inſident, veluti plumæ quędam: proportione autem reſpondent hæc iis, quæ in vaſculo aliud genus pericarpij habent, vt Aurantia, Punica; differunt autem: quoniam pericarpium externum magis videtur, ſcilicet à tunica germinis ortum: Pappi autem, è cortice ſeminis efflorescere videntur, vel in ſummo tantum, qua etiam floſculi in Cicoraceis exoriuntur: vel vndique vt in Roſarum ſeminibus; eſt enim valde tenuis & ſicca lanuginis ſubſtantia, & vt plurimum euolat cum ſemine relicto vaſculo: feruntur enim in auram huiuſmodi ſemina, & volitant ob lanuginem adiunctam. ſedent autem in vaſculo ſemina ſuis neruiculis adnexa; vel in ambitu, vt in Ficu; vel in medio, vt in Lichnide; vel ab uno latere, ut in leguminum ſiliquis; uel in duobus lateribus, ut in Chelidonio; uel in inferiori parte, ut in iis, quorum uaſculum eſt floris tegmen, uel in ſuperiori, ut ſemina deorſum inclinentur ſuperius appenſa, quod in pleriſq; reperitur. Sunt, quorum uaſcula reſupinantur, ideo ſemina exterius uergunt, ut in Chamęmelo, idem uidetur contingere in fructu Mori, & tandem omnibus, quibus ſemina exterius aceruata ſunt, ut Rubo, Fragaria, Ranunculo: Mori enim fructus eſt ueluti Ficus inuerſa, ut pulpa in medio ſit, in ambitu ſemina, ſimiliter ſe habent inter ſe Roſæ fructus & Rubi uaſcula, ut plurimum duplici corpore conſtant, externa quidem cute molliori, interna uero duriori oppoſito modo, quàm in ſeminibus: quod recta ratione fit; cum enim hæc à cortice caulis oriantur, hic autem duplex ſit in pleriſque, & externus quidem mollior, internus uero durior, qui in arboribus liber appellatur. merito eadem ratio reſpondet in fructu: patet autem id in ſiliquis omnibus; tenera enim eſt pars externa, adeo vt in quibuſdam mandatur cocta, vt in Piſis, & Phaſeolis, in quibuſdam etiam cruda, cum ſponte maturetur in dulcem ſubſtantiam, vt in Siliqua arbore. interna autem pars membranoſa eſt & dura: aliquando carthilaginea, ut cum dehiſcit perfectis ſeminibus, ea longius proiiciat cum crepitu, ut Sparto contingit, ſed maxime omnium Ricino. Oxys quoque longius expuit ſemina, & Catanance, ut difficile ſit colligere. Cucumis ſyluestris alia ratione longius unà cum ſeminibus expuit humorem pericarpij: Quia uaſculum quaſi ſupra modum tenſum abſcedente fructus pediculo per oſtiolum exprimit, quicquid intus eſt, ubi maturus eſt fructus: ſeiungitur autem pediculus eo tempore minimo tactu. Oppoſito autem modo ſe habent uaſcula, quæ pericarpio conſtant; du-

cior

rior enim eſt pars externa, ut in Cucurbita, Punica, ſimiliter ſe habent, quæ ſolitaria ſunt, Perſica, Pruna: iis enim cutis durior exterius circumpoſita eſt ad tutelam pericarpij mollioris, quibus ſuperdatur floris tegmen, niſi conſtent pericarpio, uaſculum, ut plurimum cartilagineum eſt totum, ut Lichnidis, Polemoniæ. Eſt autem unus fructus, qui uno tegmine continetur externo, quamuis interna diuiſa ſint; ut in Peonia, & Aconito, tres ſiliquę aut plures in eodem exortu ſub eodem flore continentur; quæ enim ſub eodem flore ſunt, ſunt etiam ſub eodem floris tegmine, quod externum eſt. Plures uero qui nullo communi tegmine teguntur, licet ex eiuſdem ſedis diuiſione oriantur, ut Vuarum acini; ſinguli enim ſub ſingulis floribus ſunt, licet racemus unus ſit. Ambigunt quidam, vt partim vnus videantur, partim plures, vt Frumentorum ſpicę: cum enim vnum ſit initio, totius ſpicæ tegmen ex caulis foliis vnus videatur fructus: cum vero in ſpica ſingulis ſeminibus ſinguli floſculi & membranulæ floſculos tegentes dati ſint, plures videantur in vna ſpica fructus. An ſi tegmina ex foliis conſideremus, omnia huiuſmodi vnus eſſent fructus non plures? Nam omnes racemoſi & ſpicoſi fructus in exortu foliis teguntur: & tandem quæcunque in nouello germine fructificant, fructum ſub foliis reconditum initio ferunt, ſed quoniam folia alterius finis gratia data ſunt, flores autem & florum tegmina ſolius fructus gratia: merito ex his non ex foliis vnitas & multitudo fructuum ſpectanda eſt. ſi qui autem flores ſunt ſingulis ſeminibus diſtributi, ſed ſub vno communi florum tegmine, vt in Acanaceis ſpectatur, vnus eſt fructus dicendus non plures: ſi autem nullum ſit commune tegmen, licet flores racematim cohęreant & fructus, vt in Liguſtro & Vite, nō vnus eſt dicendus fructus: ſed fructuum racemus. Eſt autem vnus racemus, qui vno principio ex caule finditur in plures fructuum ſedes. Non tamen in omnibus id racemum vocant, ſed in quibus fructus pericarpio conſtant, vt in Vite: in frumentorū genere ſpicam vocant, quæ erecta eſt; Iubam, quę ſparſim propendet vt in Milio; Paniculam, quæ magis compacta, vt in Panico; in genere ferulaceo, Vmbellam, ſeu Vmbraculum vocant; quia erectum in latam quandam ſuperficiem deſinit ad eorum ſimilitudinem, quibus vtimur in itinere ad arcendos ſolis radios. Fructificant aūt quædam in ſummis caulibus, vt Cæpa, & inter arbores Palma. Quædam in ſummis ſurculis, vt Verbenaca, & inter arbores Rhus. Quædam à latere, idque vel in ipſis foliorum alis, vt Ficus, vel in oppoſita foliorum parte, vt Vitis, vel in alis ramuſculorum in ipſamet diuiſione, vt Tithymalus: quæ non poſſunt ſimul florere: ſed particulatim pro ramuſculorum germinatione quædam in ipſis foliis fructificant, vt Ruſcus, Chamędaphne; eorum enim folia neruoſa ſunt, parum differentia à caulis ſubſtantia; idcirco ſedem ſeminibus impartiri potuerunt: ſunt

etiam

etiam quorum folia adeo craſſa, vt in ramos & caudicem tranſeant, vt Opontia, in cuius ſummis foliis tanquam in ſurculis fructus naſcuntur. Quædam in radice fructificant fructuum pediculos potius quam cauliculos ferentes, vt Viola, Ciclaminus, Mādragoras, Chamęleon. Quædam florent priuſquā folia edant & germina, vt Amygdala: fructificant enim in annotino ſurculo. idē contingit iis, quæ in ramis grandioribus & caudice fructificant, & inter herbas quædam ex iis, quæ in radice fructificant, vt Cholchicum, Narciſſi quoddam genus, Ciclaminus. Quæcunque autem in caulibus fructificant, & inter arbores, quæ in nouellis germinibus, omnia germinant prius, & folia edunt quàm flores, ſunt quædam, quæ vtroque modo fructificant vt Ficus: quidam enim in annotinis ſurculis proueniunt, quos groſſos vocant, quidam in germinibus nouellis, qui & poſterius maturantur; Tempora autē fructificationis ſunt pro germinationis tempore, cum ad perfectam ætatem prouenerint, in qua gignere poſſint ſibi ſimilia, Vere autem plurima tum germinăt, tum fructificant inter arbores, ſed de fructificatione & partibus ad fructus conſtitutionem datis hæc ſufficiant in vniuerſum; nam ſingillatim in ſingulis differentias contemplabimur.

CAP. XI.

SVNT porro aliæ quædam partes in plantis nonnullis, vt in animalibus, cornua, pili, & vngues, partim alicuius gratia, partim ex neceſſitate; Alicuius quidem gratia plantis, quarum caules infirmiores ſunt, quam vt ſe ipſas aut fructus ſuſtinere poſſint, natura addidit capreolos, ſeu clauiculos, quibus tanquam manibus vicinas plantas apprehendant, & veluti funiculo circumducto amplexentur, vt earum adminiculo ſuſtentari poſſint, vt Viti, Cucurbitæ, Piſo. Oriuntur autem capreoli, vel in ipſis foliorum alis, vel à latere, vel ex aduerſo, vel etiam in ſummis foliis, vt leguminibus quibuſdam contingit; Quædam foliorum pediculis pro capreolis vtuntur, vt Clematis: Hedera aliud genus capreoli ſortita eſt; nam veluti vngues per totum caulem frequentes, aut veluti Centipedum, pedes diſponuntur, quibus pertinaciter affigitur arboribus & parietibus. Quod autem capreolorum inſtrumento quædam faciunt, aliæ ſuiſmet germinibus præſtant ſerpentis modo ſe circumuoluentibus: Nam hoc modo vicina amplexantes ſcandunt, vt Periploca, & inter herbas Helxine, quaſi ſenſus quidam adiacentis corporis illis videatur ineſſe, cum repant, donec inueniant, & inuentum apprehendant. Aliis ad arcendas iniurias, aut etiam inferendas tributi ſunt aculei; nunc in caulibus, vt Rubo; nunc in foliis, vt Agrifolio; nunc in fructu, vt Tribulo; nunc ſub foliis tantum, vt Ononi: nunc vbique, vt plurimis

rimis Acanaceis: Quibuſdam ſurculi ipſi in pungẽtes aculeos deſinunt, vt Iuncus acutus, & Nepa, aliis ipſamet folia aculei ſunt, vt Aſparagus. Partes autem ob ſolam neceſſitatem additæ videntur, quæ in vetuſtis arborum caudicibus & ramis innaſcuntur, vt villi quidam conueſtientes pilorum modo, aut ad ſimilitudinem Iubæ propendentes, quem Mogeum vocant; Peculiaria etiam quædam ſunt, vt in Robore Galla, in Ilice granum puniceum, in Vlmo veſicæ quædam, in Rubo Canino villoſi quidam tuberculi, quæ ſpongiolæ vocantur, & in aliis multis diuerſa, quæ tanquam excrementa ſunt iudicanda, cum nullius gratia data eſſe videantur, licet hominibus vſum aliquem præſtent. His autem explicatis ſequitur, vt plantas in genera diſtribuamus.

CAP. XII.

SVNT quidem omnibus recepta quatuor genera plantarum ex totius habitu & vita diſtincta: Arbor, Frutex, Suffrutex, Herba; ex totius igitur habitu Arbor & Frutex à reliquis differunt: nam corpulentia illorũ longe durior grauiorq; ſpectatur, quod lignum vocatur. Reliquorum autem mollior ſubſtantia, & laxior eſt, ideo & diutius viuunt Arbores, Fruticeſque, & vt plurimũ magnitudine quoque vincunt. Arbor autem à Frutice differt ſimplicitate; vnico enim caudice apta nata eſt arbor aſſurgere, niſi impediatur, eoque habitiori, quàm Frutex; Hic aũt pluribus, iiſque gracilioribus, niſi arte coerceantur; affinis enim eorum natura eſt: Suffrutex autem & herba inuicem ex viuendi tempore diſtinguuntur. Suffrutex enim perplures annos viuit, aut radice tantum, vt Ferulacea, & Acanacea, quorum caules ſingulis annis pereunt, aut etiam caule, vt Ruta, Sampſucus: ideo ſæpius ſemen ferunt: ex vitę igitur diuturnitate videntur accedere ad Fruticum naturam magis, minus; recedunt autem ex mollioris ſubſtantię natura. Si quæ autem in eo genere, aut etiam in genere herbaceo ſolidiori corpore conſtent, & habitiori, arboreſcentia cognominari ſolent, vt in genere Maluæ, & Tithymalorum, & Ferularum reperiuntur. Aliter autem Suffrutex quoque accipitur, qui ſurculoſus aſſurgit ſimilitudine quadam Fruticis, quod & inter herbas reperitur, qui & Fruticulus appellari ſolet. Herbę autem proprie appellantur, quæ poſtquam ſemen perfecerunt, moriuntur ex toto, vt Fruges & Olera plurima, quamuis alio modo Herbarij accipiant, herbas appellantes, quæ in foliis inſitas habent vires, vt etiam ruſtici appellare ſolent, quarum folia ad iumentorum pabulum veniunt, & ex quibus fœnum parant. Alij herbas vocant, quæ à radice foliatæ exeunt, vt caule non caudice ſemen ferunt: quaſi herbis vnicus caulis inſit, vt arboribus vnicus caudex; ſic enim à Suffruticibus, & Fruticibus diſtinguuntur; quę exeunt

ſurcu-

ſurculoſa, nec à radice foliata. Sunt autem ſecundum primam ſignificationem herbarum, quædam annuæ, quæ intra annum ſemen abſoluunt & vitam, vt Fruges: Quædam Bienniæ, quæ non niſi anno ſecundo ſemen ferunt, vt Apium; Triennias etiam quaſdam nouimus: quo autem modo ſingula hæc genera in ſpecies diſtribuenda ſint, difficile eſt videre; cum enim innumerabilis pene ſit plãtarum multitudo; neceſſe eſt, & alia genera multa eſſe intermedia, ſub quibus vltimę ſpecies continentur, ſed pauca adhuc nota ſunt; nam pręter frumenta & legumina, quæ communi nomine Fruges vocantur, & præter Olera vix alia reperiemus manifeſta, & hęc ab uſu potius aſſumpta, quàm à formæ ſimilitudine, quam quęrimus: inter Fruges enim Seſamum numerant, & Irionem; quia eorum ſeminibus veſcimur, formis maxime à cæteris diuerſa. In Oleribus autē longe plura reperiemus formis diſtantiſſima, vt Aſparagum, Braſſicam, Portulacam, Cicoriũ, Bulbos, aliaq; multa, quę in nulla re alia conueniũt præter quam in vſu cibario, vel tenera germina, vel folia, vel radices, vel totas plantas nobis aſſumentibus. Inter ſuffrutices quoque pauca quædam genera notantur, vt Coronarium, quod eorum flores, vel folia ob quandam coloris venuſtatem, vel ſuauitatem odoris in coronas aſſumi ſoleant: cum tamen in cęteris inter ſe valde diſtent. Idem in genere aculeato reperiemus, & ferulaceo: præterquamquod hæc à quarundam partium ſimilitudine aſſumpta ſunt; Ferulaceum enim genus ponitur, quod caulem ſimilem Ferulæ gerit: aculeatum vero, cuius vel folia, vel fructus, vel caulis aculeis armatur: quamuis huiuſmodi inter frutices quoque, & inter arbores, & inter herbas reperiantur. In iis præterea, quæ vires habent medicatas, vnum genus herbarum ſtatuunt, cum tamen & multitudine differentiarum, & totis formis maxime omnium vagum ſit. Ex his igitur, quæ hucuſque tradita ſunt, difficilis valde eſt plantarum cognitio: indiſtinctis enim generibus, ſpecies multis modis confundi neceſſe eſt; orta autem eſt difficultas, quia incertum eſt, vnde ſimilitudo generum colligenda ſit. cum enim duæ maxime conſpicuæ ſint plantarum partes radix & germen, ex neutrorum ſimilitudine, & diſſimilitudine genera, & ſpecies colligi poſſe videntur; nam ſi vnum genus earum ſtatuamus, quæ radice conſtant rotunda, vt Rapum, Ariſtolochia, Cyclaminus, Aron, ab eo genere ſeparabimus, quæ maxime conueniunt, vt Napum & Raphanum, quæ cum Rapo, & longam Ariſtolochiam, quæ cum rotunda; coniungemus autem diſtantiſſima. Cyclamini enim & Rapi diſtantiſſima eſt natura in cæteris omnibus. Similiter autem ſi vnũ genus ſtatuamus eorum, quæ radice cõſtat fibroſa, vt Tritici, Ranunculi, Ellebori, in eaſdem difficultates incidemus: quod & in cæteris differentiis contingit. Si vero caulium differentias contemplemur, vt unum genus eorum ponamus, quorum caules nudi ſunt, ut Iunci, Cæpe, Aphacæ

inter Cicoracea, Violæ: ſimiliter connectemus diuerſiſſima, & diſiungemus maxime affinia. Poſitum eſt genus Ferulaceum ob caulis ſimilitudinem, qui propter leuitatem baculis expetitur pręcipue pueris cedendis, ferulam comprehendens Aſphodolum, Elleborum candidum Papyrum, & alia huiuſmodi in cæteris diſtantiſſima. Quod ſi foliorum caulem ueſtientium differentias notemus, aut etiam florum, in eaſdem difficultates incidimus; multa enim ſunt genere diſtantiſſima, quorum folia maxime ſimilia exiſtunt, ut Polygoni, & Hyperici Erucę, & Seſamoidis, Apij, & Ranunculi, & quæ eiuſdem generis aliquando foliorum differentia ualde differunt, ut Ranunculorum ſpecies, & Lactucarum. Tanto minus florum colores aut figuræ, aut alia huiuſmodi ſimilitudinem genericam plantarum conſtituent. Quid enim commune habet Vitis cum Oenanthe, præter floris ſimilitudinem? Quod ſi omnium partium ſimilitudinẽ quæramus in generibus conſtituendis, non magis ſpecies ultimas quàm genera conſtituemus. Nam quæ ſimilia in omnibus ſunt, ut plurimum ſpecie non differunt. Modica enim earumdem differentia non ſemper ſpeciei diuerſitatem facit, cum ſæpe ob locorum diuerſitatem, & culturam, multum immutentur tum folia, tum flores, tum reliquæ partes, ut præcipue patet in arboribus. Si enim domeſticæ ſerantur ſemine, ut plurimum ſylueſtres naſcuntur, quaſi indifferentes ſpecie ſint, quæ cultu, aut alia ratione fuerint alterata: nam ſimile ubique ſimile gignit, ſecundum naturam, & eiuſdem ſpeciei; ſi uero plurimarum partium ſimilitudo ſufficiat generi, multa effugient genus proprium, ut Elleborus niger non fuerit eiuſdem generis cum albo; tota enim facie differt: ſimiliter ſe habet Lactuca ſylueſtris cum domeſtica, præterquam quod eo modo inueſtigantibus plantarum genera non erit manifeſtum, quo pacto ſuperiora genera ſint conſtituenda; quæ enim in plurimis partibus ſimilia ſunt, proxima ſunt ſpeciebus ultimis. Quæ igitur difficultates contingunt in plantarum tractatione huiuſmodi ſunt. Idcirco Dioſcorides ſecundum uirium ſimilitudines in medicinis coniunxit, & diſtribuit. Theofraſtus genera aſſumpſit uulgo nota, quæ ab uſu magna ex parte accepta ſunt, alia à loco ut Aquatilia, Montana, & huiuſmodi.

CAP. XIII.

CVM autem formarum ſimilitudines, & diſſimilitudines quęramus, ex quibus conſtat Plantarum ſubſtantia, non autem eorum, quę accidunt ipſis: accidẽtia enim poſterius innoteſcunt cognita ſubſtãtia. Idcirco neq; ex facultatibus medicatis, neq; ex alia vtendi ratione, neq; ex locis, in quibus proueniãt, aut aliis huiuſmodi genera eorum, & ſpecies ſunt conſtituendæ: Hæc enim omnia accidentia ſunt. ſed ſubſtantiæ

ſtantiæ ratio forte incognita eſt, incognitis differentiis vltimis, vt multi putant, idcirco oportere per accidentia circumſcribere. At contra hanc ſententiam diſputatum eſt abunde in quæſtionibus Peripateticis. Alij differentias ſecundum formam ex anima tantum colligi oportere putantes, coguntur fateri omnes plantas vnius ſpeciei eſſe, cum vnicam animæ partem, quæ vegetatiua appellatur, ſorbitæ ſint omnes. At oſtenſum illud quoque eſt, differentias formam conſtituentes etiam ex materia, quæ illius gratia data eſt, colligi oportere, ſi igitur in plantis indifferentes eſſent partes ad operationes ſecundum illam animæ partem præſtandas, vna eſſet omnium plantarum ſpecies. Quoniam vero videmus multis modis differre, idcirco in multas ſpecies, & genera diſtribui neceſſe eſt. Cum igitur omnis ſubſtantiæ ratio à fine petatur; propter illum enim ſubſtantiæ quoque ſunt, quæ illius gratia habentur, videndum eſt in plantis, que ſimilitudo & diſſimilitudo in iis fuerit, quę primi animæ operis gratia data ſunt, deinde quæ ſecundi, & ſiquæ alia ſequantur deinceps. Eſt autem primum uegetatiui opus, quod omnibus viuentibus ineſt alimenti attractio, quo nutriantur & creſcant. Partes autem huius gratia datæ ſunt radix & germen: ex horum igitur differentiis prima genera conſtituenda ſunt: vt quorum radices & germina habitiori ſubſtantia, & duriori conſtant, quod lignum vocatur, arbores ſunt & frutices. Quorum vero tenuior & mollior ſubſtantia eſt ſuffrutices ſunt & herbæ: Petitur enim hæc differentia ex natura ſimilarium partium totas plantas conſtituentium. Similiter altera diuiſione addita vtraq; genera ſubdiuidi poſſunt: vt quorum ſimplex germen aſſurgit, arbores ſunt, vt herbæ, quorum vero multiplex, Frutices ſunt & Suffrutices: ſumptis ex numero differentiis. ſed quoniam Suffruticis & herbæ nomen vario modo accipitur, vt ſuperius notauimus, clarius agemus, ſi altera diuiſione neglecta, duo tãtum genera conſtituamus cum arboribus coniungentes Frutices, & cum Suffruticibus herbas. Præterea ex propriis radicum differentiis, & caulium ſingula genera ſummam diuiſionem patiuntur. Vt ſi radix erecta vnica vel plures, vel obliqua, vel geniculata, vel fibroſa, vel rotunda, alba, ruffa, crocea & cætera huiuſmodi; ſimiliter ſi caulis rectus, aut obliquus, humi ſtratus, aliena ſcandens, concauus, geniculatus, aculeatus, aſper, leuis, rotundus, quadratus, ex quibus omnibus & huiuſmodi, abditis etiam foliorum differentiis ſuprema genera diſtinguuntur: quatenus plantarum partes ad primi operis functionem datæ ſunt: ſed ex his nequaquam alia genera colliguntur, cum hoc ad partes ſecundi operis ſpectet. Secundum autem vegetatiui opus eſt generare ſibi ſimile, quod & perfectione prius eſt, cuius gratia dati ſunt fructus & partes ad fructificationem facientes; cum igitur id non omnibus inſit, ſed perfectioribus, pro fructificationis ſimilitudine, & diſſimilitudine poſte-

riora genera, tum in genere arboreo, tum in humiliori materia conſtituenda erunt: Nihil autem refert ſiue nominata ſint genera ſiue innominata; non enim omnibus nomina ſunt impoſita, ſed iis magis, quæ vtilitatem aliquam conſpicuam hominibus afferunt, vt frumenta, legumina; quod ſi tertium aliquod eſſet vegetatiui opus, ex illo ſimiliter, & ex partibus illi deſtinatis, tertia colligenda eſſet partitio, qua ſuperiora genera in alia diuiderentur. Sed quoniam duobus prædictis abſoluitur plantarum operatio, idcirco in illis tantum verſabitur generum collectio & partitio. Et merito ex modo fructificandi multa emerſerunt plantarum genera: in nullis enim aliis partibus tantam organorum multitudinem & diſtinctionem natura molita eſt, quanta in fructibus condendis ſpectatur. Quemadmodum enim animalia ex ſenſuum, aut motuum inſtrumentis pleraſque & præcipuas differentias ſortita ſunt: vltra enim ſenſum & motum alias operationes non habent: ſic plantæ in fructificatione, tãquam ultima perfectione admirabilem uarietatem oſtendunt. Si ſimiliter animæ pars intellectiua inſtrumentis uteretur: hominum genus ex illorum differentiis in multas ſpecies diſtributum eſſet. Quoniam uero intellectus, per quem homo eſt, nullo corporeo utitur inſtrumento, idcirco natura unicam ſpeciem condidit humanam; & ſi enim quidam Aethyopes ſint, quidam Gigantes, quidam monſtruoſa aliqua forma, omnia accidentia ſunt; non enim qua homines ſunt differunt, ſecundum partem ſclicet intellectui ſeruientem: idem in quibuſdam plantis inſpicere licet, quæ ſpecie differre videntur, quarum tamen differentiæ accidentia ſunt. ſed quo pacto diſtinguenda hæc ſint, ab his quæ ſubſtantiam conſtituunt, inferius patebit. Enitamur igitur ex propriis, quæ fructificationis gratia data ſunt, plantarum genera inueſtigare, tum in arboribus tum in fruticibus, & reliquis humilioribus.

CAP. XIIII.

PLANTARVM quædam nullum omnino ſemen ferunt, quippe quæ cum imperfectiſſimæ ſint, ex putredine tãtum ortum ducant: idcirco eas nutriri tantum & augeri contingit: generare autem ſibi ſimile nequeunt tanquam media inter plantas & inanimata, quemadmodum Zoophyta, inter animalia & plantas, ut Fungorum genus; Lenticula paluſtris, Lichenes, Frutices multi marini. Quædam moliri quidem ſemen uidentur, ſed imperfectum efficiunt ob propriam naturam, ut inter animalia Mulus; ſunt enim ueluti aliarum plantarum aborſus aut morbi, ut multa in genere frumentorum, quibus ſpica inanis & fere Iuncorum genera, & Teſticulorum, Orobanchæ, Hypociſtis: nam in his

pro

pro ſemine puluiſculus, aut muccus conceptaculis continetur. Quamuis autem inter perfectiores, quædam ſint ſteriles, non ſunt in hoc genere ponendæ: quoniam imperfectio in illis non ex natura ſpeciei contingit, ſed indiuidui. Quædam aliquid ferunt, quod proportione reſpondet ſemini; nam per id uiſæ ſunt propagari; eſt autem lanugo quædam foliis inſidens, caule autem & flore & ſemine carent, ut Filix, Adiantum Phillitis. Quædam tandem ſemen perfectum ferunt, quod genus cum multam habeat latitudinem, id primo loco partiamur; continet enim plantas perfectiores. Cum ad organorum conſtitutionem tria maxime faciant, ſcilicet, partium numerus, ſitus, & figura, (magnitudo enim non uidetur ſpeciem organi immutare, niſi ſimul figuram immutet: Solutio autem continui, aut unio ad numerum pertinent: durities, mollities, color, & reliquæ qualitates ad ſimilares partes referuntur) natura ſecundum illorum differentias in fructibus condendis multis modis luſit, ex quibus uaria plantarum genera conſtituta ſunt. Nam primum, cum flos & floris tegmen extimum ſit fructus inuolucrum, aut ſub vno flore vnum ſemen condidit, vt Amygdala, vel vnum ſeminis receptaculum, vt Roſa, aut duo ſemina vt Ferulacea, vel duo ſeminum receptacula, vt Naſturtium, aut terna eadem vt Tithymalorum genus terna ſemina, Bulbacea terna conceptacula aut quaterna, vt Marrubium quaterna ſemina, Siler quaterna conceptacula, aut plura vt Cicoracea, & Acanacea plura ſemina, Pinus plura ſeminis conceptacula: Deinde ſeminis ſitus in ſuo conceptaculo, vel in ſede, aut eo modo eſt, vt eius cor exterius ſpectet vel interius. Similiter de ſitu floris conſiderandum: nam aut exterius ſummis fructibus inſidet, aut inferius circa ſedem fructus exoritur. In omnibus autem dictis conſideranda eſt vltimo figura tum ſeminum, tum conceptaculorum, tum florum: Amplius fructuum ſedes, mollities, durities & cætera huiuſmodi, ex quibus propinquiora ſubinde genera conſtituuntur. Hæc vero eadem ſecundum proportioné reperiũtur tum in genere arboreo, tum in humilioribus. Si quæ autem his differentiæ accedant, ex foliis caulibus, radicibus, aut aliis partibus, quæ ad fructus conſtitutionem non faciunt, quodammodo per accidens erunt, quodammodo autem per ſe, quatenus fructus gratia datæ ſunt, vt folia ad vmbram prȩſtandam, caules ad fructus ferendos, radices ad alimentum ſubminiſtrandum; idcirco ex illis differentiæ, cum iis, quæ ex fructificatione ſumuntur vſque ad ſpecies vltimas genera contrahunt. Quæcunque autem neque ad totius plantæ, neque ad fructus conſtitutionem faciunt, vt colores, odores, ſapores, & alia huiuſmodi, accidentia ſunt; Ideo ſæpe aut ex cultu, aut locorum, aut cœli diuerſitate variantur. Quæ autem per ſe ſunt, vbique eodem modo ſpectantur. Quædam tamen ſequuntur naturam ſpecificam, vt plantarum vires in

me-

medicinis, ſapores, & aliæ proprietates, quas Medici in primis conſiderant, quæ etſi aliquando per ſe inſint, non tamen differentiæ ſunt conſtituentes earum ſubſtantiam, quas hoc loco quęrimus. Incipiamus igitur ab arboribus cum quibus ob affinitatem Frutices quoq; coniungemus ſecundum rationem prędictam in genera & ſpecies partiendo; Deinde ad Suffrutices & herbas accedemus.

Finis Primi Libri.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

LIBER SECVNDVS DE ARBORIBVS.

CAP. PRIMVM.

CVM in omni tractatione, ordo partim ad faciliorem doctrinam faciat, partim ad memoriam: in explicandis arboribus viſum eſt à Simplicioribus incipere. Sunt autem ſimpliciores, quæ ſub vno flore vnicum ſemen ferũt, aut vnum ſeminis conceptaculum, quàm quæ plura. Voco autem ſeminis conceptaculum, quod aptum eſt plura ſemina cum propriis corticibus continere, vt Caſtaneæ, Echinatus, Calyx; Quoniam vero hoc non vnum genus eſt, niſi forte ſecundum analogiam: ex aliis differentiis ſuperius poſitis genera colligenda ſunt. ex ſitu igitur ſeminis & floris, accipiamus primo ea, quorum ſemina eo modo ſedent, vt cor exterius vergat, quod in plerîſque arboribus contingit: ſimiliter flos, ſi quis inſit, in ſummo fructu inſideat. Plurima autem in hoc genere flore carent, cum flos in plerîſque abierit in amentum, vt in Glandiferis omnibus & Nucibus. Carent eadem pericarpio ſola ſeminis medulla in cibis expetita. Differunt autem quoniam his quidem ſeminis cortex cruſtaceus eſt, vt in Glande, & Caſtanea: his vero oſſeus vt in Nuce. Incipiamus igitur à Cruſtaceis, horum ſemina in calyce ſolitaria ſunt excepta Caſtanea, quæ terna ad ſummum continet. Calyx omnibus aſper, in quibuſdam etiam ſpinoſus, vndique ſemen circumplectitur in Caſtanea & Fago, partem autem tantam in Glandibus. Nam acetabuli profundioris modo excipit glandis partem; Vnde glandis figura oblonga extra ſuum acetabulum prominet.

CAP. II.

GLANDIFERVM differentiæ partim ex glande, partim ex foliis, caudice, & materia colliguntur; Folia omnibus integra, modice oblonga; his quidem in ambitu ſinuata magis minus: his vero abſq; vlla ſectione: cortex craſſus, & ſcaber: lignum carnoſum & graue; amant aprica. plura in hoc genere reperiuntur apud autores nomina, quàm ſpecies, aut quia in Italia non omnes proueniant, aut quia apud diuer-

diuerſas gentes diuerſa ſint eiuſdem nomina. Videamus igitur prius ſpecies, quas nouimus. Folio igitur ſinuato, & deciduo tres notę ſunt, quarum vna Quercus vocatur, frequens in collibus; caudice intorto, ramis in multam latitudinem ſparſis; folio non valde ſinuato; glande mediocri, licet quædam maiorem, quędam minorem ferat glandem optimam ad ſaginandos ſues; folium ſimiliter hæc latum, illa anguſtum fert. Altera erecto caudice in ingentem altitudinem folio maxime ſinuato, glande in Echynato calyce inſuaui, quæ Cerrus appellatur. Tertia erecto ſimiliter caudice non adeo excelſa: folio latiore modice ſinuato, glande maxima rotundiori: Appellant in Etruria Farniam, triremibus fabricandis expetitam: materia enim flexilis & enodis: Eadem in marittimis reperitur, ſed operibus inutilis. Quæ autem folio conſtant non ſinuato, diſſimilia ſecundum ætatem folia ferunt, nam initio obrotunda ſunt modice ſinuata in angulos acutos: adulta autem arbore oblonga redduntur & anguſtiora, quaſi Oleæ ſimilitudine, ſed ampliora, inferne candicantia: glandem ferunt tenuem in acutum deſinentem inutilem, perpetuo virent: Huius generis quinque nouimus ſpecies, ſcilicet Suberem, Suberellam, Ilicem duplicem, & Granum tinctorum Suber corticem habet, ſubalbidum, craſſiſſimum, fungoſum ad cadorum obturamenta vtilem, & crepidas; caudex magnus non multis ramis. Suberella in cęteris Suberi ſimilis, cortice tenui, folio latiore, modice ſinuato: vtraque in marittimis tractibus oritur. Ilex minor eſt Subere, cortice nigro, aſpero; folia eadem: naſcitur in aſperis collibus: Alterum genus fructicoſum rotundiori folio modice ſinuato. Audio in Hyſpania quoddam genus oriri, cuius glans dulcis commeditur, vt apud nos Caſtaneæ, Enzinas vocant patrio nomine. Granum Tinctorum in Hyſpania prouenit, foliis pungentibus, quę præter glandem, granum quoddam leue & puniceum fert, quod Coccum antiquis appellatum eſt, à noſtris Granum Tinctorium, in grano vermiculus naſcitur, qui in aceruis parietes ſcandens linteis colligitur, ac vino irrorato congeritur, & contunditur: Chermeſinum vocant ſericis tingendis facit incomparabilem purpuram. Quę igitur apud nos ſunt notæ, tot ſunt inter glandiferas. At Theophraſtus, quæ folio conſtant deciduo communi nomine Δρῦν: ideſt Robur ſiue Quercum vocat, cuius modo quatuor, modo quinque facit ſpecies: Nam qui Idam incolunt, Roboris quinque faciunt ſpecies, quarum prima Hemeris ſiue Placida vocatur, glande poſt Fagum dulciſſima, non erecta, nec leuis, nec excelſa, ſed corpore in orbem commoto, contorto, ſinuoſoque, ut nodoſa, aloſaque aſſurgat, materies robuſta, uerum infirmior, quam Fago, ex quibus manifeſte ſignificatur ipſum intelligere noſtram Quercum, tenuiori glande & folio; Secundo loco Cerrum numerat, qualis etiam ſuperius à nobis deſcripta eſt. Tertio Latifoliam, rectitudine, & excelſitate

excelſitate poſt Cerrum: glandis autem dulcedine poſt Placidam, quæ notę in noſtra Quercu Latifolia reperiuntur. Quarto loco Fagum ponit, non quam nos ex Plinio Fagum vocamus, quam poſt Caſtaneas commodius, vt puto, reponemus: non enim proprie glans vocata eſt Faginea, vt etiam notat Plinius. Fagus igitur apud Theophraſtum quarta inter ſpecies Roboris, germinat paulo ante Equinotium, auctu facillima: Robur ſylueſtre à quibuſdam vocatur; quia montoſis naſcitur, ligno ſcabro, ſed glande dulciſſima, licet quoddam eius genus amaram illam habeat: lapideſcunt eius partes poſtremæ vtrinque in genere maſculo, modo in putamine, modo in carne ipſa: caudice craſſiſſimo, materie robuſtiſſima, putredinique nulli obnoxia, & madefacta melior redditur; permanere etiam in aqua poſſe videtur incorrupta: arboris ſpecies in orbem carnoſa, minus torta quàm Quercus: Macedones ei glandem rotundam tribuunt. hæc nequaquam Vulgari Fago conueniunt, ſed potius Farnię in montibus altiſſimis ad naues quęſitę. Quinto loco Naliphlios, ſeu Salticortex additur, quæ etiam Recticortex cognominata eſt; glande poſt Latifoliam dulci, cuius poſtrema vtrinque lapideſcunt vel in putamine, vel in carne, quod maſculis tantum eius generis contingit, vt etiam Fago: craſſo caudice, ſed fungoſo, & magna ex parte cauato, ſi craſſus ſit: hæc ædificiis minus vtilis habetur: breui putreſcit, vnde concaua redditur. ideo ſunt qui hanc ſolam corde carere volunt, & fulmine ſolam iaci, quamuis non altitudine excellat. Ad cremandum quoque, & ad Carbonem faciendum vitiis obnoxia eſt ipſa & Latifolia: hanc putauerim apud nos illud genus Farniæ eſſe, quod in marittimis prouenit: facie quidem parum diſcrepans: ſed ligni aſperitate multum Macedones autem Roboris quaterna genera faciunt, aliis nominibus, ſcilicet Etymodrym, ſeu Veriquercum, quæ glandem dulcem producit. Hæc cum Placida eadem videtur eſſe, ſecundo loco Eſculum, quæ glandem amaram fert, Latifoliam uidentur intelligere. Tertio Fagum, quæ rotundam fert glandem, quæ Farnia eſt. Quarto Cerrum, quam quidam ſterilem putant, alij fructum adeo uitiatum ferre, ut eum nullum animalium mandere poſſit, præterquam Sues, & hos cum alium nullum habent, & caput magna ex parte tentari. materies quoque improba, & laborata quidem omnino inutilis, rumpitur enim & cadit; rudis autem melior, ob id ſic ea utuntur. carbo eius tranſilit & ſcintillat comodius in ærariis officinis: hæc autem Cerro ſuperius dicto ſatis conueniunt. Reliquarum autem glãdiferarum, quæ perpetuo uirent, numerantur ab eodem Theophraſto ſpecies quinque ſcilicet. Ilex, Smilax, Phellodrys apud Arcades uocata: Suber, Aquifolia: De Ilice igitur inquit, folio Roboris eſt, uerum minori, aculeatoque: cortice lęuiori, quàm Robur: Arbor ipſa magna aſſurgit modo Roboris, ſi locum & ſolum adipiſca-

tur idoneum : materies ſpiſſa robuſtaque radix alta admodum & multiplex : fructus glandoſus, ſed glans puſilla ſero matureſcens, ideo ueterem nouus occupat, unde bifera à nonnullis exiſtimata eſt. Fert præter glandem granum quoddam puniceum, & uiſcum atque Hyphear : montibus propria, naſci in planis nequit, quædam fructifera, quædam ſterilis, ambæ tamen floreſcunt. Ex quibus ſignificatur eam deſcribere, quæ Coccum fert. De Smilace autem inquit apud Arcades vocari arborem Ilici ſimilem : folio tamen non aculeato : ſed molliori profundiorique, nec materie, vt illa ſolida, ſpiſſaque, ſed ſoluta mollique in opere. Hæc apud nos Ilex vocatur. De Phellodry quaſi Suberis Quercu inquit inter Ilicem, & Robur eſſe, quidam Ilicem fæminam putant, qua pro Ilice vtuntur ad plauſtra, vbi Ilex non prouenit : eſt mollior, & ſolutior Ilice, durior, & ſpiſſior Quercu : color ligni decorticati candidior Ilice, fuluior Quercu : folio ſimilis ambabus, maiori quàm Ilex, minori quàm Quercus, fructum maiorem Ilice habet, minorem Quercu : Acylum vocant huius, & Ilicis fructum, Roboris autem glandem, medulla manifeſtior, quàm Ilex. Videtur his deſcribere quam nos Suberellam vocamus. De Subere inquit arborem eſſe caudicoſam, parum ramigeram, admodum proceram, auctu inſignem, ligno robuſto, cortice vnice craſſo, quod diſrumpi ſolitum in fragmenta grandiora. Folia Fraxini craſſa oblongiora perpetua, fructum glandoſum aſſidue fert Aquifoliæ ſimilem : detracto in orbem cortice melioreſcit, triennio regignit, cortex ſcaber, carnoſus, qui etiam viridis leuis eſt, tardiſſimo tempore germinare. Suber tractatu facilis mollisque eſt, & leuis, ex quo ſimulachra quondam fiebant, ſed poſtea ex Palma: nam ſimiliter leuis, & mollis, at minus rigida ; Videtur autem intelligere non ligni materiam, ſed corticis, hic enim Suber proprie vocatur, vt etiam apud nos. De Aquifolia inquit montibus propriam eſſe, perpetue virentem, fructu Suberis græce Agrian vocat. Forte Ilicem fruticoſam intelligit. Plinius autem plures adhuc ſpecies afferre videtur glandiferarum, cum Robur & Quercum non pro vno genere, vt Drys apud Theophraſtum, ſed pro duabus ſpeciebus accipere videatur, quæ vbique vulgo naſcuntur. Glans optima in Quercu atque grandiſſima, dulciſſima, dulcior, & mollior fęminæ, maris ſpiſſior : lignum fortius habet & incorruptius ramoſa & ipſa procerior tamen, & craſſior caudice. Roboris autem glans parua eſt, fungoſam carnem in Sue facit. Fert præter glandem plurima. Eſculus non vbique naſcitur Ioui ſacra, Glans eius poſt Quercum cæteris præfertur, fungoſam parit carnem. Cerrus in Italia quidem maiore ex parte nota eſt: glans triſtis horrida echinato Calyce ceu Caſtaneę, ſolidiorē carnem facit : ſed duram. Latifoliæ ex argumento dictæ glandes maxime probantur proceritas magna, carbo vitioſus, ſolum ęrariis vtilis officinis, quia protinus

extin-

extinguitur flatu deſinente, plurimis ſcintillis. Gallam Hemeri ſimilem ſed leuiorem minus probatam; fert,& nigram. Hemeris maximam fert glandem breuior in orbem comoſa aliſque ramorum crebro cauata: Gallam optimam perficiendis coriis aptiſſimam fert. Aegilops excelſiſſima incultis amica, Haliphleos dicta, cui craſſiſſimus cortex atque caudex,& plerunque cauus fungoſusque & cætera ex Theophraſto: omnia vero hæc deſumpta videntur ex variis earundem appellationibus: nam Robur, Quercus, Hemeris aut eandem arborem ſignificant, aut parum differentes: Aegilops,& Cerrus ſimiliter conueniunt, ſic Latifolia, & Eſculus: Haliphleos autẽ apud eundem cũ Cerro Arcadum eadem putatur. Circa reliquas autem glandiferas idem Plinius numerat, Ilicem, & Suber. Ilicis duo genera, quæ in Italia folio non multum diſtant ab Oleis. Smilaces à quibuſdam Græcis dictæ in prouincijs Aquifoliæ. Vtriuſque glans breuior, & gracilior, quam Homerus Acylon appellat, eoque nomine à glande diſtinguit. Maſculas Ilices negant ferre. Ilex multas Roboris dotes ſolo prouocat Cocco; granum hoc primoque ceu ſpectes frutices paruos Aquifoliæ Ilicis, Quiſquilium vocant: penſionem alteram tributi Pauperibus Hiſpaniæ donati: gignitur,& in Galatia, Africa, Piſidia, Cilicia, peſſimum in Sardinia. Suber minima arbor glans peſſima, rara, cortex tantum in fructu præcraſſus acre naſcens, atque etiam in denos pedes vndique explanatus: vſus eius ancoralibus maxime Nauium, piſcantium tragulis,& cadorum obturamentis, præterea in hyberno calceatu fæminarum. ſunt qui fœminam Ilicem vocant, atque vbi non naſcitur Ilex pro ea Subere vtuntur in carpentariis præcipue fabricis vt circa Elem, & Lacedemonem nec in Italia tota naſcitur, aut in Gallia omnino, ex quibus colligitur, Ilicem Coccum ferentem non naſci in Italia, neque in Gallia: ſimilem quidem paruis fruticibus Ilicis Aquifoliæ: Coccus enim non in adulta arbore, ſed in ſurculoſis germinibus prouenit, vt etiam ex Dioſcoride colligitur, qui fructicem paruum tradit Coccum ferentem, licet è Quercubus colligi in Cilicia aſſerat. Præterea Suber à Plinio accipi videtur eadem cum Phellodry Theophraſti, cum Suberi ea tribuat, quæ Phellodry Theophraſtus. Tandem Ilicem Italicam Smilacem eſſe, ſimilemq;, in prouinciis Aquifoliam vocari, ſed de glandiferis hæc ſatis.

CAP. III.

SEQVVNTVR inter cruſtacea, quorum ſemina vndique vaſculo integuntur, in quo genere duas tantum nouimus, Fagum ſcilicet, & Caſtaneam. Fagus in hiſpidis, non tamen pungentibus vaſculis, fert duo, vel tria, ad ſummum quatuor ſemina, glandis paruæ magni-

tudine, oblonga, triangula, dulciora glande; folia breuiora quàm Caſtaneæ, minusque ſerrata: Arbor excelſa, caudice craſſiſſimo, non niſi in Alpium iugis prouenienſ: cortex ſubalbidus, lęuis; materies robuſta, ruffeſcens, expetitur ad arcas, & tabulas, quibus libri integuntur. Plinius inquit Fagi glans nucleis ſimilis, Muribus, & Gliribus, & Turdis gratiſſima, triangula cute includitur: folium tenue ac læuiſſimum, Populo ſimile, celerrime flaueſcens, & media parte plerumque: gignens ſuperne paruulam baccam viridē, cacumine aculeatami. Cortex vtilis ad facienda vaſa, & corbos, & pręţexta tuguriorum. conſcribitur recens inciſis literis, vnde religioſus habitus, in quibuſdam ſacris, ſed non durat arbor ipſa. Hæc noſtræ conueniunt. Pandectarius Ornum vocat inter glandiferas ipſam Fagum intelligens. Apud Theophraſtum Sciſſima vt Theodorus vertit grece Oxya vocatur in agro Latino mirabilis; nam tanta latitudine cæditur, vt pro carina Etruſcis nauibus poſſit ſufficere. ſimplex genere eſt erecta, læuis, enodis, craſſitudine, & altitudine æqualis ferme Abieti, cui, & in cæteris non abſimilis: nam lignum coloratum, robuſtum, neruatumque, cortex læuis, & craſſus: folium difficile ad findendum (ſic enim verbum: διχιδὴς interpretor non bifidum vt Theodorus) oblongius quam Pyro, extremo aculeatum, hoc Plinius de parua bacca affirmat, quæ in medio folio plerumque gignitur; nam hæc in extremo aculeata eſt, vt patet in noſtra Fago; radices nec multæ nec altę diſcendentes, fructus lęuis, glandeus in calyce Echinata, placida tamen, & lęui, non hiſpida vt Caſtanee, ſimilis tamen illi dulcedine atque ſucco: naſcitur & in montibus candida materie, quę ad multa perutilis, ad carpenta, lectos, ſubſellia, menſas, & nauigea: campeſtris nigra, ad eadem minus vtilis, fructum tamen ſimilem ferunt. Hæc omnia noſtræ Fago conueniunt, ſed campeſtris adhuc nobis non viſa eſt.

CAP. IIII.

CASTANEA in echinato vaſculo terna ſemina continet, multo maiora glande, in latitudinem magis quàm in longitudinem aucta, inuicem farcta: Quercum medium vt plurimum grandius: præſtant dulcedine hominum cibis expetitę multis modis. Folia trium digitorum latitudine, multo longiora, ſerrata, tenuia, tranſuerſis multis venis ex dorſo: arbor procera, amans frigora, & Aquilonios tractus in montibus: cortex lęuis, maculoſus, ſubniger: materies robuſta non ſentiens putredinem, in ignem multum crepitat, carbones ſtatim extinguntur, his ferrarij libenter vtuntur. Differunt magnitudine, & paruitate fructus, item figura, cum quædam in ventrem magis creſcant, quędam in longitudinem, ſapore quoque: nam ob id etiam ſylueſtres quę-

dam

dam vocantur, quędam domeſticę guſtu gratiores. Traduntur Caſtaneę Equinę Conſtantinopoli, de quibus in Glande vnguentaria dicemus. Apud Theophraſtum Iouis glans, & nux Caſtanea vocatur inter manſueſcentes. Sylueſtris frigoris cupida, & montana naſci in planis nequit. Amentum fert: germinat ineunte Vere: fructum reddit Autumno circa Virgiliatum occaſum. Quę omnia noſtris Caſtaneis reſpondent. Hanc eandem videtur alibi intelligere ſub nomine Nucis Euboicę, quam Theodorus aliquando Iuglandem vertit, materię perpetua, nam in aqua nequaquam putreſcit: frangi ſe ſonitu pręnunciat, vt prę ſentire homines poſſint ponderum, quę ſuſtinentur ruinas; expetitur enim in opere tectorio. Carbones ex ea molliores expetuntur ferreis metallis: Euboicum ideſt eius fructus cruſta obductum eſt, vt glans. Plinius nuces inquit vocamus, & caſtaneas quamquam accommodatiores glandium generi, armatum iis echinato calyce vallum, quod incoatum glandibus trini partus in quibuſdam ex vno calyce, cortexque lentus, membrana corpori proxima ſaporem infeſtat, ni detrahatur, Torrere has in cibis gratius: Molitura quandam panis imaginem pręſtant. è Sardibus primum prouenere, vnde Sordiani balani, ideſt glandes dictę. Nunc plura genera, Tarentinę figura planę faciles nec operoſo ſunt cibo: at purgatu difficilior, rotundior, quę Balanitis vocatur: purgabilis maxime & ſponte proſiliens Salariana pura, & plana eſt: Corelliana laudatior ab equite Romano facta, dum ſuomet ſurculo ſereret: Meterana ex ea facta in ſerendo rubenti cortice: populares triangulę, & nigræ: quę Cottiuę vocantur inferiores, laudatiſſimę in Tarento, & Neapoli, cęteræ Suum pabulo gignuntur cortice in tra nucleos permeante: Huiuſmodi hodie aliis nominibus, & ſi non omnia multa tamen habentur.

CAP. V.

QVAE autem in genere prędicto oſſeo cortice integuntur pro flore Amentum ferentia duo tantum apud nos reperiuntur Nux Iuglans, & Auellana: vtraque ſolitario in propriis calycibus ſemine. Videtur autem Auellana non multum diſcedere à Carpino & Alno, tum foliorum ſpecie, tum fructu non vndique concluſo. Iuglans autem ad Fraxinum, & Acerem accedit magis. Nux Iuglans arbor eſt ingens, ęquat Robora pręcipue in planis, cortice albo & lęui, materies denſa, cor nigricat, pro lautioribus operibus expetitur, nam recipit nitorem: folia multipartita, bina in pediculi interuallis diſpoſita trium digitorum latitudine oblongiora, odore graui, vmbram reddunt noxiã: nam capitis grauitatem faciunt præcipue ſub ea dormientibus: fructus rotundus obductus vndique externo putamine carnoſo viridi, qui non

matu-

maturescat, ſed perfecta nuce dehiſcat, intra oſſeum corticem medulla dulcis,& pinguis continetur, vnde extrahi oleum queat;diſtincta in quatuor partes intercurſantibus lignoſis membranis, quod in nullis aliis ſeminibus reperitur.differunt magnitudine,& paruitate, & oſſis duritie: quæ inter eas purgari vix à putamine poſſunt,ſurdę vocantur. Theophraſtus Carya,ideſt nux inquit, fert ſemen ligno obductum,carnoſum, pingue inter manſueſcentes,ſylueſtris eſt;nam montibus propria: germinat ineunte vere,fructificat Autumno, Amentum fert, germinat à latere tantum, deſinunt germina in vnicum folium, ex ea fiunt optimi fomites,ſeminis ea pars germinat, quæ aduerſa eſt nexui vt in pleriſque arboribus. Plinius nucem Iuglãdem inquit Caryon à grecis vocari ob capitis grauedinem,propter odoris grauitatem,nuptiis religioſas nuces ob ſimilitudinem cum fętu multis modis munito; nam operimentum eſt puluinati calycis,mox lignei putaminis: tinguntur externo cortice lanę, & ruffatur capillus, vetuſtate pingueſcunt, putamina in binas carinas diuiduntur, nucleorumque quadripartita diſtinctio, lignea intercurſante membrana;quæ omnia nucibus noſtris quadrant.

CAP. VI.

NVx Auellana arbor eſt fruticoſa, cortice ruffo,exiguis maculis, materie candida,molli,folio integro lato, rotundo,ſerrato, hirſuto. fructus longe minor Iuglande rotundus, vel modice oblongus,exterius tegitur membranoſo calyce diſſecto: intra oſſeum corticem continetur medulla dulcis. Theophraſtus nucem Herculeam vocat;arbor libenter in fruticem tranſit, quo modo melius,& copioſius frutificat. Folia inſecta: Iulum ideſt Amentum fert callo compactili: montibus magna ex parte prouenit, manſueſcit tamen, fructum meliorem, & folium, amplius ferens: in utroque genere quędam rotundam,quędam oblongam nucem ferunt. Vrbanarum fructus candidior, in aquoſis frutificant melius.ſylueſtres tranſlatę manſueſcunt. Plinius Auellanas in nucum genere antea Abellinas vocabant; in Aſiam & Græciam è Ponto venère, ideo Ponticę nuces vocantur: has mollis protegit barba. putamini & Nucleis ſolida rotunditas ineſt. Eæ etiam torrentur,vmblicus illis in ventre medio. Arbor Corylas vocatur, conueniunt hæc omnia noſtris Auellanis.

CAP. VII.

SVNT prętere in noſtris Alpibus duę arbores Fago ſimiles: ſed materie candida, folio rugoſo, & circum minutiſſime ſerrato, longiore quàm in Fago, & frequentioribus neruis, qui ex medio coſtarum

rum modo, recti producuntur: fructus vtrique valde exiguus. nam altera in cacuminibus racemulum denſum fert, flaueſcētem ex folliculis quibuſdam membranaceis oblongis conſtantem, in ſingulis autem folliculis, tanquam vtriculis ſingula ſemina parua cartilagineo cortice, & candido obducta continentur. Altera autem non in folliculis, ſed vmbilicis foliaceis, ſingula aut bina ſemina fert maiuſcula, & ſtriata; vtranque vulgo Carpinum vocant. Videtur Theopraſtus Oſtrym ſeu Oſtriam appellaſſe marem, & fæminam ſimilem Sciſſimæ tam corpore quàm cortice. Folia Piri ſed multo longiora, & in acutum productiora, maioraque, multis nerui s coſtarum modo ex medio prodeuntibus, alis rectis, & in longum productis, & craſſitudinem habentibus: rugata, & circum tenuiter ſerrata; materiem duram, & exalbidam, fructum puſillum, oblongum hordeo ſimilem, colore flauum, radices ſublimes; amat hæc arbor aquas, & conualles: infelix, nam ea in domum illata mortes miſeras inferri, & difficiles partus, ſi qui ſunt, reddi tradunt. Plinius ſimilem Fraxino facit cortice, & ramis, cætera autem vt Theophraſtus. Sed Carpinus apud Plinium alia ab his eſt.

CAP. VIII.

ALNVS vulgo Ontanum vocant, arbor iuxta aquas naſcens, ſiue in montibus ſiue in planis, minor Carpino: ſed latioribus foliis rotundioribusque: cortice ſubaſpero, qui coriis atro colore tingendis expetitur: materie ruffa, quę quamquam mollis fundamentis tamen expetitur, quia in aqua non putreſcit. Hyeme fert Amentum Auellanę modo, æſtate autem, quæ in eo genere ſterilis non eſt, racemolos fert ſquamoſos, compactiles figura vuarum, qui nigreſcunt Autumno, inter ſquamas reconduntur ſemina exigua & depreſſa in apicem deſinentia. Theophraſtus Clethram ideſt Alnum tradit in aquoſis tantum naſcētem, alibi autem nullo modo, alicubi in aquis degere ancipiti vita, & in montibus & in planis: quandam præterea ſterilem, quandam fructiferam ambas autem florere: germinare ſtatim poſt Fauonium, fructum ferre in Autumno, auctu facillimam, corpore recto, ligno molli, medullaque molli, vt virgæ graciliores totę concauari poſſint: folio Piri, ſed ampliori neruoſiorique, cortice ſcabro intus ruffo, quo coria tinguntur. Radice ſumma, tenui nec maiore quàm Laurus. Quamuis autem alicubi teſtetur quandam ſterilem, & quandam ſemen ferre, vnigena tamen eſt natura: ex eodem enim ſemine tum fertilis, tum ſterilis oritur, vt mas, & fęmina in animalibus, quæ tamen ſpecie non differunt: appellantur præterea aliquando ab eodem Theophraſto communem loquendi vſum ſequente ſteriles eæ omnes, quæ fructum non conſpicuum, aut inutilem ferunt, vt Vlmus Oſtrya, Alnus.

CAP.

CAP. VIIII.

VLMVS arbor ingens in latitudinem magis, quàm in altitudinem funditur; prouenit in collibus, & planis, quęritur ad vites ſuſtinendas, cortice valde aſpero, rimoſo, & craſſo; adeo vt ramuli nouelli, ſtriati appareant extremis ſurculis tenuiſſimis, folio Carpini breuiori magis rugoſo, minus ſerrato, floret primo Vere ante foliorum exortum racematim circa ramulos: flos Perſico ſimilis, rubens, ex ſtaminibus tantum conſtans, tranſit in foliaceum quiddam, vnguis magnitudine ſubrotundum, medio quodam dorſo, in quo ſemen paruum continetur, depreſſum, & oblongum, quod menſe Martio perficitur, antequam folia omnino exeant. Veſicas pręterea fert in æſtate, in quibus humor cõtinetur, qui concreſcit ingummi: in iiſdem animalia culicibus ſimilia reperiuntur, vtiles tum veſicę tum humor contentus ad puerorum ramices cataplasmate; glutinant enim, & aſtringunt. Alterum genus habetur cortice læui, ruffo, vel cinereo, & maculoſo, quod in altitudinem ingentem adoleſcit. in vtroque genere quædam ſteriles omnino reperiuntur. Theophraſtus, Pteleam græce vocat, cuius genera duo tradit, montanam, & campeſtrem: montanam grandiorem; alteram fruticoſam magis: vtranque tamen arborem amplitudine & altitudine præſtantem: folium indiuiſum; læuiter circum ſerratum oblongius, quàm Piro, ſcabrum: materiem flauam, robuſtam, neruatam, deformem; nam tota cor eſſe videtur, rigorem ſeruat, ut non peruertatur; ſterilis putatur, coniiciunt tamen ſemen ferre, quia in loca proxima naſcitur, ex ſemine ſcilicet flatibus delato: Gummam in peciolis gignit ſeu ſolliculis, in quibus & animalia ficariis culicibus valde noxia oriuntur: vuas, & amenta fert in Autumno peculiaria multa minuta, & nigra, amat lucos, & aquas, Plinius in Italia quatuor numerat, Albineas excelſiſſimas, quæ non ferunt ſamora, quo nomine Vlmi ſemen intelligitur, Quamuis alij etiam Albineas illud ferre teſtentur, Alterum Gallicas, Tertium Noſtrates denſiore folio; & ab eodem pediculo numeroſiore, Quartum Syluestre: quæ autem Amentum ferat, & vuas non dum vidimus, vt ſuſpicari liceat, ne cum Vlmi genere comprehendant Carpinum vtranque, aut Alnum, Tiliamq; appellatam, quaſi Pteleam.

CAP. X.

TILIA arbor in Alpibus tantum proueniens, Alno ſimilis, ſed foliis in acutum deſinentibus, ac iuxta pediculum recuruis, ſerratisque, & ſimiliter rugoſis, fructus minor quàm Alni, ſtriatus, ſemina

mina inter ſquamas continens depręſſa: materies alba, aut flaueſcens, mollis, quam Cerdones expetunt, vt ſuper illam coria incidant, quia minime aciem cultri hebetat. Theophraſtus Phyliram appellat marem, & fęminam: ſed diſtantes inter ſe, tum materia, tum totius corporis forma. Mas ſterilis nullo flore cui materies dura, flaua, magis olida, & dēſior, cortice craſſiori, qui detractus inflexibilis propter duritiem eſt: Fœmina fructifera, odoratiore ligno; candidiori cortice, & magis flexibili, ex quo cunas, & funes faciunt: floret cum vrbanis, flos caliculaceus iuxta ligni peciolum Amentum futurum, virens quamdiu clauſus eſt, apertus autem flaueſcit. fructus orbiculatus, oblongus fabæ magnitudine, ſimilis Hæderæ acino, qui cum perfectus eſt, angulis quinque diſtinguitur, veluti neruis eminentibus, & in acutum coheuntibus. cum ſcabitur, parua quædam, & tenuia ſemina emittit quanta Atriplicis, inguſtabilis, folia dulcia, & ſuauia, vt cortex quoque, Hæderæ figura, ſed in angulum acutiorem, & longius productum, rotundata, & iuxta pediculum magis curuata, criſpa in orbem, & ſerrata: lignum molle; exigua medulla, rarum, & ſolutum, flexibile, ſed aciem ferri hebetat maxime, quod tribuitur caliditati, deſcriptio igitur Philydæ fœminæ, noſtræ Tiliæ conuenit; licet Cerdones oppoſitum experiantur in coriis incidendis; niſi enim acies adigatur in carnem Tilię, minime hebetatur: ob mollitudinem autem, & naturam eius flexibilem cultro cedit, ideo non retundit; quia non ſcinditur. Maris autem cum non deſcribantur folia difficile fuerit coniectari, quam arborem eo nomine ſignificauerit: nam ex toto diuerſa ponitur, vt etiam Plinius teſtatur; differunt, inquit omnimodo Tilia mas, & fœmina; nam maris materies dura, ruffiorque, & nodoſa, & odoratior, Quod Theophraſtus ὀζωδέστερον: id eſt olidius vocat, cortex quoque craſſior, ac detractus, inflexibilis, nec ſemen fert aut florem, vt fœmina, quæ craſſior arbore, & quæ ſequuntur. Quid, ſi dicamus intelligi lignum putridum Vulgo vocatum, a nobis alibi deſcribendum, quæ non multum à Dioſcoridis Phyllirea diſtat? nam hęc longe tenuior eſt Tilia, lignum habet fætens, flauum, ac durum, & corticem inflexibilem, cęteraſque conditiones dictas; perpetue quoque viret, vt ſimpliciter de Phyllirea teſtatur Theophraſtus: quod cum noſtræ Tiliæ non conueniat, quę fęmina eſt, intelligendum eſt de mare. Quamquam autem aliquæ ex his fructum ferant, & florem nō alterius ſpeciei ſunt cum iis, quæ ſteriles ſunt, vt in aliis multis notatum eſt.

CAP. XI.

PLATANVS tantundem videtur à genere Roboris diſcedere, quãtum à Caſtanea & Fago recedit Carpinus, & Alnus, & illi congeneres arbores; vt enim ille fructum magnitudine conſpicuum fa-

tis, eumque rariorem ferunt, ſic hæ puſillum admodum, & in ſuis racemulis frequentem. Eſt igitur Platanus ingens arbor ſpecie Quercus; ramis in latitudinem ſparſis; cortice ſimiliter craſſo & rimoſo; materie lenta; folia latiora multo, quam Quercus; angulis paucioribus longioribuſque ad ſimilitudinem palmæ manus ex longo pediculo pendentia, quæ etiam ſiccata diutius ſeruantur in arbore, vt in genere Roboris: ſemina puſilla, oblonga, effigie glandis, in tenuiſſimum apicem deſinentia, inuicem farcta in rotundis racemulis, pilularum modo, media quadam ſtipante lanugine. Platani pilulas vocat Dioſcorides, Theophraſtus arborem paluſtrẽ eſſe inquit raram in Italia, radices ei longas & multas tribuit, vt compertę ſint aliquando circa aquęductum, triginta trium cubitorum longitudine; Folia ampla propendentia, & tremula, quæ alicubi ob naturam loci ſunt perpetua, quamuis ex propria natura decidua ſint: ſemen manifeſtum eſt, ex quo gignitur, licet pulcherrime ex auulſione proueniat: germinat paulo tardius, quam Populus; materies lenta & humidior. Plinius propter vmbram tantum expeti Platanum ſcribit, & eius gratia in Italiam fuiſſe tranſportatam.

CAP. XII.

ACER arbor eſt in montibus tantum proueniens; cortice ſcabro; materie ruffa; ad multa opera percommoda, quæ Torno fiunt: folia ſunt lata in angulos deſinentia, vt Platani longiſſimo pediculo; fructus oblongus paruus, ex paruo racemulo pendens, geminus in geminas membranaceas linguas deſinens, ſimilitudine quadam forficis. Opulus autem illi ſimilis etiam in plana deſcendit; cortice ſcabriori, vt Vlmus; materie candida: foliis minoribus: ſed ſimiliter angulatis; fructu quoque ſimili, ſed ligulis in diuerſa tendentibus non vt Aceri iuxta productis; expetitur hæc arbor maxime ad Vites ſuſtinendas, vt Vlmus. Theophraſtus videtur vtraſque Sphendamnon, quam Latine Acerem vocant, appellaſſe, cum inquit duo eius genera eſſe, Zygiam, quam Plinius Carpinum Latine appellari teſtatur, quem ſequitur Theodorus; Alteram nomine generis Acerem, quam alij Glinon & vt Theodorus vertit Plinium ſecutus, Gallicam; Carpinum in montibus tantum naſci; materie flaua, & criſpa, & ſolida, qua ad opera lautiora vtuntur; hanc hodie Acerem vocamus; Gallicam autem etiam in planis prouenire; materie candida, neruata, rariore & minus criſpa, marique materiem criſpiorem eſſe atque contortam, & in planis potius eam naſci: germinareq; maturius: hanc nos Opulum vocamus, cuius mas fuerit, quæ ſterilis; vtrique folia tribuuntur Theophraſtus ampla, diuiſuris Platani tenſa: ſed tenuiora & minus carnoſa, & molliora & longiora, partes au-

tem

tem folij ſciſſæ in acutum tendunt, ſciſſuris non ad medium vſque, vt in Platano prouenientibus, at cacuminibus diſtantibus magis, neque pro magnitudine multis neruis conſtār, quæ notæ ob deprauatum codicem, ligno tribuuntur errore manifeſto; corticem prętcrea eſſe paulo aſperiorem Tilia, ſubliuidum, craſſum, & Picea magis vſtibilem, flexibilemque: Radices paucas, & ſumma tellure magna ex parte intortas habent tum candida, tum flaua: Riguis potiſſimum naſcitur, inuentuque rará eſt, florem neſciri, fructum eſſe non valde oblongum, Paliuro ſimilem, longiorem tamen. Tradi ab aliis tertium quoddam genus, quod Clinotrochon, quaſi lecti rotarium appellant. Plinius quoddam genus Flaui eſſe criſpo macularum diſcurſu, qui cum excellentior fuit, à ſimilitudine caudę pauonum nomen accepit in Iſtria Rethiaque præcipuum.

CAP. XIII.

FRAXINVS arbor eſt in incultis magis proueniens, cùm tamen alicubi colatur ad Vites ſuſtinendas, vt Opulus, & Vlmus in Vmbria: ſimplex aſſurgit, erecta ad multam altitudinem, haſtis fabricandis vtiliſſima: folia non ſecundum partem ſciſſa, vt in Acere, ſed ex toto, vt ex vno pediculo plura coniugatim prodire videantur, longis interuallis in acutum deſinentia, lęuia, & lęuiter ſerrata: fructus Aceri ſimilis, ſed copioſior, & minor in ſummis ramulis, neque coniugatim, ſed ſparſim è comis propendet, deſinens in tenuiorem, & oblongiorem ligulam; vnde lingua Auis à Medicis appellatur, cuius medulla ad Venerem ſtimulandam laudatur à Serapione, & Auicenna. Theophraſtus duo genera tradit Meliam ſcilicet, & Bumeliam vocans, ideſt Fraxinum, & Bubalam Fraxinum, ſeu magnam Fraxinum: hanc excelſam, & proceram: lignum candidum, craſſiuenium, neruatum, mollius, enodius, & criſpius: in locis concauis, & madidis prouenire. Alteram humiliorem, ſcabriorem: duriore ligno, & flauiore: in ſiccis, & ſaxoſis ortam: vtriq; folia laurinis ſimilia, acutiora, coniugatim exeuntia ex vno pediculo: in maiori quidem longo interuallo diſpoſita, & pluribus coniugationibus, vt in Sorbo, longiora, & anguſtiora: in minori autem breuiora interualla, & pauciores foliorum coniugationes traduntur: fructus minutus, nucoſus, ideſt, medullam continens, vt Amygdala, guſtu ſubamaram. Præter fructum alia quædam ferunt, vt Muſcos in globum coactos ſpecie pilorum Platani, & alia quędam implicamina. Plinius Fraxino tribuit, quæ potius à Theophraſto Taxo tribuuntur, quæ Melos gręce dicitur, non Melia; vt illud: in Ida eſſe adeò Cedro ſimilem, vt fallat ementes cortice ablato, & folia eſſe iumentis mortifera, cæteris ruminantibus innocua. Dioſcorides ligni ſcobem potu lętalem

F 2 credi

credi tradit; cùm tamen ſint, qui eius decocto vtantur vice ligni Guaiacci fęlici ſucceſſu. Eius cortex internus aquam, in qua maduerit, cæruleam reddit, quam apponunt gallinis, cùm morbis vexantur. Exhibent quidam eius corticis decoctum ad lienes extenuandos. Ex hoc genere forte fuerit lignum in noua Hyſpania repertum, cuius ramenta in aqua poſt horæ dimidium cæruleum elegantiſſimum reddunt, cum ipſa candida ſint: Vtuntur aqua prædicta in potu quotidiano vſu cum vino ad Renum morbos, Vrinæ difficultatem, & Iſchiadicos. Columella inter Fraxini genera Ornum vocat arborem proceram: caudice tereti: leui cortice; eſſe autem syluestrem Fraxinum. Hodie in Calabria Ornum intelligunt eam, quæ in ſiccis & locis altis naſcitur, ſcilicet Meliam; Fraxinum autem eam, quæ depreſſis & madidis naſcitur, id eſt, Bumeliam. At Hermolaus Ornum à quibuſdam interpretari ſcribit, quæ Oxya dicitur à Theophraſto: nam Matteus Syluaticus Ornum inquit glandiferam eſſe Quercui ſimilem, ſterilem: videtur autem intelligere noſtram Fagum, quam Oxyam apud Theophraſtum eſſe diximus. Reperitur quidem Orni mentio apud Plinium inter arbores, quæ amant montes; deſcendunt tamen in plana; nec tamen cum Fraxino coniungit; nam interponit Acerem. Fraxinum, & Ornum ſolas Mannam ferre teſtatur in Calabria circa Canis ortum, cuius eſt vſus in tota Italia ad aluum leniendam diſſolutæ iure, aut ſero pondere vnciarum duarum, aut trium; mitiſſimum enim eſt medicamentum ſolum tenues humores educens: Sunt autem micæ quædam candidę, aut flaueſcentes, pingues, ſapore mellis. Eius differentię ſunt; nam quędam minutioribus micis conſtat, quam Mannam foliorum vocant; quia ex foliis colligatur, quæ magis probatur: altera craſſioribus, quam Mannam corporis appellant; quia ex ramis tanquam ex corpore arboris habeant: & hęc aut ſponte, aut vulnerato cortice; nam ex vulnere primo exit liquor turbidus, nauſeoſus cum quadam amaritudine; poſtea emanat purior, quamuis glebis grandioribus. Probatur pinguis, & quadantenus tranſlucida Maſtichę quam ſimillima: Improbatur arida, & cinerei coloris: Item ſapor optimę ſuauis cum dulcedine modice linguam mordens; quę enim morſu caret, euanida eſt; & quę nauſeoſa, eſt impura, aut adulterata, aut Senę infuſione, aut addito Scamonio. Fertur aliquando & ex Syria longe candidior Italica, cuius Maſtichina vocatur, quę tranſlucida Maſtichę ſimilis, paruis granulis, efficacior Italica: Bombicina autem minimè tranſlucida, craſſioribus micis Goſſipij. Putant hanc Saccharo adulteratam eſſe; ſed dentibus deprehenderetur; Saccarum enim ſub dentibus crepitat, Manna autem mollis eſt. Colligitur aliquando & apud nos in Apennino diebus canicularibus & ſerenis promiſcue in pluribus arboribus, ſed pręcipue in Quercu, & Salice, nunc concreta ſimilis Calabrienſi,

nunc

nunc liquidior melli ſimilis. A Gręcis Aeromeli vocatur, quaſi mel aereum, de quo Galenus in alimentis, vbi de melle agit, Mel roſcidum ſiue aereum inquit eſſe, quod in plantarum foliis aliquando per æſtatem colligitur rori ſimile; copioſum verò eſſe in monte Libano Syrię; colligi autem decuſſis arboribus in ſubiectas pelles ſtratas. Et Theophraſtus Roboris dotes recenſens inquit: Naſcitur vel hic melleus humor cęlo cadens, nec aliis magis frondibus inhęrens. Meminit & Plinius eiuſdem; ſcribit enim mel ex aere venire præcipue ipſo Syrio explendeſcente, nec ante Vergiliarum exortum, ſublucanis temporibus; itaq; ſiquis eo tempore matutino ſub dio fuerit, ſentiet veſtes & capillum concretum eo liquore, & arborum folia melle roſcida inueniet. Cęleſtem verò eius naturam eſſe; pręſertim ſi purus, & ſyncerus, vt defluit, haberetur, & non diuerſarum plantarum, ac terræ halitu ſordeſceret; donum enim cœleſte, & quaſi diuinum Nectar malis mortalium à morte reuocandis. Si poſt ortum syderum nobilium, aut Arcus cœleſtis non ſequantur imbres, ſed ros coquatur radiis Solis, medicamenta non mella gigni, oculis, vlceribus, interniſq; viſceribus dona cœleſtia. Si verò ſeruetur hoc Syrio oriente, & caſu contingat, vt eodem die Venus, aut Iuppiter, aut Mercurius exoriatur, non eſſe aliam eius ſuauitatem, vſumq; quam diuini Nectaris. Hęc Plinius. Putauit Hermolaus apud Dioſcoridem Elęo meli ob nominis affinitatem idem eſſe quod Aeromeli; pingue quoddam è caudice arborum manans, craſſius melle, ſapore dulci in Syriæ Palmyris: Nam, vt Galenus Elæomelitis non meminit, ſic Dioſcorides Aereomelitis: vtriq; pręterea tribuitur vis purgandi bilem & cruditates. Sed de Elęomelite noſtram ſententiam alibi explicamus. Arabes Mannam vocant & Tereniabin; quamquam apud Serapionem differre videantur hę voces inter ſe, cum in diuerſis locis agat de Manna, & Tereniabin interpretantem Mannam eam, quæ concreta eſt in grummos: Tereniabin autem eam, quę melli ſit ſimilis. Meſues tamen & Auicenna nomine Mannæ quodcunque genus intelligunt; tradunt enim Mannæ eadem, quæ Serapio Tereniabin; neque ea diſtinctio ſatis congruit ſententię Serapionis, vt Tereniabin ſit ſubſtantia liquida, Manna autem concreta; nam de Tereniabin ſcribit, eſt ros, qui è cœlo cadit melli in granula concreto ſimilis, vocantq; id Mel roſcidum, ſiue aereum, & quę ſequuntur. ſed hęc parui momenti ſunt, illud potius diſquirendum videtur, vtrum Manna, qua vtimur, ſit inter genera mellis aerei, an proprius ſuccus Fraxini & Orni, vt contendere nituntur quidam ex Recentioribus; quoniam ros promiſcue ſuper omnes plantas, lapides, & terram decidit; at Manna Calabrienſis ſolum in Ornis & Fraxinis reperitur, idque non in omnibus, ſed quibuſdam. Præterea ros non emanat ex vulnere arboris, vt Manna ea, ſed exterius ex aere adhęret; nam facto experimento

rimento linteo ſcilicet arbori ſuper extenſo, quod rorem cadentem exciperet; reperta nihilominus Manna ex arbore emanans; nulla autem in linteo. Tandem multum differre à Manna prędicta roris concretionem in mellis ſubſtantiam; ros enim frigore noctis concreſcit, Sole autem aduentante, aut alia caliditate ſoluitur, vt putant; Manna autem noſtra, vt ſuccus concreſcit à calido & ſicco; meridie enim colligunt magis denſatam: hæc & alia huiuſmodi ſunt, quibus Manna noſtra à genere mellis aerei, & Manna Arabum explodunt, ac Fraxini & Orni propriam quandam lachrymam cenſent. At hoc modò cauillari etiam de Quercu licebit, cuius foliis maxime inſidet mel aereum; ſic enim ros non magis ſuper vnam plantam quam aliam decidit, cur maxime hoc genus reperitur in Quercu? Quod ſi id tribuatur naturæ Quercus, vt liquorem illum cœleſtem conſeruet; alię autem plantæ magis & minus abſumant, cur eadem non liceat de Fraxinis & Ornis aſſignare? Quum enim intime hauriant hunc rorem, totum autem non abſumant in nutrimentum aut ob multitudinem, aut ob aliam cauſam, neceſſe eſt, vt reliquum tanquam excrementum expuant, alteratum tamen, & magis addenſatum quam in Quercu ob aliquam eius concoctionem; ob id non in foliis ſolum reperitur, vt in multis aliis arboribus, ſed vndique ex intimis corporis exit. In foliis autem Quercus maxime reperiri melleum liquorem dicemus; quia ea arbor minime omnium bibat eius humorem; idcirco defluit mellea ſubſtantia ex iis, non multum addenſata, & Sole aduentante facile euaneſcit, vt contingit ſubſtantię aereæ facile in ſpiritum reſolubili. In quibus autem pauciſſima, aut nulla reperitur huiuſmodi concretio, cum tamen locus eo humore ſcateat, vt quibuſdam Ornis & Fraxinis contingere aiunt, abſumitur auidius ab illis huiuſmodi humor in earum nutrimentum; ideo nec ros liquidus permanet in foliis, nec expuitur addenſatus: Neque illud omnino verum à frigore noctis addenſari rorem in melleam ſubſtantiam, vt modò concreſcat ad ſimilitudinem pruinæ ob vehemētiorem frigiditatem, modò in liquidiorem ſubſtantiam à minori frigiditate ad roris ſimilitudinem; non enim hæc corpora aquea tantum ſunt, vt ros & pruina, ſed terram habent aeri mixtam, vt tradit Ariſtoteles 4. Metheor. cap. 7. de melle; nam & mel, quod apes condunt in ſuis alueolis, ex huiuſmodi rore conſtat, quod ſuper diuerſas plantas colligitur, non ſucar earum, neque fructus, neque pars, ſed eiuſdem eſt cum rore generis, vt teſtatur Gal. 3. de Alim. facult. c. 39. non tamen omnino ros, ſimplex ſcilicet aqua; ſed ob æſtiuam caliditatem terræ in halitum digeſtæ commixta, & incraſſata magis & minus in melleam ſubſtantiam. Aeget tamen halitus aqueus frigiditate noctis, vt conſtet, ſimplex quidem in rorem & pruinam, commixtus autem in melleam ſubſtantiam, quæ non amplius à ſolo calido liquatur, ſed ab

humido,

humido, vt ſales: Aliqua tamen ex parte à calido ſicco liquari huiuſmodi corpora, quatenus à frigore condenſata ſunt, non eſt abſurdum, vt contingit Nitro, Alumini, Calcantho, Saccaro; in igne enim prius liqueſcunt, deinde ſiccantur: humido autem frigido, id eſt, aqueo omnia hæc corpora ſoluuntur, non calido, quale eſt oleum. Sed hæc fuſius quam pro noſtro inſtituto dicta ſufficiant. Apud Indos plura ſunt genera Mannæ, quæ nequaquam feruntur ad nos: quandam tradunt ex arboribus diſtillantem roris modo, vtribus collectam, ſapore faui mellis, quam Siracoſt vocant: Alteram granulis Coriandri ſimilibus addenſatam, colore ruffo, quam ex capitibus Cardui cuiuſdam decutiunt, Tereniabin vocant: Tertiam grandioribus glebis, vt plurimum foliis admixtam ſimilem Calabrienſi, quam magnifaciunt: Quartam mellis albi purgati ſimilitudine, quæ cito corrumpitur, niſi vaſis vitreis condatur, quibus ea gens caret.

CAP. XIIII.

QVAE autem pericarpium ferunt, ſeminis corde exterius vergente, aliæ quidem florem in ſummo fructu geſtant; aliæ verò eundem in ſede fructus habent: Explicemus autem prius, quæ vnicum in hoc genere ſemen ferunt, quarum plurimæ florem inferius ſedentem habent. Quamuis inter has quædam ambigant cum iis, quę pericarpio carent, vt Amygdala, quæ partim inter Nuces repoſita eſt apud antiquos; quia oſſeo cortice conſtat, medulla interna ad cibos vtili; partim verò ad hoc genus, de quo agimus, reducenda videtur ob ſimilitudinem floris, & germinandi modum. Amygdala igitur arbor eſt mediocris; cortice nigro, & aſpero; foliis anguſtis, digitali latitudine, longis, ſerratisq;. Floret prima inter vrbanas, non dum exacta hyeme, ante quam folia edat. Flos candidus, vel modice ex candido rubens. Fructus oblongus, depreſſus, minor Nuce, cute intectus hirſuta: oſſeum putamen læue eſt: intus medulla dulcis; in quibuſdam amareſcit, vetuſtate pingueſcit; vnde oleum extrahitur: totus fructus tenellus, ante quam os induruerit, cibis gratus eſt, ſubacidus: laudantur in hunc vſum, qui lanugine carent, & grandiores ſunt: huius gratia inſerere ſolent ſuper Prunum. Theophraſtus ſparſim ſcribit radicem quæ ex medio, prægrandem eſſe, & alte dimiſſam cito germinare; tarde folia amittere: ſemen ligno obductum, ſucco pingui: florem foliatum, quarundam ſubruſum; fructificare ex annotinis ſurculis: ſeri poſſe auulſione; ex ſemine degenerare tum ſapore, tum duritie; cultu miteſcere; lachrymam fluentem diutius auferendo paxillo adacto, & fructus melius retinere ea euacuatione: ſeminis ea pars germinat, quæ aduerſa eſt nexui, quæ omnia

in

in noſtris Amygdalis reperiuntur. Plinius Amygdalam quondam Nuces græcas vocatas fuiſſe Catonis ætate; vnde ſuſpicatum tunc temporis in Italia non fuiſſe: Iuglandibus ſimiles externo & ſecundo putamine; nucleo diſſimili latitudine, & acriore callo: prima omnium floret menſe Ianuario, Martio poma fert matura, id eſt, eſui apta.

CAP. XV.

PRVNVS arbor mediocris eſt: cortice fuſco, ſcabro: materie fragili, ſubruffa: fert gummi: folia duorum aut trium digitorum latitudine, paulo oblongiora, leuiter ſinuata: floret in annotinis germinibus: flos candidus, foliatus; fructus ſuauis tum recens, tum exiccatus: pericarpij pulpa ſuccoſa, tenui tunica obducta: differt magnitudine, figura, colore, ac ſaporis bonitate; nam rotundorum quidam Mali amplitudine, flaui, dulces, odorati, qui primo maturantur; cognominantur autem à Malis: iis minores, & auſteriores, qui Auguſto maturantur, Pruna Auguſtana vocata, & Albanula inter præcioſa; alia nigra, duriore carne, ſed gratiſſimo ſapore, vulgo Pernicona cognominant: grandiora iis ſunt Maſſimiana, ac ſucci bonitate præcellunt: ſimili ſpecie conſtant alia quædam, vt etiam fallant, ſed in ſuauitate ſaporis quam primum diſcernuntur, vt quæ Aſinaria, & quæ Gubia alicubi vocantur inguſtabilia: paulo minora iis & oblongiora Viridacea, ſic appellata; quia dulcia ſunt ante perfectam maturitatem, dum adhuc viridia ſunt; hęc maturitate perfecta ad ruffum tendunt, ſed dulcedine minus grata: Alia in longitudinem extenuantur iuxta pediculum, vt Damaſcena colore flauo; Catelana colore ſubuiridi; alia colore nigro: multę aliæ ſunt inexplicabiles differentię, vario cultu, & ſtudio inſerendi inuentæ. Eſt & ſylueſtris Prunus, prunula ferens vulgo appellata; ſpinoſis ramis; breuior, fruticoſa, baccas potius quam poma fert, rotundas, nigras, ſapore valde acerbo, cuius carne Medici pro Acacia vtuntur. Peculiare in fructu Pruni, quod defloreſcens, ſi multi imbres contigerit, conuertitur in oblongum quoddam corpus inane, quos Turcas vocant, ſemen omnibus intra oſſeum corticem continetur, depreſſum, læue, vt in Amygdala; ſed minus, licet totus fructus ſæpe maior ſit, Gręci Coccimeleam vocant, de qua Theophraſtus inquit; corpore paruam eſſe; modica radice ſuſtentari: Illi tamen altiſſimam radicem inquiunt, ſed numeroſam; diutius viuere, & contumacem emori: lachrymam gignere: folium Arbuto ſimile; ſucco ex carne & neruo conſtantem ſucco diluto; ſemen contineri intra nucleum & carnem: Florem foliatum ſuper fructum inſidentem. peculiare, fructum in pappum perire, quod in nulla alia arbore viſum eſt; quę omnia Prunis noſtris conueniunt, ſi

pappus

pappus hic non lanuginem, ſed inane corpus ſignificet, quem diximus Turcam vocari. Plinius ingentem Prunorum turbam eſſe tradit; Hordearium, quod cum Hordeo maturatur; Aſininum à vilitate cognominatum ſerius,& maius, vtrunque verſicolori nigro candicans; eſſe & nigra laudatiora; cerina; atque purpurea: Armeniaca ſola etiam odore commendata; Nucipruna Nucibus inſita; inſita quoque Malis Malina, Amygdalis Amygdalina, quibus intus in ligno Amygdalæ nucleus eſt; Perſica alia ex Perſide aduecta; Damaſcena à Syrię Damaſco,& tandem ſylueſtria vbiq; naſcuntur; aſſeruari in cadis condita vſque ad alia naſcentia, vt de Vua fit in Autumno Nucipruna, Perſica, Cerina, & ſylueſtria, reliqua fugacia eſſe: ſed Prunis adnumerat Perſica & Armenica, & Mixas, & Perſeam, quę differentias habent manifeſtas valde à Prunis differentes, vt mox patebit.

CAP. XVI.

ARMENIACA arbor Pruni magnitudine; cortice ſubruffo; foliis Pruni mollioribus; fructus rotundus, cute ſubaſpera, in maturitate aureus, odoratus, ex acido dulcis, intra pericarpium nux continetur ſubrotunda, lęuis, & intus nucleus Amygdala breuior, ſuauis, qui in eo genere maior eſt. vulgo Baracocca vocantur, vterq; inter præcoces. Dioſcorides inter Mala numerat Armeniaca, à Romanis Præcocia appellata, Plinius Præcocia inter Perſica recenſet.

CAP. XVII.

PERSICA parua arbor eſt; citiſſime omnium ſeneſcens; cortice Armeniacæ; foliis Amygdalę, paulo latioribus ſerratis; flos roſeus; fructus rotundus Mali amplitudine, lanuginoſus, odoratus; caro fiſſilis inneruos, ſuauiſſima: oſſeum putamen, aſperum, ſubrotundum; nucleus amarus; amara & folia, & flores. Eius genera plura; quædam os habent à pericarpio explicabile; quædam id pertinaciter hærens, quod genus duracinum appellatur: figura quoque differunt; nam quædam orbiculata rimula quadam à latere: quædam in rotunditate oblonga,quod genus Cariota cognominatur; colore alia candicant; alia modico rubore aſperſa ſunt, pręcipue qua Solem ſpectant, & intus in oſſis contactu; alia Buxea ex toto, quæ à Cotoneis cognominata omnium tardiſſime maturantur; quę iam enim præcocia ſunt, inſita ſuper Amygdalam Nuciperſica vocant, nucleo etiam grato. Dioſcorides inter Mala recenſet Perſica. Plinius Perſicorum palmam tribuit Duracinis, eſſe alia cognomine Gallica, & Aſiatica, quę poſt Autumnum ma-

G turan-

turantur, præcociā æſtate, Supernatia è Sabinis veniunt, Popularia vndique, pomum innocuum expetitur Aegris, ſed omnium fugatiſſimum, longiſſima enim decerptio bidui mora eſt, cogitque ſe venundari, ex quibus ſignificatur aliud eſſe Perſicorum genus, quod recenſuit inter Pruna, quæ cadis condita aſſeruantur, Græci quidam Rhodacena appellant, forte à roſeo floris colore.

CAP. XVIII.

MYXA apud Plinium arbor eſt in Damaſco popularis, quæ & cœpit Romæ naſci inſita Sorbis: ex Myxis in AEgypto vina fiunt, quidam rubeſcentes, quibus Perſea ſimilis eſt. Paulus AEgineta fructum ferre minorem Prunis, ſed facultate conſimilem; quidam Galeno putant Serica: Serapio Sebeſten vocat, fructum in Arabia plantæ ferè arboreſcentis; cortice albo; ramis virentibus: folio rotundo, amplo; fructus Auellanę nucis magnitudine; in racemo dulcis, dum matureſcit, potiſſimum palleſcens, candido lentore plenus, cum interiore nucleo quaſi Olyuæ ſiccatur. Afferuntur hodie fructus ſub eo nomine ad aluum purgandam, ex cuius lentore viſcum fieri tradunt, quod Venetiis Alexandrinum vocant; ſimiles ſunt paruis Prunis exſiccatis, quibus adhæret paruus vmbilicus membranaceus; intra pericarpium os durum continetur, modice depreſſum, in quibuſdam triangulum aſperiuſuſculum; intra os ſeminis medulla parua continetur.

CAP. XIX.

PERSEA apud Plinium arbor eſt in Perſide venenata, translata in AEgyptum mitigata eſt: eius fructus Myxis rubeſcentibus ſimilis eſt; nec extra Orientem naſci voluit: ſemper folia habet, & poma ſubnaſcentibus aliis. Theophraſtus deſcribit; aſpectu magnam, formoſamq;, Piro ſimilem folio, flore, ramo, & tota figura, ſed folio perpetuo: fructum abunde parit, & omni tempore perficit, nam nouus anniculum ſemper occupat, magnitudine Piri, figura oblongus Amygdalæ modo, colore herbaceo; nucem intus habet, vt Prunus, longe minorem, & molliorem; carnem vehementer dulcem, ſuauem, concoctu facilem; nam etiam ſi nimium comedatur, nihil nocet; radix magna; materies robuſta, viſu decora, atra, ex qua ſimulacra, lectos, & menſas faciunt: ſed huiuſmodi fructus in Italiam non venit: niſi forte fuerit, qui Anacardus vocatur, ſeu Anacardium à recentioribus Græcis nomine deriuato à corde: Afferuntur ex Oriente fructus exſiccati colore nigro, figura turbinata, cordis effigie parum depreſſi, ad pediculum ſeſſilem:

lem: intra os paruum continetur. Serapio deſcribit fructum ex arborea planta corculo auiculæ non diſſimilem, ſubrubrum ferè colore cordis, rubente etiam; num intus liquore veluti ſanguine, cuius potiſſimum eſt vſus; Aduehi è Syria; prouenire etiam ex Sicilię montibus ignem eructantibus, vim habere calefaciendi & ſiccandi in quarto ordine; hæc Serapio. Succus ille à Medicis mel Anacardinum vocatur. In India fructus eſt innoxius, vt Garzias teſtatur; nam vtuntur eo Aſthmatici in ſero infuſo, & ad vermes necandos: Virides muria conditi vt Oliuę aſſumuntur in cibis; ſed ſiccati vrentem facultatem habent. Auicenna inquit nuclei medullam ſimilem eſſe Amygdalæ dulci, in qua non eſt nocumentum; ſed cortex eius rarus, perforatus, in quo mel continetur viſcoſum, odoratum: manducatur à quibuſdam ſine noxa præcipuè cum Nuce: Eius mel vlceratiuum eſt, & aduſtiuum ſanguinis & humorum: eſt ex ſumma venenorum, & interficit; licet aliquas habeat vtilitates in Medicina, vt idem tradit. Ab Anacardo igitur non abhorrent conditiones traditæ Perſeę; nam ſimilis eſt Myxis rubentibus, vt Plinius teſtatur: depreſſus autem eſt Amygdalæ modo, cui Theophraſtus comparat: præterea venenum continet, licet alicubi innoxiæ comedatur.

CAP. XX.

CERASVS arbor alta; recto caudice; cortice lęui, maculoſo; materie ſubruffa; fert gummi; folia longiora Pruno, leuiter ſerrata, in acutum deſinentia; floret in annotinis ſurculis: flos albus: fructus rotundus, minor Pruno, rubens, pediculo longo, pulpa aquoſa, dulce, nucleo rotundo, læui, maturantur ante cęteros fructus, licet tardius floreant: Differentiæ ex colore; nam quædam in maturitate parum rubent ex candido; quædam magis; alia ex rubro nigricant tingente ſucco: Ex ſapore, alia dulcia; alia amaritudinis quid retinent, non tamen ingrata, Amarena vocant; alia acidula Agriotta appellata; alia pulpam duriorem habent, Duracina vocant: alia teneram & aquoſam: Magnitudine quoque, & paruitate differunt non ſolum fructus ſed & arboris: nam Amarenæ & Acidulæ breues ſunt, pediculo quoque breui, licet fructus non minor ſit cæteris: Eſt & quædam ſylueſtris breuis, racemoſis oblongis, fructum ferens paruum, qui in maturitate ex viridi flaueſcit, ſubauſterus, nucleo ſubaſpero. Theophraſtus Ceraſum deſcribit magnitudine excelſa, ad vigintiquatuor cubita, rectam, admodum craſſam, bicubitali etiam ambitu, folium Meſpili; durum, latius; corticem Tiliæ ſimilem, leuore, colore, & craſſitudine, apta ad cunnas, ſciſſilem in tenues tunicas; neruis non in rectum neque in gyrum tendentibus: ſed oblique ſurſum ſe interſecantibus, quod & in

ligno euenit: ramis creſcentibus; alij deorſum aſſidue pereunt; alij ſurſum verſus increſcunt, ideo minus ramoſa & enodior Populo; radix multiplex per ſumma non craſſa, cui eadem circumuolutio neruorum, flos candidus Piro & Meſpilo proximus ex paruis floribus conſtans Faui modo; Fructus rubet figura Iouisflammæ, magnitudine Fabæ; nucleo molliori; naſcitur vbi Tilia iuxta amnes & rigua. Plinius inquit Ceraſorum Aproniana maxime rubent: Actia nigerrima ſunt: Cęciliana etiam rotunda: Iuliana iucunda ſub arbore guſtata: nam adeo tenera, vt geſtatum non tolerent: Duracina principatum tenent; Laurea non ingratę amaritudinis, inſitæ in Lauro: Macedonica paruæ arboris, raroque tria cubita excedentis, Chamæceraſi minore etiam num frutice, inter prima, annuam gratiam colono refert è pomis; gaudent Septentrione & frigidis: ſiccatur etiam ſole, & conditur, vt oliua cadis: videtur igitur per Laurea ſignificare noſtra Amarena, per Macedonica autem ipſa Acidula, Chamæceraſus autem incomperta adhuc.

CAP. XXI.

LAVRVS arbor enodis, perpetue virens: cortice tenui: materie rara, ideo expeti ad igniaria, Theophraſtus author eſt; radices craſſas, inæquales, & obliquas fert: folia odorata, minora quàm in Malo Citria, aridiora lateribus modice ſinuata: floſculos palleſcentes inter folia: baccas ſubrotundas, breui pediculo adnexas in maturitate nigras: tenui putamine, cruſtaceo: externa tunica oleoſa; vnde oleum laurinum excoquitur, medulla intus ampla, & amara. quædam floret tantum, fructum non fert, cui copioſius eſt flos, racemoſuſque, quam Theophraſtus Vuam vocat in Lauro pręter fructũ, in ſterili copioſiorem, quam maſculam nonnulli appellant. Dioſcorides vnam latifoliam, alteram anguſto folio tradit. Plinius plura genera affert, Muſtaceam folio maximo, flaccidoque, & albicante: Delphicam æquali colore, viridiorem, maximis baccis, atque è viridi rubentibus, qua Delphis coronari, & triumphantes Romæ ſolebant: Cypriam folio breui, nigro, per margines imbricato, criſpam. Baccaliam, quæ vulgatiſſima eſt, baccarumq; fertiliſſima. Triumphalem, ſterilem, minima altitudine, folio criſpo, ac breui, inuentu raram: Taxam in Topiario genere, cui in medio folio paruulum excreſcit veluti lacinia folij. Spadoniam, quæ mira opacitate, ad quantamlibet vmbram ſolum implet. affert & alia genera, nomine potius quàm generis ſocietate communicantia, Laurum ſcilicet ſyluestrẽ, cui cærulea ineſt bacca, hanc nos vulgo Lentaginem vocamus, opere Topiario, fruticem potius, quàm arborem, de qua alibi dicimus, & Laurum regiam ampliſſimam, & arbore & folio, baccis guſtatu quoque

que non aſpero. Hanc Piſis habemus peregrinam, foliis longioribus, pulpoſiſque, ad malum Medicam accidẽtibus, perpetuo virentibus, ſed odore graui: flores in racemis erectis fert, candidos, ſuaue olentes: baccas Lauro ſimiles, paulo maiores, oblongiores, in maturitate nigras, pericarpio pulpoſo, ſuaui, quod quo magis ſiccatur in arbore, dulcius redditur: intus nucleus eſt oliuaris, fragilior, perficitur Autumno incipiente: medulla interna amara: ſeritur optime ramo.

CAP. XXII.

PIPER rotundum granum eſt nigrum ex India aduectum, rugoſum, acerrimi ſaporis, gratiſſimique in condimentis: Alterum genus candidum, craſſiori grano, nequaquam rugoſum, acrius: Tertium longũ, veluti ex minutis granis congeſtum, effigie Amenti, nucis Auellanæ breuius, colore nigro feruentis guſtus: ſed ſine gratia, Lodouicus Romanus in ſuis nauigationibus teſtatur in ſuburbio Vrbis Calecut Indiæ, Piperis fruticem nullo adhibito cultu prouenire, Hæderæ modo vicinas arbores ſcandentem, ramis multis, duorum vel trium palmorum longitudine, in quibus folia Mali Aſſirij craſſiora, ac paulo pinguiora, minutioribus venis ex aduerſa parte intercurſantibus. E ſingulis malleolis ſenos racemos dependere, palmares Paſſulis non abſimiles, denſiores: color baccæ, qui Vuis immaturioribus colligitur menſe Octobris, & Nouembris, cum adhuc ſubuiridis eſt, deinde ſoli exponitur, triduo autem nigreſcere, dum ſiccatur. Alterum genus in Taprobana oriri copioſum, quod patrio nomine Molaga vocatur: in totum procerius, craſſiore caudice, amplioribus foliis, carnoſioribuſque, bacca grandiori, candidiorique inani, ac plurimum mordaci, leuioris ponderis. Idque maxime apud Tartaros diſpenſari. Piperis longi arborem non reperio à Recentioribus deſcriptam; quamquam fateantur quidam, diuerſi generis illam eſſe. Reperio in India Occidentali, quoddam genus Piperis longè oriri acrius & odoratius rotundo, quo indigenæ loco Piperis nigri vtuntur in condimentis: pingunt fructum longiorem Orientali non excedentem indicis longitudinem cum pollice, craſſitudine parui funiculi, quo pueri Trochos verſant, circa tenuem feſtucam hærent granula denſe iuncta, ac veluti retorta, craſſitudinem prædictam facientia, quibus ablatis feſtuca munda remanet: viridis eſt, quamdiu recens, Sole autem maturatur & nigreſcit. At plantam hanc fructum ferentem non pingunt, ſed altam inquiunt eſſe. Theophraſtus innuit longum diuerſi generis eſſe: inquit enim Piper fructum eſſe, eiuſque genera duo: vnum enim rotundum Erui modo, tegmine carneque conſtans, ſicut Laurina bacca, ſubrutilum. Alterum oblongum, nigrum

ſemina

ſemina Papaueris continens longe validius altero: ambo enim calefactoriam vim obtinent, ideo contra Cicutam auxiliari. Dioſcorides autem tria genera Piperis ex eadem arbore haberi traditum ſcribit: inter initia quidem prælongum fructum eſſe, veluti Siliquam, quod Piper longum eſt habens intus aliquid tenui Milio ſimile, quod tandem euadit in perfectum Piper, procedente tempore dehiſcens id, & pandens ſeſe racemum fieri grana ferentem, qualia videmus, ea autem acerba quidem candidum Piper eſſe, tempeſtiua autem maturitate nigrum fieri, & odoratius, acrius, & ad condimenta vtilius, gratiuſque: album infirmius eſſe, quod tamen Galenus acrius teſtatur: longum vehementius mordere, & ſubamarum eſſe, vtrunque aduerſus venena expeti. inter nigra reperiri quædam grana inania intus ob defectum nutrimenti, quod Braſma vocant. Ideo eligi nigrum, quod grauiſſimum & plerius eſt, ſine multis rugis recens, ac minime furfuroſum: Arborem paruam eſſe foliis Caſiæ, vt ſcribit in Caſia: radicem falſo putari à quibuſdam Zinziberim, potius radicem Piperis eſſe quandam Coſto ſimilem, quæ ora guſtantium accendit, & ſaliuam elicit. hęc de Pipere traduntur à Dioſcoride: Plinius eamdem habet ſententiam. Ternas ſcilicet fructus differentias ex eadem arbore haberi. At arbores Iuniperis noſtris ſimiles eſſe; ſemina à Iunipero diſtare paruulis ſiliquis, quales in Faſeolis videmus, has, prius quam dehiſcant, decerptas, toſtaſque ſole, facere, quod vocatur Piper longum; paulatim vero dehiſcentes per maturitatem oſtendere candidum Piper, quod dein de toſtum ſolibus, colore, rugiſque mutatur, carbunculari interim aliqua, fierique ſemina caſſa & inania. Qualis autem ſit Piperis radix non explicat, tantum non eſſe Zinziberim: in Italia quoque haberi Piperis arborem, maiorem Myrtho, nec abſimilem amaritudinem: grano eandem, quę Piperi Muſteo creditur eſſe: deeſſe toſtam illam maturitatem, ideoque & rugarum, coloriſque ſimilitudinem, Solinus quoque teſtatur in Caucaſo monte Indię arbores Iunipero ſimiles, primos fructus ferre, vt corili fimbria quod Piper longum eſt, poſterius album, & nigrum: Quod ſi vera eſt Recentiorem ſententia de Piperis hyſtoria oculata fide habita, dicendum rotundi Piperis albi, & nigri arbores vnius quidem generis eſſe, vt Theophraſtus innuit, differre autem magnitudine & colore fructus, quarum folia Caſię ſimilia ſunt, vt Dioſcorides tradit: nam tum Piperis, tum Caſię folia Mali Aſſirij foliis comparantur à Recentioribus. Quę autem longum Piper fert, diuerſi omnino generis eſſe, vt Iunipero ſimilem, vt Solinus & Plinius tradidere: quam autem radicem Dioſcorides acceperit, à Medicis vſurpatam tamquam Piperis radicem cum Zinziber non ſit, explicabimus in Galanga. At quęnam ſit arbor Piperis in Italia apud Plinium Myrtho ſimilis, explicabimus cum Ribe.

CAP.

CAP. XXIII.

CVBEBE vulgo appellantur grana Piperi nigro ſimilia, ex Oriente aduecta; tenui pediculo adnexa, intus inania, ſapore amaro, & acri, odorata: hęc ſi ore detineantur, claram vocem faciunt concionantibus, cuius gratia vtuntur: Ferunt & Veneris voluptatem ad augere, ſi in coitu detineantur ore. Plantam deſcribit Garzias Luſitanus: Frutex eſt syluestris Hederæ modo ſcandens arbores, foliis Piperis anguſtioribus: flore odorato: fructu racemoſo, non Vuæ modo in communi racemo, ſed ſingulis granis ſinguli pediculi dati ſunt. Medici accipiunt pro Carpeſio putantes eſſe fructus Myrthi sylueſtris, quam Arabes Carpeſium Galeni eſſe putauere, vt alibi ſuo loco explicatum eſt. Ego potius putauerim eſſe Amomi fructum, quæ melior eſt pars eius fruticis, vt ex Dioſcoride & Plinio colligere licet; inquit enim Dioſcorides, Amomum fruticem puſillum eſſe, veluti racemum è ligno ſibi ipſi implicitũ; flore Leucoij paruo: foliis Brioniæ: laudari maxime Armenium colore aureo, ligno ſubruffo, valde odoratum: quod in Media naſcitur imbecillius eſſe, ſed magnum & colore ſubuiridi vtpote quod in planis & humectis locis naſcitur, vel prouenit: tactu tenerum: ligno fibroſo, odore Rutæ (alij legunt Origani) Ponticum colore ſubrufo, non longum, neque fructu difficile, racemoſum: fructu plenum, odore valido: eligendum eſſe recens, & candidum, aut ſubrubens, non conſtipatum, neque in ſe conuolutum, ſed ſolutum & fuſum, ſemine plenum, ſimile racemulis, ponderoſum, valde odoratum abſque carie, acre, mordaci guſtu, colore ſimplici non vario. Adulterari planta ſimili, quę Amomis vocatur, ſine odore ac ſine fructu, quæ naſcitur in Armenia, flore Origani: ideo ſatius eſt fragmenta vitare, integrum autẽ fruticem cum radice ſumere, hæc Dioſcorides. Plinius vero inquit, Amomi vua in vſu Indica Vite Labruſca, vt alij exiſtimauere, frutice venoſo, palmi altitudine: capiturque cum radice manipulatim, læniter componitur, protinus fragile: laudatur maxime, Punici Mali foliis ſimile, nec rugoſis, colore ruffo: ſecunda bonitas pallido: herbaceum peius: peſſimumque candidum, quod vetuſtate euenit, pretium Vuæ in libras decem nummis ſexaginta: friato vero Amomo quadraginta octo; naſcitur & in Armenia, Media, & Ponto. Adulteratur foliis Punicis, & Gummi liquido, vt cohęreant, conuoluantque ſe in Vuæ modum: Eſt & Amomis minus venoſa ac durior, ac minus odorata. ex his patet, meliorem partem Amomi Vuam eſſe, quę hodie affertur abiectis fruticis ramentis. Forte autem Quintus Medicus, & qui ante Galenum, Carpeſij nomen vſurpauerunt, aut fructus hos intellexerunt, aut alios huiuſmodi, vt Gariophyllos, quibus pro Cynna-

Cynnamomo vtebantur: nam Græce à fructu Carpeſij nomen videtur deriuatum: vnde huc uſque Cubebe vocantur in officinis fructus prædicti, quæ autem Amomis vocatur à Dioſcoride & Plinio, Hodie roſa Hyerici, vel Sanctę Mariæ vocatur: fruticulus cum ſua radice palmaris, lignoſus, ramulis frequentiſſimis implicitus, rotunda figura, quaſi Chamæleontis albi caput, antequam dehiſcat; dehiſcit autem, cum in aqua calida ponitur; vnde mulieres enixuræ confidunt in hoc frutice facilem ſibi fore partum, ſi is pandat ſe Roſæ modo: fructus fert in mediis ramulis frequentes, figura Myrthi tenuiores, duros, candicantes, qui idem eſt totius fruticis color: continentur intus in duplici cauitate pauca ſemina nigricantia, quibus ſatis aliquando prouenit planta foliis paruis vt Poligoni, ſed ad frugem non peruenit.

CAP. XXIIII.

CINNAMOMVM, alij Cinnamum vocant, ex India importatur; cortex à virgis, delibratus fiſtulam repręſentans; vnde apud nos vulgo Canella vocatur: odore eximio: ſapore acri, mordente, cum quadam dulcedine iucunda: ideo maxime expetitur ad condimenta: color eſt ſubfuluus, ſuperficie lęui, vtpote cui detracta ſit externa cutis libro tantum relicto. Eius differentiæ plures, craſſitie, & bonitate: anguſtiores fiſtulæ, ac leuiores præſtant & odoris ſuauitate, & ſaporis dulcedine. Quibus autem lata eſt fiſtula, & aſperior, iis pro dulcedine aſtrictio quædam ineſt linguam exſiccans, & odoris fragrantia minor. Qui noſtra ætate Indicas oras perluſtrarunt, referunt vnanimi conſenſu, Cinnami arborem Lauro haud abſimilem, præſertim foliis, baccas quoque Lauro ſimiles, ſed minutiores albicantes, incidi ab indigenis eius ramos ſingulis ternis annis, caudicem nequaquam; aſſeruari enim, vt nouos ſtolones ferat: ramos pręciſos delibrari: corticem eo modo detractum Cinnamomum vocari: at protinus cum collectum eſt, non ineſſe abſolutam ſuauitatem, ſed poſt tres menſes odoratiſſimum reddi: eius maximam eſſe copiam in Zeilan inſula Indici maris prope Aequinoctialem, vt Ludouicus Romanus teſtatur. Theophraſtus hyſtoriam non abſimilem refert, ſed duos eſſe frutices inquit vnam Cinnamomum, alteram Caſiam: vtrunque non amplum magnitudine Viticis, permultis ſurculoſiſque ramis. Cinnamomum decerptum in quinas partes diſcerni, & eſſe pręcipuæ bonitatis, quod germinibus proximum fuerit, idque ad palmi longitudinem cædi, aut paulo maius; ſecundum, quod ſequitur, quod etiam minus cæſum eſt, Tertium deinde, & quartum notatur, Vltimum verò, quod deterrimum, proximumque radici; hoc enim minimũ corticis habet, in quo ſumma gratia eſt, non in ligno

Qua

Qua de cauſa præferri cacumina ſolent, quod corticis plurimum habeant. Caſiam verò craſſiore ſarmento conſtare, neruoſamque admodum eſſe, nec vllo pacto poſſe decorticari, ac eius quoque corticem eſſe vtilem: cum igitur virgas ſecant longitudine trium digitorum, aut paulo ampliores abſcindere, recenteque bouis corio eas perſuere: tum ex eo lignis putreſcentibus vermiculos naſci, qui lignum erodant, corticem vero nullatenus tangant, ob amaritudinem, acrimoniamque odoris: hęc Theophraſtus: ex quibus colligere licet, tum Caſiæ, tum Cinnamomi corticem quæri non lignum: Cinnamomum præterea facile decorticari poſſe, Caſiam vero nequaquam ſine artificio, cuiuſmodi erat, vt per putredinem lignum eroderetur à vermiculis: Si igitur noſtri Cinnamomi fiſtulas contemplemur, illas vero & legiptimo Cinnamomo reſpondere inueniemus, quæ ex toto abſolutæ à ligno ſunt, quarum præſtantiores comperimus, quo magis prope germina fuerint. Quibus autem adhæret aliquid ligni, craſſam fiſtulam vocant, ad Caſiam pertinere putandum eſt, argumentum certiſſimum non ex ſurculis; ſed ex craſſioribus ramis cæſas fuiſſe, ſiue eiuſdem plantæ, à qua Cinnamomum cæditur, ſiue alterius. Profectò Galeni teſtimonio eadem planta aliquando & Caſiam, & Cinnamomum reddit: Viſam enim eſſe Caſiam inquit, cuius ſurculi Cinnamomum erant: at noſtri nequaquam arboris differentiam animaduertentes promiſcuè Cinnamomum vocant tum nobilius, tum ignobilius, ſed vt res clarior fiat, videamus, quæ de vtroque à Galeno & Dioſcoride ſcribantur. Caſiam igitur ſine ligno afferri ſolitam indicat Dioſcorides, cum fiſtuloſa prædicet, modo anguſta fiſtula, modo lata conſtantem. Cinnamomum autem integrum à radice fruticem aſportari: iubet enim ſeligi integrum, vitari fragmenta ob fraudem. Quod & apertius Galenus teſtatur: vidiſſe enim Romæ apud Imperatores multa genera Cinnamomi: nam olim è Barbarorum terris arcam cubitorum quatuor longitudine cum dimidio Romam perlatam, in qua Cinnamomi primi generis integra arbor erat; Alia genera ætate Adriani & Antonini repoſita valde parua: nullum enim eorum caudice in ramos diuiſo conſtabat, ſed Ellebori figuram præſeferebat, ceu paruus frutex ab vna radice ſex, aut ſeptem virgulta vel paulo plura, aut pauciora emittebat, non æquali omnia longitudine, verum quod maximum erat, pedis Romani dimidium non excedebat. ex quibus patet decorticandi morem non ſemper extitiſſe in Cinnamomo: idcirco eius plantulas tenuibus ſurculis conſtantes ſeligebant, in quibus parum ligni ineſſet: nam Dioſcorides primum genus Cinnamomi inquit laudatiſſimum, ſi tenuibus ſurculis cōſtet leuibus, ac nodis frequentibus: colore nigro ex cinereo in fuluum deſinente; odore iucundiſſimo, &, vt Galenus, inexplicabilis ſuauitatis; ſapore acri, mordente, cum quadam ſalſugine; ideo non ingrata mordacitas,

citas, vt Galenus inquit, in frangendo puluerem ſpargit, ſcilicet ob medullæ internæ cariem, non tamen facile friatur. Secundum genus Montanum, quod craſſum & breue admodum, colore ſubruffo; Tertium nigrum ſurculoſum, paucioribus geniculis; odore vehementer iucundo: Quartum candidum, fungoſum, tuberoſum, aſpectu vile, protinus fragile; radice grandi Caſiam redolente. Quintum cui cortex ſubruffus: ſolidum: firmumq; tactu: nec magnopere neruoſum: ſurculis craſſis: odore minus ſuaui. Pſeudocinnamomum quoque traditur odore languido, ſine viribus. Xylocinnamomum autem eſſe lignoſum Cinnamomum, diſtans, proceritate, firmitateque virgultorum & odore multo inferiore, licet ſint, qui genus diuerſum eſſe prędicent. Hæc Dioſcorides. Si igitur Cinnamomi notas contemplauerimus, pręcipue odoris, ac ſaporis proprietates, dicemus procul dubio inter noſtras fiſtulas optimum Cinnamomum haberi, à ſubſtantia lignoſa, & inutili purgatum: nam ſalſugo illa acredini adiuncta dulcedo eſt, quam in optimo Cinnamomo ſentimus: ſal enim cæteris ſaporibus admixtum dulciores reddit. At Caſia in cæteris quidem cum Cinnamomo conuenit, ſed loco ſalſuginis aſtrictionem habet, vt ex Dioſcoride & Galeno habetur. deſcribit Dioſcorides: ſurculis craſſi corticis: folio Piperis multorum generum: prima ab Alexandrinis mercatoribus, Daphnitis vocatur rubeſcēs, quaſi corallus: foramine vehementer anguſto: pręlonga & craſſa fiſtula: mordaci guſtu, & cum quodam feruore aſtringens: odorata vinum ob olens: Secunda præſtantior Medicis vtiliſſima purpurę nigrantis aſpectu: craſſa: odore Roſæ: Tertia germen Moſyleticum vocatur aſpectu quodam primi generis Cinnamomi: reliqua genera viliora, vt quæ nigra eſt odore ingrato, prętenui tunica, & illa, cui cortex vltro dehiſcit, & abſcedit à corpore. eſt & Pſeudocaſia ſpecie maxime ſimili, ſed non acris, nec odorata, corticem obtinens adhærentem medullæ. inuenitur & lata quędam fiſtula minimo pondere, tenera, ſurculoſa, melior ante dicta; ſcabroſam & ſubalbidam improbant redolentem virus hirci, ac tenuibus fiſtulis. hactenus de Caſia Dioſcorides. Quidam ex Recētioribus ob fiſtuloſam Caſiæ formam, putauerunt omnes Cinnamomi appellati fiſtulas ad Caſiam pertinere, & Cinnamomum legittimum deeſſe. At eximia illa odoris fragrantia, & ſaporis dulcedo, qualis reperitur in fiſtulis quibuſdam, nequaquam Caſiæ conuenit. Plinius inter fabulas multas de Cinnamomo vulgatas, hyſtoriam recenſet: oriri in extrema Aethyopia fruticem duorum cubitorum altitudine ampliſſimum; minimum autem palmi, quatuor digitorum craſſitudine, ſtatim à terra ſex ſurculis veluti digitis arido ſimile, cum viret non odoratus, folio Origani, ſiccitate gaudet, ſterilior imbre gignitur in planis, ſed denſiſſimis vepribus, rubiſque; difficilis collectu; præcipua bonitas virgultorum tenuiſſimis par-

partibus ad longitudinem palmi; Secunda proximis breuiore menſura, atque ita ordine; Viliſſimum, quod radice proximum; quoniam ibi minimum corticis, in quo ſumma gratiæ, qua de cauſa præferunt cacumina, vbi plurimus cortex, ipſum vero lignum in faſtidio eſt, propter Origani acrimoniam Xyllocinnamomum vocatur. Quidam Cinnamomi duo genera tradiderunt, candidum, nigricanſque; Frutex & Caſia eſt, iuxtaque Cinnamomi campos naſcitur, ſed in montibus craſſiore ſarmento, tenui cute, verius quàm cortice, quem, contra quam in Cinnamomo, leuari, & exinaniri precium eſt: Amplitudo fruticis trium cubitorum, color triplex, cum primum emicat, candidus pedali menſura, deinde rubeſcit addito ſemipede, vltra nigricans, qua ætate maxime laudatur, ac deinde proxima; damnatur vero candida, probatur recens, & quæ ſit odoris molliſſimi, guſtu quàm maxime feruens potius quàm lento tepore leniter mordens, colore purpureo, quæque plurima minimum ponderis faciat breui tunicarum fiſtula, & non fragili: Alia eſt Balſamodes ab odore ſimili appellata ſed amara, vtilior Medicis, ſicut nigra vnguentis, his addidere Daphnoidem Iſocinnamum cognominatam, cortice Laurino, tenuiſſimis ſurculis, quæ & in noſtro orbe ſeritur, qua Rhenus alluit; viuit in aluearijs apud ſata; color abeſt ille torridus Sole, & ob id ſimul idem odor. Nuper ex India Occidentali lignum affertur; cortice odorato; ſpecie & odore ſimile Caſiæ; appellant Saſſafras; arborem ingentem; ſimplici caudice, erecto vt Pini, ramis in ſummo tantum patulis, vt Palmæ. Foliis Fici perpetuis; vtuntur decocto præcipue radicum, quibus vis maior ineſt, aut ramorum, aut caudicis vna cum cortice excoctis admodum Guaiacci ad febres putridas, & multos morbos.

CAP. XXV.

AFFEREBANTVR quondam ex Oriente ſurculi quidam cum foliis Laurinis & baccis, quod Folium Indum vocabant quaſi eſſet Malabathrum Dioſcoridis. Quidam putauerunt eſſe Caſiæ aut Cinnamomi folia, aut Gariophyli; alij rectius putant eſſe Tembul apud Auicennam, de quo inquit, frigidum eſt in primo gradu, ſiccum in ſecundo, aſtringit, & exſiccat, corroborat gingiuas, & ventriculum, cuius gratia mandunt Indi continue. hoc videtur intellexiſſe Plinius cum de Malabathro inquit, aliud eſſe Malabathri genus è Siria; arborem folio conuoluto arido ſimile, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta; Fertilior eſt eiuſdem AEgyptus; non eſt autem hoc illud genus Folij, quod Indi Betellas, de quo dicemus in legiptimo Malabathro.

CAP. XXVI.

BALSAMI arbor inter has numeranda videtur, vt ex fructu colligere licet, qui fertur ad nos ſub nomine Carpobalſami: baccæ enim ſunt, figura oliuari, ſed valde tenues, ſubruffæ, ſtriatę, oſſeo cortice conſtantes, molliori tamen, vt dentibus mandi poſſint, primo guſtu ſuaui, cum quodam odore Balſami, procedente tempore linguam mordent, minutiora grana odoratiora ſunt & acriora; quę craſſiora ſunt, imbecilliora reperiuntur, omnia vero intus inania: argumentum, colligi ante medullę perfectionem: vnà feſtucę quædam tenues adſunt ſubruffę ſimili fermè ſapore & odore, Xylobalſum vocant, craſſiora quoque ſarmenta ferunt, ſubruffo cortice, & rugoſo, ligno fungoſo, leuiter flaueſcente, guſtu odorato, ſine morſu: eius lachryma, quæ Balſamum vocatur, deſiderari cœpit, poſteaquam horti Iudęæ, quibus frutex colebatur, interierunt Zelimo Turcarum Imperatore, Cayrum occupāte anno Dominicæ incarnationis 1516: extare tamen adhuc Memphi AEgypti viridarium teſtantur, ſed tanta ſucci parſimonia, vt vix regibus eius loci ſufficiat. cępit autem nuper aliud genus Balſami ex Hyſpaniola inſula Indiæ Occidentalis afferri, quod decoctione fit non inciſione. At Balſamum AEgyptium, lachryma eſt inciſione corticis ſtillans, aut folij auulſione, in ea parte, qua ſpectat Sol, vt referunt; ſtillare enim guttam luci-diſſimam, & admodum odoratam, quæ vitreis ampullis colligitur. Theophraſtus teſtatur in Syrię valle quadam duobus hortis coli; arborem inquit eſſe magnitudine magnę Punicæ; ramis multis; folium Rutę ſimile, candidum, perpetuo virens; fructum Terebinto ſimilem figura, magnitudine, & colore, qui admodum odoratus eſt, atque etiam magis quàm lachryma; colligi lachrymam in caudice, & parte ſuperna facta inciſione vnguibus ferreis; ſubſidere; cum æſtus maxime angit; collectionem fieri tota æſtate, non tamen multum eſſe, quod emanat. Sed odorem eximium & copioſum inferri; adeo vt ex paruo ſpatium prælōgum odor valeat permeare: Sincerum nullum aduehi, ſed pluribus mixtionibus vitiari ſolere; virgas quoque eiuſdem arboris valde odoratas eſſe; amputari autem quotānis, & cultus gratia & ob quęſtum, ad cultum etiam facere irrigationem; aſſidue enim irrigari; ex crebra autem amputatione prohiberi arboris auctionem, & virgas tantum produci: Balſamum ſylueſtre nullibi compertum eſſe: Dioſcorides ſoli Iudęæ quadam conualle, & AEgypto conceſſum teſtatur, arborem magnitudine Licij aut Pyrocanthę; folio Rutæ candidiori perpetuo; differre aſperitate, longitudine, ac tenuitate; quoddam enim coma capillacea conſtare, vt demeti poſſit, reliqua, vt Theophraſtus recenſet, ſuccum è plaga emanantem

tem Opobalſamum vocari, cuius probatio eſt, vt ſit recens, odore vegeto, ac ſincero, non ſubacidum, facile dilui, læue, guſtu aſtringens, & quadantenus mordens. Adulterari variis oleis admixtis melle, & cera: deprehendi ſincerum tribus experimentis: Primum, ſi gutta eius ſuper veſtem laneam ceciderit, & eluta maculam non reliquerit; nam olei macula ablui nequit: Secundum ſi lac coagulet: Tertium, ſi gutta eius lacti aut aquæ inſtillata cito diffundatur. Quidam legunt non χεῖται: ſed κεῖται, id eſt ſidit ex Plinio, & lacteſcat; nam vitiatum ſupernatat olei modo, & in modum ſtellarum ſpargitur; tempore tamen id, quod ſincerum eſt, craſſeſcere, ac deterius fieri: errare autem qui id ſincerum putant, quod aquæ inſtillatum ima petit primo, deinde ſupernatat diffuſum; Sarmenta eius & ſurculos amputari, quod Xylobalſamum vocant; laudari recens, tenuibus feſtucis, ruffum, bene odoratum & modice redolens Opobalſamum, fructum, cuius etiam vſus eſt; Eligi flauum, plenum, magnum, grauem, mordaci guſtu, & feruido, modice Opobalſamum redolentem; ferri autem è Pętra ſemen quoddam Hyperico ſimile, quo fructum adulterant; dignoſci; quia maius eſt, inane & infirmum, Piperis guſtu, Plinius viſam Romæ Balſami arbuſculam ſcribit Veſpaſianis Imperatoribus oſtendentibus; poſtquam Iudæos in ſeruitutem redegerunt, poſt quæ tempora Fiſcus ſerebat, nec vnquam numeroſiorem fuiſſe, aut proceriorem; eſſe autem Viti ſimiliorem quàm Myrtho; malleolis ſeri; colles vinearum modo impleri, ac nuper vinciri vt Vitem; ſed poſtea ſine adminiculis ſuſtinere ſe; Tonderi ſimiliter fruticantem, & raſtris niteſcere; properantem naſci; & intra tertium annum fructiferam; folium Rutæ proximum; comam perpetuam; proceritatem intra bina cubita ſuſtinere: Arboris tria genera, tenui & cappillacea coma, quod vocant Eutheriſton. Alterum ſcabro aſpectu, incuruum, fruticoſum, odoratius; hoc Trachy appellant. Tertium Eumeces, quia eſt cæteris procerius, læui cortice: huic ſecunda bonitas, nouiſſima Eutheriſto, ſemen eius vino proximum guſtu, nec ſine pingui: peius in grano quod leuius, atq; viridius: inciditur ramus craſſior Myrtho, ea diligentia ne vulnus intra corticem deſcendat idque vitro, lapide, oſſeis cultellis, non ferro; nam protinus emoritur; tenuis gutta emanat è plaga, quam Opobalſamum vocant, eximiæ ſuauitatis, quam lanis colligunt in parua cornua, ſimilem craſſiori oleo candidam primo, deinde rubeſcit, ſimulque dureſcit, & translucida eſt; Ter æſtatibus percutitur, deinde amputatur. cętera præterea idem Plinius enarrat circa ſucci probationem, & de Xylobalſamo, & de fructu fere vt Dioſcorides, Addit ſuccum inhęreſcere manu inuerſa, & in aqua tepida ſedere ad ima vaſis condenſatum, quod etiam præſtat id, quod gummi vitiatum eſt. Nouum genus Balſami nuper ex India Occidentali afferri cœpit, liquor eſt ex ruffo ad nigredinem vergẽs

pon-

ponderoſus, odore valido, ſuaui, quaſi Styracis, caput feriens, linguam mordens vt Piper, cui magnas vires tribuunt, præcipue vulneribus glutinandis, & cęteris ad quę Opobalſamum Aegyptium laudatur. Extrahitur in noua Hyſpania inſula ex arbore quadam, cuius amplitudo traditur maior Malo Granato; Folia Vrticę ſerrata ac tenuia, Indi appellant Xylon, huius ramos in parua diſſectos decoquunt multa aqua affuſa, deinde poſtquam refrixerint, colligunt oleum, quod innatat, conclearibus & argenteis vaſis, aut ſtamneis, aut vitreis condunt; nam in alia materia permeat; ſponte etiam inciſo cortice teſtantur defluere lachrymam perlucidam, candidam, odoratiſſimamque, longe præciſiorem eo, quod decoctione fit, ſed adeo modicã, vt longa tędia ſuſtinere nequeant; huiuſmodi autem vberius colligi in terra continente ex arbore ſimili multis ramis conſtante, cuius externus cortex craſſus eſt, internus tenuis ligno adhęrens, quibus inciſis lachryma fluit prędicta, cuius gutta vna precioſior eſt quàm multa quantitas alterius Balſami, quod per decoctionem habetur. tradunt huius arboris fructum pro magnitudine arboris paruum eſſe, Ciceris albi modo incluſum, in extremo tenuis vaginæ digitali latitudine, colore candido; eo vtuntur Indi in ſuffumigiis ad dolores capitis, & diſtillationes ſiccandas; lachryma autem, aut Oleo per decoctionem extracto, ad dolores ex cauſa frigida exterius inuncto, & interius ad dolores internos, ad ſpirandi difficultatem, ad vrinas promouendas, & menſtrua, aliaque multa, quatuor autem aut quinque guttas aſſumendo in vino modico, aut aqua, concleari intra fauces intromiſſa, vt linguam non attingat; nam alioquin linguę pertinacius hęreret, & guſtum offenderet.

CAP. XXVII.

DICANTVR hic reliqua ligna lachrymas odoratas ferentia, quãuis arborum effigies apud nos nequaquam peruenerint: Inter hęc affertur ex India lignum Aloes vocatum à Recentioribus: Sunt ramenta quædam ligni nodoſa, denſa, ſubcinerea, maculis nigris, quæ ſi fricentur, odorem ſuauem ſpirant, ſi admoueantur igni, pinguedinem reſudant: ſapor ineſt ſubamarus: Tradit Ludouicus Romanus in ſuis nauigationibus in India Orientali, triplex genus eius arboris haberi; primum quod ibi Calampat vocatur, optimum, vendi in vrbe Sarnau, apud quos oritur, aureis decem in libras, ſed hoc diſtribui apud reges eius loci, non ferri ad nos: eius fragmentum duarum vnciarum manibus contrectatum inenarrabilem ſuauitatis odorem ſuper omnia ſuffimenta exhalare, duo alia genera in inſula Taprobana haberi; quorum vnum flumine quodam importatur, quod Lubam vocant; Alterum, Bochor,

chor, cuius ortus illis manifeſtus eſt; quę duo genera ad nos conuehuntur. Don Grazias Luſitanus arborem eius ſcribit Oleæ ſimilem aliquando maiorem; vidiſſe enim ramum eius cum foliis. Eſſe quoddam genus syluestre, odoratum tamen, quo defunctorum corpora comburunt. Dioſcorides Agallochum vocat lignum ex India & Arabia allatum ſimile ligno Thuiæ, maculoſum, odoratum, aſtringens cum aliqua amaritudine; veſtiri inquit cute verius quàm cortice; colore vario. Arabes multa genera eius haberi tradunt, optimum tamen eſſe Indicũ, nigrum, verſicolore, humectum; recens, ponderoſum, denſum, craſſum, difficile aduri, & quod in aqua ſubmergitur obrutum terra per annum, vt marceſcat, fieri odoratius; reperiri arenoſum fluminibus deuolutum, fructum arboris conſeri, quam Piperellam vocant, colore purpureo, rubroue, forma minuto Piperi non abſimilem. Actius Xyloalem vocat, & Tarum, de Zaro Plinius inquit, ex confinio Caſię Cinnamomique, & Caracamum, ac Tarum inuehitur, ſed per Nabateos, Troglodytasque confines?

CAP. XXVIII.

THVS, qui Gręcis Libanos, & Libanotos vocatur; vnde barbari Olibanum appellant, lachryma eſt ſicca in ſuffimentis odoratis familiariſſima, veluti guttæ coagulatæ, colore candicante, aut ſubruffo, translucidæ, ſapore aſtringente, & ſubamaro: arborem nemo ex noſtris vidit, apud antiquos ſolus Theophraſtus deſcribit, referentibus iis, qui ad ea loca nauigarunt, gigni in Arabia apud Sabeos arbores Thuris, alias in monte, alias in pede montis, colique à dominis has, illas vitam incultam agere; quinis fere cubitis attolli; permultis ramis; cortice leui, ad modum Lauri, folio quoque Lauri, licet quidam Piri folium tradant, alij Lentiſci ſubrutilum; Fructum quoque Lentiſci, è ramis inciſis, aut vulneratis ſecuri, lachrymam aliam decidere, aliam arbori inhærere; recentium arborum candidiorem, minuſque odoratam; veterum flauiorem & magis odoratam. Thus, quod tegetibus excipitur purum eſſe & perlucidum, quod in terra minus, quod arboribus inhæret, ferro depecti, & ideo corticem nonnullis adiungi, in Arabia ſuauius naſci, ſed melius in vicinis inſulis: in his enim & figurari in arbore poſſe, qua forma volueris: ſiquidem pro inciſura facta figuris Thuris ſequatur, neceſſe eſt. Plinius locum, vbi Thus naſcitur, religioſum haberi, nec vllis dari ingreſſum, præter familiis, quibus ius illud conceditur, idcirco non conſtare, quæ ſit eius arboris facies, quamuis Romani res in Arabia geſſerint, eorumque arma in magnam partem eius penetrauerint: nam regio, quę Saba appellatur, ad ortum ſolis ęſtiui ſpectans, vndique rupibus inuia, & à dextra maris ſcopulis inacceſſibilis redditur, quæ ſo-

la

la regio Thurifera eſt in Arabia. Putauit autem Plinius, præter Arabiam nullis Thura communia eſſe, quamuis Theophraſtus in inſulis naſci dicat, & Dioſcorides Indici Thuris meminerit: nam Iuba in inſulis negauit naſci. Thus probari, candore, amplitudine, fragilitate, carbone, vt ſtatim ardeat; Item ne dentem recipiat, potius quàm in micas frangatur, pręcipuam eſſe gratiam mammoſo, cum hærente lachryma priore conſecuta alia miſcuit ſe: maſculum autem vocari, quod rotunditate guttæ pependit, cum aliàs non vocetur mas, vbi fœmina non adſit; at hic religioni tributum eſt, ne ſexus alter vſurpetur: micas autem concuſſu eliſas mannam vocari. Dioſcorides præfert id, quod guttæ rotundæ figura natura conſtat indiuiduum, quod maſculum appellatur, candidum intus, pingue, & celeriter flagrans. Fieri & arte rotundum, Indicum Thus, quod ſubruffum, liuidumque eſt, glebis prius quadrangula figura exciſis, deinde attritis angulis infictili quatiendo, quod genus tempore flaueſcit; ſecundum locum tenere inquit id, quod minutioribus granis conſtat & fuluius eſt: eſſe & quoddam genus alioquin candidum, ſed in mandendo conſentiens, vt Maſtiche; Adulterari Reſina, Pice, & Gummi: deprehendi igne & olfactu; vtilem quoque eſſe corticem Thuris; Eligi autem craſſum, pinguem, odoratum, recentem, leuem, non ſcabrum, aut membranaceum; Adulterari cortice Pini, & Piceæ, qui ſimiliter igne deprehenduntur; Manna quoque Thuris recenſetur, quę probatur alba, pura, carthilaginea; adulteraturque, Reſina Pice cribro effuſa, vel puluere molarum cum Thuris cortice contuſo. hodie apud nos neque cortex per ſe aduehitur, neque Thuris ramenta, quam Mannam vocant, ſeparata à Thure. Quondam cum arte confingeretur rotundum, attritione puluerem fieri oportebat, idcirco ſeparatim vendebāt, ſed promiſcue nunc cum Thure cortices venduntur, & retrimenta; probatur autem carthilaginoſa Manna; ideſt conſiſtentia carthilaginea, non pulue rulenta, vt Chondri, quam Alicam vocamus. Recentiores nomine Mannæ non Thuris retrimentum intelligunt, ſed ros melleum, quo ad purgationes vtuntur.

CAP. XXIX.

Belzoi vulgo appellatur lachryma ex Oriente aduecta in ſuffimentis, longe ſuauior Thure. ſunt glebæ ingentes confictæ veluti ex pluribus in vnum coactis, vt ex coloris varietate coniectari licet; ſi enim frangatur, micæ apparent aliæ candicantes, aliæ fuluæ, aliæ ſubrubentes ac translucidę: facillime autem friatur, vt arida reſina; guſtui ſuauis, & modice calida; colligi ex arbore in India, & præſertim in inſula Taprobana. teſtatur Ludouicus Romanus eius ligna rogis comburi,

comburi, vt cætera odorata; putauit autem idem author Laſerpitium eſſe apud antiquos; at cum arboris formam non deſcribat, & cum Laſerpitium inter Ferulas reponatur non inter arbores, non poſſum eius ſententiæ ſubſcribere. Belzoi arbor traditur à Don Garzia Medico, qui dùm in India Orientali apud Præſidem à Luſitanorum Rege in illis regionibus conſtitutum commoraretur, hyſtorias aromatum, aliorumq; ſimplicium, quæ inde ad nos aduehuntur, perſcripſit. Arbor inquit excelſa, erecta, & pulchra; ramis frequentibus ordine elatis, vt amplam vmbram efficiant; caudice craſſo, robuſto; foliis paulo minoribus Citrij, aut Limonis, non adeo virentibus, ſed inferne albicantibus; quæ autem in craſſioribus ramis proueniunt, ad folia Salicis accedunt, paulo iis latiora, breuioraq; : ex inciſo caudice lachryma emanat copioſior; ex nouellis longè odoratior, appellant Belgioinum de Boninas, quod optimum eſt, & pinguius, vt videatur Styraci liquidæ permixtum: Folia tenella aceto condita ſeruari in cibis teſtatur: Hanc tamen hyſtoriam ex relatu ſcribit; periculoſum enim iter ad earum syluas ob frequentes Tigrides. Suſpicor Myrrham eſſe: De Myrrha Theophraſtus inquit inter lachrymas odoratas eſſe, quibus ad vnguenta vtuntur. eius arborem cum Thure naſci in Arabia, minorem Thure, fruticoſiorem; caudice duro, & contorto craſſioriq; iuxta terram ſura hominis; cortice læui, ſimili Portulacę: Folio criſpo, vt Vlmi, in ambitu ſpinoſo, vt Ilicis, quamquam alij arborem Therebintho ſimilem dixere, ſed ſcabriorem, ſpinoſioremque; folium paulo rotundius, guſtu proximum Therebinto. Myrrhæ, aliud ſtillatitium, aliud fictitium eſſe; probari meliorem guſtu, deinde, & concolorem. Dioſcorides Myrrham ſimiliter tradit, lachrymam Arabicę arboris, quæ ſpinæ Aegyptię ſimilis eſt, qua vulnerata emanat lachryma in ſubiectas tegetes, alia in caudice ipſo addenſata. Eius genera plura, partim ex diuerſis locis cognominata, partim ratione pinguitudinis & bonitatis. Quædam enim adeo pinguis eſt, vt inde exprimatur Stactæ ideſt ſtillatitius liquor, Bediaſimos cognominata ab ipſa expreſſione, pinguiſſima vero inter omnes Gabirça locis pinguibus nata, quæ plurimam reddit Stactem, in quo genere præfertur natione Troglodytica, ſubuiridis, melius vt puto vertēdum ſubpallida verbum ὑπόχλωρος: mordax, perlucida. poſt Troglodyticam laudatur tenuis quędam, Bdelli modo lenteſcens, odore ſubuiroſo, locis apricis nata; improbantur reliquæ ſcilicet Caucalis præter modum exoleta, nigra, retorrida, & Ergaſima omnium deterrima, ſqualida, ſine pingui, acris, ſpecie & facultate Gummi, & quæ Aminea vocatur. Ex omnibus his paſtilli componuntur, ex pinguibus quidem pingues, & odorati, ex ſiccioribus autem ſqualidi, & inodori, inconſtanteſque, niſi oleum in confectione admiſcuerint: adulteratur Gūmi permixto, quod prius diluto Myrrhę per-

fundunt; Seligenda recens, fragilis, leuis vndique concolor, quæ confracta intus diuiſiones habet candidas, & læues, quaſi vngues, & quæ paruis glebis conſtat & amara & odorata, acris, calida. quæ autem grauis eſt, & colore picis inutilis eſt. Myrrham præterea & aliam tradit in Beotia natam ex arboris cuiuſdam radice vulnerata, quæ ad ſuffitus vtilis eſt vicina Myrrhæ ſuauitati. De Stacte autem inquit pinguedinem eſſe recentis Myrrhæ, quam exprimunt ex ea cum modico aquę luſa, odoratiſſimam, & valde præcioſam, ac per ſe vnguentum facere: illam vero probari, quę nullam olei ad mixtionem paſſa eſt, & cuius minima portio plurimum calefacit. Plinius Myrram non ſolum apud Sabeos naſci, ſed & aliis locis: arboris vero deſcriptionem affert, quàm Theophraſtus: quàmuis alij ſimilem Iunipero tradiderint, & Iuba folium Oluſatri, ſatiuam multum præferri ſylueſtri; ſponte ſudare antequam incidatur, Stactem dictam, cui nulla præfertur; longe autem plura affert genera, quam Dioſcorides, ſed in plenum probatio eſt, inquit, minutis glebis, nec rotundis, in concretu albicantis ſucci & tabeſcentis, vtque confracta candidos vngues habeat, guſtu leniter amara; ſecunda bonitas intus varia: peſſima, quæ intus nigra; peior, ſi etiam ſit foris. Indica Myrrha è ſpina quadam ibidem colligitur, tanto deterior, vt facilis ſit diſtinctio. hoc nomine venditur hodie lachryma, non in paſtillos coacta, ſed diſſoluta in parua fragmenta, colore ruffo, aut liuido, nigroque, guſtu amara, odore paruo, non iucundo, ideo ſolis Medicis in vſu; non vnguentariis; vili precio venditur. Puto Indicam Myrrham eſſe à Plinio vocatam, qua Myrrha adulterabatur, ſed facili diſtinctione, cuiuſmodi etiam apud Dioſcoridem erant genera improbata; At Myrrha, vnde exprimitur Stacte, res odorata eſt, quam vnguentarij in folles conſarciunt, digeruntque odoris, ac pinguedinis argumentis, vt Plinius inquit. hęc hodie Belzoi vocatur, alij Bengioinum, vt notas conferenti manifeſtum eſt: deeſt quidem amaritudo; guſtu enim ſuauis potius eſt, quod cum his, quæ à Theophraſto traduntur, conſentit; ſeligit enim ea, quæ guſtu meliori prædita eſt. Stacte autem quondam cum oleo Styracino ex Alexandria afferebatur ſub nomine Balſami; ſed poſtea deſit, cum ex India Occidentali nouum genus Balſami afferri cœpit, ſola autem expreſſa Myrrha affertur glebis magnis coacta, ex hoc genere videtur eſſe, quod vulgo Anime vocatur à noſtris, quaſi aminea Myrrha; ex Oriente affertur duorum generum, odoris ſuauis, quibus vnguentarij vtuntur; Vnum candidum; Alterum flauum; album pręſtantius; referunt Hyſpani in India Occidentali. in ſuffimentis odoratis loco Thuris ſacerdotes vti, candida quadam Reſina, quàm Copal vocant, translucida magnis glebis; oriri & Anime flauius, in granulis Thuri ſimile, ſed valde odoratum eſt, & ſuaue. Dioſcorides autem inter reprobatas Myrrhas, Amineam

neam

neam vocat: ſed Galenus Minęam vt Plinius appellat, quam & cæteris præfert, Anthidotis Minæam expeti præ ceteris & quia odoratior, & quia ei non admixtum eſt, Opocalpaſum, quod eſt genus veneni.

CAP. XXX.

BDELLIVM lachryma, hoc nomine affertur Myrrhæ vulgari ſimilis, magis perlucida, & ruffa, quæ ſub dente lenteſcit, vt Gummi, guſtu amara; Differt à Myrrha, quia illa fragilior eſt, & in igne ardet, vt Reſina; At Bdellium magis naturam Gummi poſſidet; difficile enim ardet, & humore molleſcit: Odor alioquin ſuauis, ſed non ſine auſteritate. Dioſcorides ex arbore Saracenica laudat, guſtu amarum, translucidum, Laurino glutini ſimile, interius pingue, facile molleſcens, abſq; cortice & ſodibus, in ſuffumigiis odoratum, ſimile vngui. Alterum autem genus ex India aduectum ſordidum & nigrum, grandioribus glebis in maſſam conuolutis. Serapio non πχλαθῦδης legit; id eſt coactum in maſſam ſed ασπαλαθιῶδης: id eſt odore Aſpalathi. Hoc Galenus Scyticum vocari tradit: Alterum vero Arabicum: tertium è petra ſiccum, rēſinoſum, liueſcens, bonitate ſecundum; adulterari Gummi admixto, quod non adeo amareſcit, neque carbonibus odoratum eſt. Plinius Bdellij arborem tradit apud Bactrianos nigram, magnitudine Oleæ; folio Roboris; fructu naturaque Caprifici. Gummi eſſe debet translucidum, ſimile ceræ, odoratum, & cum fricatur, pingue, guſtu amarum, ſine acore, in ſacris vino perfuſum odoratius; naſcitur & in Arabia, India, Media, & Babylone. Adulteratur Gummi ex Amygdala nuce, vel cortice Scordaſti, quæ arbor emula Gummi; deprehenditur odore, colore, pondere, guſtu, igne, Bactriano nidor ſiccus, multique candidi vngues. Quod igitur Dioſcorides vngui ſimile dixit, de colore intelligit. Plinius, non de odore, vt multi vertunt, quaſi odor conueniret vnguis Marini. Arabes Bdellium duplex tradunt, appellantes vnum Bdellium de Meccha, alterum Bdellium Iudaicum; intelligunt autem per Bdellium de Meccha arboris fructum, vt tradit Auicenna; per Iudaicum autem lachrymam ipſam, forte quia in ſuffumigiis vſurparetur à Iudeis, ſcribiturque à Moyſe in paradiſo voluptatis oriri. Serapio duplici mentione de Bdellio agit; vna inter Palmas, inquiens Bdellium de Meccha eſſe arborem Iunci, maturari autem ſcilicet fructum in Meccha & comedi, ac dulcem eſſe; in Hyſpania autem non maturari, ſed eſſe valde acerbum, & aſperum, cum pauco humore, Ciſilionem appellari eius arboris cor, cuius natura eſt ſimilis Palmis; videtur autem intelligere genus Palmæ ſylueſtris, quod in oris marittimis naſcitur apud nos, cuius Palmitia Iunci modo ad nexus vtilia ſunt, exornantque iis Oleę ramuſculos, vario plexu

& nodulis conueſtientes in ſacris Dominicæ diei palmarum miſteriis; altera vero mētione Bdellium Iudaicum appellans Gummi eſſe tradit, tantum ſcribens, quæ apud Dioſcoridem, & Galenum de Bdellio ſcribuntur. Auicenna vtrunque coniungit, Bdellium enim de Meccha, quem fructum eſſe tradit & Bdellium Iudaicum ambo eſſe ex arboribus Aldum, quam interpretantur Palmam. Audio autem in Sicilia ex palmis iis, quos Ceſaliones vulgo appellant, effluere gummi odoratum, quod genus Bdelli fuerit apud Arabes. De Arabico tamen Bdellio ſcribit Auicenna aliud eſſe à Bdellio arboris Aldum, quod cum Plinio conſentit, qui arboris faciem deſcribit à Palma diuerſam.

CAP. XXXI.

LACCA vulgo appellatur lachryma lignoſis quibuſdam ſurculis adhærens, ſpumoſa, dura, ſub dentibus quaſi lapidoſa; colore ruffo, odore viroſo; nam in ignem coniecta quaſi vrinam putridā redolet; hac infectores lanarum colore rubro tingunt. Ludouicus Romanus gigni in India pluribus locis teſtatur & in inſula Taprobana, in arbore Iuglandibus noſtris ſimili: præſtantior cenſetur, quæ ſurculis adhæret: Laccam Sumetri vocant; quia ex Sumetra inſula, id eſt Taprobana habetur; vilior, quę in glebis ſine ſurculis affertur, hanc Laccam Comberti vocant; Serapio ex authoritate ſuę gentis inquit, Laccam è cœlo cadere, ſuper arboris Meſpili ramulos in Syria locis marittimis; ſubſtantiam rubram eſſe ſuper ligna tenuia; ſapore non ingrato, quam decoquunt, vt tingant pannos colore rubro; colligi etiam, quod remanet poſt tincturam apud infectores, quod genus Laccæ fertur ex Armenia, abluiturque contritis eius lignis aqua calida, in qua ferbuerit Ariſtolochia, & Squinanthum, donec exeat clara; dein ſiccatur ac vitreis vaſis reconditur: remedium ad obſtructiones Hæpatis & Ventriculi auferendas, & morbum Regium: Eſſe autem idem Camcamum apud Dioſcoridem, & Galenum. Dioſcorides Camcamum inquit, lachryma eſt Arabicæ arboris Myrrhæ ſimilis, viroſo guſtu, quo in ſuffumigiis vtuntur; nam & veſtes ſuffumigant addita Styrace & Myrrha; propinari tradunt cum aceto mulſo pluribus diebus ad corpora obeſa extenuanda; Lienoſis, Comitialibus, Anhæloſis. Plinius aduehi Camcamum ex confinio Caſiæ Cinnamomique per Nabateos, Troglodytaſque confines tradit; at conditiones eius nullas affert. Auicenna de eo bis agit, putans rem diuerſam Camcamum apud Dioſcoridem, & Laccam apud reliquos authores; cum tamen de Lacca agit, Paulum ſequitur de Camcamo loquētem, vt Dioſcorides: Venduntur hodie nomine Laccę duo; Vnum quod Gummi Laccæ vocant, quod legiptimum eſt Camcamum; Alterum orbiculis

lis formatum rubicundis, factitium, quod incertum eſt, vtrum ex Camcamo præparatum ſit, vt docet Serapio, an ex cæteris, quibus color Chermeſinus paratur; hoc vtuntur pictores. ſed de Gummi Laccæ dubitant noſtri; non enim videri Camcamum; quia odor ingratus, qui in Lacca eſt; non videtur conuenire ſuffumigiis; grati enim odoris Camcamum traditur à Paulo; prȩterea ſapor nõ ingratus eſt in Lacca, quod & Arabes teſtantur; & Cãcamum guſtu viroſo ſcribitur. Videtur autẽ Dioſcorides non bene verbum. βρομώδης: ideſt olidum guſtui tribuere, cum olfactui conueniat; forte igitur tranſpoſita ſunt verba, vt hoc modo legendum ſit, Camcamum lachryma eſt Myrrhȩ ſimilis, guſtu olida, qua in ſuffumigiis vtũtur cum Styrace & Myrrha, quaſi per ſe ſola inſuauis ſit; multa enim ſunt, quæ in commixtione gratia addunt, cum per ſe ingrata ſint. Aut verbum Bremodes guſtui: vertendum crepitans ſub dentibus, cum deguſtatur; lapidoſa enim ferme eius ſubſtantia, ſtrepitum facit, cum dentibus atteritur, quale eſt Electrum, & nouum illud genus ceræ lapidoſum ab Hyſpaniis repertum, quo epiſtolas ſigillant liquantes igne, quam audio fieri ex Laccæ Gummi additis variis pigmentis. Referunt hoc genus gummi non ex arboribus ſponte ſtillare, quibus adhȩret, ſed à formicis quibuſdam alatis extrahi & agglomerari, vt mel ab Apibus; ideo reperiri aliquãdo earum alas gummi agglutinatas. Arborem excelſam eſſe, folij Pruni. Id genus Gummi petebatur primum, ob præcipuum in medicina vſum, poſtea & pannis tingendis, nunc autem repertis aliis nobilioribus Chermeſini coloris infectionibus, exoleuit Laccæ vſus, ideo rarum nunc eſt gummi Laccȩ apud nos, tantum affertur factitium genus Laccæ in pillulas digeſtum, vt prȩdictum eſt.

CAP. XXXII.

SANGVIS Draconis lachryma eſt concreto ſanguini ſimilis, tingens colore ſanguineo; ſapor ineſt ſiccans nõn ingratus, in ſuffumigiis odor, nares ferit. Adhæret vt plurimum corticibus quibuſdam craſſis ſimilibus nucleis Mali Perſici, ruffis, qui in igne reſudant, lachrymam rubicundam prȩdictam: Adulteratur valde ſimili ſpecie, addito Gummi colore ſimili, ſed guſtu cognoſcitur & igne; Venditur & factitium quoddam genus panibus coactum ex Rubrica & Pice Colofonia, quo potiſſimum veterinarij vtuntur, admiſcentes emplaſtris aſtrictoriis; legiptimam autem lachrymam fert arbor in Africa authore Aloyſio Cadamuſto in ſuis nauigationibus; creſcunt præcipue inquit eius arbores in parua quadam inſula Atlantici Oceani, prope Mederam, cui nomen dederunt Luſitani vocantes portum ſanctum; fructum ferunt inſtar Ceraſi mẽſe Martij, guſtu eximium, coloris veneti; ſauciant arbores ferro

quo-

quodam anni tempore, & anno ſequente lachrymam emittunt ex vulnere, quam decoquunt Athenis & defecatam, ſanguinem Draconis appellant; hęc Cadamuſtus. Referunt & Hyſpani in noua Hyſpania Indiæ Occidentalis, apud Carthagenam probatiſſimam lachrymam ſanguinis Draconis oriri; rationem vero nomenclaturę eſſe; quia eius fructus Draconis animalis formam omnino pręſefert, folio quodam rotundo incluſus, arbor procera, tenui cortice, qui vulnerari quacunque repoſſit, vnde erumpit lachryma: Fieri etiam decoctione non adeo bonum ſanguinem Draconis, qui in panes cogitur. hęc Monardes Hyſpanus refert. Dioſcorides Cinnabarim appellat diuerſam à Minio inuehi ex Africa magno precio paucum vt vix pictoribus ſufficiat, ad lineas ducendas coloris variandi gratia. Eſt inquit color grauis, & valde ſaturatus; vnde quibuſdam viſum eſt non aliud eſſe, quam ſanguinem Draconis; Facultatibus iiſdem pollet, quibus lapis Hęmatites, magis aſtringit, & ſanguinem cohibet & acrem quandam qualitatem adiunctam habet. Plinius inuentionem Sanguinis Draconis ſcribit in hunc modum: experi à Draconibus propter æſtum ſanguinem Elephanti; quia frigidiſſimus: huius gratia inſidiari bibentibus merſos in amnibus, morſum infingere in aure, inde que ſanguinem exhaurire donec Elephas moribundus collabatur; prę pondere autem opprimi Draconem ſanguine inhebriatum: Sanguinem autem vtriuſque animalis permixtum Cinnabarim vocari, quæ in picturis proprie ſanguinem reddit. Antidotis quoque medicamentiſque vtiliſſima eſt: adulteratur ſanguine Caprino, aut Sorbis tritis. Aetius colligi in India Sanguinem Draconis tradit ex herba Dracunculo appellata, quod ad veritatem magis accedit. Serapio ex authoritate Conſtantini tradit Sanguinem Draconis, ſuccum eſſe Sideritis Achilleæ valde rubrum, ſapore aſtrigente. Ex quibus patet hodie opera Hyſpanorum certiorem huius haberi hyſtoriam, vt multorum aliorum, quam priſcis.

CAP. XXXIII.

SARCOCOLLA inter lachrymas affertur minutiſſimis guttis conſtans, veluti ſudore concreto, friabilis, ſubcandida, aut ſubruffa; ſapore ſubamaro, ac mendicamentoſo; in igne difficile ardet; attollitur in ſpumam; odore ingrato. Dioſcorides deſcribit, lachrymam arboris in Perſide Thuris pollini ſimilem, colore ſubruffo, amaram: eius naturam glutinare vulnera, & fluxiones oculorum ſiſtere. Plinius addit: Spinæ lachrymam putari, cum quadam acrimonia dulcem, quæ vetuſtate nigreſcit; melior, quò candidior. Meſues numerat inter medicamenta purgantia; eius arborem eſſe veluti Fruticem, ſpinoſum; ramis nodoſis, ad arborem collectis: lachrymam colligi aliam albam ſicut Thus, aliam

aliam ſubcitrinam: efficaciorem eſſe ſubcitrinam, & quæ magis amara. Purgat humores pituitoſos,& craſſos,drachmæ vnius pondere vſque ad duas: confert pręcipue articulis,quam facultatem antiquiores nequaquam nouerunt.

CAP. XXXIIII.

STYRAX in agro Romano prope Tigolim prouenit, arbor Malo Cotoneo ſimili caudice, & foliis, candidiori tum cortice, tum folio in parte aduerſa: floret in nouellis ſurculis; flos candidus ex multis foliis conſtans, odoratus, magnitudine,& ſpecie floris Aurantię; fructus rotundus, externa cute craſſa, candicante, magnitudine Auellanæ; intra cutem modo vnicum, modo duo ſemina continentur oſſeo cortice obducta, medulla interna inſuauis. Arbor lachrymam dat ſuauem, ſed exiguam. De Styrace apud Theophraſtum nihil habetur præterquam,quod eſt inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Dioſcorides lachrymam eſſe arboris Malo Cotoneo ſimilis. Plinius in Syria Iudeæ gigni ſupra Phęnicem: eius arborem Malo Cotoneo ſimilem, ſucco prægnantem; intus ſimilitudo Harundinis; cum erodunt æſtate pennati vermiculi, vnde liquor effluit, ſcobe permixtus. Serapio fructum tribuit candidum Auellana maiorem, Pruni albi ſimilem,duplici cortice; exteriorem mandi, quamuis amaram: ex interno nucleo oleum exprimi. Quamuis igitur ea, quam deſcripſimus in Italia lachrymam paucam ferat, vt aliæ multæ, quę in feruida regione ſucco multo abundant; tamen ex ſimilitudine tradita coniectari poſſumus Styracem eſſe: Placet hic de eius lachryma aliquid dicere,cum diuerſa authorum dicta controuerſiam fecerint: Apud Dioſcoridem igitur traditur quædã translucida,Gummi ſimilis,Myrrham redolens,ſed exigua & rara. Altera frequentior, cuius probatur,quæ colore ruffo, pinguis,reſinoſa,fragmentis albicantibus, odore perſeueranti. Hæc ſubacta melleum liquorem reddit: damnatur nigra, friabilis & furfuroſa. Fieri quoque ex ea oleum Styracinum in Syria. Plinius ſecundam tantum deſcribit non diſcedens à Dioſcoride. Serapio Styracem diuidit in liquidum & ſiccum, per liquidum intelligit modo oleum, ex nucleis extractum, modo ipſam arboris lachrymam, modo ſtillatitium humorem è recenti Myrrha extractum,quam Dioſcorides Stactem vocat; per ſiccam autem intelligit corticem fructus, poſtquam expreſſum eſt oleum. Auicenna ſimiliter humidum & ſiccum eſſe, humidi vnum ſponte fluentem ex arbore, coloris citrini,quem Storacem Calamitam vocant;alterum per decoctionem,coloris nigri, quem Storacem liquidum appellant; feces autem Storacem ſiccum eſſe; Calamitæ vocabulum videtur à Calamis deriuatum; quia

teſte

teſte Galeno, in Calamis afferretur, vel, vt Plinius; quia arbor Calami modo concaua ſucco plena eſt. Auicennæ explicatio videtur magis cum Dioſcoride cõſentire, vt quędam ſit arboris lachryma ſponte fluens, quę cum in ligni ſcobe reperiatur, veluti leproſa redditur; congeri enim circa caudicem, multam ſcobem, erodentibus vermiculis teſtatur Strabo, cum qua láchryma ſe permiſcet, ſine iactura tamen odoris. Quædam artificio extrahatur per decoctionem, vt ſolet ex Cædri lignis, Cedria, & Iuniperi oleum, ſic ex Styracis lignis, aut ipſamet ſcobe per ignem reſudet Styrax liquidus, quem Dioſcorides oleum Styracinum vocat; ipſa vero ſcobes exſiccata, & retorrida Styrax ſiccus ſit. De quo Dioſcorides inquit, damnari nigrum, friabilem, & furfuroſum. Hodie tria eadem habentur; nam arboris lachryma non ſine ſcobe quadam, Styrax cognomine Calamita tamquam optima in ſuffumigia precioſa venit. Arida quoque ipſa ſcobes modo ruffa, quę laudatur, modo nigra quæ damnatur, ſimiliter quæritur ad ſuffimenta odorata. Styracinum vero oleum, vendebatur Balſami loco ex Syria aduectu; ſed deſiit poſtea quam nouum genus Balſami ferri cępit ex Occidente; liquor autem ille putridus, quo ad ſcabiẽ iniungendam vtuntur, viliſſimo etiam precio; quamuis Storax liquidus vulgo appelletur, aliena omnino res eſt. Forte Aɛlcomeli Dioſcoridis, quod è pinguitudine ſurculorum fieri ſcribit, cuiuſdam arboris in Syrię Palmiris; ex ea enim ſponte manere oleum melle craſſius; ſapore dulci; ad purgationes aptum; arte quoque fieri oleum è pinguedine ſurculorum, optimum vetus, pingue, non turbidum; illinitur ad lepras & reliqua. Teſtantur autem mercatores, vulgarem Storacem liquidam, ex decoctione quorundam ſurculorum in aqua fieri. Ad Storacis genera videtur reduci poſſe, quod ex India Occidentali fertur, Liquidambrum vocatum, Reſina liquida valde odorata, apprehenſis & arboris corticibus ſimillimo odore Styracis. Eius arborem in noua Hyſpania magnam tradunt; frequentibus ramis, ac foliis Hederæ; craſſo cortice, quo inciſo lachryma funditur prędicta: ex hac recenti ſtillare tradunt per ſe oleum quoddam odoratius, exprimi quoque, vt maiorem quantitatem habeant, ſed minus perfectum, quo Chirothecas inficiunt.

CAP. XXXV.

OLEA non multum diſtat à Lauri natura; nam ſimiliter folio conſtat perpetuo, ſed paruo, anguſto, & candicante, duro, cuius pars prona candidior, breui pediculo: Fructum fert Oliuam appellatam, Laurinis ſimilem, pingui pericarpio; vnde oleum copioſum extrahitur, nucleum intus durum, cum parua medulla oblongum; floret à lateribus, & aliquando in ſummis ramulis, quod ſignum eſt hu-

bertatis,

bertatis, racemulis exiguo flore onuſtis candicante: ipſa arbor nodoſa maximè in caudice, nodos eos Ruſtici oua Olearum vocant; nam ſata germinant numeroſa ſobole; materies fragilis, ſpiſſa, & criſpa: medullam paruam & incertam habet: radices multas, craſſas, inæquales, & nodoſas, ſummæ terræ hærentes habet: paruam autem eam, quæ ex medio: rimas non ſentiunt ob carnis æqualitatem; vnde ſimulachra ſculpere ſolent perpetua, authore Theophraſto, in quem vſum odie Oleaſtrum Rhodium maxime expetitur, maculoſa facie, prædenſum, vt quodammodo Agallochum Indicum emuletur, in poſtoribus adulterandi anſam præbens. Oleaſter ideſt ſylueſtris Olea, Cotinus etiam vocatur apud Dioſcoridem & Plinium, folijs breuioribus conſtans, & fructu minori, qui oleum reddit amarum, in Aethyopia lachrymam fundit Dioſcoride Authore, Scamonio ſimilem, mordaci guſtu, ruffiorem, & minutis ſtillis conſtantem. In mari Rubro peculiarem deſcribit Theophraſtus, è cuius lachryma Medici medicamentum componunt ſiſtendo ſanguini. Plinius Enhæmon appellari Oleæ lachrymam in Arabia ſingulari effectu, contrahendis vulnerum cicatricibus. Hoc forte fuerit illud, quod à Recentioribus Chyrurgis vocatur Gummi Aelemi. Olearum differentiæ ex fructu magis, quam arbore ſpectantur, ſcilicet pro magnitudine, pinguedine, & probitate: Vnde Plinius Oliuarum multas affert ſpecies. Pauſias primo purpureas, deinde in nigrum tranſeuntes, plurimum carnis habentes Autumno colligendas. Orchites, quibus plurimum Olei poſt Radios, eodem colligendas tempore. Radios tenerrimas, vnde citiſſime eas occupat æſtas, & à murca cogit decidere; Liciniam in agro Vefrano calloſam in Martium menſem durare, probatiſſimum oleum fundere, eius baccas auis non tangit. Cominiam ſimiliter calloſam. Regiam, quę & Phaulia dicitur, & Maioranam grandiſſimam minimo ſucco non nigreſcit ante Februarium. Sergiam, quæ vt Regia in illud tempus nigreſcit. Colymbades franguntur & condiuntur, herbarum viridium ſapore ſunt & ſuperbæ præter iam dicta genera, ſunt & prædulces per ſe tantum ſiccatæ, vuiſque paſſis dulciores, admodum raræ in Aphrica & circa Emeritum Luſitaniæ. Hodie grandiſſimæ fere nucis magnitudine afferuntur ex Hyſpania muria conditæ, quæ ſuperbę meritò dici poſſunt. Noſtratium, quæ minores, rotundioreſque plurimum olei habentes, Oliuolæ vocantur, quæ maiuſculæ, & oblongæ dulciſſimum oleum reddentes, ſed parcius; Raggiariæ à radiis nomine deflexo: Maiores adhuc pulpoſioreſque ad condituras tantum quæſitæ Regiæ fuerint. ſunt & quædam, quarum caro abſcedit ab oſſo, cum franguntur, virides, quæ conditæ gratiſſimæ fiunt, quas Colimbades dixerim. Oliuas omnes, cum nigreſcere incipiunt Drupas Latini vocant, quæ optima ætas ad decerpendum: nam maturiores pinguiori

quidem ſucco conſtant, ſed minus grato, in maturiores oleum reddunt præſtantiſſimum, quod Omphacinum vocant, ſed exiguum.

CAP. XXXVI.

ILATRVM vulgo appellatur, alij Linternum, frutex in marittimis tractibus frequentiſſimus, veluti Olea, quędam parua; multis ramis fruticantibus; foliis Oleæ durioribus, ac viridioribus, ſimiliter perpetuis; floret à lateribus in alis foliorum, non oblongo racemulo, vt Olea, ſed acetuatis granulis fructum fert nigrum Liguſtro ſimilem; vnico intus oſſiculo, tenui putamine, figura oliuari; Frequentior in hac eſt ſterilis quaſi in eo genere maſcula, quam Plinius Alaternum vocat inter ſteriles, quæ fructum nullum ferunt, ei folia inquit ſunt, inter Ilicem & Oliuam; Vidimus tamen quandam anguſtiori folio quàm Olea, quandam latiori breuiorique ad Ilicem valde accedente. Hanc videtur Theophraſtus Phillycam appellaſſe, perpetuo virentem; vnde illi honor in alendo pecore, cum ſemper fronde abundet: obedientiſſima eſt materies candorque ei Celaſtri modo; germinat ineunte vere: fructum reddit poſt Occaſum Vergiliarum, montibus eſt propria. Dioſcorides Phillyream vocat, arbor inquit eſt Liguſtri magnitudine; foliis Oleæ latioribus nigrioribuſque, fructu Lentiſci, nigro, ſubdulci congeſto Vuarum modo in locis aſperis: in foliis facultas eſt aſtringendi, vt in Oliuaſtro.

CAP. XXXVII.

PHYLLIRA mas Theophraſti, vulgo in agro Plumbinenſi vocant legno Puzzo, & Putine, quaſi lignum putridum, copioſa ibi naſcitur, arbuſcula eſt, Lauro ſimilis, foliis breuioribus, leuiter ſerratis, ſimiliter perpetuis, leuibus, lentis, floſculos fert racematim circa ramulos herbaceos, baccas paruas ternis intus oſſiculis, rotundas, rubentes; cortice interno pallido; materie rara, leuiſſima: medulla ruffa, putant quidam Phyllిream Dioſcoridis: ſed magis placet vt Phillyra mas dicatur apud Theophraſtum, ſeu Tilia mas, vt Plinius vocat, vt explicatum eſt in Tilia: nam & multæ ſteriles in his reperiuntur, vt in Alaterno.

CAP. XXXVIII.

RHAMNVS Frutex eſt virgas ferens albas, longas, & inclinatas; paucis ramis: aculeis rectis & craſſis: foliis Oleæ, perpetuis, ex viridi candicantibus, pulpoſis: flores in ſummis germinibus, ſpecie Gelſimini, ex purpura candicantes: baccas paruas Oleæ figu-

figura: floret in autunno. Alterum genus arboreſcit ramis rectis, Salicis modo: cortice minus candido: foliis anguſtioribus, longioribuſque, non pulpoſis, veluti puluiſculo ferrugineo inferne obſitis: iuxta folia, folliculos quoſdam tenues ſine flore fert, Hordei figura & magnitudine, puluiſculo ſcintillante obſitos colore ferrugineo, ij in maturitate paruæ Oliuæ ſpeciem gerunt, rubentes: ſucco intus croceo, tenui tunica incluſo: maturantur hyeme: ſemen vnicum continetur nigrum: aculeos rariores habet acutioreſque, ſed infirmiores. peregrina hæc apud nos: ſuperior autem frequens in ſępibus naſcens vt Rubus. Theophraſtus Rhamnum fruticem eſſe ſcribit perpetuè virentem: racemum ferre in ſummis virgis: commodam ad igniaria paranda: eius duo genera eſſe, aliam nigram, aliam candidam, fructuque diuerſo, & ambas aculeigeras. Erit igitur candida, quam primo loco deſcripſimus: altera vero nigra. Plinius inter genera Ruborum recenſet Rhamnum à Gręcis appellatum, quorum alter candidior & fruticoſior: floret ramos ſpargens rectis aculeis, non, vt cæteri, aduncis, foliis maioribus: Alterum genus syluestre nigrius, & quadantenus rubeus, fert veluti folliculos, quæ ſimiliter quadrant duobus à nobis propoſitis: maiora enim inſunt folia in candido: nigrum quadantenus rubet, ob puluiſculum ferrugineum: ſed apud Dioſcoridem tria Rhamni genera proponuntur: primum ramos fert rectos, & aculeos in acutę ſpinæ modum: foliis paruis, oblongis, ſubpinguibus teneris. Alterum eius genus candidius: his videtur ſignificare duas à nobis propoſitas: primam quidem nigram: alteram vero candidam; Quod vero tertio loco deſcribit Paliurum eſſe apud Theophraſtum puto, vt ſuo loco explicatur.

CAP. XXXIX.

SCOTANVM vulgo appellatur Frutex contortis caudicibus non craſſis, quibus decorticatis infectores vtuntur; Flauo enim colore tingunt: cortex eſt ruffus: lignum pallidum: folia Piri rotundiora: in ſummis ſurculis magnus exit racemus capillaceus, in quo rara apparent ſemina flaueſcentia, exigua, quaſi triangula, depreſſa, duro putamine, ſed ob tenuitatē impartibili: floſculus palleſcens, aut herbaceus, vix conſpicuus: ex nominis ſimilitudine Cotinus videretur antiquis vocatus; Quæ syluestris Olea eſt Dioſcoridi, ſed facie valde diſtat, apud Plinium tamen Cotinus appellatur in Apennino frutex ad liniamenta, modo conchilij, colore inſignis.

CAP. XL.

LENTAGINEM in Hętruria vocant fruticem in ſyluis naſcentem, foliis Lauri rotundioribus, ſubirſutis, perpetuis: ideo quęritur hic frutex ad exornanda viridaria opere Topiario: flores fert in vmbella candicantes in ſummis fruticibus: hyeme autem floret: baccas fert Myrtho ſimiles coloris cærulei, ſplendidas, tenui pericarpio, tenui quoque cruſta ſeminis, ſapore acerbo; Fructus annotinus nouellum expectat. Quidam, Tinum appellant, Plinius hanc videtur intelligere, cum inter Lauros inquit eſſe Laurum ſylueſtrem, quam alij ſui generis arborem dicunt, cui cærulea eſt bacca.

CAP. XLI.

LANTANA vulgò à quibuſdam appellatur frutex qui creditur Viturnum eſſe apud Virgilium, conſtat multis virgis cubitalibus, digiti craſſitudine, lentis, & hirſutis; Folia ex interuallis bina Vlmo latiora, & magis hirſuta; in ſummis virgis vmbellas fert Sambuco ſimiles, minores; floſculos minutos, candidos, grauiter olentes, qui ſimiliter ſummis fructibus inſident, quibus decidentibus baccæ ſubſident oblongæ, modicè compræſſę, in maturitate primum rubentes, poſtea nigrę, ſapore ingrato; intus ſemen vnicum continetur, latum, depręſſum, & ſtriatum, oſſeo cortice intectum, ex eius radicibus viſcum extrahi tradunt: hanc videtur Theophraſtus Rhoem, ſeu Fluidam, vt Theodorus vertit: appellare, cuius maſcula dicitur, quæ ſterilis; Fęmina, quæ fructifera eſt. Virgas ferunt non longas, nec craſſas; folium Vlmo ſimile paulo oblongius, aliquantum hirſutum, ramulorum nouellorum. Folia paribus internodis coniugatim condita adhęrent ordine diſpoſita: inficiunt his coriarij alba coria; flos candidus racematim enaſcens, quo decidente, fructus cum labruſca rubeſcit; fiuntque ceu lentes tenues congeſtæ, figura his quoque in modum Vuę: oſſeum intus continetur medicamentum, fluida dictum; radix perſumma & ſimplex, vt facile auelli poſſit radicitus. lignum ſine medulla, & cæſum quoque incorruptum perdurat; naſcitur omnibus locis, ſed in argillaceis potiſſimè præſtat. Plinius hanc eandem ſub nomine græco Rhus intelligit, cum inquit. Fruticem eſſe coriarium, ſubrutilum, cubitalem, craſſitudine digitali, cuius aridis foliis, vt Malicorio, coria perficiuntur; Medici autem Rhoicis vtuntur, id eſt fructibus ad contuſa, & quæ ſequuntur, & alibi inter Syriæ arbores deſcribit, vt Theophraſtus. Dioſcorides huius non meminit; nam ſub nomine Rhus aliam intelligit. Quanuis autem

hodie

hodie in Italia ad coria depſanda ea nequaquam vtuntur; tum quia rara, tum quia alia forte meliora in eum vſum venere, vt Myrthus & Lentiſcus; non ob id negandum Lantanam Rhoem coriariorum eſſe apud Plinium & Theophraſtum.

CAP. LXII.

RHVS obſoniorum, vt Dioſcorides vocat, vulgo autem Sumach, arbuſcula eſt in petroſis naſcens vltra bicubitalem altitudinem; ramoſa; Foliis pluribus in communi pediculo coniugatim diſpoſitis, vt in Lentiſco & Terebintho, ſubhirſutis, & lateribus modice ſerratis, vt in Sorbo rotundioribus; floret in cacuminibus racematim floſculo rubro & minuto: grana fert congeſta veluti in ſpica Lentis modo depręſſa, quorum externa tunica, veluti roſcida, tactu pingui, ſapore acido, & guſtui grato, ideo pro condimentis vice ſalis inſpergi ſolita eſt antiquis: internum putamen carthilaginoſum colore Caſtaneæ, medullam ſeminis exiguam continens; huius foliis coriari vtuntur ad depſandum vt aliis aſtringentibus. Plinius hanc Rhoem Erithron appellari teſtatur ex Dioſcoride, cuius ſemen aſpergitur, pro ſale obſoniis: Nam aliam meminit, cuius ſemen medicamentis aſſumitur ex Theophraſto, quam nos vulgo Lantanam appellamus. Dioſcorides inquit Rhus, quod obſoniis pro ſale aſpergitur ab aliquibus Erithros appellatur. ſemen eſt ex coriarij fruticis eiuſdem nominis. Excoriarius hinc vocatur; quoniam qui pelles condepſant, ſpiſſandis coriis folio eius vtuntur. Arbuſcula eſt in petroſis duorum cubitorum altitudine prouenìens; Folium ei ſublongum, modicèque rutilum, ſerratumque, & inciſum per horas; fructus in racemulis denſus, magnitudine Terebinthi latiuſculus: pars corticea, quæ ſemen ipſum complectitur, Medicinæ percommoda eſt: huius fruticis foliũ vim habet aſtringẽdi velut Acacia, & quę ſequuntur.

CAP. XLIII.

LENTISCVS frutex eſt frequens in aſperis marittimis perpetuê virens; foliis, magnitudine Myrthi, in communi pediculo coniugatim diſpoſitis, magis pulpoſis, & durioribus; floſculi racematim cohęrent circa ramos inter folia ſubrubentes; baccę rotundæ ac rubentes paruę, quibus medulla ineſt viridis, huius quoque folia aſſumunt ad coriam depſanda; virgarum materiem lentam; exacuunt ad repurgandos dentes; nam conſolidat gingiuas, & dentes confirmat, ſunt qui huius gratia, & folia ipſa mandunt; apud nos lachrymam fert exiguam, ſed in Chio copioſam, quæ Maſtiche vocatur. Dioſcorides arbo-

arborem tanquam notam non deſcribit; de Maſtiche eius ſcribit, reſinam eſſe Lentiſci, quæ laudatiſſima, & copioſiſſima in Chio inſula gignitur: probatur quodam ignis fulgore ſplendida, candorem cæræ Tyrrhenicæ pręferens, craſſa, retorrida, odorata, friabilis, minus proba eſt colore viridi; adulteratur Thure permixto, reſinaquè.

CAP. XLIIII.

TEREBINTHVS arbor eſt Lentiſco ſimilis; foliis coniugatim ex vno pediculo exeuntibus, vt in Fraxino, deciduis apud nos, quanquam Theophraſtus inter perpetuè virentes recenſeat, ſpecie Lentiſci ſed maiora: in foliis aliquando veſicæ quędam oriuntur rubentes; floret à latere in racemulis oblongis; flos rubens & paruulus; fructus paruus, depreſſus Lentis modo, & rubens; cortice inciſo lachrymam fundit quanquam exiguam in Italia. Reſina Terebinthi hodie ex Cypro affertur paulo craſſior, ſed multo odoratior vulgari Terebinthina, quæ ex Larice habetur. Theophraſtus Terebinthum fructu & reſina vtilem, in montibus tantum naſcentem tradit, in eo genere eſſe marem, quæ ſterilis, & fœminam fructum ferentem; hunc in alia paruum eſſe protinus ruffum, magnitudine Lentis, qui concoqui nequit, in alia primo viridem, poſtea ruffum, vltima maturitate nigrum, Fabæ magnitudine, reſinoſum, & ſulphuroſum, in India Amygdalę magnitudine, arborem circa Macedoniam & in Ida breuem, & fruticoſam & contortam. ſed apud Damaſcum Syrię magnam, & decoram, copioſamque, materiem lentam, nigram, ſpiſſam, & in Syria nigriorem Ebeno, ex eaquè capulos pugionum fieri, & pocula Tornari, quę à fictilibus diſcerni nequeant, ſed cor tantum accipi ac perungi; folia Laurina ex vno pediculo coniugatim prodeuntia, vt in Sorbo, minus angulata, pinguia cum vniuerſo fructu; florem Oleæ, colore ruffo; ferre etiam quædam concaua Nucis ſimilitudine, vt Vlmus, in quibus beſtiolæ innaſcuntur culicibus ſimiles, humore quodam reſinoſo putreſcente, at Reſinam ex ligno manare. ex his videtur Theophraſtus non ſolum noſtratem Terebinthum indicare, cui paruæ ſunt baccæ, ſed & Piſtaceam, cuius fructus grandiores vtiles in cibis afferuntur, aut Piſtacea ex Syria quanquam & in Sicilia, in Agrigentino proueniant: nuclei ſunt oblongi paulo craſſiores Pineis, aut Auellanam oblongam referentes; cortice albo cruſtoſo magis quam oſſeo, externa tunica arida, ſubnigra, & decidua, medulla interna viridis, dulcis, & ſubacris: Arbor, quæ ex eius ſatu aliquando apud nos prouenit, magna eſt, foliis Terebinthi, aut Siliquę perpetuis; floret in cacuminibus racematim, vt Rhus, exiguo & rubro flore; Hanc Theophraſtus Terebinthis annumerauit, cum aliàs Piſtaciorum non meminerit,

teſta-

teſtatur & Athenęus credi à nonnullis Terebinthos, quę Siri Piſtacia vulgo appellant. Dioſcorides de Piſtaceis & Terebintho diuerſis capitibus egit, ſed vtranque tanquam notam non deſcribit.

CAP. XLV.

GLANS vnguentaria, quam vulgo Ben vocant, nucleus eſt triangulus Auellanæ, aut Piſtaceę ſimilis, medullam candidam & plenam continens, oleoſam; cortice cruſtoſo, cinereo, aut nigricante, qui in alio externo ac deciduo reconditur. Exprimunt Vnguentarij ex eius medulla oleum ad odores conſeruandos, quia ſolum vetuſtate non ranceſcit. Arborem Dioſcorides tradit, Myricę ſimilem in Aethyopia, Aegypto, Arabia. Theophraſtus glandem vocat peculiarem Aegypti, quę peregrinari nequit, Myrtho ſimilem; folio oblongiori, contortam & magnam; fructu magnitudine & viſu Capparis, cuius putaminibus Vnguentari vtuntur; quia boni odoris ſunt, alioquin ipſo fructu inutili exiſtente: ligni materies valida, commoda ad nauigia: quanquam alibi Glandem inter minora recenſeat caule carnoſo, vt Beta. Plinius Myrabolanum appellat; folio Heliotropij herbæ ſimili: fructu magnitudine Nucis Auellanæ, quæ Glans appellatur in aliis nigra in aliis candida, rubens in Aegypto, viridis in Arabia; gracili nucleo, & odoratiore liquore in Aethyopia. Quod igitur Plinius folio Heliotropij deſcribit, fortè intelligit; quas Caſtaneas Aequinas appellant Conſtantinopoli, cuius arbor traditur procera folio Pentafili maiorem, Ricini magnitudine: Echinum fert ſpinis firmis & raris, in quo fructus Caſtaneæ ſimilis, dulcis, rotundior, craſſior: cortice ſubnigro, ſede candida figura cordis. Meſues quoque inter Arabes Ben quendam magnum ſcribit, vt Auellana; quendam paruum Ciceris magnitudine. Hyſpani inuenerunt in inſula ſancti Dominici, Indiæ Occidentalis, Auellanas purgatiuas vocant, quia ad purgationes vtuntur, quod etiam tentantes Hyſpani vim vehementem inuenerunt ac valde laborioſam, ideo toſtis vtuntur.

CAP. XLVI.

PALMA ſola inter arbores nullis ramis conſtat, vim genitalem indiuiſam, in cacumine candicans, habens tanquam in capite: hîc enim medullæ copia continetur, quod cerebrum Palmę appellatur: hinc & folia & fructus erumpunt, emoriturque præciſa ea parte: ſimplex eſt caudex rectus, licet alicubi bifidus, & in plures partes diuiſus aſſurgat, vt author eſt Theophraſtus, cortice ſcabro, ligno neruoſo, ſine medullæ diſcrimine, tractatu facilis, præualida ad ſuſtinenda

pon-

pondera, non enim flectitur deorſum, vt cætera ligna, ſed ponderi reniten do ſurſum incuruatur: Folia ſunt Harundinea, ſed multa ex vno pediculo lignoſo, & craſſo aculeatoque prodeuntia in multam lōgitudinem, anguſta, quæ cum nouella ſunt inuicem cohærent; colore ſubalbido, quia, cultellos vocant, quos in ſacris myſteriis vnà cum Olea aſſumunt, vtilia ad nexus & ad leuia capitis vmbracula texenda. Eadem poſtea explicantur duriora effecta ac viridiora, inflexaque ad latera, aliis ex media Palma ſubnaſcentibus: figura folij explicati, qualis hominis palma, ſed longiſſimis digitis numeroſiſque, quanquam differentias multas ſortiatur; Quædam enim etiam explicata nunquam tamen inuicem diſiunguntur, vt in nuper naſcentibus Palmis omnibus, & in quodam genere peculiari; quędam diſiunguntur quidem vſque ad certam menſuram, ſed non ex toto, vt relinquat palmę manus latitudinem præter digitos, vt in quodam genere humili, quod ſponte in ſcopulis maritimis oritur, vt in inſula Ilua, & Palmeola vocata Inſula illi contermina. in Sicilia Ceſaglionem vocant. Quędam ex toto diſiunguntur vſque ad pediculum, vt in Palma, quæ in Italia ſeritur ex fructibus peregrinis, quos Dactylos vocant. Hæc in arborem prægrandem aſſurgit; folia ei ad longitudinem quatuor cubitorum, cum ſuo pediculo ſparguntur in orbem, quos Palmę ramos aliqui vocant: iis pręciſis veſtigia in caudice frequenti & relinquuntur ad ſcandendum oportuniſſima, alioqui ſi derelinquantur in penetrabili vallo ſcandentibus aditum intercludunt: fructus racematim veluti ex Milij iubis dependent, prodeuntibus non ex medio cerebro, vnde nouella exeunt foliorum germina, ſed à latere; veſtitur initio racemus tunica conuoluta ſimilitudinem gerens Enſis cuiuſdam lati ſua vagina incluſi, ventre quodam medio latiore, prope cubitali longitudine ſtans inter folia. Elatem Dioſcorides & Spatham vocat, Palmitem Plinius. diſrupta ea tunica Iuba, quę intus latitabat, oſtendit in mare quidem flores tantum ſine fructu, candidos, puluere quodam refertos; in fœmina autem fructus ſine flore. Author Theophraſtus puluerem illum Maris fœminæ aſperſum fœcundiorem reddere, nec fęticare ipſas fœminas niſi iuxta marē adfuerit. Fructus ex cuius ſemine Palma, quàm diximus in Italia prouenit, oblongus, figura Glādis, ſed amplior, colore Caſtaneæ, exterius pulpa conſtans carnoſa & dulci: intus oſſeum quid continetur ſolidum, cui rimula in parte prona, in dorſo autem ſeminis pulpa ob paruitatem vix conſpicua; nam in ea parte naſcitur paruo relicto foramine; idcirco prona ſerere oportet non ſupina, & plura ſimul, vt habitior ex pluribus principiis, fiat caudex. Sed apud nos omnes ſteriles, aut fructum moliuntur tantum, nec perficiunt; appellant autem eos fructus in Italia Dactylos. Eoſdem inter alia genera, quę traduntur, Dioſcorides & Plinius Caryotas videntur appellaſſe, laudatas ad faucium aſperitates.

Quarum

Quarum nobilitas in Iudea maxime Hiericunte Theophraſtus in ſola Syria, idque in valle Palmaria reconditos fructus ſeruari teſtatur, cum cęteri fugaces ſint, ideo recentes conſumuntur. Arabes quoddam genus Bdellium de Meccha vocant, cuius fructus in Meccha maturatur, & dulcis fit; in Hyſpania autem nequaquam. Ex eadem Gummi haberi, quod Bdellium Iudaicum vocant, vt in Bdellio explicatum eſt. Sed præter Caryotas recenſet Dioſcorides Phænicobalanus, quaſi Palmæ glandes in Aegypto acerba & aſtrictoria facultate, qui ſi crudiuſculi decerpantur, vt fieri ſolet, in media fere maturitate, virides ſunt, figura Myrobalani Arabicæ, odore Mali Cotonei; & Thebaicas, quarum decocto contra æſtus ardoresquè vtebantur, & ad vires in ægrotis recreandas, ex quibus etiam vina fiebant ad eoſdem vſus, facultate vehementer aſtringendi repellendiquè. Theophraſtus multas affert fructuum differentias: nam quidam, inquit, ſine ligno intus ſunt; quidam cum ligno, eoquè in aliis duro, in aliis molli: alij candidi: alij nigri: alij flaui: nec pauciores colores, quàm in Ficorum generibus: quidam figura Malorum & amplitudine: alij minuti Ciceris magnitudine; Quidam nunquam matureſcunt: Quidam non niſi triennio, vt ſemper nouo ſubnaſcente vetuſtus adſit, ex quo contuſo panes fiant in Aethyopia: Quidam manduntur tantum, vt expuantur expreſſo ſucco. Plinius vnde quinquaginta genera numerari, ſiquis velit omnium nomina perſequi, & vinorum ex his differentias. Sed cum ij in feruida tantum regione proueniant, conſiderandum, vtrum præter Caryotas aliud genus vllum hodie adferatur ad nos. Videntur autem ex genere Palmarum eſſe ij fructus, quos vulgò Mirabolanos vocant, quaſi Myrobalanos, vt aliquando Plinius vocat, quos fert Palma probatiſſima in Aegypto, quę oſſa non habet in balanis, reliquarum modo, eundem viridem, odore Mali Cotonei tradit, vt Dioſcorides: nam alibi per Myrobalanum, intelligit ipſam Glandem Vnguentariam, quam Dioſcorides Balanon Myrepſicen appellat: afferuntur autem quinque Mirabolanorum genera, omnia arida, ſapore acerbo, ſed facultate purgandi prædita, vt Arabes adnotarunt. Eorum tria os continent, ſolida pulpa, & cruſtoſa incluſum, ſtriatum: veluti tripartitum, duriſſimum, non tamen omni ex parte ſolidum, vt in Dactalis, ſed in media cauitate, quæ parua eſt medullam ſeminis continet. Primi generis ſunt cognomine Citrini, colore pallido, figura Glandis, ſtriati. Secundi Chebuli grandiores figura Prunorum Damaſcenorum nigricantes, craſſiore pulpa, qui etiam ſaccaro condiri ſolent, recentes aut ſiccati, humoreque remolliti: Bellirici Gallæ modo rotundi, flaui, tenuiſſima cruſta obducti. Duo præterea ſunt nullo intus nucleo manifeſto ſcilicet Indi nigri, Oliuę depreſſæ figura & magnitudine; & Emblici figura parui Mali, ſed eos in parua fragmēta diſſectos & ſiccatos ferunt nigricantes. Quid

ſi hos Phenicobalanos dicamus? nam nullo intus ligno ſpectantur, & cum maturi ſunt, nigreſcunt, vt Plinius teſtatur. Qui autem os intus habent, ad Thebaicos & Arabicos Mirobalanos reducamus: de iis enim inquit Plinius, in totum arentes Thebaides, & Arabicæ macro corpore, exiles, & aſſiduo vapore torrentes, cruſtá verius quam cutem obducunt; Thebaidis fructus, ex templo in cados conditur, alioqui celeriter expirat, marceſcitquè, non retoſtus furnis: præterea compertum eſt eorum ſuccos artificio quodam paratos, vt docet Meſues, nõ ſolum ad febrium ardores multum pollere, ſed etiam in omnibus putridis adeo virtutem roborare, vt breui natura ipſa putredinem vincat, & expellat; reperio apud Aſclepiadem Chryſobalanum, quaſi ipſum Myrobalanum Citrinum. Arbores quorundam generum deſcribit Garzias in hunc modum. Folia Emblicarum quidem tenuiter diuiſa ſunt magnitudine Palmæ. Citrinorum autem vt Sorbi. Indorum, vt Perſici. Arbores omnium magnitudine Pruni: ſylueſtres eſſe. Emblicis vtuntur ad coria depſanda, vt nos Rhoe.

CAP. XLVII.

MVSA vulgo appellata inter Palmas videtur recenſeri poſſe; oritur in Aegypto & Cypro: eius folia viſuntur apud nos aliquando ſaccari panes conueſtientia: diſtinguntur ab Alga, latifolia, qua ſimiliter ſaccarum condunt in Occidente, quòd Algæ folia nulla media coſta viſuntur, Muſæ autem folia coſtam perpetuam & craſſam habent, per medium folium diſcurrentem, aliquando aculeis quibuſdam à tergo armatã, folij latitudo ferè cubitalis, longitudo aliquando bicubitum excedit: Figura ſimili ei, quam Indicam Harundinem vocant. Tradunt eius caudicem, Palmæ modo ad quina, & ſena cubita attolli ſquatoſo foliorum cortice veſtitum; nullis ramis; è vertice germen molle exire cubiti longitudine ſuſtinentem fructus parui cucumeris magnitudine, qui per maturitatem quadantenus flaueſcunt; cortice Fici, qui eodem modo digitis detrahitur, ſubſtantia pulpæ Melopeponis, nullo intus oſſe; nec ſemine: ſapore grato: quamuis initio inſipidus videatur: fructus quoque hos Muſas vocant: ſeri ſtolonibus Agnoſcentibus.

CAP. XLVIII.

NVX Indica ingens eſt fructus amplitudine Mali Citrij, aut Melopeponis: externo cortice arido & fibroſo: Trilatera fermè figura, qui intus degenerat in ſtamina lini modo: ſuccedit ſeminis

nis cortex oſſeus, duriſſimus, ouatus, leuis, ex quo pocula fiũt lienoſis vtilia intra hunc medulla inuoluta ſua molliori tunica, ſapore dulci & pingui: Creſcente Nuce, aiunt colligi humorem, ſub extimo inuolucro inter ſtamina, qui Nuce perfecta aquæ roſaceæ ſimilis effunditur, menſura terni calicis ex ſingulis nucibus, potu ſuauis: arborem tradunt Palmæ ſimilem: folia apta ad ædium imbricamenta, nam per ſex mẽſes aquam continent, adeo farctum tectum præbent: amputant ramos primo vere; quoniam plurimum luxuriant: inciſæ arbores largè gemunt, vt Vitis: lachrymas vaſis excipiunt, & recente humore pro vino vtuntur: nam triduo aceſcit in acetum: liquor idem percoctus tranſit in melleam ſubſtantiam: aliaquè multa admiranda tradunt de hac arbore apud Calecutenſes. Videntur autem in genere Caryotarum eſſe, quos Plinius Nicholaos vocat, in eo genere ſicciores amplitudinis præcipuè: nam quaterni cubiti longitudinem efficiunt, aut quod paulo poſt Pateton vocat nimio liquore abundans; rumpit enim ſe Pomi ipſius etiam in ſuam matrem ebrietas, calcatis ſimile. Affinis huic videtur fructus apud Indos vocatus Areca, & Fanfel, quem tuſum manducant cum folio Indo; nam præter odorem gingiuas conſolidat: Arbor erecta fungoſa; foliis Palmę: Fructus Nucis Muſcatæ, tenuior, intus durus, venis exterius albicantibus, & rubentibus magna ex parte, non omnino rotundus, ſed altera parte compreſſus, continetur inuolucro craſſo, lanuginoſo, exterius flauo imitante Dactylos maturos, ſed non ſiccos; ſapor ineſt auſterus. Hæc tradit Garzias Luſitanus. Hunc fructum aliquando vidi inter merces Indicas.

CAP. XLIX.

NVx Muſcata ex Inſulis vltra Gangem aduehitur, maior Auellana, minor Iuglande rotunda, pinguis multum aromatica: affertur autem purgata à ſuis putaminibus; aliquæ tamen viſę ſunt, cum ſuis corticibus vtpote immaturæ, quarum exterior tunica diſſecta magis quam Auellanarum calyx, colore ruffo, aromatica, totam nucem circumplectens: ſub ea cortex oſſeus continetur. Tradunt eius arborem Perſico Malo ſimilem; foliis paulo anguſtioribus; in incultis naſci; fructum ante maturitatem circundare inſtar florentis Roſæ, quæ poſtea perfectam nucem complectatur vndiquè; incolas vero eius loci, quam primum huiuſmodi complexum viderint, certatim colligere; Alij diſtinctius referunt arborem, ſpecie & folio Nuci Iuglandi ſimilem; fructum completum magnitudine Mali Cotonei; externo cortice viridi, & craſſo, vt in Iuglande, qui ſaccaro conditus gratus eſt guſtui & aromaticus, ſub hoc membranam tenuem contineri, quæ Macim circundat

rubicundum & implicatum circa duriorem corticem: intra hunc poſtremum Nucem Muſcatam contineri: eius mentio reperitur apud quoſdam ex Grȩcis recentioribus, Moſcocaryon, & Myriſticam Nucem vocantes. Fortè Aetius eandem intellexit ſub nomine Nucis Indicæ, quàm recipit in ſuffimento muſcato. Arabes authores optimè nouerunt in medicinis expetentes, & medullam internam, & externum corticem tenuem, quem Macim vocant; nam medius, qui oſſeus eſt, inutilis iudicatur. Maccis nomen aſſumptum eſt ex Macere, cuius Dioſcorides & Galenus & Plinius meminerunt; nam Serapio ex Dioſcoride transfert in corticem Nucis Muſcatæ, quæ de Macere ſcribuntur. Scribit Dioſcorides de Macere, qui & Macis, & Xilomacer vocatur, ex Barbaria aduehi corticem flaueſcentem craſſum, guſtum per quam aſtringentem, quoad cruentas ex creationes, & alui fluxus, & Dyſſenterias vtuntur, Plinius ex India aduehi corticem rubentem radicis magnæ, nomine arboris ſuæ, ſed qualis ea ſit incompertum habere. Galenus ſimiliter ex India conuehi Macerem, qui cortex eſt acerbo guſtu, cum læuicula acrimonia odorata, vt pleraquè aromata, quæ ex India aduehuntur. Ex hac ieiuna deſcriptione ſignificatur incertam illis fuiſſe Maceris hyſtoriam, & non eſſe extimam Nucis Muſcatæ tunicam: repugnat enim eius tenuitas, & acredo maior, quam aſtrictio, cum in Macere ſapor acerbus multum poſſit, ſed fortè, ſi diuinare liceat in re adeo ipſis authoribus incomperta, quid obſtabit? ſi dicamus extimum Nucis Muſcatæ corticem apud Dioſcoridem vocatum fuiſſe Nareaphthum inter ſuffimenta odorata, quod ex India corticoſum aduehitur ſimile putaminibus Sicomori, non arboris libro, ſeu cortici, vt multi accipiunt: λεπίσματα enim tenuia ſunt, & putamina fructus Sicomori ſciſſa ſunt, vt ſæpe etiam Fici, nec craſſa, cuiuſmodi eſt Macis Nucis Muſcatæ. Alterum autem eiuſdem corticem craſſiorem, eſſe Macerem, qui ob ſubſtantiæ craſſitiem acerbus ſit, & minimum quid redolens, ideo inutilis iudicatur Serapioni. Quaſi putamina tantum iis temporibus afferrentur, Nuce in patria remanente; ea tamen, vt præcioſa & valde peregrina exoſculabatur antiquitas.

CAP. L.

NVx Metel vulgo & Fungus Orientalis appellatur oſſeum quiddam compreſſum, & circulare inſtar Fungi abiecto pediculo; aliud integro circulo; aliud deficiente, vt Luna; in centro apex quidam; in labro ſeminis medulla continetur, ob paruitatem inuiſibilis, vt in Dactylorum oſſibus, quaſi ab eis differat tantum; quia in Dactylis extrema oſſis vtrinque replicata ſunt media quadam rimula conſtituta: in Nuce Metella eadem ſunt explicata & aperta, vnde circularis figura:

figura : eſt autem id lanugine tenui obductum & candicante : vtuntur eo ſolum pro veneno ad canes interficiendos puluere inſperſo carnibus; idem piſces & aues obſtupefacit : Putarunt quidam hanc eſſe Nucem Vomicam Serapionis, quæ deſcribitur maior : Auellana, & nodoſa, cuius corticibus, pro medicamento vomitorio non pro veneno vtebantur : minus etiam fuerit, quæ Nux Metel apud eundem, & Auicennam traditur : fructui Mandragorę ſimilis : cortice ſcabro, licet ea obſtupefaciens ſit venenum, ſed apud Plinium videtur inter Palmæ fructus poni, cum inquit, quibuſdam oſſeum continetur, lunatumque, dente contra faſcinationes religione politum. Fortè Nux Vomica fuerit, quæ in officinis Galla Orientalis vocatur, ad piſces obſtupefaciendos quæſita ſunt baccę quædam inanes cortice nigro : in cauitate inchoatio tantum ſeminis apparet, indicium colligi ante perfectionem, non enim grandiores ſunt Auellana, vt monet Serapio.

CAP. LI.

GARIOPHYLVS vulgo appellatur fructus odoratiſſimus ex India allatus vna cum feſtucis quibuſdam, lignoſis, colore, ex fuluo nigreſcente ſapore acri, & mordente, cum quadam amaritudine : fructus cum perfectus eſt ad maturitatem vſque, minus odoratus eſt, ac minus acris, figura & magnitudine conſtat, Laurinæ baccę oblongæ, aut fructus Roſarum; ſemine intus duriſſimo nigro implicato, recens verò natus odoratiſſimus, ideo maxime expetitur in condimentis, anguſtus & oblongus, in cacumine veſtigium floris gerens, quaternis angulis, vt figuram parui claui referat : Placent integri aſſis carnibus infixi Meminit huius Plinius inquiens : Eſt etiam num in India Piperis grani ſimile, quod vocatur Gariophylon grandius, fragiliusquè : tradunt in Indico luco id gigni : aduehitur odoris gratia. Paulus Aegineta Cariophyllon vocari inquit, quaſi Nuci Folium, cum potius ſint ſtipulæ & flores arboris Indicę, nigri coloris digiti longitudine, odorati, acres, ſub amari, calidi & ſicci in tertio ordine : Serapio laudat ad Venerem ſtimulandam, tum fructus, tum cortices, lignaue, ex India aduehi inquit, cum cortice, lignoque : in ſummo capitula ſunt ſerrata, quæ laudatiſſima colore ſubruffo, odore firmo. Anthophylli apud Nicolaum intelliguntur grandes Gariophyli : qui ad maturitatem peruenerunt minus acres; cum tamen verbũ Anthophyllon debuiſſet florenti fructui aptari, Cariophyllon autem fructui perfecto ob Nucis ſimilitudinem. Qui ad Indicas regiones noſtris temporibus nauigarunt, referunt Gariophylon tantum prouenire in quinque Inſulis Oceani, vltra ſinum Gangeticum, locis montanis, & ſi aliò transferantur, nequaquam viuere; caudice conſtare

ſtare Buxo non abſimili: foliis Cinnami rotundioribus ad Lauri folia accedẽtibus: in cacuminibus fructus ferre, quindecim aut viginti ſimul, initio candidos, poſtea rubentes, cumque matureſcere incipiunt, cultores harundinibus flagellare arbores, conſtrato prius ſolo tegetibus; idq; bis in anno ſub vtroq; Solſtitio: non ſinere autem vt ad perfectã magnitudinem intumeſcant; quia duri euadunt, & inutiles præter corticem: ſaporis acredinem ineſſe etiam arboris cortici, ligno ac foliis virentibus, vt fructui. hæc referunt. Ex Gariophyllis extrahitur artificio diſtillationis Oleum odoratiſſimum, quo vice Balſami vtuntur. ſi quid autem eſt quod Cinnamomi vicem ſupplere queat, Gariophyli Clauus eſſe poſſit, vt forte hoc fuerit Carpeſium apud Quintum Medicum à fructu cognominatum, ſed Galeno incognitum.

CAP. LII.

LOTVS arbor, quam in Hetruria Bagattum vocant inter viles fructus etiam num in prouerbio Amat colles, magis, quam plana caudice craſſo; ramis in latitudinem magis quàm in altitudinem fuſis: cortice læui, & ſubalbido: foliis Vlmi lõgioribus & magis in acutum deſinentibus, magiſque ſerratis inferne candicantibus, ſuperne viridioribus, ſimiliter rugoſis: floret à latere ſolitariis floſculis, qui ex binis foliolis conſtant ſummo fructui inſidentibus: baccas fert Ceraſo ſimiles longo pediculo pendentes minores, rotundioreſque, in maturitate nigras: externa pulpa dulci, oſſiculo intus duro, veluti quadripartito, vt in Glande Vnguentaria; intus vnica ſeminis medulla continetur dulcis Dioſcorides inquit, planta eſt magnitudine arboris iuſtæ: fructu maiore quam Piperis, dulci, graue olẽte, qui ſtomacho vtilis ſit, aluumq; ſupprimat. Plinius hanc in Aphrica inſignem eſſe, ibique Celtim vocari, Italiæ quoque familiarem: ſed terra mutatam, fructum colore Croci eſſe poſt maturitatem. Ex Theophraſto, Celtis Piro æquiparatur: ſed Inciſuræ ſunt in foliis, vt Ilicis videantur eſſe: materie nigra, dura, ſpiſſa, & enodi. fructus magnitudine Fabæ, qui ante maturitatem plures colores mutet, vti Vua: quidam cum ligno intus, quidam ſine ligno, melior, ex quo etiam vinum exprimitur: multæ frugis apud Lotophagos ab eo fructu appellatos: nam tuſus reconditur cum interiore nucleo. Aliam pręterea tradit fruticoſam, fructu Nuce obducto: parte externa minime carnoſo, ſed potius pelliculari. puto apud eundem Theophraſtum, Loti fructum, Dioſpyron appellari, quaſi Iouis triticum, non Iouis Flammam, vt Theodorus vertit. ſimilis eſt inquit Ceraſiis figura, ſed nucleo duriori, eſt album, & nigrum: puto autem à Tritico cognominatum, quia in panes cogebatur more tritici.

FINIS SECVNDI LIBRI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE PLANTIS LIBER TERTIVS.

CAP. PRIMVM.

EXPLICATIS hactenus iis arboribus,quarum ſemina ita ſedent, vt eorum cor non in ſede fructus, ſed exterius vergat, reliquas nunc perſequamur, quarum ſemina cor in inferiore parte habent, qua ſcilicet, aut pediculo fructus, aut conceptaculo nectuntur,maximè autem à ſupradictis diuerſa eſt earũ natura; Nam in illis plures erant ſolitariis ſeminibus, in his è conuerſo paucæ reperiuntur, quæ ſolitaria ferant ſemina, ſed magna ex parte plura, aut in communi conceptaculo, aut in pluribus. Incipiamus autem ab iis, quibus nullus flos, aut in ſummo fructus parũ perſpicuus exiſtit. Ficus igitur arbor eſt iuſtæ magnitudinis: cortice leui, cinereo, quo inciſo manat lacteus humor acris: materies carnoſa, mollis: folia ampla,paucis ſinibus excauata, aſpera fructum in ſingulis foliorum alis ſingularem, in ſummo ſeſſilem, iuxta pediculum pyramidalem, in quo exigua granula numeroſa ſedent in interna circumferentia,medio ſpatio inani: floris veſtigium tantum in ſummo, qua etiam oſtiolum patet in internam cauitatem. Fructus ipſe in maturitate dulcis melleo ſucco,qui ſæpe in floris oſtiolo concreſcit in lachrymam, tunica mollis,quæ in maturitate disrumpitur, nigra, vel ſubrubra, vel candicans ex viridi, aut flaueſcens. exſiccantur fructus in ſole, aut furnis, vt toto anno aſſeruari poſſint, quas Caricas vocant. Plurimæ bis ferunt fructus: primum enim ante foliorum germinationem, in annotino ſurculo, qui grandiores ſunt,& matureſcunt circa ſolſtitium,quos groſſos vocant,deinde nouello ædito germine, alios ferunt minores, qui matureſcunt autumno. Quædam tamen groſſos tantum maturant, reliquos ferunt deciduos. Quædam vtroſque maturant. Quæ autem groſſos tantum ex natura ferant deciduos,nõ vidimus: nam ſæpe ob ſiccitatem, aut aliam iniuriam decidunt ante maturationem.Syluestre genus neutros maturat: Quędam ſingulis annis groſſos ferunt: Quædam alternant: Aliquando viſum eſt pręcedente vere valde ſicco omnes ficus groſſos tuliſſe,& ad maturitatem perduxiſſe. Differentiæ multæ extant,& earum varię appellationes apud

diuer-

diuerſas gentes. Theophraſtus ſimiliter deſcribit Sycen; id eſt Ficum ſimpliciter vocatum: caudice breui, contorto, paucis nodis: carnoſo ligno, enerui, ſed tamen robuſto, ſi in rectum ſtans pondus ſuſtineat, vt columna cortice leui: radicibus multis, & longis & obliquis, in longiſſimum aliquãdo ſpatium productis, ſi locum inanem & humectum aſſecutæ fuerint: folia ampla, laciniata & cruciformia, ſucco lacteo: ſemina congeſta putamine incluſa, ſucco dulci: fructificat in nouellis ſurculis: plura producit: nam affert groſſos pręciduos & caprificos, ſiquæ inter ficos, caprificare conſueuerunt: prouenit omnibus aliis modis præterquam ligno & ſurculo, ex ſemine autem degenerat in Caprificum, vel ficum ſylueſtrem, & ſæpe alio colore; nam ex nigra oritur candida, & ex candida aliquando nigra; Caprificus autem ficus fieri nequit; alicubi tamen pro oſtento id viſum eſt: De Caprifico ſcribit, mõribus propriã eſſe, germinare ineunte vere fructus non maturare, nec perficere, ſed ex putredine in illis gigni paruos culices, qui alimenti gratia aduolantes alios Ficos petant, & crebro morſu aperiant eorum ora, quo fit vt ſuperfluo humore conſumpto, & ore ad aperto, fructus & magis perſpirent & proprium humorem concoquant, nam alioqui groſſos decidere, nec ad maturationem peruenire. huius igitur gratia, caprificos ficis appendere ſolere, vt culicum opera ficus tueantur, ne decidant, & maturentur; aut prope ficos caprificos conſerunt, vt culices aduolare facile poſſint: in Italia autem non egere caprificatione: quia ſponte ficus maturantur. laudantur potiſſimum caprifici nigræ, & locis ortæ ſaxoſis: quia iſtæ per multa grana contineant. noſcuntur, quæ aptæ culicibus emerſerint, quod rubræ, & verſicolores & robuſtæ conſtant, contra quę minus aptę, albæ ſunt & imbecilles: vbi plurimus ſit puluis, ibi plurimæ validiſſimæque caprificus exeunt: Ficarios culices deuorat quoddam beſtiolarum genus, quod Vlmi folliculis innaſcitur: remedium, cancros alligare; nam in eos ſe vertere aiunt. In Aegypto Ficus non maturantur, niſi ſcalptis fructibus, oleoque perunctis: ex his manifeſtum eſt in Italia Ficos, aut alterius generis eſſe, aut ratione ſoli, & cęli aliquam differentiam acquirere, cum non egeant caprificatione, nec adhuc ſciatur Caprificos apud nos oriri, licet ſylueſtres Ficus multæ ſint. Plinius Ficorum multa affert cognomina, vel à figura, vel à gente, vel authore deriuata; Calcidicas; Lydias quæ purpureæ; Mammillanas, quę mammarum ſimilitudinem habeant; Calliſtruthiæ parum ſapore præſtant, Ficorum omnium frigidiſſimæ Aphricanæ, quas multi præferunt cunctis, ſerendæ in loco craſſo, & ſtercorato. Terina quaſi delicata candicans eſt: Rodia, & Tiburtina inter pręcoces nigreſcunt: Liuię: Pumperę: Mariſcæ, & quas Harundinei folij macula variat: omnes ſole ſiccatæ in annuos vſus aptiſſimæ ſunt. Herculanea; Albicerata; Aratia; Alba, pediculo minimo latiſſi-

latiſſima; Porphyritis longiſſimo pediculo primo prouenit. Popularis inter minimas & viliſſimas: Chelidonia ſub hyeme maturatur. Oma inter ſerotinas; cortice duro: ſunt præterea eædem ſerotinæ, & pręcoces, bifere, alba, & nigra cum meſſe, vindemiaque matureſcentes; omnibus mollis tactus; maturis frumenta intus; matureſcentibus ſuccus lacteus, percoctis melleus; ſeneſcunt in arbore; anuſque diſtillant Ygummi modo lachrymam, ſiccanturque; laudatas recondunt, & obſonij, & panis vice, Cottanas, & Caricas, & Cauneas vocant; De Caprifico autem, è genere ſyluestrium tranſcribit ex Theophraſto, quæ dicta ſunt, Difficile autem fuerit ſimul, & inutile, prædictas appellationes, noſtris accomodare, vt Aphrycanas iis, quas vulgo Hętruria Bruſciottos vocat inter nigras, Aratias, ſeu potius Auratias à colore aureo inter albas iis, quas quidam Citreas cognominant inter præcoces; nam poſt groſſos primæ maturantur, ſed de Ficis ſimpliciter vocatis hæc ſatis.

CAP. II.

AD Ficum reduci poſſe videtur peregrina arbor, quam Ficum Indicam vocant, ob quandam fructus ſimilitudinem, licet planta non ſolum à Ficis, ſed à cęteris quoque arboribus maximè differat. Tota enim arbor ex foliis inuicem inſidentibus conſtat; ſunt autem folia craſſa valde, & carnoſa, figura Clipei, oblongioris, aculeis paruis vndiq; armata quæ tempore incraſſantur magis, & tranſeunt in lignoſam ſubſtantiam, & caudicem, & ramos conſtituunt: prouenit facillimè folio, tanquam ſurcula; nam radices multas ex folio dimittit; germinat Vere in ſummis foliis, tria aut quatuor in ſingulis foliola erigens, aut fructus oblongos, paruis Cucumeribus ſimiles; ſimiliter aculeatos vt folia, quibus ſummis flos inſidet luteus, in tres continentur ſemina in carne præhumida, vt in fructu Mandragoræ minora; ſapor dulcis, ſed ferinum quid præſeferens, non multum in Italia adoleſcit; quia frigoris impatiens, vt plurimum periit ante perfectam magnitudinem. Affert Theophraſtus non valdè abſimilem Ficum Indicam; tradit enim arborem eſſe, mira magnitudine vt vmbram ad bina ſtadia facere dicatur, caudice craſſiſſimo; folium habet ampliſſimum non minus Pelta, & præ copia nutrimenti radicum ab eius foliis dimiſſarum generatio videtur accedere; dimittit autem ſingulis annis radice è ramis non nouellis, ſed anniculis atque etiam vetuſtioribus: illæ ſe terræ coniungentes, ceu ſepem circa arborem faciunt, veluti Tabernaculo conſtructo, ſub quo morari homines, ſolent; totaque arbor fornicato ambitu, pulchre orbiculatur: radices autem naſcentes euidentiſſimè à ramis diſcernuntur; ſunt enim albiores, hirtæ, tortuoſæque binaque fronde foliatæ:

M cum

cum autem mira magnitudine ſit, fructum exiguũ admodum, eundemq; paucum fert magnitudine Ciceris Ficus ſimilem. Quatenus igitur inquit, cum de cauſis loquitur, ex foliis radices dimittere alibi autem ex ramis annotinis, ſignificare videtur eius folia, in ramos tranſire. Quod preterea tradit folia Peltæ, & fructum Fico ſimilem licet exiguum, indicium eſt, nequaquam genere differre hanc ab ea, quàm deſcripſimus, non tamen in regione adeo peregrina, & frigida dimittere radices illas queat, neque ad magnitudinem propriam accedere, quamuis fructus ſit maior. Eandem ſimiliter Plinius deſcribit adeo vaſtis ramis diffundi, vt præ pondere in terram curuentur: ibique annuo ſpatio infigantur, nouamq; ſibi propaginem faciant circa parentem in orbes operè quodam Topiario, decora ſpecie ſubter intuenti, proculue fornicato ambitu; ſuperiores eiuſdem rami in excelſum emicant, ſyluoſa multitudine vaſto matris corpore, foliorum, Latitudo Pelte Amazonicæ effigiẽ habet ea de cauſa fructum integẽs creſcere prohibet, rarus quę eſt, nec fabę magnitudinẽ excedens. Deſcribuntur ab iiſdẽ alia genera Ficus, quarundam regionũ propria, quæ peregrinari nequeant, vt circa Idã fructicoſa, craſſa, contorta, lenta, nullo ſuperius ramo, ſed giro comato, colore liuido, tùm corticis, tùm foliorum, quæ figura, & magnitudinæ Tiliæ ſimilia, mollia, & lata: flos Meſpili: fructus ruffus, magnitudine Oliuæ, rotundior, guſtu Meſpilaceus, quem Ficum vocant. Plinius hanc Ideam, & ibi Alexandrinam vocari ſine lacte, & cętera eadem, quæ Theophraſtus. In Aegypto autem propriam Theophraſtus ſicaminem, id eſt Morum vocant, Moro ſimilem folio, magnitudine, & aſpectu; valde lactuoſam; fructum fert non in germinibus, nec ramis; ſed in caudice magnitudine Ficus, & viſu proximum, ſucco, & ſapore Caprificis ſimilem, ſed longè dulciorem, internis granis omnino carentem, qui numeroſior matureſcere nequit, niſi ſcalpatur: vnguibus enim ferreis ſcalptus quarta die, matureſcit, eoquè ablato alius ſubnaſcitur ſimilis, quod ter, & ſæpius factitare affirmant: lignum ceſum non ſiccatur niſi aquis ſubmerſum, donec ob leuitatem emergat. Plinius hanc Ficum Aegyptiam vocat ſimiliter deſcribens. Dioſcorides Sicomorum appellari tradit eius fructum ob guſtum, quendam ignauum, naſci etiã in Caria, & Rhodio. In Creta autem quædam Ficus Cypria vocatur caudice magno, Populo albæ ſimili; folio Vlmi: fructus ſimiliter in caudice naſcitur germinibus quibuſdam ad nexus ſine foliis, quater fructificat, toties germinat, ſed nullum producit ad maturitatem, niſi pomo inciſo emiſſoque lacte; dulcedo ficubus non abſimilis, & interna groſſis planè conueniunt; magnitudo autem Pruni eſt. Plinius magnitudinem ſorbi tribuit, Dioſcorides gigni in Cypro arborem genere diſtantem, quæ cum ſit Vlmus, prędita tamen eſt foliis Sicomori, fructu Pruni magnitudine multo dulcio-

re

re Sicomoro, in cæteris ſimili. De Ficu igitur, & de iis, quæ ad Ficum reducuntur hoc ſatis.

CAP. III.

MORVS arbor eſt intorta; cortice aſpero; ligno flauo, aliquando & Buxeo; foliis Fico minoribus, rotundioribuſque, minuſque ſinuatis, ſed ſerratis magis; in tenellis quoque germinibus lacteus ineſt ſuccus, quamuis parcior, quam in Fico; non floret euidenter, ſed fructus naſcens binis ſquammis tegitur, quibus decidentibus, veluti floſculorum apices totis fructibus inſident; Fructus vinoſus, in aliis candidus, in aliis ſanguineus, qui & maior & guſtu ſuauior; conſtant veluti ex coagmentatis ſquamis pulpoſis, ſub quibus ſemina Ficis ſimilia continentur, vt videatur quaſi Ficus inuerſa: Nam in Ficu intra reconduntur, & floſculi, & apices, quibus grana ſunt appenſa, ventre quodam medio relicto: eadem in Moro exterius ſpectant, nullo cortice continente, vtpote qui in communem ſedem internam abierit. Colitur hæc Arbor. ſolum ad alendum id genus erucarum: quod ſericum gignit; non enim alia veſcuntur fronde. Theophraſtus nomine à Ficu deriuato Sycaminem vocat; materie ſpiſſa & lenta, valida, & facili in operibus, quæ vetuſtate nigreſcit, vt Lotus; medulla quoque nigra & dura: tarde germinat & cito folia dimittit: Fructus paruus pro magnitudine arboris, læuis, ac dilutus, ex humore, & cute conſtans ſucco vinoſo flos lanugineus totis fructibus inſidet, quæ omnia noſtrę Moro conueniunt. Plinius candidam, & nigram videtur eandem accepiſſe, cum inquit, Moris ſuccus in carne vinoſus, trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger: in nouiſſimis florent; inter prima matureſcunt: tingunt manus ſucco matura; eluunt acerba. Non aliæ in hac arbore differentiæ, quàm pomi magnitudine: ſic enim differunt, Mora Oſtienſia, & Tuſculana. Romæ naſcuntur, & in Rubis multum differente callo; quaſi candida, quæ hodie frequentiſſima eſt, & optima ad ſericum præſtandum Peregrina quondam fuerit in Italia, vt etiam Beſtiola, quæ eius frondis paſtu ſericum reddit: Nigræ folia, vtpote magis pulpoſa conueniunt adultis: ſic enim ſerico pondus maius acquiritur & craſſities. Quoniam vero Rubi quoque fructus Mora vocantur ob ſimilitudinem, diſtinctionis gratia, arborem Morum excelſam vocant, vulgoque Gelſum.

CAP. IIII.

SAMBVCVS virgas multas fert à radice; ideo ad hortorum ſepta quæritur: craſſatur in caudicem, qui vtraque manu comprehendi poſſit, aut paulo amplius: cortice albo, tenui; ligno duro; ſed

medulla molli, fungoſa, vt excauari poſſit inſtar Harundinis: folia multi partita, vt in Iuglande, tenuiora & ſerrata, odore graui, ex longis interuallis, quæ geniculi viſuntur: mature germinat, cum tamen frigora patiatur; vmbellas fert latas, in alis foliorum molles; quibus floſculi inſident candidi, odorati, quos placet panibus inſpergere cum oleo, gratiam quoque aceto reddunt infuſi. baccas in eiſdem Rotundas fert paruas virentes, in maturitate nigras, vinoſo ſucco tingentes: intus includuntur terna ſemina oblonga. Alterum genus in montibus reperitur vmbellis paruis, baccis rubentibus; Deſcribit Theophraſtus Artem ideſt Sambucum, iuxta aquas potiſſimum naſcentem, qualem prædiximus, ex qua baculi fiunt leues; ſed tamen robuſti, cum ſiccati ſunt, aquis inoffenſi: radices agit ſumma tellure multas, nec grandes; folia Lauri latifoliæ ſerrata, multa ex communi pediculo, ſubruffa admodum, & fungoſa: colorantur autem in Autunno tantum eius folia; vt Viti etiam contingit; flores minuti, & candidi redolent lirium, grauiter enim, fructum racematim, nigrum Eruo paulo maiorem, aſpectu vinaceum, interna viſa ſeſamacca continet. Dioſcorides ſimiliter deſcribit. Plinius montanum quoq; videtur nouiſſe, cum in montibus etiam naſci tradat. Alia Sambucus apud nos in paluſtribus Piſanis naſcitur, virgas ferens Sambuco ſimiles: ſed folia lata anguloſa, vt Opuli, rugoſa, longo pediculo, non multi partita, vt in Sambuco. Cacuminibus fert vmbellas, paruas, flore candido, foliato baccas depreſſas, in maturitate rubentes, quæ ſiccatæ, vuis paſſis ſimiles ſunt, cum dulcedinem auſterę intus nuclei duo, ſimiles ſemini Atriplicis compreſſi.

CAP. V.

HEDERA frutex eſt peculiariſſimam ſortitus naturam: non enim ſolum radicibus in terram dimiſſis viuit, ſed & germinibus alimentum exugit, & arborum caudicibus, quas ſcandit; nam pręciſa iuxta terram, non emoritur tamen, niſi à totis caudicibus auellatur; frequentiſſimas enim, eaſque breues per tota germina radiculas. Centipedis animalis modo edit, quibus pertinaciſſime hęrens arbores ſuffocat, & ædificia (quamuis robuſta) tandem demolitur; expetitur tamen viridariis; nam ſponte nullo adminiculo totos parietes circum ueſtit, fronde perpetua exornans; ex cultu arboreſcit, caudice ſatis craſſo, & ad magnam altitudinē latitudinemque diſtenditur, niſi deſit, quod amplexetur. cum ad eam ætatem prope acceſſerit, in qua fructum ferre poſſit, quaſi ex pueritia in virilem habitum tranſiens, totam mutat faciem, naturamque; nam per ſe erigitur nullum quęrens adminiculum, nixa nouis radicibus in parietum, & arborum caua demiſſis, vt aliquando nullum relinquatur coniunctionis veſtigium cum repente Hedera, ſed

omnino

omnino ſeparata à parente viuat; foliis quoque longè diuerſis veſtitur. Quamdiu enim affixa eſt, folia fert in plures angulos deſinentia, ad ſummum quinos, quorum duo vtrinque prominent, vnus in ſummo folio: quo autem magis adoleſcit; Folia, & pauciores edunt, angulos obtuſioreſque, & ipſa maiora fiunt, ac virentiora, & vnicolora, cum ab initio eadem puſilla ſint, nigra, & maculis albis diſtincta aliquando inferne ſubrubentia; cum autem erigitur, folia rotundantur obliteratis ex toto vtrinque angulis omnibus, ſolo eo, qui in ſummo eſt, relicto; ſemper tamen dura ſunt folia & lenta, & in ſuperiori parte lęuia, pediculo longo adnexa flos lanuginosus totos fructus veſtiens: racematim in cacuminibus tantum baccæ rotundæ in maturitate nigrę, raro flauæ, quaterna, & quina ſemina ad ſummum continentes, rimoſa, tenui membrana obducta: circulus in ſumma bacca, qua floris veſtigium: differentias alias non ætatis, ſed generis adhuc non vidimus, quamuis Dioſcorides tria afferat genera candidam nigram ob baccarum colorem, & tertiam Helicem quaſi clauiculam ſterilem. Theophraſtus quoque, & Plinius eadem tria in alias plures differentias diſtribuunt, pro fructus magnitudine, ſapore, & colore, foliorum, ſed de Helice ambigit Theophraſtus, vtrum generis, an ætatis ſit differentia, vt multi putant, primo fieri Helicem, deinde vetuſtate in Hederam tranſire; appellant autem hederaſcere, & in Hederam tranſire, cum erigitur nullis affixa, quando, & ſimpliciora ſunt folia rotundioraque, cum in Helice ſint parua, angulata, & concinne diſpoſita ac ſine fructu: contendit Plinius eaſdem genere differre maxime ob foliorum varietatem in Helice. Quandam enim herbaceo folio virentique, aliam candido, tertiam verſicolori conſtare, quæ Thracia vocatur. eandem Dioſcorides tradit Rubro folio, quod nemo alius notauit; ſed non cogimur ob hæc Hęlicem genus diuerſum ponere cum in ea, quæ manifeſte hederaſcit, variam foliorum & germinum naturam contemplemur, quod in paucis aliis reperitur, vt notauit Theophraſtus: fit vero alicubi, vt Helix nunquam hedereſcat ob imperfectionem quandam, non ſpeciei, ſed indiuidui, vt in arboribus pleriſque accidit, ſed præter dicta genera eſſe, & humilẽ Hederam græcę Chameciſſum, quàm inter herbas recenſebimus, & rigentem Hederam, quę per ſe ſtat, ſine adminiculo, ob id ſola omnium generum vocata eſt, Ciſſos græcè ideſt Hedera, vt tradit Plinius, ſed hanc in Theophraſto non aliam intelligimus quam ætatis perfectę Hederam. Aequiuoce quoque, ob gręci nominis ſimilitudinem Hederę nomen tranſit in Ciſtum, cui flos Roſę ſylueſtris inodorus, vt Plinius ſcribit ex Theophraſto, vbi Ciſſos legitur non Ciſtos, ſed de hac inter ſuffrutices agemus. Smilax quoque aſpera Hedera Cilicia cognominatur, de qua ſuo loco agendum; Hederę mira naturam traditur à Plinio ad experienda Vina, ſi vas fiet ex ligno eius, vina tran-

tranſfluere,ac remanere aquam,ſi qua mixta fuerit. Theophraſtus igniaria ex ea materia fieri teſtatur, quoniam calida.

CAP. VI.

AGRIFOLIVM frutex eſt; virgis virentibus; folio aculeato; figura Lauri, rotundiori, lateribus fimbriato, vt Ilicis, hæc per ætatem arboreſcens Hederę ſimilis redditur, folio nequaquam fimbriato, nec pungente; floſculos candicantes iuxta folia gignit; baccas fert rubentes racematim circa ramos, carne modica, ſub flaua conſtantes, & ſub dulci; oſſicula intus tria aut quatuor oblonga ſtriata, & depreſſa; perpetuo folio conſtat, ac læte virenti; ideo transfertur in Viridaria ex montibus, vbi gignitur. ruſtici, ex cortice radicum decocto viſcum parant, hęc fortè Rigens erit Hedera apud Plinium.

CAP. VII.

VISCVM frutex eſt in alienis arboribus viuens præcipuè in Quercu, Cerro, ac Pino; Pluribus circa arborum ramos in orbem ad natis cubitalibus ramoſiſque, foliis veluti linguis binis in longo pediculo ſemper virentibus, baccas fert virides ſucco lento plenas, ex quo Viſcum conficitur, bina intus ſemina continentur depreſſa, Theophraſtus Viſcum in Quercu, Ilice, Terebintho & aliis pluribus oriri ſcribit. Idem vero eſſe Hyphear apud Arcades, & Stelim apud Euboenſes, ſed in Pino, & Abiete: Alij autem differre etiam formis tradunt, & fructu, quamuis in eadem Arbore naſcantur; aliud folio perpetuo conſtare; aliud deciduo; iis pro pabulo vtuntur, poſt meſſem boues, & iumenta, & pingueſcunt. Oritur ſtercore auium confecto in eorum aluis, viſco; ſemine autem puro cum excremento demiſſo, vnde pululat tanquam fimo adiuuante mirum autem quod in terra pupulare nequeat, & vt Plinius recenſet, omnino ſatum nullo modo naſcitur, nec niſi per aluum auium redditum, maxime palumbis, & turdis. Hæc eſt natura, vt niſi maturatum in ventre auium non proueniat. Altitudo eius non excedit cubitum, ſemper fructicoſi, ac viridis mas fertilis, fęmina ſterilis, aliquando non fert; Viſcum fit ex acinis immaturis collectis in meſſe, de in ſiccatis, & aqua conditis, vt putreſcant, duodenis fert diebus: iterum tradunt, & à corticibus carnem lenteſcentem ſeparant, hoc eſt Viſcum pennis auium tactu ligandis, ſed oleo Iuglandis ſubactum, cum libeat inſidias moliri. Druides in Gallia Magi nihil habent Viſco & arbore, in qua gignitur, ſi modo ſit Robur, ſacratius. Dioſcorides fruticem Buxeo folio conſtare ſcribit, ex cuius acinis in Quercu naſcentibus, fit Viſcum,

gigni

gigni etiam in Malo, Piro, & aliis pleriſque arboribus. Hodie lignum Viſci Quercini deraſum Drachmæ pondere exhibent Pleuriticis ex aqua hordei, aut alia ſimili; nam ſudore copioſo ab orto dolorem ſedat.

CAP. VIII.

LIGVSTRVM frutex eſt ſepibus naſcens; perpetua fronde; Foliis Oliuari figura, ſed mollibus, viridibus, maioribus; Floret cacuminibus racematim, exili flore candido, & valde odorato; baccas fert nigras ſuccoſas; intus duo ſemina vel tria continentur: colitur etiam in hortis opere Topiario, & floris gratia: Dioſcorides Cyprum vocat foliis Oleę latioribus, mollioribus, & viridioribus; flore candido, muſcoſo, odorato; Semine Sambuci, nigro, ex eius floribus vnguentum Cyprinum paratur. Plinius Cyprum arborem Aegyptiam ſcribit: foliis Ziziphi: ſemine Coriandri: flore candido odorato, quam putant quidam eſſe in Italia Liguſtrum.

CAP. IX.

SIRINGA vulgo appellatur frutex, qui in Viridariis colitur floris tantum gratia, vix excedens bicubitalem altitudinem: cortice albo: foliis coniugatim per interualla, Vlmi minus rugoſis, & neruis, in longitudinem diſcurrentibus, vt in Plantagine: flores fert candidos, valde odoratos: ex quatuor foliis conſtantes paruæ Roſæ magnitudine, tres aut quatuor in vno pediculo ſummis fructibus inſidentes: fructus eſt cutaneus Roſæ ſimilis; ſed breuior, ac tenuior in quatuor barbulas deſinens; intus ſemina dura, & farcta, tria aut quatuor.

CAP. X.

ROSA frutex eſt infirmus & cito ſeneſcens, niſi recidatur, vt cum Suffruticibus ambigere videatur: Ideo Theophraſtus modo inter Suffrutices, modo inter Frutices numerat: ramis hoſpidis frequentibus, aculeis non rectis, ſed modice recuruis, vt in Rubo: foliis ſubrotundis circum ſerratis pluribus in vno pediculo, diſpoſitis vt in Fraxino: florem iucundiſſimum fert, nomine ſui fruticis: foliatum, & latisfoliis, in medio ſtamina ſunt luteis apicibus, quem proprie Roſæ florem vocant: foliorum color aliis rubens, aliis candidus, aliis candor ineſt rubore aſperſus, qui proprie roſeus, & carneus vocatur, aliis Pallidus. Differentia quoque eſt ex numero foliorum, magnitudine, & odore, comitante quoque aliqua fruticis differentia, pro magnitudine, & par

uitate,

uitate, aſperitate, & leuitate. Quæ igitur roſeo colore eſt, naſcitur in frutice valde hiſpido, quaterna cubita excedente, primo floret inter cæteras: campanam videtur appellare Plinius, quæ præcox eſt, & Trachiniam minus rubentem: Roſam fert multis foliis conſtantē amplam odore iucundiſſimo, ex hac colligitur aqua per diſtillationem odoratiſſima; Medici quoque oleo infundentes roſaceum componunt: ſuccus ex iiſdem & infuſio, ad purgationes paratur: Theophraſtus plurimis quina folia eſſe, quibuſdam duodena, vicenaq;, aliis longe plura: ſunt enim quas centifolias vocant, ſed folia interna parua admodum ſunt non iucundi odoris, nec amplæ magnitudinis: odoratiores inter amplas, quibus pars ima ſcabra: quamuis locorum ratione & odoris, & coloris, pręſtantia contingat. ſeritur optimè caule conciſo, naſcitur etiam ſemine, ſed tardius quod flori ſubditum ſuo in Malo contentum Cnico ſimile, aut acanaceis lanugine quadam obductum gerit, reciſa, & vſta florem melius profert, relicta autem excreſcit, & ſylueſcit: ideo ſępius transferre melius eſt. ſic enim Roſam effundi pulchriorem, ſylueſtres aſperiores tum virgis, tum foliis conſtat, & florem minus odoratum ferunt, minuſq; coloratum, & minorem, hæc Theophraſtus de omnibus Roſis. Apud nos, præter carneam Roſam, quędam rubens eſt multifolia, minus tamen quam carnea, & latior minime amara ideo ſine vi purgandi: conditur ſaccaro ad aſtringendum roborandumque. Oritur hæc in breui frutice, vix cubitum excedente, & aculeis infirmioribus, conſtat calyce ſcabro, ſericis floret, odore iucundo ſed exili. hanc Plinius Mileſiam vocat, colore ardentiſſimo, quæ non excedit duodecim folia, feraque eſt. alia apud nos huic ſimilis inter peregrinas viſitur, colore magis diluto, accedente ad carneam, latiſſimis foliis, pluribuſque in ſe conuolutis, vt explicari nequeant, odoratior rubente. Eius frutex ſimiliter paruus eſt, & ſolus ſpinis caret. hanc Græculam videtur Plinius appellaſſe, conuolutis foliorum paniculis, neque dehiſcentem niſi manu coactū, ſemperq; naſcenti ſimilem, latiſſimis foliis. quarta candida maxime omnium numeroſo folio conſtat, ſed paruo, odore valde exili, floret cum rubente, in frutice quoque ſimili. Plinius hanc Alabandicam vocat, viliorem albicantibus foliis: & Spermoniam plurimis foliis, ſed minutiſſimis, viliſſimum non multo odoratam; Quę ex translatione in Campanica & circa Philippos adeo profecit, vt latiſſima, & maxima folia prouenerint, non tamen odoratiſſima, quàm Centifoliam vocant; Muſcatula apud nos appellatur, ob odoris excellentiam, ſed quæ opere Topiario colitur; caudice cæteris craſſiore: ramis longiſſimis: aculeis rarioribus. Roſa parua ex quinque foliis conſtans candidis, multis, intus floccis, puluiſculum luteum, fundentibus amarior hæc & maiorem vini pugnandi habet: tardiſſime floret, & pręduret vſque in autunnum, in hoc genere

quædam

quædam reperitur multifolia, forte Præneſtina apud Plinium, quæ celebratiſſima, nouiſſime deſinit. Syluestris in ſepibus ſponte naſcitur, virgis prælongis, rubo ſimilibus fert paruam Roſam non excedentem quinque folia, colore albo, aut ſubrubente, exili odore: altiores virgæ, & ſpinoſiores ſunt, quibus ſubrubentes Roſæ, humiliores quibus albæ in ramis vtriuſque ſæpe viſuntur ſpongiolæ, villoſæ, quibus magna uis ad calculum frangendum potu, & capillum nutriendum in vnctione; Dioſcorides eandem Cynosbaton appellat, quaſi rubum Caninum; nam rubo ſimilis multo amplior, arboreus; folia tenuiora, quam Roſæ, Latiora quam Myrthi: Aculei Robuſti circa virgas: flos albus: fructus oblongus, nucleis Oliuarum ſimilis, in maturitate rubens: lanea intus natura, ſemina complectens anguloſa, & alba, vt in cęteris Roſis. Theophraſtus inter Rubos tertium genus deſcribit Synosbaton fructu ſubrubente ſimili Malo Punico, inter fruticem & arborem Punicę non abſimilem: folio Viticis: fructus colligendus auerſo flatu, alioqui periculum oculis imminere, Theodorus aliquando Caninam ſetem vertit. Plinius modo Cynorodon, modo Synosbaton vocat, videturque aliam intelligere: nam de Cynorodo inquit, radicem ſyluestris Roſæ, quàm Cynorodon vocant, ſomnio oſtenſam, valere ad morſum canis rabidi, in lacte bibitam, etiam cum aquas incipiunt expaueſcere, ſpongiolæ, quæ in medij ſecus ſpinis naſcuntur, cinere cum melle alapecias explent, alibi inter Rubos inquit, Alterum genus Rubi eſt, in quo Roſa naſcitur, gignit pilulam Caſtaneæ ſimilem præcipuo remedio calculoſis, vbi per pilulam Caſtaneæ ſimilem videtur ſpongiolam intelligere villoſam, Echino Caſtaneæ ſimilem. alibi de eodem ſcribit, aliud genus Rubi, Roſe ſimilitudine, qui vocatur Cynosbatos, alibi inter Roſas coroneolam vocat in Rubo natam, iucundi odoris, quamuis anguſti, licet alteram coroneolam ſcribat media magnitudine: autunnalem ſine odore: ſed aliam intelligit Cynosbatum, quæ & Cynosbatos vocatur, folio veſtigio hominis ſimili: fert vuam nigram, in curuis acino neruum habet, quæ hactenus incomperta eſt, Capparis quoque Cynosbatos vocari traditur ab eodem: ſunt & Roſæ luteæ quinque foliis conſtantes, vt ſyluestres latiore tamen: odore ingrato, frutex, & folia ſimilia ſylueſtri. Plinius alteram Græculam vocat, Pallidam, Spinoſam, longiſſimis virgis quinque folium. Addit autem Plinius alia genera, vt Gręcam, quæ Lychnis vocatur à Grecis non excedens quinque folia, Violæ Magnitudine: odore nullo, in humidis naſcens, & Moſceuton à caule Maluaceo, ſed eæ æquiuocè potius Roſæ appellatæ ſunt, alio loco explicandæ.

CAP. XI.

RVBVS frutex eſt vbique proueniens, virgas ferens longas, & infirmas, inclinatas ad terram, colore ſubrubente aculeis frequentibus aduncis, vt in Roſa, præſertim ſylueſtri: folia fert in vno pediculo terna, vel quina, latiora, aſperioraque quam Roſa, nigricantia: floret in ſummis Ramulis, tanquam in racemulo quodam raro: flores longe minores, quàm in Roſa ſylueſtri, candidi aut ſubrubentes ſedent, in inferna parte: fructus, qui Moro ſimilis dum maturatur, rubeſcit, tandem niger fit, ſucco vinoſo, ex auſtero dulci, Rubi Morum appellatur, in hoc igitur ſingulis ſeminibus pericarpij ſuccus datus eſt, in Mali Punici granis, nullo externo cortice præter florem, & floris inuolucrum, quod in Roſæ fructu, & Punico nunquam abſcedit: ſed in fructus corticem, aut pericarpium abit: vnde flos in ſummo inſidet in iis; in Rubo autem circa ſedem: Eius tres differentias nouimus, vnum, qualem deſcripſimus, ſępibus idoneum: alterum humilius, fructu paruo, ſed grauioribus acinis, duobus aut tribus, aliquando vnicis, ſuauiori ſucco, in humidis naſcens: tertium montibus proprium, infirmis ſpinis, iisque paucis, & breuibus, quæ facile decidant: foliis oblongioribus, & in acutum deſinentibus, inferne candidis: fructus alioqui ſimilis excelſiori Rubo, ſed in maturitate rubeſcit tantum, non nigreſcit, ſapore acido, guſtui grato, in Alpibus Ampomelas vocant. Theophraſtus Rubum, qui græce Batos dicitur, ſpinoſum tradit non ſolum ramis, ſed & foliis cunctis, folia in extremo & lateribus ſinuata, perpetua alicubi in aquis naſci, eſſe autem plura genera, ſed maxima inter ſe diſcrimine diſtantia: quadam enim erectam, & excelſam eſſe aliam quæ prope à terra, & protinus deorſum vergit, cumque ſe terræ coniunxerit, rurſus radicat, quem quidam appellant. Eſſe Humirubum præterea Cani Rubum græce Cynosbaton vocatum, de quo diximus in Roſa. Videtur autem per excelſam Rubum noſtram ſignificare. Humirubus autem inter plantas humilioris naturæ recenſenda eſt, quę à nobis Fragaria appellatur; Nullum enim genus Rubi noſtri eo modo radicat. Dioſcorides duo genera tradit, Rubum vulgaris notitiæ, alterum Ideum: quoniam in Ida copioſe prouenit, longe tenerior priore, & minoribus ſpinis quanquam, & ſine ſpinis inueniatur, quæ conditiones ſatis conueniunt, noſtro montano Ampomelas ferenti. Plinius Rubi inquit Mora ferunt, & alio genere, Cynosbatos ſimilitudinem Roſæ, Tertium genus Ideum tenuius eſt, quàm cætera, minoribuſque ſpinis, & minus aduncis.

CAP. XII.

VVA ſpina vulgo appellatur frutex breuis, qui in hortis colitur: frequentibus virgis, cubito altioribus, aculeis rectis ternis per interualla folia laciniata, quaſi Appij, aut Vitis: floſculi inter folia ſubcandidis ſummis fructibus inſidentes: fructus rotundi, acinis vuæ ſimiles, ſubhirſuti, in maturitate ex viridi flaueſcentes, ſeminibus intus paruis: matureſcunt æſtate incipiente in ſaporem dulcem, & pinguem cum antea auſteri eſſent vuæ acerbæ modo. Aluis frutex in Alpibus, naſcitur prædicto ſimilis, ſed nullis ſpinis, vulgo Rhibes vocatur: folio latiore: fructu in maturitate rubente: ſapore acido, quo Medici vtuntur ad febrium ardores. Serapio aliam videtur intelligere hoc nomine Ribes: inquit enim folia inſunt lata, rotunda, & viridia, fert capreolos nuper prodeuntes colore è rubro in uiridem langueſcentem: fructum ſubacidum: aſſumi autem ſuccum è capreolis, ac fructu ad febricum ardores. nam acidus vtrique. At planta, quam deſcripſimus, capreolis caret. forte intellexit Creſpini noſtri tenella germina, rubeſcentia, & acida. eſt autem Creſpinus, qui à quibuſdam Berberis vocatur, frutex ſpinoſus, virgis bicubitalibus, rectis; tenui cortice, alboquè; foliis ſubrotundis, in ambitu ſerratis, Ilicis modo, angulis acutiſſimis; ſed nequaquam pungentibus: ſub ſingulis foliis tres aculei recti ac firmi acutiſſimi, quæ ſunt, nouella tamen germina aculeis carent, quę dum tenella ſunt cum ſuis foliis ex viridi ſubrubentibus guſtui grata ſunt ob aciditatem: floſculi ſunt pallidi in racemulis, è quibus rari fructus pendent, oblongi & rubentes; magnitudine grani Punici, ſapore auſtero acidoque, intus vnum aut duo ſemina nigra continentur oblonga, nullo oſſe, oritur in Alpibus. Alius eſt frutex Ribi ſimilis, ſed fructu nigro Piperi ſimili, & acri, quod Piper vocant, peregrina planta. Hanc forte intellexit Plinius, cum inquit Piperis arborem, iam etiam habet Italia, maiorem Myrtho, nec abſimilem, amaritudo grano eadem, quæ Piperi Muſteo creditur eſſe, deeſt toſta illa maturitas, ideoque, & rugarum, colorisque ſimilitudo.

CAP. XIII.

OXYACANTHA, quàm aliqui vulgo Prunum album vocat, arbor eſt in ſæpibus naſcens, cortice, ligno, ac foliis Azarolo ſimilis: ideo Azarolus ſylueſtris vocari poſſit: nam & eius inſitiones optime recipit: ſed minor, ac valde ſpinoſa: floſculos fert candicantes, longuiſculo pediculo, fructus ſimiles, ſed paruos fere

Myrthi magnitudine,rubentes : pulpa intus flaua,minus ſuaui : oſſe ob fructus paruitatem vnico, & grandiuſculo, diutius ſeruantur in arbore fructus per hyemem, poſtquam folia deciderint : hanc Plinius videtur tertium genus Meſpili appellaſſe, cum inquit : degenerat, tam & ſi Antedoni ſimilius eſt,quod Gallicum vocant. Theophraſtus græce Anthenoidem vocat, quaſi ſpecie Anthedonis : vtrique lignum ſpiſſius eſt, & flauius, ſolidum, nullam ſentiens putredinem. hanc eandem Dioſcorides, Oxyacantham, quaſi acutam ſpinam vocat, & Pyrinam, ſeu Pyricantham, Piraſtro ſimilem,minorem,& valde ſpinoſam : fructum Myrtho æqualem, in maturitate Rubrum friabilem intus nucleum habentem, radicem Multifidam, & profundam ſed alia eſt Oxyacantha apud Theophraſtum, vt patet in Lycio.

CAP. XIIII.

AZAROLVS vulgo dicitur arbor iuſtæ magnitudinis : caudice candicante : ligno intus flauo : folia fert in extremis, ſciſſa,quaſi Apij : fructum paulo minorem Meſpilo, paruo quodam vmbiculo flaueſcentẽ,cum quadã rubedine odoratum, cũ dulcedine auſterum. tria intus oſſicula continet ſubrotunda : matureſcit autunno incipiente: apud Theophraſtum,& Plinium Anthedon vocatur:minori fructu quàm Satanea, ſed qui odore præſtet,& guſtu aſtringentior ſit,ac diutius aſſeruari poſſit. Arbor magnitudine excellit, eidem folia ſunt fiſſa, quæ parte poſtrema Apium imitantur, amplioribus ſciſſuris diſtenſa, neruata, Appio tenuiora, & longiora, longo, & tenui pediculo : vehementer rubeſcunt : antequam decidant : radit alta, & numeroſa, ideo inexplicabilis. Dioſcorides Aronam,in genere Meſpili à nonnullis vocari tradit, ſpinoſam arborem,folio Pyracanthę, fert pomum ſuaue,exiguo malo, non diſſimile, tribus intus oſſiculis : vnde nonnulli Tricaceum appellauere. Noſtra tamen vtpote magis domeſtica, ſpinis caret, vt teſtatur quoque Theophraſtus, vbi de Sorbo loquens inquit, tam Sorbum,quàm Meſpilum aculeis carere,quod quidem huic generi conuenit non vulgari Meſpilo.

CAP. XV.

MESPILVS arbuſcula eſt ramis in latitudinem ſparſis, ſpinoſiſque : cortice ſubruffo : foliis Lauri longioribus, anguſtioribus : fructu rotundo amplitudine parui Mali, exterius fuluo, interius albo,reſimo vmbilicum circundantibus quinque barbulis, quæ florem tegebant ex ruffo palleſcentem:intra pulpam quinque oſſi-

oſſicula continentur depreſſa: ſero matureſcit hyemem attingens, ſapor cum auſtero dulcis: Theophraſtus & Plinius, cum tria genera faciant Meſpili. hanc Setaniam, ſeu Sataniam vocant, grandiore fructu, albidiore ſolutiore: ligno intus molliori: Dioſcorides in Italia naſci Setaneam, quàm aliqui Epimelida vocant: foliis Mali ſed minoribus: pomo rotundo, eſui, apto: latiore vmbilico, quod aſtringit, ſeroque matureſcit.

CAP. XVI.

LYCIVM in Italia arbuſcula eſt aculeis acutiſſimis armata: cortice læui, ſubfuluo, ſed interius pallido: foliis Buxo longioribus, in ambitu, ſerratis perpetuis: flores in cacuminibus racematim inſunt candicantes, baccas autem fert Myrtho minores in maturitate croceas, ſaturato colore, guſtu inſuaues: nucleis intus duobus, aut tribus: perdurant autem hę in multam hyemem vt Oxyacantha: oritur locis humectis, & incultis, Dioſcorides Pyxacantham quoque appellari teſtatur, ob ſimilitudinem cum Buxo: arborem ſpinoſam: ramis tricubitatibus, amplioribus, foliis Buxi denſis: fructum fert Piperis, melinum, ideſt luteum (vbi loco huius μήλινον legitur μέλανα: id eſt nigrum, denſum, amarum, leuem corticem aut pallidum, referentem Licij medicamenti colorem, cum ſoluitur: radices multas, obliquas, & lignoſas habet: amat loca aſpera, eſt autem Lycium medicamentum, ſuccus expreſſus, & denſatus, vel ex fructibus vel ex radicibus, ramiſque tuſis, decoctiſque, colore exterius nigro, interius ruffo, & croceum reddente, quale optimum, quod ex India afferebatur morbis oculorum præſtantiſſimum. Plinius eadem fere ex Dioſcoride tranſcribit. Apud Theophraſtum Pyxacanthæ, ſeu Lycij nomen non reperitur, videtur autem hanc intellexiſſe ſub nomine Oxyacanthi, ideſt acutæ ſpinæ inquiens: eam perpetuo virere: in plana deſcendere, geminare ineunte vere: fructum reddere poſt Vergiliarum occaſum, eiuſdem fructum inter ſylueſtria recipi in coronis. nam hæc perpetue ſcilicet virere, & fructum in coronas expeti: nequaquam ſyluestri Azarolo conueniunt: illã enim ſparſos gerit fructus inter ſpinas, hæc racematim totis fere ramis onuſtis fert colore elegantiſſimo. Recentiores aliud genus Lycij confici pręcipiunt ex Caprifolio, quàm & Matriſyluam appellant, de qua alibi dicitur.

CAP. XVII.

SPINA Cernalis vulgo appellatur arbuſcula in paluſtribus, Pruno ſimilis, aculeis rectis, longis, & raris: ſed foliis, & floſculis Sileri ſimilis eſt: floſculos habet magis herbaceos, baccas nigras, Myrthi ma-

magnitudine, pulpa intus viridi, qua pictores vtuntur, eadem ſaccharo condita aut melle aluum purgat: ſemina intus, aut tria, aut etiam quatuor continentur.

CAP. XVIII.

SEQVVNTVR, quæ florem non in ſummo fructus, ſed in ſede habent, ac plura ſemina in communi conceptaculo. Inter hæc Vitis ambigit inter arbores, & frutices: caudice infirmo, & intorto, vt ſine adminiculo per ſe ſuſtineri nequeat: cortice aſpero, & nigro, fibroſoque: germina edit longiſſima, quæ clauiculis quaſi manibus vicinas arbores amplectuntur, & ſcandunt, ideo breui tempore ad magnam altitudinem creſcit, & niſi crebra amputatione coerceatur, multitudine Viticularum luxurians ſylueſcit: folia fert ampla, varie laciniata, vt Ficus, quos Parapinos vocant: floſculoſos paruos, & candidos, vt Olea: racemos ingentes, onuſtos ſuis granis, quę Vua appellatur, vnde vina vice diuini nectaris pro hominum potu habentur, alba, flaua, rubra, vel nigra, dulcia vel auſtera, odorifera, multum ſpiritus æterei participãtia, pro varia vuarum differentia in iis ſemina tria continentur, oblonga, quę vinaria vocantur. Vites ex arboris quidem ſpecie non differunt euidenter: ſed pro vuarum colore magnitudine, & ſapore multum, maxime autem ex vinorum varietate, multum ad hoc conferente Soli, & Cęli ſtatu: adeo vt terrarum qualitates, & adiacentium herbarum vina redoleant. idcirco Vites in ſaxoſis, & tofaceis ſatæ, & procul afimo, cæteriſque male olentibus ſinceriſſima reddunt vina, & guſtui gratiſſima, ſaluberrimaque. Ex Theophraſto hæc habentur, Vitis corticem ſpeciem radicis habere, neruoſum, macilentum, tunicis multiplicem, quem auferunt cultores: medullam carnoſam: materiem lentam: radices tenues, ſobolem ſurſum verſus procreantes, ideo euellendas, quæ in ſumma tellure ſunt: folia ampla, aliquatenus fiſſa, longo pediculo propendentia, & tremula ex neruulo, & cortice, & carne conſtantia: frutificare ex nouellis ſurculis: florem lanugineum amplectentem fructum: nam decidunt perforati: fructum congeſtum: ſuccum vinoſum. Ex ſemine natam degenerate, vt pro nobili ignobilis, & ſæpe ſylueſtris oriatur, adeo vt quædam fructum non maturet, quædam eundem non compleat, ſed ad florem vſque perducat. Dioſcorides ſylueſtris fructum ſi ad maturitatem proueniat, paruum eſſe, & nigrum, & aſtringentem. Plinius Labruſcam vocat ipſam Vitem ſylueſtrem, & quandam albam eſſe teſtatur, cum dicit Aenanthem ex alba Labruſca pręſtantiorem eſſe quam è nigra eſt autem Aenanthe, vt idem inquit Vitis Lambruſce vua, quæ cum flore colligitur, quando optime olet, vel, vt Dioſcorides, eiuſdem fructus flore-

floreſcens, ideſt racemi flore onuſti, qui à Medicis expetuntur, ad ventriculum roborandum; quamuis etiam herba quædam Oenanthe appelletur alibi explicanda. Alia quoque traditur Vitis Syluestris, & Vitis alba, ac nigra, de quibus inter Infrutices agemus.

CAP. XIX.

ARBVTVS in montibus tantum naſcitur: arbor non magna: cortice ruffo, & fibroſo, quale in Scopa: materie dura, & ruffa: folia fert Lauri, paulo anguſtiora, longioraque, vndique ſerrata, perpetua: floſculos in racemulis fert concauos, & candidos in ſummis ramulis circa vtrumque Solſtitium: fructus rotundos, aſpera ſuperficie, in maturitate ex croceo rubentes, pulpa intus flaua, quæ in medio mollior eſt: circam ipſam ſemina rariuſcule diſpoſita ſunt, parua, oblonga, nigricantia, leuia, exterius pro cortice circumducitur pulpa aſperior, oſſiculis multis inſpiſſata: incipit matureſcere in autunno, & perdurat in multam hyemem, quando iterum floret. huius arboris differentias conſpicuas, nequaquam animaduertimus, præter modicam quandam in fructu: nam quidam parui Mali amplitudinem implet rubore magis nigricante: mollior & ſuauior in mediterraneis proueniens: quidam Auellanæ magnitudinem non excedit, flauior & aſperior, in marittimis tractibus magis: Theophraſtus tria habet nomina, quaſi tres eius ſint ſpecies: Comaron, quàm Arbutum interpretantur: Neleam, quàm Latine Vnedonem, quia vno edito ob igniauiam in guſtu, negligitur, vt Plinius ſcribit: Tertiam Andrachnem, quod Portulacę herbę nomen eſt. Theodorus Adrachnem legit ex Plinio, & Potulacam interpretatur. omnibus cortex cadit: folia perpetuè virent. Arbutus eſt, quę pomum cibo idoneum fert: magnitudine non multum præſtat: corticem tenuem Tamarici ſimilem: folium inter Ilicem & Laurum: floret menſe Pyaneptione, quem male Iulium interpretantur, cum potius Nouember ſit, aut October: flores concaui ore aperto, vt ouum excalptum, racematim cohęrent, qui cum deciderint, perforati reperiuntur, remanente fructu, inſtar verticilli circa fuſum: fructus anno integro matureſcit, vt ſimul hunc haberi, & alterum florere contingat: carbones optimos facit, quippe ſolidiſſimos, vtiles ad argentum excoquendum. Videtur autem intelligere, eam, quæ fructum maiuſculum ferat, & guſtui gratiorem. Potulaca autem folio Arbuti, vel Mali Medicæ: cortice albo circumrumpi ſolito, quo in orbem detracto non interit, etiam ſi tàm internus, quàm externus detrahatur: lignum mulieribus ad opus textorium vtile: montibus propria, germinare incipit cum Vrbanis: fructus Arbuto ſimilis: maturatur primus, cum Vua dulceſcit, poſterior, cum floret;

ret;

ret: bis enim frutifera eſt hyeme incipiente. hæc omnia noſtrę conuenirent præter corticis albedinem. Vnedonem autem priuatim non deſcribit. Plinius Vnedonem alio nomine Arbutum vocari, arborem fruticoſam, cuius pomum terreſtribus Fragis ſimile, ſed inhonorum; anno matureſcit, pariterque floret, ſubnaſcens cum aliud coquitur: hoc duobus nominibus gręci vocant, Comaron, & Memecylon, ex quo apparet totidem eſſe genera. Dioſcorides tamen tanquam vnicum Comaron quidem ipſam arborē vocat: Memecylon autem ipſum fructum. de Adrachne autem inquit arborem in Græcia eſſe syluestrem, non in planis, ſimilem Vnedoni, folio tantum minore, & nunquam decidente: cortice nec ſcabro quidem, ſed qui circumgelatus videri poſſit, tam triſtis aſpectu eſt.

CAP. XX.

SCOPA, frutex eſt in incultis & aridis copioſiſſimus: intortis ramis: cortice ruffo, ac deciduo, vt Arbutus: ligno duriſſimo, ac ſubrubente: radicibus tuberoſis, & inæqualibus: foliolis tenuiſſimis, vt Myrica, perpetuis: floſculi ſunt arentes circa ſummos ſurculos, tanquam in ſpica, concaui, vt in Arbuto, ſed exiliores valde, albi aut purpuraſcentes, in quibus aridum ſemen continetur tanquam in folliculo, minutiſſimum, aſperumque, eius differentiæ plures: nam quædam floſculos in quatuor particulas diſſectos fert: quædam tanquam minuta granula habet, virentia, quæ nequaquam dehiſcunt: frutice quoque diſtant, magnitudine, & paruitate, & inter eas, quædam ramos humi ſtratos fert circa ſtagna marittima. Dioſcorides Ericam vocat, fruticoſam arborem, Myricę ſimilem longe minorem, cuius flore apes improbum mel efficiunt. Theophraſtus inter frutices numerat, qui cacuminibus fructum ferunt. Plinius fruticem non multum à Myrica differentem colore Rorismarini, & penè folio: in Autunno ſola floret in ſyluis, & plurima eſt ab AEquinoctio, Autunni vſque in occaſum Vergiliarum, ideo mel eo tempore improbū fit arenoſo ſimile, quod Ericęum vocant.

CAP. XXI.

ERMELLINVS, arbor eſt peregrina: non parua: cortice ſubcandido & lęui, materie alba corde nigreſcente, adeo vt quidam Guaiacci lignum eſſe putauerint: folia fert Citri anguſtiora, & candidiora, mollia, decidua: floſculos racematim ſurculis hærentes, concauos Arbuto ſimiles, ſed ex candido palleſcentes, ac minores: fructus orbiculatos ſine pediculo hęrentes vmbilicis quibuſdam, magnitudine Arbuti tenuioris, ſed læui ſuperficie, colore fuluo, ſeminibus intus ſex oblongis

oblongis cartilagineis, circa medium diſpoſitis, ſepiente pulpa; matureſcunt hyeme incipiente, ſapore glutinoſo, dulci, & auſtero, Ermellina vocant in Hetruria. floret æſtate incipiente. Quid ſi apud Plinium dicamus inter Mala, eſſe Tuberum alterum genus, quod Sericum cognominatum eſt à calore? peregrinum in Italia: arbor aggeribus præcipue decora, Quoniam & in tecta iam ſyluæ ſcandunt. fructus baccis ſimiliores, quam Malis. Galenus Serica ab inſolentibus tantum, & Effrenatis pueris, ac mulieribus cibo expeti teſtatur: Exiguum præbere alimentum. difficile concoqui, ſtomacho inutilia.

CAP. XXII.

GVAIACVM lignum ex India Occidentali primum aduehi cœpit, vbi Guaiacam appellant: oriri teſtantur in inſula Sancti Dominici, ex quo loco Chriſtophorus Columbus, cum viros & mulieres in Italiam duxiſſet, ferunt ſimul & Luem, quam inibi Buuam appellant eius regionis familiarem tuliſſe, qui poſtea Morbus Gallicus appellatus eſt; vnde contingit ex eodem loco remedium quoque aduectum eſſe. Sunt autem caudices craſſi, quorum maximi virilem craſſitudinem non excedunt, minimi vero crura hominis æquant: ligno denſiſſimo, in ambitu albo, vel potius flaueſcente; in medio, qua cor, nigro, Ebeni formæ ſimilitudine, reſinoſo, ſapor ineſt non inſuauis, ſubamarus, cortex craſſus, coloris cinerei ſcaber, ſimilitudine quadam Buxi, guſtu amarior ligno. Hyſpani referunt arborem magnam Ilicis magnitudine, multis ramis, cortice craſſo, gummoſo, qui ſponte abſcedit à corpore, cum ſiccatur, amplo corde ad nigrum tendente; tota materie valde dura, vt Ebani atque etiam magis: folio paruo, duro; ſingulis annis flores ferre luteos, è quibus fructus emergit, rotundus & ſolidus, ſemina intus continens magnitudine Meſpili. Alterum genus in Inſula Sancti Ioannis, ſupradicto ſimile, ſed caudice, & ramis tenuioribus; nullo intus corde, aut paruo qui in trunco eſt, non in ramis: hoc genus odoratius eſſe & amarius, & efficacius in ſanando morbo Gallico; Idcirco Lignum Sanctum vocant, quod Guaiaco præfertur: Guaiacum poſtea in Orientalibus repertum eſſe teſtantur, magnitudine Fraxini: foliis Plantaginis breuibus ac duris: floribus luteis: fructu Iuglandis magnitudine, qui eſu aluum ſubducit: cortice annoſis quidem nigro, iuuenibus vero ſubrutilo: vſus autem, tum Guaiaci, tum Ligni Sancti, & corticis apud Indos traditur, non ſolum ad prædictam luem ſanandam, & ex toto extirpandam: præceteris aliis remediis proprietate quadam Naturæ, ſed etiam ad pleroſque morbos antiquos, ab humore frigido, prouenientes, qui cæteris remediis tolli non potuerunt; vtun

tur autem ſimplici decocto in aqua nullo alio admixto: Quamuis enim multi varia immiſcentes vſi ſint ſatis fœlici ſucceſſu, tamen experientia compertum ferunt, longe fęlicius egiſſe, qui ſimplici decocto vſi fuere, quaſi proprietas ſubſtantię diuerſarum rerum mixtione hebeteſcat: Vim habet calefaciendi & exſiccandi mediocriter tamen: at intime in partes ſolidas & oſſeas peruadens abſtergit, & ſudorem prouocat. placet autem modum pręſcribere, quem Indi obſeruant in tradenda eius ligni aqua. Aſſumunt ligni tornoderaſi libram vnam, corticis eiuſdem comminuti vncias duas, aquę fontanæ aut alterius optimæ libras duodecim, ponunt omnia in olla noua, vt per horas vigintiquatuor infundantur, obturata diligenter olla, coquunt poſtea carbonibus prius ignitis, ne fumus attingat, lento igne, donec abſumantur octo libræ, relinquantur autem quatuor, quod menſura prius deſignata cognoſcunt baculo intromiſſo: cum refrixerit colant, & aſſeruant vitreo vaſe. Iterum eidem ligno ſemel decocto affundunt aquæ libras ſexdecim coquuntque, donec abſumantur librę quatuor, relinquantur autem duodecim, quam refrigeratam & percolatam ſeruant ſeorſum. Aeger igitur præpurgatus Thalamum ingredi pręcipitur, in quo maneat tutus à frigore, & aëre externo, & matutino tempore, aſſumat aquæ prius decoctæ vncias decem, quæ ſit admodum calens, & confeſtim ſtragulis optime ſe operiat, vt ſudor eliciatur ſaltem ſpacio duarum horarum, inde ſudore abſterſo induat linteum calidum & reliquas veſtes, ab hinc quatuor horis commedat Vuas paſſas, Amygdalas, & panem biſcoctum mediocri quantitate, ac bibat aquæ ſecundariæ, quantum ſufficiat ad ſitim arcendam, etiam interdiu cum opus fuerit. poſt prandium hora octaua iterum in lecto aſſumat aquæ calentis primæ vncias decem, eademque obſeruet, quæ ſudoris eliciendi gratia dicta ſunt, & poſtquam duabus horis ſudauerit, abſterſeritq; ſudorem, induat calefactas veſtes, & interuallo vnius horę, poſtquam ſudauerit, in cęna veſcatur iiſdem cibis, & potet de aqua ſecunda, vt in prandio dictum eſt, & hæc omnia præſtet quindecim diebus continuis, ſi vires robuſtæ fuerint; ſi vero debiles, vt eam victus rationem perferre nequeant, incipiat nona die pullum paruum aſſatum comedere, vel etiam ſtatim ab initio ſi valde imbecilles fuerint. Decima ſexta die iterum purgetur ex ſola Caſiæ pulpa pondere Drachmarum decem, qua die abſtineat à potione aquę primæ, ſed de ſecunda tantum bibat; altera die à purgatione reuertatur ad potiones aquæ primæ ſudorificæ, vt prædictum eſt, aſſumatque viginti diebus continuis: in cibo autem dimidium pulli aſſati, & circa finem amplius; ſemper autem in potu vtatur aqua ſecundaria, conceditur hoc tempore, vt aſſurgat veſtibus optime indutus, non tamen, e Thalamo egrediatur, & in fine iterum purgetur, quibus omnibus per actis ad cibaria conſueta ſe transferat, ſed

per

per quatraginta alios dies cibis optimi ſucci vtatur, in potu autem aqua ſecunda, aut alterius generis, vt incocto Aniſo vel Feniculo; abſtineat autem à vino à Venere, & cęna ſit parcior, abſquè carnis eſu: hunc meliorem ac magis tutum ligni prædicti vſum ſcribunt.

CAP. XXIII.

TVBER, quam vulgo falſo Sicomorum vocant, peregrina arbor: recto caudice: cortice leui, liuido, & maculoſo: folia ampla, diſſecta in multas partes Fraxini modo, ſed pediculo ramoſo, vt in Filice, aut Cicuta, quod in nullis aliis arboribus vidimus: foliorum partes latiores, quam Fraxini, in acutum productæ & ſerratæ: flores odorati in ramoſis racemis, candidi, modico rubore aſperſi ex foliolis, veluti ſtellarum radiis conſtantes, medio caliculo nigricante; fructus rotundi, Sericorum ferme amplitudine, in maturitate candidi, laxa & fungoſa pulpa, ſed ignaui dulcedine: oſſicula intus ſex continentur, non ſeiuncta vt in Sericis, ſed in vnum coeuntia, medio relicto foramine, vnde transfigi & corollis inſeri ſolent: aſſeruantur hi fructus in arbore amiſſis foliis per totam hyemem, donec alij ſubnaſcantur; ſed imbribus corrumpuntur, cum decidunt calcati crepitant, veſicæ diſruptæ modo, Plinius Tuberes candidos vocat cum Sericis affines, & cum ziziphis: omnia peregrina in Italia baccis ſimiliora, quam Malis: in Caſtrorum aggeribus ſata ſpecie decora, cum etiam intecta ſcandent ſyluę opere ſcilicet Topiario. Columella zizipha videtur appellaſſe, quos Plinius Tuberes, cum ſimiliter ſcribat, eorum duo genera, rutilum, & album. Vtriuſque floribus apes maxime delectantur. Forte Plinius zizipha hoc genus Tuberum intellexit, cum ſcripſit, eius florem inter Coronarios eſſe odoratum, ſimilem Olearum floribus: folia vero Cypro ſimilia.

CAP. XXIIII.

IVIVBA, domeſtica arbor eſt mediocris, in fruticem tamen ſpinoſum facile degenerans: ſpinis validis & aduncis, colore ſubrubente, ſed cum ſeneſcit aculeis caret: folia fert Corni anguſtiora oblonga, paribus interuallis bina in tenui ſurculo, quaſi pediculo diſpoſita: floſculos pallidos in alis foliorum, vt Buxus: fructus oblongos Corno craſſiores, qui in Autumno matureſcunt, colore exterius ex pallido nigreſcente, quaſi Fumo infectæ videantur, pulpa ſubalbida molli, fungoſa, dulci & pingui, vtili ad tuſſim leniendam: oſſe intus Oliuari, duro, aſpero, bina conceptacula habente, in quibus ſingula ſemi-

na continentur: aliquando tamen alterum deliteſcit increſcente altero. Serapio Iuiubas putat eſſe apud Galenum, quæ vocat Serica, inter fructus reprobatos, à pueris tantum & mulieribus expetitos, exigui alimenti, difficilis concoctionis, ſtomacho inutiles, quorum tamen decoctionem, Arabes laudant ad ſanguinis feruorem, & acrimoniam, extinguendam, ad Tuſſim ex caliditate ortam, ad renum & veſicæ dolores, eadem Actuarius & Recentiores Greci teſtantur Zizipha vocantes. Plinius Zizipha diſtinguit à Sericis, vt ſuperius in Tuberibus diximus, quæ difficile eſt noſtris Iuiubis aptare. Quid ſit Paliurum apud eũdem Plinium, & apud Dioſcoridem aſſeramus eſſe noſtram Iuiubam? nam Dioſcorides de Paliuro hæc ſcribit. fruticem eſſe aculeatum, & validum; eius ſemen pingue, ac fuliginoſum, id eſt colore fuliginis coloratum, quod potum Tuſſi opitulatur, & veſicę calculos comminuit, & quę ſequuntur: nam & Arabes eaſdem vires in eſſe Iuiubis teſtantur, cum ad veſicæ, & renum dolores, & tuſſim laudent. Plinius autem Paliurum Spinæ genus eſſe ſcribit, cuius ſemen Aphrizuram vocant contra ſcorpiones efficaciſſimam, item calculoſis & tuſſi, baccas eſſe, quę purgationibus feminarum, cęliacis, diſſentericis, ac colericis proſunt, Quid ſi & Theophraſtum eandem intellexiſſe dicamus, cum de Paliuro hęc ſcribit. fruticem eſſe, qui excultu arboreſcit; aculeos habere in ramis: fructum, ferre in fibra quadam quemadmodum folium, vbi gręce ſic habet ἐν λοβῷ τινὶ τὸν καρπὸν ἔχει καθάπερ το φύλλον, quem locum Theodorus conuertens, in ſiliqua ſemen ferre dixit, & abſtulit illud verbum ſicut folium; At verbum λοβός ſignificat etiam extremitates quaſcunque, vt extremas auriculas, & pulmonum fibras. fert igitur Paliurus in extremis ramis tenues quaſdam virgulas, in quibus fructum fert & folia: imo vnicum folium videtur communi pediculo tres aut quatuor fructus continens, vt inquit Theophraſtus, quibus Medici contra Tuſſim contuſis vtuntur: habent enim lentitiam quandam, & pinguedinem, vt ſemen Lini; naſcitur locis dilutis & aridis: foliis deciduis: differentias nonnullas habet, cum omnes fructiferæ ſint. Quod autem de foliis ſcribit in extremo & lateribus ſinuata conſidere, vt in Rubo & pleriſque aliis, accipiendum eſt de integris virgulis, tamquam foliorum pediculis, quarum gratia alibi teſtatur Paliuri folia reddi ſpinoſa, vt Rubi: eius fructum oblongum eſſe idem teſtatus eſt, in Acere, reddi autem poſt Vergiliarum occaſum, aliam porro deſcribit Paliurum in Aphrica naſcentem loto magis fruticoſam: folio ſimilem noſtrati Paliuro, ſed fructu diuerſo: non enim lato, ſed turbinato rubroque magnitudine qua Cedri, aut paulo minore nucleum habet non loti modo mandendum, inſtar acinorum Mali Punici, qui per ſe iucundus ſit, & cum vino ſuauior, cuius etiam meminit Plinius in Cyrenaica regione loto antecellere,

ſere, ſed magis fruticoſam, magiſque rubentem & reliqua vt Theophraſtus. Ex quibus colligitur Paliurum fructum ferre nucleum continentem, noſtratem autem ab Aphricano differre figura & colore: non enim in acutum turbinatur, ſed æqualem amplitudinem ſeruat per totam longitudinem fructus. Theodorus tamen verbum στρογγύλον non turbinatum vertit, ſed rotundum. Quamuis Iuiubam ſylueſtrem habeamus fructu non rotundo, ſed in latitudinem depreſſo, de quo mox agemus.

CAP. XXV.

IVIVBA ſylueſtris, quam in Hetruria Spinam Marrucam vocāt, frutex eſt domeſticæ ſimilis, priuſquam arboreſcat, virgas rectas ferens, & ramos circa eas deorſum inflexos, colore ſubrubenti aculeis tenuioribus: folia quoquè ſimilia, ſed fructum in latitudinem quandam depreſſum ex tenui pediculo pendentem pulpa quadam fungoſa in tenuem latitudinem circumducta, oſſiculo intus rotundo, intra quem tria ſunt ſeminis conceptacula, ſingulis ſeminibus, donata quæ in ſuis alueolis tintinnabuli modo ſonant. hæc igitur ſecūdum interpretationem Theodori erit apud Theophraſtum Paliurus in Gręcia naſcens, fructum ferens latum inſtar folij in quo tamquam in ſiliqua tria ſemina cōtinentur, aut quatuor; adhuc tamen quatuor ſemina ferentem non vidi, qua interpretatione melius quadrabit ſimilitudo, quæ in Aceris fructu traditur; deſinit enim & ille in foliaceam quandam longitudinem, vt Paliuri fructus in latitudinem. Apud Dioſcoridem autem hæc inter Rhanni genera tertio loco ponitur, latioribus foliis, nigrioribus, & quadantenus rubentibus, virgis longis fere cubitorum quinque, magis ſpinoſis, aculeis infirmioribus mucronatis: fructu lato, candido tenui, folliculari ſpecie, ſimili Verticillo.

CAP. XXVI.

CORNVS arbuſcula eſt in montibus fruticoſa, virgas rectas ferens nodis frequentibus robuſtiſſimas, quibus lanifices ad concutiendas lanas vtuntur: folia fert Iuiubæ latiora acutioraque: floſculos in foliorum alis pallidos ineunte vere: fructum oblongum ſpecie Iuuibarum, paulo tenuiorem, in maturitate rubentem, intus & extra: ſapore auſtero & dulci, nucleo intus ſimili. Theophraſtus duo genera tradit marem & fęminam vtraſque folio Amygdalæ pinguiori craſſiorique: cortice neruoſo, ac tenui: nodis per interualla geminis: flore Oleę: fructu dulci, odoratuque grato, nucleo intus Oliuę. marem ſolidiori materia conſtare ſine corde ſolida, ſpiſſa, & firma, vt

Cornu

Cornu ad vſum Venabulorum,longitudine duodecim cubitorũ ad ſummum hanc fructum reddere circa æſtiua ſolſtitia. Quidam autem ſterilẽ eſſe aſſerunt: fęminam autem virgas paruas ferre Vitici ſimiles magis fruticoſam, molliori materie, medulla intus fungoſa, quæ cauari poſſit. hanc ſerotinam eſſe: nam poſt Autumnum fructum reddit, eumq; ingustabilem: naſci etiam in humidis non ſolum in ſiccis. hæc apud nos Sanguen vulgo vocatur. hic frutex eſt ſæpibus naſcens inter Liguſtra, virgis rectis ſanguineis, flexibilibus. folia inſunt Corni latiora, ſubhirſutaque: flores cacumina edunt in Vmbella candicantes: fructum nigrum vt in Liguſtro rotundum: oſſe binas cauitates habente, in quibus ſingula ſemina continentur. fructus is à Turdis multum expetitur: hanc Plinius videtur intellexiſſe Virgam ſanguineam vocans, cuius cortex interior cicatrices, quæ perſanauere, aperit. hanc autem Theophraſtus Cornum fęminam videtur intelligere: Dioſcorides differentias in fructu notauit: nam fructum Oliuæ modo, oblongum eſſe, primo quidem virentem, poſtea per maturitatem aut rubentem, aut cęrę colore. quaſi Zizipha ob colorem cęreum nitor Corna recenſeantur: non tamen aſtringentia ſunt: ſed ſapore pingui. alius quidam frutex eſt in Alpibus ſine nomine, ſimilis Corno, breuior: fructu ſimilis paruis Ceraſis, qui gemi nus in vno longo pediculo eſt rubens in maturitate, coeuntibus aliquando ex toto granis, in ſingulis duo, aut tria ſemina continentur ſine oſſe, bipartito conceptaculo, ipſa ſemina oblonga, vt etiam grana, vt Corni ſapore amaro. hæc quoque Cornus fœmina dici poſſit apud Theophraſtum.

CAP. XXVII.

SVNT inter arbores, quæ ſemina ferant in ſiliquam, quippe ſede in longitudinem producta; hę proportionem gerunt cum leguminibus in humili materia, inter has eſt ſiliqua arbor ſic appellata, quia ſemen fert in ſiliqua leguminum modo: ſimilis eſt Terebintho, ſed foliis rotundioribus latioribuſque: floret ineunte Vere: in caudice, & grandioribus ramis, racematim, tecas fert palmi longitudine, latitudine pollicis compreſſas, in quibus ſemina per interualla diſpoſita ſunt depreſſa, & fermè oſſis modo prędura, biualuia, vt faba: maturantur Autumno, vt ipſarum tecarum corpus prędulce fiat ſucco melleo inter fibras inſpiſſato. fructus hos Carrubias vulgo appellant: inuehuntur ex Apulia. Plinius appellat prędulces ſiliquas, quarum cortex ipſe lignoſus manditur, digitorum hominis longitudine, & interim falcata Pollicari latitudine ſeminis ea eſt proprietas, vt neque corpus, neque lignum, neque cartilago dici poſſit: Dioſcorides Ceratia vocat ob corni-

culorum

culorum ſimilitudinem. arborem Ceroniam Theophraſtus appellat, quæ ſemen in ſiliquis fert ex grandibus ramis & caudice: folio perpetuo: flore candido.

CAP. XXVIII.

CASSIA appellatur longiſſima quædam ſiliqua fermè cubitalis: teriti figura, nigra, aut fuleſcens: intra corticem lignoſum ſemina continentur ſiliquæ ſimilia, interuallis ſepto membranaceo, diſtinctis & modica quadam medulla ſuccoſa, nigra, dulci, ſed nauſcoſa, qua Medici vtuntur ad aluum ſubducendam, afferuntur ex Alexandria meliores, & ex Occidentali India. tradunt arborem eius in Aegypto, naſci craſſiſſimam: foliis quadantenus Mori, aut Nucis Iuglandis: (nos vidimus ex ſemine nuper natam, folia ſiliquæ produxiſſe) flores latos, candidos: copioſum fructum, vt præpondere rumpantur rami, niſi ante maturitatem leuentur. In India traditur arbor Piri magnitudine: foliis Perſici anguſtioribus & virentioribus: foliis Geniſtæ luteis: odore Gariophylli, quibus decidentibus ſiliquę longę ſubnaſcuntur colore viridi, in maturitate nigrę, longitudine aliquando quinque palmorum, nunquam minore duobus palmis: vbiq; ſponte oriri. Videtur Theophraſtus hanc intellexiſſe, cum ſiliquas quaſdam Ficus Aegyptias appellari ſcribit. Quanquam errore manifeſto nomen transferatur ad Cęronię fructum, quæ in Ionia, & Syria, & Cypro naſcitur; illa enim in Aegypto non prouenit. Quę autem ſcribit fructum ſcilicet annicuium nouum expectare, ſubnaſci ante nouellum fructum ſub Cane, poſtquam alter detractus fuerit, veluti racemum vniformem, qui in Autumno explicetur in flores candidos, deinde per hyemem vſque in æſtatem enutriri: folio perpetuo, magis Caſſię conueniunt, quam ſiliquæ ſupradictæ. Plinius quoque tamquam alteram videtur intellexiſſe, cum de ſiliqua Ceronia appellata tranſcribit ex Theophraſto ea, quę dicta sũt.

CAP. XXIX.

SILIQVA syluestris, arbor non magna: naſcitur in aſperis: cortice ſubrubente: folio lato, & lęui, non diuiſo in plura folia, vt cæteræ ſiliquę, ſed exactæ rotunditatis, deciduo: floret in caudice, & ramis grandioribus, initio Veris ante foliorum exortum: flos rubens & oblongus, racematim cohęrens: ſiliquas fert exiles, quales in Geniſta, latiores, & depreſſas ſine ſucco. Sub eodem nomine meminit Plinius in Theſſalica Tempe fontem quendam mirandę naturę ſuis radicibus amplecti & florere purpura. Eadem apud Theophraſtum videtur

detur Cercis appellata, ob circinnatam folij rotunditatem, quę ſemen in ſiliquis fert.

CAP. XXX.

TAMARINDVS affertur ex Orientalibus, fructus pulpa nigra conſtans, vna cum ſeminibus in panes coacta: ſapore acido, & ſubdulci, qua vtuntur ad alui ſubductionem, & feruorem bilis extinguendum. ſemina autem ſunt Siliquæ ſimilia, ſed maiora. Tradit Serapio eius arborem in India naſci foliis Salicis: fructus eſſe colore rubro, copioſiore carne, quam Siliquæ & firmiore, coloreque ex luteo in nigrum langueſcente, & pingui ſucco ſcatente. Ex quibus colligimus eſſe ex genere Siliquę, non autem Palmæ, vt quidam putant, appellantes, Oxyphenica, quaſi acidas palmulas: nam ſemen biualuę eſt vt leguminum, durum verò, vt Siliquę, & Caſſiæ. Garzias inquit; arborem nequaquam ſimilem eſſe Palmæ, licet nomen Tamar apud Arabes Palmam ſignificet, forte ob ſeminis duritiem, ſimilem oſſi Palmularum; ſed magnitudine Fraxini, aut Nucis, aut Caſtaneæ; ligno denſo, non fungoſo: multis ramis ornatam, & multis foliis tenuiter inciſis magnitudine Palmarum: fructum noctu foliis inuolutum, interdiu panſis foliis oſtendi arcus modo incuruatum, aut inſtar digiti inflexi, cute viridi tectum ante maturitatem, poſtea cineream, qui facile aſcedit; pulpa viſcoſa, & lenta, cuius eſt vſus abiectis nucleis; ſapore dulci; ſed fructus viridis acidus eſt non ſine ſuauitate: Infundi ſolere pondere vnciarum quatuor in aqua frigida per tres horas, vt facta expreſſione propinetur cum ſaccaro ad purgandos bilioſos humores. Vidi plantam ex ſemine natam; folio ramoſo; cuius ramuli Coluteæ folia imitantur.

CAP. XXXI.

ANAGYRIS arbor eſt fruticoſa: cortice aſpero, & candicante: trifolia, foliis oblongis: fędi odoris: germinat in Autumno; & per totam hyemem floret: flores lutei, longi racematim cohęrentes circa ramos grandiores, & in caudice. Tecas fert æquales fermè Siliquæ: ſed putamine arido. intus ſemina continentur longis interuallis diſpoſita, figura Faſeoli, dura, colore ex albo in cæruleum vergente, quod ſub Cane perficitur, quo etiam tempore folia decidunt, cum paulo poſt germinatura ſit. Aliqui hanc ob ſeminis ſimilitudinem Faſeolariam vocant, cui magna vis ad euomendum venenum: foliis autem ad Alopegias ſanandas illitu. Dioſcorides deſcribit foliis & virgis ſimilibus Vitici: fruticoſam arboris modo, per quam graui odore: flore Braſſicæ, ſemine in corniculis oblongis, ſimili renibus, vario, ſubrotundo,

tundo, & ſolido, quod dureſcit fere vua matureſcente. Apud Plinium Anagyros vocatur eadem deſcriptione. Non multum ab hac recedere videtur Colytea apud Theophraſtum: folio Salicis (nam & Vitici Salicis folia tribuuntur) ſed valde olido, & copioſo (quamuis in aliam ſententiam vertat Theodorus) arbor in totum magna: ſemen in ſiliqua lata, more leguminum, paruum, modice durum, non copioſum. Quaſi hæc Anagyris quędam magna ſit, minori tamen ſemine.

CAP. XXXII.

LABVRNVM vulgo Auornellum vocatur: arbor in Alpibus Fraxino ſimilis: cortice læui, & ſubcandido: trifolia: foliis Anagyro, latioribus, rotundioribuſque: floret Vere in cacuminibus, racemis longis, pendentibus fermè ſemicubitali longitudine, forma, & colore Geniſtæ: ſiliquas fert exiguas, in quibus ſemina nigricantia, magnitudine lentis, ſed figura Faſeoli: materies denſiſſima, candida, & flaua, ad parua opera Torno elaboranda excellens. Plinius Alpinam arborem eſſe, quæ aquas odit: dura & candida materie, cuius florem cubitalem longitudine apes non attingunt.

CAP. XXXIII.

CYTISVS frutex eſt in agro Neapolitano candidus, tum cortice, tum foliis: ligno duro: medulla nigra: foliis in tres partes diuiſis, vt in trifoliis, ſed paruis, & ſubrotundis, ac perpetuis guſtu Ciceris recentis: floret Vere in cacuminibus, paruis racemulis: flore Meliloti vulgaris: Siliquas fert falcatas, exiles, & depreſſas, in quibus ſemina flaua continentur. Dioſcorides fruticem eſſe inquit in totum album, vt Rhamnus: ramis cubitalibus, & maioribus: foliis Fęnogręci, aut Loti trifoliæ minoribus: dorſo medio prominente, quæ trita digitis, olent Erucam: guſtu Ciceris recentis. Plinius repertum primo in Cythno inſula: fruticem anguſtioris trifolii in canum aſpectu, qui poſtea tranſlatus eſt in Græciam, magno caſei prouentu: nam optimum eſt iumentorum omnium pabulum, ſaluberrimumque: toto anno durat, licet æſtate viridi, hyeme ſicco vtantur: In Italia rarum eſſe: de eodem pauca Theophraſtus, infeſtum adeo eſſe cæteris plantis, vt omnes fermè enecet, ſubrepto alimento: eius medullam duram eſſe, ac ſpiſſam, & nigram, vt proxime ad Ebenum accedere videatur: apud nos Cytiſus syluestris naſcitur, quod Ipum vocant vulgo, frequens in Italiæ montibus, frutex eſt alteri ſimilis: aſpectu viridiori: floribus non adeo croceis, ſed pallidioribus, non in cacuminibus ſed circa ramos:

ſiliquis ſubrectis : ſemine ſubnigro : huius duas notauimus ſpecies euidentiſſime diſtantes inter ſe : vnam in marittimis collibus albidiorem : foliis fermè ſine pediculo hærentibus, guſtu dulci. Alteram nigriorem in montibus frigidioribus pediculo longiori : foliis guſtu amaris : ſiliqua longiore ferme Geniſtæ modo : Vtrique folia decidunt hyeme, & altitudo fruticis æqualis, ac lignum duriſſimum, medulla interna nigra ; ſyluestris Cytiſi mentionem facit Columella.

CAP. XXXIIII.

EBENVS lignum eſt nigerrimum, duriſſimumque, odoratum, ſi fricetur, aut carbonibus iniiciatur : vtuntur eo in coronis globulis ad preces numerandas, & alia parua opera lautiora : nitorem enim recipit pulchrum præ materiæ denſitate. Dioſcorides optimam Ebenum ex AEthyopia haberi ſcribit nigram, nullo venarum diſcurſu, læuore cornus elaborati, denſam, cum frangitur, guſtu mordaci & aſtringente, ſuffi i iucundo odore ſuper carbones ſine fumi tędio ; ſi recens ad ignem admoueatur, ob pinguedinem accendi, & tritam ad cotem ruffeſcere. ex India alterum aduehi internatis ſegmentis, candicantibus, & modice fuluis, & frequentibus maculis bonitate inferiorem : vendi apud quoſdam pro Ebeno ligna conſimilia, ſed fungoſa, purpuraſcentia, nihil mordacitatis habentia in guſtu, neque ſuaue olentiæ in ſuffitu. Seſamina & Acanthyna, potius Sicamina legendum videtur, nam Mori medulla dura & nigra eſt teſte Theophraſto. Spinam quoque Ebeno ſimilem tradit Plinius, lucernis deprehendi : nam protinus ardet. Theophraſtus duo genera ſimiliter tradit, vtraque in India : vnum materiæ laudatum, pulchrumque : alterum vile, vitiatumque : rarum, quod præſtantius, reliquum copioſum : hæc non recondita, colorem commendatum, ſed ſtatim ſua natura capeſſit : fruticoſa eſt Cytiſi modo : lignum aſpectu Buxo ſimile conſtat : ſed decorticatum nigerrimum redditur, vtile oculis tritum ad cotem, graue etiam, cum ſiccum eſt : quia denſum ſua tantum medulla, in qua & coloris nigredo, conſtat ; & materies ſpiſſiſſima, ac grauiſſima, perpetua. Plinius de genere meliori, quod rarum eſt, inquit arboreum eſſe : trunco enodi : materie nigri ſplendoris, ac vel ſine arte protinus iucundi, Alterum fruticoſum Cytiſi modo, & tota India diſperſum eſt. Pauſanias à quodam Medico accepiſſe ſe teſtatur, Ebenum radicem tantum eſſe ſub terra conditam, nec folia, nec fructus ferentem : ideo difficile inuentu. in AEthyopia artifices eſſe Ebeni ſcrutandi, gnaros. Theophraſtus quoque inter foſſilia Ebenum reperiri teſtatur, aliis lapidibus incluſum tanquam in ventre. An id ex genere Gagatis eſt, ſeu Ambræ nigræ? differt ab Ebeno leuitate ponderis.

GE-

CAP. XXXV.

GENISTA Frutex in Italia vocatur: materie denſa, vt Cytiſi: ramis iunceis, vtilibus adnexus: floribus luteis: ſiliquis Viciæ nigris, hirſutis, depreſſis, duo genera, vnum quadrato iunco: paucis foliis, exilibus, initio trifoliis, poſtea ſimplicibus nigricantibus: alterum rotundo conſtat iunco robuſtiore, ac magis flexibili: folia huic initio tantum ſunt, cum germinat, ſimplicia quaſi Lini: adultis iuncis nulla ſunt, ſed flores circa ſummum ſpecioſi, odorati, lutei, qui expetuntur in coronis: ſiliquas altero longiores fert, quæ in areſcentes crepitu ſemen eiaculantur: vtrumque in collibus ſaxoſis oritur: quadratum magis inter ſcopas reperitur. extat in Alpibus quadrati genus quoddam exiguum, lato ceſpite, palmaribus vincis, mollibus ſine foliis. rotundi quoque genus in Ilua eſt, frutice denſiſſimo, orbiculato, humile acutis iuncis & valde robuſtis, pungentibuſque figura Hiſtricis animalis. Plinius de Geniſta inquit vinculi vſum præſtare: Flores apibus gratiſſimos eſſe: ideo ſeri iuſta earum aluearia, decerpi ad coronas, colore luteo, ſemen eius, quod Greci Sparton vocant, in folliculis Faſeolorum modo naſcens, purgat Ellebori vice & cæteras vires ei tribuit, quas Dioſcorides Spartio tradit. Dubitat tamen an hæc ſit, quam Græci authores Sparton appellauere, ex qua linea piſcatoria fiebāt, & cætera nauium armamenta: quamque Homerus intellexit, cum dixit. Nauium Sparta diſſoluta. nam eruditiores interpretati ſunt linea armamenta: quoniam Sparta cum dixit, ſignificauit ſata: Sparti autem vſus poſt multa ſecula cœptus eſt. In Hyſpania herba ſponte naſcitur, ſeu iuncus aridi ſoli, vbi nec aliud ſeri aut naſci poteſt: gignitur in Aphrica exiguum & inutile, ſed in Hyſpaniæ quadam parte, vbi naſcitur, montes operit: hinc ſtrata ruſticis eorum, calceamina & paſtorum veſtes, ignes, faceſque, animalibus noxium, prçterquam cacuminum teneritate ad reliquos vſus laborioſè euellitur, ſiccatur ſole, aqua marina aut dulci maceratur, ac tunditur: ſic enim vtile redditur, prçcipue in aquis, marique inuictum. Dioſcorides Spartion vocat fruticem, qui longas fert virgas ſine foliis firmas, fractu contumaces, quibus vites vinciuntur: ſemen lenticulæ in folliculis Faſeolorum modo: florem luteū, vt Leucoij: ineſt floribus ac ſeminibus vis purgandi vehemēter per ſuperiora Ellebori modo, ac per inferiora. Meſues Albrachim vocat, quod ſignificat apud Arabes arborū vinculum, latine autē inquit Geneſtrā vocari, cui flores inſunt lunaris figurç cytrinitatis multæ, folliculi Orobi modo, in quibus ſemina diſtincta ceu lentis: purgat vehementer pituitā vtrinque: confert articulis, & renibus, ex quibus manifeſtū eſt Geniſtam rotundā Spartum eſſe,

ſiue Spartium à Græcis appellatum. Theophraſtus Lynoſparthum, &, vt Theodorus vertit, Linogeniſtam appellat: cortice tunicis multiplici.

CAP. XXXVI.

ASPALATHVS apud nos in aſperis marittimis naſcitur; frutex trifolius, ſpinoſusque: cortice, & foliis Cytiſi Syluestris: perpetue virens floribus Geniſtæ: ſiliqua breui, modice lata, hirſuta: ſeminibus nigricantibus; materie dura, & candida ſine odore ſeruatur adhuc vulgo in Grȩcia Aſpalathi nomen in hac planta, quamuis eius breuis deſcriptio ſit apud antiquos. Nam Dioſcorides fruticem eſſe ſurculoſum, ſpinoſumquè: ligni autem duo genera, quibus ad vnguentorum ſpiſſamenta vtebantur: vnum, quod probatur magis, colore intra corticem ſubrubente, aut in purpuram vergente, denſum, odoratum, guſtum amareſcens: Alterum candidum lignoſum, ſine odore, deterius. Plinius eſſe Spinam candidam, & ſylueſtrem, magnitudine arboris iuſtæ: flore Roſæ, cuius radix expetitur vnguentis: probatur autē colore ruffo, vel igneo, tactuque ſpiſſo, & odore Caſtorei: alium prȩterea fruticē humiliorem, & ſpinoſum eſſe, qualem deſcripſit Dioſcorides, nō vbique odoratum, Aſpalathum quoque appellari in Hyſpania Spinam vulgarem, qua cortinæ fulloniæ implentur: afferuntur autem hodie ex Oriente duo genera ligni odorati: vnum candidum, alterum rubrum: Sandalos vocant, Medicis Arabibus ſic appellantibus. traduntur autem à Serapione ſandalorum tria genera è Syria allata, candidum, rubeum, & flauum, quod Citrinum vocant, quorum prȩſtantiſſimum flauum, pingui quodam ſcatens, ſecundum bonitate rubeum, quod ſiccius: tertium candidum, facillimum ad leuigandum in pollinem tenuiſſimum: flauum quod hodie habetur, eſt candidi medulla, multo ſuauior reliquo ligno, quod album eſt; rubeum varia ſorte viſitur: quoddam enim exigui odoris: quoddam nullius: quoddam prȩterea longe odoratius flauo, non ſine quadam Caſtorei emulatione. Sandali rubri prȩterea ſemina ad manus venerunt, dura paruis Faſeolis ſimillima, colore tam rubeo, vt corallum vincant, quamuis autem ex iis non licuerit enatas plantas videre, putandum tamen eſt, eſſe ex genere Trifolij, & ab Aſpalatho Dioſcoridis non multum recedere. Spina autem vulgaris fullonum, quam in Hyſpania Aſpalathum vocari à quibuſdam teſtatur Plinius, hodie Verzinum vulgo vocatur, lignum rubrum craſſitudine tibiam excedente, rubeo colore inficiens, cuius puluere adulterant odoratum Sandalum. De Sandalo albo, & citrino ſcribit Don Garzias Luſitanus in India oriri, arbores ſimillimas inter ſe, differre tantum colore ligni: ſimiles eſſe Nuci Iuglandi: foliis Lentiſci, intenſȩ viriditatis, flore cæruleo nigricante:

cante: fructus magnitudine Ceraſi, initio viridis, poſtea niger, ſine ſapore, qui facile decidit: lignum ſine odore eſſe quamdiu tegitur cortice, & ante quam ſiccetur; vim odoris in medulla eſſe tum in albo, tum in flauo, non in ligno: probari id, cui multum ineſt medullæ, ſeu cordis: flauum odoratius, ſed raro ferri ad nos; quia apud Indigenas in frequenti vſu eſt in balneis tum odoris, tum refrigerationis cauſa: Vbi oriuntur album & flauum, non reperiri rubrum; ſed qualis ſit arbor rubri, apud eum non conſtat.

CAP. XXXVII.

SPINA Chriſti vulgo appellatur, frutex in totum ſpinoſus: ramis trium cubitorum altitudine: cortice albo, & aſpero, ac deciduo, vt in Vite: nullis foliis, ſed ipſæ ſpinæ, tum foliorum, tum germinum vicem gerunt, digiti longitudine virides, quæ à latere alias ſpinas ferunt breuiores, & in iis flores luteos Geniſtæ ſimiles: incipit florere in Autumno, perſeueratque per totam hyemem ac Ver aſſidue florens: ſiliquas fert breues, & hirſutas, paulo minores Aſpalatho. Theophraſtus Scorpium vocare videtur. Theodorus Nepam vertit, ſed inter ſuffrutices ſylueſtres, qui ex toto aculei ſunt, vt Aſparagus, & flore candido accedente ad purpuram: radice ſingulari, quæ conditiones in hoc frutice non inſunt.

CAP. XXXVIII.

EMERVS vulgo appellatur frutex Cytiſo æqualis: cortice ſubalbido: foliis in vno pediculo multis, coniugatim diſpoſitis, virentibus, lęuibus, ſubrotundis, & paruis: flores luteos, longo pediculo pendentes, figura Geniſtæ: ſiliquas fert tenues, & longas, in quibus ſemina continentur, nigricantia, & modice depreſſa: expetitur multum ad pecudum pabulum in collibus. Alterum genus ſiliquas fert veluti veſicas flatu plenas, læui membrana, & ſubrubente conſtantes, in quibus ſemina Lentis continentur nigra, in cęteris ſupradicto ſimile, præterquam quod ſimplex aſſurgit arboris modo, at non excedit quatuor cubita. Ex hoc genere videtur apud Theophraſtum eſſe Colutea Liparę propria, arbor magnitudine præſtans, fructum in ſiliqua ferens magnitudine lentis, qui oues mirum in modum pinguefacit: folium non abſimile Fęno gręco: naſcitur ſemine: germinat primo vnicaulis vſque ad tertium annum: quarto anno in ramos funditur, & arboreſcit, præcidunt baculos triennio: quia pulchriores, ſed emoritur arbor: quia non germinat à latere: cum hac aut eadem, aut non abſimilis

lis fuerit, apud eundem Theophraſtum Colętia arbor Liparæ propria, quę ſemen in ſiliquis fert.

CAP. XXXIX.

SENA à quibuſdam Senna vocatur, medicamentum purgans ex Oriente illatum: folia ſunt cum ſiliquis, quas folliculos vocant: folia Coluteę ſimilia, anguſtiora, oblongioraque: ſiliquæ latę ac vehementer depreſſæ, inſtar Lunariæ gręcę, longo & tenui pediculo pendentes: fruticem videre non licuit, quamuis alia inter herbas connumeranda naſcatur apud nos, quam ſerunt alicubi pro Sena, ſed longe imbecillioris effectus. Serapio de Sena inquit tantummodo exſiccata aſſeruatur: ſiliquas fert, folliculosue oblongos, lunatoſque, in quibus ſemina in ordinem belle diſpoſita clauduntur, qui quidem folliculi pediculo quam tenuiſſimo, ſic ramulis inhęrent, vt à vento facillime procidant concuſſi, indeque à paſtoribus leguntur. Ex his ſignificatur arboream eſſe eius naturam, non humilem eſſe plantam. Meſues tamen herbaceam videtur ſignificare, cum dicat eius ortum ſimilem eſſe Orobis, inueniri inquit, domeſticum, & syluestre: melior pars plantæ eſt folliculus, deinde folia, in quibus vis eſt valde imbecillis: folliculi laudantur colore ſubuiridi, ac ſub nigro, modice amari, cum quadam aſtrictione, ſeminibus intus amplis & compreſſis, purgat atram bilem, & humores aduſtos imbecilliter tamen, & tarde, efficacior eſt eius decoctio, quam puluis, vt Serapion tradit, ex puluere tamen vna exhibetur drachma, ex decocto autem quinque: reſpicit Cor, & Cerebrum.

CAP. XL.

BARBA Iouis arbuſcula eſt in ſcopulis marittimis ex toto candida, terna cubita parum excedens: ramis erectis, & denſis: cortice rugoſo: folio Lentis, molli, argenteo quodam ſplendore perpetuo: floſculos racematim in cacuminibus fert, ex candido modice rubentes, & breues, ac rotundos, ſiliquas, vt Glaux. De hac Plinius inter arbores inquit, odit aquas, & quæ Iouis barba appellatur in opere Topiario tonſilis, & in rotunditatem ſpiſſa, argenteo folio.

CAP. XLI.

SVNT, quibus ſeminis ſedes bipartita eſt, vt duo aliquando conceptacula videantur, vt in Rhododaphne & Periploca, Populo, Salice, Mirica: omnibus his ſemina lanugine ſunt inuoluta paucis

qui-

quibuſdam exceptis. Rhododaphne vulgo Oleandrum arbuſcula eſt, naſcens ſpõte in præruptis marittimis inde in hortos pulchritudinis gratia transfertur, mollis naturę: lęui cortice, ac cinereo: foliis Lauri longioribus, craſſioribus, anguſtioribuſque perpetuis: in cacuminibus flores fert ſpecioſos figura calicis, ſed labris diſſectis, colore roſeo: ſiliquas fert digitales duplices, & ſtriatas, in ſingulis conceptaculis ſemina multa continentur lanugine flaua obducta, non dehiſcunt niſi hyeme prope exacta. Dioſcorides Nerion, & Rhododendron etiam vocari teſtatur, notum in Gręcia fruticem prope flumina & in marittimis naſcentem: foliis Amygdalę longioribus, & craſſioribus: flore roſeo: fructu corniculato, quod apertum oſtendit lanoſam naturam, qualis in Spinarum pappis viſitur: radice longa, & faſtigiata lignoſa, guſtu ſalſa. Plinius Sempiternum fronde Roſę ſimilitudine, caulibus fruticoſum, iumentis omnibus Capris, & Ouibus venenum: hominibus remedium aduerſus ſerpentium venena.

CAP. XLII.

PERIPLOCA frutex eſt ex Syria allatus, qui prę infirmitate non per ſe ſtat, ſed aut humi repit longiſſimis viticulis cum lentore robuſtiſſimis, vt pro funibus vtantur, aut arbores vicinas ſerpentis modo amplectens, adeo arcte vt ſtrangulet, ſcandit ad quamcunque altitudinem: cortice lęui: foliis Lauri magis faſtigiatis, mollioribuſque, lacteo ſucco: è ſummis arboribus propendent ramuli multi, minus obſequioſi: breuioribus foliis, in quorum cacuminibus flores ſunt magnitudine & forma, quales in Gelſimino, ſed colore triſti, ex purpura nigricante: ſiliquas fert Rhododendro æquales, ſimiliter duplices, ſed in extremis tantum coniunctas, in medio diſtantes, dehiſcunt exacta hyeme: ſemina intus nigra, & oblonga, in candidam lanuginem deſinentia. Alter frutex ex eodem loco habetur, quam Periplocam non repentem vocant: nam humi tantum ſerpit, nec arbores ſcandit: craſſiori caudice: conſtat viticulis frequentioribus, breuioribuſque, erectis: folia fert Hederę, ſine angulis cinerei coloris, ſub croceo ſucco: floſculi ſunt candidi in racemulis denſi: ſiliquas fert breuiores: folia, & flores grauiter olent. Dioſcorides Apocynum vocat: ſimiliter enim deſcribit, fruticem ſcilicet eſſe longis viticulis Vitilium modo obſequioſis, & fractu fere inuictis: folio Hederę molliore & in extremo acutiore, lento: graui odore: luteo ſucco: ſiliquas ceu fabarum folliculari ſpecie digiti longitudine: ſemine intus duro, paruo, & nigro: folia enecant canes, lupos & vulpes coacta in panes cum adipe, protinus reſolutis coxendicibus.

FRV-

CAP. XLIII.

FRVTEX quidam peregrinus, vocatur Liguſtrum Orientale à quibuſdam, magnitudine Liguſtri: foliis Apocyni tenuioribus & minus candidis: racemos fert Liguſtro grandiores, in quibus flores ſunt, figura Gelſimini minores cęrulei, modico rubore aſperſi, & ſi conuertas candor quidam argenteus ſpectatur, iucundi odoris: ſiliquas fert breues ſimiliter duplices, in quibus ſemina oblonga, ſed ſine lanugine. fortè fuerit Ieſeminum cæruleum Arabum.

CAP. XLIIII.

STAPHYLODENDRON apud Plinium vocatur arbor trans Alpes: ſimillima Aceri albo materia: fert ſiliquas, & in iis nucleos: ſapore nucis Auellanæ. Apud nos frutex magis quam arbor oſtenditur foliis Fraxini. fert in duplici veſica membranacea, ac viridi nucleos Auellana minores, binos in ſingulis conceptaculis medulla intus dulci: Piſtaceam syluestrem quidam vocant. Affinis videtur Aceri & Fraxino, ſolum tunica externa in veſicam dilatata, & plures complexa nucleos.

CAP. XLV.

POPVLVS arbor eſt excelſa & erecta: materie candida, in planis & humectis naſcens: eius duo genera nigra & alba, ob corticis, & foliorum colorem diſtincta: nigræ cortex cinereus eſt, lęuis & vetuſtate diſruptus: folia Hederę figura ex longo pediculo in acutiorem angulum deſinentia & tenuiora, vtraque parte viridia, ac tremula: Ante foliorum exortum ineunte vere quædam floret, at fructū non fert: eſt autem flos veluti Amentum, colore rubente, aut candicante: quędam fructum fert: at non floret: eſt autem eius fructus: racemulus oblongus grana continens viridia, & rotunda Vuarum modo, in quibus lana continetur candidia, paucis ſeminibus lanæ appenſis, iiſque adeo paruis, vt viſum fere fugiant: quamuis autem vnica ſit concauitas in rotundis acinis: ſedent tamen ſemina in duobus lateribus: ſuccus quidam reſinoſus ineſt in gemmis erumpente germine, aureo colore, quem cogi in Electrum putauit antiquitas authore Dioſcoride: gemmas eas aſſumunt hodie ad vnguentum Populeum parandum. hanc AEgyron Græci vocant: ſimilis in Alpibus naſcitur nigriori aſpectu: tenuioribus foliis, ſerratiſque, quam Plinius Libicam vocat, laudatiſſimam fungis enaſcentibus. Alba vulgo Albarus vocatur, quamuis & eo nomine nigram

quoque

quoque intelligant quidam: cortex ei albus, non diſruptus vt nigræ, ſed veluti leproſus: folia inferne candida, ſuperne viridia, ſubhirſuta, latiora, quam nigræ & varia: Nam virgarum nuper naſcentium Altheæ videntur eſſe, ramorum autem anguloſa Tuſſilaginis, aut Vitis modo, vetuſtioribus redduntur nigræ ſimilia: vuas lanoſas ſimiliter fert: quædam ſterilis, vt neque etiam floreat, quod & nigræ contingit. Græci Leucem vocant ab albedine. Ei ſimilis in Alpibus naſcitur candidiſſimo cortice ac lęui: folia fert nigræ ſimilia, læuiter ſerrata, inferne ſubhirſuta punctis albis diſtincta. hanc Betullam Plinius vocat, Gallicam arborem, mirabili candore, atque tenuitate, terribilem Magiſtratuum virgis, eadem circulis flexibilis, & Corbium ſpartis. Bitumen ex ea Galliç excoquunt. Theophraſtus Semidam vocat: folio Nucis paulo anguſtiori: cortice verſicolori; & materie leui, non niſi ad baculos vtili. Idem Theophraſtus Leucem & Aegiron, id eſt Populum albam, & nigram vniformes eſſe teſtatur, vtraſque erecto corpore, & ligni albedine ac foliorum figura ſimiles, ſed nigram excelſiorem eſſe, ac leuiorem: Albæ folia tempore immutantur: nam initio rotundiora ſunt, vetera in angulos exeunt. Vertuntur quoque in Solſtitio, vt prona ſupina reddantur: putantur vtręque ſteriles, vt neque flores quidem ferant: in Creta nigræ complures fructificant, licet tranſlatę ſterileſcant: deſcendunt vtræque in plana, gaudent paluſtribus & aquoſis: Albæ pręterea ſimilem tradit Cercim, quam Theodorus Alpinam vertit: ramis albicantibus; folio Hederę, alioqui ſine angulo: ſed vnicam appendicem longam & acutam habente, colore tum ſupra, tum infra ferè ſimili, pediculo longo, ac tenui, & ob id inflexo; cortice aſperiori, quam Populus alba: videtur autem noſtram Alpinam ſignificaſſe. Alibi tamen Cercim vocat arborem, quæ ſemen in ſiliquis ferat more leguminum, licet alij codices, non Cercim, ſed Cicim legant. Plinius Populi albæ folium tradit ſuperne candicans inferiore parte viridi, quod poſt Solſtitium contingit, cum folia conuertuntur. Quod præterea Theophraſtus de alba ſcripſit, Plinius nigræ quoque accidere vult, variari folia, vt ex rotundis anguloſa fiant, quod in noſtris non reperitur, grandiſſimam præterea lanuginem Populorum foliis ineſſe ſcribit, quę candidæ candida euolat, vt Iulus: hæc de racemulis Iuli figura, ac virentibus, vt folia numeroſa videantur præſertim in alba intelligenda ſunt: nam ante foliorum exortum, iis tanquam foliis vireſcunt Populi; Vuam Populi albæ alibi meminit: nam acini ſunt vuarum modo lanuginem continentes. Quod autẽ ſcribit Populi albę vuam Bryon vocari in vnguentis laudatũ, anſam dubitandi præbet, ne villoſam ſubſtãtiam intelligat in multis arboribus ortam, vt in Quercu & Cedro, vt tradit Dioſcorides, quam Latini Muſcum vocant. Numerat pręterea Populũ inter ſteriles, quę neq; fructũ, ne-

que ſemen ferunt, licet Theophraſtus variam de hoc fuiſſe ſententiam ferat, cum tamen Dioſcorides, & idem Plinius Populi nigrę ſemen laudent ad comitiales. Eius ambiguitatis id fuit in cauſa, quod ſuperius notauimus: quaſdam ſcilicet neque florem, neque fructum ferre; quaſdam florere tantum: Quaſdam autem lanoſam in vuis ſubſtantiam ferre ſeminibus viſum fugientibus, ob paruitatem. In hoc genere videntur eſſe arbores, quæ Camphoram ferunt in India Orientali: nam & in noſtris bituminoſus quidam liquor naſcitur, qui in Electrum denſari Dioſcorides teſtatus eſt; & Plinius de Betulla Bitumen, ex eoque in Gallia ſcripſit. Videtur autem Camphora ex genere Bituminis eſſe; quoniam rapaciſſimè ignem excipit, & ardet in aqua: ſubſtantia Gummi ſimilis, candidiſſima, & tranſlucida; odore valido, non ingrato; faciliimè euaneſcit in auram, niſi in loco frigido & concluſo ſeruetur. Arabes Caphur vocant, & recentiores Græci Chaphuram. Serapio ſcribit longiorem Camphoræ prouentum expectari, ſi præceſſerint fulgura frequentia, & tonitrua, & terræmotus; quaſi indè exhalatione ſcilicet ſicca, à qua incenſa illa fiunt, Camphoræ materia ſuggeratur arboribus, quæ illam ferunt, vt contingit apud nos Fraxinis, & Ornis ex rore cęleſti Mannam reddere. Idem tradit, Gummi eſſe, ſeu lachrymam maculis rubentibus ex arbore, quæ copioſe in inſulis maris Indici prouenit, materie leui, colore è candido in nigrum langueſcente, in cuius corde Camphora reperitur in interueniis impacta: Erumpit quoque extra, & defluit, & corticibus hęret, quæ magis probatur, maculis inter initia rubentibus, poſtmodum calore ſolis candeſcens; huius globuli drachmam vnam pondere non excedunt: ſecundum bonitate locum habet, quæ craſſa, colore atro, nec pellucens: Vltimum locum habet, quæ fragmentis, & aſſulis implicita eſt, more Gummi agglutinata lenteſcit, in grummos coiens magnitudine Amygdalæ, aut fabę, aut lentis, hanc Pontificum, & ſacerdotum ſuffimentis in templis aſſumunt. Sed hæc omnia per ſublimationem in igne purgantur, & clarificantur, adeo vt inde exeat Camphora candida in laminas pellucentes digeſta, quæ Camphora elaborata appellatur; ſed cum magno diſpendio; nam quoddam genus ex libra vix ſelibra redit. Vim habet refrigerandi & ſiccandi in tertio gradu. Veneris impetus extinguit: ſomnum conciliat, fluxus ſanguinis ſiſtit: Ardores quoſcunque corporis compeſcit, ſed vſu frequenti caniciem accelerat, Hæc Serapio. Qui Indicas merces noſtris temporibus ſcripſerunt, referunt arborem magnitudine, & ſpecie Nucis Iuglandis, foliis albicantibus, Salici ſimilibus, neque fructum, neque florem ferre, quod ſciatur: Caudicis color cinereus, vt Fagi, aut paulo nigrior: ſubſtantia mediocriter denſa: viſuntur aliquando eius tabulæ & alia opera Camphoram continentia in rimulis. Camphoræ duas

eſſe præcipuas differentias; vnam, quam Burnei vocant cariſſimam, quæ nequaquam fertur ad nos, quæ granulis Milij magnitudine conſtat, vilior, quæ grandioribus, præcilior pro ratione magnitudinis, vt contingit in Margaritis: alteram è Chinna, quam ferunt ad nos rotulis coactam. Si quæ maculoſa fuerit, aut ſordida, ſola ablutione in candorem reſtitui, ſi linteolo incluſa abluatur in aqua calida, adiecto ſapone, & ſucco limonis; ſic enim nullo ferè diſpendio ponderis dealbari. Qui dimiſſo ſenſu rationem quærunt, contendunt Camphoram non eſſe arboris lachrymam, ſed rem foſſilem inter genera Bituminis, vt Naphtha, neque temperamenti frigidi & ſicci, refragrante ſcilicet odoris vehementia, & mira familiaritate cum igne; ſed calidi & ſicci; nam etiam eius nimius vſus vigilias facit teſte Serapione, & Auicenna. At quid prohibet ſub exhalatione tenuiſſima, quæ calida & ſicca eſt, latère frigidam ſubſtantiam, quæ extincta exhalationis flammula ob tenuitatem minime vrente agat, & penitius, quo profundius ob tenuitatem exhalationis penetrauerit? vigilias autem nimio vſu efficere non eſt abſurdum ob ſiccitatem, vt in ſenectute. Sed quoniam Auerroes tradit Ambram, idest Succinum eſſe Camphoræ ſpeciem, vnde rem foſſilem indicare videtur, dicamus & de Succino, quem Electrum vocat Dioſcorides ex lachrymis Populi condenſatum, vt narrant; ſequutus fabulam Phaetontis; eius ſorores in Populum verſas iuxta Padum; lachrymas autem in Electrum; vocari & Pterigophoron; quia pennas trahat: Eius varia hiſtoria apud antiquos, ſed Plinius certitudinem habitam teſtatur ex equite quodam Romano, qui ad id comparandum miſſus fuit à Iuliano Neronis Principis munus gladiatorum curante: lachrymam eſſe arboris in genere Pinorum denſatam, & vndis maris raptam ferri ad littora Germanorum; vnde copia multa colligitur, indeque Pannoniam & Venetias apoitari, & circa mare Adriaticum: eſſe autem ex Pinea arbore ſuccinum illud affert ſignum, quod eo attrito odor Pineus ſentiatur, & accenſum flagret Thedæ modo. Quod verò liquidum prius ſit, deinde denſetur, indicio eſſe, quod ſæpe intus tranſlucentia appareant, vt formicæ, culices, lacertæ, & huiuſmodi alia, quæ adhęſiſſe oportet, cum liquidum eſſet deinde ſimul concreuiſſe. Authores Germani, quamuis ad eorum littora ventis quibuſdam flantibus Succinum magna copia feratur, vnde retibus expiſcatur, tamen nihil certi de eius origine habent; ſolum enim Sacerdotem quendam teſtari viſam à ſe lachrymam è ſcopulis fluentem in mare; vnde putant rem foſſilem eſſe ex genere Bituminis. In hac ſententia & quidam ex antiquioribus fuere: Nam Theophraſtus effodi ſcribit in Liguria, quod quidem hodie neſcitur; & Philemon in Scitia duobus locis. Alij quidam iuxta mare Atlãticum eſſe lacum Cephiſidam, qui ſole excalfactus è limo dat Electrum

fluitans; & Cratim annem in Sicione è lacu in Oceanum effluentem eadem ratione Succinum ferre: Ideo fuere, qui ſudorem terræ pinguem appellarunt à Sole excitatum, qui denſatus, & vndis Oceani raptus feratur ad littora Germanorum. In eadem ſententia eſt Albertus, & Euax, qui ſub Gagatis nomine de Succino agunt. An & trahi humorem huiuſmodi pinguem in arbores quaſdam non mirum? vnde fluens lachryma dēſetur, & lapideſcat ob maris ſalſedinem? Sic diuerſorum hiſtoriæ nequaquam negandæ: eadem enim terræ pinguedo genera Bituminis & Naphthæ ſub terra gignere poteſt, & à diuerſis arboribus ob quandam affinitatem attracta & Camphoram & Electrum reddere vt ros cæleſtis Mannam. Dioſcorides Lyncurion quoque appellari teſtatur; quia ex vrina Lyncis coagulata eſſe exiſtimetur, vt tradit in vrinarum examine: Alius tamen eſt lapis lyncis apud Euacem; ferre toto anno optimos fungos, vt explicatur à nobis in fungis. Forte huiuſmodi lapis ex corticibus Populi fit aliquid conferente vrina Lyncis: Tradit enim Dioſcorides corticem tam albæ quam nigræ Populi ſegetibus ſtercoratis inſperſum fungos vtiles, innocentesque toto anno ferre. At Succinum inter gemmas reponitur perſpicuas colore aureo: vulgo Ambra gialla: extat tamen, & candida odoratior, ac præcioſior: Alia coloris cærei: Quædam imitatur vinum Falernum, vnde cognomen aſſumpſit: alia ignei magis coloris, aut mellis decocti; alia cinerei. Mira eius natura in trahendis paleis, pennis, foliis, & quibuſcunque corpuſculis leuibus, vt Magnes ferrum: Exhalatio enim vſtibilis valde addenſata ob partium tenuitatem, corpora ſibi ſimilia circumpoſita trahit; ſunt autem ſimilia leuia quæcunque, & vſtibilia; id reliqua non faciunt, vt Sulphur & Bituminis genera; quia minus denſa. Idem efficiunt gemmæ denſiores, vt Adamas ſi prius fricando incaleſcat. Vtuntur Medici ad omnes fluxiones ſiſtendes ſeu ſanguinis, ſeu humorum; ad vomitus compeſcendos, & deſtillationes: potu: ſuffitu aerem peſtilentem fugat. Officinæ Carabem vocant nomine Arabo.

CAP. XLVI.

SALIX arbor non procera, iuxta fluminum ripas & paluſtria degit: materie candida, minimi ponderis, cum ſicca eſt; natura adeo lenta, vt ad nexus nulla alia commodior ſit, eiuſque gratia colitur; caudex vetuſtate concauus redditur; cortice valde diſrupto, ac nigricante: amat detruncari; ſic enim vimina multa, & longas perticas gerit tanquam ex capite: ſeritur quoque ad Vites ſuſtinendas quemadmodum Populus: Virgarum cortex lęuis eſt corij modo lentus; colore pallido, aut ſubrubente: folia Oleæ longiora, ac molliora, viridia,
amara,

amara, racemulos fert Populo breuiores oblongis granulis lanam ſimilem, & ſemina continentibus vna cum foliorum exortu, quæ ſcilicet in eo genere ſterilis non fuerit: ſterilis autem ante foliorum exortum flores fert Amentaceos, pallidos: Alia eſt iuxta Alpium flumina, gracilior, viminibus rubentibus: anguſtiore folio: Tertia colore luteo breuiſſima, quam prope terra pręcidunt; ſic enim vimina aptiſſima fert ad circulos lagenarum colligandos: Quarta fragilis, fruticoſa; cortice cinereo, & maculoſo: foliis latioribus, ſubrotundis, hirſutis, quam Vulgo Vetricem vocant; quia vitri modo frangitur, ſolum ad vinearum pedamenta, & baculos vtilis. Quamuis autem, magnitudine, & paruitate, colore, & vſu in plures ſpecies diſtribui poſſint, quatuor tamen dictæ euidentiſſime diſtinguntur. Theophraſtus arborem paluſtrem ſcribit, cum tamen agat vitam ancipitem in aqua ſcilicet, & in ſicco, in montibus, & planis; caudice breui, & contorto; materie lenta ad ſcuta vtili, & ad ciſtellas, & Caniſtrum: ſata germinat, & celerrime, pulcherrimeque, ex auulſione ſterilis putatur. Quidam generare affirmant, ſed celeriter fructum dimittere, antequam in plenum craſſetur, percoquaturque: vnde ab Homero Frugiperdis appellata eſt: multigena eſt: nam alia nigra appellatur cortice nigro, aut puniceo, quæ virgas pulchriores & ad texendum commodiores fert; alia candida albo cortice, denſioribus virgis. in vtroque genere tam albo, quam nigro tertium quoddam genus reperitur paruum, quod non augetur in altitudinem; quam Arcades vocant non Salicem, ſed Helicem, putantque fructum fęcundum ferre. Quę facile aptari poſſunt tribus generibus Salicis à nobis deſcriptis. Quod autem quarto loco poſuimus, Vetrice appellatum, videtur apud Theophraſtum Oleangnus vocata in lacu Orchomenio inſulis fluitantibus, licet forte aliis locis proueniat, ſpecie Oleæ, & Angni, ideſt Viticis, natura fruticoſa non abſimilis cęteris Angnis; folio figura proximo cæteris, ſed molli vt Malus, lanuginoſoque, flore Populi albę minori: fructu nullo, forte ex nominis ſimilitudine, hanc apud nos Vetricem dici putarim, quaſi Viticem. Plinius vſu diſtingues plura genera tradit. Nam quædam in magnam proceritatem perticas emittunt, vinearum, Iugis, ideſt pergulis vocatis, commodus, pariuntque baltheo corticis vincula; aliæ virgas ſequacis ad iuncturas lentitiæ, alię prętenues, viminibus texendis ſpectabili ſubtilitate, aliæ firmiores corbibus, delibrantur quædam, vt candidiores fiant, & læui tractatu ad molliora vaſa, & Cathedras texendas: coloribus autem duo genera facit, rubentem quam Gręcam vocat, quæ finditur: candidiorem, quam Amerinam appellat, paulo fragiliorem, ſed quæ ſolido ligat nexu. Indicat autem Oleagnum. in Aſia præter nigram, & candidam, tertiam eſſe breuiſſimam, quam Hęlicem vocant apud Latinos quoque multos tria nomina eſſe. Vimineam eandem

pur-

purpuream. Vitellinam alteram à colore, quæ ſit tenuior, Gallicam tertiam, quę tenuiſſima: Salicis fructus ante maturitatem in Araneam abit.

CAP. XLVII.

MYRICA frutex eſt in marittimis paluſtribus frequens, cultura tamen craſſeſcens in arborem iuſtam: materie lenta, vt Salix, ſed foliolis veluti ſquamis ramuſculos conueſtientibus, vt in Cupreſſo: nam ipſa germina folia videntur carnoſa, ſed exiliora Cupreſſo: fructum fert in ſpica Salicis modo, ſed exilioribus vaſculis, quæ dehiſcunt in quatuor partes, tenuem lanuginem effundentes cum ſeminibus. Quædam autem in hoc genere ſterilis videtur, florem tantum ferens in ſpicis exilioribus, veluti Scoparum granula. Theophraſtus fruticem hunc in plana deſcendere ait: ligno imbecillo in Gręcia, ſed in Arabia valido Ilicis modo, perpetue virente: foliis carnoſis conſtantibus pulpa. Dioſcorides arborem syluestrem apud ſtagnantes aquas naſci: fructum autem ferre quaſi florem muſcoſum: Alterum autem genus in Aegypto & Syria domeſticum oriri, in cæteris syluestri ſimile, ſed fructu Gallæ proximo aſtringenti, quo vice Gallæ utuntur. Plinius Myricam & Tamaricem uocat ſimilem Scopis Amerinis, inter infęlices arbores putatam; quia nihil ferat, nec ſeratur unquam; in Aegypto tamen & Syria abundanter lignoſum fructum ferre, maiorem Galla, guſtu aſperum.

CAP. XLVIII.

TRIPARTITA ſeminis ſede pauca in genere arboreo reperiuntur: hucuſque autem nouimus Buxum, & Myrthum, quarum flores ſummis fructibus inſident. Buxus arbor eſt tenuis: materie denſiſſima, & ualde æquali: colore pallido ad lautiora opera, quæ torno elaborantur utilis: cortice albo, & ſcabro: foliis denſis, & paruis in rotunditate, oblongis, perpetue uirentibus, opere Topiario: floſculos fert inter folia racematim colore pallido: fructum colore uiridi, aridum Myrtho paulo maiorem, qui in ſummo in tres partes dehiſcens bina ſemina in ſingulis oſtendit oblonga. Theophraſtus de Buxo hæc habet: magnitudine non excellit folio Myrthi: naſcitur in locis algentibus, & aſperis, perpetue uirens: ſerotina admodum fructum fert inguſtabilem omnibus animalibus: materies ſpiſſiſſima, & grauiſſima, etiam cum ſicca eſt, rimas non ſentiens, enodis; unde ſimulachra ſculpere ſolent perpetua: medulla ineſt parua, & incerta. Plinius tria genera tradit Gallicum, quod in metas emittitur, amplitudineque procerior eſt.

Olea-

Oleaſtrum in omni uſu damnatum; fert grauem odorem. Tertium noſtrate, quod putat syluestre, mitigatum ſatu, diffuſius, & denſitate parietum, uirens ſemper, & tonſile. An Oleaſtrum fuerit denſiſſimus frutex, qui in ſcopulis marittimis ſponte viuentorum tondetur Buxi modo; quem Alaternum alibi uocat?

CAP. XLIX.

MYRTHVS arbor eſt fruticoſa in ſterilibus montibus,& marittimis naſcens: ſubruffo cortice: materie candida: foliis Buxo latioribus, in acutum deſinentibus, odoratis, perpetuiſq;: flores fert candidos, foliatos, multis in medio ſtaminibus, ex alis foliorum longo pediculo prodeuntes, ex quibus aqua odorata per diſtillationem extrahitur: fructus oblongos, Oleę figura minores, qui in tres apices florem ſuſtinentes deſinunt: intus ſemina multa, candida,& depreſſa triplici ſepto membranaceo diſtincta continentur, circundata exterius communi pulpa odorata: color in maturitate, aliis niger, aliis ex rubro candicans: differt quoque latitudine foliorum,& anguſtia. Ex Hyſpania quoddam genus habetur anguſtiſſimi folii, ſed numeroſiſſimi: coluntur in hortis opere Topiario, licet in montibus cædantur hodie ad coria depſanda, ut Rhus, & Lentiſcus. Dioſcorides Myrthum domeſticam uocat, candidam, & nigram, licet in eodem genere quandam montanam appellet in Medicina magis probatam, fructu tamen infirmiori. Syluestrem autem Myrthum inter ſuffrutices recenſet Oxymirſinem & Ruſcum appellans, de quo nos ſuo loco dicemus. Ad Myrthi caudicem adnaſci uerrucoſum quid intumeſcens, & inæquale, & concolor, ueluti manus caudicem amplectens, Myrthidanum uocant, quòd in paſtillos coactum, & umbra ſiccatum, multo efficacius eſt ad aſtringendum, quam folia & ſemen. Plinius coniugalem quandam uocat à coniugiis dictam, nam Veneri dicata eſt. Hanc noſtratem eſſe folio patulo, Tarentinam aliam folio minuto, Exoticam denſiſſimo ſenis foliorum uerſibus. Theophraſtus arborem in fruticem tranſire, niſi ſæpius purgetur, & quo pauciora reliqueris melius germinare, & fructum copioſius ferre. Agit uitam ancipitem in montibus ſcilicet & planis. In agro Latino in planis. Mons Cyrcęus ea ſcatet, quæ modo Coronarij generis uidetur, cum cæterę ampla exeant magnitudine, perpetue uiret: foliis crebris, anguſtis, & odoratis: flos ſuper fructum inſidet: fructificat autem ex annotinis: fructus vinoſus: oritur ligno & ramo; ex ſemine degenerare aiunt, nec colorem ſeruare, ſed ex fructu nigro rubrum fieri. In AEgypto tenuis eſt, & odore longe præſtantior: fructu exiguo, nec candido, ſed nigro.

QVA-

CAP. L.

QVADRIPARTITA ſeminis ſede habentur manifeſte quidem Siler, obſcure autem ob fructus paruitatem Vitex. Siler quem vulgo Silium, alij Fuſaginem uocant, arbuſcula eſt in ſæpibus naſcens inter Liguſtra, & ſanguineos frutices: cortice conſtat candicante: materie denſa, candida, quæ laudatur ad parua opera Torno elaboranda, & fuſos: quia non curuatur: folio latiore quam Liguſtrum, ſerrato: floret uere in racemulis paruis: floſculus ex uiridi candicans: ſiliquas fert quadrangulas, quaſi cruciformes, in maturitate puniceas: in ſingulis loculis, ſingula aut bina ſemina continentur, magnitudine Viciæ, tenui quodam pericarpio croceo obducta, quibus mulieres vtuntur ad capillum nutriendum cum axungia. Plinium puto hanc Sileris nomine intellexiſſe, quamuis paucas de ea tradat notas: recenſet enim cum virga Sanguinea, & Liguſtro Silerem, cuius folia illita fronti capitis dolorem ſedant: eiuſdem ſemen tritum cum oleo Phthiriaſes coercet: ſerpentes & hunc fruticem refugiunt: baculumque ruſtici ob id ex eo gerunt: gaudet aquoſis, vt etiam Liguſtra: Theophraſtus videtur eandem Euonymum appellaſſe, arborem Punicę magnitudine: folio maiori, & molli: germinare incipit menſe Septembri: floret in vere: flos colore albæ Violæ: odore graui veluti cruoris: fructus cum putamine Siliquæ Seſamę proximus, intus ſolidus in quatuor partes diuiſus: hic pecus enecat guſtatus, etiam folium, præſertim capras. Forte melius hæc Atractylis dicenda eſſet à fuſo, quam ſpinoſa herba in genere Cniciphonos appellata à Theophraſto; quia cruorem fundit, & redolet morticinium. Nam ſimilitudine odoris, non vſu aliquo, fuſorum tranſlatum videtur nomen Atractylidis ex Fuſagine in Phonon, quem Theodorus Fuſum syluestrem vertit. Plinius ex Theophraſto Anonymon deprauate forte legit non abſimilem Punicæ arbori, interque eam & Laurum folij magnitudine: figura vero & mollitia Punicæ: flore candidior eſt, ſtatim peſtem denuncians. Fert ſiliquas Seſami Similes quadrangula figura: intus granum ſpiſſum lætale animalibus, nec non & in folio eadem vis.

CAP. LI.

VITEX vulgo Agnus Caſtus, arbor eſt minor Salice, virgas longas ferens, lentas, cinereo colore: folia Salicis, ſed in vno pediculo plura, Canabis modo: floret in ſummis virgis per interualla, vt Marrubium: floribus Verticilli modo cingentibus ſurculos: figura Roriſmarinis Coronari, ſed magis in cęruleum vergentibus: fructus rotundos,

rotundos, aridos, Piperis magnitudine, cinerei coloris, quaternis intus ſeminibus, ſed vix diſcretis, odore acuto. Theophraſtus Agnon vocat vt Dioſcorides, ſed non bene Theodorus Amerinam vertit Salici aſcribendam: frutex ex cultu arboreſcit: flos ſuper fructum inſidet: frutificat cacuminibus. Plinius Viticem ſcribit non multum à Salice diſtantem Vitilium vſu: foliorum quoque aſpectu, niſi odore gratior eſſet. Agnon à Græcis vocatam; quoniam caſtitatis cuſtodiendæ gratia Matronæ his foliis cubitus ſibi ſternunt. Duo eius genera: maior in arborem Salicis modo aſſurgit: minor ramoſa: foliis candidioribus, lanuginoſis, prima album florem mittit cum purpureo, quæ & candida vocatur; nigra, quę tantum purpureum: naſcuntur in paluſtribus campis. Dioſcorides inquit frutex eſt in arborem aſſurgens: naſcitur in fluminum ripis aſperiſque locis: ramos gerit longos, fractu contumaces: folia Oliuæ, ſed molliora, Duo genera eius: vna album florem mittit cum purpureo, altera tantum purpureum, & ſemen vt Piper.

CAP. LII.

MVLTIPLICI ſeminis ſede, & indeterminatiori numero multa reperiuntur: horum autem quædam fructum ferunt exterius communi cortice in tectum, vt Malorum genera, quædam eundem habent tegente proprio ſingulorum corpore, vt Conifera: hæc enim veluti ex ſquamis compactilem fructum ferunt, ſub ſingulis ſquamis ſemina continentur, vt Pinus, Picea, Abies, Cupreſſus, & cætera huiuſmodi. Seminis autem cor in omnibus iis eſt in parte inferna. Flos autem nullus, aut ſi quis eſt, amentaceus eſt: conſtant omnia ſucco pingui, quæ Reſina appellatur, ſponte, aut vi ignis reſudans ex ligno, aut etiam fructu, & foliis: omnibus folia anguſtiſſima ſunt & dura, longiſſima quidem in Pinu, breuiſſima in Cupreſſo, medio modo in Abiete. Pinus ingens eſt arbor in montibus apricis: cortice ſcabro, & ſubrubenti: materie robuſta, ſub flaua, odorata, pingui: Rami ordine prodeunt ternis per interualla germinibus,, vt eius ſumma in amplam latitudinem ad rotæ ſimilitudinem ſpargantur: foliis in modum ſetę productis, acutis, perpetuis numeroſo ordine totos ramos veſtientibus: Amentaceum quid fert vere puluerulentum: Nuces in rotunditate modice oblongas, turbinata figura, implentes vtramque manum, ex lignoſis ſquamis compactas: ſub ſingulis ſquamis bini, vt plurimum continentur nuclei, oblongi, oſſei, ſubnigro quodam puluiſculo obſiti: ſeminis medulla intus pinguis, guſtu dulcis, & odorata, non bipartita, vt in cæteris plurimis, ſed veluti in aluo nouellam Pinum tanquam fętum continens, cuius radix inferius ſpectat, quo modo tantum naſcitur vnica radice in altum

dimiſſa. In hoc genere fęminam vocant longiorem nucem ferentem, marem autem rotundiorem. Pinaſter id eſt Pinus ſylueſtris in cæteris ſimilis, ſed graciliori caudice; nuce pyramidali: nucleis ob paruitatem inutilibus, pręterquam ad columbarum cibum; his enim vberius fętificant: ſunt nuclei nigriores, ac dentibus fragiles, quibus membranacea quædam ala adnexa eſt. Aliud genus paruum in marittimis oritur; ſęui cortice ac cinereo: nucem hæc Pinaſtro ſimilem fert, ſed multo minorem: folia capillamenti modo tenuiſsima: Picea, quam in Alpibus Fędam vocant: quia vtuntur ad lumina, erecto caudice aſſurgit, non fiſſo in ramos, vt Pinus, ſed ab imo ad verticem vſque ramis veluti brachiis gradatim porrectis, vt in Abiete, vtriſque minor: foliola fert breuia ſpecie quidē Pini, totos ramos circundantia, ſed breuiora multo, tenuioraque, & virentiora; paniculas potius quam conos fert, longas, & graciles, tereti figura, ex tenuibus ſquamis compactas, & fragilibus, reſinoſas, atque odoratas, in quibus ſemina exigua continentur ferme foliacea. Audio in Tridentinis montibus alias differentias reperiri. Quandam in genere ſylueſtris Pini ramos ferre humi procumbentes, vtilem ad cingenda vaſa vinaria: aliam aſpectu Picęę, ſed foliis Pini: nucleis fragilibus, vt facile dentibus comminui poſſint, Cerabrum vocant: aliam, cui ſoli folia decidunt hyeme, eximiæ proceritatis: cortice valde craſſo, rimoſoque, intus rubente: ramis è caudice gradatim prodeuntibus, ad natis multis more Salicis, lentis, colore luteo, odore non iniucundo: foliis denſis, oblongis, mollibus, comoſis, Pineis anguſtioribus, & minime aculeatis: conos ferre Cupreſsinis admodum ſimiles, cui & ſimilis exiſtit, cum nouella eſt, odore non ingrato: Flores ineunte vere emergunt in cacuminibus in purpura valde rubentes, odoratique: materies duriſsima, præſertim quæ in meditullio rubeſcit. in hac ſola Agaricum reperiri: Reſinam fundere liquidam, quæ pro Terebynthina venditur, hanc vero Laricem vocari. Theophraſtus Pinum Gręce Peuce vocat: Piceam vero Pityn, licet Theodorus eandem aliquando Laricem vertat. De Pinu igitur hæc habet, arborem proceram nodoſam, non niſi locis apricis prouenire: radicem vnam, & pręgrandem, quæ in altum deſcendit, paruis compluribus ab illa prodeuntibus, ſed nulla ſobole; iis enim aduſtis nunquam regerminare viſa eſt: vetuſtate Tedam ingerit radice & medulla, quę lignoſa eſt: per morbum autē tota efficitur Tęda: ramos ex ęquo conditos habet, geniculis inuerſus rectos porrectis, germinatione ter intermiſſa paucis diebus, & ter nouis editis per interualla germinibus deciſo cacumine inareſcit radicitus eodem anno: ſemine tantum prouenit: folia capillata, pinguia multa excauata, profunda, & inclinata, extremitate pungentia: præter fructum amentum fert deciduum, quem aliqui florem putant: genera vero aſsignat Vrbanam; & ſylueſtrem: Vr

banæ

banæ quoddam genus folium habere perpetuum. ſylueſtri autem omni id perpetuum eſſe, cuius duo genera, Ideam in monte Ida, erectiorem, excelſiorẽ, ramoſiorẽ, & craſsiorem, quæ & copioſiorẽ dat Picem: Nucem vero oblongiorem, viridem, quę minus dehiſcat: Marittimam alteram: folio tenuiori, imbecilliorique: cortice leuiori, vtiliquè ad coria: lignum validius: nucem rotundam, quæ breui dehiſcat: Alij Ideam fœminam eſſe: marittimam autem marem; & tertium genus addunt ſterilem, quę conifera non ſit. Quod vero Pinis ſubnaſcitur colore Teda rubidius, maribus potius ineſt, odoris grauiſsimi, nec Tędam redolens, nec flagrans, ſed ab igne diſsiliens: ex quibus colligi licet vrbani quoddam genus eſſe, cui folia decidunt, quod in ea ſolum eſt animaduerſum, quę Larix putatur: Nam & Plinius Larici tribuit, quę Theophraſtus Pino: cui autem folia inſunt perpetua, in genere vrbano notiſſimum eſt, id ſcilicet, quod initio deſcripſimus. Sylueſtris autem genera iis, quę poſuimus, ſatis conuenire poſſunt, quamuis id, quod in marittimis vidimus, non rotundam ſed oblongam nucem ferat, in acutum deſinentem, quaſi mas & fœmina, & in marittima, & in montana, & in vrbana notari poſſint. De Picea autem ſcribit, caudicem Pino minorem, minus erectum habere, & euidentiorem, ideſt materiam magis perſpicuam, & operibus tenuiorem, id eſt minus aptam: folia capillata quidem, & in extremo pungentia vt Pini, ſed pauca, tenuiora, ſqualidiora, & horrentiora, perpetua: conum minorem, & nucleum horridiorem, magis reſinoſum: aduſtis radicibus regerminare affirmant: montibus propriam; quia in planis naſci nequit: auctu facillimam, & protinus fructiferam: amentum ferre, quem alibi racemum florentem appellat, non vuam, vt Theodorus vertit. Duo genera eſſe vrbanam, & sylueſtrem: Vrbanam, quæ conifera alibi φθοροποιός cognominatur. Theodorus Piceam Tineoſam vertit: puto autem à fragilitate nucleorum potius cognominari: φθορός enim fragilem ſignificat. Plinius Sapineum vocat huiuſmodi fructum è Picea ſatiua, nucleorum cute verius, quam putamine, adeo molli, vt ſimul mandatur. Alterum Tarentinum digitis fragili putamine, auiumque expoſitum furto in arbore, fuerit autem hic, quam Cerabrum vocari diximus in Tridentinis montibus. Sylueſtris autem Picea φθειρόφορος: id eſt pediculifera cognominatur ab eodem Theophraſto: ex .. ſemine vt Cupreſſi, qualis ea eſt, quam vulgo Tędam vocari diximus. Plinius autem ſex cognatas arbores tradit. Pinum, Pinaſtrum, Strobilum, Piceam, Laricem, Tędam. Pinus in vertice tantum ramoſa, fert minimum reſinæ, interdum ex nucibus ipſis, quæ grandiſſimæ ſunt, quæ noſtra eſt vrbana. Pinaſter mira altitudine, & à medio ramoſa, copioſiorem dat reſinam: Videtur Ideam intelligere. Strobilus per oram Italię gracilis, ſuccinctior, & enodis penè ſine reſina, ad vſus liburnicarũ,

R 2 ma-

marittimam intelligit. Picea montes amat & frigora, plurimam reſinam fundit interueniente candida gemma, qua Thus adulteratur: folia breui ſeta, & craſſiore, & dura: rami ſtatim à radice modici velut brachia, lateribus inhęrent, vt in Abiete, materia vtilis ad trabes, & alia opera plura, reſina ei, vitium eſt, quam paucam reſudat ſolibus; Videtur autem vrbanam Piceam intelligere, cuius fructum Sapineum vocari ſcribit, nõ enim syluestrem intelligit, cum eius materies ſit operibus inepta, & reſinæ plurimum ferat. Larix in eodem ſitu naſcitur, quo Picea, eademque facies, altior, materia longe pręſtantior, incorrupta, emori contumax, rubens, & odore acrior: cortice craſſior, leuiorque: folio villoſior, pinguior, & denſior, moliorque flexu, totaque horridior, & perfuſa reſina. At Picee rariora, ſiccioraque folia, & tenuiora, ac magis algentia: plus Larici erumpit liquoris melleo colore, atque lentiore, nunquam dureſcentis: eius morbus eſt, vt Tęda fiat, ſed à cæteris differt: aliarum enim Tędę accenſæ fuligine immodica carbonem repente expuunt cum eruptionis crepitu, eiaculanturque longe, excepta Larice, cuius Tęda nec ardet, nec carbonem facit, nec alio modo ignis vi conſumitur, quam lapides. Cæterę quoque perpetuo virent, nec facile diſcernuntur in fronde à peritis: Larix vſtis radicibus non repullulat Picea repullulat. In cęteris nucamenta paniculatum modo ſquamatim compacta pendent, præterquam Larici. Datur mas & fęmina, vt in cæteris generibus, in Macedonia Laricem maſculam vrunt ad picem: fęminæ radices tantum: hæc ſatis conueniunt Larici ſuperius dictæ. Tęda proprie dicta abundantior ſucco, quam reliqua parcior, liquidiorque, quam Picea, flammis, & luminibus ſacrorum etiam grata, eandem videtur intelligere ſub nomine Piceæ, cũ inquit, eam totis paniculis minoribus, quam in Abiete maſcula, & gracilioribus, nucleos minimos ac nigros habere, propter quod Gręci Phthirophoron appellant: in eadem nucamenta compreſſiora maribus ſunt, ac minus reſina roſcida. hæc Picee ſyluestri cõueniunt, quam etiam hodie Tedam vocant. Dioſcorides meminit Picee, & Pini, & Strobili arboris: eadem vi corticis & foliorum, quæ Pini & Picee: reſinam quoque Strobilinam inter ſiccas recenſet: Strobilos autem fructus eiuſdem laudat ad vrinam & renum vitia, tanquam diuerſos à Pityide, qui fructus eſt Piceæ & Pini in conis repertus ad tuſſim, & vitia pectoris vtilis: Plinius tamen Pityida vocat Epinaſtris: meminit & Laricis reſinæ ſic patrio nomine appellatæ. in Gallia inter liquidas melleo colore, quam nos vulgò Trementinam vocamus.

CAP. LIII.

ABIES arbor eſt rectitudine & altitudine cunctas excedens: ramis ab imo ad ſummum vſque caudicis vndique circundantibus veluti infixis vſque in internam medullam, quod materiem nodorum frequentia robuſtiorem reddit, alioqui neruoſam valde: fibris in rectitudinem tendentibus: rami perpetuo ordine coniugatim à lateribus tantum germinant cruciformi aſpectu, totam latitudinem implentes, quibus parietes ſtragulorum vice exornant: nam & folia ſimiliter cuncta per totos ramos tendunt in latera, auium pennas imitantia quæ alioqui uiderentur Piceę, niſi latiuſcula, & minus acuta eſſent, hilari aſpectu perpetua, conos fert Piceæ; vomicas habet intra corticis tunicas reſinoſo ſucco plenas, quem oleum Abietinum uocant odoratum, uulneribus optimum, lachrymam quoq; fundit ex gemmis more Populi, odoratiſſimam. Theophraſtus de Abiete hæc habet, mōtibus propria; nam in planis naſci nequit, ſed in umbroſis pulcherrima aſſurgit, ut in Arcadię loco quodam concauo, & ſilente à uentis, quem nunquam ſolem attingere aiunt: Abietes plurimū tum longitudine, tū craſſitudine cæteris pręſtant ex quibus nauium malos & antennas, & trabes optimas faciunt, ſed ad lautiora opera in apricis magis laudantur, cortex ex multiplici tunica cōſtat; lignum neruoſum & fiſſile; nodis rectis, ramis quodamodo infixis Ideo Abies ualidiſſima ad pondus ſuſtinendum; nam neque rumpitur, neque cedit, tectis idonea ob corporis raritatem; radicem unam prægrandem in altum demittit vt Pinus, & germinationem ſimiliter intermittit ramis ex æquo conditis, perpetue uiret folia multifida, & quaſi ſerrata extremitate pungentia alarum ſimilitudine, ſemper in minores pennas deſinentia, vt tota ſpecies ſit Filicis fæminæ, ad eo denſa, vt neque niuem neque imbrem tranſmittant; ſuccum fert pinguem & reſinoſum; Amentum ſiue florem croci colore pulchrum, paulo ante ſolſtitium: fructum dimittit poſt Virgiliarum occaſum: prouenit tantum ſemine; deciſo cacumine inareſcit radicitus eodem anno. Duo genera maſcula & fæmina Mari folia acutiora & magis pungentia, & magis flexa, ideo aſpectu criſpior tota arbor uidetur, in conis ſummis paucos fert nucleos, fęmina autem nullos. Plinius Abietem ſcribit è cunctis ampliſſimam, cuius fæmina etiam prolixior: materia mollior vtiliorque: arbore rotundior; folio pinnato denſa, vt imbres non tranſmittat, at hilarior intuitu, Abietes maſculæ in nucamentis prima in parte nucleos habent, non item fæminæ.

TAXVS

CAP. LIIII.

TAXVS vulgo Naſſus vocatur, in Alpibus, arbor Abieti valde ſimilis, minor: foliis nigrioribus acutioribuſque: floſculos amentaceos fert inter folia ſine fructu: quę autem fructum fert, eum rotundum gerit, & rubentem Agrifolij baccis ſimilem, guſtu dulcem, & vinoſum: ſed qui mandit, in febrem & diſſenteriam incidit: lignum ſubrubens, venoſum ac denſum, ad lautiora opera tornatile; caret reſina: quamuis autem hæc conum non ferat, conſtitutio tamen fructus ſimilis eſt, vt patebit in Cedro, & Iunipero: Theophraſtus græce μίλον vocat: montibus propriam: in planis naſci nequit: gaudet vehementer vmbroſis: genere ſimplex, procera, auctu inſignis, ſimilisq; Abieti, non adeo excelſa, magiſque alis ſinuata: folio quoque ſimilis: ſed pinguior, molliorique ligno: quæ in Arcadia naſcitur, nigro aut puniceo; quæ autem in Ida, flauo, & Cedro ſimili, vt pro eo vendant; nam totum cor eſſe videtur detracto cortice, quem ſcabritia, & colore Cedro ſimilem habet: fructum fert Faba paulo maiorem, rufum & mollem, qui ab aliquibus hominibus innoxie manditur, ſuauiſque: folia aiunt iumentis lætalia, ruminantibus nequaquam: perpetue viret: germinat tardiſſime: floret, & fructum reddit cum Abiete. Plinius Taxum ſcribit Abieti ſimilem, minus virentem, gracilem & triſtem, ac diram, nullo ſucco: ex omnibus ſolam bacciferam. Mas noxio fructu, præcipue in Hyſpania, lætale venenum baccis ineſt, vaſa etiam viatoria ex ea vinis facta in Gallia mortifera fuiſſe compertum eſt. In Archadia tam peſtilentis veneni, vt ſi qui dormiant ſub ea, cibumue aſſumant, moriantur: ſunt qui toxica venena, quondam taxica ab hac arbore appellata ſcribant. Dioſcorides Smilacem vocat Abieti ſimilem in Italia & Narbonenſi Gallia Hyſpaniæ contermina; baccis noxiam in Italia, vmbra in Narborenſi.

CAP. LV.

CVPRESSVS arbor eſt, quam iuxta ſacras ædes ſerunt ornatus gratia, in rectitudine tantum creſcens, more Abietis & Piceæ: ramis denſe circumueſtientibus, modo faſtigiatis, quæ fæmina vocatur: modo ad latera ſparſis, quæ mas; foliis nullis, ſed ipſamet germina tenuiter Feniculi modo ſciſſa: folia videntur pulpoſa, inſunt tamen in nuper naſcentibus foliola breuia acutaue, ſed hæc in adultis degenerant, in breuiſſimas veluti ſquamas totos ſurculos conueſtientes: amentaceum quid exile fert, in ſummis germinibus, conum Nucis magnitudine, ex craſſis & lignoſis ſquamis conſtantem, quibus dehiſcentibus

bus parua quædam ſemina decidunt. lignum odoratum, & reſinoſum, non ſentiens putredinem. Theophraſtus arborem proceram ſcribit, & longo caudice: lignum macilentum, perpetuum, rimas non capit ob carnis æqualitatem, vnde symulachra fiunt: radices ſummę hærentes terræ: ſed nulla ſobole; folia carnoſa velut pulpa conſtantia, perpetuo virentia, ſemina parua viſu vix percipienda, non enim fructus id totum eſt, quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, prætenue, exile, & quaſi Piceæ ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcente dilabitur, & legi proinde non niſi ab experto homine poteſt. Ex ſemine tantum prouenit cæteris in locis: At in Creta etiam trunco. eſt enim Cupreſſus illi inſulæ familiaris, vt vbique etiam terra ſubacta, & dimota ſponte naſcatur. Eſt mas & fæmina, ſed ex ſemine plerumque pro fæmina marem naſci affirmant: fimum & aquam nullo pacto concupiſcit, imò emori dicitur, ſi nouella copioſè adaquetur. Plinius aduenam in Italia quondam fuiſſe, & difficillime naſcentium, Diti ſacram, & ideo funebri ſigno ad domos poſitam. Duo genera earum Meta in faſtigium conuoluta quæ fæmina appellatur. placebat tantum diſtinguendis Pinorum ordinibus, poſtea tonſilis facta in denſitate parietum coercita gracilitate, perpetuè tenera: trahitur etiam in picturas opere Hiſtoriali. Venatus, claſſesue, & imagines rerũ tenui folio breuique ex virente ſuperueſtiens. Mas ſpargit extra ſe ramos, deputaturque, & accipit Vitem, vtraque autem immittitur in perticas aſſereſque amputatione ramorum, qui decimo tertio anno denariis ſingulis veneunt. Quæſtuoſiſſima in ſatus ratione ſylua. Vulgoque dotem filiarum antiqui plantaria appellabant.

CAP. LVI.

AD Cupreſſum reduci oportere videtur Thuia apud Theophraſtum: naſcitur in montium cacuminibus & locis algentibus, apud Ammonis Fanum, & in Cyrenenſi agro, excelſa, Cupreſſo ſimilis tum ramis, tum foliis, caudice, fructuque, vel potius ceu Cupreſſus ſylueſtris: materies incorrupta omnino, vt contignationes ex ea vetuſtiſſimæ reperiantur: radice arboris nihil criſpius, ex qua præcioſa opera conficiunt & symulachra. Plinius hanc Cedrum ab Homero Trogetem vocari, ab aliis Thya celebrem, non modo ad vetuſtiſſimas contignationes, ſed etiam ad menſas, vt Ciceroniana memoria eſt, arbor Cupreſſo fęminæ etiam num ſylueſtri ſimilis, folio, odore, caudice. laudatiſſimam fert mons Anchorarius citerioris Mauritaniæ, præcipua dos menſis in vena criſpis, vel in vertice variis, quibuſdam Tigri, quibuſdam Pantheræ ſimilitudine, quædam vndatim criſpæ maiore gratia, ſi Pauonum caudæ oculos imitentur, ſed harum materia Tuber eſt radicis vitium.

SABINA

CAP. LVII.

SABINA uulgaris arbor in marittimis, petroſis, craſſior Iunipero: alioqui ſimilis tum cortice, tum ligno; ſed foliis Cupreſſi: in nuper tamen nata folia ſunt Iuniperi pungentia, ſed breuiora: fructus fert rotundos, flaueſcentes, magnitudine Fabę, reſinoſos, in quibus tria aut quatuor ſemina continentur, vt Iunipero, tota odorata eſt. Dioſcorides in codice Hermolai Iuniperum maiorem vocat, ſeu Cupreſſum syluestrem, Cupreſſo perſimilem, quę naſcitur in aſperis, ac fere marittimis. Theophraſtus quoque Iuniperum vocat, licet ab aliis Cedrum, vocari teſtetur: ſed foliis maxime diſtat: non enim dura & acuta, qualia Oxycedro, ſed mollia Iunipero ſunt folia: excelſior quoque naſci videtur. Plinius hanc inter Cedros minore odore præſtantem ſcribit. Sabina vera arbuſcula eſt breuis, cacumine, & omnibus ramis deorſum inflexis in terram, vt in quodam genere Iuniperi contingit: folia Cupreſſi viderentur, niſi ſquamulæ acutiores eſſent, odore acri: fructum non vidimus. Dioſcorides duas affert, vnam, quam modo deſcripſimus, breuem, & in latitudinem magis fuſam: folio Cupreſſi, ſpinoſiorem: odore graui, acuto, feruenti guſtu, qua ad ſuffitus pro Thure vtuntur. Alteram Tamarici ſimilem. Plinius herbam Sabinam vocat, quam Græci Bratym appellant, duorum generum, Altera Tamarice folio ſimilis eſt, altera Cupreſſo. quare quidam Cupreſſum Creticam vocant à multis in ſuffitu pro Thure vſurpatam; propagine ſeritur & auulſione, vt Roſmarinum, quoniam neutri ſemen ineſt.

CAP. LVIII.

IVNIPERVS arbuſcula eſt, fruticoſi potius generis: cortice ſcabro, & deciduo: ligno criſpo, & flauo, odoratoque, tenuem lachrymam gignens, reſinoſam, Vernicem vulgò appellant fabris & pictoribus vtilem ad tectoria cum oleo: folia Piceæ robuſtiora, magis pungentia, & ſuperne candicantia, quæ floret, fructum non fert: ſunt autem floſculi amentacei exiles inter folia: quæ fructum fert, non floret: fructus baccas eſt rotunda, tanquam ex tribus ſquamis conſtans: vnde paruus quidam triangulus in ſummo apparet: pulpa non lignoſa, vt in cæteris coniferis, ſed in maturitate mollis, & dulcis cum quadam acredine: ſemina intus tria, aut quatuor continentur, veluti triangula: matureſcit anno ſecundo, vt aliquando fructus trium annorum contineantur, cum is, qui maturus eſt, ſeruatur ad tertij anni fructum naſcentem. Eius duo genera ſumma, vnum in montibus magis, & locis algentibus:

fructu

fructu magnitudine Myrthi, in maturitate nigro: floſculus ſimiliter eius generis nigricat: Alterum in marittimis: fructu nucis Auellanæ magnitudine, in maturitate flauo: floſculo autem eius generis flaueſcente. Reperi & Montanum fructu flauo. Montanum facilius in fruticem degenerat; & quoddam Sabinæ modo toto frutice in terram inclinatur: Marittimum magna ex parte craſſius, ramis minus denſum. Dioſcorides marittimum, Iuniperum minorem vocat, fructu Auellanæ magnitudine, odorato, rotundo, & in mandendo dulci cum quadam ſalſedine, montanum autem non Iuniperum ſed Cedrum appellat Iuniperi modo baccas ferentem, Myrthi magnitudine, rotundas. Videtur autem duo Cedri genera ponere magnum ſcilicet & paruum, licet verba eius non exprimant in noſtris codicibus: in quodam tamen vetuſto codice in hunc modum reperitur. Cedrus arbor magna eſt, ex qua picem colligunt, quæ Cedria vocatur: fructum fert vt Cupreſſus, ſed vt plurimum maiorem. fertur autem & altera Cedrus parua aculeata, quæ Iuniperi modo baccas parit Myrthi magnitudine, & quæ ſequuntur. Galenus quoque id comprobat aſſerens. Cedrus ſpecie duplex eſt, altera fruticoſa Iuniperis aſſimilis, altera arbor non exigua. Plinius ſimiliter minoris & maioris Cedri meminit: minor Iunipero ſimilis: duo genera, Lycia, & Phœnicia, differunt folio: nam quæ durum, acutum, ſpinoſum habet, Oxycedros vocatur, ramoſa & nodis infeſta. Altera odore pręſtat: fructum ferunt Myrthi magnitudine, dulcem ſapore. Videtur autem, intelligere per Oxycedrum Iuniperum montanam, per alteram autem odore pręſtantem, noſtram Sabinam vulgarem: vtręque enim fructum ferunt Myrthi magnitudine, licet Sabina illa paulo maiorem habeat, quam Iuniperus montana: Maioris quoque Cedri duo genera eſſe tradit, quæ floret, fructum non fert: fructifera non floret, & in ea antecedentem fructum nouus occupat: ſemen Cupreſſo ſimile, Quidam Cedrelatem vocant ipſam magnam Cedrum, cuius laudatiſſima reſina Cedria appellata, & materies æterna, ex qua Deorum ſymulachra factitauerunt. hanc diuerſam à Thuia puto, de qua ſuperius diximus. Nam & apud Theophraſtum reperio huius Cedri magnæ factam mentionem præter Thuiam. De Iunipero autem idem Plinius, vt Dioſcorides tradit, duo genera, maiorem & minorem. Alibi ſcribit Iuniperos non florere: Quidam earum duo genera tradunt, Alteram florere nec fructum ferre, quæ vero non floreat, ferre protinus baccis ſubnaſcentibus, quæ biennio hęreant; eius oleo vires Cedri inſunt: nam materies peruncta, nec tineam, nec cariem ſentit. Vaſta hæc in Hyſpania maximeque baccę eius: medulla eius vbicumque ſolidior etiam, quam Cedrus, videtur autem intelligere Dioſcoridis Iuniperos, ſcilicet vnam fructu nucis Iuglandis: Alteram Auellanæ. Theophraſtus diuerſas affert ſententias,

S circa

circa Iuniperi & Cedri appellationes. Nam quidã duas Cedros tradunt, vnam Lyciam, alteram Pheniciam. Alij vnicam tantum eſſe Cedrum ſimilem Iunipero, ſed folio maxime diſtare; nam Cedro durum & acutum & ſpinoſum eſſe; Iunipero autem mollius, quæ & excelſior eſt. Ex quibus colligo per Cedrum intelligere noſtras Iuniperos, per Iuniperum autem noſtram vulgarem Sabinam. Quod autem ſubiungit ex aliorum ſententia vtraſqne Cedros vocari, ſed alteram diſtinctionis gratia Oxycedrum, ideſt Cedrum acutum appellari; in eiſdem verſari videtur, ſcilicet non pungentem Cedrum vocari, pungentem autem Oxycedrum: vtraſque nodoſas, aloſas, & ligno tortuoſo. Aliter autem decernere videtur, cum ſubdit, magis autem Iuniperus paruam habet & denſam medullam, &, cum ceditur, cito putreſcentem. Cedrus autem plurimum cordis habet, & non putreſcit; cor in vtriſque rubet, in Cedro quidem odoratum, in altera autem nequaquam. fructus autem Cedri quidem flauus, Myrthi magnitudine, at Theodotus non hoc modo legit, ſed pulcher; odoratus, guſtu ſuauis: Iuniperi autem in cæteris ſimilis, ſed niger, acerbus, & quaſi inguſtabilis, durat in annum, decidens, cum alter ſubnatus fuerit; At vt Arcades volunt, fructus ſimul ternos retinet; ideſt anni proxime exacti non dum maturum, & tertij ante pręſentem maturum atque guſtabilem, & tertium nouum ipſum demonſtrant. Ambas ſine flore, cortice ſimiles Cupreſſo, verum ſcabriori: radices raræ & ſumma tellure, naſcuntur in ſaxoſis & frigidis locis, ex quibus colligere licet per Iuniperum ſignificare noſtram montanam Iuniperum, per Cedrum autem Marittimam. Ad hanc Iuniperi acceptionem reduci videntur, quæ alibi ſparſim de Iunipero ſcribit, ſcilicet montibus propriam eſſe; non florere vel, vt Alij; Alteram quidem florere, ſed fructum non ferre: Alteram non florere, ſed protinus fructum oſtendere, ſolam hanc in biennium fructum ſeruare, & tardiſſime omnium perficere in cacuminibus montium, & locis algentibus naſci quidem, ſed non in excelſum: ad rem ædificatoriam, tum ſubdiualem, tum obruendam ſub terra commodam eſſe, quia eo modo durat immunis à putredine. lachrymam gignere. Ad Cedrum autem eo modo acceptum reducenda ſunt, quæ ſparſim de Cedro loquitur, ſcilicet lignum eſſe macilentum, ſeu materiem excarnem eſſe, & æqualem, vt rimas non capiat, perpetuam, vnde symulachra ſculpere ſolent: folia extremitate pungentia, radice per ſumma inniti. In Syriæ montibus longitudine & craſſitudine præſtantiſſimas eſſe, vt ſint, quas vlnæ hominum quatuor nequeant amplecti, & inibi vti ad Triremes. Deciſo cacumine interire, vt quidam teſtantur. Eius materiem natam eſſe humorem emittere, vt cæteræ, quibus humor ineſt oleoſus. Quamobrem viſas eſſe ſtatuas è Cedro aliquando ſudaſſe, propterea ex his Deorum ſtatuas condere ſolent. Ex quibus ſignificatur

Cedrum

Cedrum quandam magnam eſſe congenerem minori, cuius etiam meminit Plinius, & quam videtur intellexiſſe Dioſcorides. cum Cedrum inquit eſſe de magnis arboribus, quæ picem dat Cedriam vocatam: Ex lignis Iuniperi montani igne ſuperpoſito liquor extrahitur, qui oleũ de Iunipero vocatur apud Meſuem, efficaciſſimum ad cutis infectiones, & alia multa: Si hoc pro Cedria vteremur, puto non minorem in ea efficaciam futuram, quàm ſi ex magna Cedro haberemus. Ex fructibus quoque oleum extrahitur per ſublimationem vino prius madefactis; qua ope ratione & aqua & oleum elicitur; Aqua ad calculum renum & veſicæ prodeſt, vrinam & menſes elicit ſingulis diebus pota à duabus vnciis ad tres; extrahit quoque fætum mortuum vnciis quatuor bibita; aduerſatur venenis: Oleum efficacius ad omnia prædicta: extrinſecus quoq; iungitur ad frigidos articulorum dolores, & tetra vlcera. Recipitur in aqua ardente adiectis aliis quibuſdam aromatis, & pugnantibus aduerſus putredinem peſtilentem, ut ex omni miſcella iterum aqua diſtilletur, præſentaneum remedium in febre peſtilenti, exhibita à drachmis duabus uſque ad quatuor cum totidem unciis aquę Acetoſę paulo ante acceſſionem; Nam ueluti fulgur propellit ab internis, & diſſipat malignam putredinem, nunc ſudores mouendo, nunc urinam copioſam, aut aliam inſenſibilem excretionem, repetitur potio uſq; ad tres uices. Ex fructibus iiſdem, aut Iuniperi marini, cum maturi ſunt, uino remollitis exprimitur liquor, qui ſaccaro exceptus, utiliſſimus in tempore peſtis; præſeruat enim ex pulmone ac pectore educit purulenta.

CAP. LIX.

MALORVM genus fructu conſtat pulpoſo: ſed pulpa in aliis reperitur ſimplex, vt in Malis proprie dictis & Piris: in aliis duplex, vt in Citrio, Aurantio, Limone; Quorum interna ſubſtantia, in qua iacent ſemina, ſucco conſtat, veluti ex paruis vtriculis congeſta, ſapore acido, intercurſantibus membranis multa ſemina cum ſucco claudentibus, diſtinctis, vndique ſeptis pro ſedis ſeminum multitudine: externus cortex eſt continuus, carnoſus, & craſſus: arbor Lauro ſimilis tum cortice, tum foliis, maioribus tamen, mollioribuſq;, & magis odoratis; aculeos habet rectos, & robuſtos, non tamen frequentes: flores candidos ex pulpoſis foliis conſtantes, valde odoratos: in ſede fructus: gaudet apricis & læto ſolo: exornat viridaria, & parietes cõueſtit perpetua fronde & fructu, qui etiam maturus diutius conſeruatur in arbore, donec alter ſubnaſcatur. Diſtat fructu, qui in aliis oblongus eſt, in aliis rotundus: magnitudine quoque & paruitate: ſapore: aliiſq; differentiis. Citrus fruticoſa eſt: longiori folio: fructu grandiſsimo,

quod Citrium vocatur, aliquando magnitudine Melopeponis, oblongo, & tuberoſo, colore pallido exterius: carne candida, duriuſcula, dulci, & valde odorata: internus ſuccus ſubalbidus, parcior eſt, & valde acidus: ſemina oblonga, membranoſo cortice intecta, quo ablato ſemina videntur Piri, amara: toto anno floret; facile prouenit ramo ſata commodiſſime iuxta parietes, vt rami affixi pondus fructus ſuſtinere queant: radices Vitis modo, alias profundas, alias ſumma tellure agit, ſed has amputant, ne in æſtu areſcentes totum fruticem lędant. Theophraſtus Malum medicam, ſeu Perſicam vocat: Mediæ, & Perſiæ peculiarem: arborem folio Potulacę, odoratiſsimo, aculeis vehementer acutis, & validis, vt in Piro, & ſpina acuta. Pomum eius non manditur, ſed odore præcellit, huius gratia conditur inter veſtes, vt à tineis defendantur: facit & ad oris ſuaueolentiam, & mortifera venena ebibita, ſiquis interna eius decoxerit, expreſſerit, ac abſorbuerit. fert poma omnibus horis, aliis decidentibus, aliis ſubnaſcentibus, aliis matureſcentibus, floribus iis tantum fructus enaſcitur, qui veluti colum extantem in medio gerunt, qui ea carent infęcundi labuntur; ſeritur ſemine ſulcis, aut vaſis fictilibus, perforatis, & cum adoleuerint, transferuntur vere in ſolum pingue, & riguum. Plinius Citrum vocat, quam aliis malum Aſsyriam, alii Medicam vocant recenſens eadem, quæ ex Theophraſto ſcripſimus. Tentauere gentes transferre ad ſe propter remedij præſtantiam, ſed niſi apud Medos & in Perſide naſci voluit. Hæc eſt, cuius grana Parthorum proceres incoquunt eſculentis commendandi halitus gratia. In ſacris Citri, & Cedri fruticum, fumo vtuntur. Citria mala contra venenum in vino bibuntur, vel ipſa, vel ſemen: ipſa vero contra ſtomachi infirmitatem, ſed non niſi ex aceto facillime manduntur. Dioſcorides tradit Malum oblongum eſſe, rugoſum, colore aurum imitans, cum grauitate, odoratum: ſemen Piri. Ex quibus affirmare licet pomum hoc tranſlatum in Italiam cultu, aut cælo adeo mitigatum eſſe, vt non amplius inguſtabile ſit, ſed per ſe ſuaue tum crudum, tum ſaccaro conditum. Limon arbor eſt Citro ſimilis, tenuioribus tum foliis, tum fructu, qui ſimiliter oblongus, & tuberoſus, & pallidus eſt, ſed multo intus ſucco acido, parua corticis pulpa dulci, quæ tenerior eſt Citrio, & cibis facilior cum interno ſucco. Eius plures differentiæ, quidam enim oblongiores, aſperioreſque ſunt, & cortice craſſiori, Citris magis ſimiles, vt qui in Gaieta naſcuntur: alij leuiori cortice, tenuiorique, ſucco acidiori: probantur, qui craſſo cortice conſtant, teneriorique, & ſucco dulciori, quos dulces Limones vocant: Quoddam præterea genus in Hyſpania habetur minimo fructu, vix nucis amplitudine, odore cæteris pręſtantiore, excelſiore arbore. Aurantia arbor Limone maior: folium alioqui ſimile, ſed veluti binas appendices iuxta pediculum habet: fructus rotundus aureo colore ad croceum

ceum accedente: fungoſo cortice, & amaro: ſucco intus multo palleſcente, qui in aliis dulcis eſt, in aliis acidus, in aliis mediocris, ad ſitim extinguendam valde expetitus, floretur copioſe menſe maio, ex cuius floribus aquam odoratiſſimam diſtillant, quam vocant Lanſam. Melangulam, quam alij, Citrangulam vocant, frutice & fructu ſimilior eſt Citrio; ingens enim eſt fructus omnium maxime tuberoſus, & criſpus; colore pallido, ſed rotunditas & ſuccus internus ineſt Aurantiæ: cortex quoque ſimiliter fungoſus, ſed tener & dulcis, cum læui quadã amaritudine. Ponzirus ambigit inter Limonem & aurantiam, non enim oblongus, vt Limon, nec omnino rotundus, vt Aurantium, vtriſque amplior: cortice craſſo & leui, colore ad Aurantium vergente, dulci cum quadam amaritudine, ſucco intus Limonis.

CAP. LX.

PVNICA, quæ Malum granatum fert, partim cum Citro, & quę eius ſunt generis conuenit, partim cum Malis: fructus enim eius, ſub externo cortice ſuccum habet, vt Citria & Aurantia, membranis ſepta diſtinguentibus, ſed peculiari quodam modo; nam in illis ſuccus à ſeminibus eſt ſeiunctus vtriculis quibuſdam incluſus. in Granato idem ſingulis ſeminibus circunducitur, vinoſus, colore carbunculi: ſedes quoque ſeminis diuerſa: Non enim ex meditullio oritur, ſed ex cortice appendicibus quibuſdam pulpoſis intro ſpectantibus, circa quas ſemina cohęrent farcta, ex paruis oſſiculis mollibus conſtantia, quæ ſimul cum ſucco manduntur, cortex vero exterior, veluti corium flauum modico rubore aſperſum: pulpa intus pallida acerbo ſapore & inguſtabili, hoc in maturitate abrumpitur, grana intus rubra oſtendens. Cum Malo autem conuenit; quia eius flos ſummo fructui inſidet, ſed proprio quodam colore puniceo vaſculo dentato & rubente incluſus, quod remanet extuberante. Malo, arbor fruticoſa non magna, intorta: cortice albo & aſpero: materie flaua: ramis ſpinoſis: foliis Oleæ breuioribus, leuibus virentibus: floret æſtate: fructum rotundum, & magnum fert. Differentia tantum in ſucco: aliis enim acidus: aliis dulcis: aliis mixtus medio quodam ſapore: dulcia vt plurimum grandiora, granis maioribus, in quo genere quędam reperiũtur adeo paruo oſſe, vt eo carere videãtur. Reperitur in hoc genere ſterilis, ſed peregrina in Italia, flores tantum ferens, adeo multiplici folio conſtantes, vt Roſæ videantur centifoliæ, colore ſaturato. Dioſcorides domeſticam & syluestrem affert. Domeſticæ fructum aliis dulcem, aliis acidum, aliis vinoſum mediæ naturę, horum flores Cytinos vocari. Syluestris florem Balauſtium, Cytino ſimilem, aliis candidum, aliis fuluum, aliis colore roſeo. ipſe vidi tantum colore

Roſæ

Roſę valde ſaturato. Plinius Malum Punicum circa Cartaginem cognomen traxiſſe ſcribit. Ab aliis Granatum appellari, id cui lignoſus nucleus abeſt. Apyrinum grandiori natura, blandioribus acinis, minus amaris, qui membranis diſtinguuntur: nucleos habentium quinque ſpecies, Dulcia, Acria, Mixta, Acida, Vinoſa, primus pomi huius partus florere incipientis Cytinus vocatur, floſculi in Cytino erumpentes Balauſtia. Eſſe & ſylueſtre Punicū, à ſimilitudine appellatū, eius radices rubro cortice, potę ſōnos faciunt, ſemen potū aquam inter cutem ſiccat, hodie Medici etiā Cytinos ipſos Balauſtia vocant. Theophraſtus Punicam ex cultura vnico caudice apparere cęteris abſciſſis teſtatur: caudicem breuē & contortum: medullam carnoſam: radices paucas ſummæ hęrentes terræ: ſobolem ſurſum verſus procreantes: ramos aculeatos: folia anguſta: fructum ex humore & cute conſtantem. ſemina congeſta, putamine incluſa, ſuccum acidum, in aliis dulcem: florem in hac ſola puniceum, qui ſuper fructū inſidet, ſatam ex ſemine degenerare; nam ex acinis dulcibus vilem oriri (quo loco non γλαυκίων, ſed γλυκέων legendum; non enim glaucis acinis reperitur) & ex enucleatis dura, & plerumque acida, in Aegypto tantum ex acida in dulcem cōuerſam, & in Cilicia omnes ſine nucleo naſci. Quoddam genus fructū perficere nequit; ſed ad florem vſq; generatio tantum prouenit: eius flos copioſus & denſus eſt, & latus amplitudine quodamodo pomi. Ex Malis punicis contuſis cum ſuis corticibus exprimitur ſuccus, qui purgat bilem flauam: idem ſi coctione inſpiſſetur Polypum narium delet: reprimit enim carnem ſupercreſcētem, & tenellam abſumit: ineſt enim in cortice cum aſtrictione amaritudo quædam.

CAP. LXI.

QVAE in genere Malorum, pulpa ſimplicis conſtant, ſemina in media carne membranoſis ſeptis diſtincta ferunt bina, aut terna in ſingulis ſeptis, quę autem in hoc genere breui pediculo adnectuntur proprie Mala vocantur, ab aliis Poma: quamuis hoc communiſſimum ſit nomen fere de omnibus fructibus perſpicuę magnitudinis: quę aūt longo pediculo pendēt, Pyra vocantur: omnibus flos in ſummo fructu inſidet. Malus iuſtę magnitudinis arbor eſt: cortice leui, & subnigro: longis ramis in latitudinem fuſis: folia fert Lauro breuiora, mollia, ſubhirſuta: florem candidū, aut modice purpuraſcentem; fructum magna ex parte orbiculatū, vtrinque depreſſum, ſcilicet quà pediculo nectitur, & quà flos inſidet; hic carne conſtat, vt plurimū fungoſa, ſuccoſaque, vnde facile rugas contrahit: ſapor aliis acidus, aliis aquoſus, aliis auſterus, aliis dulcis. Differunt quoq; colore, magnitudine, & figura, adeo vt difficile ſit ſpecies enumerare. Quæ tamen euidentiores differentias habent, huiuſmodi ſunt. Cotonea magnitudine pręſtant: carne conſtant

durio-

duriori,ſicciorique,auſtera,colore pallido: cortice lana quadam obducto: ſeminibus rotundis lentore quodam obſitis: arbor breuis: folia latiora,& candicantia: Eorum duo genera, quædam orbiculata & vtrinque depreſſa, Mala cotonea vocantur: Quædam oblonga, vt plurimum in vertice tenuiora, quaſi figura mammæ amplioris molis, Pira cotonea vocantur. Dioſcorides illa quidem Cydonia vocat, rotunda, parua & odorata, quæ in vſu medico magis probantur: hęc autem Struthia appellat, magna quidem, at minus vtilia. Theophraſtus Cotoneum genere deterius Struthio tradit: nam ſi ſemine ſerantur genere deterius oritur, ex dulci quidem acida, ex Struthia Cotonea. Plinius Struthea lanugine obducta ſcribit. Melappia parua ſunt,nucem vix excedentia,rotunda, exterius tantum pallida, odoratiſſima,ſapore dulci. Viderentur hæc Appiana eſſe apud Plinium ab Appio é Claudia gente: inſito Cotoneo, quibus odor eſt Cotoneorum, magnitudoque: ſed cum obſtet magnitudo, melius dicetur apud Dioſcoridem Melimela à ſapore melleo eſſe, quæ à multis dulcia Mala vocantur: Nullum enim in genere malorum illis dulcius eſt. Roſea mediæ magnitudinis ſunt orbiculata colore rubenti,qua parte ſol aſpexerit: odor ineſt ſuauis: ſapore dulci ſubacidus; tota hyeme ſeruantur incorrupta, meliora ſunt,cum rugas contraxerint. Dioſcorides Epirotica & orbiculata vocat ſtomacho vtilia. Plinius ex Epiro primum allata putat ob nominis argumentum. Sanguinea Roſeis ſimilia, minus odorata, inſipdioraque. Plinius colorem ſanguineum ex inſitu Mori tractum putat: in hoc genere quædam oblongiora,figura Mammæ,acidi ſaporis, Plinius Orthomaſtica vocat. Calamagna quaſi pulchrę magnitudinis Mala: colore rubente: ſapore magis aquoſo, Plinius Pulmonia videtur appellaſſe, quę ſtolide tument. Quędam colore quaſi ferrugineo;ſolidiori carne; ſapore dulci ex auſtero, vulgo Teſta vocant,figura Strutheorum.Quędā parua humili frutice,orbiculata,virētia adhuc,guſtui non ingrata. Plinius inter viliſſima Daca vocat,quę prima aduētu decerpi properant. Dioſcorides per verna hęc videtur intellexiſſe ōio damnata. Syluestria ſimiliter parua, quę prę acerbitate inguſtabilia, Dioſcorides Vernis ſimilia ſcribit. Multa alia nomina receſet Plinius,vt Gemella,nunquā ſingula in fętu.Petiſia parua gratiſſimi ſaporis,& ab origine Mariana,Geſtiana,Manliana.Claudiana,& alia quę hic referre ſuperfluū videt. Theophraſtus Malū tradit vnico caudice ex cultura apparere, ceteris abſciſis, ſini autē multiplici caudice exilitatis cauſa,cortice leui. Nodos in ea eſſe peculiares, faciebus belluarū ſimiles,vnū pręgrādē, alios circa eū complures paruos,illico in ramos ſpargi,radices paucas ſūmę hęrētes terrę; folia oblōga; florē foliatū fructui inſidentē ex annotinis ſurculis; ſemina cōgeſta putamine incluſa; germinare ſerotinus, fructū reddere primis frigoribus, eius ſuccum, aquoſum, acidum, vel dulcem eſſe.

PIRVS

CAP. LXII.

PIRVS arbor Malo ſimilis; aſperiori cortice: ramis erectioribus; foliis ſubrotundis, leuibus, longo pediculo; flores ſimiles Malo: fructus figura vt plurimum turbinata, craſſiores iuxta florem, graciliores iuxta pediculum, contraquam in Malis oblongis, in quibus figura Mammæ: carne conſtant denſiori, quam Mala, quamuis non minus ſuccoſa; aceroſa circa medium ſubſtantia. Genera eorum non pauciora, quam in Malis: ſylueſtre præ acerbitate inguſtabile, & paruum: eius arbor aculeos rectos habet & craſſos. Domeſtica alia æſtate maturantur inter fructus fugaces; alia in Autumnum prorogantur; Quędam non maturantur niſi frigoribus hyemis, poſtquam fuerint decerpta: Inter æſtiua prima ſunt Moſcatula ab odore Moſchi appellata, parua, & dulcia, ex viridi flaueſcentia. forte apud Plinium ſuperba cognomine, parua hęc ſed ocyſſima: paulo poſt ſuccedunt Iuniola appellata; quia menſe Iunio maturantur paulo Moſcatulis maiora: colore virentia: ſuccoſa multum, quę videtur Plinius Falerna vocaſſe à potu; quoniam tanta vis ſucci abundat. Hinc turba ſequitur, ſed in iis Glaciola præferuntur in acutum longius producta pyramide, lacteo intus colore. Vnde lactea vocat Plinius: & Rudia turpi quidem colore, ſed ſapore cæteris dulciori Glaciolis, craſſiora, breuioraque. In genere Autumnalium Sementina vocamus craſſa & breuia, rubentia, præſertim qua ſol aſpicit, ſapore ſubacida, quæ appellatio etiam apud Plinium & Catonem reperitur, quia in tempore ſementæ maturantur. Tiberiana eadem, quod Tiberio Principi placuerem. Hyemalia magna ex parte craſſiora ſunt, cæteris vtiliora; quia per totam hyemem aſſeruantur, & pleraque gratiori etiam ſucco conſtant, quam fugacia. In his Carouella craſſa, & oblonga, breui pediculo, colore ferrugineo. Quæ Plinius Teſtacea à colore appellata ſcribit, vt nos in genere malorum Teſta vocamus colore ſimili. Sunt Papalia grandia, & breui pediculo ſeſſilia. Qualia Plinius regia vocat. Sunt Bergomata, magis depreſſa & Bronchia oblonga omnia colore viridi. Sunt Cucurbitana ſic etiam à Plinio appellata ingentia ſed ignauia. Multa alia ſunt nomina, tum apud nos, tum apud Antiquos; Variis ex diuerſa regione, aut cultu naſcentibus. omnia ante maturitatem acerbo ſapore, ſed cocta redduntur grata. Theophraſtus Pyrum ex cultura vno caudice apparere ſcribit cæteris abſciſsis: folia orbiculata: florem foliatum: fructum ſucco aquoſo conſtantem: ſemina congeſta, putamine incluſa: fructificat ex annotinis ſurculis: germinat ex cacumine & latere; ſerotina eſt: quippe quæ Hyeme ſua perficit poma: Quoddam genus Autumno. Pyraſter, quam græcè Achrada

vocat,

vocat, aculeos fert in ramis: ex eius materie Cerdones ſuas faciunt tabulas, quia in dura materie acies ferri magis acuitur: germinare incipit paulo poſt vrbanam: prius amittit folia, quàm fructum percoquat Domeſtica ex ſemine ſata, vitiatum oritur Pyraſtrum. Pyraſtrum autem Pyrus fieri non poteſt. Apud Dioſcoridem Achras, ſpecies eſt Pyri ſylueſtris, quod tarde maturatur.

CAP. LXIII.

SORBVS arbor eſt recto caudice, materie robuſta, nodoſa: ramis erectis, & frequentibus: foliis in uno pediculo multis, coniugatim diſpoſitis, excepto poſtremo, ſolitario, ut Rhus: flores multi ex ſummo quodam peciolo prodeunt candicantes: fructus parui Piris ſimiles flaueſcentes, ſucco ante maturitatem adeò auſtero, ut ſtrangulent: Matureſcunt autumno, & hyeme incipiente etiam decerpti, colore in rutilum tranſeunte, qualis in Meſpilis ſucco dulci. Extat & ſylueſtris in Alpibus, baccas ferens rubentes ſimiles Sorbo Torminali. Theophraſtus arborem magnitudine & rectitudine præſtantem ſcribit, forma concinna quaſi nucis pineæ in uertice. Materiem ſolidam, ſpiſſam, coloratam, & ualidam: Radices non multas, nec alte deſcendentes, ualidas tamen, & craſſas, & incorruptibiles: amat loca frigida, & humecta, ſterileſcit autem ſi ad loca feruentia venit: folia Lauri tenuifoliæ ambitu ſerrata, breuiora, & rotundiora, ordine diſpoſita in vno prolixo, & neruaceo pediculo, lateribus, alarum modo, ſolum extremo impari exiſtente, vt totum vnicum folium videatur, ſed ad neruum vſque laciniatum ampliuſculo diſtantibus particulis. Flos racematim ſingulari pediculo è multis minutis, & candidis conſtans: fructus quoq; cum large fructificatur racemi modo aceruatus producitur; quippè multa eidem cohærent peciolo; ita vt faui quodammodo ſpeciem gerat. Eroditur hic à vermibus ſuper arborem crudus adhùc, magis quam Meſpila Pyraq;, quamuis hic maximè omnium ſit acerbus. Ipſa quoque arbor uermibus eſt obnoxia, atque ita ſeneſcens exareſcit. Noua admodum fructificat; nam trima continuò parit. Autumno, cum folium amiſerit, protinus amentaceum gerit peciolum, pinguem, & turgidum, quaſi iam parturiat germina, itaq; hyeme perdurat. Caret aculeis: conſtat noua læui cortice pinguiuſculo, colore ad flauum albicante; annoſæ autem ſcabro, nigroque. Duo genera tradunt; fæminam fructiferam; marem ſterilem. Differunt quoque fructibus; nam aliæ orbiculatum; aliæ ouatum ferunt. Orbiculati magna ex parte odoratiores dulcioreſq; ouati ſæpe numero acidi, minuſque odorati. Sylueſtris maturior, ſuauiorque urbana; quia natura potius ſylueſtri conſtat, & cultum non patitur. Plinius quatuor

T Sorborum

Sorborum genera recenſet: Aliis enim eorum rotunditas Mali; Aliis turbinatio Pyri; Aliis ouata ſpecies, ceu Malorum aliquibus: Hęc obnoxia, acri odore, nec ſuauitate iucunda: Cæteris uini ſapor: generoſiſſima, quibus circa pediculos tenera folia. Quartum genus Torminale appellant.

CAP. LXIIII.

SORBVS Torminalis arbor in montibus naſcitur, rectitudine caudicis, & ramorũ forma ſimili Sorbo, ſed unico in ſingulis pediculis folio lato, in angulos exeunte inſtar Platani. Floret, ut Sorbus, ſed fructus paruos fert ouatos, colore rubente: Semina intus non mẽbranis incluſa, ut in Sorbis, ſed oſſe, in quo bina ſunt cõceptacula, & in ſingulis cõceptaculis, bina ſemina oblõga. Alterum genus in alpeſtribus reperitur ſupradicto ſimile, ſed folio Mali, rotundiore, magis ſerrato, infernè candido; fructu rotundiore magnitudine fabę. Plinius priorem deſcribit, quartũ Sorbi genus, quod Torminale uocãt, remedio tãtum probabile aſſiduũ prouentu, minimumq; pomo, arbore diſſimili, foliis ferè Platani. Apud Theophraſtum uidetur Cratægus eſſe, quam & Cratægonem uocant, folio Meſpili (ideſt Azaroli noſtri) tenſo, ſed maiore, latiore, & longiore, neque ſerrato. Arbor nec admodum magna, nec craſſa: materies uerſicolor, ualida, flaua: cortex leuis Meſpilo ſimilis: Radix vt plurimum ſingularis in altum acta. fructus rotundus, qui poſt maturitatem ſiccus redditur, & nigricat, guſtu, & ſucco Meſpilaceus, ut ueluti Meſpilus ſylueſtris appareat. Eſt ſimplex ſpecie, & nullam ſortitur differentiam. Videtur igitur cum Meſpilo magis conuenire, quam cum Sorbo; nam fructus oſſiculum habet, ut Meſpilus, ſed unicum ex duobus coeuntibus; Meſpilus autem diſiuncta. Plinius in Italia Aquifolium uocari teſtatur.

Finis Libri Tertii.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER QVARTVS.

CAP. PRIMVM.

EXPLICATIS Arboribus & Fruticibus ſequitur, ut eodem modo humiliorem materiam perſequamur, Suffrutices ſcilicet & Herbas. In his igitur perquirendę ſunt prius, quæ ſolitaria ferunt ſemina ſub ſingulis floribus, aut ſolitarium ſeminum conceptaculum: ſecundo loco quæ bina ſub eodem flore continent uel ſemina, uel ſeminum conceptacula: tertio, quæ terna eadem: quarto quæ quaterna, aut plura eadem ratione includunt: Quibus explicatis ultimo loco eas plantas percenſebimus, quæ ſecundum propriam naturam nullum ſemen moliuntur, in quibus uniuerſa plantarum hiſtoria erit abſoluta. Solitaria autem ferunt ſemina etiam quædam inter eas, quę plura in vno conceptaculo ferre apta nata ſunt, ut quædam Trifolij genera; Capnos; & alia quædam: & in genere arboreo Meſpilus ſylueſtris: At genus, quod hîc quærimus, ineptum eſt plura ferre, non enim in conceptaculo aliquo fert, quod ſub flore contineatur, ſed propemodum nuda oſtendit ſemina, vt Valeriana, & eius affines, aut pericarpio circundata, vt, Thymela: Si quod autem ſeminis conceptaculum fuerit, id non intra florem continetur ſed extra, florem regens, vt in Blito, & pleriſque oleribus, & frumentaceis omnibus. Horum autem quædam & florem & ſeminis cor in ſummo ferunt, vt Valerianæ, & quæ Caſſia lignea vocatur; quædam utrunq; intra habent, vt frumenta: quædam florem quidem intra, cor autem ſeminis extra, vt Thymelea, Blitum, & illis affinia. Incipiamus autem ab iis, quorum maximè nuda ſunt ſemina, quæ Valerianę uocantur, quarum tùm flos tùm ſeminis cor exterius ſita ſunt. inſident autem omnibus pappi quidam ſummis ſeminibus & omnes racematim in ſummis cauliculis florent exiguis floſculis, rotundos caules, & inanes, ac bina folia ex interuallis ferunt. Vidimus autem huc uſque earum ſeptem differentias, quarum quatuor odore præſtant, reliquę ſine odore.

CAP. II.

Valeriana, quam optimam cognominant, radicem vnam fert digiti craſſitudine, in obliquum tendentem, alias præterea deorſum ab eadem ortas multas, ac tenues vt in Elleboro albo, valde odoratas. Folia à radice oblonga quaſi Lactucę partim integra, partim ſectiones quaſdam habentia prope pediculum: folia verò, quę in caule, frequentiores habent ſectiones. Caulis rectus cubito altior, ac leuis eſt: flores fert candidos, quaſi in Vmbella, paruos, & concauos diſſectis labris: ſemina oblonga, & depreſſa, figura ſeminis lini in pappum deſinentia: floret circa finem veris; colitur autem in hortis, & ad amatoria expetitur. Altera Valeriana, quæ ſylueſtris cognominatur, oritur in montibus, locis riguis: radices habet ex eodem capite ortas, vt in Elleboro, non ex altera obliqua, vt in optima Valeriana: hę tenuiores, minuſque odoratæ ſunt. folia diuiſa, vt Sorbi, ac ſubhirſuta: caulem alteri æqualem, ſtriatum, floſculos ex candido purpuraſcentes. Dioſcorides eas plantas Phu vocat, ſed vnica deſcriptione videtur duas prædictus ſignificare: Nam folia Oluſatri, priori magis conueniunt. ſimilitudo Elaphoboſci ſecundæ magis: radicis deſcriptio priori quadrat: floris color ſecundæ. Quod autem de flore inquit eſſe Narciſſo proximũ, maiorem, ac teneriorem, puto pro Narciſſo Nardum legendum eſſe. Nardi enim Celticę flos luteus traditur: Phu, autem ex candido purpuraſcens, qui & maior ac tenerior eſt: ponitur autem Phu inter Nardi genera tum à Dioſcoride, tum à Plinio Nardum ſylueſtre & Creticum vocantibus. Galenus optimam illam Valerianam Carpeſium vocauit, quæ herba eſt Phu appellato genere ſimilis: valentior tamen, & odoratum quiddam ſpirans: Tenuia autem ſunt ſarmenta Cinnamomi virgultis ſimilia: Duo genera Ponticum, quod præſtantius, Laertium quod infirmius: Quidam pro Cinnamomo vtebantur per ſarmenta igitur Cinnamomo ſimilia, non fruticem intellexit: herba enim eſt, vt ipſe inquit, ſed radices, quæ Elleborum imitantur Teſte Dioſcoride, vt parua quoque Cinnamomi virgulta: Ellebori albi radicibus comparantur ab eodem libro primo de Antidotis: conſentit quoque locus Natalis, vt enim Galenus Ponticum Carpeſium præfert, ſic Dioſcorides Phu in Ponto naſci teſtatur. Serapio putauit Carpeſium Ruſcum eſſe: Cubebas vocans, vel quia de Carpeſio nullibi Dioſcorides egit, & de Ruſco nullibi Galenus, vel quia radicibus Ruſci adulterabatur Phu, teſte Dioſcoride. Sed officinæ pro Cubebis ſubſtituerunt grana quædam odorata forma Piperis, quem legittimi Amomi fructum puto, vt ſuo loco explicatum. Sed Carpeſium apud Quintum Medicum, quo vice Cinnamomi vtebatur, non

has

has radices intelligi puto, ſed Gariophyllon nam & fructus expetebatur, vnde nomen Carpesij, & virgulta, vt in Cinnamomo.

CAP. III.

NARDVM Montanum radices tres, aut quatuor fert Glandis figura, Aſphodeli modo extra ſubnigras, intus candicantes, valde odoratas: folia molliora quam Betæ, alia integra, alia inferna diſſecta Erucæ ſimilitudine, caulem, non dum exacta hyeme, fert ſimplicem, infirmum, cubitalem: floſculos purpuraſcentes, vt Valeriana ſylueſtris: aduentante vere caulem amittit; nam cito exareſcit, nec omnibus annis fert: Viuunt autem diutius effoſſæ eius radices, ac regerminant hyeme. Nuper hæc planta viſa eſt in Italia. Dioſcorides in Syria & Cilicia naſci tradit appellatam à quibuſdam Thylacitim, ab aliis Nerim: foliis Eringij minoribus, nequaquam ſpinoſis: radicibus duabus, aut pluribus Aſphodilo ſimilibus, tenuioribus, odoratis, ac nigris: carere autem & caule, & fructu, & flore, ex quibus patet male ſuperius in codicibus ſcriptum eſſe, folia & caules Eringij: nam quę adnectuntur, non caulibus, ſed foliis tantum redduntur. putata eſt autem caulem non ferre, aut quia non vbique ferat, vt contingit Helenio, aut quia cito perit, vt aliis quibuſdam contingit. Foliorum ſimilitudo cum Eringio non diſſonat, nam & in Eringio nuper nato folia quædam integra, quędam diſſecta ſunt. Theophraſtus Nerum appellat inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur.

CAP. IIII.

NARDVM Gallicum, quæ & Spica Celtica vocatur, herbula eſt, non excedens cum ſua radice quatuor digitos, nuper inuenta, primum in Iſtriæ, & Syriæ montibus, poſtea & in Liguria: tota odorata excepto flore: ideo colligenda antequam floreat: radiculas habet fibroſas: foliola denſe cauliculos veſtientia: figura quidem optimæ Valerianæ, ſed longe minora, nequaquam diſſecta, colore flaueſcente: ex mediis foliis cauliculus fermè nudus erigitur, concauus, vt in cęteris eius generis: Vmbella in ſummo parua, colore luteo. Dioſcorides ſimiliter deſcribit, ac Plinius: Videtur autem alibi Plinius eandem deſcribere ſub nomine Saliuncæ, quæ folioſa quidem eſt, ſed breuis, vt necti in coronas non poſſit, radici numeroſæ cohæret herba verius quam flos, denſa veluti manu præſſa, breuiterque ceſpes ſui generis odore ſuaui, in Pannonia, & Norici:

Dioſco-

Dioſcorides Aliungiam vocari ſcribit ab indigenis in Liguriæ alpibus, vbi naſcitur: Naſcitur & in Iſtria, frutex puſillus, qui cum radice vellitur, & in faſciculos manuales digeritur. Folia ei longiuſcula, leuiter flaueſcentia: flos luteus. Vſus eius in caule tantum atque radicibus; quoniam odorata: ſolum hæc habentur. Secerni quoque debere tradit ab alienis herbis & paleis prȩmadefactum, ne in fragmēta abrumpatur: Herbam quoque, quæ Hirculus vocatur à grauitate odoris, intermiſceri, qua maxime adulteratur: Sed facilis diſtinctio; nam ſine cauliculo eſt, candidior, & minoribus foliis, radice nequaquam amara, neque odorata. Hodie adulterari ſolet quodam genere Muſci, quod loco proprio indicabimus.

CAP. V.

VALERIANAE inodorȩ tres hucuſque compertæ apud nos, quarum prima oritur in vmbroſis montium iugis, Valerianæ optimæ ſimilis; ſed folio breuiori, latiorique, quaſi Violæ, nequaquam ſecto eò, quòd ab radice oritur: ſed quæ in caule, minora ſunt, & diuiſa: caules ab eadem radice plures cubitales: floſculi racemoſi, ex purpura candicantes: radices paucæ Iunceæ, guſtu ſubdulci non ſine aliqua ſuauitate. Altera palmi longitudine ſimilis ſylueſtris, oritur in Ilua ſine vllo odore. Tertia in ædificiis antiquis oritur, frequens in mȩnibus Piſanis: ramis ab eadem radice pluribus, cubitalibus, leuibus, ſubcandidis: foliis oblongis, in acutum deſinentibus, nulla ex parte ſciſſis, leuibus, & ſubcandidis: floſculi multi racematim inſunt Punicei coloris Centaurio minori ſimiles, idcirco à quibuſdam inter Centaureas media cognominatur. Semina ſimiliter plumoſa, vt in cæteris Valerianis.

CAP. VI.

QVAE autem ſolitaria ferant ſemina protegente altero corpore, manifeſto multa ſunt; id autem aut pericarpium eſt, aut membranoſum quid, facile abſcedens à ſemine, idque aut intra florem continetur, aut ipſum floris inuolucrum, pro tegmine ſeminis eſt: intra florem igitur paucis datum eſt ſolitariis ſeminibus, alterum tegmen: hoc enim arboribus magis contingit. Sunt autem quædam in genere ſuffruticum, quibus magna ex parte ineſt pericarpium: Quibus igitur in hoc genere ſeminis cor exterius ſedet, flos interius, ſunt Thymelȩa. Chamelȩa. Daphnoides, & quæ, iis ſimilia ſunt. Daphnoides vulgo à noſtris Laureola vocatur, frutex eſt non altior cubito: ramis valde lentis; & cortice tenaci inſtar corij: folia fert Lauri breuiora, craſſa,

len-

lentaque, ac leuore quodam ſplendentia: florem album; & baccas nigras Pipere craſſiores iuxta folia: ſed in maturitate folia interna decidunt: fructus autem relinquuntur, ramis herentes infra folia: radicem ramoſam fert, obſequioſam. Dioſcorides deſcribit cubiti altitudine, ramis flexilibus multis, à medio ſurſum verſus folioſis: cortice viſcoſo, foliis Lauri, gracilioribus, mollioribus, fractu contumacibus, quæ manducata os incendunt: floribus candidis: baccis nigris; oritur in montuoſis.

CAP. VII.

CHAMELAEA, quam vulgo in alpibus Oliuellam vocant, duplex eſt: vtraque paulo minor Daphnoide, obſequioſa: paucis ramis: folio Oleæ virentiori, ac latiore: fructu Piperis, nigro iuxta folia, vrentis facultatis: radix longa, ramoſa, ac lenta: diſtant folio & flore: nam alteri folium durum, & quadantenus piloſum: flos purpureus, oritur in Silicia. Alteri folium ļeuius, ac mollius: flos candicans, Laureolę magis ſimilis, oritur in Appennino: Diſtant vtręque à Daphnoide, quod ſurculi in his ramoſi ſunt, in Daphnoide autem ſimplices. Dioſcorides Chamelęę folia tantum deſcribit, Oleę quidem ſimilia, ſed tenuiora, amara, lingua mordentia: ramos dodrantales: cum in noſtra Chamelęa folia ſint nequaquam Olea minora, ſed latiora potius, in eo præſertim genere, quod in Appennino oritur, tenuiora tamen ſunt mollioraque. Plinius Chamelęam in petroſis naſci tradit, non vltra palmi altitudinem, foliis Oleæ amaris, odoratis: videtur autem intelligere Cneorum candidam Theophraſti, quæ inter coronarias Caſia à Latinis vocatur.

CAP. VIII.

THYMELAEA ab eadem radice plures virgas rectas fert, cubitales, altioreſque, frequentibus foliolis vndique refertas, media quadam magnitudine, inter Oleam & Linum, duris & fauces exurentibus. Floret in ſummis virgis autumno, racemulos paruos ferens: floſculi candidi ſunt, Liguſtro ſimiles: baccas fert oblongas, tenuiores Myrtho, in maturitate flauicantes ex rubro: ſemine intus nigro: ſed medulla candida & oleoſa: radicem craſſam gerit: ramis longis & obſequioſis: frequens oritur in marittimis incultis. Dioſcorides tradit, eius folia priuatim Cneoron appellari, fructum autem Coccum Gnidiũ: Deſcribit autem in hunc modum. Frutex eſt, in quo naſcitur Granum Gnidium, quod Syri Apolinon, alij Linon appellant à ſimilitudine

quam

quam cum Lino ſatiuo habet. Rami tenues, ſpecioſi, cubitorum binum aſſurgunt. Ipſa ſimilis Chameleę: foliis anguſtioribus, pinguioribus, gummoſis, ſi mordeantur, glutinoſisq;. flores albi, & inter eos ſemen, quale Myrthi, exiguum, rotundum, initio vireſcens, poſtmodum rubens: quod autem intra pericarpium continetur, durum, nigrumque intus album. Detrahuntur eo per aluum biles, aquę, pituitæ, ſi quis è viginti granis interiores nucleos bibat: vrit hoc fauces, ideo cum farina, polentaue deuorandum, aut acino vuæ incluſum, aut in melle decocto folia eius, quæ priuatim Cneoron vocantur, meſſibus lecta, & ſiccata in vmbra, ſeruantur, in vſu tunduntur venis exemptis, purgantur eo aquæ, & quæ ſequuntur. Ipſa herba inimica ſtomaco: Pecus quidem in vtero, vel admotum necat. Naſcitur in montibus ſolo gracili. falluntur, qui granum Gnidium è Chameleça herba gigni autumnant, ſimilitudine foliorum decepti: Hęc Dioſcorides. Plinius inquit; in quo naſcitur granum Gnidium, quod aliqui Linum: fruticem verò Thymelęam, alij Chamelęam (& alia nomina addit, quæ Dioſcorides Chamelæę tribuit) eſt ſimilis Oleaſtro: foliis anguſtioribus, gummoſis, ſi mordeantur, Myrthi magnitudine, ſemine, colore, & ſpecie foris, ad Medicinæ tantum vſum. In Gallia ſuccus Euforbio ſimilis, ſed multo inferior fit ex herba Chamelęa granum Cocci ferente: fractus Ammonico ſimilis eſt, etiam leui guſtu, os accenſum diu detinens, & magis ex interuallo, donec fauces quoque ſiccet. Cocco Gnidio color croci, magnitudo grano Piperis maior, vis ardens; itaque in pane deuoratur, ne adurat, cum gulam tranſit. Huic vis præſentanea contra Cicutam, ſiſtit aluum. At qui fieri poteſt, vt quod vehementer ſoluit, aluum ſiſtat? Arabes Mezereon vocant omnes has plantas, ſcilicet Chamelęam, Thimelęam, & amplius ipſam Daphnoidem, & forte Cneorum, cuius mox mentionem faciemus: Nam Serapio quidem initio deſcribit, vt Dioſcorides ſuam Chamelęam: ſed in proceſſu diſtinguit in album, & nigrum; in latifolium, & tenuifolium: laudat autem magis latifolium: Inſunt autem Chamelæę folia latiora, & albidiora, quam Thymelęæ. Meſues plures affert differentias: deſcribit autem primo loco Thymelęam, cum altitudinem bicubitalem tribuat, ſed in reliquis notis innuit reliquas; ſcilicet folia Oliuæ, ſed maiora; grana nigra Myrthi magnitudine; Species plures; quædã enim magna habet folia & tenuia; quædã verò parua, ſicut folia Oliuę, & ſpiſſa nimis; quędã criſpa, & aſpera: & ex eis aliud eſt colorẽ habens viridem, & aliud colorẽ ſubnigrũ producentem colorẽ Pauonis. laudat autem magis folia magna, & tenuia, & viridia habentem; indicans Laureolam, & noſtram Oliuellam: Damnat autem eam, quę habet folia parua & ſpiſſa, cuiuſmodi sũt in Thimelęa & Cneoro: item improbat habẽtẽ folia criſpa & aſpera, cuiuſmodi ſunt in Sicula Chamelęa.

GBL-

CAP. X.

GELSIMINVM vulgò appellatur frutex in viridariis opere topiario, & flore gratus: Sarmenta fert longiſſima, leuia, virentia, ac lenta, quæ circumuoluendo ſe ſcandunt, & sylua decora conueſtiunt parietes, arcus, tuguria, & quæcunque fuerint amplexata: Craſſeſcit vetuſtate ferè ſpecie arborea coeuntibus viticulis inſtar caudicis. Folia fert Hederæ in longum mucronem producta appendicibus quibuſdam pediculo adnexis coniugatim, oblongis. Flores veluti in vmbella pediculis ab eodem exortu prodeuntibus, vt in Hederæ corymbis, concauos, anguſtos, & oblongos, in extremo dilatatos, ac ſciſſos, vt plurimum in quaterna foliola, candidos, odore gratiſſimo, vt figura Leucoion candidum imitentur. Floret poſt Roſam diutius in ſingulis foliorum alis. Fructum apud nos nequaquam perficit, ſed incoationem tantum molitur; peregrinam enim quondam in Italia fuiſſe conſtat, licet nunc copioſiſſima ſit, faciliime enim prouenit ſurculo ſata. Hyeme amittit folia. Duo alia genera nuper viſuntur, humiliora, quæ nequaquam ſcandunt: eorum alterum flores fert grandiores, ac rariores, ſupernè candidos, infernè ſubrubentes, odore acriori: floret Autumno, & ferè per totam hyemem: Alterum luteos flores gerit in æſtate, minores, atque ſine odore. Huius fructus vidimus perfectos: baccæ ſunt nigræ, vt Liguſtri, tingentes, vnico intus ſemine depreſſo. Arabes Sambach vocant, eorum interpretes Ieſeminum. Flores tradunt eſſe in Aphrica trium generum, candidos, luteos, & cęruleos; præferri autem candidos; ex eis oleum parari Sambacinum, quod liberalius olfactum in calidioribus naturis ſanguinem elicit è naribus: at cæruleum in hoc genere adhuc non vidimus, ſed inter frutices oſtendimus, quā vulgò Liguſtrum Orientale vocant. Apud Dioſcoridem Iaſme inter vnguenta recenſetur: fieri inquit apud Perſas ex candidis Violæ floribus odoris gratia; at cum non deſcribatur ab eodem hoc genus Violæ, tantum ex nomine colligere licet aliquod Gelſimini genus indicari, præcipue illud, quod hyeme floret; acriori enim odore conſtat. Teſtatur autem Dioſcorides Iaſminum vnguentum ob odoris grauitatem aliquibus minus placere. Dicta autem fuit Iaſme quaſi medicatus odor, aut immutata litera Ioſme, quaſi Violę odor. Sed vulgare Gelſiminum, quod repit arbores, videtur apud Dioſcoridem Smilax leuis eſſe, de qua inquit: Conſtat foliis Hederę, mollioribus, tenuioribus, leuioribus; ſarmentis, quæ arbores ſcandunt, Smilacis aſperę modo, ſed nullis ſpinis: in iis fructus inſtar Lupini niger, & paruus: Flores candidi multi ac rotundi continuè ſuperioribus partibus oriuntur per totam Smilacem: vtilis in æſtate ad vmbras parandas;

V ſed

ſed autumno folia decidunt. Scio autem pro Smilace leui oſtendi vulgo Conuoluuli, cui non ſolum folia, ſed & caules cum tota planta hyeme inareſcunt; nec adeò adoleſcit, vt ad vmbras accomodari poſſit: Quam uis autem Dioſcorides odorem floris ſubticuerit; reperio tamen apud Homerum σμίλακος ὄζων: id eſt Smilacem redolens.

CAP. XI.

GELSIMINVM rubrum nuperrime viſum eſt in viridariis ſemine ſatum, ſed frutice valde diſſimili. Nam caules fert craſſos, bicubitales & ampliores, geniculatos; ramis multis in latera tendentibus. Folia hęrere latiora, mollia, nullis appendicibus. Flores puniceos ſine pediculo multos in alis infixos, duplo maiores, ac longiores albo; at ſine odore, aut exili: ideo magis colore placent: fructus nigros, rotundos, magnitudine Ciceris; aſpero cortice, medulla intus candida abſque pericarpio: floret propè finem æſtatis per totum autumnum; hyeme caules amittit; regerminat vere. Radice conſtat craſſa, exterius nigra, intus candida, ſed, cum ſcinditur, ruborem contrahit ſanguinis modo; multos ramos in altum dimittit, inuicem hærentes, & conuolutos, vt Mandragoras: carnoſa conſtat ſubſtantia, ſapore inſipido. Puto hanc Mandrogoram apud Theophraſtum vocari: longe enim diuerſam tradit, quam Dioſcorides, & Plinius: conuenit autem cum cæteris in radice tantum. Caulem, inquit Ferulæ proximum fert: fructum peculiarem ſcilicet nigrum, racematum, vinoſumque ſuo ſapore. Eam effodientes enſe ter circumſcribere iubent, & alterum ſuccidere ad occaſum ſpectando, alterum circumſaltare, plurimaque de re Venerea dicere. Folium vtile ad vlcera cum farina tradunt, radicem ad eryſipelata raſam, & aceto ſubactam; & ad morbos podagricos, & ad ſomnum atque amores datur ex vino aut aceto: conſecant quoque eius orbiculos, ſicut radiculæ, quos transfixos in fumo ſuſpendunt. Alterum genus Gelſimini rubri nunc viſum eſt inter peregrinas plantas multis viticulis circumuoluens ſe, frequentibus foliis tenuiter ſciſſis inſtar Myriophylli, floribus prędicto ſimilibus.

CAP. XII.

FLOREM autem in ſummo fructu gerentia, & ſeminis cor, hucuſque noui Caſſiam ligneam vocatam, & alias nonnullas. Quę in officinis hactenus Caſſia lignea appellata eſt, paruus eſt frutex, ſimilis Geniſtæ, foliis anguſtioribus, quaſi Lini, pulpoſis, colore nigricante; fert floſculos herbaceos iuxta folia, & fructum initio oblongum,

In tres floris appendices deſinentem, qui matureſcens in autumno rotundus fit, & colore rubente, ſapore & odore ingrato; oritur in collibus. Hæc putata eſt inter Sabinas eſſe, quæ ſcilicet folio Tamaricis conſtat. Quod autem Plinius de Sabina dixit accipi ſolitam in medicamentis duplicato pondere pro Cynnamomo, vt de Caſia ſcribit Galenus, traditum fuit huic plantæ Caſſiam ligneam vocātibus. ſimilem vidi in Agro Plumbinenſi totam rubentem,& ramis,& foliis; ideo quidam Geniſtam rubram vocant, cum tamen initio nigra ſit, vt ſuperior. hęc apud Plinium Oſyris videtur: inquit enim: ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in iis folia nigra, ceu Lini, ſemenque in ramulis nigrum initio, dein colore mutato rubeſcens, ſmegmata mulieribus faciunt ex his, radicum decoctum potum ſanat arquatos, eędem prius, quam matureſcat, ſemen, conciſæ & ſole ſiccatæ aluum ſiſtunt, poſt maturitatem vero collectæ, & in ſorbitione decoctæ, reumatiſmis ventris medentur, & per ſe tritæ ex aqua cęleſti bibuntur: forte & eandem Dioſcorides intellexit, quamuis de fructu mentionem non fecerit; nam in cæteris ſimilis eſt deſcriptio: fruticulus eſt niger, virgas ferens tenues, lentas: foliola tria, aliquando quatuor, quinque, & ſex ceu Lini, initio nigra, mutata autem ſubrubra fiunt: hæc deſcriptio ſecundo generi, quam rubram Geniſtam diximus, conuenire poſſit, his conueniet quoque, quod Galenus inquit coremata ex ea fieri ſolere, id eſt ſcopas ad vertendum aptas.

CAP. XIII.

PARVVS quidam frutex in Alpibus naſcitur ſimilis Caſſię lignę, dodrantali altitudine; tenuibus ramulis: foliis anguſtioribus, ſimiliter pulpoſis. Grana fert in alis foliorum parua, oblonga, in quorum ſummo floſculus eſt candidus. Alius in ſaxoſis naſcitur fragiliſſimus, foliis quoque fragilibus, paucis, Vermiculariæ modo pulpoſis, longioribus: floſculos fert herbaceos, ſummis cauliculis ſparſos: ſapor ineſt ſubſalſus in foliis. Tertius in marittimis aſperis, bicubitalibus ramis, lignoſis, frequentibus foliis quaſi Ericę, ſed craſſioribus, & pulpoſis: Quidam Semperuiuum marittimum vocant, aut Vermiculariam arboreſcentem: floſculos fert iuxta folia pallidos, ac minutos Ericæ modo. Putarim Selaginem dici apud Plinium, quamuis non deſcribatur, ſed eo tantum argumento, quia ſimilem herbæ Sabinæ tradit: Quædam enim Sabina Tamarici ſimilis eſt, cui & Erica ipſa comparatur. Hanc inquit contra omnem perniciem habendam prodidere Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fumum eius prodeſſe. Sed colligi oportere modo quodam ſuperſtitioſo.

V 2 BV-

CAP. XIIII.

Bupleveron herba eſt eſt in aruis naſcens, geniculata binis foliis, geniculos cingentibus, oblongis coſtæ ſimilitudine, leuibus: ramuſculi ex ſingulis geniculis, bini prodeunt: floſculi ſunt candicantes in ſummis ramulis paruæ Vmbellæ modo: granula autem tunica membranoſa obducta, veluti ex tribus partibus conſtantia: in quarum vna ſemen eſt exiguum in acutum tendens, duæ reliquæ partes inanes ſunt. Tenella hęc herba inter syluestres aſſumitur hyeme in acetariis vulgo Morbidellos vocant: Differt magnitudine; nam quædam parua non excedens dodrantalem altitudinem: foliis Lini latioribus: Altera quę maior eſt ferè ad cubitalem altitudinem accedit, foliis latitudine pollicis. Plinius hanc inter ſponte naſcentes tradit, caule cubitali, foliis multis longiſque, capite Anethi, laudatam in cibis ab Hyppocrate.

CAP. XV.

Qvibvs autem pro ſeminis tegmine datum eſt floris inuolucrũ ſeminibus ſolitariis exiſtentibus ſubſingulis floribus, multa sũt in genere herbarum: ſedent enim in iis ſemina tanquam in vmbilico magna ex parte membranaceo: floſculi autem in pleriſque ob exilitatem ſenſum fugiunt, cum præſertim lateant, vt plurimum ſub folliculo. Duo autem genera ſumma eorum manifeſta ſunt, vnum quod ſeminis cor exterius profert, vt Beta, Vrtica, & olera multa, alterum quod idem inferius habet, vt frumentacea omnia, in vtroque genere, quædam reperiuntur, quibus flos ſine fructu eſt, & fructus ſine flore, vt in genere frumentaceo, quod Maiz, vocatur, & quę lachrymæ Iob dicuntur: in altero genere Vrtica, Lupulus, & alia nonnulla. Vrtica ob proprietatem notiſſima, quia lanugine potius, quam ſpinis, mordax eſt, vt leui tactu pruritum, & vredinem confeſtim excitet. Tenella herba iuxta ædes, & in hortis naſcens quadrato caule, foliis per interualla binis, latis, & in acutum deſinentibus vndique ſerratis. Quatuor noui differentias, vnam lato folio, ac magis ſerrato, ſemine maiuſculo, quodamodo ad Lini ſemen accedente, in rotundis racemis, globi modo farctis. hæc Romæ naſcitur, alibi rara: hanc Dioſcorides primo loco pingit syluestrem vocans, aſperiorem, foliis latioribus, & nigrioribus, ſemine Lini minore. Plinius eandem videtur Caniam appellaſſe, quæ acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Altera in longitudine magis, quam latitudinem creſcit, ad bina aliquando cubita, candidior molliori lanugine: fo-

liis longioribus: ſemina in oblongis racemulis, ſine flore fert, exigua & depreſſa in aſperis folliculis, ęquia colore nigricante: Dioſcorides hanc ſecundo loco deſcribit non æque aſperam, minuto ſemine. In vtroque genere reperiuntur, quæ florent tantum, neque fructum ferunt, nam in genere Canię exigua quędam eſt, foliis quoque ſecundum proportionem paruis, ſed ſimili figura, aſperitateque: floſculos ædit purpuraſcentes, in tenuibus & oblongis racemulis; in altero autem genere hac quidem altior, ſed breuior, fructifera, foliis ſimilibus, floſculis candicantibus: Addit Plinius Vrticam Herculaneam, quæ odorata eſt: & innoxiam, quam Lamium vocat, de quibus alibi commodius dicendum erit. Illa enim inter Calamenti genera, hæc autem inter Marrubia continetur.

CAP. XVI.

CANNABIS herba eſt bicubitalis, & amplior, recto caule, & concauo, cuius cortex Lini vſum pręſtat, huiuſque gratia ſeritur: folia fert in eodem pediculo, quinque aut plura, manus digitos imitantia, & ſubaſpera, odore graui: quæ floret, fructum non fert: flores autem in racemis pendent ſubcandidi, lanuginei puluiſculum quendam fundentes, quæ fructum fert, non floret: ſemina in alis foliorum aceruata ſunt, in ſuis folliculis modice compreſſa, maculoſa, & ſplendida. Dioſcorides ſatiuam Cannabim vocat, ad funes pręcipue quęſitam ob firmitatem, foliis Fraxini: odoris grauis: caulibus proceris, inanibus: ſemine rotundo. Galenus ſimilem Vitici facit non ſolum figura, ſed & facultate: geniturę enim pro fluuium ſiccat, eius ſemen potum: Cannabis autem ſylueſtris, apud Dioſcoridem, & Cannabis Roſea apud Plinium, inter Maluas potius recenſendæ ſunt.

CAP. XVII.

LVPVLVS herba eſt naſcens inter vepres, cuius viriculæ longæ, & tenues ac ſubaſperæ, frutices ſcandunt, circumuoluentes ſe, huius recentes Aſparagi in cibos veniunt cocti, folia inſunt quaſi Vitis, minora, rugoſa, & ſubaſpera. Quæ floret, ſine fructu eſt; flores ſunt ſimiles Cannabi in Autumno prouenientes: Quæ fructum fert, non floret. ſemen rotundum labellis cutaneis adnexum in racemo veluti ex ſquamis compactili continetur, figura & magnitudine coni Cupreſſini, odore Allij. ſerunt Germani potum ex eo parantes cum hordeo, quam Ceruiſiam vocant. Apud Plinium iudicatur eſſe Lupus ſalictarius, inter herbas ſponte naſcentes ad cibos, quamuis eius nullæ afferantur notę. Meſues inter genera Volubilis numerat, foliis aſperis, vt Citruli,

truli, cuius flos eſt ſicut ampullæ hęrentes, quod de racemo ſeminis videtur dictum. Laudant recentiores ad atram bilem contemperandam, & reliquos humores aduſtos in potu ex aqua.

CAP. XVIII.

AMBROSIA, quæ vulgo à quibuſdam Ambroſiana vocatur, ramoſa eſt herba, cubito breuior: foliis Arthemiſiæ minoribus, & nigrioribus, ſubaſperis, & criſpis, odore multo & graui: foliola autem in ramis minus inciſa ſunt, iuxta quæ ſemina fert rotunda, & ſpinoſa, congeſta, ſine flore, quoſdam tamen flores fert in æſtate ſimiles Abſinthio herbaceos circa ſummos ramulos, ſed ſine fructu, quibus decidentibus in Autumno, ſemina fert in inferioribus ramulis. Apud Dioſcoridem videtur hęc Ambroſia eſſe, frutex puſillus trium palmorum altitudine, ramoſus, foliis Rutæ, paruis circa imum caulem, in ramulis ſemen eſt racematim ſine flore, odore vinoſo iucundo, niſi obſtet odoris iucunditas; nam ob odoris grauitatem non ab re putant quidam apud Hippocratem libro de Mulieribus ſecundo eſſe Conizam Apio criſpo ſimilem, in marittimis, ſabuloſiſque naſcentem, odoris teterrimi & maxime faſtidiendi. nam inter cætera nomina Dioſcorides Apium ruſticum appellari teſtari ipſam Ambroſiam. forte odor ingratus, dum virens eſt, gratus fit & iucundus, cum ſiccatur, vt contingit Coriandro. Plinius inter Artemiſias ſecundo loco pingit, teneram tenuioribus, foliis, & non niſi in marittimis naſcentem.

CAP. XIX.

BOTRYS herba eſt ramoſa, in ſabuloſis, arenoſiſque locis, & torrentium alueis ſiccatis: altitudine eadem, qua Ambroſia, ſed rectioribus ramis, tenuioribus, longioribuſque: foliis Cerri, rarioribus diuiſuris: colore ex viridi palleſcente: ramuli pleni ſemine minuto, ſplendido & nigricante in ſuis folliculis viridibus, admodum racemi, tota ſucco glutinoſo veluti roſcida eſt, odorataque: Dioſcorides & Plinius, ſimiliter deſcribunt, fruticoſam ſcilicet herbam, totam luteam, multis alis, ſemen circa totos ramulos: folia Cicorio ſimilia (nam ſimiliter laciniata, licet tota forma ad Quercum magis accedat) ſuauem odorem ſpirare, ideo veſtimentis inter poni, naſci autem in torrentium ripis, & conuallibus.

CAP. XX.

HERBA Turca, vulgo appellatur herbula humi ſtrata: ramulis dodrante minoribus: foliolis Polygoni breuioribus: ſeminibus racematim hęrentibus, per totos ramulos inter folia, minutis, vt *Botrys*, exili odore: naſcitur in ſolo arenoſo, cuius puluere pro efficaci remedio vtuntur ad vrinam mouendam, & calculos frangendos. quædam in montibus prouenit, locis ſabuloſis, palmi altitudine: foliolis anguſtioribus: ramulis denſis, racemoſis ſemine onuſtis, quod foliculo quodam barbato includitur, odore iucundo, ſapor ineſt ſubamarus, & ſiccans. Hanc Ambroſiam eſſe quandam paruam non dubito.

CAP. XXI.

BELVEDERE vulgo appellatur herba ramis adeo denſis & rectis, vt Cupreſſus videatur, vltra bicubiti altitudinem: folio numeroſo, longiore quam Lini, læte virenti: ſeminibus exiguis, neque multis, iuxta folia ſine flore, ſeritur in Viridariis ſpectaculi tantum gratia, nam per totam æſtatem viret. An hæc fuerit apud Plinium Chamęcypariſſus herba, quę ex vino pota contra venena ſerpentum omnium, & & ſcorpionum pollet.

CAP. XXII.

BETA olus eſt frequentiſſimum in cibis: foliis latis, ſubrotundis & craſſis: caule ſtriato, ramoſoque, altitudine bicubitali & amplius, ſemina racematim fert, ſine flore manifeſto circa ramos, dura oſſiculis binis, aut ternis cohærentibus inæqualibus, tunica herbacea obductis, eius quatuor differentias habemus, vnam vulgarem, folio breuiori, & viridiori: alteram candicantibus foliis, longioribuſque multo, & ampliotibus quaſi Braſſicæ pręlatam in cibis: Tertiam colore rubro, radice quoque rubra & magna, quæ condita ſeruatur in cibis. Quartam radice Buxea: caulibus quoque Buxeis: foliis virentibus. Dioſcorides, Plinius, & Theophraſtus, duo genera tantum faciunt, nigram, & candidam, Theophraſtus candidā ſapore præſtantiori eſſe, pauciorumq; ſeminum, quam Siculam quidam appellauerunt. Betam exculta arboreſcere: caule carnoſo, radice ſingulari, & carnoſa, longa, craſſa, & recta, vt Rafani, ſuaui, vt crudam nonnulli mandant: germinat radix à latere, ex ſemine paucæ proueniunt anno primo, ſed longo tempore poſt pullulant, anno ſcilicet ſequente & tertio.

ATRIPLEX

CAP. XXIII.

ATRIPLEX Olus eſt, Betæ magnitudine: paucioribus ramis: altiore caule: folia latiora quam Betę & breuiora, & quaſi triangula, vt Spinaciæ, colore ex viridi palleſcente: ſemina ſine flore fert, racematim circa ſummos ramulos, compreſſa, & rotunda, intra folliculum folliaceum contenta latitudine vnguis, colitur in hortis ad cibos, vt Beta in Gallia Ciſalpina, & paucis Aetruria ruribus. eſt & ſylueſtris ſponte naſcens in hortis & ſecus vias, lęto ſolo: breuior ſatiua Folio ſimili, ſed minore ac nigriore: ſeminibus ſimiliter depreſſis, nigris, in folliculo quadrato: folia quæ circa ſummum caulem, ſunt, tenuiora & longiora ſenſim fiunt in vtroque genere. Dioſcorides Atriplicem, & Chryſolachanum vocat, olus cognitum, ſatiuum & ſylueſtre. Theophraſtus radicem lignoſam tradit, vnam alte deſcendentem, vnde aliæ exeant, copioſe frutificare, nam protinus nodis ſingulis ſemen inſidens racematim gerit à latere & in ſummis, ſemen foliatum, vt in Laſerpitio. Plinius ex Pythagora damnat Atriplicis vſum, quoniam Hydropicos faciat, morbos regios & pallorem, & alios plurimos morbos, ſtomacho contrarium, lentigenes & papulas gignere, nec niſi mutata ſæpius aqua concoquendum.

CAP. XXIIII.

HALIMVM olus eſt marittimum, ad fruticis naturam accedens; ramos fert cubito altiores, multos, & candidos: folia quoque candida Oleæ ſimilia, pulpoſa, ſalſo guſtu: in ſummis ramulis racematim ſemina cohęrent autumno & per hyemem ſine flore, Atriplici ſylueſtri ſimilia: eius duas notauimus differentias, vnam tenuiori folio, quam Oleæ, alteram latiore longioreque, quaſi ad Atriplicem ſylueſtrem accedentia. hæc quoque ramos craſſiores fert & longiores, vt Rhannus alioqui videretur, niſi careret aculeis: Dioſcorides, fruticem eſſe ſępibus idoneum, ſimilem Rhãno ſine ſpinis, foliis Oleę latioribus, in ſæpibus marittimis. Plinius ſimilem deſcriptionem affert: Amplius ex aliorum ſententia olus marittimum eſſe: foliis in rotunditate longis ſalſum, vnde nomen Halimi: duorum generum; ſylueſtre, cui folia tenuiora ſunt, efficacius in ſananda ſcabie, mitius alterum, vtrumque mandi, & condiri in cibis. Theodorus apud Theophraſtum Auronem vocat: inquit, cæteras plantas interimit, etiam Cytiſum: pernicioſior eſt Hedera; nam nimio pabuli deſiderio & ſalſugine ſibi ingenita arbores necat, prouenit locis ſalſis.

CYNO-

CAP. XXV.

CYNOCRAMBE olus eſt ſylueſtre iuxta parietes hortorum naſcens, & prope ſterquilinia, ramis cubito minoribus, candicantibus: folia fert veluti cinere aſperſa, alioqui Atriplicis ſylueſtris, ſed minora ac ſerrata Mercurialis modo: ſemina racematim fert ſine flore exigua, & rotunda. Alterum eſt in eiſdem locis foliis nigrioribus, latioribuſque, ſpecie quadam pedis anſeris, vnde à quibuſdam pes anſerinus vocatur: Tertium etiam vidimus in maritimis, ramis humi procumbentibus, candidis: foliis veluti puluiſculo argenteo aſperſis, rotundioribus. Dioſcorides deſcribit cauliculo duorum dodrantum, molli, ſubalbido: foliis Mercurialis aut Hederę ſimilibus per interualla, ſubcandidis: ſemine paruo, rotundo, foliis hęrente. Alia vero eſt Cynocrambe apud Galenum, & alios, quæ alias Apocynem vocatur foliis Hederę candicantibus, de qua alibi dicitur à nobis. Hermolaus teſtatur apud Plinium Chenopum ideſt herbam ſimili anſerino pedi in quibuſdam codicibus vetuſtis legi, quod in aliis acinos legitur, quam Epipetron vocant, quę nunquam floret. his affinis eſt herbula quędam, fœdiſſimi odoris, vulgo Connina, nam redolet muliebria, vt vel leui contactu, pertinaciſſime odor perſeueret, in æſtate prouenit iuxta parietes præcipue, qui lotio aſperguntur: ramulos fert dodrantales humi procumbentes, ſubcãdidos: folia ſubrotunda, cãdicantia, quaſi cinere aſperſa, tenuiora, quam Cynocrambe, minime ſerrata: ſemina racematim fert ſine flore exigua, & rotunda: videretur Conyza tertia apud Dioſcoridem, craſſiori, & molliori caule: foliis mediæ magnitudinis, minime pinguibus, ſed multo grauioris odoris iniucundioriſque, in locis humentibus proueniens: at hæc locis prædictis naſcitur.

CAP. XXVI.

BLITVM olus eſt ſylueſtre, ſaporis ignaui, in eiſdem locis, vbi Cynocramben, cubiti altitudine: foliis ſubrotundis, criſpis, minime ſerratis: ſemina exigua fert, nigra, & ſplendentia, racematim in tenuibus membranis incluſa. eius duo genera, rubrum colore ſanguineo, tum caulis tum foliorum, mitius; Alterum ſylueſtrius, colore herbaceo. Theophraſtus olus hoc ſcribit vtraque parte fructificare, ſcilicet cacuminibus, & lateribus, ideo copioſius, protinus enim nodis ſingulis ſemen inſidens, racematim gerit: caret radice illa ſingulari, quę in rectum tendit, ſed cõtinuo ab extremo multas craſſas, prolixiores, quam Atriplex gerit, lignoſas. Duo alia Bliti genera, peregrina hodie ſeruntur

in hortis non ſolum ad cibos, ſed etiam magis pulchritudinis gratia ob coloris venuſtatem, quorum vnum grande eſt, ſpecie fere arborea: folia ſunt Blito longiora, rubentia, caulis craſſus, ſtriatus, tuberoſuſque ad quaterna cubita accedens, ex alis, & ex ſummis ramis paniculę longiſſimæ exeunt ac tenues, colore nigrantis Roſæ, ſpeciem floris Amaranthi, ſine odore: ſemina in iis multa continentur, candida, Panico exiliora, quę in cibos veniunt. An hæc Eryſimum fuerit apud Theophraſtum inter fruges? Trionum vertit Theodorus. Plinius Irionem vocat inter fruges æſtiuas: foliis Seſami, caule Ferulaceo: cum virens eſt, à nullo animalium manditur, Seſamo pinguiuſculum. Plinius folia tribuit ſanguinea & cætera ex Theophraſto. Galenus huius meminit eſſe inter fruges, Seſema deterius, & inſuauius, minus alens, temperamento calido. Alterum vero eſt apud Dioſcoridem Eryſimum, de quo inter Erucas, dicemus. Alterum Bliti peregrini genus breuius eſt cubito, numeroſis foliis, ex lato in acutum tendentibus, alternis viridibus ſanguineis flauiſque. & plerumque in eodem folio tres colores ſpectantur; extremo flauo, medio Puniceo, reliquo viridi, vnde vulgo Merauiglia, id eſt miraculum vocat ſemina racematim ſunt inter folia, vt in Blito noſtro, ſcilicet nigra, exigua, & ſplendentia.

CAP. XXVII.

TRIBVLVS fructus eſt robuſtiſſimis aculeis armatus eo ordine, vt qualitercumque ponatur, vnus ſurſum ſpectet, tres deorſum, quibus tanquam pedibus fulcitur. Duo eius genera apud nos, aquaticum, & terreſtre, quod in aquis degit pręcipue in paludibus reperitur, fructu nigro, magnitudine caſtaneæ, medulla intus dulci, quam commedunt more caſtanearum: eius planta multis ramis frutificat, ſuperne craſſioribus, qua folia & fructus gerit, inferne tenuioribus, ſine foliis, qua veterum foliorum, quæ deciderunt, pediculi in capillamenta quædam extenuati caules conueſtiunt. Folium eſt in rotunditate latum, ac pulpoſum longo pediculo. Theophraſtus tradit, Tribulum aquaticum in fluminum paluſtribus tantum prouenire, profunditate ad ſummum quinorum cubitorum aut paulo altiore, nihil autem eius excedere præterquam ipſa folia inflexa quodamodo, & occultantia Tribulum, qui merſus in aquam pronus ad imum vergit: folio amplo ad effigiem Vlmei, pediculo admodum longo; caule parte ſumma craſſiore; vnde folia & fructus dependent: inferna graciliore continuè vſque ad radicem capillamenta quædam gerente, quę aſſidue prope radicem ampliora sũt: Germina à latere multa terna, quaternaque, quorum maxima, quæ proxima ſunt radici: fructus niger duruſque vehementer. Dioſcorides ſimiliter

militer deſcribit In Thracia è uirenti equos ſaginare, è ſemine dulci & eſculento panem facere. hęc de Aquatico. Tribulus Terreſtris in ruderibus æſtate naſcitur, & harenoſis locis, ramulis multis, humi ſtratis, cubitalibus, tenuibus, foliis multipartitis, vt in Cicere tenuioribus, pinguibus, iuxta quæ parui fructus candidi inuicem herentes quinque ad ſummum vnicum conſtituentes veluti capitulum rotundum robuſtiſſimis aculeis. Dioſcorides hanc deſcribit foliis effigie Portulacæ, tenuioribus, viticulis in terra ſtratis, ſpinis ſecundum folia rigidis, præ duris, iuxta amnes & rudera. Theophraſtus inquit, exit folio Ciceris, in terra ſtratus multifidus, fructu aculeigero, qui maturius prouenit. ſemen Seſame ſimile. Plinius non σησαμώδης legit, ſed ἀμμώδης, ideſt arenaceum; Alterum genus terreſtris tradit Theophraſtus, quod ſimiliter humi ſtratum, & multifidum eſt: ſerius germinat: ſpinoſo quoque folio: rotundo ſemine, ac nigro in ſiliqua: prouenit apud ſepta villarum, quod genus adhuc nobis eſt incompertum. Plinius Theophraſtum ſequitur, vnum in paludibus tradens, quod excipitur in cibis, iuxta Nilum, & Strymonem, alibi dita res, nam in reliquo orbe, genera duo, vni Cicerculæ folia, alteri aculeata; hic & ſerius floret, magiſque ſepta obſidet villarum: ſemen ei rotundius, nigrum in ſiliqua, alteri harenaceum. eſſe autem Tribulum inter frugum morbos, potius quam terræ peſtem, vt Carduum, Lapparaque non minus quam Rubum.

CAP. XXVIII.

SPINACIA vulgo appellatur olus, alioqui Betæ ſimile, ſed foliis in extremo anguſtioribus, figura ferme triangula appendicibus quibuſdam prope pediculum: ramos breuiores fert, in quibus aut flores ſine ſemine pallidi, aut ſine flore aceruata ſunt ſemina dura & ſpinoſa: vnde nomen venit: in cibos cocta, vt Beta, appetentiam excitat lubacido ſapore, cuius gratia ſeritur in hortis. quædam ſylueſtris reperitur in montibus breuiore, & latiore folio. Quid ſi Spinaciam dicamus Lapathum domeſticum? quam Dioſcorides tanquam notam nominauit tantum pro ſecundo genere, ſolum inquit non ſimilem figura eſſe cum Oxylapatho, diſtat enim tum folio, tum ſemine, conuenit autem ſapore cum cæteris Lapathis. Plinius tamen aliter ſcribit, Oxylapathum ſcilicet ſatiuo ſimilius eſſe. At quod de Oxalide Plinius ſcribit, idem comprobat, cum inquit, eſſe Rumici ſatiuo proximum: foliorum enim figura eadem eſt, vt ſuo loco patebit.

CAP. XXIX.

LAPATHVM, ſeu Rumex olus eſt ſylueſtre, paſſim in campis humecto ſolo naſcens: cubiti altitudine: radice Betæ carnoſa, intus Buxei coloris: folia ſunt Betę, ſed longiora, anguſtioraq;, in acutum deſinentia, ſubrubra, ſapore ſubacido: eius rami vndique ſemine onuſti ſunt, comam conſtituentes rectam, & denſam: ſemen triquetrum in acutum deſinit pendens in folliculis, qui veluti ex tribus labiolis conſtant membranaceis, colore rubro, ſapore auſtero. Dioſcorides Oxylapathum vocat, in paluſtribus naſcens, ſubacidum, & in ſummitatibus durum. Plinius non ſubacidum legit, ſed acutum, de foliorum figura intelligẽs, quæ & rubriora inquit eſſe, quam ſatiuum. Lapathum rubrum Cretenſe iam ſeritur in Italia, non ſolum foliis, ſed & caule ſanguinei coloris, ſucco quoque ſanguineo inficiente manus, ſimpliciori caule conſtat, quam noſtrum, & foliis paulo latioribus, rotundioribuſque. Eſt & magnum Lapathum in paludibus naſcens, quod Hyppolapathum vocatur, magnitudine tantum diſtans, ab Oxylapatho; nam radix craſſa eſt, vt Rhabarbarum imitetur, non ſolum colore ſed etiam facultate purgandi, cum aſtrictione: folia ſunt Betæ candidę, longiora: caulis erectus tricubitalis. Dioſcorides de Hippolapatho inquit, olus eſt magnum in paludibus. Plinius inquit maius ſatiuo eſſe, candidius, ac ſpiſſius: adiecit & Hydrolapathon in aqua natum, quæ eadem videtur eſſe. reperitur & Lapathum ſylueſtre paſſim in ruderibus naſcẽs, & prope vias anguſto folio ſtrato, cui plerunque ſectio quædam eſt circa imam partem: caulem ramoſum fert: ramis non in rectum, ſed in latera tendentibus, in quibus ſemina tenuiora, & rariora ſunt. Dioſcorides hoc genus paruum inquit eſſe, humile ac molle Plantagini ſimile. Plinius genus ſylueſtre non diſtinguit ab Oxalide. reperitur & in montibus quoddam foliis in latitudinem magis, quam longitudinem dilatatis: radice craſſa, & crocea, vt Rhabarbarum. Forte apud Plinium Bulapathum vocatur radicis tantum altitudine differens, efficacis remedij ad diſſentericos. Theophraſtus Rumicem, ſiue Lapathum deſcribit radice ſingulari omnium olerum altiſſima, maiore ſemipedibus ternis, carnoſa, viuaci, ideo diuturnitate vincit etiam ſylueſtrem, & omnia olera, multicaulis, & ramoſus conſiſtit, & tota forma cum perfecta eſt Betæ proxima: ſylueſtris radicem breuiorem agit, gratior quam vrbana: tamen ſucco acidior: olera cocta tantum cibo idonea. ex his videtur Vrbanam Rumicem Hippolapathum intellexiſſe, hęc enim radice multos annos viuit. Galenus meminit Lapathi, Oxylapathi, & Hippolapathi. eſſe autem Lapathum veluti ſylueſtrem Betam, ex quibus colligitur non

eſſe apud Galenum Rumicem ſatiuam, & forte per Oxylapathum accepit Oxalidem, per Lapathum autem ſimpliciter dictum vulgarem Rumicem tum maiorem, tum minorem. per Hippolapathum autem Rumicem magnam. ex hoc genere videtur eſſe Rheum ab antiquis appellatum, vt teſtatur quidam Heſiodi commentator, qui Lapathi radicem Rheon appellari aſſerit. Dioſcorides ſtirpem non deſcribit, ſed radicem tantum ex locis vltra Baſphorum allatam, quæ etiam Rha, & à Romanis Rhaponticum appellatur nigra, Centaurio magno ſimilis, minor, ruffior, fungoſa aliquantum, leuis, ſine odore, guſtu cum aſtrictione lenteſcens: præterea commanducata reddit colorem pallidum, & croceum. Arabes Raued vocant, & Rheubarbarum, cuius non abſimilis eſt deſcriptio apud Meſuem inter medicamenta purgantia, quamuis eius tria genera faciat, vnum Indicum, quod optimum eſt, & Rauedſceni vocant: alterum Barbarum; Tertium Turcicum deterius: laudat ſubnigrum tendens ad rubedinem, quod graue cum ſua raritate, & in fracturis mixtum colorem reddit rufum cum glauco, tincturæ croceæ. Adulterari teſtatur infuſo in aqua per dies quinque, poſtea exſiccato anima extracta. Idem Galenus in primo de Antidotis fieri teſtatur in Rhapontico. Paulus Aegineta vim purgandi in eſſe teſtatur in Rhapontico, quod alibi Rhabarbarum vocat in compoſitionibus. eius tamen facultatis nec Dioſcorides, nec Galenus meminerunt. idcirco Auerroes eos accuſat, quod huiuſmodi vim non cognouerint in Rheubarbaro. Quamuis autem recentiorum quidam acriter contendant alterũ eſſe Rhaponticum à Rheubarbaro, quod & Rhabarbarum vocatur, quia teſtentur ſe vidiſſe legitimum Rhaponticum à Rheubarbaro diuerſum: quia tamen video Arabes omnes, & Paulum rem eandem ſenſiſſe, putandum eſt radicem quam officinæ pro Rhapontico ſubſtituerunt adulterinam eſſe, vt nunc quoq; viſitur, ipſam Centaurij maioris radicem pro Rhapontico vendentibus, deeſt autem color rufus, & ſuccus croceus: rectius autem alij Hippolapathi noſtri radicem ſubſtituerunt, Rhabarbarum vocantes. ſed in genere Rhabarbari Turcicum apud Meſuem Rhaponticum fuerit, quod deterius eſt, quale illud eſt, quod officinæ acerbum Rhabarbamrum vocant, colore minus vario, minus croceo, minus odoratum, minus dẽſum, ac facultate minus ſoluente, vnde in fluxibus alui magis probatur.

CAP. XXX.

OXALIS, vulgo autem Acetoſa inter olera domeſtica reponitur, quæ cruda comeduntur ex oleo & aceto; nam colitur in hortis, licet etiam ſponte naſcatur gracili ſolo, tenuis herbula: foliis digitalibus, in tres angulos deſinentibus: figura quaſi ſagittæ:

ſapore

ſapore ob multam aciditatem grato: cauliculum tenuem fert, dod rantalem: comam rubram, in qua ſemen vt in Oxylapatho pendet, tenuius Alteram in montibus maior, foliis ad Spinaciam accedentibus, ſapore ſimili. Tertia etiam eſt mediæ magnitudinis: rotundioribus foliis. Dioſcorides Oxalidem quartum genus Lapathi ponit, cuius folia ſylueſtri ſcilicet exiguo Rumici ſimilia: caulis non magnus: ſemen ſubacutum, rubens, acre in caule, & agnatis appendicibus, ex quibus paruum illud videtur ſignificare. Plinius Oxalidem ſylueſtre Lapathum eſſe, ſatiuo proximum: foliis aquoſis, colore Betæ candidæ, radice minima, ex quibus videtur ſignificare, reliqua genera maiora; illa enim Spinaciæ proxima ſunt, quod Lapathum domeſticum poſuimus ex Dioſcoride.

CAP. XXXI.

FORMENTONE vulgo vocatur, aliis Sareſinum, ſemen trilaterum, figura ſeminis Lapathi, grandius, cortice nigro, candida intus ſubſtantia, vt Frumenti, quod in cibis coquitur, Farris, & Orizæ modo, cuius gratia ſeritur inter æſtiuas Fruges: eius planta caules cubito maiores fert, infirmos colore ſanguineo, lęues: folia Oxalidis mediæ, quæ cum tota planta aliquando rubeſcunt, ex alis Foliorum racemuli exeunt cum floſculis candicantibus, è quibus pendent ſemina, qualia dicta ſunt. Alterum eius genus eſt, quod ſponte oritur, Conuoluulo ſimile, tenuibus cauliculis, vicinas plantas amplectens, ſemine Lapathi, hoc in gracili ſolo totum rubet.

CAP. XXXII.

LIMONIVM herba in paluſtribus, præcipue marittimis, oritur: radice craſſa, & rubra, ac ramoſa, aſtringenti, qua pro Been rubro vtuntur: folia à radice tantam fert Rumici ſimilia: caulem nudum, tenuem, cubito minorem, qui in ſummo finditur in ramos, in quibus hęrent floſculi parui quales in Polygono, alij candicantes, alij purpurei, alij punicei: in his ſemina Polygoni includuntur. Alterum eius genus exiguum reperitur, foliolis paruæ Oxalidis, cauliculis quatuor digitorum altitudine in locis aridis. Dioſcorides deſcribit foliis Betæ, tenuioribus, ac longioribus, decem aut pluribus, caulem tenuem, rectum, Lilio æqualem ſeminibus rubris ſcatentem, guſtu aſtringente. Plinius Limonium Betam ſylueſtrem vocari tradit, multo minoribus tenuioribuſque foliis ac denſioribus, vndecim ſæpę caulium. Galenus Betam ſylueſtrem nullam nouiſſe ſe teſtatur, niſi quis Rumicem accipiat. certe hæc plena eſt ſeminis rubri, & aſtringentis. Limonij tamen ſeorſum meminit, vires ex Dioſcoride examinans.

BISTORTA

CAP. XXXIII.

BISTORTA vulgo appellatur in alpibus radix conuoluta ſerpentis modo, vnde Serpentariam quidam vocant, colore rufo, aſtringentis ſaporis: folia fert ab radice Lapathi ſylueſtris figura, plumbei coloris: in parte prona caulem ſimplicem fert & rectum raris foliolis, in cuius ſummo ſpica eſt Perſicariæ ſimilis ſemine rufo. Plinius Molybdenam, ideſt Plumbaginem appellat herbam, quæ vulgo naſcitur etiam in aruis folio Lapathi, craſſa radice, hiſpida: alibi videtur intelligere inter Dracontia ſibi demonſtrata, primum foliis Betæ non ſine Tyrſo, flore purpureo, reliqua vero genera cum Aro à nobis explicabuntur.

CAP. XXXIIII.

PERSICARIA vulgo dicitur herba, in humidis & paluſtribus locis fermè cubitalis, paucis ramis Calami modo geniculatis, colore rubro, foliis Perſici, aut Salicis, guſtu acerbo, in ſummis ramulis paruæ ſpicæ ſunt, refertæ ſemine candicante, aut ſubrubente, figura cuſpidis lanceæ, radice geniculata nititur pallida, aut rubente. eius duæ inueniuntur differentiæ, vna folio conſtat lęui, & maculoſo, macula in medio folio ſubrubente, figura triangula. Alteri folium aſperiuſculum eſt, ac ſine macula, acerbioris ſaporis. Dioſcorides Brittanicam vocat ſeu Bretanicam, quæ & Bettonica dicitur, cui folia ſylueſtris Lapathi, ſed nigriora & piloſiora, guſtu aſtringentia: radix tenuis, & breuis: caulis non magnus: exprimitur ſuccus è foliis, qui igne, aut ſole cogitur, vim habet aſtringentem, potiſſimum ad depaſcentia oris, & tonſillarum vlcera. eandem puto deſcribi iterum mox ſub nomine Bettonicę: radix enim rubens non ſine odore: caulis rectus, Calami modo geniculatus, in quo folia oblonga, & medio macula rubens triangula: inquit enim Bettonica naſcitur in fenariis campis, locis montuoſis, puris & placidis apud virgulta, animas hominum & corpora tuetur à maleficiis, & piaculis omnibus ac periclis, contra peregrinationes nocturnas, itinera inſidioſa, difficiles ſonnos, in totumque per omnem medicinam ante cunctas celebratiſſima eſt: eius deſcriptio hoc modo legitur: habet radicem totam rubram & odoratam, folia autem praſina, & quod in medio foliorum puniceum, & recto calamo triangulum, & ſuper ipſa flores purpuraſcentes: eius virtus huiuſmodi eſt recens detrita vulneribus capitis imponitur ad dolorem leuandum, conglutinat, & oſſa fracta extrahit, quod ſingulis diebus fit donec ſanentur; feruefacta in aqua do-

lores

dolores capitis ſanat, ſi ea irrigetur, & cum bitumine temporibus inungatur: radix quoque ſuffita idem pręſtat, hæc Bettonicæ narratio à recentioribus tanquam ſpuria deleta eſt. Plinius Brittanicam vocat, miraturque nominis cauſam, cum in Brittania non plurima naſcatur, in Germania trans Rhenum marittimo tractu, fontem eſſe aquę dulcis, qua pota, dentes intra biennium deciderent, & compages in genibus ſoluerentur, repertam auxilio herbam Brittanicam non ſolum neruis & oris malis ſalutarem, ſed ad anginas & ſerpentes. folia habet oblonga nigra, radicem nigram, ſuccus eius exprimitur & ex radice, florem Vibones vocant quia collectus antequam tonitrua audiantur, & deuoratus ſecuros in totum reddit.

CAP. XXXV.

HYDROPIPER, aliqui Perſicariam minorem vocant, in totum Perſicariæ ſimilis: tenuioribus, ac breuioribus foliis, leuibus, ſine macula: ramis, & fructu magis rubentibus: ſapore acri, ſimiliter in aquoſis naſcitur. Dioſcorides apud aquas ſtagnantes naſci tradit: caule geniculato, ſolido, multis alis: foliis Mentę maioribus, mollioribus, candidioribuſque, guſtu Piperis, citra odoris gratiam: fructum autem acrem in ſurculis paruis fert prope folia racematim: radicem paruam nullius vſus. ex hoc genere videtur apud eundem Dioſcoridem Cratęogonem eſſe, foliis Melampyri, multis calamis ex vna radice prodeuntibus, multorum geniculorum, ſemine Milij: naſcitur in opacis, & frutetoſis, parte plurima ſummopere acre. Plinius de eo ſcribit Spicæ Tritici ſimile eſt, id eſt Melampyro, multis calamis ab vna radice, multorumq; geniculorum, in opacis ſemine Milij vehementer aſpero guſtu, qui ſapor Perſicariæ magis conuenit. Theophraſtus Cratęum vocat, cuius fructus ex aqua ſemen prolificum facit, naſcitur id, Lini modo ruffum, & fructum tanquam Milium fert.

CAP. XXXVI.

POLYGONVM, quæ vulgo Centinodia vocatur, herba eſt humi ſtrata; in æſtate paſſim proueniens multis ramulis Iunci modo lentis, tenuibus, geniculis frequentibus: ſingulari folio iuxta ſingulos geniculos, quod paruæ linguæ ſimilitudinem gerit, ideo Lingua paſſerina à nonnullis vocatur: iuxta ſingula folia floſculi ſunt pauci exigui, rubentes, aut candicantes: ſemen autem in ſuis folliculis triquetrum Acetoſæ ſimile. reperitur quædam longiori tum ſemine, tum folio erecta in montibus: alia quoque in marittimis breuior & craſſior, tota can-

dida

dida & humi ſtrata. Dioſcorides Polygonum marem vocat, exilibus ramis, teneris, multis, Graminis modo geniculatis, humi ſtratis: foliis Rutæ mollioribus, longioribus: ſemine ſub omnibus foliis turgente: flore candido, aut puniceo. Plinius hanc in marem & fęminam diſtinguit. Mas non attollitur è terra, foliis Rutæ, ſimilis Gramini. Fęmina maior, minus nigra, geniculis denſior, ſemine ſub omnibus foliis turgente. Quidam hanc marem, illam fęminam vocant. Quamuis autem vtrique ſemen ſub omnibus foliis inſit: quam tamen erectam poſuimus, videtur Plinius poſteriorem intellexiſſe. Aliæ autem plantæ, eodem nomine appellantur, tum à Plinio, tum à Dioſcoride, de quibus alio loco dicendum eſt.

CAP. XXXVII.

ALSINE herbula eſt iuxta hortorum parietes, & in vmbroſis, læto ſolo alioqui ſimilis Helxine, ſed ramulis humi ſtratis, dodrantalibus: foliis per interualla binis, paulo Helxine minoribus, lęuibus, craſſis Portulacæ modo, odore omnino Cucumeris, ſi terantur digitis, fructum ſine flore fert in alis foliorum, more Polygoni, ſed rotundum, & durum hyeme & Vere tantum. Dioſcorides inquit, eadem eſſet quæ Helxine, niſi humilior, minoribus foliis, non hirſutis, cum teritur, odorem habet Cucumeris, naſcitur in opacis, & lucis, &, vt inquit Plinius, eadem fere ex Dioſcoride repetens, in hortis, & maxime in parietibus. appellatam etiam fuit Myoſotis, quia, cum prorepit, muſculorum aures imitatur foliis: Quamuis autem hæc deſcriptio ſatis conueniat alteri plantæ, quę vulgo Morſus Gallinæ, & Centumculus vocatur. affinior tamen Helxinę illa eſt quam deſcripſi, nam præter cæteras ſimilitudines, ſemina circa caulem ſine flore fert, alioqui hæc vix à Centumculo diſtinguitur, viſu, ſed inuentu rarior.

CAP. XXXVIII.

HELXINE vulgo autem Parietaria, herba eſt, vbique in parietibus naſcens: cauliculis ſubrubentibus, teneris & quadantenus perſpicuis: folia inſunt figura Hederę, parua, inſecta, ſubnigra, aſpera, vt veſtibus hęreant: ſemina in alis foliorum pauca racematim fert, folliculis aſperis incluſa: eius ſuccus maculas ex oleo abſtergit, propinant quidam eundem miro effectu ad vrinam mouendam, & renes à calculis purgandos. Dioſcorides tradit in parietinis, ſepibus, & maceriis naſcentem, foliis Mercurialis, hirſutis: cauliculis ſubrubentibus, circa quos veluti ſemina aſpera, veſtibus hęrentia inſunt. Plinius quan-

quam ſub hoc nomine plures plantas intelligat. hanc tamen deſcribens, multa ex Dioſcoride mutuatus eſt, aliter autem foliorum ſimilitudinem tradit, mixtæ ſcilicet ſimilitudinis Plantaginis, & Marrubij, cauliculos denſos, leuiter rubentes, ſemina in capitibus Lappaceis adherentia veſtibus, vnde nomen Helxines, inficit lanas. forte commutauit cum Perdicio, quam herbam Vrceolarem à noſtris appellari tradit: folio Ocymi tantum nigriori: naſcitur in tegulis, parietiniſq;: præcipui remedij lapſis ex alto ſuccus potus, monſtrata ſomnio à Minerua Pericli Athenienſium principi, vnde & Parthenion vocatur. Galenus quoque Helxinem, & Perdicium & Parthenium vocari teſtatur: ſi igitur in Plinio folia Ocymo ſimilia, ſed nigriora accommodentur Helxine, cui Dioſcorides Mercurialis ſimilitudinem tribuit, licet non ſint ſerrata: folia autem mixtæ ſimilitudinis Plantaginis & Marrubij reddantur herbę Vrceolari, dicemus Vrceolarem herbam, cui vaſculum Vrceo ſimile & folia Plãtaginis, vulgo autem Saponaria appellatur, quia lanas purgat, quanquam & illi congener ſit, quę folio eſt Ocymi, vnde Ocymoides vocatur, de quibus inferius erit dicendum.

CAP. XXXIX.

QVIDAM Salſolam vocant, herbulam in marittimis naſcentem, ramoſam: foliolis thereti figura pulpoſis, vt Vermiculariæ, in aculeum tenuem, & pungentem deſinentibus, flore rubente: aliquando tota rubet multis ramis humi ſparſis, ſemen fert in autumno, veluti in fouea, ternis circundantibus foliolis pungentibus. Herba dum tenella eſt, aſſumitur in cibis cum oleo & aceto: quoddam genus colitur in hortis, vulgo Iſgarum vocant: foliis nequaquam pungentibus, longioribus, ac viridibus: ramis maioribus: ſemine nigro ſimili Vermiculo in ſpiras conuoluto, quod guſtu fauces vrit: herba ipſa aſſumitur inter olera. apud Dioſcoridem putatur Tragos; at ſapore non conſtat acerbo, nec acinis conſtat. Plinius inter genera Halimi recenſet, cum inquit alij olus marittimum, ſalſum, & inde nomen, foliis in rotunditate longis, laudatum in cibis; Duorum generum ſylueſtre & mitius. vtrumque diſſentericis, & exulceratis. Sylueſtri tenuiora folia: efficacior in ſananda ſcabie: vtrumque mandi & condiri. Crateas tertiam genus, longioribus foliis hirſutioribus, odore Cupreſſi, naſci ſub Hedera. Quę autem intelligatur odore Cupreſſi adhuc incertum eſt. Quædam in marittimis naſcitur foliis tenuioribus Iſgaro, numeroſioribuſque, nequaquam pungentibus, rubris: in autumno copioſo ſemine racematim ramulis hærente, nigro ſimili Blito: hæc quoque ſalſo ſapore conſtat: aliæ huic congeneres iuxta parietes, & ſterquilinia naſcuntur: foliis gracilioribus, viridibus: ſemine Polygoni, guſtu inſipido.

ALIVD

CAP. XL.

ALIVD genus Salſolę in marittimis naſcitur, paluſtribus: fruticoſa: nullis foliis: Cupreſſo nuper naſcenti ſimilis: pulpoſis ramulis: ſalſo guſtu: colore rubente in maturitate. aiunt ex hac combuſta, Nitri quoddam genus facere, quam Sodam vocant, ad vitrum eliquandum neceſſariam: hæc ſummis ramulis turget in autumno: ſemina intra ſe condens tanquam in aluo: conſtat enim ramuſculorum compago ex frequentibus ſquamulis pulpoſis, ſub quibus inſtar Lentis, ſemina cōcipiuntur parua, quæ decidunt areſcentibus ſquamulis in hyeme. eius duas notauimus differentias: vnum ſimplicius, & breuius dodrātali altitudine, rectum, annuum: Alterum multis ramulis, fruticans, lignoſum & grandius, perpetuum. plurimum in Ilua, portu Ferrario, aliquando in ſcopulis. Serapio Vſnem & Cali vocat, eo nomine intelligens tum plantam, tum Nitrum ex ea paratum. Plantam alicubi tantæ magnitudinis tradit, vt facile ſub ea, quis vmbram inuenire, & meridiari poſſit: totam etiam num lignoſam eſſe. huic Plantæ Tragos videretur conuenire, cum fruticoſa ſit ac ſine foliis, non tamen acuto cacumine adhuc viſa eſt. potius Empetron dici apud Dioſcoridem puto, quæ & Phacoides appellata eſt à Lentis ſimilitudine, ſed apud Galenum, & Paulum deprauate, vt puto vocatur Praſoides. inquit Dioſcorides de Empetro, naſcitur in montibus marittimis, ſalſa, quo vero à mari longius receſſit, magiſque terrena fuerit, eo amarior ſentitur. ſumitur in iure aliquo aut hyrdomelite, pituitam inutilem trahit, & bilem, & aquam. Plinius eadem fere tradit. Empetron noſtri Calcifragam vocat, naſcitur in montibus marittimis ferè in ſaxo, quo proprius mari fuerit, minus ſalſa eſt, potaque bilem trahit, ac pituitas: quo longius magiſque terrena, amarior ſentitur, trahit aquam: vetuſtate vires perdit: recens vrinas cit: decoctum in aqua, vel tritum calculos frangit. Qui fidem huic promiſſo quærunt, affirmant lapillos, qui ſubferuefiunt, vnà rumpi. Videtur autem Plinius, Empetron, & Saxifragam Dioſcoridis eandem plantam putaſſe, cum vtriuſque vires & nomina vni huic tribuerit. Galenus certe Saxifragę non meminit in ſimplicium cenſu: Empetri meminit. alibi tamen idem Plinius Saxifragam à noſtris appellari tradit ipſum Adiantum nigrum, nō quod in ſaxis naſceretur, ſed quod calculos mire pellit.

CAP. XLI.

FRVMENTA inter fruges numerantur non ſolum hominum, ſed & iumentorum, cibus maxime proprius, cuius gratia ſingulis annis ſeruntur: annua enim ſunt. ſeminibus ineſt multa vis alendi,

nec herba ipſa inutilis, cum depaſcantur illa tum viridi, tum ſicca omne pecudum & iumẽtorum genus. peculiare in ſeminibus his; non enim ab eadem parte videntur radices in terram agere, & germen, ſed radices quidem ab ea parte, qua cor eſt, quod inferius ſedet: germen autem ab altera, & exteriori, quod nullis aliis contingit: eadem enim particula in omnibus ſeminibus principium eſt tum radicis, tum germinis. At vero neque in frumentis diſtant vere huiuſmodi particulæ, ſed intra corticem latente ſeminis corde, radix quidem inferius, germen autem ſuperius emergens, corticem diſrumpit in oppoſita parte: non enim ſemen biualue eſt, vt in leguminibus, & cæteris pleriſque bina folia in ortu oſtendentibus: nam in iis tota nouella plantula tanquam fętus, è cortice ſeminis erumpit vnica parte: in frumentis autem continetur intra corticem ſeminis corpulentia, vnde primum alimentum habetur, & tan diu hęret nuper natæ plantulæ, donec tota eius ſubſtantia in radices & germina abierit. Quod aliquando & biualuis contingit, cum prę craſſitię ſeminis, & corticis duritie, binę illę ſeminis partes non erumpunt in folia, ſed ſtatim proprium foliorum genus oſtendunt: ſic frumentorum genus vniuerſum ſe habet: radicem non vnicam in altum dimittit, ſed ſtatim plures fibras ſine ramis ſpargunt: caules ferunt ſimplices, geniculatos, & concauos magna ex parte, ſine cortice, ſed folij pediculus circumquaque veſtiens corticis vicem gerit, vt in ferulaceis, caules hoc culmos vocant, & calamos folia in longitudinem producta & indiuiſa, neruoſaq;: ſemina ſummis calamis continentur in ſpica, aut racemoſa iuba, aridis folliculis incluſa, qui plerumque in ariſtas deſinunt, id eſt tenues & aſperas feſtucas: floſculos edunt lanugineos è ſeminũ folliculis erumpentes; frumentorum hyberna dicuntur, quæ hyeme & Vere ſata, æſtate perfecta ſunt: æſtiua autem, quæ in æſtate ſata, in autumnum prorogantur: hyberna ſpicis magis continent ſemina ariſtis munita: æſtiua autem racemoſis potius Iubis expoſita, paruis auibus ſunt, vt Milium, Panicum, eorum quoque alia folliculis multipartitis includuntur, à quibus facile abſoluuntur, vt Triticum, Far, Secale: alia vno continuo folliculo incluſa permanent, vt Spelta, Hordeum, Auena.

CAP. XLII.

TRITICVM frumentorum optimum: nam ex eius farina panes fiunt ad homines alendos optimi: in granis ſubrotundis & lęuibus rimula per longitudinem diſcurrit; color aliis candidus: aliis ſubruffus: aliis rotundiora: alia oblongiora: grandiora quoque, vel tenuiora: in ſpicis quoque aliqua eſt differentia; plurimę enim ariſtis munitæ ſunt: quædam illis carent: ramoſæ quædam ſunt, in quibus gran-

grandiora ſunt grana: plurimæ ſimplices. ex his genus, quoddam candidiſſimum in ſpica ſine ariſtis gignitur, apud Aretinos Galbigiam vocant incolæ, quam Siliginem vocat Plinius Tritici delitias, cui candor eſt, & ſine virtute & ſine pondere, conuenit humidiſſimis tractibus, alibi tranſit in Triticum biennio, ſpicam fert ſine ariſtis, ſimiliter vt Far, excepta Laconica, nunquam matureſcit pariter, & minime dilationem patitur decidentibus granis, ſed minime in ſtipula periclitatur, quoniam ſtipulam habet rectam, nec rorem continet, qui rubiginem faciat. Galenus panem Siligineum puriſſimum eſſe teſtatur, Græcis tamen incognitam Siliginem fuiſſe: Aliud rotundo magis grano, quod ſeritur Veræ, vnde Vernellam vocant vnico culmo. Dioſcorides Trimeſtre vocat, & Sitanium, quod leuiorem cibum & reddi faciliorem præbet. Farinæ autem differentiæ ſunt Pollen, Similago, Secundarium, Furfur. Pollen vt Plinius inquit idem in Tritico eſt, quod flos in Siligine: vtuntur pro glutine libris glutinans teſte Dioſcoride. euolat autẽ Pollen, vt vicinis parietibus & molis hęreat. Similago eſt Tritici farina puriſſima, vnde panis ſimilaceus, poſt Siliginem proximus, vt inquit Galenus, plus alit, quam cibarius, vt inquit Dioſcorides. Fit etiam ex ea gluten, vt ex Polline: ſecundarium apud Plinium, ex quo cibarius vocatus panis fit, quem Dioſcorides Syncomiſton vocat. Videtur hoc quod ſecundo loco poſt Similaginem excernitur, medium inter Furfur & puriſſimam Farinam, ex quo pauperes panem conficiunt. Galenus tamen Syncomiſton, & Autopyron vocari tradit panem, qui ex tota Farina cum Furfuribus paratur. Furfur pars eſt craſſiſſima ex Tritici cortice conſtans ad panes pro canibus alendis commoda.

CAP. XLIII.

QVOD vulgò Far vocatur, non vnum ſemen eſt, ſed aliud apud diuerſas gentes intelligitur, vbiq; tamen Far vocant quodcumque ſemen quod à cortice mundatum, & confractum, elixatur in cibis. In Sicilia ex Hordeo parant, & in quibuſdam Appennini locis: quoddam genus hordei habent paruum, alibi Spelta vtuntur. In Gallia Ciſalpina ſemen eſt proprium, Tritico longius, dorſo acuto, colore ruffo, in ſpica craſſiori, quam Spelta, multiplici folliculo, binis ordinibus, & in ſingulis ordinibus, bina ſemina coniugatim diſpoſita propriis membranis arctè incluſa, culmus multiplex, breuior Tritico, folia anguſtiora, amat loca pinguia, ſeriturque Vere: difficile exteritur à folliculis. Aliud nobilius, ſed rarius in Italia ſeritur, longe craſſiore grano, & candidiore, quod è ſuis folliculis facilius erumpit more Tritici: eius ſpica ſine ariſta eſt. Plinius quoque multa genera Farris tradit: de iis autem,

autem, quæ modo deſcripſi, videtur intellexiſſe, cum inquit. Far ſpicam ferre ſine ariſta, vt Siligo: nam de altero genere Farris, quod veteres Adoreum appellabant: quia difficulter exteritur, inquit condi cum ſua palea, & ſtipula tantum, & ariſtis liberari; ad noſtrum genus Farris etiam illud pertinere videtur quod inquit: Galliæ quoque ſuum genus Farris habent, illic Brancæ vocatum, apud nos Sandalum nitidiſſimi grani. quod plus panis affert quaternis libris, quam Far aliud. Quod præterea inquit in Aegypto fieri ex Olyra, ad alterũ nobilius Far pertinere videtur, quod etiam tempore Plinij in Italia ſerebatur, licet eſſet ſub alio nomine Galliarum proprium. Quod enim Olyra in Aegypto eſt, Arinca in Gallia vocatur, qua decocta medicamentum fit, quod Aegyptij Atharam vocant infantibus vtiliſſimum. ex Arinca inquit dulciſſimus fit panis, ipſa ſpiſſior, quam Far & maior ſpica & ponderoſior: modius grani ſexdecim libras implet. exteritur in Grçcia difficulter, ob id iumentis dari: in Aegypto facilis fertiliſque. Dioſcorides noſtrum Far videtur Zeam Dicoccon appellaſſe, quæ duo grana in duobus folliculis iũcta gerit, ex qua Chondros fit, quam Alicam interpretantur multi non bene: Galenus ex genere Tritici eſſe Chondrum ſcribit. & Olyra Dioſcoridis eiuſdem generis cum Zea habetur: ſolum nutrit minus: panis ex ea fit & tunditur in craſſiorem Farinam, vt Zea, quam Crimnon vocant pro pulte. Theophraſtus Zeam, quam Theodorus ſemen vertit ex Plinio per quam ſimilem Tritico eſſe ſcribit, & in Triticum mutari ſolere, ſi piſtum eius granum ſeratur, idque non protinus, ſed anno tertio, aliquando in Auenam: mature ſeritur, exit Tritico & Hordeo ſimilis robuſtiſſima, & maxime terram extenuans, quia radix ei multiplex atque alta, culmuſque numeroſus conſtat, ſed fructus facillimus, omnibus animalibus gratiſſimus: ſolum pingue, & lętum deſiderat. Olyram autem quam Theodorus Siliginem auertit, molliorem Zea, & infirmiorem ſcribit mature ſeri, Tritico & Hordeo ſimilem: ſemina multiplici folliculo includi.

CAP. XLIIII.

SPELTA vulgo appellatur veluti exiguum Triticum ſuo folliculo perpetue incluſum, qui ſingulis ſeminibus vnicus eſt, lęuis, candicans, & modice depreſſus, in ariſtam deſinens ſubaſperam, ſpica breuis eſt, & depreſſa, ſeminibus vtrinque vnico ordine diſpoſitus, culmus quoq; breuis: amat ſolum tenue & aridum: panem modicum quidem, ſed ſuauem reddit; ſed propter exilitatem iumentis datur. Dioſcorides Zeam ſimplicem appellat, quæ vi panificia magis Hordeo, minus Tritico nutrit: ori grata, ex ea quoque fit Crimnon, quæ craſſior eſt Farina, ex qua pultem faciunt, vt ex Tritico & Olyra; à pulte autem

Spelta

Spelta videtur appellata. Plinius teſtatur Romanos pulte non pane longo tempore vixiſſe, ſed tam Greciç pultem ignotam, quam Italiæ polentam. idem Plinius à Grecis accipiens aliquando Zeam vocat, quod à Latinis ſemen appellatur, maxime in Campania: quia res præclara etiam Homero teſte laudante arua Zeam ferentia: ex hoc ſemine Alicam fieri, de qua inquit, ſemen maxime nudum eſſe, vt Hordeum, quod nequaquam Chondro conuenire videtur: Tunditur granum eius in pila lignea, excuſſis inde tunicis, iterum nudata medulla conciditur in tria genera, minimum ſcilicet, ſecundarium, & grandiſſimum. Alica præterea res Romana eſt inquit, neque Pompei magni çtate in vſu fuiſſe traditur, Priſanęq; antefertur ſine dubio: nam laudes Priſanę, quas Hipprocrates vno volumine condidit, omnes in Alicam nunc tranſeunt. Contra, quanto innocentior eſt Alica: Hippocrates tantum ſorbitionis gratia laudauit: quoniam lubrica ſitim arceret, in aluo non tumereſceret, facile redderetur, & aſſuetis hic ſolus cibus in febribus die poſsit dari, tantum remotus, ab iſtis, qui Medicinam fame exercent. de Alica confirmat & Paulus AEgineta, aliam eſſe à Chondro, cum inquit ſimilem eſſe Chondro natura, niſi quod ventrem magis ſupprimit, vt Dioſcorides teſtatur de Zea, præſertim toſta in Crimno. Galenus Speltam videtur intellexiſſe ſub Tiphæ nomine, inquit enim eſſe veluti Triticum paruum, eo longe exilius, colore magis flauo, cortice veſtitum vt Hordeum; equorum cibis commodum, decorticatum in panes recipitur, vel aqua elixatur, manditur cum ſapa, aut ſale.

CAP. XLV.

HORDEVM ſemen eſt in medio craſſum, & rotundum vtriſque extremis in acutum deſinentibus, cortice potius quam folliculo incluſum: adhęret enim ſemini, vt cum labore auellatur: ponuntur ſemina in ſpica nulla alia protegente membrana, ideo nuda videntur vt Speltæ: & ſimiliter in ariſtam deſinunt, longam, & aſperam aliquando binis verſibus, vt vnicum vtrinque ſemen ordine procedat: longiſsima ſpica, quod genus Ordeolam vulgo appellant: in montibus & locis frigidis ſatam, breuiori grano, ac rotundiori, candido, quo pro Farre vtuntur. Hoc forte fuerit Far Adoreum apud Plinium: inquit enim fuiſſe primum antiquis Latio cibum Far Adoreum magno argumento in Adoreę donis: ex omni genere duriſsimum, & contra hyemem firmiſsimum, patitur frigidiſsimos locos, & minus ſubactos, vel æſtuoſos ſitienteſque: purgari non poteſt niſi toſtum: ideo ſpicam Farris toſti pinſunt ruuido pilo, ſed ad ſatus ſeruant cum ſuis vaginulis & non torrent: quia difficulter exteritur: conuenit cum palea ſua condi, & ſtipu-

la

la tantum & ariſtis liberatur. Ad hoc genus referri videtur, quod alibi inquit, qui Zea vtuntur, non habent Far, per Zeam intelligit, quę in Campania ſemen appellatur, ex qua fit Alica. Alterum genus Hordei ſimilem ſpicam fert paulo breuiorem; granis tenuibus, vtrinque alternatim ad latera inclinantibus, vt in Spelta, in montibus Lucenſibus Scandellam vocant, ex qua panes faciunt reliquo Hordeo meliores: ſed iumentis noxia eſt: nam aluum turbat. Galenus forte hęc genera Hordei inter Olyras recenſuit, cum inquit, Olyram colore candido: corticem extrinſecus habere, vt Hordeum, & decorticatam aſſummi in panes, qui ſi ex optima Olyra fiant, poſt triticeos ſunt præſtantiſſimi: ſecundi ab his ſunt Tiphini. Quod ſi Olyrini ex vitioſo ſemine ſint facti Tiphini non erunt eis inferiores. ex nobiliſſima quoque Olyra, cum, vt decet, fuerit decorticata, nominatum Tragum conficitur, quo plerique vtuntur primum in aqua decoquentes, deinde ea affuſa, Sapam, aut Vinum dulce, aut mulſum infundentes ſuper iniiciunt, & pineas nuces aqua prę maceratas, donec plurimum intumuerint. Quidam autem inquit, ſemen hoc genere quidem non tamen ſpecie cum Olyris idem eſſe affirmant. hęc Galenus. Dioſcorides Tragum inter fruges (nam & alia eſt Tragos inter herbas medicas Scorpios cognominata) Chondro ſimilem figura tradit, quę multo minus, quam Zea nutrit, quod multum aceris habeat, quare ægrius conficitur, aluumque magis mollit. Plinius Tragum externum eſſe ſemen ab Oriente inuectum Orizę ſimile.

CAP. XLVI.

HORDEI aliud genus eſt, craſſius, in ſpica breuiori, rotundiorique, quinis ordinibus, raro quaternis aliquando ſenis, quo maxime vtuntur ad iumentorum nutrimentum, & ruſtici ex eo panes faciunt: primum metitur inter fruges, magnum in penuria ſuo præcoci aduentu afferens adiumentum: huius quoddam genus eſt, cui cortex ſponte abſcedit, vnde Hordeum mundum vocant, quod facilioris concoctionis eſt, & ſucculentius in ptiſana conficienda. Plinius Hordeum Glabrum vocat in Beotia & Aphrica. Et Galenus Hordeum nudum in Capadocia corticis expers. Ex quocunque Hordeo polentam fieri, quæ in cibis præfertur apud Græcos. Theophraſtus Hordeum deſcribit latiore folio quam Triticum: calamo breuiori, tenuiorique: ſemine nudo: nam maximè omnium caret tegumento: ſpicatur inuerſius: aliud binos: aliud ternos, aliud quaternos; aut quinos, ad ſummum ſenos. Quantò autem pluribus verſibus conſtruitur, eò ſpiſſius, & poſitu arctius conſtat. vt plurimum granum: aliud rotundius, minuſque: aliud oblongius, maiuſque, & in ſpica rarius: & aliud candidum:

didum: aliud accedens ad purpuram, quod aduerſus frigora, & flatus & cæli mutationes validius candido reſiſtit: in gracili ſolo proficere poteſt: In India quoddam genus Hordei syluestris eſt, ex quo Chondrum bonum faciunt. Dioſcorides vnum tantum genus ponit, quod candidum purumque eſt.

CAP. XLVII.

AVENA vulgo appellatur ſemen Hordeo longius, tenuiusſque a lęui cortice, craſſo, ac duro: medulla intus molli, candida, & dulci, tenui quadam lanugine obducta: pendent bina in coma potius quam ſpica, longis, ac tenuibus pediculis, binis membranis amplectentibus, ſine ariſtis, calami Tritico altiores, nodoſioreſque: inter ſegetes præcipue Tritici naſcitur: ſeritur quoque per ſe ad pabulum iumentorum, vt Hordeum & Spelta: extat mitior, & syluestrior: mitior colore candido: craſſiore grano: syluestrior nigra, tenuiorque. Tertium quoq; genus eſt omnino syluestre & immite: breuiori calamo: frequens in Hordeis: grano ſubrubente, multa lanugine obducto: ariſta nigra tanquam feſtuca robuſta, medio ſemini impacta, vt alterum videatur ſemen, cum tamen bina tantum in hoc ſint, vt in cæteris. Dioſcorides prima duo genera Bromon vocat, quorum vnum inquit inter fruges Calamum eſſe, foliis Tritici, geniculatum, qui fructum in ſummo gerit, veluti paruas locuſtas, bimembres, in quibus ſemen continetur vtile ad cataplaſmata, vt Hordeum: puls quoque ex eo fit aluum ſiſtens: eiuſdem cremor tuſſientibus prodeſt. Alterum inter medicas plantas Aegilopi ſimile ad Ozęnas laudatum, ex quibus manifeſtum eſt, Bromon inter fruges numeratum Auenam eſſe ſatiuam, & mitiorem, alteram autem Auenam nigram: hæc enim Aegilopi ſimilior. Theophraſtus Bromon inter eas numerat, quæ Tritico & Hordeo ſimiles ſunt: ſed radice numeroſiore conſtat, & multis diſpergitur culmis, veluti syluestre quoddam & immite: ſemen multiplici tunica integitur. Plinius Bromon inter externa recenſet ab Oriente inuecta Orizę ſimilia, & alibi inter vitia ſegetis Auenę Gręcę genere, & folio & ſtipula Triticum imitatur: in cacuminibus dependentes, paruulas veluti locuſtas habet. Auenam alibi vocat Frumenti vitium, & Hordeum in eam degenerat. Germani edunt ex ea pultem, ſemen maxime nudum, vt Hordeum, & Alica, ſed hoc aduerſari videretur Theophraſto, qui Bromon multiplici tunica tegi teſtatur, & alibi inquit Auenam maxime natura operuit, vbi gręce Crocos legitur, quam vocem Auenam vertit Theodorus, ſed Bromos, vt puto, legendum eſt. Sed Plinius nudum vocauit: quoniam membranę in maturitate dehiſcentes maxime nudum oſtendunt ſemen, proprio tamen

cortice intectum, vt Hordeum & Spelta. Galenus frequentiſſimam in Aſia & potiſſimum in Miſia, vbi Tiphæ & Olyrę multus eſt prouentus, ſed iumentorum alimentum, non hominum, niſi extrema fame in panes digeritur, coctum ex aqua eius ſemen cum Sapa, aut Vino dulci, ſuaue eſt, vt Tipha, minus durum & minus nutrit, ſed panis inſuauis. Tertium autem genus Aegilops vocatur, manifeſte quidem à Theophraſto, Auenam vertit Theodorus: ſyluestre quoddam & immite, quod magis in Hordeo naſcitur, terram vehementer extenuat, & multiplici tum calamo, tum radice, conſtat folio piloſo: cultis melius erumpit: & ſolum frugale deſiderat, & coli expoſcit, ſed deleri contumax, cum annis alternis naſcatur: non enim ſimul prouenit ex omnibus ſeminibus, ſed partim anno primo partim ſecundo: ſemen continuum, & bifidum cernitur, vt eius vna pars prius naſcatur, altera poſterius anno ſequente. Dioſcorides autem aliam videtur deſcribere Aegilopis nomine, cum ſcribit herbulam eſſe foliis Tritici mollioribus, in ſummo capite bina ternaue ſemina gerit rubra, quibus ariſtæ quaſi capillaceę exeunt: medetur oculorum morbo eiuſdem nominis, & duritias diſcutit, quæ deſcriptio magis videtur conuenire Tritico ſyluestri in Sicilia appellato, quod apud nos quoque paſſim in incultis, & montoſis naſcitur palmi altitudine, duobus aut tribus capitibus in ſummo duris, quæ multas ariſtas in latera ſpargunt, colore candido, ſemen intus continetur Tritico ſimile exilius. Siculum autem aliud candidum, aliud nigrum, & ariſtas magis ſubrectas habet. verum ſi hanc apud Dioſcoridem Aegilopam dicamus, incertum fuerit, quid Bromos ſit apud eundem Aegilopi ſimilis: nihil enim habet Auena ſimile cum ea plantula, pręterquam quod neque rubri ſint Tritici ſyluestris fructus, vt Aegilopis, ſed candidi, aut nigri. Quod ſi per ariſtas capillaceas ſeminibus inſidentes in Aegilope, interpretemur lanuginem, quam diximus in tertio genere Auenæ in eſſe, nihil obſtabit, erit enim eadem Aegilops apud Dioſcoridem & Theophraſtum. Plinius feſtucam vocat, vt puto a ſimilitudine ariſtæ ex medio ſemine erumpente, tanquam feſtuca in oculo impacta. Hordeum inquit necat Feſtuca, quæ vocatur Aegilops.

CAP. XLVIII.

AVENA gręca, numeroſo calamo naſcitur, cubito breuior: ſeminibus rubris, ac nudis in ariſtas deſinentibus, longis, Auenę modo, ſed depreſsis, quæ ex ramoſa coma pendent, paruis ſpicis; ſex aut octo ſemina, continentibus duobus ordinibus, quæ nunquam cadunt: frequens eſt in aruis pręcipue in Scrobium ſuperciliis: huic ſatis conueniret Dioſcoridis Aegilops, niſi numerus ſeminum obſtaret.

Plinius

Plinius Auenam græcam ſeri ad genus pabuli, quod Ocymum appellatur, quia cito prouenit, ei non cadit ſemen. Hermolaus non Ocymum, ſed Ocynum legit, vt quoque apud Varronem, & Catonem legitur quod erat pabuli & farraginis quoddam genus, dictum ab ocys verbo, quod ſignificat cito: Ocymum vero aliud eſt inter olera.

CAP. XLIX.

LOLIVM ſemen eſt in Tritici ſegete maxime naſcens, cum præcipue hyems aquoſa fuerit, quaſi ex Tritici putredine fiat; granum eſt paruum, cortice fuſco intectum, in acutum deſinens & tenuem ariſtulam, quod etiam in parua quantitate Tritico ad mixtum, vertigines facit, & oculos hebetat: ſtipulam Tritico ſimilem gerit, & folia colore virentiore nitentia: ſpicas longiſsimas gerit, alternis vtrinq; racemulis breuibus ſurſum ſpectantibus per interualla. Theophraſtus Lolium græce Aera, syluestre penitus eſt: oritur in Tritico & Hordeo corruptis propter imbres frequentes, etiam ex Lino: ſemen cortice ſimplici intectum, quod caput tentat, graueque eſt: folium anguſtum, piloſum, pingue peculiari quadam pinguedine, Tritico viridius. Plinius aliquando Lolium vocat inter frugum morbos, ac terræ peſtem, aliquando Aeram, cum inquit Triticum eneccare, vt Orabanche Eruum. Eius granum minimum eſt in cortice aculeato, cum eſt in pane celerrime vertigines facit, carbonibus iniectum aiunt turbam pellere, & quamuis infęlix à Vergilio dicatur, ſanat tamen morbos multos exterius applicatum. Dioſcorides Lolium, quod inter ſegetes naſcitur, mollitam ad Gangrenas, vlcera putreſcentia, feras lichenas, lepras, ſtrumas, & alia multa laudat.

CAP. L.

ORYZA vulgo autem Riſum, granum eſt in vaginula ſtriata incluſum, cui parua inſidet ariſtula, quod deglutitum lacteo colore ſpectatur, Auena breuius, craſſiuſque: manditur elixatum Farris modo: pendent ſemina ex coma ramoſa, culmo alto, folio arundineo in gurgitibus, ſeritur in pluribus Italiæ locis, quamuis quondam eſſet peregrinum ſemen. Plinius inquit Oriza Italici maxime guadent, ex qua ptiſanam conficiunt, quam reliqui mortales ex Hordeo: folia carnoſa, Porro ſimilia, latiora: altitudo cubitalis: flos purpureus: radix gemmeę rotunditatis. Theophraſtus Oryzam in India ſeri inquit: id Zeæ ſimile eſſe piſtumque Chondri modo reddi: concoctu perfacile: aſpectu Loliis ſimile, ſtatque magna parte temporis in aqua: effundit non ſpi-

cam, ſed veluti iubam modo Milij, atque Panici. Dioſcorides Oryzam frumentorum ſpeciem eſſe, in paluſtribus & riguis, quæ mediocriter nutrit, & aluum ſiſtit.

CAP. LI.

MILIVM inter æſtiuas fruges granum eſt ex candido flaueſcens, leuore quodam peculiari nitens, exiguum, & rotundum, quod à ſuo cortice deglutitum Oryzæ modo coquitur: eius farina in panes cogi nequit ob naturam friabilem, niſi feruenti aqua vtantur, vt lentorem quendam aſſumat, & ſic quoque panes redduntur friabiles, dulces tamen: proueniunt ſemina in coma inclinata ac fuſa, ex qualibet occaſione decidua relicto tenui folliculo: culmus cubitalis Tritico craſſior ac plenior: Folia latiora quaſi Porri: alterum genus eſt colore nigro deterius, vtrunque auibus nutriendis expetitur, vt columbis & gallinis. Theophraſtus Cenchron, ideſt Milium inter frumenta æſtiua diebus quadraginta à ſatu perficitur: caulis Harundineus: flos lanugineus: iubam ferunt omnia Miliacia, quæ coma eſt fuſa, vt in Harundine: minimum ſemen, in folliculo copioſum, quod ſeruari egregie poteſt. Plinius culmum geniculatum, & concauum tribuit, ſemen indefenſum membranis, ideo paruis auibus expoſitum, non in ſpica, ſed racemo pendens. Nequit purgari à folliculis niſi toſtum: ex eo puls candida in Capania fit, & panis perdulcis, cum muſto fermentum fit, in annuum tempus. Dioſcorides Milium in panes coactum minus cæteris nutrit, aluum ſiſtit, & vrinam mouet.

CAP. LII.

PANICVM gerit culmum Milio ſimilem & folia: ſed iubam, coctam in rotunditatem, longam: ſeminibus Milio exilioribus racematim farctis: colore flauo: expetitur paruis auiculis. Theophraſtus eadem Panico tribuit, quæ Milio, ſed dulcius & infirmius eſſe: Elymon, & Melinen vocat: ſic Dioſcorides inquit Milio ſimile, ſed minus nutrit, & minus aſtringit. Plinius Panicum à paniculis dictum: cacumine languido nutante, paulatim extenuato culmo: aceruatur prędenſis granis quaſi in ſurculũ, cum longiſſimo pedali. Genera plura. Mammoſum paruis paniculis, & cacumine gemino, candidum: nigrum: ruffum: purpureum: panis ex eo rarius fit, ſed apud nos huiuſmodi Panici differentiæ adhuc non viſæ, niſi Milium ſub Panici genere comprehendatur: extat enim Milium candidum, & nigrum: ruffum vero Panicum noſtrum, purpureum vero quod vulgo Sagina vocatur & Melica.

ME-

CAP. LIII.

MELICA forte à Meline appellata, vnde etiam Milium deriuari videtur. Alij Saginam vocant, quia ea ſaginantur animalia: culmum altiſſimum gerit, plenum: & folia Harundinis modo, in cacumine comam ingentem fert & rectam, ſemine rubro, quod Milio eſt longe craſſius: ruſtici ex eo panes conficiunt: ſi boues herbam virentem depaſcantur, intumeſcunt, & pereunt: ſi culmos exiccatos, proficiunt. ſeritur læto ſolo & humecto, ad agrorum luxuriam caſtigandam: nam radices multas agit robuſtas ex ſingulis geniculis. Plinius Milium Indicum vocat ex India inuectum: nigrum colore: amplum grano, Harundineum culmo: adoleſcit ad pedes altitudine ſeptem prægrãdibus culmis, Lobas vocant: omnium frugum fertiliſſimum, ex vno grano terni ſeſtarij gignuntur: ſeri debet in humidis. ex hoc genere videtur eſſe Calamagroſtis, ideſt gramen Harundinaceũ apud Dioſcoridem, in omnibus gramine grandius, iumentis cauendum: necat enim deuoratum præſertim in Babylonis regione, id quod iuxta vias naſcitur, & id, quod in Cicilia oritur Cinna ab indigenis vocatum, quod virides bobus appoſitum, amburit eos.

CAP. LIIII.

MAIZ vulgo appellatur apud Indos, ſemen in Italiam nuper traſlatum, culmo Melicæ æquali, ac foliis, paniculam fert non in ſummo calamo, ſed à latere in ſingulis geniculis foliis incluſam tanquam in vagina, ex cuius ſummo, cum floret, pendent capillamenta quædam purpurea, florem alium gerit in ſummo calamo ſine fructu ſimilem comę Harundinum: ſemina farcta ſunt, magnitudine Ciceris nullo folliculo incluſa, & ſine cortice, alia flaueſcentia, alia purpurea: coquitur Milij modo, & in panes recipitur. hoc Panicum Indicum imitatione Indici Milij appellari poſſit.

CAP. LV.

LACHRYMA vulgo appellatur, & Lachrymæ Iob, planta ante dictæ ſimilis, breuior, quæ floret tantum, at fructum non fert: flos in ſummo caule eſt comoſus, à latere ex ſingulis geniculis ramuſculi exeunt, in quibus rotunda quædam gignuntur candido colore nitentia tanquam Margaritæ in medio perforata, vnde alius ſurculus traiicitur: vtuntur traiectis ad coronas: iiſdem propagatur ſobole potius quam ſemine.

CAN-

CAP. LVI.

CANNA mellea vulgo appellatur ſimilis Melicę: colitur in Inſulis Athalantici maris, Medera & ſancti Thomæ, tranſlata poſtea fuit. in Sycilia, Cyprum, Cretam, ſaccari tantum gratia, nam medullæ ſuccus ineſt melleus, qui decoctione ſeparatur, & cogitur in ſalem dulciſsimum, quod ſaccarum vocatur. hoc prima quidem vice coactum, flaueſcit, poſtea arte repurgatum, candidius redditur, & durius in pyramidales metas digeſtum: pręſtantiſſimum ex Medera, quod autem ex Inſula Sancti Thomę, quæ ſub æquinoctiali ſita eſt, affertur, ſolutum eſt paruis glebis, pingue & flauum, dulcedine quadam medicata, ob innatam pinguedinem, neque cogi neque dealbari poteſt: ideo vtuntur eo loco mellis ad excipienda medicamenta pro antidotis & ſerapiis. Alterum vero genus concretum & candidum, ad dulces confectiones bellaria & condimenta expetitur. paratur quoque ampliori coctione quoddam genus chryſtallo ſimile quod ſaccarum candum vocant ad leniendam tuſſis aſperitatem in ore detentum, vt liqueſcat. Dioſcorides in Melle inquit. eſt & aliud concreti mellis genus, quod Saccharum vocatur, in India & fęlici Arabia in Harundinibus inuentum: conſiſtentia ſali ſimile: dentibus fragile: aluo idoneum, & ſtomacho vtile, ſi aqua dilutum bibatur: auxiliatur renibus, & veſicę: oculorum tenebras clarificat illitum. Plinius inquit Saccaron & Arabia fert, ſed laudatius India. eſt autem mel in Harundinibus collectum gummium modo candidum, dentibus fragile, ampliſsimum nucis Auellanæ magnitune ad medicinæ tantum vſum. Serapio ex Arabibus varia genera affert in primis Zuccharum Labarzet, quod tanquam optimum video ab eiſdem Arabibus in confectiones recipi: Alterum, quod ventrem magis mollit: Tertium, quod ſali fruſtatim conciſo ſimile: Quartum minus dulce aſtringentis ſaporis, quod in planta naſcitur, cui folia ſunt lata: ſtillat enim è ramulis foliorum cauis nõ parum amareſcens, fructus fert teſticulis Chamelorum ſimiles, in quibus ſubſtantia continetur adurens. Inutiliter altercantur in his recentiores noſtrum ſaccarum aliud eſſe ab eo, quod traditur ab antiquis, aſſerentes illud quidem ſponte naſci in Harundinibus, aut Gummi modo, vt Plinius ſcribit, aut ex rore cęleſti, in foliis colligi veluti Mannam, Auicenna hoc teſtante de illo genere, quod quarto loco ex Serapione citauimus, noſtrum autem non niſi artificio extrahi. At quis neget noſtrum ſaccarum Arabibus fuiſſe cognitum? qui illius vſum frequentiſſimum non ſolum in medicamentis, ſed & condimentis loco mellis inuenerunt. Quod autem præparationis modum non docent, quo ex Harundinibus extrahitur argumento non

eſt

eſt aliud genus intellexiſſe. Idem ad Dioſcoridem dici poteſt, cum enim dicat in Harundinibus inueniri, ſiue ſponte, ſiue artificio, non explicatur: nam & Galenus affirmare non audet cum inquit, ſaccarum, vt vocant, quod ex India & fęlici Arabia conuehitur, in Calamis, vt aiunt, concreſcit. Sed Plinius aut vulgatam opinionem ſecutus, aut tertium genus à Serapione poſitum deſcribens, inquit gummium modo in Harundinibus colligi ampliſsimum nucis Auellanæ magnitudine, cui adſtipulatur, quod ſubiungit eſſe ſcilicet medicinæ tantum vtile, quod nequaquã de illo verum eſt, quod à Dioſcoride & Galeno ponitur: eſt enim genus mellis tum venticulo, tum aluo vtilius. Forte apud Theophraſtum fuerit Melfrugum, quod inter loti genera ponitur diuerſum, tum viribus in vſu cibario, tum quod non eadem loca deſiderat. Inter genera Sacchari videtur eſſe id, quod apud Arabes Tabaſir vocatur: conuertitur autem ab interprete Spodium errore manifeſto. Refert enim Don Garzias Medicus Luſitanus hodie in India Tabaxir vocari, & ab incolis, vbi naſcitur, Sacar de Mambu. Eſſe autem liquorem dulcem, craſſum, ſimilem farinę amidi, & ſimili candore, qui reperitur in Harundinibus quibuſdam arboreę naturę: Arborem eſſe aliquando Populi altitudine, aliquando minorem: ramis rectis, internodiis palmum diſtantibus: foliis Oleę longioribus: Ramos tamen inflecti opere topiario ad viarum vmbras parandas, in ſingulis internodiis ſuccum prædictum colligi, qui poſtea quam concreuerit, aliquando nigreſcit, aut cinereus redditur vel propter humorem aliquem ſemiuſtum, vel propter diuturnam moram in ligno: non tamen ob id deterior cenſetur: nam id contingit & ramis, qui ab igne tacti non fuere. Non reperiri autem in omnibus ramis, neque in omnibus locis, ſed in paucis quibuſdam: vendi magno præcio: ex India aſportari in Perſiam, Arabiam, & apud Turcas. In Arabia tam æquare præcia argenti: vtuntur ad ardores tum internos, vt externos: in febribus bilioſis: & diſſenteriis. Serapio vires tantum ſcribit, at, quid nam ſit, non explicat. Auicenna inquit radices eſſe Cannę aduſtæ: aiunt enim aduri propter fricationem extremorum, cum ventus eas perflat, nec alia habetur eius hiſtoria. Cum igitur hodie amplior eius notitia habeatur, & ex nomine, quod in hunc vſque diem ſeruatur apud omnes eas nationes, & ex hiſtoria prædicta tutò aſtruere poſſumus Spodium de Canna Auicennæ huiuſmodi genus Saccari eſſe.

CAP. LVII.

GRAMEN herba eſt radice repens geniculata, candida, ac dulci, paruas ex ſingulis geniculis fibras ſpargente: difficilis adſtirpandum: nam ea conciſa renaſcitur fęcundius, & breui totum ſo-

lum

lum implet tanquam agrorum peſtis, dum prorepit: caulicos tenues ſurſum emittit: foliis Tritico breuioribus, paruas ſpicas in autumno fert diuiſas in tres partes, aut quatuor, aut quinque veluti lineas, in quibus rubra ſemina ſunt extremitate pungentia: iis pueri ſanguinem è naribus eliciunt: vnde Sanguinella vocatur. Graminis radice equos reficiunt æſtate: cum alia nulla herba viret: aquam ex eadem extrahunt per diſtillationem laudatam ad puerorum vermes & ad febres malignas. Audio in Germania quoddam genus ſeminis gratia ſeri; aſſumunt enim in cibis coctum, vocantes gramen Mannę. Theophraſtus Graminis partes ſupernas, vt caules, breues & imbecillas eſſe ſcribit, infernas autem, grandes, frequentes, & validas, geniculatas, quibus conciſis naſcitur. Dioſcorides deſcribit geniculatis ramulis ſerpentem, à quibus radices ſpargit dulces, articulis pręcintas: folia acuta dura, & vt paruę Harundinis lata: ea depaſcuntur iumenta, & boues: Affert præterea Harundinaceum gramen, & cilicium, de quibus ſuperius in Melica dictum eſt. Gramen vero Parnaſium, quod in monte Parnaſſo denſius fruticat: foliis Hederaceis: flore odorato, candido: ſemine paruo, non inutili: radicibus digitali craſſitudine, quinis aut ſenis candidis, mollibus, & admodum dulcibus adhuc incompertum eſt. Plinius de noſtro Gramine loquens inquit: geniculatis ſerpit internodiis, crebroque ab his & ex cacumine nouas radices ſpargit: folia eius in reliquo orbe in exilitatem faſtigiantur. in Parnaſſo tãtum Hederacea ſpecie: & paulo poſt cum inquit, ſunt qui, & aculeatum gramen vocant trium generum, cum in cacumine aculei ſunt plurimum quini Dactylon vocant, hos conuolutos naribus inſerunt, extrahuntque, ſanguinis eliciendi gratia. noſtrum Gramen manifeſte intelligit: ſed alterum genus Aizoo ſimile: & tertium tenue, in tegulis & parietinis cauſtica ui incerta adhuc mihi ſunt.

CAP. LVIII.

MVLTAE aliæ ſunt plantæ in genere frumentorum, ſed ſemine inutili ac ſæpe nullo, licet ſpicam omnia ferant, vt frumenta. Hęc multa quidem ſunt, pauca autem nominata. Quædam igitur ſpicam ſimplicem ferunt Hordei, aut Tritici modo, ſed ſine ariſtis, vt cauda Vulpina vulgaris, & pauca alia: cum ariſta autem Hordeum murinum. Cauda Vulpina ſpicam molliſſima lanugine conſtantem fert: capillis colore ſubfuluis, omnino imitantem vulpis caudam: tenuem culmum cubito breuiorem: folia ſubcandida, lanuginoſa vt Hordei: oritur in tenui ſolo. Theophraſtus ſpicoſa quædam recenſet inter olera, vt oculus Canis, Alopecuros ideſt cauda Vulpina. Stelephoros, ideſt Plantago, & alia quædam, de quibus in Plantagine dicemus:

alioqui

alioqui hæc maxime videretur Alopecuros, at non floret particulatim. Panicaſtrella vulgo vocata, oritur inter Vites & in hortis, ſpica figura caudæ Vulpinæ ſub flaua, aſpera, lanugine adhęrente veſtibus non ſine ſeminibus Panico exilioribus. Folia quoque & culmus parui Panici ſimilitudinem gerunt: circum hanc obuerſantur libenter perdices & Coturnices; Panicum ſylueſtre id dici poteſt: eſt etiam paruus culmus non excedens dodrantem, ſpica tenui & longa, nequaquam lanuginoſa, ſed veluti ex minutiſſimis granis conſtante, dura, ac rotunda. Altera eſt cubitali prope culmo ſpica alioqui caudæ Vulpinæ, ſed ſine lanugine, ex folliculis latis denſe compacta candidis: alia huic ſimilis, ſolum ſpicæ, folliculis mollioribus, hirſutioribuſque conſtant ac ſubrotundis. In ſegetibus quædam eſt coacta in craſſitudinem ſpica, magis quam in longitudinem veluti ex ſquamis conſtans. Hordeum Murinum paſsim iuxta vias naſcitur, breuior dodrante, folio & ſpica Hordei, tantum tenuioribus folliculis inanibus, eius mentio eſt apud Plinium, naſcitur inquit inter Hordea, at non deſcribitur. De Tritico ſylueſtri diximus in Auena. Quæ autem ſpicam inæqualem ferunt, aut ramoſam, aut ex racemulis conſtantem, aut aliter diſiunctis ſeminibus, multas quidem habent differentias, ſed fere omnia innominata. Herba Luciola vulgo appellatur; quia noctu lucet, in montibus naſcitur, altitudine duorum dodrantum: foliis Tritici, quibus pauca lanugo ineſt, veluti pili oblongi: in cacumine inter folia racemoſum quid ineſt, potius quam ſpica, ex candidis folliculis & mollibus, conſtans, cui præcipua uis ad recentia vulnera, & ſanguinem ſiſtendum. Videtur autem Plinius Iſchęmon vocare, herba eſt inquit in Thracia, qua ſanguis ſiſtitur, non ſolum aperta vena, ſed etiam præciſa, ſerpit è terra Milio ſimilis, foliis aſperis & lanuginoſis, farcitur in nares: Quæ in Italia naſcitur, & ſanguinem eadem ad alligata ſiſtit. Duę ſunt ſpica molli & lanuginoſa, racemulis diſtincta Panici modo, foliis lanuginoſis, magnitudine tantum inter ſe diſtinctæ, vna cubitali ferme altitudine, altera breuior numeroſiore calamo. Quædam in ruderibus culmo inclinato, foliis candida lanugine obſitis Hordeo latioribus, ſpica comoſa, magis denſa quam Milij, ex tenuibus, ac mollibus folliculis conſtante candidis, quadam ſimilitudine Harundinis. Lolium ſylueſtre paſſim ſecus vias naſcitur, & in agrorum aggeribus, pratiſque calamis Lolio minoribus, mollioribuſque, multis quaſi circulo diſpoſitis: circa radicem, ſpicas fert dodrantales Lolio ſimiles, ſeminibus exiguis: ſecatur ad fęnum. Phęnix puſilla quædam herba eſt in parietibus & tectis, vix palmi altitudine, ſpicis Lolii ſylueſtris longe exilioribus ac magis diuiſis colore Puniceo. Dioſcorides inquit de Phęnice, herba folio conſtat Hordei breuiori, anguſtiorique: ſpi-

ca Lolij, ramis radicem circundantibus ſenum digitorum, quibus inſident ſpicæ ſeptem & octo: naſcitur in aruis & tectis recens oblitis: laudatur ad aluum ſiſtendam, & ſanguinem ex vulneribus, & vrinæ impetus compeſcendos: Plinius Pheniciam herbam meminit tantum, nec deſcribit. Perlara vulgo appellatur herba in montibus, radices ferẽs gemmeę rotunditatis cãdidas, veluti Margaritas quatuor aut quinque inuicẽ hęrentes, ac ſi ſtylo eſſent transfixæ, fibroſis alis ex poſtremo exeuntibus: culmos fert cubitales: foliis Tritici, iuba Milij, ſeminibus Auenę binis pendentibus tenuioribus à breuioribus ariſtis, vt Oryzæ: propagatur hæc radice Graminis modo: Oryza ſylueſtris dici poteſt: nam Plinius Oryzæ tribuit radices gemmeę rotunditatis: Herba capillaris in pratis Alpium naſcitur: folia ferens capillamenti modo tenuia: cauliculos quoque prętenues: paruis ſpicis: ramoſiſque: raris folliculis, mollibus, in tenuem apicem deſinentibus. Quædam in tenui ſolo oritur culmo cubitali, ſed ſpica parua in paucos ramos digeſta, qui ex folliculis latiuſculis denſe compacti ſunt in apicem deſinentibus. In parietibus & ripis fluminum pendet herbula Gramini ſimilis, quæ perpetue radicibus viuit, tenuiſſimis filamenti modo ſpicatum ramis, in quibus floſculi ſunt purpurei: extat huius generis maior & minor. In aruis duę naſcuntur inter ſegetes, quarum ſpicæ floccos habent triangulos ſparſim pendentes è ramulis: conſtant flocci ex latis folliculis ſine ariſta. Vna culmum habet ſimplicem, prope cubitalẽ altitudinẽ, altera breuior ex multis calamis conſtans, cuius flocci frequentiores & longiores pyramidali figura.

CAP. LIX.

CVM frugibus & ſpicoſis conueniunt & Calami & Iunci. Calamus ſiue Harundo frutex eſt in aquoſis, aut pingui ſolo naſcens: à radicibus geniculatis, & obliquis, craſſiſq; rectos calamos ferens geniculatos, nullis ramis niſi anno ſecundo: germinant enim tunc è ſingulis geniculis: folia fert totos geniculos cingentia neruoſa in multam longitudinem producta more Tritici, multo latiora: iubam in ſummo fert villoſam, & mollem: ſeminibus non cõſpicuis. Differentię apud nos non multæ ſunt, quædam enim craſſa & valida, colitur ad vites ſuſtinendas, amat ſolum pingue & bene ſubactum: ſeritur radicum geniculis, quæ oua appellantur: Alia gracili Calamo aſſurgit in paluſtribus, vtilis ad tegetes texendas, & tuguriorum tecta: Tertiam habemus in maritimis harenoſo ſolo ex longiſſimis calamis humi ſerpentem, ramoſam eadem tenuitate, ſed anguſtiore fiſtula. In omnibus autem anno primo latior fiſtula, corpus gracilius: contra ſequentibus annis: nam increſcente

ſcente corpore anguſtior fiſtula redditur. in omni genere reperiuntur quædam frequentioribus geniculis, quædam longioribus internodiis. At longe plures ab antiquis traduntur differentiæ, præcipue ob diuerſos vſus cognominatæ. Quoddam enim genus aptum ad cantus Tibiale appellatum fuit, grece Auleticon, quia calami tibiarum vicem explebant: ex lacu hoc genus petebatur. Plinius Orchomenium vocari tradit ex loco, continuo foramine peruium: eius quoddam durante inundatione craſſatur, & plenius fit, carnoſiuſque, quem calamum Zeugitem Theophraſtus & Plinius vocant. Theodorus Armamentarium vertit. Quod autem gracilius deficiente aqua relinquitur, Bombycium, ſeu Bombycinum vocatur. hæc igitur in genere Tibialis recenſentur. Multa præterea alia ponuntur genera, vnum, quod in ripis expatiantis lacus oritur in pingui ſolo, Harundine craſſa, & valida, Characiam Theophraſtus & Plinius vocant. Theodorus Vallatoriam, qualis apud nos eſt, quę colitur: aliud in inſulis fluitantibus ſubtilius Plocimon Theophraſtus vocat. Texilem Theodorus, Plotiam Plinius: aliud fruticoſum communiſſimum, iuxta flumina & lacus Donax appellatur à gręcis, Cannam Theodorus vertit, Dioſcorides craſſam & concauam eſſe ſcribit. Syringa, ſeu Syringia alia dicta eſt, quaſi fiſtularis concaua fere nihil habens ligni & carnis, ſeu totus calamus concauus, vtiliſſimus fiſtulis. apud Dioſcoridem Syringias, cui multum ineſt carnis, crebris cincta geniculis ad librorum compoſitionem accommodata inter graciles: Nam alia tota ſolida apud Theophraſtum, & tota pene intus repleta marem vocat, fęminam vero inanem ad tibiarum ligulas. in iſtorum genere videtur eſſe ea, quam Sagittariam vocant, ex qua ſagittæ factitari ſolent. Dioſcorides Naſton vocat à ſoliditate, hæc nodis paucis geniculata, carnoſior omnibus, maxime flexum recipiens & omnino obſequens, quo libeat flecti calefacta. Plinius eſſe in Rheno Bononienſi, cui plurima ineſt medulla, ponduſque volucre contra flatus quoque peruicax libra. Aliam Theophraſtus magnitudine præſtantem, vt vicem haſtæ prębeat, folio non longo, ſed ſimile Salici, huiuſmodi fuerit, quę Aucupatoria vocatur à Plinio. eſſe etiam in India amplitudine arborea, quarum ſingula internodia nauigiorum vicem expleant, cui folia ſimiliter breuia. Meminerunt quoque Plinius & Theophraſtus eius, quæ ſpargitur iuxta terram Graminis modo, ſuauiſſima animalibus in temeritate. vocatur à quibuſdam Elegia. Laconica folio verſicolor eſt. Spadones modica, aut nulla lanugine conſtant. Meminit amplius Dioſcorides Phragmitis quaſi fareta intus fiſtula. Sed præter omnia Calamus eſt Aromaticus ex India aduectus inter aromata: laudatur fuluus deſe geniculatus, plena Araneorū fiſtula, aſſuloſis fragmētis albicātibus, lentus in mādendo & aſtringens cū aliqua acrimonia apud Dioſcoridē, ſed huiuſmodi hodie deſideratur.

CAP. LX.

IVNCI ſunt caules enodes, & flexiles : ideo adnexus commodi. Alij nullis foliis, vt Iuncus rotundus : nam folia à caulibus nõ differunt, quibus inſunt ſemina, vel potius indiſcreta quædam lanugo vice ſeminis. Alij folia habent partim à radice, partim in ſummo caule, vt Iunci anguloſi. Aliis folia tantum Iuncea ſunt, caules nequaquam, vt Iuncus odoratus, Tipha paluſtris; omnia in paludibus oriuntur. Iuncus rotundus numeroſiſſimas radices fert, nigras, Ellebori modo, in altum, deſcendentes, quę ex obliquo quodam callo oriuntur : ab hoc dum ſerpit aliæ radiculæ naſcũtur exſiccatis prioribus, & Iunci prodeunt, qui primo exortu, veluti folia ſunt ſe inuicem complexa, vt in frumentis : poſtea rotundantur in Iuncum : propè verticem exit à latere racemoſum quid conſtans ex floccis, nullo manifeſto ſemine, idque non ex omnibus Iuncis, multi enim ſteriles ſunt. differunt magnitudine & paruitate : duritie & mollitie : extremitate, quæ in quibuſdam acuta eſt & pungens, in quibuſdam mollis : lenitate & aſperitate : aliisque differentiis. Sed tria genera potiſſimum notantur. Duo parua cubitum excedentia, quorum vnum maximè leue, non pungens, tenellum, viride, floccis orbiculatis nigris : alterum robuſtum, extremitate pungens, colore flaueſcente, granis rotundis, Melicę ſimilibus, in quibus non ſeminis medulla aliqua continetur, ſed puluiſculus quidam. Iuncis his vtuntur pro Spartho ad funes conſtruendos prius contuſis : robuſtiſſimi enim ſunt: oriuntur in marittimis potiſſimum. Tertium genus magnum eſt, ad quatuor cubita accedens & amplius, colore virente, qui exſiccatus albeſcit : aſperiori ſuperficie, quam cæteri : ſubſtantia molli, ac fungoſa : vtuntur ad contexendas tegetes, & vites palo alligandas : floccos fert ſubruffos, inęquales, non niſi in aquis prouenit. Primi & ſecundi generis aliquæ reperiuntur differentiæ, tum in ſemine, tum in Iunco. exigui enim quidam reperiuntur in marittimis : ſed inutiles ob breuitatem : floccis inęqualibus, vel nigris, vel ſubrufis : ex granulis trilateris conſtantibus. Dioſcorides tria eadem genera ponit eodem ordine, primum. Iuncum lęuem vocant : Alterum acutum, græce Oxyſchęnum : quia in acutum mucronem deſinit: eius ſterilem quemdam eſſe tradit : alium ſemen ferentem nigrum, & rotundum, huius calami habitiores ſunt, & carnoſiores : Tertium Holoſchęnum vocat, reliquis duobus multo carnoſiorem & aſperiorem, qui fructum ſimilem ſupradictis fert, ſed quod de Oxyſcheno dixit reperiri ſterilem, etiam in cæteris animaduerſum eſt; propagantur enim omnes radicibus magis quam ſemine; Apud Galenum pro Holoſchęno, deprauate (vt puto) legitur Oligoſchęnos; nam

eodem

eodem ordine tria recenſet genera ex Dioſcoride, Iuncum lęuem, Iuncum acutum, & Oligoſchęnum: Acutum graciliorem inquit eſſe, & duriorem: Oligoſchęnum craſſiorem laxioremque. Theophraſtus quoq; tria genera recenſet: Primum acutum, quem Marem, & ſterilem eſſe teſtatur: Alterum fructiferum, quem Melancranim, quaſi atriferum vocat: quoniam ſemen nigrum ferat, eo craſſiorem, carnoſioremque: Tertium magnitudine, craſſitie, & carnoſitate inſignem, quem Holoſchęnon appellat, ex quibus videtur per Melacranim noſtrum primum intellexiſſe: nam reliqua manifeſta ſunt. Quod autem ſubiungit tanquam admirandum, ſcilicet ſterilem & Holoſchęnon ex eodem ceſpite oriri, abſurdum quidem eſſet, ſi cum acuto Holoſchęnos naſceretur: diuerſæ enim ſpecies ſunt: at ſterile & frugiferum nequaquam. addit præterea propagari radicibus emiſſis ex capite Iunci, per caput intelligens craſſum corpus, vnde & Iunci & radices exeunt, vt in Cępa, non Iunci cacumen vt Plinius accepit. Plinius aliter ea genera diſtinguit: nam primum genus Mariſcum appellari ſcribit ad tegetes texendas, quod conuenit magno: Alterum genus Marinum, & à Gręcis Oxyſchęnum. Acuti tria genera: ſterilem, quem marem, Ozyn Græci vocant: fęminini generis reliqui duo. Qui ſemen nigrum fert, Melancranis vocatur, craſſior, & fruticoſior mare. Tertius qui Holoſchęnos vocatur adhuc magis craſſus, & eodem ceſpite naſcitur cum mare, vtiliſſimus ad vtilia: quia mollis & carnoſus eſt: fert fructum vuarum cohęrentium modo: at Melancranis ſine aliis generibus naſcitur, accepit igitur pro tribus acuti teneribus, tria à Theophraſto poſita.

CAP. LXI.

CYPERVS inter Iuncos anguloſos eſt trilatera figura: foliis à radice frumentorum modo, ſed rima per medium diſcurrente, dorſo acuto, vt tanquam acies ſcindat euellentium manus, quod & ipſius Iunci anguli præſtant: in cacumine comam gerit, & breuioribus foliis conſtantem, interquę ramuli ſunt ſpicoſi, vt Graminis ſubruffi, in quibus ſemina triangula continentur: radices multiplices fert geniculatas, odore ſuaui, ſapore ſubacri & amaro cum quadam aſtrictione. Duas nouimus differentias: vnum cubitali altitudine: foliis longiſſimis, digitali latitudine: radicibus Graminis, craſſioribus, intortis, exterius nigris, interius candicantibus: amat limoſa & paluſtria. Alterum exile palmi altitudine: numeroſis radiculis Oliuę figura, media quadam fibra tanquam filo connexis multum odoratis: amat loca arenoſa: ſimiles radices afferuntur inter externa longe craſſiores exterius rubentes. Dioſcorides deſcribit foliis Porraceis, longioribus, tenuioribuſque: caule

cubi-

cubitali, & maiore, anguloſo, Iunceo: in cacumine folia parua, inter quę ſemen, radices Oliuæ figura oblongę, aut rotundæ, nigræ, odoratæ, amaræ, quarum eſt vſus. optimæ oriuntur in Silicia, Syria, & Cycladibus, craſſæ duræ, odoratæ cum quadam acrimonia: ex quibus patet noſtrum Cyperum vtrunque aliqua ex parte ab eo differre, licet viribus forte non ſit inferior. Qui enim apud nos radicem oliuarem fert, non ad eam altitudinem adoleſcit: cui autem caulis altus eſt, radix neque oliuaris eſt, neque rotunda. Theophraſto Cypirum vocat, quem Theodorus Gladiolum vertit: peculiarem inquit in caule æqualitatem habet: radix inæquali, partim craſſa, carnoſaque, partim gracilis, & ſurculoſa: in altum agitur, ideo contumax emori: caulis enodis: folia angularia, harundinea: in omnibus fere fluuiis, & ſtagnis naſcitur, radice vtuntur vnguentarij. Plinius Cyperum differre putauit à Cypiro, quem Gladiolum eſſe inquit: vnde Theodorus in Theophraſto Gladiolum vertit, errore manifeſto. Quæ enim aſcribuntur à Plinio Cypiro, radix bulboſa: odore Nardo vicina, præſertim in Creta: in Aegypto inodora, eadem Cypero conueniunt eodem teſte, vnde inquit confundi intellectum: Cyperis autem ab eodem vocatur, cui radix oblonga. Cyperus Indicus à Dioſcoride vocatur, radix Gingiberis effigie, Croci colore, ſi manducetur, facultate depilatoria. Hæc vulgo Curcuma vocatur in officinis, ea vtuntur infectores lanarum. Arabes eo nomine intelligunt Chelidonij maioris radicem, quia crocea, & confectionem diacurcuma; quia recipit Crocum.

CAP. LXII.

GALANGA in officinis appellatur radix ex Oriente inuecta, effigie noſtri Cyperi maioris, ſubrufa intus & extra, ſapore Piperis, modice odorata, Arabes ſub eodem nomine deſcribunt radicem Caſiæ craſſitudine: cortice rubente: interius colore ex rubro in candido langueſcente ex Syria: oris halitum commēdat, & Venerem adauget, Græci recentiores Cyperum Babylonicum vocant: idcirco libuit inter Cyperos recenſere, quamuis herba à nomine deſcribatur. hanc forte accepit Dioſcorides pro Piperis radice obſimilitudinem ſaporis, quod alij de Zinzibere putauerunt. eſſe inquit Piperis radicem Coſto ſimilem, quę ora guſtantium accendit, & ſaliuam elicit. circumfertur & altera radix craſſior ac tuberoſior, quam Galangam maiorem vocant, de qua in Acoro dicemus. Vtriuſque Galangæ hiſtoriam tradit Garzias Luſitanus: Minorem, quę efficacior eſt, oriri ſponte in China: fruticem duorum palmorum altitudine: foliis Myrthi: radice nodoſa. Maiorem in Iaua duorum cubitorum altitudine: foliis Myrthi, acutis inſtar Lanceæ cuſpidis:

ſpidis: radice craſſa, & nodoſa Harundinis modo: flore albo: plantam eſſe ſoporiferam: ſeri radice, non ſemine, Zinziberis modo, ex quibus ſignificatur has plantas cum noſtro Ruſco congeneres eſſe.

CAP. LXIII.

TRASI vulgò appellantur in Agro Veronenſis, radiculę Cypero oliuari ſimiles, ſed candidę, molles, ac dulces, quas eſitant Caſtanearum more, aliqui Zizolas terreſtres vocant: & ob ſimilem figuram, & facultatem, qua pollent ad tuſſim: caules, ac folia, & ſemina ſunt Cyperi media magnitudine inter magnum & paruum Cyperum: ſeruntur radices læto ſolo, & humecto. Theophraſtus Malinat hallam vocat: prouenit hoc non in aquis, ſed locis arenoſis haud procul à fluuio terrenum, figura rotundum, magnitudine Meſpili, ſine nucleo, ſine cortice: folia, vt Cyperus mittit, hęc incolæ legentes in brito Hordeaceo decoquunt, dulcia admodum efficiuntur, iiſque pro bellariis vtuntur.

CAP. LXIIII.

PSEVDOCYPERVS maiori Cypero ſimilis eſt, hirſutior, ſeminum floccis craſſioribus, nigricantibus, forma ſpicata: radices fert rotundas fere nucem æquantes, nigras, per longa interualla diſpoſitas, vt in Oliuari: ſine odore, ſapore aſtringente: alias radiculas fert fibroſas, ſumma tellure, idcirco rotundæ illę difficiles extirpatu ob profunditatem: inueniuntur in fluminum ripis detectæ: ob aquarum curſum: herbam tum huius tum Cyperi ſecant ad fęnum, & pro tomento lectis ſubſternunt Noccum vocantes in Etruria. cum tenella eſt, mellea quędam dulcedo ineſt prope radicem, quambrobrem pueri mandunt & exugunt ſuccum. in Paludibus clanę meminit Plinius Pſeudo cyperi inquiens, fruticem eſſe, qui protinus floret & ſemen fert, & Dioſcorides in Antypodis inquit, quoddam fieri excremato Pſeudocypero, cuius gratia putandum eſt, radices eius rotundas aſſumi. Theophraſtus videtur Mnaſium appellaſſe, inquit. n. herbaceis annumerari in paludibus, nullo alio vſu quam in cibis, quia dulcedine præſtat, vt Papyrus, & Sari.

CAP. LXV.

PAPYRVS, quem vulgo in Sicilia Piperum vocant, iuncos fert Cypero longiores, craſſioreſque, ad quaterna aliquando cubita accedentes, angulis obtuſis: folia à radice breuia, adulto iunco

nulla,

nulla, in cacumine comam latam, ex numeroſis paruis iuncis triangulis conſtantem, in quorum ſummis flocci ſunt ruffi, Cypero ſimiles inter foliola terna: radices habet lignoſas, craſſas Harundinis modo, geniculatas, numeroſa ſobole in obliquum tendentes, odore, & ſapore Cyperum emulantes, ſed infirmius, ſubrufas: ex inferna earum parte, radiculæ multæ deſcendunt fibroſæ: ex ſuperna autem frequentes iunci aſſurgunt, qui dum tenelli ſunt, dulci ſucco conſtant, venit in hortum Piſanum ex Siciliæ paluſtribus. Theophraſtus duas deſcribit plantas, magnitudine tantum inter ſe diſtantes, quæ noſtro Papyro conueniunt, ſcilicet Papyrum & Sari, de Papyro inquit: naſcitur non in altitudine gurgitum, ſed prope intra duo cubita aut minus: radicis craſſitudo brachialis, longitudo vltra dena cubita in obliquum ſumma tellure tendentis: vnde radices tenues & frequentes in limum demittunt, ſurſum autem quos Papyros vocant trilateros, magnitudine forme quatuor cubitorum, comam habentes inutilem, & tenuem, ſine fructu, eos ex multis partibus fundunt, radice vtuntur & ad ignes & ad opera alia facienda, ob naturam lignoſam & pulchram: Papyrus ipſe ad multa vtilis: nam & nauigia ex eo conſtruunt & è libro vela tegeteſque texunt, & veſtem quandam, & ſtragula, ac funes, aliaque plura, & celebratiſſimas externis hominibus chartas: in cibis quoque multam vtilitatem tribuunt, nam incolæ omnes, tum crudos tum elixos, & aſſos mandunt, ſuccum deuorantes & corpus expuentes. Sari autem in aquis prouenit circa paludes, planaque, vbi annes receſſerint, habet radicem prçduram, flexuoſamque, ex qua, quæ Saria vocant, exeunt: his longitudo duorum cubitorum, craſſitudo pollicaris, triangulum id quoque Papyri modo, & comam ſimilem gerit, qui manducant, eius quoque manducamentum, expuunt: ex radicibus carbones faciunt, quibus fabri ferrarij vtuntur ob ligni duritiem. A Plinio Papyrum vocatur, quod naſcitur in paluſtribus AEgypti, & quieſcentibus Nili aquis, vbi euagatæ ſtagnant, deſcribiturque ſimili modo, vt à Theophraſto: additur modus conficiendi chartas ex eo, diuidi enim in tabulas longitudine, qua eſt Papyrum, madeſcere Nili aqua, vndè turbidus liquor emanat, qui pro glutine eſt: texi omnes tabulas, & glutine illiniri poſtea tranſuerſas crates peragi, præmi deinde prælis, & ſole ſiccari: atque inter ſe plagulas iungi bonitate differentes. Dioſcorides quoque meminit Papyri, vnde chartæ conficiuntur, quo Medici vtuntur ad aſperiendas fiſtulas: ramenta enim eius madefacta, & filo coarctata donec ſiccentur fiſtulis intromiſſa intumeſcunt: quia bibula eſt eius natura. habet radix halibile quoddam ac tenerum eſui, quod mandunt AEgyptij, vt ſucco expreſſo expuatur corpus, intelligit autem teneros iuncorum partus è radice prodeuntes: nam radice inquit, incolę pro ligno vtuntur. Venit in vsũ & charta ex Papyro

apud

apud Medicos: nam cinis eius nomas compeſcit, ſed hodie nouo chartarum artificio inuento, dimiſſo Papyro, reuerſi ſunt ad lintea, quæ vſu attrita & flaccida tandiu terunt machinis aqua motis, donec in ſuccum diſſoluantur: hunc optime aqua diſſolutum, non ſine glutine, & conturbatum, cribris excipiunt, qui ſucci craſſitiem retinentes paginam reddunt ſuper ſtramenta ad hunc vſum parata, nam & ante vſum chartarum inter cætera linteis monumenta præſertim priuata conficiebant: & Parthi etiam inuento Papyri vſu, malunt, vt inquit Plinius, veſtibus literas intexere.

CAP. LXVI.

PHALARIS, ambigit inter Iuncos & Calamos: nam ex denſo ceſpite multos fert cauliculos, triangulos, iunceos: ſed duobus aut tribus internodiis: cubito breuiores, obtuſioribus angulis, vt quaſi rotundi videātur, prope radicē euidētioribus angulis: folia fert Cyperi anguſtiora, in cacumine non coma, vt cęteris iuncis triangulis, ſed Spicę ſimplices ex alis foliorum dependentes, in quibus ſemina ſunt Milio ſylueſtri ſimilia, in acutum tendentia, & modice depreſſa, viridi cortice intecta, radices tenues & fibroſas, quarum tenella germina, dulcedinem, quandam habent, vt reliqua huius generis: oritur in montibus iuxta aquas. reperiuntur eius aliquę differentiæ: nam quædam cauliculos fert breuiores, nullis internodiis, nudos, vnicam in cacumine ſpicam ſuſtinentes rectam ſeminibus latioribus. Quædam parua & valde exilis: in cacumine tres aut quatuor ramulos fundit, quibus ineſt ſemen triangulum. Dioſcorides deſcribit, cauliculis numeroſis, ex tenuibus inutilibuſque radicibus, qui duorum palmorum longitudine geniculati calami modo Zeę ſimiles aſſurgunt, graciliores & dulces, quibus ſemen ineſt candidum, ob longum Milij magnitudine, pollet ad veſicæ cruciatus. Plinius de eodem inquit. Thyrſum habet longum, tenuem, ceu calamum in ſummo flore inclinatum: ſemen ſimile Seſamæ, calculos frangit, & vitia veſicę ſanat.

CAP. LXVII.

SPARGANIVM à radice fibroſa folia fert Cyperi latiora, & pauca quædam breuiora in caule ex interuallis: caulis nequaquam iunceus, ſed nodoſus, & rigidus, cubitalis circa ſummum pilulas fert tres aut quatuor diſtantes Platano ſimiles, in quibus ſemina congeſta, oblonga, Phalaride craſſiora: oritur in paluſtribus: alias pilulas in oblongis peciolis fert inanes loco floris. Dioſcorides, deſcribit foliis Gla-

dioli arctioribus, ad terram magis inclinatis, in ſummo caule veluti pilulæ prominent, in quibus ſemen: radix in vino ad venena ſerpentum laudatur.

CAP. LXVIII.

TYPHA paluſtris, Vlua dicitur à Latinis, vt apud Virgilium. Limoſoque lacu per noctem obſcurus in Vlua Delitui. & alibi. Informi limo glaucaque exponit in Vlua, Herba Algę ſimilis, ſed longe maior: vnde vulgaris verſus: Alga venit pelago, ſed naſcitur Vlua palude: vulgo Schianza dicitur in Etruria, quam ad multa opera expetunt, præcipue ad vitrea vaſa conueſtienda, ad tegetes, & mulierum ſellas texendas: longiſſima enim ſunt folia, plana, ac flexibilia, ex quorum medio caulis exit nudus, rectus, lignoſus, lęuore quodam veluti perpolitus terna cubita aliquando excedens, qui in ſummo paniculam ſubſtinet ex denſa lanugine conſtantem, quam vulgò vocant Mazza ſorda: non niſi in limo aquarum ſtagnantium naſcitur, ibique copioſa eſt. Dioſcorides deſcribit foliis Cyperi, caule albido, læui, enodi: obducitur in ſummo flos denſus in pappum tendens: naſcitur in paluſtribus, & circa aquas ſtagnantes: flos ſanat ambuſta cum ſuillo adipe eloto. Theophraſtus radicem numeroſam tradit: caulem enodem, æqualem, ſed in lacu Orchomeno peculiare: quia folio caret, neque radice numeroſa hæret: pars tenera ab radicibus proxima eſt, quam pueri mandunt, vtroque loco prouenit terra & aqua.

CAP. LXIX.

IVNCVS odoratus in officinis Squinanthũ vocatur: affertur ad nos inter aromata externa, plantula palmum alta, foliis alioqui Tritici, ſed in tenuem rotunditatem iunceam deſinentibus colore vario, qui enim prope radicem eſt, albidior eſt vel ſubflauus, prope verticem vireſcit, aut in purpuram vergit: odore iucundo: ſapore ſubacri, præcipue circa ſummitates: viſitur aliquando medius cauliculus lignoſus, in quo fructus Harundini ſimilis lanugineus ſapore & odore infirmiori. Dioſcorides eligi oportere inquit, recentem, rufum, flore refertum, tenuem, fragmentis in purpuram vergentibus, odore Roſę, cum teritur: ſapore mordaci, igneo: in vſum eſſe florem, culmũ & radicem. Galenus miratur depaſci florem à Chamelis, eſſe tamen optimam Iunci partem, quam Schęnianthon, id eſt Iunci florem vocant. Theophraſtus oriri Iuncum cum Calamo odorato trans Libanum in valle minima iuxta lacum, qui odorem ſpirant ingredientibus in vallem, virides nequaquam eſſe videntur,

tur, ſed ſicci; forma vero nihil ab aliis differunt: in Arabia odoratiores longius ſpirant. Scrapio deſcribit herbam Paleę ſimilem, ramulis tenuibus, numeroſis, duris in ſummitate ſpicas ferentibus lanuginoſas, qui flores odorati Iunci cenſentur eſſe autem Iunci fructum ſimilem Harundinum floribus, tenuiorem & minorem: copioſiſſime oriri locis humectis, & pratenſibus, vt vniuerſum ſolum occupet, cum ſiccatur albeſcere, odore optimo cum teritur, ſapore amaro. ex his autem colligimus, Iunci florem; qui cæteris partibus præfertur, non eſſe vere florem: Iunci enim & Calami non florent, ſed ſtatim aut floccos, aut lanuginoſa quædam ferunt, ſed per tranſlationem tenuiores Iunci partes florem vocari, quæ ſunt Iunci ſummitates, quas Chameli depaſcuntur, vt inquit Galenus. Sic enim hodie vulgo Fęniflorem vocant, & Piſis adhuc nomen Anthi apud ruſticos ſeruatur: tenuiorem fęni partem ſignificans, vt in aliis quoque multis ſolemus floris nomen vſurpare, vt farinæ florem, & ſalis, & iuuentutem ætatis florem, aliaque huiuſmodi. erit igitur Iuncus flore refertus, cum eius folia iuncea ad perfectam magnitudinem adoleuerint, antequam cauleſcat, & floccos ſuos ferat minus validos, ob id raro affertur Iuncus cum fructu: colligunt enim antequam cauleſcat, cum foliorum cacumina floridum quendam colorem ſubrubentem habuerint, vnde eius fragmenta in purpuram vergentia laudat Dioſcorides, ac tenuia: quæ conditiones hodie viſuntur in Iunci cacuminibus; præterea cum dicit, eſſe in vſu florem, calamum & radicem, dereliquiſſe videretur folia ipſa iuncea, quibus Calami nomen nequaquam conuenit, neque radicis. hæc igitur atteſtantur Iunci florem huiuſmodi folia ſignificare. de Calamo autem Iunci, ſeu idem ſit cum Calamo aromatico, ſeu differat, patet intelligi caulem lignoſum Harundineum, qui nequaquam hodie adfertur, cum colligant antequam cauleſcat, optima enim pars eſt flos Iunci prædictus. At diuerſas quidem eſſe plantas Calamum aromaticum & Iuncum tum ex Theophraſto colligere poſſumus, tum ex Dioſcoride, qui Calamum ex India haberi ſcribit: Iuncum autem ex Aphrica & Arabia: congeneres autem plantas eſſe ſignificat Iunci Harundinea coma, & calamus, viſuntur aliquando inter Iunci merces adultiores culmi, qui pro Calamo aſſumi poſſunt.

CAP. LXX.

QVODDAM genus Iunci rotundi oritur in ſicco, locis marittimis, vnico à radice caule nudo, pedali altitudine, aut amplius, in cacumine tria folia fert porracea, deorſum inflexa in quorum medio floccus quidam continetur rotundus: à radice nulla folia exeunt.

FINIS QVARTI LIBRI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER QVINTVS.

CAP. PRIMVM.

HACTENVS explicata ſunt, quibus ſingula ſemina ſub ſingulis floribus aut folliculo continentur: nunc perſequamur, quibus eadem plura ſunt; ſed vnicum ac ſimplex datum eſt ſub vno flore ſeminum conceptaculum: quod aut pericarpio conſtat, vt Solani fructus, Cucumeris, Cucurbitæ; aut ex ſicciori materia, vt leguminum Siliquę, & alia quędam ſeminum vaſcula. Incipiamus autem ab iis, quorum fructus pericarpio conſtant. Quæ in hoc genere florem ſummo fructui intendentem ferunt, pleraque coluntur ob fructus in cibis expetitos, vt Cucurbitę, Melopepones, Cucumeres: fructus, ingentes vt præ pondere ſuſtineri etiam à natura arborea nequirent, ideo humi iacent cum caulibus: quędam adminiculis innixæ ſcandunt, in multam altitudinem, vt altiſſimas etiam arbores ſuperent vnica æſtate, qua viuunt: nam primis frigoribus pereunt omnes huius generis; nec ſeruntur niſi frigora abierint: ſemina omnibus depreſſa, & copioſa carni infixa ſunt pendentia ex mediis quibuſdã fibris, tenui cortice carthilagineo tecta: flos figura calicis albus vel luteus: ſunt inter fructus æſtiuos refrigerantes, cum multa humiditate.

CAP. II.

CVCVRBITA ſatiua fructus eſt ingens, carnoſus, qui elixus, aut aſſus, & tandem non niſi coctus venit in cibos. eius duo præcipua genera, longa ſcilicet, & rotunda: longa vt plurimum falcata figura creſcit, quamuis varias aſſumat figuras, vel ſponte, vel arte coercita: nam quædam rectitudine ſeruata prope ad bicubitalem longitudinem protenditur, ſi pendula ſit, nec deſint aquæ: nam gaudet irrigatione: quædam ceruicem tantum habet recuruam: quædam dilatatur

in ventrem ceruici adnexum, qua exſiccata, ac repurgata ab internis ſeminibus, & fungoſa ſubſtantia, vtuntur pro dolio: in cibos autem hæ non veniunt, niſi tenellæ, antequam ætate obduruerint, ideo ſeruari ad hyemem nequeunt, niſi conditæ ſaccaro aut melle. Quoddam earum genus præciditur ſecundum longitudinem in tenues tabulas dimiſſa interna ſubſtantia fungoſa, in qua ſemina continentur, quæ filo traiectæ ſiccantur, vt per hyemem aſſeruatæ, cum vſus expoſcit, remollitæ coquantur in cibis: diſtant longę à rotundis ſemine quoque, & carnis ſubſtantia: nam ſemen in tres angulos deſinit, candida conſtant carne, flore quoque candido: rotundæ figura conſtant Mali, ſed ampla vaſtitate, vt earum quoddam genus amplecti vtriſque vlnis vix queat: carne conſtant pallida, dulciori quam longę: in medio, cum perfectæ ſunt, inanes; aſſeruantur per ſe integrę tota hyeme: ſemina nequaquam anguloſa: flores lutei. Diſtant colore corticis: nam quædam virides ſulcis diſtinctę, vt Melopepones: Quædam candidæ: Quædam flauæ: Quædam paruæ ac tuberoſæ ſunt, alię maculoſo cortice conſtant: Omnium plantæ ſcandunt, vbi adminicula nactæ fuerint ad multam altitudinem clauiculis amplexantes, alioqui humi ſerpunt, numeroſis propaginibus luxuriantes, vt vni plantæ iugerum non ſufficiat: folia longiſſimo pediculo attolluntur lata, rotunda, & aſpera, latiora in rotunda, & quandoque ſinuata. Græci Colocyntham vocant. Theophraſtus inquit: ſemina diſtantia fert, ſuccum aquoſum, florem in poſtremo fructus diu infixum ſeruat: erumpit circa diem quintum à ſatu, aut ſexto, vel ſeptimo: ſeminis ætas recentior maturius prouenit: radix breuis. Genera quædam traduntur, dulciores & molliores redduntur, puluerem ſurculo excitantes ſine rigatione, cum venti anniuerſarij perflant, hoc generi rotundo conuenit: teſtatur Atheneus longas quidem Cucurbitas vocari, rotundas autem Colocynthas, quæ & Indicæ vocantur, quas intellexit, cum inquit: Admirabamur Athenis Cucurbitas menſe Ianuario comedentes, quæ virides durant, proprietatemque ſucci ſeruabant: erant enim ab iis compoſitæ condis. Plinius inter ſatiuas longam intellexit, cum inquit, Cucurbita omni modo faſtigiatur, vaginis maxime viriIibus coniecta in eas, poſtquam defloruit, creſcit, qua cogitur, forma, plerumque & Draconis intorti figura, libertate vero penſili conceſſa iam viſa eſt nouem pedum longitudinis. Cucurbitarum numeroſior vſus, & primus caulis in cibo: nuper in balnearum vſum venere vrceorum vice, iam pridem etiam cadorum ad vina condenda, cortex viridis tener, deraditur nihilominus in cibis. ſemina, quæ proxima collo fuerint, proceras pariunt, item ab imis, ſed non comparandas ſupradictis, quæ in medio rotundas, quæ lateribus, craſſas, breuioreſque: ſiccantur in vmbra, & cum libeat ſerere, in aqua macerantur: cibis quoque longiores, tenuioreſque

eò

cò gratiores, & ob id ſalubriores, quæ pendendo creuere, minimumque ſeminis tales habent, duritia eius in cibis gratiam terminante. Duo prima genera. Camerarium & Plebeium, quod humi repit, in priore mire tenui pediculo libratur, pondus immobile auræ, ſcandit parietum aſpera intectum vſque, natura ſublimitatis auida; vires ſine adminiculo ſtandi non ſunt, velocitas pernix lęui vmbra cameraſque & pergulas operiens, vnde Cameraria appellata: ſeruantur virides in ſcobe & opaco loco harena ſubſtrato, fęnoque ſicco opertas ac deinde terra: hæc de longa intelligenda ſunt: nam rotunda, quam Plebeiam videtur appellaſſe, per ſe ſeruatur aëri expoſita loco ſicco.

CAP. III.

CVCVRBITA ſylueſtris, fructum fert paruum, & ob amaritudinem inguſtabilem: duo eius genera ſumma proportione reſpondentia ſatiuis. Quæ cum longa conuenit, figura Piri, & magnitudine conſtat, ceruice ſcilicet in gracilitatem producta, colore viridi aliquantum maculoſo: hęc ſimiliter vt longa, cum perficitur, dureſcit: nec alium vſum præſtat, quam paruæ ampullæ exemptis ſeminibus cum fungoſa ſubſtantia, poſtquam in aruit: ſeritur in viridariis ad parietes conueſtiendos. Plinius inter Cucurbitas ſylueſtres Somphon à Gręcis appellari ſcribit: quia inanis digitali craſſitudine non niſi ſaxoſis naſcens. Quæ autem cum genere rotundarum conuenit, duplex viſa eſt, vna colore viridi, magnitudine, quæ vtramque manuum impleat. Altera minor colore flauo ſimilis Aurantiis Malis, medulla amariſſima: huius folia à cæteris diſtant: inciſa enim ſunt vt folia Anguriæ, ſed longe minora: huius medulla arida & fungoſa venditur in officinis inter purgantia medicamenta externa, Coloquintidam vocant: Apud Dioſcoridem Colocynthis appellatur: ſarmenta, inquit, & folia emittit Cucumeris ſatiui per terram repentia, diuiſa, fructum ſpecie mediocris pilæ conglomeratum, vehementer amarum, quem legere oportet, cum cæperit in pallidum colorem permutari. Medulla fructus purgatoriam vim habet. Plinius vtranque videtur nouiſſe, cum inquit, Colocynthis inter Cucurbitas ſylueſtres vocatur, quæ plena, ſed minor, quam ſatiua, vtilior, pallida, quando eius ſunt medicinę. Herbacea arefacta per ſe inanit aluum. Meſues quandam tradit lanuginoſam, grauem, & duram, aſperamque tendentem ad nigredinem, quę mas vocatur, alteram fęminam à medicis receptam: laudat autem craſſam, & lęuem, laxam, & albam ac lenem completæ maturitatis, cuius pars interior pulpoſa, laxa & lenis, & alba vehementis albedinis.

CAP. IIII.

BALSAMINA in hoc genere appellatur, ab aliis Caranza: fructus vtraque parte turbinatus, gracilior ſupradictis, tuberoſa ſuperficie, in maturitate croceus, & ferme rubens, ſeminibus intus latis & nigris, lituris quibuſdam inſcriptis: vtuntur fructu ad vulnera, & dolores coniecto in oleo vice balſami. Planta tenuibus viticulis, ac ſequibus ſcandit opere topiario capreolis amplectens adminicula folia fert Vitis modo inciſa mollia, & leuia.

CAP. V.

CITREOLVS vulgò appellatur fructus Malo Citrio ſimilis, ternis aut quaternis ſulcis diſcurrentibus, extuberantibus veluti puſtulis: colore flauo in maturitate: ſeminibus oblongis, & anguſtis: carne ſuccoſa, candida, dulci, aliquantum nauſeoſa, cùm matura eſt. Placet nouellus, antequam incremẽtum aſſumpſerit: crudus enim cum ſale eſitatur, gratiſſimus ſtomacho calido, olfactu recreat animo delinquentes. eius planta viticulas fert breuiores Cucurbita, humi ſtratas, folia fert anguloſa, aſpera palmi latitudine: flores luteos: ſeritur in aruis optime ſubactis. Alter eſt fructus non abſimili ſapore, qui crudus ante maturitatem carne tenera, & fragili gratus eſt, ſed forma diſſimili: creſcit enim, qua cogitur forma, vt plurimum anguis modo intorta pluribus ſulcis vel potius ſtriis diſcurrentibus, ſimili modo horridus, colore candicante. Florentiæ Mellonem vocant, ſed huic minor authoritas quam Citreolo. eius planta aſſurgit in pergulas magis, vnde fructus pendent, qui ſi permittantur ad iuſtum incrementum peruenire, craſſeſcunt in longitudine multum, vt Cucurbitæ. Nuper tertium genus aduectum eſt, fructu cubitali tenerrimo, prædicti ergo fructus recenter orti & immaturi gratiores ſunt, quam perfecti & maturi, omnes oblonga figura conſtantes, Cucurbitis longis proportione reſpondentes. Duo vero alia genera ſunt, quibus rotunda ineſt figura, & ſaporis ſuauitas maturis tantum. Eorum alter vulgo Melon, & Pepon vocatur, qui præfertur in cibis ob ſapidam dulcedinem, & odorem: ideo ſtomacho gratiſſimus: expetitur non ſolum primis mẽſis, vt vinum generoſum ſuperbibatur, ſed & poſtremis: nec enim ſupernatat, ſed aluo commodus cito deſcendens: nil tamen fallacius eo: nam vel ex eadem planta alius ſuauis, alius inſipidus naſcitur ſapore Citreoli maturi, alius medio modo magis & minus ab optimo Pepone recedens: præceps quoque colligendi tempus: nam immaturus Cucurbitam crudam ſapit: deeſt odor, & proprietas dulce-

dulcedinis, perfecte maturus aquoſior redditur, & gratiam amittit. optimis ineſt ſolidior caro: eliguntur ponderoſi, vtpote ex toto pleni: ſeminibus carni infixis, exacte rotundi, & quibus pediculus ſponte abſcedit, lato quodam floris veſtigio, qua odorem ſpirant: item quibus aliqua ex parte abruptus cortex eſt: minus probantur, quibus in medio cauitas ineſt, in qua ſemina cum fibroſa ſubſtantia diſtant à carne. Differentiæ eorum innumerabiles: nam in dies nouæ ſpecies accedunt: figura aliis perfectè rotunda: aliis modice depreſſa & ſeſſilis: aliis oblonga: Peponiſſas vocant, qui ex ventre medio vtrinque faſtigiantur ſimilitudine quadam Citreoli magni: cortex aliis aſper, rugoſuſque, tuberoſus: aliis lęuis, nunc viridis, nunc cinereus, nunc pallidus, nunc varius: pulpa interna aliis rufa, aliis candida, virenſque: magnitudine quoque diſtant, maximus vix capitis humani amplitudinem excedit, minimum quoddam genus viſum eſt magnitudine Mali roſei, cui & ſemen proportione minutum eſt: ſunt, qui collecti, domi maturentur, ad hyemem vſque perdurantes incorrupti, vnde hyberni cognominantur, modice oblongi: cortice flauo; & ſemine palleſcente. Cæteri æſtiui: incipiunt enim matureſcere menſe Iulij ac per totum Auguſtum. Plerique ſulcis diſtincti ſunt: ſemina ferunt candida, paulo latiora Citereolis, guſtui grata tum per ſe, tum ſaccaro incruſtata vice bellariorum, impellunt vrinam, eiuſque ardorem corrigunt: ſunt, quibus ſemen ſine cortice conſtat: ideo ſimul cum ſua carne comeduntur: fibroſa ſubſtantia aqua ſemina enaſcũtur, in optimis nequaquam abiicitur, ſed ſimul comeditur, quamquam nitroſum quid ſapiat, ſed in cæteris ſimul aufertur cum ſemine: nam ſub amara eſt, qui ſapor aliquando reliquę carni communicatur. Omnium ſarmenta humi repunt longiora, quam Citreoli: folia aliquantum ſinuata: flores lutei. Alter fructus, qui non niſi maturus expetitur, Cucumer vulgo appellatur, à quibuſdam Anguria: hic in altiſſimam rotunditatem creſcit, cortice lęui, nequaquam ſulcis intercepto: exili floris veſtigio veluti puncto: pediculo tenui: deprehenditur maturitas leuitate ſolum: non enim mutatur color, neque odoratus redditur: color aliis virens: aliis maculoſis ſubcandidis maculis Ophitis modo: Caro interna aliis candida: aliis rubens: quę prope corticem durior & minus grata; quæ in meditullio mollior, & aquoſa, veluti cõcreta pruinę modo, fragilis & fungoſa, liqueſcens in ore: eius vſus poſt meridiem in æſtu ad ſitim arcendam per ſe non cum reliquis cibis: nam ſupernatat & ad vomitum prouocat. Sapor eſt aquoſus cum quadam dulcedine: dulcior, cui caro rubens: nam veluti mellea: ſemina inſunt latiora Pepone: craſſioraque, lubrica veluti pinguedine oblita colore nigro, aut rubente, aut fuluo. Vidimus & ſine ſemine. Quamuis autem humidior longe ſit eius natura Pepone; diutius tamen aſſeruari poteſt decerptus,

vt

vt aliquando hyemem attingat. Quoddam genus ſylueſtre vidimus translatum ad nos, carne intus lignoſa, atque adeo dura vt pilę modo reſiliat, nec frangatur proiectum. Omnium planta humi ſerpit: foliis multifariam diſſectis, ſubcandidis, hirſutis: flore luteo. Apud Theophraſtum & Dioſcoridem duo tantum genera traduntur: appellat Theophraſtus alterum quidem Sicyon, alterum vero Sicyan: vterque vertitur à Theodoro Cucumis, quamuis aliquando diſtinctionis gratia Sicyos Pepo, & Cucumer vocetur, Sycia autem Cucumis; vtrique communia hæc tribuit Theophraſtus: florem in poſtremo fructus eo creſcente diu infixum gerunt: radix ineſt breuis. priuatim autem de Sicyo inquit; ſeritur cum Cucurbita menſe Martio; erumpit circa diem quintum aut ſextum vel ſeptimum: ſeminis ætas recentior maturius prouenit, celerius præmaceratum. Megarenſes dulciores & molliores reddunt puluerem ſurculo excitantes, cum venti anniuerſarij perflant, ſine rigatione: ſemen lacte pręmaceratũm ſaporis differentiam facit: fructus ex carne & neruo conſtat: ſuccus aquoſus. Eius genera tria notant, Laconicum, Scytalicum, Beotium: ex his Laconicum melius euadit rigatum, reliqua non rigata pręſtantiora ſunt, ad Sicyam autem ea pertinent: Alios flores ſimplices in poſtremis ſarmentorum fert, qui auferuntur, ne incrementum impediant, figuram accipit loci, in quo poſita fuerit: ſemina fert non congeſta ſed diſtantia: ex his colligere licet Sicyam apud Theophraſtum ſignificare Citreolum noſtrum: hic enim figuram accipit loci, pręcipue genus illud intortum anguis modo. forte & idem inter Sicyos intelligitur ſcilicet Laconicus, qui melius euadit rigatus: id enim conuenit noſtris Citreolis: gaudent enim aqua, vt Cucurbita longa: reliqua autem Sicyorum genera, quę non rigata præſtantiora ſunt, optimè quadrabũt noſtris Peponibus & Cucumeribus, qui maturi cibis expetũtur: hi enim puluere æſtiuo gaudent, aquas oderunt. Dioſcorides Sicyn maſculino genere vocat, quam Theophraſtus Sicyan appellat. Peponem autem, quem Theophraſtus Sicyon. Sicys inquit ſatiuus ſtomacho, & aluo vtilis eſt, refrigerans, & corruptionem non ſentiens; veſicę prodeſt; olfactu reuocat animo delinquentes, & quæ ſequuntur. hæc profecto conueniunt noſtris Citreolis. De Pepone autem inquit eius caro in cibis vrinam cit: illita ſedat oculorum inflammationes: eius teſta puerorum caluarię imponitur aduerſus ardores, & fronti ad oculorum fluxiones, ſuccus cum ſemine adiecta farina ſiccatus in ſole abſterſorium fit faciem purgans, & nitorem afferens, & quæ ſequuntur. Ex nomine quidem colligere licet Peponem accipi debere aliquem ex iis, qui maturi expetuntur in cibis, vt noſtrum Peponem, aut Cucumerem, aut vtrunque ſed ex eo vſu quo βλίγμα αὐτοῦ κατὰ τοῦ βλίγματος παιδίοις ἐπιτίθεται: id eſt eius teſta veluti caluaria pueris imponitur ad caluariam,

 ſigni-

ſignificatur potius noſter Cucumer; rotundum enim eius corium, & teſtę modo fragile, & planitie ac lęuitate caluariam æmulatur: idem comprobat & facultas refrigeratoria, & vis repellendi: hæc enim in Cucumere magis eſt manifeſta, quam in noſtro Pepone. Apud Galenum reperitur Sicyos & Pepon, & Melopepon: de Sicyis inquit, ſubſtantia conſtare minus humida quam Pepones: ideo non facile in ventriculo corrumpi, vt illos, vrinam cient minus quam illi, ex largo eorum vſu, licet concoquantur in ventriculo, ſuccus frigidus & mediocriter craſſus in venis colligitur, qui non probe mutatur in ſanguinem. hæc profecto cum Sicy Dioſcoridis conueniunt, ideſt cum noſtris Citreolis. De Pepone inquit, vniuerſa natura frigidior eſt, quam Cucurbita, cum humiditate multa; habet autem vim quandam abſtergendi, cuius beneficio vrinam ciet & deorſum expeditius permeat quã Cucurbita & Melopepon, abſtergit & cutem, vitia faciei aufert præſertim ſemen, quod & calculos renum deterget: ſuccum in corpore vitioſum gignit, cum prope non fuerit concoctum: antequam corrumpatur, ad vomitum excitat, reddit choleræ obnoxios. hæc omnia cum Dioſcoridis Pepone conueniunt, & noſtris Cucumeribus quadrant: Sed vnum tantum anſam dubitandi præbet, quod ipſe inquit, homines in Peponibus, à carne intima, in qua ſemen habetur, abſtinent: contra enim apud nos vſu venit: gratior enim eſt Cucumeris interna caro, in qua ſemina quam externa prope corticẽ: De Melopepone autem inquit, hi minus humidi ſunt, quam Pepones, nec adeo praui ſucci, minus item vrinas mouent, tardiuſque deorſum deſcendunt, ad vomitum pręterea excitandum non tantum quantum Pepones habent momenti; ſicut nec celeriter adeo vt illi in ventriculo conrumpuntur, cum prauus humor in eo collectus fuerit, aut alia quæpiam corruptionis cauſa ipſum pręhenderit. cæterum tametſi in iuuando ſtomacho autumnalibus fructibus longe ſint inferiores, haud quaquam tamen ei, vt Pepones ſunt noxij, neque enim vomitum vt illi excitant. hæc adamuſſim noſtris Melonibus quadrant, ſed quod ſubiungit eãdem dubitationem affert, quam in Pepone indicauimus, inquit enim in Melopeponibus homines carnem intimam, in qua ſemina continentur mandunt; idque ipſis ad deiectionem confert. Qui vero eorum quaſi carne tantum veſcuntur, nõ tam cito eam, ac Peponum excernunt: raro enim ex noſtris Melonibus internam ſubſtantiam, fibroſam comedimus, ſed: vnà cum ſemine auferimus: idcirco ſuſpicor errore aliquo commutata eſſe in eo loco vocabula Peponis & Melopeponis, vt rectius in hunc modum reſtituatur Galeni locus: huc accedit, quod in Melopeponibus homines à carne intima, in qua ſemen habetur, abſtinent, in Peponibus autem mandunt, idque ipſis ad deiectionem confert. Qui vero eorum, quaſi carne tantum veſcuntur: non tam cito eam ac Melopeponum excernunt.

nunt. Quaſi hoc ſit in cauſa, cur Melopepones tardius diſcedant quam Pepones: quia interna caro eorum nō comeditur vt Peponum; vis enim ad deiectionem faciens magis in ea parte eſt: ideo ſi ex Pepone aliquis tantum carnem duriorem aſſumeret, vt fit ex Melopepone, ſentiret tardiorem Peponis diſcenſum. Plinius omnes hos fructus, Cucumeres vocat: nam Pepones & Melopepones inter eos recenſet, quaſi ſpecies. Cucumis tamen priuatim ab eo intelligitur Citreolus noſter: inquit enim, fructum eſſe cartilaginei generis: creſcunt, qua coguntur, forma: in Italia virides, & quam minimi, in prouinciis quam maximi, & citrini, aut nigri. Placent copioſiſſimi Aphricę, grandiſſimi Mœſię. at cum magnitudinem exceſſere, Pepones vocantur; viuunt hauſti in ſtomacho in poſterum diem, nec perfici queunt, in cibis non inſalubres; tamen plurimum natant, oleum odore mire, nec minus aquas diligunt, in fiſtula flore dimiſſo mira longitudine creſcunt: ex his ſignificantur non ſolum Italici Citreoli, qui parui ſunt, ſed & grandes, qui peregrini ſunt apud nos. cum autem inquit: Pepones vocantur, cum magnitudinem exceſſere, conſentit cum noſtris Cucumeribus, ſeu Anguriis: grandiſſimi enim ſunt inter hos fructus. cum præterea inquit: ecce cum maxime noua forma eorum in Campania prouenit, Mali cotonei effigie. forte primo natum ita audio vnum, mox ſemine ex illo genus factum Melopeponas vocant, non pendent hi, ſed humi rotundantur. mirum in his, pręter figuram coloremque & odorem, quod maturitatem adepti, quamquam non pendentes, ſtatim à pediculo recedunt: ex his manifeſte indicantur noſtri Melones. Atheneus de Cucumere Authores citat indicantes fructus miram longitudinem: eſt Cucumis viſus mihi terrę filius almę, inter grata iacens olera menſaſque tenebat ille nouem: iterum inquit: augetur veluti Cucumis regione madenti. Paruos autem Cucumeres, quales Italici ſunt, diminutiue Cucumerculos appellatos tradit. De Pepone autem inquit, Cucumerem ſeminarium nuncupatum à Cratino in rebus Vlixis: emptum enim in Paro Athenis Cucumerem maximum ſeminarium: ediles autem eſſe ſine ſemine, Peponas, atque maturos tantum. Arabes pręter tria dicta genera ex Galeno deſumpta afferunt quartum genus, quod Dullaha vocant, interpretes vertunt Melonem magnum, viridem, cui vim tribuunt inſignem ad humectandum & extinguendum feruorem in febribus ardentibus, & contemperandos acres humores, qui magis praua qualitate infeſtant, quam quantitate: Puto intelligi fructus ingentes, quos in Alexandria Batecas vocant, ſimiles noſtris Cucumeribus, ſed eorum caro ſponte in ſuccum conuertitur prędulcem in maturitate, quem per oſtiolum in cortice exciſum hauriunt, & æſtuantibus publicè vendunt eius laticis calyces: quamquam hoc nomine Batecha Arabibus noſtrum Cucumerem ſignificet. Auicenna Me-

lonem Indum vocat; quia primum ex India habuerunt hunc fructum. In India Batice vocant, de quo Garzias inquit: fructus ingens, rotundus ouata figura: ſcinditur tranſuerſus: eius caro ſuauis, ſoluitur in ſuccum aquoſum, febrientibus optimum: ſemen nigrum.

CAP. VI.

CVCVMIS ſylueſtris, vulgò Cucumer Aſininus, ſponte naſcitur in ruderibus: radice craſſa: foliis Citreoli minoribus, candidioribus, & valde hirſutis: fructu paruo, oblongo, candida lanugine horrido; huic in maturitate pediculus ſpontè abſcedit, oſtiolo relicto, vnde confeſtim totus internus humor, vnà cum ſeminibus proiicitur in longinquum, contrahente ſe neruoſa corticis ſubſtantia, vt colligentes ſępe illudat, non ſine oculorum pediculo: ſemina ſunt nigra, longe minora ſatiuo. Theophraſtus Sicyon ſylueſtrem vocat, ſatiuo pęnitus incomparabilem, ſed aſpectus tantum ſimilitudinem gerit: loca algentia quærit: medicamen liquatum ex eius fructu Elaterium vocatur: Theodorus Agitatorium vertit. Dioſcorides inquit ſolo fructu diſtat à ſatiuo, quem longe minorem parit, oblongis glandibus non abſimilem: folia atque ſarmenta ſatiui: radice candida, magna: naſcitur in ſalubetis, & ruderibus: frutice in totum amaro: ex fructu huius medicamentum fit, quod Elaterium vocatur. Decerpti fructus, qui tacti protinus exiliunt, ſeruantur nocte vna, poſtridie cultro ſupino ſcinduntur, vt deorſum humor labatur in ſubiectum vas interpoſito cribro, & ramēta aqua dulci perfundunt, premuntque in ſubiectam peluim: humor collectus in ſole ſiccatur: medicamentum vehementer purgans pituitam & bilem. De hoc Theophraſtus inquit, extrahit tam ſuperius, quam inferius, omnium medicamentorum diuturniſſimum; oportunumque quod vetuſtiſſimum. Quidam Medicus ſeruabat annorum ducentorum, cauſa eius humoris copia, qui nec in cinere ſiccari poſſit, & vſq; ad quinquageſimum annum lucernis ad motum lumen extinguit: Dioſcorides tamē aliter laudat, quod ſcilicet lucernæ ad motum facile flagrat, hoc ab innatu ad decenniū deiectionibus vtile eſt. Plinius Cucumin sylueſtrem inquit multi hunc eſſe apud nos, qui Anguinus vocatur, ab aliis erraticus, arbitrantur, quo decocto mures de eius ſparſa medicina non attingunt: eſt multo infra magnitudinem ſatiui. ex eo fit Elaterium ſucco expreſſo ex ſemine, cuius cauſa niſi maturius incidatur, ſemen exilit, oculorum etiam periculo. Aliqui inquit, in Arabia natum magnificant, mox Cyrenis, alij in Archadia tradunt, ſimilem Heliotropio, cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine Nucis iuglandis ſemen. eſſe autem ad ſpeciem ſcorpionis, cauda inflexa ſed candida, aliqui etiam ab

eo ſcorpionum Cucumin vocant, efficaciſſimum contra ſcorpionum ictus, & ſemine, & Elaterio, ſed hoc genus apud nos non viſum eſt.

CAP. VII.

NON multum ab his recedit Bryoniæ natura, quæ à quibuſdam Cucurbita ſylueſtris vocatur: diſtat fructu, quę exiguę ſunt baccę in raris racemulis in maturitate ex rubro flaueſcentes: inſident in iis floſculi concaui, & candicantes. At radix vaſta, & breuis, alba, ſucco acri prædita: viticulas fert tenues, & aſperas, quę clauiculis frutices vicinos ſcandunt: folia quoque hirſuta, anguloſa, minora Cucumere ſylueſtri: oritur in ſyluis: viuit hęc radice multis annis, vt Cucumis ſylueſtris. Dioſcorides Vitem albam appellat, & Bryoniam, hæc inquit, foliis, viticulis, & clauiculis, ſatiuam Vitem imitatur, ſed hirſutiora ſunt omnia: proximis fruticibus implicatur ſuis clauiculis amplectens: fructum habet in racemis rubentem, quo coria denudantur. ex ea Aſparagi, qui prima germinatione exeunt decocti in cibo, aluum & vrinam cient: folia, fructus, radix, acrem vim ſortiuntur. Plinius de Vite alba inquit à Græcis Ampeloleucem, ab aliis Ophioſtaphylon, ab aliis Melothron appellari, atq; aliis multis nominibus: huius ſarmenta longis, & exilibus internodiis geniculata: folia pampinoſa, ad magnitudinem Hederę diuiduntur ut Vitium: radix alba, grandis Raphano ſimilis, initio ex ea caules Aſparagi ſimilitudine exeunt: hi decocti in cibo aluum & urinam cient, folia & caules exulcerant corpus. ſemen in Vua raris acinis dependet, ſucco rubente, poſtea Croci: nouere id, qui coria perficiunt: illo enim vtuntur. Theophraſtus de Melothro inter ſuf frutices fructum inquit Smilaci ſimilem fert.

CAP. VIII.

BRYONIAE nigræ radix aliquando ad noſtras manus uenit, nautis cauſa pro uictu circumferentibus: uocitant panem Turcharum: Eſt radix brachiali craſſitudine amplior, ſed breuis, carnoſa, colore intus ſubrubente, ut diuiſa in taleolas, Farciminis ſpeciem gerat. hæc quamuis multo ante eruta, aduentate Vere germinare cępit. Quamprimum igitur eam terrę mandaui, ut plantę ſpeciem addiſcerem; protulit autem caulem circumuoluentem ſe adminiculis ad multam altitudinem, & folia Hęderę mucronata, colore ſubrubente, uixit uſquè in Autumnum; frigore uero aduentate pęnitus extincta eſt, eius nequè florem, nequè fructum uidere licuit. Dioſcorides Vitem nigram, & Bryoniam nigram uocat: folia inquit fert Hędereę Smilaceis proxima, ſed maiora:

iora: caules etiam cognatos, qui arbores circumuolutionibus apprehendunt: fructus ineſt racemoſus initio uiridis, in maturitate niger: radix foris nigra, intus Buxei coloris. Viticulæ, quæ primò germinum partu erumpunt, in olera recipiuntur. radix eadem præſtat, quę alba, ſed minus efficax. Plinius inquit, eſt & Vitis nigra ſimilis albæ præterquam colore, huius enim color niger, cuius Aſparagos ſimiles Diocles prætulit ueris Aſparagis in cibo urinæ ciendæ, lieniq; minuẽdo in frutetis: & harundinetis maxime naſcitur: radix foris nigra, intus Buxei coloris, oſſa fracta efficacius extrahit, quam alba.

CAP. IX.

TAMARVM vulgo appellatur, ab aliis Ceraſiola ob fructus parua Ceraſia imitantes: radicem ſubrotundam fert, & tuberoſam, colore candido, acrem: viticulas ſimili modo circumuoluentes ſe vicinis fruticibus arboribuſque, tenui cortice, & candido: folia Hederę mucronata, lęnte virentia, racemulos frequentes ſuis viticulis implexos inſtar clauiculorum: floſculis candicantibus minutis, granulis rotundis rubentibuſque: oritur in collibus locis vmbroſis & riguis: huius recentes cauliculi à veris Aſparagis non diſcernuntur, ac ſimiliter in cibos veniunt. Plinius vuam Tamniam appellari tradit, eandemq; eſſe putat cum Vite ſylueſtri; inquit enim, quæ à Græcis Ampeloſagria appellatur, ſpiſſis & candicantibus foliis geniculata, rimoſo cortice, fert vuas rubentes Cocci modo, quæ cutem in facie mulierum purgant; & variis coxendicum, & lumborum vitiis tuſę cum foliis, & ſucco proſunt, radix decocta in aqua pota in vini Coi cyathis duobus, humorem alui ciet, ideo hydropicis datur, vtuntur ea pro Amuleto. Dioſcorides de Vite ſylueſtri inquit, longas fert viticulas, Vitis modo lignoſas: aſperas, rimoſo cortice: folia autem ſimilia Solano hortenſi, latiora, longioraq;: flores capillaceos muſcoſos: fructum paruis vuis ſimilem, in maturitate rubentem, rotunda figura. Eius radix in vino decocta, & cum aqua pota purgat, datur & hydropicis, & quæ ſequuntur. Theophraſtus eius radicem ſcribit anno vtilem eſſe, ſi in vmbra, & ſine ictu ſeruetur: nam alioqui, putreſcit, & inanis fit ac fungoſa, excalfactoria & acrem vim habet, idoneam ad Pſilothri vſum, & vitia cutis in facie: Fructu eius defoliare arbores ſolent: ſucciditur omni tempore præcipue Autumno: at puto corrupte in codice græco legi pro δέρματα: δένδρα: eius enim fructu denudari coria magis veriſimile eſt, quam arbores, vt Dioſcorides teſtatur de fructu Vitis albæ.

CAP. X.

SALICASTRVM uocatum à Plinio, prouenit in humectis & læto ſolo, ſarmenta ferens pollicis craſſitudine, vt plurimum humi iacentia: cortice albo, læui: folia fert mollia, mucronata; appendicibus binis ad pediculum, aliquando nullis, aut vno tantum: flores in racemulis latis, figura Solatri, colore cęruleo: ampliores: apicibus quibuſdam in medio luteis, ſine odore: fructus fert in rotunditate oblongos, qui in maturitate rubent, ſucco aquoſo, ſeminibus multis ac depreſſis, vt omni ex parte videatur Solatro congener. Inquit Plinius de ea: eſt Viti ſylueſtri ſimilis, ſed in ſalictis naſcens, ideò diſtinguitur nomine, cum eoſdem vſus habeat, & Salicaſtrum vocatur. Scabiem & pruriginem hominum, & quadrupedum aceto mulſo trita hæc efficacius tollit. Videtur Dioſcorides hanc intellexiſſe, cum de Vite ſylueſtri dixit: folia habere Solano ſimilia, at reliquę conditiones magis Tamarum indicāt.

CAP. XI.

QVOD vulgò Vinciboſcum vocant: quia Frutices amplectendo connectit, naſcitur in ſyluis, ſarmenta ferens lignoſa, candida, nec craſſa: ſcandunt hæc circumuoluentes ſe arboribus: folia ex interuallis bina inſunt, ſubrotunda, candicantia, & ſubhirſuta: hæc circa ſupremas viticulas inuicem connexa, vnicum folium conſtituunt concauum vmbilici figura, in cuius ſinu flores oblongi in extremo hiantes, albi, aut ſubrufi ramulos ambiunt odorati, & baccæ in maturitate flauæ pertinaciter hærentes, ingrati ſaporis, ſeminibus intus duobus, aut tribus depreſſis. Multi hanc pro Matriſylua accipiunt, quę dicenda eſt inter Hyperici genera: radice nititur tenui in ramulos producta. Dioſcorides bis videtur hanc plantam deſcribere: modò Periclymenum: modò Cyclaminum alteram vocans. De Periclymeno inquit: ſimplex fruticat, ex interuallis parua folia habens caulem amplectentia, ſubcandida, Hederacea: inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ Hederæ ſimiles: flos Fabæ candidus aliquantenus, rotundus, & quaſi inſertus in folio: fructus durus, & difficilis ad euellendum; radix craſſa, & rotunda: naſcitur in ruderibus ac ſæpibus conuoluens ſe viciniis adminiculis. Hæc deſcriptio in cæteris quidem congruit excepta radice: at Plinius radicis non meminit, cum in cęteris conſentiat cum Dioſcoride inquiens. Periclimenos fruticat & ipſa, ex interuallo duo folia habens, ſubcandida, mollia: in cacumine autem ſemen inter folia durum, & quod difficilè euellatur: naſcitur in aruis, ſępibuſque conuoluens

uens

uens ſe adminiculis quibuſcumque: ſemen eius in vmbra ſiccatum tunditur, & in paſtillos digeritur, qui in vino albo poti tricenis diebus vrina cruenta, aut per alnum lienem abſumunt. De altero autem Cyclamino inquit Dioſcorides. folia fert Hederæ minora: geniculatos caules, craſſoſque, qui vicinas arbores inſtar capreolorum ſe conuoluunt: Florem candidum, odoratum: acinos Hederę molles, lenti guſtus, aliquantum acris: radicem ſuper vacuam: naſcitur in aſperis: huius acini drachmæ vnius pondere poti cum Vini albi cyathis duobus quadraginta diebus, lienem per vrinam, & aluum abſumunt, & quæ ſequuntur, in quibus eædem prorſus facultates leguntur, quæ in Periclymeno. Affert quoque Plinius alterius Cyclamini deſcriptionem nequaquam diuerſam à Dioſcoridis enarratione; Ex quibus patet prædictam plantam magis conuenire cum altero Cyclamino ob fructus mollitiem, & radicem ſuperuacuam. ſi igitur eidem accommodari poſſit Periclymenum, & fructus durities de ſemine intelligatur, auferaturq; conditio radicis rotundæ, & craſſæ, error erit in repetitione eiuſdem diuerſis nominibus: probabilius igitur dicendum videtur, legitimum Periclymenum adhùc non compertum eſſe, non tamen à prædicta planta multum differre. Plinius alibi Climenum vocat: foliis Hederę; ramoſum; articulis præcinctum; graui odore; ſeminibus Hederæ.

CAP. XII.

SMILAX aſpera, vulgò autem Hedera ſpinoſa, viticulas fert longas, aculeis aduncis, & paruis horridas: folia Hederæ, nullis angulis in gracilitatem faſtigiata, dura: & capreolos tenues, quibus arbores ſcandit ad multam altitudinem: floret in Autumno racemulos ferens Labruſcę modo, floſculis candidis, odoratiſque: baccas rubentes ſubdulces; oſſiculis intus duobus, aut tribus ſolidis, vt Aſparagi: radicem pollicis craſſitudine geniculatam, candidam, & lignoſam, prælongam, fibroſis alis paruis circa genicula exeuntibus. Dioſcorides inquit Smilax aſpera folia habet Periclymeni: ſarmenta tenuia multa, Rubi modo, aut Paliuri aculeata: arbores ſcandit, ab imo ad ſumma perreptans, ſe conuoluens eis: fert racemulos exiles, qui maturi rubeſcunt, guſtumque leniter mordent: naſcitur in paluſtribus, & aſperis: radice dura, craſſaque. Theophraſtus ſimpliciter Smilacem vocat, quam Theodorus Hederam Ciliciam vertit: Amplexi caulis inquit aſſurgit; caule aculeato, & præhorrido: folio Hederę paruo ſine angulis in acutum producto, iuxta pediculi nexum excauato: proprium huius, quòd medius neruus, qui ſpinę animalium reſpondet, tenuis eſt, & ſtamina non ex medio illo neruo diſpenſantur vt in cæteris, ſed circa illum circulariter ducuntur,

cuntur, orta ab annexu pediculi cum folio. Ad caulem autem infirmum ſecundum foliorum interualla adnaſcitur ex eiſdem pediculis Iulus quidam tenuis, ſpecie clauiculi: flos candidus ſuauis, olens Lilium. (Theodotus non Κρίνον, ſed Ηρινὸν legit, ideſt vernum, quaſi vere floreat, non in Autumno: fructus Solano proximus, ac Melethro, maximeq; ſimilis vuæ Labruſcæ: racemi penſiles, vt Hederæ ad Labruſcam accedentes: ab eodem enim puncto acinorum pediculi oriuntur: fructus rubens, nucleos habens plurimum duos, aut ternos, in maioribus, vnicum in minoribus, nucleus verò valde durus, colore exterius nigro: peculiare racemis, quod tum à lateribus caulium continuus, tum in extremo maximus exoritur, vt in Rhanno & Rubo: in his autem fructus eſt conſpicuus, vtpote qui in ſummo, & à latere perpetua ſerie feratur. Plinius Smilacem è Cilicia primum profectam ſcribit Hederæ ſimilem, denſis caulibus geniculatam, ſpinoſam: ramis fruticoſam: folio Hederaceo, paruo, non anguloſo, à pediculo emittente pampinos: flore candido, olente Lilium: fert racemos Labruſcæ modo, non Hederę, colore rubro complexa: acinis maioribus nucleos ternos, minoribus ſingulos nigros duroſque: infauſta omnibus ſacris & coronis, quoniam ſit lugubris. Alibi de eadem inquit quidam duo genera Smilacis dixere. Alterum immortalitati proximum, in conuallibus opacis, ſcandentem arbores comantibus acinorum corymbis, contra venena omnia efficaciſſimis eſt tantum, vt acinorum ſucco infantibus ſæpe inſtillato, nulla poſtea venena nocitura ſint. Alterum genus culta amare, & in his gigni nullius effectus, illam eſſe Smilacem priorem, cuius lignum ad aures ſonare diximus: hæc Plinius. At noſtræ Smilaci nequaquam lignoſa ineſt natura, aut craſſities. Alterum vero genus Smilacis in cultis naſcens fuerit Smilax lęuis à Dioſcoride tradita.

CAP. XIII.

EBVLVS iuxta oppida frequens, naſcitur in aggeribus: caule craſſo, ſimplici, ac recto: frequentibus geniculis, in quibus folia diuiſa, vt Sambuci; frequentioribus ſegmentis, anguſtioribuſque; vmbellas fert in cacumine; & floſculos candicantes in ſummis fructibus, qui in maturitate nigri, vt Sambuci; ſucco inficiente manus: radices fert tenues, & longas, iunceas: tota graue olet. Dioſcorides Chamæactem vocat, quaſi humilem Sambucum: eſt inquit longe humilior Sambuco, magiſque herbaceo generi aſſignandus: caule quadrangulo, geniculato: foliis Amygdalæ ex interuallo longioribus, geniculatim expanſis, graue olentibus, in ambitu ſerratis: vmbella Sambuci: flore & acino eiuſdem; radice nititur longa, craſſitudine digitali.

CAP. XIIII.

BACOLAE vulgò in Alpibus appellantur, quaſi bacculæ, fructus dulces, & ſubacidi, paruis vuis ſimiles, in maturitate nigri, quos eſitant Alpini: fert eos paruus frutex dodrantali altitudine: ramulis virentibus, & ſtriatis: foliolis in rotunditate oblongis, leuiter ſerratis, ſine pediculo adnexis alternatim: floſculis radicantibus, concauis, vt Arbuti, qui ſummis fructibus inſident; Alterum genus fructu minori conſtat, & paucioribus intus ſeminibus: foliolis infernè albicantibus, ſpecie Malicotonei, ſed puſillis: Videntur hi frutices, quaſi humiles Meſpili.

CAP. XV.

SOLANI genera à ſupradictis diſtant, quod florem non in ſummo fructu, ſed infra enaſcentem ferunt, ſimili modo concauum, aliquando diſſectis labris: fructum numeroſis ſeminibus refertum, compreſſis, & ſubrotundis: inter hæc hortenſe ſeritur inter olera æſtiua, eius enim fructus venit in cibos, vt Cucurbita, vocant Manum inſanum, & Pyrum inſanum, quia Mali, aut Pyri effigie conſtat, alij Melanzanam, & Petroncianum vocant. Pyra igitur inſana turbinata figura conſtant, magnitudine Cotonei, alia colore flauo, alia purpureo: extat & genus candidum candore Eboris, oblongiore figura, veluti parua Cucurbita, gratius in cibis: omnium planta cubiti altitudine attollitur: caule craſſo, ſubhirſuto, ternis aſſidue ramis fiſſo: foliis Mali cotonei, ali quantum anguloſis, latioribus, nigrioribuſque: flore purpureo, aut candido, diſſecto: fructus ante maturitatem elixus, aut aſſus fungorum more eſitatur, ſapore fungos imitante, at non ſine condimentis acribus, vt Pipere, ad caſtigandam ſaporis feritatem: ægre concoquitur in ventriculo: refrigerantis & humectantis facultatis. Græci Stychnon vocant. Dioſcorides de hortenſi inquit, eſculentus, eſt paruus frutex multis alis concauus: folio nigro, maiore, quam Ocymi & latiore: fructu rotundo, viridi, qui poſt maturitatem nigricat, aut fulueſcit: herba autem innocentis eſt guſtus; facultatem habet refrigerandi. Apud Theophraſtum Theodorus omne genus Stychni Veſicariam vertit, nomen inquit æquiuocum eſſe: de Vrbana inquit, cibo idonea eſt, fructum acinoſum ferens: recenſetur alibi inter olera, quæ coqui exigunt licet cruda etiam mandatur: interpretandus igitur eſt fructus acinoſus, non vuæ modo granula ferens, ſed cuius interna ſubſtátia numeroſis granulis referta eſt. Ex hoc genere videtur eſſe & Corcorus, de quo mox inquit Theophraſtus, ob amaritudinem in prouerbio eſt: folium eius Ocymũ emulatur.

Plinius tertium inquit in genere Stychni eſt, quod in cibis ſumitur: foliis Ocymi, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Galenus de eſculento inquit, in hortis naſci omnibus notum.

CAP. XVI.

MALA inſana rotundiora ſunt, veluti Mala: eorum quoq; duas nouimus differentias; vnum colore aureo, ſpecie Mali Appij; vnde quidam Malum aureum vocant; alterum depreſſius, & latius, ſpecie Mali roſei, ſulcis diſtinctum, colore rubenti, quaſi igneo. Vtrique caules ſunt veluti ſarmenta, longitudine duorum, aut trium cubitorum, qui, niſi habeant adminicula, procumbunt in terram: folia vtrique hirſuta ac diuiſa, Erucæ modo, ſed multo longiora, ac latiora: flores albicantes: Vtraque peregrina: coluntur in hortis ad ſpectaculum potius, quam vſum. Quidam tamen fructus in patinis paratos comedunt, vt Pyra Inſana, ſed ferinus quidam odor ineſt, præcipuè rubris. exiſtimo hæc ad Solani furioſi genera pertinere: Non enim vnica apud Dioſcoridem inſinuatur planta, quamuis ex continua verborum ſerie vnicam videatur deſcribere: vnde factum eſt, vt hodie occultum ſit Solanum Manicum; nulli enim ex noſtris tota deſcriptio conuenit, nec veriſimile eſt eandem plantam capitula ferre ſimilia Platani pilulis, & fructum racemoſum granis conſtantem ſimilibus Hederæ corymbis, ſed in his veriſimilius eſt plures plantas inſinuari, quod ſi hoc modo intelligamus, habebimus plantas, quibus optimè notæ omnes quadrabunt. Ac primum Mala inſana, quæ deſcripſimus, ad primum genus Solani furioſi reducenda erunt, cuius Dioſcorides folia tantum, & caules deſcribit in hunc modum, Solanum Manicum folio conſtat ſimili Erucæ, ſed maiore quaſi Acanthi: caules autem fert ab radice decem, aut duodecim proceros, altitudine vlnę: huc uſque deſcriptio eſt primi generis; nam quæ ſequuntur, ad alia pertinent, de quibus mox dicemus: Eadem verba leguntur apud Theophraſtum; vnde videtur Dioſcorides totum caput Solani Manici mutuaſſe; ideo eadem apud eundem difficultas. Plinius conſulto pręterit eius deſcriptionem; nam paruo ſucco inſaniam facit: hoc inquit eſt venenum, quod innocentiſſimi authores Dorycnium appellauere, ab eo, quod cuſpides in præliis tingerentur, illo paſſim naſcente. qui parcius ſpectauerant, Manicon appellauere; qui nequius occultabant, Erythron, aut Neuritas, vt nonnulli Periſſon, ne cauendi quidem cauſa curioſius dicendum.

CAP. XVII.

MALVM ſpinoſum à quibuſdam Stramonia vocatur herba inter æſtiuas, cubiti altitudine; caule craſſo, lęui, in ramos fiſſo: foliis Pyri Inſani, candidioribus, lęuibus, quibus odor quaſi Opij: flores fert prægrandes, figura calycis, aut tubæ, colore candido: fructum rotundum, hiſpidum, Mali amplitudine, aut Nucis: colore viridi, qui in maturitate dehiſcens, ſemina intus oſtendit vehementer congeſta, vt Mali granati, colore candido, compreſſa, & ferme triangula, media fructus parte carnoſa, externo cortice membranoſo: Peregrina eſt planta, quæ ſeritur in Viridariis ſpectaculi gratia: huic alterum genus Solani Manici aſcribendum cenſeo, quod innuitur à Dioſcoride cum inquit: caput fert in cacumine inſtar Oliuæ, ſed hirſutius, veluti Platani pilula, maius tamen, & latius. Theophraſtus inquit: caput fert inſtar Gethyi, ſed minus, atq; hirſutius, ſimile fructui Platani. Apud Auicennam Nux Methel appellatur, de qua inquit. Eſt venenum obſtupefaciens ſimilis nuci, ſuper quam ſunt ſpinę breues, & craſſæ, & eſt ſimilis Nuci Vomicæ, & eius ſemen eſt ſimile ſemini Citri, pondus trium granorum inebriat, drachma vna interficit eadem die.

CAP. XVIII.

SOLATRVM vulgo appellatum, duorum generum eſt apud nos: vnum maius, quod montanum eſt, Alterum minus, quod paſſim in ruderibus naſcitur. Maius in ſyluis montium naſcitur: pluribus ab eadem radice caulibus, craſſis, nigris, bicubitalibus, altioribuſque: ramis ternis in latera tendentibus: foliis Mali cotonei, nigris, lęuibus: flores fert concauos, oblongos, nigros, ordine diſpoſitos in ramis per interualla ſingulos: fructum vuæ acino ſimilem, grandiuſculum, in maturitate nigrum, vinoſum, ſeminibus paruis, vt Hyoſcyami, nigris: viuit hęc radice, quæ craſſa eſt, ramoſa, alba, ſtrumoſa, atque admodum fragilis, & excauata. Dioſcorides in Solano Manico poſtremo loco hanc oſtendit, inquiens: flos niger, quo decidente, fructus vuæ ſpecie, rotundus, niger, acini ſunt decem, aut duodecim, ſimiles Hederę corymbis, molles, vt Vua. radix ſubeſt candida, craſſa, caua, cubitalis: gignitur in montibus, vento perflatis, & riguis. Theophraſtus de hoc genere inquit Strychnon, quod inſanire facit, conſtat radice candida, & longa, ad cubitum, caua: dabitur eius radicis drachmę pondus, ſi, vt quis ludat, ſeque pulcherrimum putet; voluerit; at ſi uis, vt magis inſaniat, drachmis duabus opus eſt; ſin autem nunquam inſania ſolui, malueris,

lueris, tres dabis: & quatuorꝗ, ſi interimendum ſit. huic baccas nigras alibi tradit, vbi inquit, in Archadia naſcitur vtrumque genus Solani, quod fructum puniceum fert, ideſt ſomniferum, & quod nigrum, ideſt manicum: duo enim eſſe Solani genera tradit, pręter hortenſe: ſomniferum: & furioſum. Plinius hoc genus Cucubalum appellauit, de quo inquit; Quidam hanc alio nomine Strumum appellant; alij græce Strychnon: acinos habet nigros.

CAP. XIX.

SOLATRVM minus naſcitur paſſim in æſtate ſecus vias, locis fimoſis: caule ſubhirſuto, nigricante, ſimiliter diuiſo in ternos ramos, breuiores tamen, quam ante dictum: folia quoque breuiora, aliquantum anguloſa, nigricantia, ſubhirſuta: flores fert in interuallis foliorum plures in vno pediculo, candidos, diſſectos, medio quodam apice luteo: fructus paruis vuis ſimiles, in maturitate nigros, aut flauos, humore plenos, & ſeminibus paruis, candidis, ſimilibus Hyoſcyamo: radix candida, quę hyeme emoritur: vtuntur hac herba frequenter medici ſimpliciter Solatrum vocantes ad vlcera vehementer inflammata, & humores candidos tuſam in cataplaſmate, aut ſucco illito, aut aqua ſtillatitia irrigata: infunditur & in inteſtinorum exulcerationibus: propinant aquam, aut ſuccum ad ventriculi & reliquorum viſcerum inflammationes; vrinæ ardorem, & calculum: aqua ſudorem elicit tribus vnciis pota cum totidem aquę Abſinthij. putatur hęc Solanum hortenſe vocari à Dioſcoride, cum tamē nullibi ſeratur, nec vllo pacto eſculenta ſit: ſuſpicor autem hanc à medicis aſſumi pro Hyoſcyamo albo, reiectis duobus aliis Hyoſcyami generibus, vt teſtatur Dioſcorides: inquiens id placidiſſimum eſſe, pinguius cęteris, molle & lanuginoſum; flore, & ſemine candido: naſcitur in maritimis, & ruderibus: excipitur ſuccus ex fructu tenero; item ex caulibus foliiſque tundendo, & in ſolem ſiccando, & quæ ſequuntur. Cum igitur dicat ſuccum excipi ex fructu tenero, profecto innuit huius fructum non Cytinis ſimilem eſſe durum & aridum, vt in cæteris: reliquę condictiones manifeſtiſſimę ſunt.

CAP. XX.

VESICARIA, quæ in officinis vocatur Alchechengi, in agrorum limitibus naſcitur, & ſępibus: caule, vt plurimū ſimplici, aut paucis ramis: folia fert maiora ſupra dicto, iuxta quę ſinguli flores candicantes, & fructus exacte rotundi, magnitudine Ceraſorum, colore puniceo, veſicis incluſi rubentibus, ſed ante maturitatem viridibus:

ſemina

ſemina in carne continentur, depreſſa, & candida: ſingulare remedium ad vrinam impellendam, & veſicę cruciatus, & calculum, ſi tres fructus, aut quatuor ex vino bibantur, quaſi natura veſicę remedia oſtendat, dum fructum veſica conditum gignit. Dioſcorides inter Solani genera, Halicacabum vocat; foliis Solani hortenſis, latioribus: caulibus, cum adoleuere, ad terram inclinatis; folliculis orbiculatis, veluti veſiculis, in quibus fructus continetur, rubens, rotundus, lęuis, figura acini vuæ: vtuntur coronarij corallis intexentes. Plinius hanc diligenter oſtendit, inquiens: cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabum vocant, noſtri Veſicariam; quoniam veſicæ, & calculis prodeſt: frutex eſt ſurculoſus, verius, quam herba; folliculis magnis, latiſque, & turbinatis: grandi intus acino, qui matureſcat Nouembri menſe.

CAP. XXI.

SOLANVM ſomniferum peregrina eſt planta apud nos: fruticat ab eadem radice, multis caulibus, bicubitalibus, altioribusq;, lignoſis, candida lanugine obductis, in quibus folia Mali cotonei candidiora, & floſculi in alis numeroſis, ex luteo ſubrubentes, ac folliculi exiles, in quibus grana longe minora Veſicaria, ſimili colore, ſed quaſi ad croceum inclinante: ſeminibus intus flauis: radix craſſa, & ramoſa, ſubrufa, viuit diutius: Dioſcorides paulo diuerſum deſcribit inquiens: fruticat multis ramis, denſis, caudicoſis, fractu contumacibus: foliis numeroſis, pinguibus, Malo cotoneæ ſimilibus: flore rubro, grandi: fructu in folliculis croceo: radice prægrandi, cortice ſubrubro: naſcitur in locis petroſis, non procul à mari: vim ſomniferam in radice eſſe, ſed blandiorem, quam in Opio: dari drachmam vnam corticis in vino: fructus vrinam vehementer impellit: dantur hydropicis duodecim corymbi: ſi amplius, alienationem mentis faciunt, & quæ ſequuntur. At noſtræ, quam deſcripſimus, non videtur conuenire flos grandis, niſi ramum onuſtum flore accipiamus: neque radix ſubrubra, quod & Theophraſtus confirmat inquiens: ſomnificum Strichnon radice conſtat rubra, ſanguinis modo, quæ ſiccata albeſcit: fructu Cocco rubicundiore. folio Tithymali, aut Mali dulcis, piloſo, & prope radicem magno; naſcitur in rupibus, & faucibus, atque ſepulcris: radicis corticem tuſum in vino meraciore dant, vt dormire faciant. Plinius nequaquam deſcribit; vocari Halicacabon, quod ſoporiferum eſt, atque etiam Opio velocius ad mortem.

CAP. XXII.

PIPER Indicum vulgò appellatur fructus acerrimi ſaporis, ex Occidentali India primum illatus, nunc frequentiſſimus in hortis condimenti gratia ſatus inter æſtiua: caulem fert cubitalem, virentem, aut ſubnigrum, læuem, paucis ramis: folia Solatri, anguſtiora, longioraque, ac magis faſtigiata, læte virentia: flores in alis ſingulos, candidos, diſſectos: fructus longitudine digitali, faſtigiatos, colore rubente in quibus ſemina ſimilia Veſicariæ, latiora: vrit vehementius, quam Piper, adeo vt puſtulas excitet, tundunt cum mica panis, deinde torrent, ſic caſtigata mordacitate obſoniis inſpergunt, loco Piperis extant quædam differentiæ in fructu; nam color in initio aliis viridis, aliis niger, in maturitate autem rubicundus, aut croceus: figura quoque; aliis breuior, & craſſior: aliis longior & gracilior. putatur apud Plinium Siliquaſtrum eſſe, quę & Piperitis dicta eſt: deſcribitur autem Caſtore Authore, caule rubro, & longo, denſis geniculis: foliis Lauri, ſemine albo, tenui, guſtu Piperis; vtilis gingiuis, dentibus, oris ſuauitati, & ructibus; bibitur contra morbos comitiales: ſeritur vbi Smirnium, locis ſcilicet putridis, & macris, & roſcidis: ex hoc genere videtur eſſe, Circæa apud Dioſcoridem: inquit enim, foliis conſtat Solani hortenſis, agnatis, multis: floribus nigris, paruis, multis: ſemine Milij naſcente in quibuſdam veluti corniculis: radice dodrantali, triplici, aut quatruplici, candida, odorata, excalfaciente: Naſcitur in apricis, ſaxis, & vento perflatis: eadem fermè ad verbum habet Plinius.

CAP. XXIII.

SOLANVM arboreſcens nuper inter peregrinas allata eſt: planta, caudice conſtans craſſitudine brachij, hiſpido, non tamen aculeato, ſubnigro: ramis ad latera fuſis: folio Siliquaſtri, ac flore: fructu rotundo, rubro; grandiore quam Veſicaria, at ſine veſica; ſemina intus eadem habentur. laudant fructum ad vrinam impellendam, at in foliis vis venefica ineſt.

CAP. XXIIII.

MANDRAGORAS planta eſt in montibus naſcens, vnde translata eſt in hortos, radice conſtat craſſa, & longa, candida, diuiſa in duos, aut tres ramos, veluti crura, tenuibus fibris hirſuta, germinat menſe Decembri; folia edens in orbem diſ-

poſita

poſita circa radicem, ſimilia Lactucæ; ſimul & flores, ſingulis pediculis inter folia, candidos: procedente tempore folia longiora redduntur, veluti Betæ candidæ, aut Hippolapathi; & fructus gerit in terra iacentes, rotundos, virides, qui in fine Veris matureſcunt, colore flauo, magnitudine Mali Apij, odore iucundo cum quadam grauitate: ſemina intus candicantia, & farcta, figura renum. Duo alia genera virent in horto Piſano, flore purpureo; eorum alterum folio conſtat hirſuto, vt Anchuſa, ſimiliter ſtrato in orbem, breuiore tamen, & latiore: floret circa brumam, vt ſuperior: fructum nunquam perfecit: radix exterius nigra. Alterum ex Sicilia aduectum eſt, foliis Lactucæ, vt primum genus: fructu turbinato, vt parui Sorbi, qui in maturitate flaueſcit: radice candida: hæc germinat, & floret circa ęquinoctium Autumni: perficit autem bruma, quo tempore prioribus amiſſis foliis, & fructu, iterum germinat, noua folia edens, at ſine flore & fructu: omnia autem genera aduentante æſtate folia amittunt: nulla caulem ferunt, præter tenues florum pediculos ab radice. Dioſcorides tria eadē genera Mandragoræ deſcribit; albam quidem ſcilicet priorem, Marem vocans; nigram verò fœminam: Tertiam Morion: incipit autem à nigra inquiens: anguſtioribus foliis conſtat, & minoribus quam Lactucæ, viroſis, & graue olentibus, in terra ſparſis: Mala gerit Sorbi ſimilia, pallida, odorata, in quibus ſemen veluti Pyrorum: radicibus inhęret magnis, binis, terniſq; inter ſe conuolutis, foris nigris, intus albis, craſſo cortice: caulem non fert. de candida autem, quam nos primo loco deſcripſimus; quia notiſſima eſt, inquit; huius folia magna, alba, lata, læuia, vt Betæ: mala altero duplo maiora, colore in croceum inclinante, iucundè olentia cum quadā grauitate, quorum cibo paſtores aliquantum ſoporatur: radix alteri ſimilis, maior, & candidior: hæc quoq; orbata caule. Morion poſtremo ex aliorum relatu tradit, in opacis iuxta ſpecus enatum: foliis albis Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus circa radicem, quæ mollis eſt, & candida, paulo maior palmo, craſſitudine pollicis. Plinius duo tantum priora genera deſcribit ex Dioſcoride inquiens: niger, quæ fęmina exiſtimatur, anguſtioribus foliis quam Lactucæ, hirſutis, & caulibus: radicibus binis, terniſue, nigris foris, intus albis, carnoſis teneriſq; penè cubitalibus: ferunt mala Auellanarum nucum magnitudine, & iis ſemen ceu Pirorum. Candidus, qui mas; huius folia alba, quam alterius latiora, vt Lapathi ſatiuæ: cauent effoſuri contrarium ventum, & tribus circulis ante gladio circunſcribunt, poſtea fodiunt ad occaſum ſpectantes; ſed hęc ex Theophraſto deſumpta ſunt, qui tamen diuerſam ab iis omnibus Mandragoram oſtendit.

QVAE.

CAP. XXV.

QVAEDAM eſt planta in Alpibus, quam quidam barbam Capri appellant: folio conſtat ramoſo, inſtar Ferularum, in multas partes ſecto, ſimilitudine folij vulgaris Sicomori: caule ſimplici, recto, cubitali: in cacumine baccas fert, in maturitate nigras; in racemo Liguſtro ſimiles, in quibus multa ſemina continentur depreſſa & farcta.

CAP. XXVI.

QVIBVS pauciora in fructu ſemina ſunt in hoc genere, magna ex parte eadem oſſea ſunt, aut cartilaginea, vt Aſparagi, & Ruſci: latet autem ſeminis medulla; quia ob exilitatem inuiſibilis fermè eſt in oſſis meatu quodam incluſa, vt Palmæ contigit inter arbores: Aſparagus caules multos ab eodem globo radicum fert, qui vere dum tenelli ſunt, in cibis expetuntur tum crudi, tum cocti, quorum exemplo & cæterorum virgultorũ tenera germina eſui apta Aſparagi vocantur. hi procedente tempore in multam longitudinẽ attolluntur, cęteris fruticibus innixi, lignoſi tamen, ſed ob tenuitatem infirmi, candicantes, aduncis quibuſdam aculeis prope ſolum, qui facile decidunt; ramuli circundant per tota ſarmenta, breues, ac duri; foliolis numeroſis, capillaribus, robuſtis, acutiſque, vt ex toto aculei videantur: floſculos fert menſe Auguſti ſub foliolis tenui pediculo pendentes, albicantes, in ſex particulas ſciſſos: fructum rotundum Piperis magnitudine, in maturitate rubrum: radices ex globo quodam multæ deſcendunt in profundum, candidæ, iunceæ: oritur locis ſaxoſis inter vepres. Alterum genus colitur in hortis, cuius Aſparagi craſſiores, & guſtui gratiores, ſapore quodam fungos Prunulos imitante; caules breuiores, per ſe ſtantes: longioribus ramulis: foliolis mollibus, non pungentibus: floſculi longiore pediculo pendent: fructus paulo craſſiores, in quibus ſemina ad ſummum ſex nigra continentur: amat vmbroſa: floret verè. Tertium ſatiuo ſimile, tenuius, & breuius: oritur in incultis ſolo harenoſo, vulgò Palatium leporis vocant; quia ſub ea latitant lepores. Quartum genus vixit quondam in horto Piſano peregrinum, cui pro folio verè aculei erant, craſſi, robuſtiſſimiq;, ſimiliter virentes: radices ex communi callo exeuntes, craſſiores cæteris. Dioſcorides duo genera oſtendit: primum Aſparagum petręum vocat, & Myacantham, quaſi maris ſpinam, quam tanquam notam nequaquam deſcribit, at ex cognomine facilè coniectari poſſumus intelligi id, quod primò deſcripſimus, genus

Ee ſcilicet

ſcilicet ſpinoſum, quod inter vepres frequentiſſimum eſt: de altero autem genere inquit: Tradiderunt quidam naſci Aſparagum, arietis cornibus contuſis, atque defoſſis, quod non creditur. hic tamen Aſparagus multis ramis fruticat: foliis longis, numeroſis, Fœniculo ſimilibus: radice rotunda, magna, nodum habente. hæc optime conueniunt noſtro ſatiuo, cuius radix maiori globo conſtat, quam syluestre, & eſt quaſi multarum radicum nodus. Theophraſtus vnius tantum meminit, ſcilicet syluestris, quem Theodorus modò Aſparagum, modò Corrudam vertit. eſt inquit inter ſuffrutices ſpinoſos, quibus nullum folium iuxta aculeum eſt, ſed ex toto aculei ſunt, niſi ipſi aculei folia dicantur: pauca autem huiuſmodi ſunt; nam pręter Corrudam, & Nepam diffi cile eſt alios ſuffrutices inuenire, quę poſt ęquinoctium Autumni floreſcunt. Corruda iuxta aculeos peciolum quendam puſillum producit, ex quo floſculus tandem erumpit: innititur radice alta, numeroſa, & adeo crebra, vt pars ſuprema radicum tota connexa, & cōtinua reddatur, ex qua vel ipſorum caulium factitatur prouentus; exit vere caulis ex Aſparagia, ciboque idoneus eſt, deinde dureſcit; floreſcitque ſequenti tempore; flos non ſolum ex hoc, verum etiam de primoribus emergit caulibus: non enim annuo conſtat caule. hæc Theophraſtus, quæ omnia adamuſſim vulgari Aſparago syluestri conueniunt. Plinius genus ſatiuum Aſparagum vocat; syluestre Corrudam: de ſatiuo inquit; omnium hortenſium laudatiſſimam eſſe curam Aſparagis: iubebat Cato in harundinetis ſeri; ſeritur ſpongiis (ſpongias autem vocat globum radicum) eſt enim plurimę radicis, altiſſimèque germinat; poteſt & ſemine ſeri; viret Thyrſo primum emicante, qui caulem educens tempore ipſo, quo faſtigiatus eſt, in toros ſtringitur: nullum gratius his ſolum, quam Rauennatium: hæc eſt hortorum Corruda. De syluestri pręterea inquit; Hunc intelligimus syluestrem Aſparagum, quem Gręci Horminum, aut Myacanthon vocant, aliiſque nominibus, in totum ſpina, cui efficacior vis, & candidiori maior: addit & tertium, cum inquit: eſt & aliud genus incultius Aſparago, mitius Corruda, paſſim etiam in montibus naſcens, refertis ſuperioris Germaniæ campis, non in Scito Tiberij Cæſaris dicto. Herbam ibi quandam naſci ſimillimam Aſparago. ex quibus manifeſtum eſt intelligi per poſtremum hoc genus, id quod à noſtris Palatium Leporis vocari diximus: naſci præterea tradit ſponte in Heſide Campaniæ inſula, quod longe optimum exiſtimatur. Galenus in alimentis Aſparagos vocat, omnia tenera germina, ſeu ex oleribus & herbis, ſeu ex ſuffruticibus, ſeu ex arboribus, fruticibuſque: & inter ſuffrutices numerat Aſparagum ex Oxymyrſine, Chamædaphne, & Oxyacantha (ego potius Myacantha legendum puto) nam Oxyacantham non inter ſuffrutices eſt, cum arborea natura conſtet. ab his præterea alij ſunt diuerſi.

quorum

quorum alius regius, alius paluſtris vocatur, quemadmodum alius eſt Bryoniæ ab iis diuerſus. in ſimplicium autem cenſu vnius Aſparagi meminit, quem Petreum, & Myacāthinum vocat, vt Dioſcorides primum genus. Quid autem per regium Aſparagum, & paluſtrem intelligat, difficile eſt diuinare, cum nullæ eorum tradantur notæ; ex nomine tamen coniectari licet regium Aſparagum vocari Haſtulæ regię germen, quod apud antiquos in maximo erant prętio: in paluſtribus autem nullum aliud germen in cibos aſſumi inuenio, præter id, quod ex Polygono fœmina erumpit ante caulium exortum: figura enim conſtat Aſparagi, nuper erumpentis, ſed colore candicante, Menzuculum vulgo appellant. Reperio etiam apud Athenęum paluſtris Aſparagi mentionem, & montani, quorum optimi non ſeruntur, cum omnium hortenſium maxime cultum excipiant; qui ſeminantur, grandes admodum naſcuntur. In libię Getulia naſci non nulli dicuntur, qui Calami Cyprij magnitudinem conſequuntur, & duodecim pedum longitudinem. Apud Oceanum in montibus craſſitie magnarum Ferularum, longitudine viginti ferè cubitorum: Braſicæ Aſparagus proprio nomine Orminus dicitur: hæc Athenæus.

CAP. XXVII.

SARZAPARILLA ab Hiſpanis appellata radix eſt in India occidentali Aſparago noſtro ſimillima; nam ex globo quodam craſſo, multę, ac longiſſimæ exeunt iunceæ, candidæ, aut nigræ, ſapore nullo conſpicuo, aliquantum glutinoſo, viſus aliquando eſt caulis, ſed abruptus pollicis craſſitudine, paruis ſpinulis horridus, vt aliqua ex parte Smilacem aſperam æmuletur. referunt Hiſpani Sarzaparillæ vſum ab Indis acceptum eſſe, ad multos, & varios morbos ſanandos. Eſſe plantam multas ferentem radices, in profundum actas vltra bicubitalem longitudinem, vt integras eruere ſit difficile; ramos ferre nodoſos, lignoſoſque, qui facile areſcunt: flores, ac fructus adhuc non viſos; oriri in noua Hiſpania radicibus colore albo ad flauum vergente, tenuibus. Alterum genus in Hondura efficacius, iuxta flumen quoddam, craſſioribus radicibus, ac magis fuluis, aut ſubnigris, qui color magis probatur: in totum experi maxime recentem, ſcilicet quæ, dum frangitur, puluerem non ſpargit, nec corroſa eſt, quæ in rectum facile finditur perpetua fiſſura, ſine puluere flexibilis, item grauior, & cui cortex craſſus, carnoſus, medulla interna neruoſa exigua; virtus enim in cortice eſt. Inditum ab Hiſpanis hoc nomen ob ſimilitudinem cum Smilace aſpera, quam Sarzaparillam vocant; ei namque ſimillima eſt, quæ in noua Hiſpania naſcitur, at non ea, quæ in Hondura, ſapor ineſt inſipidus, ſine vlla acri-

monia, & aqua, in qua decocta fuerit, non magis ſapida eſt quam aqua Hordei: vtuntur ea ad morbum Gallicum, & reliquos morbos diuturnos; ſanat ſudorem prouocando: initio longe diuerſus eius erat vſus, quam hodie: ſic enim Indi vtebantur: aſſumebant radicum in paruas partes conciſarum corde exempto, libram dimidiam, & amplius, contundebantque, & aquę ſufficientem quãtitatem affundebant, ſinebantq; donec per infuſionem emollitę eſſent, ſi ſiccæ aſſumerentur, qua emollitione recentes non egent; poſtea in mortario optime contundebant, exprimebantque craſſum quendam ſuccum; huius ſucci calentis matutino tempore propinabant ęgroto vaſculum ſatis amplum, à cuius aſſumptione large ſudabat duabis horis ſubſtragulis; iterum veſperi alteram menſuram, ſimilem exhibebant, operiebantque, vt ſudor eliceretur. quidam hæc tribus diebus continuis faciebant, quo tempore nil aliud æger deguſtabat, neque potum, neque cibum, ſed prędicti ſucci quantum libuerit interdiu. alij cum cibo ſufficienti nouem diebus ſucco vtebãtur: poſteaquam verò aſperior hic curandi modus viſus eſſet, licet valde efficax, cæperunt decoctionem parare duplicem, vt de ligno Guaiaco fieri ſolet, accipientes Sarzaparillæ minutim cõciſę & parum contuſę vncias duas, aquæ libras duodecim, ſimiliter infundendo, & decoquendo, vt de Guaiaco fit: & ad ſecundariam aquam ollam implendo, & vnico tantum feruore decoquendo: exhibebant autem ægrotis præpurgatis, & in thalamo clauſis quindecim diebus continuis, cum eadem victus ratione exſiccante, & ſi perferre nequeant, concedunt paruum pullum gallinaceum aſſum; poſtea iterum lęuiter purgant, & aliis quindecim diebus aquas prædictas exhibent cum ea victus ratione, quę in Guaiaco præſcribitur: poſt quos dies ad reliqua cibaria optimi ſucci transferunt, vt tamen per quadraginta dies à vino, & Venere abſtineãt, & bibant aquam Sarzaparillę ſimpliciorem, quę in libras ſexdecim aquę aſſumpſerit Sarzaparillę vnciam dimidiam, ferbueritque, donec relinquantur librę duodecim: alij præſtantius accipiunt Sarzaparillæ vncias quatuor à corde interno mundatas, aquæ autẽ libras ſexdecim: coquunt ad dimidias, & decocto ſolo vtuntur, pro medicamẽto, & pro potu ſingulis diebus pręparantes. Quoniam verò ſæpe fit, vt propter ægrotantium temperamentum calidius, non ſine periculo remedium id exhibeatur, excogitatæ sũt à medicis variæ mixtiones, quibus contẽperetur medicamenti vis: compertum autem experientia. eſt Sarzaparillam fęlicius commixtiones pati, quam lignum Guaiacum eſt autem Sarzaparillæ temperamẽtum paulo calidius, Guaiaci autem paulo ſiccius; idcirco vtrunq; commiſcent, & Guaiacci ſiccitatem humectantibus contemperant; Sarzaparillæ autẽ caliditatem refrigerantibus in hunc modum: aſſumunt Sarzaparillę vncias duas, ligni Guaiacci vncias quatuor, Iuiubas numero triginta ſex

demptis

demptis oſſibus, pruna paſſa demptis oſſibus numero vigintiquatuor, florum Borraginis, Violarum vtriuſque vnciam dimidiam, Hordei mundi pugillum, Aquæ libras duodecim: coquuntur donec redeant libræ quatuor: huius decocti exhibent mane & veſperi vncias decem, addentes Syrupi violati vnciam vnam. alio modo ſimplicius: Sarzaparillę vncias octo, aquæ libras ſexdecim: coquitur donec redeant libræ quatuor, quibus adduntur ſaccari libræ quatuor, exhibent vncias tres, mane & veſperi. Alio modo puluis paratur tenuiſſimus ex pulpa Sarzaparillę dempto interno neruo, cuius exhibetur pondus drachmæ vnius cum aqua decoctionis ſimplicis Sarzaparillę, mane ieiuno ventriculo, & veſperi poſt cenam, cum victu boni nutrimenti, & potu aquę eiuſdem. Quidam cum vino eundem puluerem exhibent; ſic enim ventriculum minus diſſoluit; alij addunt medicamenta purgantia. ſed hæc præter inſtitutum noſtrum ob remedij nouitatem ſubtexere libuit.

CAP. XXVIII.

RVSCVS in officinis Bruſcus vocatur, ſuffrutex in ſæpibus, locis ſaxoſis, vmbroſiſque; numeroſis caulibus, læuibus, virentibus, duris, fractu contumacibus, altitudine duorum dodrantum: foliis figura Myrthi, robuſtis, in aculeum deſinentibus; hæc nullo pediculo ramis hærent parte prona, flexa ad latus, vt non ſurſum, & deorſum ſpectent, ſed dextra, & ſiniſtra: floſculum fert Aſparago ſimilem in medio folio; quod huic peculiare eſt, & iis, quæ illi ſunt affinia: eſt enim eorum folium de natura caulis, admodum durum, ac robuſtum: fructum rotundum, ac rubentem, craſſiorem Aſparago, duobus intus oſſiculis, candidis, rotundis, quaſi carnea ſubſtantia: floret hyeme, & fructus ſeruat vſque ad alterum prouentum: radices fert albas Aſparago ſimiles, magis intortas: ramis, vtpote pungentibus, arcentibus Mures, idcirco quidam vulgò Pungitopum vocant, imitatione gręci nominis Myacanthe, quo nomine Aſparagus dictus eſt ob eundem vſum. Dioſcorides Myrthum ſylueſtrem vocat, & Myrthum acutum: folio Myrthi latiore, mucronato, in formam lanceę: baccis in maturitate rubentibus rotundis, à medio folio dependentibus, oſſeo intus nucleo: ramis cubitalibus, ab radice lentis vitilium modo, fractu contumacibus, folioſis: radice Graminis ſimili, acerba, & ſubamara: cauliculi recentes Aſparagorum vice in cibo ſumuntur; amari tamen ſunt, & vrinam mouent. Plinius de Myrtho ſylueſtri inter arbores agit cum ſatiua, eademque illi aſcribit, quæ Dioſcorides, alibi de Ruſco medicas tantum facultates ſcribit. Quamuis idem ſit Ruſcus Romanis, & Myrthus ſylueſtris, ſeu Oximyrine Græcis teſte Dioſcoride. Arabes Ruſci fructum

Cubebas

Cubebas vocant, putantes eſſe Carpeſium apud Galenum; quia nullibi Dioſcorides, de Carpeſio, & nullibi Galenus de Ruſco egit: ſed de Carpeſio diximus in Phu, cuius radices Dioſcorides tradit adulterari ſolitas Ruſci radicibus.

CAP. XXIX.

RVSCO affines tres hucuſquè nouimus, ſed nequaquam pungentes: quarum prima vulgò Biſlingua dicitur, & Bonifatia; numeroſis ab radice caulibus, ſimplicibus, dodrantalibus, & fractu contumacibus, vt Ruſci: folia fert Lauro ſimilia, quibus alterum foliolum inſidet ex medio folio exortum; vnde flos pendet, & fructus Ruſco ſimilis, minor, vnico vt plurimum oſſiculo: in vmbroſis naſcitur, montanis: laudatur ad vteri ſtrangulationes; nam folia vel radices in puluerem redacta, cochleari menſura in vino, aut iure hauſta, præſentaneo ſunt remedio: ſanant quoque Enterocelas puerorum, ſi diutius eundem puluerem ſumant pondere drachmæ vnius, cum dimidio ex decocto Conſolidæ maioris: ſed in primis diebus pullum in ramice concitant, vt impelli foras inteſtina videantur. Dioſcorides Hypogloſſum appellare videtur, de qua pauca hæc ſcribit: paruus eſt frutex; folia habens ſimilia Myrtho ſylueſtri, & tenui, comam autem ſpinoſam habenti, & in cacumine veluti paruas linguas è foliis exeuntes: Si in hunc ſenſum vertantur eius verba, nulla erit difficultas; ſed ſi vt vulgati codices habent, Hypogloſſo aſcribatur coma ſpinoſa, nequaquam noſtræ Biſlinguæ id conueniat, præter quamquod ex iis verbis innui videtur Hypogloſſum tenui folio conſtare, cum comparentur eius folia Myrtho ſylueſtri, & tenui, imò etiam ſignificatur Myrthum ſylueſtrem comam non ſpinoſam ferre, cum de Hypogloſſo dicat, ſimilem quidem eſſe Myrtho ſylueſtri, ſed comam ſpinoſam ferre: idcirco locum hunc, aut eo modo, vt dixi, eſſe interpretandum cenſeo, quaſi dicat: Hypogloſſum folio conſtare ſimili Myrtho ſylueſtri, non quidem illi, quæ inter arbores eſt, ſed exili, cui coma ſpinoſa eſt, ideſt Ruſco; aut, ſi placeat Hypogloſſo verba illa aſcribere, comam autem ſpinoſam habet, addendam cenſeo negationem. Plinius Hypoglottion vocari tradit, & Laurum Alexandrinam; ab aliis Ideam; & aliis nominibus: ramos inquit ſpargit à radice dodrantales, Topiarij ac coronarij operis: folio acutiore, quam Myrthi, molliore, & candidiore, maiore; ſemine inter folia rubro: plurima in Ida, & circa Heracleam Ponti, nec niſi in montoſis. Theophraſtus de Lauro Alexandrina inquit; circa Idam naſci; fructum ſuper folia gignit, quemadmodum Myrthus ſylueſtris, quippe fructum ambæ ſuper dorſum folij ferunt: Dioſcorides tamen aliam tradit Laurum Alexandrinam, diuerſam ab Hypogloſſo, vt mox patebit.

Al-

CAP. XXX.

ALTERA in cæteris omnibus Biſlinguę ſimilis eſt; ſed caule conſtat altiore, ad cubiti altitudinem accedente, ſimili modo ſine ramis: fructus ex medio folio ſimiliter pendet rubens, ſed magis ex parte prona: caret quoque foliolo imitante linguam: allata hæc ad nos ex Sicilia: Dioſcorides Chamędaphnem vocat, quaſi humilem Laurum: inquit enim: Quidam & hanc Laurum Alexandrinam vocarunt: virgas emittit cubitales, rectas, tenues, & læues: folia Lauri ſimilitudine, læuiora multo, ac viridiora: fructum rotundum, rubentem, foliis ad nexum: folia trita & illita, capitis dolores, & ſtomachi ardores mulcent, ad ſedanda tormina cum vino bibũtur: ſuccus cum vino potus menſes, & vrinam ciet, idem facit peſſo appoſitus: hæ facultates ſatis conueniunt cum viribus Biſlinguę: affines enim plantę, etiam plerumque in viribus conueniunt. Galenus aſſumi in cibos eius Aſparagos teſtatur: eſſe viribus perſimilem Lauro Alexandrinæ. Plinius inquit Chamædaphnæ eſt ſylueſtris frutex inter genera Lauri, eſt & Alexandrina, & quæ ſequuntur: Alibi Chamedaphnem pro Vincaprouinca accipit: deſcribit & alibi Chamædaphnem ferè vt Dioſcorides vnico inquit ramulo eſt, cubitali ferè; folio tenui, Lauri ſimilitudine: ſemen rubens, ad mixtum foliis, ſed per vnicum ramulum ſimplicem intelligere videtur; nam alioqui numeroſis virgis conſtat, ſyluoſa ſobole, ab eadem radice prodeuntibus.

CAP. XXXI.

TERTIA ramoſo conſtat caule: ramis in latera ſparſis: foliis candidioribus, caulem cingentibus, vt in Perfoliata: fructum fert rubentem, qui è ſinu folij exit, longo pediculo pendens, vt partim ex folio exire videatur, vt in prædictis, partim ex caule; quoniam caulis folium perforat: radice conſtat Ruſci, candidiore: oritur in montibus. Dioſcorides, vt puto, hanc Laurum Alexandrinam vocat; ſic enim ſcribit: folia Ruſco ſimilia habet, maiora, molliora, & candidiora: fructum in mediis illis rubentem, magnitudine ciceris: ramos ad terram ſpargit, dodrantales, aut maiores: radicem Ruſco ſimilem, maiorem, molliorem, odoratam: naſcitur in montoſis. Aliam diximus eſſe Laurum Alexandrinam, apud Plinium, & Theophraſtum.

CAP. XXXII.

FRASSINELLA vulgò appellatur, in montibus, & vmbroſis naſcens: caule ſimplici, inclinato ad terram, longitudine duorum dodrantum: foliis Lauri, latioribus, neruis ſecundum longitudinem diſcurrentibus, nullo pediculo in caule alternatim diſpoſitis: ex ſingulis foliorum alis pediculus exit; vnde plures flores pendent, candidi, oblongi: fructus rotundi, albidi; duobus, aut tribus intus oſſiculis, depreſſis: radicem habet candidam, in obliquum tendentem, geniculis veluti nodis diſtinctam, teneram, odore graui, ſapore totius plantæ inſuaui, ſubamaro: radice vtuntur mulieres ad nitorem faciei præſtandum, aquam per diſtillationem elicientes. Dioſcorides Polygonaton vocat: naſcitur inquit in montibus; frutice cubito altiore: foliis Lauri latioribus, & lęuioribus: ſapore Mali cotonei, aut Punici, cum quandam aſtrictione: flores per ſingulos exortus foliorum edit, candidos, numeroſiores, quam folia, ſupputando à radice: radicem habet albam, mollem, longam, crebro geniculatam, denſam, graue olentem, digiti craſſitudine, quæ vulneribus efficaciter illinitur, & maculas in facie delet. Plinius inter genera Polygoni recenſet, quibus vis inſpiſſandi, & refrigerandi: at non deſcribit.

CAP. XXXIII.

QVAEDAM in Alpibus naſcitur ſimilis Polygonato, flore, fructu, ac radice; ſed caule altiore, recto, aliquando bicubitali; foliis per interualla quaternis, aut quinis, anguſtis, lõgitudine digitali; colore cæſio: appellant multi Polygonaton anguſtifolium. hanc puto apud Dioſcoridem eſſe Ephemeron non lætale, de quo inquit: folia habet Lilij, ſed tenuiora; caulem parem; florem candidum, amarum: ſemen molle; radicem vnam, digitali craſſitudine, longam, aſtringentem, odoratam: naſcitur in syluis, & opacis. Plinius florem cæruleum tradit; & ſemen ſuperuacuum, reliqua conſentiunt cum Dioſcoride.

CAP. XXXIIII.

LILIVM conuallium vulgò appellatur in syluis vmbroſis, planta breuis; duobus aut tribus foliis, Polygonato longioribus, ceu Ellebori candidi, è quorum latere cauliculus erumpit nudus, in quo floſculi ordine diſpoſiti deorſum nutantes, cõcaui, labris parum ſectis,

ſectis, candidi, odoratiſſimiq; , Vere erumpentes: in Etruria Mughettos vocant; fructus fert Aſparago ſimiles, in maturitate rubentes: radices tenues, Graminis modo ſumma tellure ſerpentes, implicatas: vtuntur in Germania floribus in vino vindemmiæ, aut aqua eorumdem cum vino diſtillata ad cordis palpitationem, comitiales, paralyſim, ictus venenatos.

CAP. XXXV.

PECVLIARIS inter hæc eſt natura Dracunculi, & Ari, & reliquorum huius generis: Dracunculus, quæ vulgò Dragontea vocatur, & Serpentaria, naſcitur in vmbroſis; caule craſſo, & maculoſo, ſpecie ſerpentis, valde lęui, qui tunicis conſtat ex foliorum pediculis conueſtientibus: folia in plures partes ſciſſa, tanquam palmę digitos, vt ſingulæ folij partes, Rumicis folia videantur, inuicem implexa, & maculoſa, candidis maculis, lęuia, & mollia: nulli inſunt rami, imò neque folia; nudus enim caulis, & ſimplex vnà cum foliis ab radice exoritur: induitur autem à foliorum pediculis ſic, vt ex caule folia exoriri videantur: In cacumine ægreditur tamquam cornu, longitudine duorum dodrantum, coloris purpurei, intus inane, tenerum: conueſtit id, veluti teca, quędam foliacea, quæ cum dehiſcit, colorem eundem oſtendit, decidente cornu cum ſua teca: fructus oſtenditur in ſummo caule congeſtus, magnitudine Fabarum, qui æſtate matureſcit colore croceo, ſeminibus intus rotundis, & candidis, non oſſeis, ſed cartilagineis, duobus, aut tribus, aut ad ſummum quinis, aliquando ſingulis: radix rotunda, colore lacteo, ſuccoſa, puſtulas excitans, ſimiliter & fructus: tota planta grauiter olet, præcipue cornu cum ſua teca. Eſt aut in hoc genere cornu loco floris, aut amenti, ex ſumma fructuum ſede enatum: teca autem ex inferna. Dioſcorides Dracontiam magnam vocat, in vmbroſis circumſeptam naſcitur: caulem habet rectum, lęuem, duum cubitorum baculi craſſitudine, verſicoloribus draconum maculis, purpureis tamen euincentibus: folia Rumicis ſibi inuicem implicata: fructum in ſummo caule racemoſum, coloris primum cineracei, mox per maturitatem in crocum, & purpuram vergentis: radicem pręgrandem, rotundam, candidam, cortice tenui veſtitam. Theophraſtus Dracontion vocat, id eſt Dracunculum: radicem inquit habet cibo ineptam pęnitus, & medicis tantum commodam; nam data cum melle vtilis ad tuſſes: eius ſemine nulla in re vti ſolent: caulis varietatem quandam habet; nam verſicolore ſerpentis ſpeciem repręſentat. Plinius Dracunculi nomine duas oſtendit: Dracontij autem, vt Græci vocant, tres: ſed Dracunculum, de quo hic mētio, in Luſitania à ſe viſum teſtatur, in agro hoſpitis nuper re-

pertum: caulem pollicari craſſitudine, verſicoloribus Viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morſus eſſe remedium: ei alia figura inquit ineſt, quam Dracunculo alibi à ſe dicto, aliudue miraculum, exeuntis è terra ad primas ſerpentum vernationes, bipedali ferè altitudine, rurſuſque cum iiſdem in terram ſe condentis, nec omnino occultato eo, apparet ſerpens, vel hoc per ſe ſatis officioſo naturæ munere, ſi tantum præmoneret, tempuſque formidinis demonſtraret.

CAP. XXXVI.

GICHERVM, ſeu Gigarum vulgò appellatum, oritur in ſæpibus, & iuxta oppidorum mœnia: foliis magnis, figura ſagittæ, quaſi triangulis, læuibus, ac maculoſis; maculis candidis, vel nigris, hyeme exeuntibus è terra: vere caulem fert, craſſum, purpuraſcentem, dodrantis altitudine: in cacumine tecam herbaceam, ac modice palleſcentem fert, quæ cum dehiſcit, auriculę oblongæ figuram pręſefert, corniculo intus tenerrimo incluſo, palleſcente, fętidi odoris: fructus Draconteæ ſimilis, primum viridis, poſtea croceus in æſtate, quo tempore folia exaruerunt, ſolo relicto caule, tamquam piſtillo: radix initio oblonga, & recurua ſerpentis modo; poſtea craſſeſcit in rotunditatem: hęc quoque tactu puſtulas excitat, mulieres tamen vtuntur ad maculas faciei tollendas, & nitorem præſtandum: parant quoque ex ea contuſa, & diligenter abluta ſuccum Ceruſſæ ſimilem. Dioſcorides hanc non Draconteam, ſed Dracontion paruum appellat; quamquam ſuperflua quædam in eius deſcriptione legantur, aſſumpta ex altera Dracontia: iis igitur reſecatis apertiſſima erit hyſtoria: inquit enim: folio conſtat Hederę, magno, candidis maculis reſperſo, (quæ poſtea de caule ſubiunguntur ſuperflua ſunt): fructus in ſummo caule racematim cohęret, colore primum herbaceo, & cum maturuerit, croceo, guſtu feruens, & mordax: radix aliquatenus rotunda, bulboſa, Aro non abſimilis, tenui obducta cortice: naſcitur in ſæpibus vmbroſis, & quę ſequuntur. Plinius Dracunculum vocat, diuerſum ab eo, quem vidit in Luſitania: hic inquit radicem habet ſubrutilam, & draconis conuoluti modo, vnde ei nomen: Quidam ab Aro non diſtinguunt; ſemen eius feruens, mordaxq;: tantumque ei virus ineſt, vt olfactum grauidis abortum inferat: effoditur Hordeo matureſcente, creſcente luna; omnino habentem ſerpentes fugiunt; ideo percuſſis prodeſſe in potu, aiunt maiorem; quaſi hæc minor ſit.

CAP. XXXVII.

ARON paruum in locis aſperis naſcitur, & inter ſaxa, plurimum in monte Sancti Iuliani prope Piſas: folia hyeme fert multò minora Gichero, ſimillima Hederæ, ſubrotunda, ſine maculis: cauliculos inter folia fert, nudos, palmi altitudine, punctis quibuſdam purpureis inſignitos: in cacumine parua eſt veluti auricula, herbacea, dura, recuruo labro, è cuius ſinu corniculus paruus exit. Vere decidente auricula, grana oſtenduntur quatuor, aut quinque, Gichero craſſiora, & aridiora, primum viridia, deinde nigreſcentia: radix rotunda, magnitudine Auellanę, ſubdulcis, innocentis guſtus. Dioſcorides de Aro inquit: folia fert Dracunculi minora, & minus maculoſa: caulem ſubpurpureum, dodrantalem, piſtilli ſpecie, in quo fructus eſt croceus: radix alba, Dracunculo ſimilis, quæ decocta eſtur, vtpote cum minus acris ſit: folia ad eſum condiuntur, & ipſa per ſe ſiccata, & cocta manduntur. hæc deſcriptio, ratione fructus crocei, prædictę plantæ non conuenit: at minus conuenire poſſit Gichero, tum ratione foliorum, tum facultatis, quæ in radice. Theophraſtus hoc genus intellexiſſe videtur, cum inquit: ſunt, qui genus quoddam Dracunculi Arum appellent, quod eius caulis varietatem habeat quandam; nam alterum eſt Arum apud eumdem, quod caulem non fert, vt mox patebit.

CAP. XXXVIII.

ARON magnum, vulgò Colocaſia vocatur, oritur in Sicilia: folio grandi, amplitudine ferme Perſonate, figura Gicheri, ſed coniunctis infernis foliorum angulis, vt ſinus quidam in folio relinquatur, ſuperficie valde lęui & admodum virente, non ſine maculis quibuſdam, effigie vndatum læte virentium: pediculus id ſuſtinet craſſus baculi craſſitudine, cubitalis, & amplior; à quo folium pendet deorſum ſpectans. Vocant incolæ Pampina Paradiſi: vtuntur iis ad recentes fructus excipiendos, & caſeum recentem: radix ſubeſt rotunda, & craſſa, vt maior Dracunculus, acris quidem, ſed innocentis guſtus: hęc neque caulem, neque fructum fert: tota ęſtate viret: hyeme amittit folia: gaudet multa irrigatione. Theophraſtus Aron appellat, & Aron eſculentum: hęc ſparſim de eo tradit: folia admodum ampla ſparguntur, eadem cum latitudine caua ſunt, & Cucumeracea: caulis nullus: neque flos: radix cibo idonea: & folia in aceto cocta; ſuauis, & ad fracta vtilis: radix eſt toto corpore mollis, quaſi ſine cortice, carnoſa; alteram habet tenuem & neruoſam, vt dubitetur, an radicis nomine dici debeat,

quemadmodum & in Cypero hæc, vt incrementum capiat, cum foliis luxuriatur, folia deflectentes ipſa circum obruere ſolent, quo planta non in germina excreſcat, ſed totum alimentum in ſuum attrahat caput. Plinius de Aro loquens ſimiliter eſculentum intelligit, magnę cum Dracontio litis. Quidam enim eamdem eſſe dixerunt. Glaucias ſatu diſcreuit, Dracontion ſylueſtrem Arum pronunciando. aliqui radicem Aron appellauere, caulem vero Dracontion, in totum alium: nam Ari radix nigra in latitudinem rotunda, multo quoque maior, & qua manus impleatur, miris laudibus celebrata, & in cibis & in medicaminibus. In foliis Ari caſeus optime ſeruari traditur. In Aegypto Aron vocant inter genera Bulborum; Scyllæ proximum amplitudine; foliis Lapathi: caule recto, duum cubitorum baculi craſſitudine: radice mollioris naturæ, quæ edatur, & cruda. ſed hoc genus Aegyptium adhuc viſum non eſt à nobis. Ex his colligere licet Dioſcoridis codices perturbatos eſſe, cum in minori Dracunculo multa legantur, quæ Aro eſculento conueniunt, vt verba illa: caſeus foliis inuolutus à putredine defenditur: radix cocta, crudaue ad ſanorum vſus pro olere recipitur. In Inſulis Balearibus coctam radicem cum melle multo in conuiuiis placentarum loco offerunt: & in Aro quædam leguntur, quæ Dracunculo minori cōueniunt, vt fructus croceus. inter cætera autem nomina reperitur apud Dioſcoridem Cyprios vocare Colocaſion, quod nomen hodie ſeruatur apud nos, quamquam ęquiuocum cum Faba Aegyptia; quam Plinius Colocaſiam vocari tradit.

CAP. XXXIX.

ARISARON inter ſæpes naſcitur, non longè ab vrbe Roma, herbula, quæ in fine æſtatis floret ante foliorum exortum; exerit enim à terra corniculum cum ſua teca purpureum, Serpentariæ ſimilem, ſed longe minorem, palmum non excedentem, quo arefacto ſemina intra terram concipiuntur, breuiſſimo cauliculo intra terram latente: Hyeme folia fert ab radice, anguſta, & oblonga, Lilio ſimilia: vere ſemina iam perfecta ſunt, colore candicante: aduentante æſtate ſiccantur folia: radix eſt rotunda, vt Serpentarię, quæ perfecta eſt, Nucis magnitudinem implet, cui cauliculus ineſt cum ſemine, reliquæ multæ circa eam minores Oliuæ magnitudine. Alterum genus ex Sicilia aduectum eſt, cuius radix digitali longitudine conſtat, ad modum tenella, & quaſi perſpicua, cui alia rotunda inſidet durior, & nigra exterius: huius folia maiora ſunt, quaſi Rumicis; corniculus quoque maior: germinat hæc quoque iiſdem temporibus, vt altera: & ſemen intra terram condit. Dioſcorides Ariſarum vocat: exigua inquit herbula eſt, cuius

radix

radix Oleæ magnitudinem implet, lõge maioris acrimonię, quam Aron. Aris à Plinio vocatur: naſcitur inquit in Aegypto, ſimilis Aro, minor tantum: minoribuſque foliis; & vbique radice, quæ tamen Oliuæ grandis magnitudinem implet. Alba geminum caulem: altera vnum tantum emittens. vnum mirandum ingens: contactu genitali cuiuſque fęminini ſexus, animal in perniciem agi. an id abortum ſignificatur. Quod autem ei tradit folia Aro ſimilia, ſed minora, innuere videtur id genus, quod nos ex Sicilia habuimus: folia enim inſunt Rumicis, qualia Aro Aegyptio tradidit.

CAP. XL.

AD genera Dracontij tradita à Plinio ea eſt reducenda, quę in paluſtribus naſcitur Germaniæ: radice oblonga, geniculata, quæ à ſingulis geniculis, vnum pediculum ſurſum attollit, in cuius cacumine vnicum folium eſt Hederę figura, in acutum deſinens, & in ſinu eiuſdem fructum fert racemoſum, rubentem, & acrem, Gichero ſimilem. De hac Plinius inquit inter Dracontia, tertia demonſtratio fuit; folio maiore, quam cornus: radice Harundinea, totidem, vt affirmabant, geniculata nodis, quot haberet annos; totidemque eſſe folia. Hi ea ex vino vel aqua contra ſerpentes dabant. Primum autem Dracontium apud eumdem puto eſſe Biſtortam vulgò appellatam, de qua alibi ſermo eſt. ſecundum vero genus adhuc incompertum eſt.

Finis Libri Quinti.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER SEXTVS.

CAP. PRIMVM.

LEGVMINA inter fruges numerantur; quia eorum ſemina in cibos veniunt: condita hæc ſunt in vaſculis oblongis, chartilagineis, quę ſiliquas vocant, ex altero earum latere pendentia, adnexaque, qua parte cor eſt, ſuperno ſiliquæ dorſo, in quibuſdam adeò farctè, vt ex contactu anguloſa reddantur, vt Cicercula, Mochus: in aliis diſtantia, vt quodammodo ſeptis interciſa ſiliqua videatur, vt in Faba, & Lupino: flores in omnibus inferius ſedent, & tamquam vaginulæ naſcentem ſiliquam amplectuntur, ex duplici folio conſtantes, quorum alterum inferiorem ſiliquę catinam tegit; alterum ſupra eius dorſum protenditur in labrum deſinens, latum, & ſuperius reflexum: folia ferunt magna ex parte diuiſa, coniugatim pediculo adnexa, poſtremo tamen in quibuſdam impari, vt in Faſiolo, Trifoliis, & Ciceri: in aliis capreolus datus eſt, ex poſtremo folij pediculo exortus, vt Piſo, Vicię: caulis pleriſque infirmus adminiculo egens.

CAP. II.

FABA ſemen eſt inter legumina maximum, & quò maius, eò magis in longitudinem depreſſum eſt; minora autem rotundiora ſunt, & modice oblonga: color aliis albicans; aliis niger: rubras quoque fabas vidimus: continentur in ſiliqua funguſa, vt plurimum ternæ Fabæ, ad ſummum quinæ, quod rariſſimè contingit: caules ab eadem radice fibroſa plures mittit, ſimplices, & per ſe ſtantes, cubitales, quadratos, & concauos: folia alternatim diſpoſita, in duas partes ſubrotundas, aut quatuor diſſecta, carnoſa, breui, & inutili capreolo: flores in foliorum alis ſemper geminos, oblongos, candidos, macula intus nigra. Theophraſtus de Faba inquit: pars ſeminis, vnde principium germinan

di

di mentulę effigiem præbet: exit foliis pluribus, rotundis: caulibus pluribus, ſine ramis, geniculatis, & inanibus, quaſi culmis erectis. Differentias habet colore, & ſapore; candida dulcedine præſtat. Plinius ſolam fabam inter legumina vnicaulem tradit, ideſt ſine ramis, vt Theophraſtus, & enodem: folio rotundo, & multiplici: in flore eius ineſſe literas lugubres, ideo quoſdam ea non veſci: ex Varrone damnantur, & Pythagorica ſententia, vel quia mortuorum animæ ſint in ea, vel quia exiſtimatur ſenſus hebetare, & in ſomnia facere, eſſe & ſylueſtres Fabas in Mauritania. Fabarum farinam Lomentum appellari. Galenus Fabas conſtare inquit ex ſubſtantia fungoſa, & flatulenta, quomodocumque pręparentur, vi quadam detergendi. Dioſcorides ſolas vires tradit, prętermiſſa hyſtoria, tamquam notiſſima: Adiungit Fabam Aegyptiam in lacubus naſcentem; ſemine Fabis ſimili, maiore, & nigricante: at non in ſiliqua, ſed in folliculis, quaſi veſparum fauis: folio amplo: radice Harundinis, craſſiore, quę edatur cocta, & cruda, Colocaſiam vocant: de eadem etiam Theophraſtus, & Plinius; ſed hoc genus adhuc non viſum eſt; quamuis Colocaſię nomine alia hodie intelligatur in genere Ari, vt ſuo loco explicatur.

CAP. III.

PISEOLVS vulgò appellatur ſemen candidum, & rotundum, in ſiliqua ferè columnari, breuiori, quam Fabæ: caules fert infirmos, humi procidentes, ſed vbi adminicula adepti fuerint, aſſurgunt clauiculis amplexantes, vltra bicubitalem altitudinem, quo modo & fęcundiores redduntur: folia multipartita, rotundiora, & graciliora, quam Fabæ, albidioraque, ſed binis ad pediculi nexum latis: flores in longo pediculo binos, latiores, quam Fabæ, colore aliis candido, aliis rubente, aut vario: gratiſſima omnium leguminum eius grana recentia, ac tenella ante perfectum incrementum, tum cruda, tum cocta, vel per ſe, vel cum ſuis tecis, ſed cum adoleuere, virus quoddam cum duritie contrahunt, citiſſimeq; perforantur à vermiculis, qui ipſis innaſcuntur: extant eius aliquę differentiæ magnitudinis & paruitatis. cui in ſiliqua pauciora inſunt grana, grandiora ſunt, & rotundiora. cui plura, eadem minora ſunt, & magis farcta. omnium ſiliquę, quò magis terræ vicinę ſunt, magis ſcabioſæ redduntur, ac veluti leproſæ. Græci numero multitudinis tantum proferunt, Phaſiolos, & Phaſeolos appellantes, vt Galenus animaduertit; alios à Phaſelo: manduntur, inquit, recentes cum ſuis ſiliquis, quas lobos appellant, vnde & ipſi Phaſioli Lobi, ideſt ſiliquæ dicuntur: inueterati non ſeruantur, propter humiditatem, ideo ſiccari ſolere, vt hyeme perdurent, quo modo eumdem vſum præſtare,

quem

quem Piſa: eoſdem Dolicos appellari teſtatur apud Theophraſtum, Hippocratem, & Dioclem. Theophraſtus de Dolicho, Siliquam Theodorus vertit: ſiliqua, inquit, longa affixeris, aſcendet, & frugifera fiet, alioqui eruginoſa reddetur: perit celeriter. Dioſcorides Phaſioli, inquit, inflat, difficilè concoquuntur; ſed virides aluum emolliunt, contra vomitiones idonei: in ſummis foliis capreoli inſunt, vt teſtatur in Iſopyro. Plinius Faſeolum vocat, cui folia venoſa; eius ſiliquę cum ſuis granis manduntur: ſerere licet, qua velis terra ab idibus Octobris in calendas Nouembris: ex his patet Faſeolos antiquorum nequaquam eſſe eos, quos vulgò Faſolos vocamus; nam ęſtate ſeruntur, perficiuntur in Autumno, ſeruantur optime incorrupti, facillimè coquuntur, ſed noſtros Piſeolos paucis literis mutatis, vt ex deſcriptione patet.

CAP. IIII.

PISVM peregrinum eſt in Italia ſemen, Piſeolo noſtro paruo in cæteris ſimile, ſed colore viridi etiam cum perfectum eſt, diuque perdurat incorruptum Piſeolus viridis appellatur planta quoque ſimilis: foliis paulo oblongioribus: floribus purpureis. Theophraſtus folium tribuit oblongius; caulem humi procidentem; ſiliquam cylindratam, ideſt figuræ colunnaris: & ſemina intus talem figuram ſequentia. Plinius eadem confirmat; caules in terra ſpargi, ſi non habeant adminiculum: quo modo & deteriora fiunt: folia multiplicia, oblonga: ſeri in Grçcia menſe Nouembri, vt Lentem, locis apricis: nam frigoris impatientiſſimum eſt, ideo in Italia non niſi verno tempore, terra facili, ac ſoluta: ſemen angulos habet: ſiliqua cylindracea. Serapio ſemen deſcribit inquiens; granum paruum eſſe non abſimile Eruo maiori; colore viridi: oculum habens pupilla in albo nigra: plantam vero & ſiliquam ſimilem Phaſeolo. Galenus Piſis ſubſtantiam tradit, ſimilem Fabis, minus flatuoſam, minus detergentem, & quæ tardius deſcendat. Dioſcorides Piſorum non meminit, vt videatur cum Phaſiolis comprehendiſſe.

CAP. V.

ISOPYRON ſemen eſt ſimile Eruilio, atrum, rotundum, quod, dum viride eſt, coquitur, vt Piſeolus, ſed perfectum negligitur; eius planta ſponte prouenit inter ſegetes; caule fermè ſimplici, cubitali, procumbente in terram, niſi adminicula habuerit: folia fert non diuiſa, vt cæteris leguminibus contingit, ſed integra, ternum digitorum latitudine, in tres capreolos deſinentia: florem in alis foliorum fert, luteum: ſiliquam

ſiliquam Piſeolo tenuiorem. Dioſcorides de Iſopyro inquit; aliqui Phaſiolon appellant; quia folium in ſummo; capreolos fert vt Phaſiolus: capitula inſunt in ſummo caule, tenuia, plena ſeminis, quod Melanthio ſimile guſtu: folium Aniſo ſimile: huius ſemen cum Melicrato potum, ad vitia thoracis, & tuſſim confert, Hepaticis, & ſanguinem excreantibus vtile: hęc Dioſcorides. profectò folium optime quadrat, at ſiliquas tenuia capitula vocauit, ſemina atra quidem ſunt, vt Melanthium, forte & guſtu ſimili, ob quandam acredinem, qua pollent ad pectoris vitia, vt Eruum. Plinius de Iſopyro ſic habet. Iſopyron vocant aliqui Faſeolum; quoniam folium, quod eſt Aniſo ſimile, in pampinos torquetur: capitula ſunt in ſummo caule, tenuia, plena ſeminis Melanthij.

CAP. VI.

ERVILIVM quod vulgò Rubilium vocant, tamquam Piſeolus ſylueſtris eſt: venduntorque eius grana recentia, aliquando pro Piſeolis: deprehendūtur autem, quoniam decoctione ruffeſcunt, & duriores permanent: cum perfecta ſunt, nigra redduntur, ſed decorticata, pallida ſunt: gracilior eorum ſiliqua: folio conſtat bipartito, anguſto, digitali fermè longitudine, medio capreolo, flore purpureo, aut roſeo, qui geminus in longo pediculo eſt: caules fert Piſeolo ſimiles: oritur ſponte inter ſegetes. Quoddam genus in ſyluis naſcitur, pluribus in eodē pediculo floribus, roſeis: ſiliquis tenuibus, nigris. Plinius modò Eruilium, modò Eruiliā vocat: ei folia lōgiora: ſerenda pręcipitur iuxta apū aluearia; quia apes ea maximè delectantur: granū eius decorticatur, & toſtum pinſitur, vt Lens. Theodorus Eruilium vertit id, quod à Theophraſto Ochros vocatur, quamuis aliquando Ciceram vertat, quaſi putauerit idem eſſe, Eruilium & Ciceram, & Ochrum. de Ochro Theophraſtus inquit; caulis humi procidit: folio conſtat oblongo: ſemen diuturnum eſt; quia plenè id habet, quod putredinem arcere, & tutari poſſit, quippe calidam & ſiccam naturam. Galenus Ochrum comedi teſtatur, maceratum in aqua, donec radices produxerit, ſumptum ante alios cibos ventrem ſubducere, nullam habere qualitatem manifeſtam, ideo in medio poni: Hippocratem citat de Dolichis, & Ochris loquentem, quod celerius ſecedant, quam Piſa, ac minus flatum gignant, & magis nutriant. De Cicera mentio eſt apud Columellam, qui pabuli potius generibus, quam leguminibus eam adnumerari teſtatur; nam bubus datur Erui modo, nec hominibus inutilis, ſapore nihil differens à Cicercula, colore tantum diſcernitur, qui nigro proprior.

CAP. VII.

CICERCVLA ſemen eſt altera parte depreſſum, quaſi effigie cunei: cortice leuiſſimo, albo, aut nigricante, aut vario, in ſiliqua breui, & lata: planta breuior Eruilio, humi procubens; multis ramis: folia ſimili modo bipartita, & anguſta, breuioraq;: flores purpuraſcentes: ſeritur gracili ſolo: legumen hoc caput tentat, & officit luminibus. Plinius inquit, eſt & Cicercula minuti Ciceris, inæquales angulos habens, veluti Piſum, dulciſſimum autem, quod Eruo ſimillimum, firmiuſque, quod nigrum, & ruffum, quamquod album. Theophraſtus Lathyron vocat, vt Theodorus putat Cicerculam vertens: folio, inquit, oblongo conſtat, non rotundo, vt pleraque legumina: caulis humi procumbit. Galenus de Lathyro inquit; ſubſtantia ſimilis eſt Ochris, & Phaſelis, craſſiori tamen; ideo magis nutrit. In Aſia plurimum vtuntur ruſtici, non ſolum, vt in Alexandria Ochris & Phaſelis, ſcilicet aqua macerantes, donec radices emiſerint, ſed etiam vt phacoptiſanam parantes.

CAP. VIII.

QVI vulgò in Etruria Mochi appellantur, ſeruntur in Alpibus ad pabulum brutorum: planta in totum ſimilis Cicerculæ: tenuioribus foliis: ſeminibus ſimili modo anguloſis, candicantibus, vel nigris, minoribus, & in ſua ſiliqua magis farctis, aſperioribuſque: hæc columbis gratiſſima ſunt, vtiliſſimaq; ad fętificandum. Dioſcorides Orobum vocat: frutex eſt, inquit, paruus, & tenuis: folio anguſto: ſemina in valuulis fert. Theophraſtus inquit: diutiſſime floret; caulis in latus tendit, vt Lentis: ſiliquas figura tereti fert, vt Piſum, in quibus ſemina continentur ſe inuicem tangentia: durant hæc longo tempore, incorrupta: ſeruntur & mature & ſero: ſed ſi quis vere ſerat, facilis, gratuſque fit, non grauis. differentias habet, & colore, & ſapore: candidus dulcedine præſtat. Orobus à Theodoro Eruum conuertitur. Plinius de Eruo ſcribit, non operoſam eius eſſe curam: Martio menſe ſatum noxium eſſe bubus; item autumno grauedinoſum. primo autem vere innoxium fieri ſatum. Galenus de Orobo inquit, in aqua dulcoratum boues paſci, homines prorſus abſtinere, niſi in magna fame: nam inſuauiſſimus, & praui ſucci eſt. Medici autem vtuntur præparatis ad modum Lupinorum Orobis cum melle ad craſſos humores ex thorace, & pulmone educendos: albi minus medicamentoſi ſunt, quam flaueſcentes, aut palleſcentes: biſcocti & in aqua dulcorati inſuauitatem

depo-

deponunt, ſimul & facultatem abſtergentem, & incidentem, relicta terreſtri ſubſtantia, citra inſignem amaritudinem.

CAP. IX.

ARACVS exilis eſt planta; dodrantis altitudine: foliis Cicerculæ: flores fert luteos; ſiliquas longiores, tenuiores, rotundas, & nigras, in quibus ſemina rotunda nigra, & ſcabra: oritur inter ſegetes, gracili ſolo. Theophraſtus inquit. Aracus in Lente naſcitur: ſemen ſcabrum, & durum. Galenus idem teſtatur: ex Lente inquit degenerat: ſemen ineptum cibis: alibi inquit. Quod Aracon vocatur in Aſia ſylueſtre quoddam rotundum, ac durum, Eruoq; exilius, in fructibus cerealibus repertum, quod ſeligentes proiiciunt. Alibi Aracus ab eodem vocatur, ſemen Lathyro ſimile, adeo vt multi putarint, ab eo nequaquam genere diuerſum eſſe, quandoquidem & vſus ipſius omnis, & facultas Lathyri facultati ſimilis eſt: niſi quod Araci duriores ſunt, minuſquè facile elixantur, & ideo concoctu difficiliores.

CAP. X.

LENS ſemen eſt in rotunditate depreſſum, candicans, aut ruffeſcens, valde læue, in ſiliquis breuibus, & compreſſis: planta dodrantali altitudine, ramoſa: foliis multipartitis, exilibus, oblongis; extremo capreolo floſculos fert candicantes, vel purpuraſcentes: ſeritur locis aridis. differunt amplitudine ſeminis, & exilitate: probatur latum, & candidius: ruffum, & paruum deterius eſt: elixatur in cibos: perfectum tantum Greci Phacon vocant. Theophraſtus eius ſemen puſillum eſſe ſcribit, vnde fertiliſſimum inter legumina; caulis in latus tendit: ſiliquas paruas, & læuiter latas fert pro figura ſeminis. Plinius duo genera eſſe tradit in AEgypto; rotundius; nigriuſque: alterum ſua figura, vnde vario vſu tranſlatum in lenticulas nomen: Equanimitatem fieri veſcentibus tradunt. Galenus ſuccum melancholicum creare teſtatur, aſtringere, & laxare, ideo ventrem perturbare, niſi abiecto primo iure, iterum affuſa noua aqua coquantur. Dioſcorides oculorum aciem hebetare tradit longo vſu. Arabes decoctum Lentium laudant ad febres peſtilentes, quas lenticulares vocant, quia exanthemata in illis erumpentia lenticulas repręſentant.

CAP. XI.

VICIA ſemen eſt nigrum, aut maculoſum, Lente rotundius, in ſiliqua rotunda, prælonga, & nigra: caules vltra cubitum attolluntur adminiculis innixi ſuis capreolis: folia multipartita, vt Lentium foliolis, ſubrotundis: flores oblongos, purpureos, aut in cæruleum vergentes: ſeritur in campeſtribus ad pabulum brutorum, quamuis & ad hominum vſum in fame panibus Triticeis admixta eius farina: differunt ſemina inuicem, craſſitie, rotunditate, amaritudine: amarius, quod tenuius eſt, & rotundius: huius ſiliqua breuior, & aſpera. Plinius inquit Vicia pingueſcunt arua, nec agricolis operoſa: ſeritur Decembri vſque ad Martium: amat ſiccitatem: nec aſpernatur vmbroſa; non ſerenda inter vites; nam langueſcunt. Galenus Vicię ſemina, inquit, figura non rotunda conſtant, vt Fabę, ſed aliquantum depreſſa, & Lentium: reponuntur cum ſiliquis, & tota planta ad pabulum brutorum; per famem etiam hominibus in vſu pręcipue tempore veris, dum recentia ſunt, inſuauia, & concoctu difficilia, aluum aſtringunt, & ſuccum melancholicum gignunt magis, quam Lens.

CAP. XII.

APHACA ſemen eſt in Triticis frequens, longe exilius Vicia, & depreſſius, nitore quodam ſplendens, colore nigro, aut vario, maculis albicantibus: in ſiliqua ruffa, ac depreſſa, longiore quam Lentis, cauliculos fert tenues, & infirmos, cubitales, binis per interualla foliolis nullo pediculo adnexis, ſubrotundis medio vtrinque è lauiculo, & flore luteo. Dioſcorides in aruis naſci tradit, altiorem Lente: foliis tenuibus; ſiliquis Lenticula maioribus, in quibus ſunt ſemina terna vel quaterna nigra, Lente minora, facultate aſtringente. At folia tenuia non videntur prædictæ plantę conuenire, cum ſubrotunda ſint, pollicis latitudine; Lenti autem multò exiliora inſint: verum ſi integrum Lentis folium aſſumatur, diuiſum in multa foliola, profectò longe ſuperabit Aphacæ folium, quamuis in binas tantus partes diuiſum. Theophraſtus Aphacam non inter legumina, ſed inter Cicoracea deſcribit, de qua nos ſuo loco agimus: videtur autem aliquando etiam Aphacam inter legumina recenſere, vt cum inquit, celeriter perit, vt Dolichus: eius ſiliquę ſequiter latæ: in Aphacis naſcitur Securidaca: ſero inter legumina ſeritur, ſed in his videtur aliquam ſpeciem Lentis ſignificare; Lens enim celeriter à vermiculis eroditur, ſeriturque inter legumina ad cibum hominum, non iumentorum, vt quam hoc loco deſcripſimus.

com-

comprobat Galenus, qui naſci Securidacam non in Aphacis ſcribit, vt Theophraſtus, ſed in Phacis, ideſt Lentibus: Aphacam autem tamquam Viciæ affinem tradit ad brutorum pabulum colligi ſolitam à ruſticis. Plinius Aphacem vocat, vt ab altera Aphaca diſtingueret, quę inter Cicoracea reponitur: huic tenuia admodum ineſſe folia, inquit; caulem Lenticula puſillo altiorem: ſiliquas maiores: ſemina tria, vel quatuor nigriora, madidiora, & minora Lenticula: per madidiora ſignificare videtur lubricum leuorem, qui peculiaris eſt in Aphacæ ſeminibus.

CAP. XIII.

IAM explicentur, quæ inter legumina capreolis carent. inter hæc Cicer principem locum tenet: ſemen propendentibus teſticulis ſimile, in tenuem apicem quaſi mentulam deſinens, qua parte principium germinandi continetur: cortice rugoſo obductum, quaſi ſeroto: color aliis ex candido palleſcit: aliis ruffus: aliis niger. continentur duo, ad ſummum tria in ſiliqua breui, tumida, & cartilaginoſa: ſeritur æſtate, ac citiſſime perficitur: ramos fert lignoſos, cubito breuiores: folia in multas partes diuiſa, ſubrotundas, & ſerratas, ſubhirſutas: in ſingulis foliorum alis ſingulos fert floſculos candicantes: tota planta virens ſalſuginem quãdam continet, ſubacidam in ſuperficie: expetitur in cibis etiam recens, crudus, coctuſque. Erebinthon Gręci vocant. Theophraſtus inquit inter legumina ſeritur, vtroque tempore mature, & ſero, vt grandeſcat, cum putaminibus madefactum ſeritur: pars vnde principium germinandi, qua nectitur ſiliquæ, prominet, & mentulæ ſpeciem gerit: exit foliis multis; caule lignoſiſſimo, qui tendit in latus: radicem omnium leguminum altiſſimam habet, quæ nonnunquam ex latere mittit: diuturniſſime floret; pauciſſimis diebus perficitur; nam diebus quadraginta poſt ſementem abſolui poteſt: ſiliqua rotunda, parua, pauca ſemina continet: differunt colore, & ſapore; nam candida dulcedine præſtant: differunt & magnitudine, odore, & forma, vt Arietinum & Columbinum: cum floret, nocet pluuia, contra quam in cæteris leguminibus, quia abluta ſalſugine tabeſcit radicitus: ruffum, & nigrum, firmius eſt, quam album. Plinius inquit; Ciceris natura eſt gigni cum ſalſugine, ideo ſolum vrit, arietino capiti ſimile, vnde ſic appellatum album, nigrumque: eſt & Columbinum, quod alij Venereum vocant: candidum, rotundum, lęue, arietino minus. Aetius & Columella quoddam Orobięum cognominant, Eruo ſimile. Galenus tradit, quæ nigra ſunt, arietina vocari in Bytinia, quæ & exigua, maiore vi abſtergendi, ideo ad renum calculos pollere: omnia Venerem ſtimulant, & creduntur ſemen gignere, idcirco exhiberi equis admiſſariis. Dioſcorides ſatiuum

uum & ſylueſtre tradit: inter ſatiua quoddam arietinum vocari: de ſylueſtri inquit, foliis conſtat ſatiuo ſimilibus, odore graui, ſed ſemine diſcrepat. hoc genus videtur ſignificaſſe Theophraſtus cum dixit inter cæteras differentias, quoddam odore differre. & Aetius Orobięum hoc idem appellaſſe videtur, nam ei vim tradit attractoriam, diſcuſſoriam, inciſoriam, & abſterſoriam, lienem, iecur, & renes expurgare, ſcabiem, & impetiginem exterere, parotidas, & teſtes induratos diſcutere, maligna vulcera ſanare: quæ profecto Ciceri ſatiuo per ſe non inſunt, niſi cum Eruo admiſceatur, vt Dioſcorides animaduertit. Eſt autem Cicer ſylueſtre, vt exiſtimo, planta in collibus naſcens, cauliculis dodrantalibus, tectis; in quibus folia alioqui Ciceris ſatiui, ſed paucioribus, diuiſuris, ternis ſcilicet foliolis, oblongis, ſimili modo ſerratis, & hirſutis, adiunctis appendicibus ad pediculi nexum: ſpecie Ononis (vnde quidam Ononim lęuem appellant): floſculos fert, & ſiliquas exiliores Cicere, & ſemina in his parua, & rotunda, ſubflaua: tota planta odore conſtat valde medicato, Theriacam imitante, vnde vulgo Theriacaria herba vocatur, laudata ad vermes enecandos.

CAP. XIIII.

PHASELVS, qui vulgò Faſolus appellatur, ſemen eſt candidum, effigie nauiculæ, eiuſdem nominis, ex dorſo ſcilicet recuruum, renis ſimilitudine; eius cor in parte ſima eſt, qua macula quædam nigra pupillę oculi modo continetur: eius ſiliquæ longiſſimæ, rotundę, ac recuruæ, effigie corniculorum: ſeritur æſtate in aruis: perficitur in Autumno. Planta viticulas fert, humi procumbentes, Conuoluuli modo, vicinas plantas circum amplexantes, quamuis capreolis careant: folia in ſingulis pediculis terna, figura Hederæ, in acutum deſinentia: flores pallidos: quamuis autem ſit amplexi caulis, non tamen ei adminicula adhibent, vt Piſeolis: non enim minus frugifera redditur. pręter candidos extant nigri, vel maculoſi, & ſubrubentes: diſtant & craſſitie, ac tenuitate: comeduntur non ſolum perfecti; ſed & recentes crudi, & cum ſuis tecis cocti: Aliud genus peregrinum apud nos ſeritur in hortis opere Topiario, viticulas enim fert longiores adminiculis egentes: ſiliquas breuiores, ſed latas, & falcatas, inſtar ſiliquæ arboris: ſemina grandiora noſtris Phaſelis, ac magis depreſſa, leuioraque, ac nitentia: color aliis ex toto candidus, qui magis probantur in cibis; aliis melleus; aliis maculoſus; aliis lineæ nigræ in candido circumaguntur, Phaſelos Turcicos vocant: hi recentes inſuaues ſunt, perfecti coquuntur in cibis, vt reliqui. Galenus Phaſelum, inquit, alium eſſe à Phaſiolis: comedi in Alexandria maceratum in aqua, donec radices emiſerit, more Fęnigręci,

Ochri,

Ochri, & Lupinorum: ſubſtantia mediocri conſtare: præſumi ante cibos ad aluum molliendam. Paulus comedi etiam inquit integrum cum ſuis ſiliquis viride, quemadmodum & Dolichon: genus candidum recipit in compoſitione quadam ad renes, ſed eo loco Phaſeolus legitur, non Phaſelus: Dioſcorides Smilacem hortenſem vocat (aliæ enim ſunt Smilaces, vt aſpera, & læuis, & quædam inter arbores) huic tribuit folia Hederæ, molliora: caules tenues, & viticulas veluti clauiculos in multam longitudinem, vicinas plantas amplexantes, opere Topiario: fructum Fænigræci, longiorem, habitioremque, in quo ſemina renum ſimilia, non vnius coloris, aliqua ex parte ſubfulua: recentes ſiliquę Aſparagi modo coctę, cum ſeminibus vrinam cient, & tumultuoſa ſomnia faciunt; Lobia vocantur, à quibuſdam Aſparagus. hæc deſcriptio partim noſtrates Faſeolos oſtendit, pręſertim ſiliquæ ſimilitudo cum Fænogręco, partim Turcicos vocatos, cum ſeminis varios colores tradit. Qui autem ab antiquis dicantur Phaſioli explicatum eſt à nobis in Piſtolo. ſed verbum Lobia æquiuocationem facit; nam apud Dioſcoridem fructum Smilacis ſignificat: apud Galenum autem, & Aetium Lobos eſt Phaſiolorum ſiliqua.

CAP. XV.

FAENVMGRAECVM ſemen eſt Phaſelo longe gracilius, ac depreſſius, fermè quadratum, ſubflauum, odore quodam cum decoquitur medicato, ſuccumque reddens glutinoſum, ſeminis Lini modo. Planta ſemicubitum non excedit, ramoſa: ternis foliolis in ſingulis pediculis, inſtar Trifolij pratenſis: floſculos fert ſubcandidos: ſiliquas corniculis ſimiles, Phaſelo breuiores, ac duriores. Galenus in cibis aſſumi ſcribit, eodem vſu, quo Lupini eſitantur, magis autem aluum ſubducere; in medicamentis emolliendi, & dolores mitigandi facultate pollere. græce Telis vocatur, ab aliis Buceras, & Aegoceras à bouis, & capręcornu. Plinius Fænumgręcum à Latinis Siliciam appellari ſcribit, quę quanto peius tractatur, tanto melius prouenit: ſeritur ſcarificatione ſulcorum, quatuor digitorum altitudine.

CAP. XVI.

TRIFOLIVM omne à Fęnogręco, & Phaſelo, tamquam ſylueſtre quoddam, diſtare videtur; nam omnibus terna inſunt in ſingulis pediculis folia, & ſemina, aut ad Phaſeli, aut ad Fænigręci figuram accedunt, ſed exiliora multo: ſiliquas alia ferunt intortas, veluti cornu arietis, vt Medica; alia cocleæ modo implexas, vt plurima, quæ in

ſegetibus

ſegetibus naſcuntur, & in incultis; alia rectas, & breues, vt plurimum folliculis florem tegentibus incluſas, vt Trifolium bituminoſum, Lagopus, Loti genera, & quædam inter pratenſia. Trifolium pratenſe voco, quod in fęnalibus campis, & inter ſegetes ad pabulum iumentorum ſecatur; infirmis caulibus, aut ſtratis in terram, aut procumbentibus. multæ eius differentiæ, magnitudinis, & paruitatis, tum foliorum, tum caulium, tum fructus. Quibuſdam macula eſt in folio nigra, aut candida lunæ falcatæ figura: folium omnibus ſubrotundum, aliquando in extremo ſinuatum. Grandioribus ſiliquę inſunt in ſpiras recuruę: floſculus luteus in breui pediculo inter folia: ſpiræ nunc pauciores, nunc plures, nunc cõpactæ vt figuram Lentis præſeferat, nunc ſolutę; aliis lęues, quæ & latiores ſunt; aliis aſperæ; aliis in ambitu veluti aculeatę, non tamen pungentes. Quoddam genus in incultis pręcipue marittimis oritur, cuius fructus, Tribuli modo, robuſtiſſimis aculeis armatur: hoc humi ſtratum eſt, & breuius: foliis minutis, candidiſque: ſemina in omnibus ad renis ſimilitudinem efformata continentur, inuicem diſtantia. Quoddam genus vidi, cuius ſiliqua valde lata, ac falcata erat effigie lunę, aut ferri æquini; lanuginoſis foliis; humi ſtratum. Quæ floſculos multos in vno pediculo ferunt, veluti capitulum conſtituentes, ſiliquas ferunt breuiſſimas, & rectas floccis ſimiles: floris color aliis candidus: aliis purpureus; vnum in hoc genere floſculis palleſcentibus reperitur, veluti floccis aridis. Quibus flos candidus eſt, & macula in foliis candida, iis odor quidam ineſt ſuauis, nõ tamen ſi naribus admoueatur, ſed ſiquis ſuper herbam deambulet: id quò breuius, eò odoratius eſt: prouenit iuxta ſemitas, & in pratis. hoc genus Dioſcorides Lotum vrbanam appellat: naſci eam inquit in viridariis, quos Gręci paradiſos vocãt: aptiſſima enim eſt ad herboſas ſemitas, atque areas in viridariis parandas; humilis enim herbula, obambulatium pedes non offendit: interim cum pedibus calcatur, ſuaue quid ſpirat; valet ad oculorum nubeculas, albugines, atque alia viſum obſcurantia eius ſuccus cum melle adhibitus, quam facultatem videntur medici à natura edocti in foliis albuginem oſtendente, vt in aliis pleriſque ſolet. De aliis Trifolij pratenſis generibus Dioſcorides propriam mentionem non facit, ſed tantum inter attributa, vt in Medica, & Loto syluestri, & Ononide, quarum folia comparat Trifolio pratenſi, aliquando Lotum pratenſem vocat. Plinius de Loto Vrbana: Lotum herbam vocans Homero teſte inquit, primam nominatam fuiſſe inter herbas ſubnaſcentes Deorum voluptati, non niſi poſt annum naſcitur ex ſemine ſuo. Theophraſtus Lotum in caule tantum foliatam naſci, non ſimul ex omnibus ſeminibus, ſed partim anno primo, partim ſecundo: ſed alia multa apud eumdem de Loto habentur, quæ Loto Aegyptiæ conueniunt, aut arbori Loto.

LOTVS

CAP. XVII.

LOTVS ſylueſtris vulgò Trifuli, & corrupto vocabulo Tripull vocatur; prouenit in ſyluis, & fluminum ripis: caule erecto, bicubitali, multis ramis brachiato: folia fert in ambitu ſerrata, & quę à radice latiora, rubra linea diſcurrente: floſculos luteos, aut candidos, in tenui quadam veluti ſpica diſpoſitos prodeunte ex foliorum alis: ſiliquas breues, & exiles fert: ex floribus vtpote odoratis extrahitur aqua per diſtillationem, quæ per ſe quidem nequaquam grata eſt, at aliis odoratis admixta, valde gratum & perſeuerantem odorem pręſtat. Alterum genus peregrinum apud nos, Trifolium Balſaminum vocant, ob odoris vehementiam, qui ſpirat è ſemine; caule breuiori: foliis ſimilibus: flore non in ſpica, ſed in rotundis capitulis cæruleo: ſemine flauo, odore valde medicato. Quoddam genus latifolium ex Armenia allatum: odore ingrato. Dioſcorides Lotum ſylueſtrem Trifolium minus appellari ſcribit, vt ſcilicet differat à Cytiſo, quod Trifolium maius appellatum eſt: conſtat inquit caule bicubitali, ac maiore; alis multis; foliis Loti Trifoliæ pratenſis: ſemine Fænigræci multo minore, guſtu medicato. Theophraſtus hoc genus Loti intellexiſſe videtur, cum recenſet inter odorata, quibus vtuntur ad vnguenta: nam Loti nomen inquit ęquiuocum eſſe, cum genera plura ſint flore, folio, caule, fructuque diſcreta; inter quæ recenſetur & illud, quod Melilotum vocatur, ſic enim legendum puto non Meliaſſitos, quod Theodorus vertit Melfrugum: diuerſa quoque viribus in vſu cibario, & quod nō eadem loca deſiderent. in his innuit Lotum Aegyptiam, quę in paludibus naſcitur, & in cibos venit, ſemine, ac radice omnino diuerſa à ſupradictis, vſu, & loco, & forma. At Melfrugum apud Plinium ex ſententia Dioclis ipſum Panicum eſt: facilis autem fuit commutatio inter hæc duo verba Melilotos & Meliaſſitos: ſed de Meliloto Græcorum non inter Trifolia, vt puto, quærendum eſt; ideo alibi de illo agemus. Serapio tamen inter Arabes Melilotum aliquam ex his, quas diximus intelligere videtur: inquit enim herbam eſſe foliis rotundis, & virentibus, raris, circa exiles ramulos: ſemen in ſiliquis tenuiſſimis, & rotundis, in quibus rara granula clauduntur, glauci, pallidiue coloris, rotunda, Sinape minora: ex Meliloto autem potiſſimum ſiliquę, & clauſa intus granula in vſu habentur. putauit autem id à Dioſcoride Melilotum vocari colore Croci, odoratum. in hac deſcriptione videtur Serapio intellexiſſe illud Loti genus, quod nos Trifolium Balſaminum appellauimus: eius enim ſemen cum ſiliquis odoratiſſimum eſt, & reliquas conditiones omnino repreſentat. Alibi omne genus Loti, idem Serapio Handacoccam vocat, includens etiam Lotum Aegyptiã, de Loto Aegyptia nos alibi loquimur.

CAP. XVIII.

TRIFOLIVM Bituminoſum in marittimis naſcitur, gracili ſolo: foliis initio rotundis, procedente tempore in acutum deſinentibus, magnitudine ferme Phaſeli: tactu glutinoſo: odore medicato: caules fert rectos, ſubaſperos, ac nigricantes, cubitales, ampliореſque: flores purpureos, capitula quædam conſtituentes, in longis, & rectis ramulis: ſemina farcta in capitulis, quorum ſiliquæ breues, hirſutę in cuſpidem deſinunt foliaceam, vnico intus ſemine in rotunditate oblongo, ſapore medicato: copioſum in Ilua, vbi incolæ Dictamum vocant, celebrantes aduerſus venena. Dioſcorides Triphyllon, & Oxytriphyllon, & Menyanthes, & Aſpalthion, & Enicion vocat. frutex ſupra cubiti altitudinem virgas habet tenues, iunceas, & nigras: folia Loti arboris ſimilia, terna in ſingulis germinibus, quibus tenellis odor vt Rutæ, cum adoleuerint Bituminis: florem purpureum: ſemen latum, & quadantenus piloſum, altera parte cornutum, antennę modo: radicem longam, gracilem, & firmam. Scribonius tradit, plurimum in Sicilia, & in portu Lunenſi: foliis & ſpecie Trifolij communis, plenioribuſque, & lanuginoſis, in extremo aculeatis, fruticem eſſe altitudine duum pedum, altioremque, cui odor grauis. Galenus ſcribit Trifolium, cum vere parturit, Iacintho ſimile: quod de flore intelligendum eſt, & ſemen agreſti Cnico ſimile, vnde Cniceum vocatum eſt. Vis plãtę calida, & ſicca, vt Bitumen, cui odore eſt ſimilis, vtrinque tertio ordine: pota laterum dolores ab oſtructione ortos iuuat; vrinam & mẽſes prouocat, decocta admodũ, deinde morſibus Aranei, vel Viperæ quoq; ex aquę fotu adhibita ipſis medetur, & dolores ſtatim ſedat. Sin autem in alio non cõmorſo ſanum locum eodem fotu circumdederis ſimilem ſenſum, ſimileſque dolores iis, quo morſus inuehit, omnes efficit, vt re vera miraculo dignum opus videatur, videlicet herbã & morſum ſanare, & ferarum modo ſanam partem praue afficere. At res minus miranda apud Dioſcoridẽ, qui aquam, qua quis venenatum vlcus ſanauerit, ſi alteri applicetur, vim veneficam inferre ſcribit. Plinius Trifolium inter coronarias recenſet, Minyanthes, ſeu Aſpalthion, ideſt Bituminoſum, maiore folio, quo vtuntur coronarij: Alterum acuto Oxytriphyllon Tertium ex omnibus minutiſſimum. videtur per Oxytriphyllon acidum Trifolium intelligere, quam alibi Oxym vocat, de quo nos alibi egimus: Tertium verò genus pratenſe fuerit.

LAGO-

CAP. XIX.

LAGOPVS, quaſi pes Leporinus, inter Trifolia oſtenditur, quæ in ſegetibus proueniunt ad pabulum iumentorum: caule recto fermè cubitali: foliis oblongis, anguſtis, lanuginoſiſque: in cacuminibus ramulorum veluti ſpicas fert lanuginoſas, leporini pedis ſimilitudine, floſculis albicantibus, vel rubentibus, tenuibus, inter furfuraceas membranulas, & exiguis ſeminibus: extant quædam differentiç magnitudinis, & paruitatis: Maiori folia inſunt latiora, quam Oleæ, & cçtera ſecundum rationem: Minori valde anguſta, & ramuli tenuiſſimi. Dioſcorides non deſcribit, tantum inquit in ſegetibus oriri, aſtringentis facultatis; nam in vino pota aluum ſiſtit, aut ex aqua in febre: ad inguinum inflammationes alligatur. Hippocrates Lagopyron vocat furfuribus ſimile, cũ inaruit: folio paruo, quaſi oleagineo, longiore, quod cruentis vulneribus imponitur. Galenus Leporariam herbam vocat, quamuis alibi Lagopum ex Dioſcoride.

CAP. XX.

MEDICA ſeritur in Hiſpania fçni gratia, viuitque multos annos radice, vt ſingulis annis demeti ſæpius poſſit, Alfalfam vocãt, frutex eſt multis ab eadem radice cauliculis, cubitalibus, infirmis, vt procumbant in terram: folia fert parua, ac ſerrata, initio tamen latiora, vt Loti ſylueſtris numeroſa: floſculos in foliorum alis ſpicatos, cæruleos: ſemina exigua, oblonga, flaueſcentia in corniculis recuruis, vt cornu arietis, valde exiguis. Dioſcorides inquit, cum recenter prodiit Trifolio pratenſi ſimilis eſt, procedens folia anguſtiora gerit; caules Trifolij: ſemen Lentis magnitudine, corniculorum modo intortum, quod ſiccatum iucundi ſaporis gratia ſali condimentario admiſcetur, Viride, quibus refrigeratione opus eſt, illiniri ſolet. Herba tota pro Gramine vtuntur, qui pecora alunt. Plinius ex Media in Italiam aduectam eſſe ſcribit: ſeri ad pabulum pecorum tanta dote, vt vno ſatu plus tricenis annis durare credatur.

CAP. XXI.

ONONIS, quam quidam vulgo Bonagam, alij Bulimacam vocant, ſola inter ſuffrutices Trifolios aculeum gerit: A longis & lentis radicibus caules fert ſemicubitales, lignoſos, ſimplices, frequentibus foliis, oblongis, ſerratis, & ſubhirſutis, initio latioribus,

& tactu glutinoſis, odoratiſque, procedente tempore iis decidentibus, ſubnaſcuntur aculei, atque alia foliola anguſta per totum caulem, inter quę flores ſubrubentes,& ſiliquæ rotundæ, Ciceris modo, tenuiores: floret æſtate: paſſim reperitur, præcipuè tenui ſolo. Huius radix deraſa ex vino albo pota, mirificè vrinam impellit, præcipuum calculoſis remedium. Theophraſtus Ononim tradit ramis aculeigeram, annuo folio Rutaceo, per totum caulem diſpoſito, ea forma, qua in corollis necti ſolent comprehenſus vndique & floribus & ſiliquis: in ſegetibus, & læto ſolo oritur, agricolis infeſta, viuax, extirpatu difficilis, cum radix à latere anno ſequenti germinet, & in profundum agat: germinationem incipit æſtate: perficitur Autumno. Plinius inquit poſt ver ſpinoſa fit, antea Fænogręco ſimilis, fruticoſior, hirſutior, odore iucundo, ramoſa. Dioſcorides & Ononim, & Anonim vocat: ramos inquit fert fruticoſos, dodrantales, & maiores; frequentibus geniculis; alis multis; capitulis rotundis: foliis Lenticulæ tenuibus, puſillis, ad Rutæ aut Loti pratenſis folia accedentibus, ſubhirſutis, odoratiſque: Muria conditur antequam ſpinoſa fiat, cibis gratiſſima; rami acutas ſpinas habent, tamquam ſpicula firma: radicem albam, quæ excalfacit, & extenuat, cuius cortex in vino vrinam ciet, & calculos frangit: per capitula rotunda ipſas ſiliquas intelligit: folia autem Lenticulæ, ea, quæ in ſecunda germinatione oriuntur, accipit, quæ & Rutæ comparantur, quia oblonga ſunt, & parua. Loto autem pratenſi aſſimilat ea, quæ latiora ſunt, in prima germinatione orta, quæ vere agitur, antequam ſpinoſa fiat.

CAP. XXII.

QVOD vulgò Melilotum appellatur, herbula eſt ramis multis, circa radicem ſtratis in orbem; tenuibus foliis. quaſi Serpilli, in breui pediculo ternis, adnatis duobus, veluti aliis ad pediculi nexum: flores fert in ſummis ramulis quinque aut ſex in orbem diſpoſitos lutei coloris, aliquando ad croceum vergentis: ſiliquas oblongas, & tenues, in quibus ſemina Fænigræci exigua. Tota planta odore caret, ſaporis inſipidi cum quadam aſtrictione: oritur paſſim iuxta ſemitas. Huius flores officinę pro Meliloto antiquorum ſubſtituunt, quamuis præter colorem croceum alia nulla qualitas legitimi Meliloti inſit, vt loco proprio oſtenditur. Alia tamen in ſylueſtribus & veteribus ædificiis naſcitur, breuior: foliis ſubhirſutis, candidioribuſque: flore veluti in capitulis copioſo, odoris exigui, Lotum æmulantis: ſiliquas fert incuruas. hanc multi legiptimum Melilotum putant. ſed hæc forte ad Melilotum Serapionis reduci poſſit; cõgener enim eſt cum Loto, cuiuſmodi ſignificaſſe videtur Dioſcorides, cum inquit naſcitur & in

Cam-

Campania circa Nolam, colore in luteum langueſcente; odore infirmo. At non ineſt ea odoris præſtantia, vt mereatur inter Sampſucum, & Marum connumerari, vt facit Dioſcorides. Nos herbam Sanctæ Mariæ legiptimum Melilotum putamus, de quo ſuo loco patebit.

CAP. XXIII.

GLAVX in aſperis naſcitur, pręcipue marittimis: pluribus ab eadem radice cauliculis, lignoſis, ſubaſperis: folia fere ſine pediculo, vt vulgare Melilotum, quaterna, aut quina ex eodem exortu, candida, vt Cytiſi, ſed anguſtiora, oblongioraque, & magis hirſuta, guſtu aſtringenti: flores in ramulorum cacuminibus congeſtos, prope folia, ex candido purpuraſcentes: ſiliquas rotundas, & breues, rubentes, in aculeum infirmum deſinentes. Dioſcorides de Glauce inquit: ſimilis eſt Cytiſo, aut Lenticulę foliis, quę ſuperne virent, auerſaque candidiora ſpectantur: ramulis à terra exiliunt, quini, ſeniue, tenues, ab radice dodrante alti: flores Violæ albæ, purpurei exeunt, minores tamen: naſcitur iuxta mare: coquitur cum hordacea farina, ſale, & oleo in ſorbitione, ad reuocandam extincti lactis vbertatem. Plinius Eugalacton antiquis appellatum ſcribit, cuius ramuli in terram ſerpunt, & reliqua ex Dioſcoride tranſcribit: ſed loco verbi ἀπό γῆς: ideſt à terra, legit ἐπί γῆς, ideſt in terra: ſed prior lectio verior eſt.

CAP. XXIIII.

POLIGALA in marittimis naſcitur ſimilis vulgari Meliloto: latiore folio, molli: flore ſingulari, in ſummis ramulis, grandi, pallido: ſiliquam fert longam, & quadrangulam, exiguis ſeminibus, guſtu aſtringenti: Dioſcorides inquit palmi altitudinem petit; foliis Lenticulę; guſtu aſtricto, quæ pota lactis vbertatem facit, vnde appellatio. Plinius inquit in caule ſummo foliis conſtat Lenticulę, & reliqua, vt Dioſcorides.

CAP. XXV.

TRAGOS in marittimis naſcitur: ramulis multis ab eadem radice procumbentibus in terra, lignoſis, tenuibus, dodrãtalibus: foliolis puſillis, nigricantibus: in cacumine floſculos candicantẽs fert: & fructus Glauci ſimiles, ſapore vehementer aſtricto. Alterum genus in totum grandius, bicubitali altitudine: foliis Glauci, latioribus, vtrique ſapor acerbus, tum foliis, tum fructui, qui veluti grana Tritici

acer-

aceruata, & in aculeum infirmum tamen deſinunt. Dioſcorides hoc nomine vnam numerat inter fruges, de qua alibi dictum eſt. Alteram, quę & Scorpius vocatur, in marittimis naſcens, puſillus frutex, in terram procumbens, oblongus, non magnus, dodrantalis, aut maior: folia autem non habet: in ramis veluti acinos puſillos, ruffos, magnitudine Tritici, acuto cacumine, guſtu multum aſtringente, numeroſos. Plinius inquit Herba Trogos, quam aliqui Scorpion vocant, ſemipede alta, fruticoſa; ſine foliis: puſillis racemis, rubentibus: grano Tritici, acuto cacumine, & ipſa in marittimis naſcens: alibi eamdem Tragion & Scorpionem vocat, veprem ſine foliis racemis rubentibus ad medicinæ vſum. Sed quod ſine foliis traditur, repugnat prędictæ plantæ. At ſuſpicor hanc conditionem adiectam eſſe propter ęquiuocationē, cum Scorpio Theophraſti, quam Theodorus Nepam vertit, cui nulla folia, niſi ſpinæ pro foliis habeātur, vt in Aſparago, de qua nos alibi loquimur, quod Plinius ſignificauit, cum de Tragio, ideſt Trago dixit, veprem eſſe ſine foliis, non enim Tragos ſpina eſt, ſed hoc Nepæ Theophraſti conuenit.

CAP. XXVI.

LVPINVS, ſemen eſt in rotundam latitudinem depreſſum, colore pallido, ſapore amaro: quod tamen aqua calida præmaceratum fuerit, amaritudine dimiſſa, gratum guſtui redditur, vt citra aliā coctionem eſitetur: eius planta cubitalis eſt altitudinis, ramoſa, lignoſaque, vt Cicer: folia in ſingulis pediculis, vt plurimum ſeptena, oblonga, ſtellatim diſpoſita: flos in foliorum alis candicans, aut ad cæruleum vergens: ſiliqua ſimilis Fabæ, ſed grana inuicem magis diſtant, latiorque eſt: ſeritur menſe Auguſti, ac paulo ante colligitur. aliud genus ſponte prouenit in locis harenoſis, breuius: foliis anguſtiſſimis: ſiliquis tenuibus: floſculis cæruleis. Dioſcorides græce Thermon vocat, ſatiuum & syluestrem. syluestres ſatiuis ſimiles, ſed omnino minores eiuſdem facultatis. Theophraſtus ſparſim de Lupino hęc habet, natura syluestris eſt, culturam nullam patitur. ſemen diuturnius, male tamen prouenit, niſi protinus ab area terræ mandentur, non vult obrui terra, nam etiam ſi ſuſpenſum in herbis procul à terra maneat, germinat tamē, & radicem in terram agit, ſi ſub alta ſeratur materia, radices obſiſtentes verſus terræ ſummum præſcindunt, valenterque germina edunt: ſolum arenoſum, & vitioſum poſcit. Viride nullum animal mandit, quia amarum: ſemina in ſiliqua magnopere interſepta continentur, cui parte quadam concaua nectuntur. Plinius circumagi folia cum ſole teſtatur, vnde agricolis horas etiam nubilo demonſtrat: ter floret: eo pingueſcunt arua, & vineæ: ſi depaſtum ſit in fronde, inarari protinus ſolum opus eſt.

Quod

Quod igitur Theophraſtus dixit viride à nullo animali mandi propter amaritudinem, de fructu intelligendum eſt, nam hodie etiam pro boum pabulo ſeritur inter Rapas.

CAP. XXVII.

ALIA planta hodie à ruſticis Lupinus ſylueſtris vocatur: oritur prope flumina præcipue in marittimis: caulibus humi repentibus, cubitalibus, circa radicem ſubrubentem: Folia fert diuiſa Lentis modo: foliolis ſcilicet coniugatim, in pediculo diſpoſitis; colore, & figura Lupini, infernè candicantibus, supernè viridibus: flores in racemulis oblongis, colore ſanguineo. ſiliquas vagina incluſas, tenues, aſperas, interſeptas, ac depreſſas, quaſi Lentes, inuicem hærentes: ea pingueſcunt iumenta, & à morbis curantur. Alia gracilior in aſperis, & petroſis naſcitur; dodrantalibus cauliculis erectis: foliis ab radice longioribus, nulla ferme diuiſura, in caule autem crebris diuiſuris, gracilioribuſque: floſculos fert veluti in capitulis rubentes; & exiguas, ac breues ſiliquas folliculis incluſas: radice nititur tenui colore buxeo: his non abſimile videtur Helenium Aegyptiū apud Dioſcoridem deſcriptū ex ſententia Crateuę; Herba inquit eſt, cubitalibus ramis, Serpilli modo, per humum repentibus: foliis Lenticulæ circa ramos, ſed longioribus, crebriſque: radice pallida, digiti minoris craſſitudine, per ima tenui, ſuperne craſſiori: cortice nigro naſcitur in marittimis, & collibus.

CAP. XXVIII.

ASTRAGALOS humi ſtrata, eſt, ſimilis Helenio Aegyptio: foliis numeroſioribus, tenuioribuſque: flores ſimiliter ſanguineos fert racematim in ſummis ramulis: ſiliquas autem corniculis ſimiles, rubentes: radicem craſſam, ac lignoſam, ſupernè in multos ramos inuicem implicitos diuiſam, vnde germina erumpunt: oritur in marittimis, gracili ſolo. Dioſcorides ſcribit paruum eſſe fruticem, humi ſtratum: foliis, & ramis Ciceris: flore purpureo, paruo: radice rotunda, Rafani modo, grandi, quæ adnatas appendices firmas habet, nigras, præduras, veluti cornua inter ſe implicatas, guſtu aſtringentes: naſci in uentoſis, opacis, & niualibus. Plinius inquit: Aſtragalus folia habet longa, inciſuris multis, obliqua; circa radices caules tres, aut quatuor foliorum plenos: flore Hyacinthi: radices villoſas, implicatas, rubras, præduras: naſcitur in petroſis, apricis, & niualibus.

LEPORIS

CAP. XXIX.

LEPORIS auricula vulgò appellatur herba multis ramis, humi ſtratis: foliis indiuiſis, prçlongis, inſtar Leporinæ auriculç: floſculis luteis in ſummis ramulis vt Securidacæ: ſiliquas fert longas, & tenues, hirſutas, inuicem implicatas: ſeminibus diſtantibus: prouenit læto ſolo. Dioſcorides Clymenum vocat: ei inquit, caulis Fabæ, quadratus: folia Plantaginis: folliculis ſupra caulem inflexis inuicem vt Polyporum Cirri: probatiſſimum eſt è montibus: celebratur ſuccus ad ſanguinem ſiſtendum. Plinius Clymenum à rege quodam appellatum ſcribit: vnum quidem foliis Hederæ, ramoſum, articulis prçcinctum, graui odore, ſeminibus Hederæ. His intelligit quam alibi Periclymenum vocari diximus. Alterum Græcorum ſententia, Plantagini ſimile, caule quadrato, folliculis inflexis, vt Polyporum Cirri.

CAP. XXX.

SECVRIDACA ſemen eſt apud nos peregrinum, omnium amariſſimum, vt ſi vel minimum eius deguſtetur, ingens amaritudo ſentiatur, depreſſum eſt quadrangu'a figura, ancipitem ſecurim præſeferens, colore rubro; extat & pallidum. Planta ſimilis Viciæ; frequentibus ramis, humi procumbentibus; foliis frequentioribus, læuibus: flores fert luteos, in longo pediculo plures, in orbem diſpoſitos: ſiliquas digitales, depreſſas, & aduncas: Dioſcorides Hedyſaron, & Pelecinon vocat: fruticem in ſegetibus, & Hordeis naſcentem: foliis Ciceris: ſemine ruffo in ſiliquis aduncis corniculorum modo, quod ancipitem ſecurim æmulatur, vnde nomen, amaro: expetitur in Antidotis, ſpem concipiendi adimit, ſubiectum cum melle ante coitum. Apud Theophraſtum Theodorus Securinã vocat ſecuri ſimilem: naſcitur in Aphacis, & necat. Plinius inquit Lentem ea ſtrangulari. Galenus quoque Lentem in Securidacam degenerare teſtatur.

CAP. XXXI.

ALTERVM genus Securidacç apud nos oritur in ſyluis grandioribus; ramis tenuioribus; ſiliquis inſtar Meliloti vulgaris, ſemina intus habet oblonga, ſubalbida: floſculos ſimili modo in orbem diſpoſitos, albos, aut ſubrubentes.

CAP. XXXII.

AD Securidacam reduci poſſet & ea, quam vulgò vocant Sferracauallo, ab aliis Lunaria; oritur in montibus, in totum minor Securidaca: foliolis figura cordis: floſculos fert ſingulares, luteos: ſiliquas depreſſas, alternatim ſinuatas, in quibus ſemina effigie Lunæ falcatæ, aut ferri æquini, vnde nomen. Chimici hanc in archanis habent ad coagulationes argenti viui, quamuis & aliç Lunariç ad eumdem effectum celebrentur.

CAP. XXXIII.

QVAEDAM gracili ſolo naſcitur, tenuibus ramulis, dodrantalibus, ſparſis: foliolis candicantibus, Lente minoribus: floſculis luteis, aduncis, vt vulgare Melilotum: quidam Athyllidem primam putant: at ſapor non ineſt ſalſus.

CAP. XXXIIII.

CAPRAGO vulgò appellatur, alibi Gralega, in Hetruria Auanote, frequens eſt in aruis frugiferis; ramis cubitalibus, firmis: foliis Viciæ, multo longioribus, læuibus: flores fert racematim, cçruleos, vel purpureos: ſiliquas nigras, Vicia breuiore: floret çſtate: perficitur autumno. eius ſucco tumentes ob venenum boues ſanant infuſo in os. Quidam aquam diſtillatam in peſte exhibent.

CAP. XXXV.

ONOBRYCHIS in montibus riguis naſcitur, ſimilis Capragini, breuior: flore rubente, corallij modo: ſiliquas nigras fert, longas, vt Vicia. Altera latioribus foliis conſtat, rarioribuſq;: flore purpureo: ſiliquis ſimilibus. Dioſcorides folia ei tribuit Lentis, longiora paulo: caulem dodrantalem: florem puniceum: radicem paruam: in vliginoſis, & incultis. Plinius circa fontes eodē modo deſcribit.

CAP. XXXVI.

SENA noſtràs frequens eſt in agro Piſtorienſi, ſeriturque in quibuſdam Florentiæ locis: caule conſtat cubitali: foliis latioribus Sena Orientali: guſtu glutinoſo: flores fert luteos: ſiliquas com-

preſſas, & falcatas, anguſtiores Orientali, linea vtrinque per medium inæqualiter extuberante; ſeminibus nigris, compreſſis, figura cordis: vtuntur hac Medici loco Senæ Orientalis, ſed longe inefficacior eſt ad purgandos atros humores.

CAP. XXXVII.

TELEPHIVM vulgò, à noſtris herba Amoris vocatur, herbula præcipue in vineis naſcens, candicans: tenuibus ab radice cauliculis, ramoſis, in quibus rara inſunt folia, indiuiſa, rotunda, læuia, & pulpoſa, breui pediculo adnexa, binis appendicibus, veluti foliolis adiunctis: floſculos fert luteos in ſummis ramulis: & ſiliquas Meliloto vulgari ſimiles, ob quarum ſimilitudinem cum cauda ſcorpionis, à quibuſdam Scorpioides cenſetur: huius folium cum ſaliua applicatum cutim rubificat, aliquando & puſtulas excitat: vnde nunc vſus puellaris in amore explorando: ſi enim cutem rubefacit tantum, amoris putatur indicium: ſi puſtulas excitat, odij. hunc vſum antiqui poetę Telephio tradiderunt, vt apud Theocritum, ob id Philthron quoque appellata eſt. Dioſcorides Telephium, Portulacam quoque ſyluestrem vocari tradit; nam Portulacæ ſimilis caule, & foliis, alas binas in ſingulis geniculis habet: ramuli inſunt à radice ſeni, & ſepteni: foliis cęruleis, craſſis, lentis, carnoſis: flore luteo, aut candido: oritur in incultis, maxime inter Vites. facultas ineſt detergendi & ſiccandi; nam ſenis horis illita folia ſanant vitiliginem albam. Plinius eadem ex Dioſcoride habet. Quoddam genus fruticoſum peregrinum apud nos cauliculis multis, lignoſis: foliis diuiſis, vt Securidacæ, ſed craſſis Portulacę modò & candicantibus, binis appendicibus rotundis, vt alterum, ſapore magis aſtringente, & vrente linguam: flores plures in vno pediculo, vt Meliloti vulgaris lutei & ſiliquæ tenues caudam Scorpionum imitantes.

CAP. XXXVIII.

QVAEDAM in incultis, & ſaxoſis naſcitur, ramulis humi ſtratis, palmi longitudine: foliis frequentibus, ſubrotundis, indiuiſis, hirſutiſque, inter quæ floſculi ſunt lutei, & folliculi tumidi, veluti vtriculi; in quibus ſiliqua clauditur breuis, interſepta rotundis ſeminibus.

CORO-

CAP. XXXIX.

CORONEOLA, ſeu Corneola vulgò ab infectoribus lanatum appellatur, ſuffrutex lignoſus, cubito breuior; rectis ramulis, ſtriatis: foliis ſimplicibus, figura Lini, latioribus: copioſo flore, luteo, ſimili Geniſtæ, ſed tenuiori; ſiliquas fert exiles: oritur in syluis, eo inficiunt colore luteo, vnde non immerito Lutea herba dici poſſit apud Plinium, qua tingebatur Chryſocolla, vt linum, & lana.

CAP. XL.

ALIVS ſuffrutex Coroneolę ſimilis, altior: ramulis obſequioſis, lanuginoſiſque, qui anno ſecundo aculeis rectis armantur, quibus alij à latere inſunt aculei, vt in ea, quam ſpinam Chriſti vocant: folia fert Polygoni: flores Geniſtæ, minutos: ſiliquas breues, & latas Lentis modo, in quibus pauca ſemina continentur. Tota plāta ſapore auſtero, & glutinoſo predita eſt cum modica amaritudine: naſcitur in incultis, & humectis. Videtur hæc apud Dioſcoridem eſſe alterum Acacię genus, quod in Cappadocia & Ponto naſcitur Aegyptię ſpinæ ſimile, tenerius, humile, infirmius, cruciformi aculeorum implexum vallatum; foliis Rutæ: ſemine Lenticulæ minori, in folliculis coniugatis ternum aut quaternum capacibus in autumno, ſucco aſtringenti.

CAP. XLI.

GLYCYRIZA, quaſi dulcis radix, vulgò autem corrupte Liquiritia, ſuffrutex eſt, cuius radix ſucco dulci prędita eſt; commaducatur enim, vt ſuccus deuoretur, reliquum expuatur, quod fibroſum eſt, ſunt pręlongæ radices, digiti craſſitudine, ſarmentoſæ, intus flaueſcentes, ſerpunt in terra, virgas ferentes multas, bicubitales, lignoſas, annuas tamen: folia in longo pediculo coniugatim diſpoſita, ſubrotunda, vt Rhus, tactu glutinoſa: ex alis foliorum racemulus exit flore purpureo, ſiliquis breuibus: naſcitur in Apulia monte Gargano: ſeritur apud nos in hortis admodum viuax. Dioſcorides fruticulum inquit eſſe, qui virgas fert bicubitales, & folia circa eas frequentia, Lentiſco ſimilia, pinguia, tactu glutinoſa: florem Hyacintho ſimilem. fructum Platani pilularum magnitudine, aſperiorem, in quo ſiliquę, vt Lentis, fuluæ, prælongæ, radices prolixas Buxei coloris, vt Gentianę ſub aſtrigentes, dulces: hæ ſuccum reddunt, vt lycium, qui linguę ſubditus, vt liqueſcat, vtilis eſt aſperæ arteriæ, & quæ ſequuntur. Theophraſtus

Scyticam vocat: eſt inquit radix dulcis: naſcitur apud Meotim: vtilis ad anhelitus, & ad tuſſim ſiccam, & ſthoracis vitiis; vlceribus quoque prodeſt ex melle. ſitim extinguit, ſi teneatur in ore; ideo ea Scythas tolerare ſitim vndecim & duodecim dies affirmant. Plinius, famem quoque ea ſedari, eademque ſcribit, quæ Dioſcorides, eo excepto, quod folia Echinata tribuit, numerans inter ſpinoſas pro Schino, ideſt Lentiſco, Echinum legens.

CAP. XLII.

ALTERVM eſt ſimplicis vaſculi genus, cui ſeminis ſedes in medio eſt, circa quam ſemina diſtributa ſunt extrinſecus protegente vaſculo, vt Lychnide, Onagra, Chelidonio maiori. Horum ſemina longe magis numeroſa ſunt, & minora, quam in leguminibus; quia in illis ſimplicior eſt ſeminis ſedes in ſiliquæ dorſo, & tota cauitas ſeminibus data eſt: in his ſeminis ſedes multam partem cauitatis replet, & vndique abiuncta eſt à vaſculo, vt in Lychnide: in quibuſdam hæret duobus lateribus, vt in Papauere corniculato. Incipiamus autem ab iis, quæ cum Lychnide magis conueniunt. Horum vaſcula veluti capitula ſubrotunda, cum areſcunt, dehiſcunt in multas rimulas, & plerumque oſculo quodam ſemen effundunt, recuruatis in ſummo, veluti denticulis: flores ferunt ex plurimis foliis conſtantes ad minus quinque, ex ſede fructus enaſcentes, alio extrinſecus folliculo florem protegente: folia omnibus indiuiſa ſunt, & gemina in ſingulis geniculis, nulla in cibis aſſumuntur ab hominibus.

CAP. XLIII.

LYCNIS Coronaria flos eſt paruæ Roſæ ſimilis, ex quinque tantum foliis conſtans, colore rubenti, aut albo, eius planta cubitalis, candida, & molli lanugine obducta eſt; ramulis rectis; paucis foliis, oblongis, ſimilibus Cynogloſſæ, anguſtioribus: calyces in cacuminibus fert Roſæ ſimiles, ſtriatos, in quibus ſemina ex ruffo nigreſcunt: colitur in hortis inter coronarios flores, quamuis odore nullo conſtet. Dioſcorides ei tradit florem albæ violæ, purpureum, quo corollæ factitantur. Plinius Lychnin flammeam, & Roſam græcam vocat, non niſi in humidis naſcentem; numquam excedere quinque folia, Violæ magnitudine, odore nullo, inter flores æſtiuos. Apud Theophraſtum Theodorus Lucernulam vertit, inter flores æſtiuos & coronarios. Quamuis autem à nemine planta deſcribatur: ex nomine tamen coniicere licet, quæ hic deſcripta eſt, Lychnim eſſe; quia eius folia tomentoſa,

mentoſa, lucernarum luminibus ſunt apta, vt etiam illa, quæ inter Verbaſci genera dicta eſt, Lychnitis. Alia ſponte oritur in aruis inter Triticum vltra cubitalem altitudinem, recta; foliis anguſtioribus, nigrioribus: calyce in longiores barbulas deſinente: flore ſimili magis purpurascente: ſemine atro, vt Gith, ideo quidam Gittonem vocant. Hæc Lycnis ſylueſtris dici poſſit, ob maximam affinitatem; quamuis hæc quoque non deſcribatur à Dioſcoride; tradit enim in omnibus vrbanæ ſimilem.

CAP. XLIIII.

ALIAE ſunt plantæ forte antiquis Lychnides appellatæ: floribus in ſummo caule congeſtis, vmbellæ modo, tenuioribus, venuſtis, quorum alij coccineo colore ſplendent, ex quinis foliolis conſtantes, in extremo ſinuatis, vulgò Oculum Chriſti vocant: allatus hic flos ex Creta, caules fert multos, & ſimplices, craſſos: frequentibus foliis figura noſtræ Lychnidis Vrbanæ, colore virenti, ſubhirſutis: calyces fert tenues, & oblongos: Alij ex puniceo purpuraſcentes videntur noſtræ Lychnidi ſimiliores; ei folia ſunt lęuia, ac mollia. Tertium genus eſt in totum exilius: floſculis Centauri minoris: oritur in montibus: ex eo autem hos flores Lychnides appellatas coniicio; quia Dioſcorides Centauri minoris florem Lychnidi ſimilem tradit.

CAP. XLV.

FLOS Gariofilus, quam alij Violam Damaſcenam vocant, peregrinus quondam in Italia, nunc familiariſſimus inter flores altiles principem locum tenet: incuruis ramis, craſſis geniculis: foliis Porraceis, breuioribus, craſſis, & in caule deorſum incuruatis: radice ſuperius ramoſa, flexuoſaque, alba, apta ad propagandum auulſione: calyces in ſummis ramis fert longos, ac læues, florem tegentes, é quibus erumpit flos proximo Roſarum amplitudine: foliis conſtās in extremo, tenuiter laciniatis, eiſque numeroſis; adeo vt aliquando abrumpatur calyx, medio ſtamine capreoli modo intorto: color plurimis rubentis Roſæ, aliis magis ſaturatæ purpuræ, atque hi nobiliores habentur; aliis candidior modico rubore aſperſus; aliquando guttis ſanguineis maculatus: odor ſuauis, qualis in Aromate Gariophyllo: floret in æſtate poſt Roſam diuturne: ſunt, qui per totam hyemem floreant ob quandam in cultu diligentiam: Intra floris calycem vaſculum eſt paruum, rotundum, nigro ſemine plenum, quod ſatum aut nō prouenit, aut degenerat in ſylueſtrem. Sylueſtris in totum tenuior, ſine odore: oritur in montibus,

tibus, & pratis, & ædificiis, colore tantum commendabilis, rectis cauliculis: eius quoque multæ differentię; magnitudinis & paruitatis: diſtant & numero foliorum, & colore; nam & rubentes, & purpurei, maculoſi, & albidi reperiuntur ex paruis foliis conſtantes: Alij prætereà ſunt inter candicantes, roſeo colore, numeroſo folio, calyce breui, veluti capitulum conſtituente, quod genus colitur à matronis peregrinũ: extat & minimi floris, qui vix erumpat è ſuo calyculo, ſed coloris ſaturatæ purpuræ. Apud antiquos de domeſtico nullam video factam mentionem: ſylueſtrem autem forte intellexit Theophraſtus per Iouis florem, qui græce Dioſanthos vocatur inter ſuffrutices coronarios, cuius flos tantum in vſu coronarum, ſine odore; prouenit ſemine, nam & ipſa, & radix lignoſa: æſtate floret. Plinius inquit, colore tantum placet Iouis flos, odor abeſt. Sunt qui hanc herbam Tuniſi à recentioribus medicis celebratam aduerſus peſtem, & venena eſſe putent; idcirco huic miras eius herbæ vires tribuunt, Betonicam alteram apud Dioſcoridem putantes, vnde Tunica appellata eſt dempta prima ſyllaba. de hac Betonica inquit Dioſcorides: naſcitur in fenariis campis, locis montoſis, puris, & placidis, apud virgulta, animas hominum & corpora tuetur à maleficiis, & piaculis omnibus ac periculis, contra peregrinationes nocturnas, itinera inſidioſa, difficiles ſomnos, in totumque per omnem medicinam ante cunctas celebratiſſima eſt. habet radicem totam rubram, & odoratam, folia Porracea, in medio puniceum quid, & in recto calamo triangula, in cacuminibus flores in purpuram inclinatos, recens de trita vulneribus capitis imponitur ad dolorem leuandum; conglutinat, & oſſa fracta extrahit, quod ſingulis diebus fit, donec ſanentur: feruefacta in aqua dolores capitis ſanat, ſi ea irrigetur, & cum Bitumine temporibus inungatur: radix quoque ſuffita idem præſtat. Hæc Betonicæ enarratio à recentioribus tamquam ſpuria deleta eſt: Nam Antonius Muſa medicus, qui libellum de Betonica conſcripſit, in vnam plantam coniungit, quæ in vtraq; mentione apud Dioſcoridem leguntur. Idem apud Serapionem legere licet, qui vires vtrique attributas vni Bettonicę, quę Ceſtron à Dioſcoride vocatur, aſcribit; ſed quoniam antiqua hæc deſcriptio tum plantæ figuram longe diuerſam à vulgari Betonica, tum vires oſtendit, profectò non inepte, vt quibuſdam doctis viris placere video, Gariophyllo flori quadrare poſſit, quamuis radix omnium non rubeſcat neque odorata ſit; nam in genere ſylueſtri quamdam vidimus ſubrubente radice, nec ſine odore, omniũ folia porracea. puniceum autẽ eſt quid in medio foliorum interpretatur Hermolaus, ſtamina; hęc autem aptius quadrare poſſint flori; hic enim ſtamina punicea in medio foliorũ continet, vt tranſpoſita ſit hæc particula: ſi vero in foliis porraceis puniceum quid ineſt, id non ſpecie ſtaminis eſt, ſed tota pars folij punicea

in

In exortu antequam cauleſcat planta, ideo in medio foliorum puniceum quid ineſt, triangula vero dicuntur folia; quoniam dorſo acuto diſcurrente triquetram figuram oſtendunt, vt Porri folia, recentiores medici inter quos eſt Arnaldus Villanouenſis herbam Tunicam extollunt aduerſus peſtem & venena: huius gratia ex floribus domeſtici Gariofilli conſeruam efficiunt, radicis quoque farinam exhibent: arcet enim peſtis contagia; totius quoque herbæ puluis bibitur cum vino albo aduerſus toxica, & ſerpentum ictus, ac ſcorpionum: diſcutit horrores quartanę, & reliquarum febrium: comitialibus opitulatur; partum accelerat: ebrietatem arcet pręſumpta: imponitur vulneribus neruorum, & morſui canis rabidi: extrahit enim virus: inſpergitur carcinomatis, & eius ſucco abluuntur. priuatim genus syluestre calculum frangit, & educit, vt hinc conicere liceat hanc apud Galenum intelligi libro quinto de ſanitate tuenda, cum ad calculoſos aliquid Betonicæ, & Ceſtri qui in Galliis naſcitur, immiſcendum præcipit in vino: vocant autem inquit herbam eam Sarxiphagon. in his verbis ſignificat aliam plantam eſſe, Betonicam & Ceſtrum Gallicum: vt vtręque nomine Ceſtri & Betonicæ intelligantur apud diuerſos autores: & hodie Galeni exemplo ſunt, qui florem Gariofillum inter Saxifragias numerant, vt notat Hermolaus.

CAP. XLVI.

Saxifraga Piſis naſcitur locis præruptis, non niſi in ſaxorum crepidinibus; tenuiſſimis, ac iunceis ramis, vltra dodrante ferme, ſine foliis, ſed per longa interualla binis veluti apicibus anguſtis: cacuminibus inſident floſculi, valde exiles, purpurei, & non nulli iuxta alas, in totum Gariofillo syluestri ſimilis eſt, ſed in omnibus longe exilior: radix ſubrubens, aut flaueſcens. Quædam in vmbroſis parietibus naſcitur, breuior: frequentioribus geniculis: foliolis anguſtiſſimis: floſculis candicantibus. priorem illam Hermolaus Barbarus depictam in vetuſto codice Dioſcoridis vidiſſe ſe teſtatur nomine Saxifragæ, non plus foliis, quam cirris minutis per ramos ex interuallo conditis, nec frequentioribus: in cacuminibus ſurculorum flocci ceu arentes potius, quam floſculi, ſubrubida radice non ſine fibris. Alteram ſimilem Romæ oſtendi in marittimis, ac montoſis tantum; non rubida radice, ſed candida: floſculis quoque candidis. Dioſcorides Sarxiphagon inquit: alij Saxiphragon, alij Empetron. Romani Saxifragam vocant, frutex eſt ſurculoſus, in ſaxo, & aſperis naſcens, ſimilis Epithymo, (quidã codices legũt, Tymo, in aliis ſpatiolũ eſt inane, vt notat Hermolaus) in vino cocta prodeſt habentibus febres, & ad ſtranias, & ſingultus, calculos veſicæ frangendos, vrinas trahendas. Hæc

Dio-

Dioſcorides. Huic profecto conuenit Epithymi ſimilitudo, ob ſurculorum tenuitatem, ferme ſine foliis: foliola autem non valde recedunt à foliis Thymi, niſi quod exiliora multo ſunt; quamquam ea, quæ ab radice exeunt, priuſquam cauleſcat, quodammodo folia Tritici æmulentur, figura, non magnitudine. Plinius aliam oſtendit Saxifragam in genere Adianti, vt ſuo loco patebit: & recentiores multas alias plantas ab effectu Saxifragias vocant.

CAP. XLVII.

OCYMOIDES maior, paſſim in ruderibus naſcitur; incuruis ramis, cubitalibus, altioribuſque hirſutis, in quibus folia Ocymi latifolij, hirſuta, inſtar Anchuſę: flores fert in ſummis ramulis candidos, Leucoio ſimiles, aliquando ſubrubentes: Vaſcula cytinis Mali Punici ſimilia chartilaginea, in quibus ſemina Hyoſcyami albidiora. Alterum genus paruum in aſperis, & ſaxoſis naſcitur, fruticoſius, humi ſtratum: ramulis frequentibus, dodrantalibus, ſubrubentibus, hirſutis: foliola fert paruo Ocymo ſimilia, hirſuta: floſculos rubentes, numeroſos, aſpectu pulchros, at ſine odore: tenuia vaſcula, in quibus ſemina nigra, vt Nigellæ. Dioſcorides deſcribit foliis Ocymi; ramis dodrantalibus, hirſutis; ſiliquis Hyoſcyaſmo ſimilibus: ſemine nigro, vt Nigellæ plenis: radice tenui: eius ſemen in vino potum viperarum morſibus, & cæterorum ſerpentum auxiliatur. Dubium eſt an Plinius Ocymoidē intellexerit, cum Ocymum syluestre appellat; an potius Acinum, quod & Ocymaſtrum à Dioſcoride appellatur. Nam certe inter Echy ſpecies, eam, quæ Pulegio ſimilis traditur, ab eodem Ocymoidem paruum eſſe, aſſerere poſſumus. Nicander quoque, & Numenius duo ſimiliter Echy genera ſcribunt, quorum alter Ocymoides appellatur: alterum Alcibium, de quo nos inter Anchuſas. Dioſcorides quoque ſtatim poſt Echium de Ocymoide agit, cuius deſcriptio magis generi paruo conuenit.

CAP. XLVIII.

SAPONARIA vulgò appellatur in harenoſis naſcens, pluribus ab eadem radice caulibus, rectis, duorum dodrantum altitudine, frequentibus: foliis lęuibus, figura Ocymoidis maioris, inſtar Plantaginis neruatis: in cacumine flores fert congeſtos, quaſi in vmbella, ſubrubentes, & vaſcula oblonga: radiculas ſumma tellure, hęc Saponis vicem pręſtat ad pannos purgandos: altera fruticoſior ex Sicilia anguſtioribus foliis, quaſi Oleę; lato ceſpite: floribus diſtantibus. non deſunt

qui

qui hanc ad Struthium pertinere putant, quæ & herba Lanaria dicta eſt, ob effectum. certe folia Oleæ, vt tradit Plinius, ſecundæ hic deſcriptæ conueniunt, & radix Polemoniæ, vt tradit Dioſcorides: nam in hoc genere continetur. At quia Theophraſtus herbam Lanariam inter Acanacea reponit, quamuis seminis conceptus nō ſit ſpinoſus, non licet eam in hoc genere ponere; ſed forte apud eumdem alia fuerit à Struthio Struthos; nam Struthium inter flores coronarios recenſet, & acanacea: de Strutho autem inquit, quo ſplendorem linteis tribuunt: folium Papaueris Herculani ferre, innuens ex illa adiectione aliud intelligi ab eo, quod inter flores coronarios recenſetur. Dioſcorides quamuis Struthium non deſcripſerit, tamquam rem notiſſimam; foliorum tamen ſimilitudinem indicauit in Papauere ſpumeo, ideſt Herculano, vt Theophraſtus vocat, & in Phyteumate: eius radicem ad lanas purgandas aſſumi ab infectoribus, acrem eſſe, vrinam impellere, & inter alias multas facultates ſternutamenta mouere, & pituitam ad os trahere, idcirco Arabis ſæpe ſternutatoriis immiſcent, appellantes Condiſi. Plinius radiculam vocari tradit, cui ſuccus ineſt lauandis lanis mirum in modum conferens, candore, & mollitia: æque naſcitur ſatiua vbique, ſed ſponte præcipua in Aſia, Syriaque, ſaxoſis, & aſperis locis, trans Euphratem tamen laudatiſſima, caule ferulaceo tenui, & ipſo cibis indigenum expetito, & tingenti, quicquid ſit cum quo decoquatur; folio Oleæ, Struthion Græci vocant: floret æſtate, grata aſpectu, verum ſine odore, ſpinoſa, & caule lanuginoſo: ſemen ei nullum: radix magna, quę conciditur, ad quem dictum eſt vſum: ſed quæ de flore dicuntur, & ſpinis, & lanugine, ex Struthio Theophraſti deſumpta ſunt, de quo nos inter Acanacea dicemus.

CAP. XLIX.

NISEAGO vulgò vocatur herba: cuius rami viſco obducti ſūt, adeo vt paruæ Muſcæ hærentes retineantur: caules fert rectos, & tenues, cubito altiores: paucis foliis, ſubhirſutis, forma fere oliuari: radicem candidam, Rafano ſimilem: flores candidos, aut rubentes, Saponaria tenuiores. Quędam racematim tamquam in ſpica fert, longe exiliores, ſubpallidos; vaſcula tenuia: oriuntur in aridis, & præcipue marittimis. Dioſcorides inter genera Papaueris ſyluestris Aphrodem ideſt ſpumeum cognominari inquit, ab aliis Heraclion: caule dodrantali: foliis inter cætera Papauera, valde paruis, Struthio ſimilibus: fructu iuxta ea candido: tota herba candida eſt, & ſpumea: radix tenuis, & ſumma tellure: colligitur æſtate: fructus, cum perfecte adoleuerit, ſiccatuſque deciderit, qui acetabuli menſura cum aqua mulſa per vomitum purgat: ſubuenit priuatim comitialibus. Hæc deſcri-

ptio prædictę plantæ conuenire poſſit, ſi Spumea, ob viſcum inhęrens appellata ſit, nec abhorreret, ſiquis Saponariam Spumeum Papauer diceret, quia tota herba fricata, ſpumam candidam reddit, vt ſapo: Viſcaginem autem Struthium aſſereret, nam radix deſcriptioni vtriuſque magis congruet. Theophraſtus veluti æquiuocum quoddam inter Papauera ſyluestria inquit: Papauer Herculanum folio conſtare Struthij, quo ſplendorem linteis tribuunt; radice in ſumma tellure eunte; fructu albo: huius radix purgare ſuperius nata eſt: non deſunt qui ad comitialem morbum ea vtuntur in vino mulſo. Plinius in ſylueſtribus Papaueris generibus inquit eſt Heraclion, vocatur ab aliis Aphron: foliis (ſi procul intuearis) ſpeciem Paſſerum præſentantibus: radice in ſummo terræ eunte; ſemine ſpumeo: ex hoc lina ſplendorem trahunt æſtate: tunditur in pila comitialibus morbis acetabuli menſura: ſemen in vino albo, vomitiones enim facit. Plinius hîc verbum in Theophraſto Struthon, Paſſerem interpretatus eſt, non herbam: & illam adiunctionem, Quo ſplendorem linteis tribuunt, non Strutho tribuit, ſed folio Papaueris Herculani. Quæ ſententia non videtur præter rationem in Saponaria: eius enim folia alis expanſis Paſſeri aſſimilantur, & tuſa ſplendorem linteis tribuunt: quem vſum Struthij tantum radix præſtat. Dictum autem eſt Struthium quaſi Paſſerculus.

CAP. L.

POLEMONIA, cuius radice grandi, & candida vtuntur officinæ pro Been albo Arabum; oritur gracili ſolo, frequens in vineis: multos ab eadem radice cauliculos gerit, incuruos, cubitales, læues: folia lęuia, ſubcandida, Gariofilo breuiora, latioraque: floſculos candidos in tumidis & candicantibus calycibus, veluti veſiculis inclinatis, intus capitulum continetur rotundum, plenum ſemine nigricante. Altera peregrina apud nos ſemine ex Sicilia allato, cauliculos fert hirſutos; ramis in diuerſa tendentibus, infirmis, & procumbentibus ad terram: folia Ocymoidi maiori ſimilia, & ſimili modo hirſuta, ſed in ramulis longe minora: floſculos, & veſiculas priori ſimiles, quibus decidentibus capitula oſtenduntur nigra, & rotunda veluti baccæ pendentes, in quibus ſemina atra continentur, ob lęuorem ſplendentia: Dioſcorides Polemoniam deſcribit ramulis exilibus, ac patulis: folio Rutæ, paulo maiore, longioreque ad ſimilitudinem Polygoni, aut Nepitæ: cacuminibus corymbi dependent nigro ſemine: radice cubitali, albicante, Struthio ſimili: oritur in montibus, & aſperis. Hæc deſcriptio vtraſque prędictas innuit: nam folia in ramis Nepitæ ſimilia, ſecundæ conueniunt: ſimilitudo autem Rutę priori magis; ſed folia ramulorum accipiuntur, quæ longe exiliora ſunt in vtraque.

RA.

CAP. LI.

RAPVM ſyluestre dicta eſt quędam in hoc genere, ſimilis Polemoniæ lęui, ſed caule erecto, foliis latioribus, ramulos in ſummo ſpargit, vaſcula continens ſtriata, ex quibus exit floſculus ſubrubens, intra capitulum carthilagineum continetur rotundum, in quo ſemina nigra Rapo ſimilia: radice nititur tenui, oritur in aruis gracili ſolo. Quamuis hæc nulla ex parte in genere Raporum contineatur, quia tamen ſemina omnino Rapi videntur, forte Dioſcorides ſyluestre Rapum appellat; folia inquit fert læuia, digitalis latitudinis, aut ampliora: fructum in ſiliquis calyculatis, quibus ablatis alia intus eſt ſiliqua, veluti capitulum, in quo parua ſemina foris nigra, intus alba continentur, vtilia ad cutim detergendam: in ſegetibus naſcitur, cubitali altitudine, in ſummo multis ramis conſtans, læuis. Totius quidem plantę deſcriptio etiam in genere Raporum reperitur, excepta ſiliqua; nullam enim in eo genere adhuc vidimus, quę ſiliquam alia incluſam ſiliqua ferret, vt in hoc genere contingit.

CAP. LII.

ODONTIDES, quaſi denticulata, in pratis naſcitur, & humecto ſolo: cauliculo dodrantali, recto, paucis ramis, hirſuto: foliola fert Ocymoidis, parua, vaſcula oblonga, figura grani Hordei, ex vno caulis latere prodeuntia, inſtar dentium: floſculos purpureos: radicem exiguam. Plinius eo nomine appellat inter fæni genera, naſcentem in pratis, cauliculis denſis, ab eadem radice geniculatis, triangulis, nigris: in geniculis folia parua habet, longiora tamen, quam Polygonum; ſemen in alis Hordeo ſimile: florem purpureũ, & puſillũ.

CAP. LIII.

CENTVNCVLVS hodie in quibuſdam Etruriæ locis vocatur, aliis Centone, & Morſus gallinæ; qui à gallinis, præſertim earum pullis, & anſeribus expetitur; tenella, & mollis herbula paſſim in ruderibus naſcens, præcipue vmbroſis, cauliculis tenuibus, humi repentibus: foliolis Parietariæ, exilioribus, leuioribuſque: floſculos exiles fert, candidos, longo pediculo pendentes: ex foliorum alis & parua granula, in quibus ſemina flaua continentur. Huius plures vidimus differentias, magnitudine & paruitate; nam quædam viticulas fert cubitales, & ampliores, & folia proportione longiora, initio læuia,

circa ſummos caules hirſuta. Quędam minutiſſima: cauliculis vt inſtar filamenti: foliolis valde paruis. Multæ aliæ media magnitudine ſpectantur. Quoddam genus extat, hirſutum: recto cauliculo. omnium ſapor inſipidus, & ſubaſtringens. Quamquam his multum conueniat Alſinæ deſcriptio apud Dioſcoridem, neque tamen abhorret Centunculi appellatio apud Pliniũ: in Italia, inquit, Centunculus vocatur; quam Græci Clematidem vocant: roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularum: iacens in aruis: facultate aſtringendi; Nam folia ex latitudine ſenſim in acutum veluti roſtrum deſinentia imitantur capitis penulas, quod erat genus Capitij. Inter Clemetidas autem numerat Plinius, quia ſarmentis multis conſtat: Centunculus autem dicta eſt, quia Centonibus familiaris pro Tomento; mollis enim herba eſt, vt eũdem vſum pręſtare poſſit, quem Gnaphalion, quam Dioſcorides Centunculum à Romanis vocari tradit, ſeu hæc ſit Alga, qua vitrea vaſa fulciuntur, ſeu herba Impia Plinij cuius foliola alba, mollia, veluti ex lanoſa ſubſtantia conſtant. De Alſina alibi dixi, ſimilem huic plantam oſtendens, ſed ſolitariis ſeminibus in alis foliorum, vt Polygoni. Extat & Centunculus montanus in Alpium pratis: hic dum prorepit, radicat Graminis modo, adeo copioſè vt vniuerſum ſolum conueſtiat: attollit vere frequentes cauliculos, in quibus flores lactei, veluti ſtellati inſident, ſine odore: folia aliis parui Centunculi; aliis ad Hederam magis accedentia; aliis anguſta, paruis ligulis ſimilia; ob id Linguam auis quidam vocant, & non nulli Gramen Parnaſium putant. Quartum genus tenuiſſimis foliis conſtat, lanuginoſum, in hoc profecto genere videtur eſſe Gramen, quod in Parnaſſo monte oriri teſtatur Dioſcorides; cæſiore frutice quam alia Graminis genera; foliis Hederaceis: flore odorato, candido: ſemine paruo, non inutili: radicibus quinis, aut ſenis, digitali craſſitudine, cãdidis, mollibus, & admodum dulcibus, de eodem Plinius eadẽ refert.

CAP. LIIII.

CENTVMGRANA vulgò appellatur herbula, æſtate proueniens iuxta parietes, præcipuè inter ſaxa, quibus vię ſternuntur, multis ac breuibus ramulis, quatuor digitos non excedentibus, duris, vt Polygoni; in quibus foliola inſunt rotunda, ac lęuia; in cacuminibus granula frequentia, Centunculo tenuiora: floſculo vix conſpicuo, candicante; datur ex aqua frigida puluis ad diſſenteriam, & teneſmum, vnde quidam vulgo Pondinam vocant; nam miro modo ſanat. ſunt, qui non inepte apud Dioſcoridem Paronychiam intelligi putent; nam exiguus frutex in petris naſcens, Peplo ſimilis, breuior, quamquam non maioribus foliis; idcirco nos aliam pro Paronychiam oſtendimus.

CAP. LV.

LYSIMACHIA herba eſt in humectis, virgas rectas ferens, nunc binis per interualla foliis, nunc ternis, aliquando quaternis, figura Salicis: flores circa cacumina luteos, aut purpureos, in partes quinque diſſectos: fructus rotundos, vt Anagallidis, in quibus ſemen farctum continetur, & album: Quę luteum florem fert, in montibus magis oritur, cubitalis altitudinis: foliis latioribus, breuioribuſque, guſtu acerbo: eius quædam in alis foliorum floret, breuior; rotundioribus foliis: quædam in cacuminibus tantum, veluti racemum fert non denſum. Quæ autem purpureum edit florem, in campeſtribus magis naſcitur iuxta flumina, & in ſcrobibus, altitudine bicubitali; foliis anguſtioribus, guſtu glutinoſis; flores denſos cacuminibus fert in prælonga, veluti ſpica, vaſcula oblongiora, tenuioraque: radicem ramoſam, duram, corticе rubeſcente, guſtu aſtringente. Dioſcorides Lyſimachion vocat, caulibus cubito altioribus, fruticoſis, tenuibus, à quorum geniculis exeunt folia Salicis, tenuia, guſtu aſtringentia; flore rubro, vel aureo: gignitur in aquoſis, vel paluſtribus: ſuffita acerrimum odorem reddit, quo ſerpentes fugat, & muſcas interficit. Plinius Lyſimachiam ab inuentore appellatam; foliis Salicis, viridibus: flore purpureo: fruticoſam: erectis ramulis: odore graui: in aquoſis ei: tanta vis, vt iumentis diſcordantibus iugo impoſita, aſperitatem cohibeat.

CAP. LVI.

NVMVLARIA vulgò appellatur herba in ſcrobibus naſcens, humi ſtrata, multis ab eadem radice cauliculis, recta circumquaq; ſerpentibus; foliis rotundis, figura nummi, vnde nomen, coniugatim per breuia interualla, ſapore acerbo; flores in alis foliorum fert luteos, & fructus Lyſimachiæ ſimiles. Placet in viridariis opere Topiario ex vaſis dependens longiſſima coma. Quidam Centummorbiam vocant; mirificam in ſanandis vlceribus tum externis, tum internis. Chimiſtæ ſperant hac herba coagulari poſſe argentum viuum: in archanis quidam Boriſſam vocant, quidam Lunariam.

CAP LVII.

HERBA Paralyſis à recẽtioribus medicis vocatur, in mõtibus proueniẽs, locis vmbroſis, ab radice tantũ foliata: foliis Lactucę, anguſtioribus, vnde quidã Lactucã ſylueſtrem in Alpibus vocant; veſcũturq; pro olere: radix ſubeſt pollicis craſſitudine ex frequẽtibus radiculis iũceis cõpacta; flores fert ĩ ſingulis cauliculis ſingulos inter folia, pallidos: fructus aũt Lyſimachia lõgiores, folliculo florẽ tegẽte incluſos,

&

& ſemina intus farcta, ſapore aſtringente; floret non dum exacta hyeme, vnde primula veris à quibuſdam vocatur: laudata ad articulorum dolores, & calculum, radicis decocto; florum ſuccus maculas faciei delet. Altera illi ſimilis paulo hirſutioribus, ac rotundioribus foliis, cauliculo dodrantali, candido, hirſuto, in cuius cacumine tres, aut quatuor flores dependent aurei, & fructus alteri ſimiles, vtuntur ad eoſdem vſus. Apud Dioſcoridem in Verbaſco Phlomides duæ, ideſt Verbaſcula, traduntur hirſutæ; rotundiis foliis; humiles; ab aliis Thryallis vocatur. apud Theophraſtum Thryallis traditur inter ſpinoſa Plantagini ſimilis, de qua nos alibi.

CAP. LVIII.

AVRICVLA Vrſi, ſeu Lupi vocatur in Alpibus ſimilis herbæ Paralyſi: foliis paucioribus, in terra ſtratis, & conuolutis, vt auricula, alba quadam linea denticulata circundante, craſſis, pulpoſiſque, mollibus, non rugoſis vt ſupradictæ: in cauliculo ſubhirſuto & nudo fert flores aureos tres, aut quatuor, gratiſſimi odoris: oritur in altiſſimis, & præcipitiis. Quid ſi hanc tertiam Phlomiden dicamus apud Dioſcoridem, quę Lychnitis cognominata eſt: foliis ternis, aut quaternis, vel paulo pluribus, hirſutis, craſſis, pinguibuſq;, aptis ad lucernarũ lumina? Non enim hæc genere ſeiungitur à ſupradictis. Plinius fere eadem habet, quæ Dioſcorides ſunt, inquit, Phlomides duæ, hirſutę, rotundis foliis, humiles. Tertia Lychnitis vocatur, ab aliis autem Thryallis; foliis ternis, aut cum plurimum quaternis, craſſis, pinguibuſque, ad lucernarum lumina aptis, ex quibus, Lychnitim ſeiunxiſſe videtur à reliquis duabus hirſutis; quia huic nequaquam hirſuta eſſent folia, ſed craſſa, & pinguia, apta ad lucernarum lumina, vbi exſiccata fuerint; in reliquis autem conuenirent tres Phlomides, rotundis foliis, humiles. in Dioſcoride igitur ſuperfluum videbitur illud verbum hirſutum in Lychnite quamquam non omnino lęue ſit eius folium.

CAP. LIX.

ANAGALLIS herbula eſt humi procumbens; cauliculis quadrangulis, dodrantalibus: binis foliolis in ſingulis geniculis ſine pediculo adnexis, ſimilibus Centunculo: floſculos in ſingulis geniculis binos, longo pediculo fert, colore puniceo, vt Corallus, aut cæruleo elegantiſſimo, patulos, & quinquepartitos ſectos: fructus rotũdos, pẽdulos, quibus areſcẽtibus abſcedit dimidia vaſculi teſta, & ſemen minutũ fundit. Punicea paſſim in hortis, & ſecus vias prouenit; cærulea

rulea in montoſis, & gracili ſolo. florent vtrẹque tota æſtate. Dioſcorides Anagallidis duo genera eſſe tradit flore diſtantia: fẹmina flore cæruleo; mas puniceo; futices parui, in terra iacentes: foliis in quadrangulo caule puſillis, ſubrotundis, ad Helxinæ folia accedentibus: ſemine rotundo. Plinius eadem fermé tradit: naſci in hortis, & aquoſis: non altiores palmo: frutice tenero: foliis puſillis, rotundis, in terra iacentibus: prior floret cærulea: aliqui Corchoron vocant. apud Theophraſtum Chorchorus inter olera ponitur; ſed ob amaritudinem in prouerbio eſt: folium eius Ocymum æmulatur. quod vero aſſerit Plinius prius florere cæruleam, aliam plantam ſignificare videtur, hyeme incipientẽ, geminis orbiculis teſtium modo, de qua inferius.

CAP. LX.

Myriophyllon in paluſtribus Piſanis naſcitur; frequentibus foliis, mollibus, tenuiſſime ſciſſis, inſtar latæ auium plumæ: radice iuncea, alba, fibroſa: caulem ſupra aquas attollit, nudum, tenerum, ac molliſſimum ſupra dodrantem: flores circa ſummum, per interualla congeſtos, multo latiores Anagallide, colore ex albo modice purpuraſcente: fructus quoque Anagallide maiores; floret vere: Alterum in eiſdem locis foliatum vſque ad verticem; foliis per interualla quinis ſimili modo diſſectis, minoribus. Thyrſum egerit extra aquas, quatuor digitorum longitudine, in quo fructus per interualla quini in orbem, Coriandri magnitudine, ſine flore. Dioſcorides caulem ſcribit tenerum, & ſingularem, vnica nixum radice; plurimis foliis, lẹuibus, Fẹniculo ſimilibus: caulis flaueſcit, varius, ac veluti ex induſtria depictus: naſcitur in paluſtribus. Plinius Myriophyllon à noſtris millefolium appellari teſtatur, caulis eſt tener, ſimilis Fæniculo; plurimis foliis, vnde nomen accepit: in paluſtribus.

CAP. LXI.

Portulaca æſtate prouenit in hortis humi ſtratam: frequentibus ramis, rotundis, & carnoſis: læuibus foliis, ſubrotundis & craſſis: Hærent in alis apices, floſculum condentes luteum, qui aduentãte ſole aperitur, apice reflexo veluti galea, noctu clauditur, reſtituta galea: ſemina veluti in fouea continentur, nigra, operculo tecta. extant differentiæ quædam magnitudinis, & paruitatis. Quẹ latiora fert folia, attollitur magis & colitur pro olere: quẹ anguſtiora habet, magis humi ſternitur, ſylueſtrior, ſecus vias naſcens: hæc florem non explicat, ſed intra conditum ſeruat: venit & hæc in cibos, quamquam ingratior:

vtrẹque

vtręque ſucco glutinoſo conſtant, cui proprietas ineſt ſtuporem dentium tollendi, aſperitatem lęuigando, vt Galenus teſtatur. Dioſcorides & Plinius indeſcriptam reliquerunt, tamquam notam, ſed ad multos morbos efficacem, vi refrigerandi, & humectandi. Theophraſtus Portulacæ radicem breuem ſcribit, tum quæ media eſt, tum quæ in latus porrigitur; exit tardius poſt ſeptimam diem à ſatu. De ſylueſtri Portulaca pluribus in locis fit mentio, ſcilicet in Thelephio, in Semperuiuo minimo, & in Peplio, ſed nulla ex his conuenit ei, quæ hic poſita eſt ſylueſtrior. reperitur tamen in codicibus græcis Dioſcoridis caput de Portulaca ſylueſtri ad nexum ei, quod de ſatiua loquitur: cuius principium & finis deſumpta ſunt ex tertio Semperuiuo, ſed interſeritur Portulaca ſylueſtris, quam propoſuimus in hunc modum. Eſt quando & in domeſticis locis oritur foliis Oleæ, minoribus multo, pluribus, & tenuioribus: cauliculis rubentibus, ab radice vna frequentibus, inclinatis in terram: his manſi facile in ſuccum ſoluuntur tenacem, liquorem cum quodam ſalis guſtu, quæ poſtea ſequuntur: facultas eius calfacere, & reliqua, non ad hanc pertinere videntur, ſed ad eam, quam dixit in petris naſci, ſcilicet tertium Aizoum.

CAP. LXII.

AMARANTVS in Etruria vulgo Fiorueλluto, ſpica eſt ramoſa, veluti ex ſerico vellere conſtans, colore ſpecioſo nigrantis Roſæ, qui nequaquam marceſcit, ſine odore: vaſculis conſtat inter multiplices folliculos inſtar Tritici, in quibus parua ſemina continentur, nigra, vt Bliti. Planta colitur in hortis inter coronarias, cubiti fere altitudine, recta: ramis quoque rectis: foliis Bliti, anguſtioribus: ſpicas fert in ſummo, & à latere in autumno. Veniunt in cibos folia ex oleo ſale, & aceto. Plinius de Amaranto ſcribit. Eſt ſpica purpurea verius, quam flos, & ſine odore: mirumque in eo, gaudere decerpi, & lætius renaſci: prouenit Auguſto menſe; durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus aſſeruatur, mirumque, poſtquam defecere cūcti flores, madefactus aqua reuiuiſcit, & hybernas coronas facit. Summa eius authoritas in nomine eſt, appellato, quoniam non matureſcit. Sed alia eſt Amarantus apud Galenum, quæ à Dioſcoride Helachryſon vocatur.

CAP. LXIII.

CENTAVREA vulgo appellata herbula eſt in collibus riguis, paulo altior dodrante; tenuibus, & rectis cauliculis, quadratis: foliis per interualla binis, ſine pediculo, ſubrotundis, paruis,

quibus

quibus nerui in longitudinem tendunt: floſculos fert in cacumine velu ti in vmbella, rubentes, qui ſummis fructibus inſident, ſecti in quinque foliola: fructus exiles, & oblongos, quibus ſemina inſunt nigra, minutiſſimis atomis ſimilia: radix ſubeſt exigua: tota amariſſimo ſapore conſtat, & magnis viribus ad vulnera ſananda & purgationes: mulieres ea vtuntur ad capillum ruffo colore tingendum, ideo Biondellam vocant. Dioſcorides Centaurium minus appellat: Origano aut Hyperico ſimilis eſt, caule anguloſo, palmum excedente: flore Lychnidis è puniceo in purpureum vergente: foliis Rutæ, prælongis, & paruis: fructu Tritico ſimili: radice puſilla, lęui, & ſuperuacua, amara. Plinius Centaurium inquit cognomine Lepton, minutis foliis, Origano ſimile; anguſtioribus & longioribus foliis: anguloſo caule, palmum alto, fruticante: flore Lychnidis: radice tenui, & ſuperuacua; ſucco efficax. Fel terræ noſtri nominant propter amaritudinem ſummam. de Centaurio maiori alibi dicendum.

CAP. LXIIII.

ACHILLEOS in incultis naſcitur iiſdem fere locis, vbi Centaurea: vnico caule, rotundo, recto, ſemicubitali: foliis Centaurea latioribus, per longa interualla inuicem coniunctis, vt medium vndique caulem amplectantur, colore ex viridi & ceruleo albicante: paucis ramulis, rectis, quibus ſummis flores inſunt lutei, & vaſcula craſſiora Centaurea: nigris ſeminibus. hęc quoque amaro ſapore conſtat, vulgo accipiunt pro Centaurea maiore; nam Meſues inter Centaureas recenſet, magis laudans, cuius flores colorem habent citrinum palearem. Plinius ex quorundam ſententia veram Achilleon eſſe ſcribit, ſcapo cæruleo, pedali ſine ramis, ex omni parte ſingulis foliis rotundis, eleganter veſtitam; vulneribus medetur.

CAP. LXV.

GRATIADEI à recentioribus Medicis in Italia vocatur herba in pratis fęnariis, præcipue humectis: caule quadrato, dodrantali: foliis per interualla geminis, anguſtis, & oblongis: inter quæ flores ſunt concaui, & oblongi, diſſectis labris, ex cæruleo purpuraſcentes; vaſcula ſeminis rotunda, vt Anagallidis: tota amariſſima: efficax vulneribus glutinandis, caſu inuēta, cum in campo fęnario quidam vulneratus in capite, concidiſſet, obducta capiti hac herba, cum alia nō eſſet ad manus, vulnera glutinata ſunt. Altera eſt paulo altior, ac ramoſior; foliis longioribus quaſi Lyſimachię purpureæ: floribus ex purpu-

ra albicantibus. Mattheus Sylvaticus Perſicariam minorem vocat. Germani alias habent hoc nomine.

CAP. LXVI.

CIMBALARIA vulgo appellatur herba in parietibus dependens: tenuibus ramulis, fere cubitalibus: foliis ſubrotundis, Hederæ figura, ſciſſis, paruis, & craſſis: floſculos purpureos fert in alis foliorum, caudatos, ore compreſſo: fructus rotundos, in quibus parua ſemina, & multa cōtinentur: radix inutilis: vtuntur Inſubres hac herba pro Vmbilico Veneris. Plinius, vt placet Hermolao, Capnon primam intellexit, quam pedes gallinaceos vocant: naſcitur inquit, in parietinis & ſæpibus: ramis tenuiſſimis, ſparſiſque: flore purpureo: viridis ſucco caliginem diſcutit.

CAP. LXVII.

VERONICA fęmina vulgò appellatur herbula in aruis ſtrata, ſimilis Cimbalariæ, hirſuta: foliis rotundioribus, non inciſis: floſculis palleſcentibus: fructu ſimili prædictæ: tota acerbo ſapore conſtat cum amaritudine: efficax ad vulnera ſanāda, & ſcabiem, & tumores diſſoluendos, pręcipue ceruicis, & Elephantiaſim illita: altera eſt Veronica mas alibi dicenda.

CAP. LXVIII.

CATANANCE, quidam vulgò Balſaminum vocant, herba in hortis ſeritur, pulchritudinis gratia: caule conſtat craſſo, tenero, ſubrubro, ſimili Portulacę, ſed recto, ferme cubitali, aſſidue propè radicem craſſiori, paucis ramis, rectis: foliis figura Salicis, ſerratis: flores in alis foliorum fert, ſpecioſos, concauos, cauda inferius reflexa, hiantes productis duobus labris, colore purpureo: fructus tu binatos, hirſutos, magnitudine ſiliquarum Ciceris, qui areſcentes peculiari quodam modo dehiſcunt; nam rimula lateri aborta, confeſtim contrahuntur diuiſi in plures, veluti vngues aduncos, & in terram decidunt, effuſo ſemine, quod ſimile eſt paruę Viciæ, colore ſubruffo, punctis quibuſdam diſtincto. Altera in Alpibus naſcitur locis vmbroſis: ramis patulis: caule tenerrimo, ferme perſpicuo: foliis tenui pediculo deorſum inclinatis, ſubcandidis, breuioribus, latioribuſque, & ſubrotundis, molliſſimis, magis inciſis: flores fert ex longo pediculo veluti filo pendulos, figura grandis ſcorpionis, cauda ſuperius reflexa, hiantes,

colore

colore aureo, pūctis nigris quibuſdam in faucibus: tenues fert ſiliquas, quæ in maturitate lęuiſſimo tactu diſſiliunt in plures partes, vt ſupradictæ; ſemen autem longius eiaculantur, vt colligi nequeat, niſi magna induſtria: ſunt hæc granula paulo oblongiora, ſimili modo punctis diſtincta: radices vtrique tenues, & plures: in exortu caulis tuberoſæ Dioſcorides vtramque Catanancem hoc modo deſcribit: vna, inquit, folio longo conſtat, vt Coronopus: radice tenui, iuncea, capitulis ſenis, ſeptenisque, in quibus ſemen Eruo ſimile: flectitur fructus exareſcens in terram, & ad ſpeciem vnguium Milui exanimati ſe contrahit. Altera Mali exigui, magnitudine conſpicitur; radice parua ceu Oliuæ; foliis quoque Oleę figura, & colore, mollibus, inclinatis in terram, diuiſis: fructum in virgulis paruum, Ciceris effigie, in multas partes attritum, punicei coloris: Vtramque narrant in amatoria experti: Theſſalicæ mulieres his vti traduntur. Plinius neglexit harum plantarum deſcriptionem; quia ſolum ad amatoria celebratæ ſunt.

CAP. LXIX.

FLOS quidam vulgo in Etruria Fior Capuccio ob coloris gratiam, quę etiam arefactis ſeruatur: expetitur in coronas. caulis eſt cubitalis, rectus, paucis ramis rectis: foliis numeroſis, in anguſta, & oblonga foliola diuiſis Fæniculo proximis: Flores circa ſummas virgulas initio antequam deſiccant, effigie Delfinorum, virides: procedente tempore explicati, colorem purpureum elegantem contrahunt, tendentem ad cæruleum, à tergo caudati: Folium in his eſt quoddam implicatū, quod in albo characteres habet occultatos, ex virgulis cæruleis, duas literas exprimentes. A.I. aut tres. A.I.A.: ſiliquam fert oblongam, nigram, ſeminibus nigris, vt Melanthij, ſapore ingrato, amaro: colitur in hortis inter coronarias, quamuis & ſponte proueniat in aruis. Alterum genus frequens in ſegetibus breuius: tenuioribus rami, & patulis: tenuioribus tum flore, tum foliis, in quo nequaquam viſuntur inſculptę literæ: vtræque annuæ tantum ſunt: Recenſentur à quibuſdam non ſine probabili ratione inter genera Cumini ſylueſtris. ipſe nō dubito hunc florem inter coronarios habitum apud antiquos ſub nomine Hyacinthi, quem poetæ fabulantur ex Aiacis cruore ortum, vt apud Ouidium legitur. De hoc Plinius inquit ita diſcurrentes Venas ineſſe, vt græcarum literarum figura. A I. legatur inſcripta. Alius tamen eſt Hyacinthus apud Dioſcoridem inter bulloſas, vt proprio loco patebit. De hoc Hyacintho meminit Dioſcorides in Delphinio inquiens, alij Hyacinthum appellāt. Romani Buccinum, eius duo genera. Maius ramos fert ab vna radice duorum dodrantum, altitudine, vel maiores: & circa eos foliola diui-

ſa, tenuia, oblonga, Delphinorum effigie, vnde nomen: flos Leucoio ſimilis, in purpuram vergens; ſemen in ſiliquis Milio ſimile: naſcitur in aſperis, & apricis: ſemen in vino potum ictibus ſcorpionum vnice medetur: argumento: quoniam obſtupeſcunt Scorpiones ea herba appoſita, & inualidos ictus agunt, ea amota priſtinas vires aſſumunt: Alterum ſcilicet minus, ſimili antedicto, ſed foliis, ac ramis multo tenuioribus, vires quoque ſimiles habet, infirmiores tamen. in hac deſcriptione illud ſolum animaduerſione dignum, Delphini effigiem, non in foliis eſſe accipiendam: qui enim fieri poteſt, vt in foliolis ſciſſis tenuibus, & oblongis, eius animalis figura exprimatur? ſed in floribus adhuc herbaceis quiuis facile agnoſcet Delphini effigiem, capite craſſo, curuo dorſo, in tenuem caudam deſinente. Eſt tamen planta parua foliolis Delphini effigie, curuo dorſo: forte minus Delphinium, quam nos inter affines Irioni deſcribimus.

CAP. LXX.

ONAGRA in Alpibus naſcitur locis aquoſis: caule bicubitali, altiorique, ſubrubente, recto, ramis veluti virgis Salicis: foliis quoq; Salicis: flores fert circa ſūmas virgas, roſeo colore, ſpecioſos, in foliola explicatos: decurtata à tergo cauda: ſiliquas rectas, digitali longitudine, tenues, ſubrubentes: hæ dehiſcunt perfecto ſemine in quatuor partes recuruatas: ſemina intus parua, quibus lanugo ineſt cādida, quæ pappus vocatur. Dioſcorides fruticem in montibus prægrandē eſſe ſcribit, inſtar arboris; foliis Amygdali, latioribus, Lilio non diſſimilibus: flore roſaceo, magno, radice candida, longa, quæ cum ſiccata eſt, vinum olet. hæc feras mitigat, & ſicuras reddit aqua, in qua maduerit, pota. Theophraſtus Oenotheram vocat radicem, quæ è vino pota, mitiores hilarioreſque mores conciliat. Plinius Oenotheram, & Onurim appellat: Amygdalino folio: flore roſaceo, fruticoſum; longa radice, & cum ſiccata eſt, vinum olente.

CAP. LXXI.

ALIAE in campeſtribus oriuntur, locis paluſtribus, breuiores: floribus in alis, foliorum, rubentibus, minoribus, qui ſummis ſiliquis inſident: ſiliquæ tenuiores, digitali longitudine: ſemine in pappum deſinente: quarum vna hirſuta eſt, latiore folio: altera lęuis, anguſto folio, quod hyeme venit in olera antequam cauleſcat. Tertia in montibus, folio ad Hederam accedente. omnibus ſerrata inſunt folia. hæc ex genere Onagrę cenſenda ſunt.

ASCLE-

CAP. LXXII.

ASCLEPIAS tota facie Apocynum, quam inter frutices poſuimus, repreſentat: naſcitur in ſyluis: multis, & tenuibus radicibus, pluribus virgis, rectis, ſimplicibus, cubitalibus, ſucco lacteo: folia inſunt Hederæ in acutum deſinentia: circa ſummas virgas racemuli ſunt in alis foliorum, in quibus floſculi candicantes, vt ſiliquę craſſiuſculæ in acutum deſinentes, quę rimula à latere dehiſcentes ſemina oſtendunt farcta, oblonga, & depreſſa, argenteis quibuſdam pappis adnexa, quidã hodie Vinee toxicum vocant, quia venena depellit, quamuis aliæ apud recentiores medicos eo nomine accipiantur. appellatur etiam à quibuſdam Hirundinaria ob ſeminis ſimilitudinem. Dioſcorides deſcribit: ramis longis; foliis Hederæ, longis: radicibus numeroſis, tenuibus, odoratis: flos graue olet: ſemen Securidacæ: naſcitur in montibus: radices in vino potæ torminibus, & venenatorum morſibus ſubueniunt: folia illita, maleficiis mammarum, & vteri vitiis opitulantur. Plinius eadem tradit, tantum radicis odor in hac noſtra nequaquam euidens eſt.

CAP. LXXIII.

CHELIDONIVM maius, vulgo Celidonia, naſcitur inter ſępes, & in ruderibus prope maceries; herba coloris ex albo cærulei: caulibus cubitalibus, ramoſis; foliis diuiſis, Ranunculi modo, ſed pluribus in vno pediculo: flores in racemulis fert luteos, figura Leucoij: ſiliquas tenues, digiti longitudine, in quibus ſemina ſedent in duobus lateribus nigra, & ſplendentia: radicem pollicis craſſitudine, in multas fibras deſinentem, colore croceo: ſucco madet tota planta croceo, amara, mordens, graue olens. Dioſcorides deſcribit caule geniculato, cubito altiore: foliis Ranunculi, mollibus, glauci coloris, ſubamaris, graueolentibus: radix ſuperne vnica, inferne fibroſa, croceis capillamentis: ſiliquę Papaueris corniculati: ſemen Papauere maius: floret in aduentu hirundinum, & diſceſſu marceſcit; vnde nomen. ſunt, qui ſcribant Hirundines pullis ſuis in nido mederi illa vitium cæcitatis abſtergentes. Apud Theophraſtum Theodorus Hirundinariam vertit: floret inquit in aduentu Hirundinum. Plinius maius Chelidonium inquit, conſtat fruticoſo caule: foliis Paſtinacæ erraticæ, amplioribus: ipſa altitudine duorum cubitorum; color albicans: flos luteus: ſuccus Croci, mordax: ſemen Papaueris: Hirundines hac viſum pullis reſtituunt: diſtillatur hodie aqua ad oculorum nubeculas; vtuntur radice inſerentes

cauis

cauis dentibus : purgat enim & dolorem tollit, de minori Chelidonio alibi dicendum.

CAP. LXXIIII.

PAPAVER corniculatum, foliis & flore ſimilitudinem habet cum Papauere : fructu valde diſtat ; non enim calycem fert, ſed ſiliquam palmo longiorem, cornu modo curuam, ac duram, in qua ſemina nigra continentur, ſedi tamquam carni infixa: qua tota ſiliqua repletur, duobus lateribus adnexa ; folia longiora, quam Chelidonij, lateribus ſinuata magis quam diuiſa, candida, aſpera, lanugine obducta : flores in ſummis ramis pallidi, magnitudine & figura Papaueris : oritur in montibus, ſed copioſè in marittimis, cubitali altitudine. Dioſcorides deſcribit foliis candidis, hirſutis, Verbaſco ſimilibus, in ambitu inciſis, vt ſyluestere Papauer : caule ſimili : flore pallido : fructu Fęnugręci, corniculorum modo inflexo : ſemine Papaueris, puſillo, nigro : radice per ſumma ceſpitum nigra, craſſa, in marittimis aſperis. Noxas ſimiles affert ſumentibus, quas Opium, & ſimilem habet curationem, vt libro ſexto inter venena tradit, quod mirum videtur, cum eius temperamentum calidum ſtatuatur à Galeno : quod patet ex effectu; nam ſemen acetabuli menſura purgat aluum cũ aqua mulſa : radix decocta in aqua ad dimidium, & pota, medetur iſchiadicis, affectibus iecinoris, & mingentibus craſſa, & areneoſa : folia & flores vlcera emarginant illita ex oleo, exterunt enim carnem tenellã, & cruſtas auferunt. An foliis, & floribus, & ſucco ineſt vis deleteria partim cum caliditate, partim cum frigiditate ſoporifera? ideo nemo ea intus exhibet. Theophraſtus inter ea, quæ æquiuoce dicuntur, Papauer corniculatum recenſet, nigrum eſſe : foliis Verbaſci nigri, ſed minus nigris, cubitalis altitudinis : radice breui per ſumma ceſpitum : fructibus inflexis corniculorum modo, qui per meſſem colliguntur ad aluum purgandam : naſcitur iuxta mare, locis ſaxoſis. Plinius inter genera ſyluestris Papaueris, Ceratitim vocari inquit nigrum, cubitalis altitudinis : radice craſſa, corticoſa : calyculo inflexo, vt cornu : folia minora & tenuiora, quam cæteris ſyluestribus : ſemen exile. Nec abſurde Verbaſco nigro comparantur folia à Theophraſto & Plinio, nam adulta planta nigriora redduntur, quæ initio candida, vt Dioſcorides teſtatur.

CAP. LXXV.

LEONTOPETALON radix eſt rotunda, & magna, Rapi modo, nigra, & tuberoſa, vnde incipiente vere emergunt folia, longis & tenuibus pediculis, ramoſis, in quibus folia inæqualiter diuiſa,

diuiſa, & ſubrotunda, candicantia: cauliculis dodrantalis, in quo parua ſunt folia, & ramuli, quibus inſident floſculi pallidi, quales in Chelidonio: ſiliquæ breues: paucis ſeminibus: peregrina apud nos. Audio in Apulia copioſam. Alia in montibus vmbroſis; minori radice, flaua, & excauata: foliis tenerioribus, ac tenuius ſciſſis, ad Fumiterræ folia accedentibus: cauliculum breuem, & ſimplicem fert, cui in medio tantum ſunt folia, vt in Anemmone: floſculi tamquam in ſpica concaui, & purpurei, figura Fumiterræ maiores. Audio & flore candido reperiri. ſiliquas paruas, alteri ſimiles fert; nigro ſemine: hac in Germania vtuntur pro Ariſtolochia: quidam Piſtolochiam vocant: vtrique folia breui tempore adſunt; Vere tantum florent. Dioſcorides Leontopetalon non abſimilem his tradit: caule dodrantali, aut altiore; plurimis alis; in cacumine ſemina parua, duo, aut tria in ſiliquis Ciceris modo: flores Anemmonæ ſimiles, puniceos; folia Braſſicæ, ſed Papaueris diuiſura: radices Rapi modo, nigras, ſtrumoſas: naſcitur in aruis, & ſegetibus. Plinius ſimiliter deſcribit: folia Braſſicæ; caule ſemipedali: alæ multæ: ſemen in cacumine in ſiliquis, Ciceris modo: radix Rapæ ſimilis, grandis, nigra: naſcitur in aruis.

CAP. LXXVI.

SPEIT vulgò appellatur in præruptis Alpium, & ſaxorum crepidinibus, herbula numeroſis cauliculis, dodrantalibus, teneris: foliis Fumiterræ: floſculis quoque ſimilibus, colore pallido: ſiliquas exiles fert, in quibus ſemina atra continentur: radices tres, aut quatuor inuicem intortas, palleſcentes, amariſſimas, quibus magna vis, ad cerebri, & neruorum, articolorumque morbos ſanandos, vt paralyſim, tremores, conuulſiones, dolores, ad quem vſum radix in vino coquitur olla cruſta panis obſtructa. Huius decoctionis exhibentur vnciæ duæ ieiuno ventriculo ſemel in die, qua potione initio veluti inebriari videntur. Quinta ad ſummum liberari traduntur. Hanc Piſtolochiam eſſe apud Plinium exiſtimo, inter Ariſtolochias quarti generis, de qua inquit, tenuior, quam Clematitis, denſis radicis capillamentis, Iunci plenioris craſſitudine. hanc quidam Polyrhizon cognominant: conuulſis, contuſis, ex alto præcipitatis radice pota ex aqua vtiliſſima eſſe traditur: ſemine pleuriticos, & neruos confirmare; excalfacere; eadem Satyrion eſt, ideſt Venerem ſtimulat.

CAP. LXXVII.

FVMARIA, quæ & Fumusterræ à recentioribus medicis vocatur, tenera herbula eſt, paſſim in hortis, & inter ſegetes, etiam in parietibus naſcens: pluribus, & in firmis ramulis, anguloſis: foliolis multifariam diuiſis, inſtar Apij tenuioris, candicantibus: floſculos in oblongis racemulis fert, tenues, & oblongos, purpuraſcentes: fructus rotundos, ac præduros veluti parua capitula, vnico intus ſemine. libuit autem inter has recenſere, quoniam in cæteris magnam video affinitatem. Quædam extat longioribus cauliculis: rarioribus foliis: flore candicante. Dioſcorides Capnon grece vocat, quaſi fumum: fruticoſa inquit herbula eſt prætenera, Coriandro ſimilis: foliis candidioribus, vndique numeroſis, cineracei coloris: flore purpureo. Plinius Capni duo genera facit: primam, quam Pedes gallinaceos vocant, naſcens in parietibus & ſepibus; ramis tenuiſſimis, ſparſiſque: flore purpureo: viridis ſucco caliginem diſcutit, itaque in medicamenta oculorum additur. Hanc Hermolaus exiſtimat eſſe, quam hodie vulgo Cimbalariam vocant, de qua nos alibi. de altera inquit, ſimilis & nomine & effectu alia eſt Capnos fruticoſa, pretenera: foliis Coriandri, cineracei coloris: flore purpureo: naſcitur in hortis & ſegetibus hordeaceis. claritatem facit inunctis oculis, delachrymationeſque ceu fumus. vnde nomen accepit, quę deſcriptio eadem eſt, cum ea, quę traditur à Dioſco ride. Quid repugnaret, ſi his ſignificari dicamus duo Fumariæ genera prædicta? nam & ſi vna eſt flore candicante, in eodem tamen flore purpureum quid ineſt, oriturq; magis in parietibus, & circa maceries: cum altera in aruis magis proueniat. Meſues ſimili modo duo genera facit; nam quædam inquit, florem fert ſubalbidum, cineritium: altera palleſcentem, violaceum, ideſt purpureum. recenſet inter medicamenta purgantia, infirma tamen; nam euacuat flauam bilem, & humores aduſtos, ideo confert lepræ, ſcabiei, pruritui, & Iecinoroſis; clarificat ſangui nem; eligit autem eam, cui flos ſubuiolaceus. Teſtatur Dioſcorides herbam bilem ducere per vrinam, ſuccum oculis iniunctum claritatem viſus facere; ob id Aetius Chelidoniam appellari tradit, vt Hermolaus putat, ob ſimilem effectum: Capnium inquit in curatione iecinoris obſtructi, appellatur etiam Chelidonia; eius ſuccus expreſſus, & ſiccatus reponitur redactus in paſtillos, & ſemel quidem adhibitus dolorem om nem adimit, ter autem præbitus in totum ab affectione liberat, & firmitatem viſceribus addit: datur cum vino, aut aqua mulſa, idem præſtat herbæ decoctum, etiam ſi valde febricitent ægri: aliquando herba ipſa exſiccatur, eiuſq; puluis exhibetur cocleari menſura, alibi Chelidoniam Phragmitem vocat, quia liberat ab infarctu.

GEN-

CAP. LXXVIII.

GENTIANA non niſi in Alpibus prouenit; caulibus rotundis, rectis, ſimplicibus, bicubitalibus: foliis Plantaginis, maioribus, per interualla binis: flores circa ſummas virgas, in orbem diſpoſitos per interualla, luteos, in foliola explicatos, ſtellæ modo: folliculos breues,& latos, in quibus ſemina cōpreſſa: radices in diuerſa tēdētes, longas, lentas,pallidas,ex craſſa quadam nigra exorientes, amaras. Dioſcorides Gentianam appellatam ab inuentore Gentio Illyriorum rege ſcribit: foliis ab radice quidem Iuglandi, aut Plantagini ſimilibus ſubrubris, à medio autem caule, & prope cacumen paulum diſſectis: caule concauo, læui, digiti craſſitudine,geniculato,& per maiora interualla foliato, bicubitali: ſemen in calycibus habet, latum, ſine pondere, paleaceum, ad ſpondylium accedens: radicem longam, Ariſtolochiæ longæ ſimilem, craſſam, amaram: in altiſſimis montium iugis, & vmbroſis, aquoſiſque: vis radici ineſt calfactoria, & aſtringens, bibitur ex vino ad morſus ſerpentum: ex eadem ſuccus extrahitur decoctione, qui inſpiſſatur, optimum remedium dolori laterum, lapſis ex alto, ruptis, conuulſis, hepaticis, & ſtomachicis potus ex aqua drachmę pondere: radix ſubdita eicit partus, vulneribus quoque, & vlceribus ſinuoſis vtilis. Plinius ſcribit vbique naſci, in Illirico tamen præſtantiſſimam: folio Fraxini, ſed magnitudine Lactucæ: caule tenero, pollicis craſſitudine, cauo,& inani, ex interuallis foliato, trium aliquando cubitorum: radice lenta, ſubnigra, ſine odore: aquoſis montibus ſubalpinis plurimá. componitur ex hac apud Meſuem,& alios pleroſque medicos Theriaca Diateſſaron ideſt ex quatuor rebus, ſcilicet addita Ariſtolochia rotunda, Myrrha,& baccis Lauri æquali portione, quæ vicem explet Theriacę magnæ. Dioſcorides alio mōdo Diateſſaron facit exhibens percuſſis à ſerpente radicis Gentianæ drachmas duas cum Pipere & Ruta & Vino.

CAP. LXXIX.

VINCITOXICVM à recentioribus medicis vocatur, & Antipharmacum, herba in montibus Getianæ ſimilis: breuiori caule, non vltra binos palmos, purpuraſcente: folia fert Saponarię, longiora, & anguſtiora, in tenuem mucronem deſinentia: flores inter folia cæruleos, oblongos, & concauos, parum diſſectis labris: ſiliquas in calyce ſimiles Aſclepiæ: radices plures Buxei coloris, longas, digiti parui craſſitudine, amariſſimas. extat in hoc genere quædam, cuius radices pertuſæ eo ordine, vt crucis formam oſtendant, vnde Cruciata vo-

catur : floribus purpuraſcentibus, pluribus, in ſummo caule congeſtis circa folia, quæ paulo ſunt anguſtiora: extat & breuior, palmi altitudine. De Vincitoxico Mattheus syluaticus ſcribit, multum reperiri iuxta Elleborum nigrum : caule violaceo, longitudinis vnius, aut duorum palmorum, foliis Perſici : valere contra venenum: ingredi in Theriacam Diateſſaron, quaſi hæc pro Gentiana accipiatur, nam apud Meſuem & reliquos authores non Vincitoxicum legitur, ſed Gentiana. celebrantur radices harum in febribus peſtilentibus, & ad vermes enecandos ſingulari remedio. Alij pro Vincitoxico accipiunt, eam quæ Aſclepias vocatur à Dioſcoride, non abſimili forma prædictis.

CAP. LXXX.

QVAEDAM in Alpium pratis puſillæ, quatuor digitos, aut palmum non excedentes, amaræ, foliis Centaurij minoris, paucis: flores, & fructus eoſdem ferunt cum ſupradictis: radicem paruam, & ſimiliter Buxei coloris. differunt inter ſe magnitudine, & paruitate foliorum, aut florum : flores omnibus con caui, & ſectis labris magis minus, pleriſque colore cæruleo, quibuſdam candicantes, omnes Gentianæ congeneres.

Finis Libri Sexti.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER SEPTIMVS.

CAP. PRIMVM.

POSTQVAM eas plantas perſecuti ſumus, quibus ſolitaria ſub ſingulis floribus data ſunt ſemina, aut ſimplicia ſeminum conceptacula: iam explicemus, quibus bina ſemina, ſub ſingulis floribus continentur, vt vniuerſum genus Ferulaceum: poſt hęc autem de iis dicemus, quę ſeminũ conceptacula bipartita ferunt. Appello genus Ferulaceum, quodcumque Ferularum modo floret, ac ſemen fert: caulem omnia fere fungoſum gerunt, geniculatumque: ramos alternatim, à dextris & ſiniſtris tantum, ramorumq; ſurculos eodem ordine, ſed ſecundum alteram dimenſionem: floret non ſolum in cacumine, tum caulis medij, tum ramorum, ſed etiam à latere in tertia ſurculorũ productione, atque aliquando etiam in quarta, vt Fęniculus, & quibus diuturna eſt, floris productio: extremi ſurculi in multos ex eodẽ callo veluti radios finduntur, quibus ſummis floſculi numeroſi inſident, rotundam ſuperficiem cõſtituentes, ſpecie vmbraculi; ideo vmbellæ appellantur: latiſſima, quæ in medio caule, eademque prima exoritur, ei ſuccedunt & tempore & magnitudine, quæ in ſummis ramis maioribus, minimę omnium ac poſtremę, quæ in ramorum ſurculis: floſculi ſummis ſeminibus inſident, conſtantes ex foliolis: ſemina bina ſub ſingulis floſculis, inuicem adeo coniuncta, vt vnicum videatur, nec prius abſcedunt, quam perfecta fuerint & exſiccata, eorum cor in parte ſuperiori exiſtit, qua flos inſidet; folia plurimis lato pediculo conſtant caulem cingente internodiis & magna ex parte ſecta, & in ramos diſtributa; aut tripartitis aſſidue ramis vt Apio. Ferulis, Fęniculo; aut à medio pediculo pluribus coniugatim exeuntibus, vt Paſtinacę, Sio: pauca in hoc genere integro folio conſtant, plurima verò acria ſunt, & odorata; alia quidẽ ſemine; alia radice; nonnulla etiã foliis & caule. ſunt & quę lachrymas fundãt medicatas, idcirco ex hoc genere multa remedia medici eliciunt: quędã & inter olera aſſumũtur; quędã & cõdimẽtis expetũtur.

CAP. II.

FERVLA altitudine caulis, & craſſitie forme ſpecie arborea conſtat; nam ad quina, & ſena cubita adoleſcit, craſſitudine brachij: foliis latiſſimis, tenuiter inciſis fere capillamenti modo, vt Fæniculi, pediculo caulem veſtiente, vt in Harundine: vmbellas fert latas, conuexa ſuperficie, vt Anethi: floſculos pallidos: ſemen latum, & depreſſum, ſubnigrum, vnguis magnitudine, acre: radicem craſſam, ramoſamque, lacteo ſucco manantem. Eius duo genera: Mas craſſior, & breuioribus internodiis; latiore ſemine: radice candida: foliis tenuius ſciſſis: fæmina erectior, geniculis magis diſtantibus; foliorum ſegmentis anguſtis quidem, non tamen capillaribus, vt maris: radice nigra exterius. vtriuſque caulis, cum exaruerit, læuiſſimus eſt, quia fungoſus, adeo tamen robuſtus, vt ſufficiat pro baculo ad ſubſtentandam ſenectutem: exareſcit autem perfecto ſemine in æſtate. eius ſubſtantia igni familiaris, nam inſtar funiculi ignem conceptum tamdiu ſeruat, donec totus contabeſcat. Viuunt radice diutius: autumno & per totam hyemem folia ab radice emittunt: ineunte vere cauleſcunt: mas paulo ante æquinoctium, veluti ouum in medio foliorum producit, quod eſtur ſub cineribus coctum, id in dies in ſcapum adoleſcit. Fęmina paulo tardius caulem attollit: gaudet regione calida, & læto ſolo: frequentes in Sicilia, & apud nos in monte Argentario. Theophraſtus genus Ferulaceum inter ſuffrutices recenſet, hanc quidem Ferulam, alteram vero Ferulaginem vocans vt Theodorus vertit: græce enim hæc Narthex, illa Narthecia vocatur; caule neruoſo conſtat, vnde & ferulacea dicuntur, quæ neruicaulia ſunt; medullam habent carnoſam, ſolutam, & membranis ſimilem: natura earum ſimilis eſt, vt patet, præterquam ratione magnitudinis: Ferula enim grandis admodum aſſurgit: Ferulago autem parua; ſed vnicaules ambæ, & geniculatæ ſunt: folia & coliculi quidam geniculis erumpunt, ac alternatim exeunt, ideſt non ex eadem parte geniculorum, ſed permutatim: caulem magna ex parte folia amplectuntur, vt Harundinea, ſed ratione magnitudinis, & mollitiei magis deflexa: nam folium his grande, molle, multifidum, fere capillamenti modo, maximaque terræ proxima, & reliqua ſubinde ad proportionem: flos melinus: ſemen fuſcum, Anetho ſimile, maius: caulis in cacumine finditur in plures ſtipites, non magnos, quibus flos, & ſemen inſidet, neque iiſdem carent laterales caules, ſed Anethi modo ferunt: Annuus eſt caulis: germinatio autem vere primo foliorum, deinde caulis, radice alte deſcendit, eademque ſingulari innititur, hęc Theophraſtus: ex quibus coniicere licet Ferulam intellexiſſe, quam nos marem appellauimus. Ferulaginem

nem autem, aut noſtram fæminam, quamquam in læto ſolo, non ſolum non eſt humilior mare, ſed & altior, gracilior tamen, aut aliud quoddam humilius genus ex dicendis. Plinius Theophraſtum ſecutus inquit. Ferulam calidis naſci locis, atque trans maria, geniculatis nodatam ſcapis: duo genera: Narthex aſſurgit in altitudinem: Narthesia ſemper humilis: à genibus exeunt folia maxima, vt quę terræ proxima: cæterum natura eadem, quę Anetho: & fructus ſimilis. nulli fruticum leuitas maior: ob id geſtata facilius baculorum vſum ſenectuti præbet: ſeruat quoque optime ignem: præcellit in Aegypto. Quæ ab vno caule diuiditur in cacumine, fæmina putatur. caules eduntur decocti, commendanturq; muſto, & melle, ſtomacho vtiles: ſin plures ſumpti, capitis dolores faciunt. Dioſcorides Ferulam tantum deſcribit, & breuiter in hunc modum, caulem inquit profert ternum ſæpe cubitorum: folia Fæniculi, multo craſſiora, & maiora: ex ea quoque Sagapenum fit prope radicem inciſa: de Sagapeno alibi ſeorſum agens inquit: ſuccum eſſe Ferulę in media naſcentis, de quo nos ſuo loco agemus.

CAP. III.

THAPSIA apud nos in Ilua naſcitur Ferulę fęminæ ſimilis, minor, & candidior: caulem fert non excedentem bina cubita, candicantem veluti cinere aſperſo: folia proportione minora, ſed latioribus ſegmentis, & ſubcandida: florem ſimiliter luteum in vmbellis: ſemen autem candidum, ſtriatum, craſſius & longius, in foliacea quædam labra deſines: radix ſubeſt candida, craſſo capite, in ramos diuiſo, ſucco lacteo, valde acri, vt tractantium & manus & facies intumeſcant. Theophraſtus ſimili modo radicem Thapſiæ candidam ſcribit: caulem ferulaceum; folium Fęniculo latius: radix inquit vomitoria eſt, & ſiquis contineat, purgat tam ſuperius, quam inferius: liuida tollere poteſt: radicis ſuccus validior eſt: ſecanda aduerſo vento, & corpore oleo perunctо, ne intumeſcat. Plinius inquit. Quidam Ferulæ ſemen Thapſiam vocauere, decepti tamē, nam Thapſia ſine dubio Ferula eſt, ſed ſui generis: foliis Fæniculi; inani caule, nec excedente baculi longitudinem: ſemen quale Ferulæ: radix candida, inciſa lacte manat, & contuſa ſucco, nec corticem abdicant: omnia ea venenata, nam etiam fodientibus nocet, ſi minima aſpirat aura, intumeſcunt corpora, faciemque inuadunt ignes ſacri, ob id cerato prius illinunt. Nero Cæſar claritatem dedit, nam nocturnis craſſationibus conuerberatam faciem ſucco illinebat cum Thure & cæra, & ſequenti die cutem ſynceram contra famam circumferebat. Dioſcorides Thapſiam paulo aliter deſcribit, vt videatur non hanc intelligere, ſed Ferulaginem, quam nos Ferulam fæminam

ap-

appellamus: inquit enim ab inſula Thapſo, vbi primum inuenta eſt, nomen inueniſſe, & inter cætera nomina Ferulaginem à Romanis vocari: tota natura Ferulæ ſimilis eſt, tantum graciliore caule; etiam folia habet Fęniculo ſimilia; in cacumine autem vmbellas, in ſingulis ramis Anetho ſimiles, in quibus flos luteus: ſemen latum, ferulæ ſimile, minus tamen: radix magna eſt, intus alba, exterius nigra, craſſo cortice, acris, ſuccus quoque ineſt lacteus, quem excauata radice colligunt, ſed habitu adeo acri, vt tractantibus puſtulas in facie excitet, præcipue aduerſa ventilante aura: tam cortici radicis, quam ſucco ineſt vis purgandi; nam vtrinque flauam bilem extrahunt, ex alto quoque humores eliciunt. Meſues proculdubio vtrunq; gen⁹ Thapſiæ Turbith appellat, inquit enim: Thurbith eſt radix herbæ, cuius folia ſunt ſicut folia Ferulæ, minora tamen, & eſt ex habentibus lac. reperitur ſylueſtre, & domeſticum: & ex eo etiam eſt magnum & paruum: & adhuc aliud album, aliud citrinũ, aliud nigrum. Quod in locis ſiccioribus naſcitur, fit gummoſius propter ſpiſſitudinem lactis eius; in humidioribus è contra, quod deficit à ſeptem conditionibus, quæ bonitatem eius oſtendunt, vt ſcilicet ſit album, & concauum, harundinoſum, & gummoſum, & ſit cortex eius cineritius, & planus, & ſit recens, & friabile: citrinum vero malum eſt, & nigrum peius; craſſum eſt non bonum, & ſimiliter quod tenue eſt, nam imbecille: & rugoſo cortice, & quod interius, dum frangitur, neruos habet, ſylueſtrę eſt & malum: quod non eſt gummoſum, imbecille eſt, & ventris conturbatiuum. adulterant ſuper illinentes gummi diſſolutum: deprehenditur fracturis; nam caret gummi. quod eſt nimis recens, eſt conturbatiuum, & ſubuerſionem facit viſcerum: vetuſtum imbecille eſt, ideo eligitur id, quod in mediocritate conſiſtit. euacuat humores tenues: quod, ſi addatur Zinziber, educit humores craſſos, & viſcoſos à partibus longinquis, & articulis, & locis profundis. pondus eius contriti exhibetur à drachma vna ad duas: decoctionis autem à drachmis duabus ad quatuor. ex his patet indicari à Meſue nomine Thurbith nigri Thapſiam Dioſcoridis, quod genus improbatur. Thurbith autem album Thapſiam eſſe Theophraſti. Tam Dioſcorides, quam Meſues corticem radicis aſſumi teſtantur, conueniunt & in facultate, nam & ſuperius, & inferius purgant, vt Græci aſſerunt: quod Meſues inquit purgare cum ſubuerſione & nauſea, illi bilem ducere: Meſues humores tenues ſcribit. de pondere exhibendo non conueniunt Dioſcorides & Meſues, quia hic nigrum, ille album aſſumit: Dioſcorides radicis obolos quatuor, ſucci obolos tres, lactis obolum vnum, ſi amplius, periculoſum eſſe: Meſues radicis drachmam vnam vſque ad duas exhibet, ſuccum ſolum non exhibet. Galenus maximam differentiam eſſe recentis ad vetuſtiorem teſtatur: vis enim huius pharmaci poſt annum

multum

multum exoluitur, atque amplius adhuc poſt duos annos, ad triennium penitus inutilem eſſe audet proferre. Meſues recentem abdicat ob vehementiam, veterem ob ignauiam. Teſtantur hodie qui Turbith ex Apulia ferunt, radices eſſe Thapſiæ, vt ex his fateri liceat idem eſſe Turbith, & Thapſiam. Alia tamen fuit ſententia apud Actuarium inter Græcos recentiores; nam Turpetum (ſiç enim appellat) Titimalis aſcribit: album quidem eſſe Alypiæ radicem, nigrum vero Pythyuſæ. Ac longe diuerſa eſt Serapionis opinio: putauit enim Turbith eſſe apud Dioſcoridem Tripolium: ſed radix, quæ in hunc vſque diem pro Turbith venditur, nec Tripolio conuenit, nec Alypię, nec Pythyuſæ, de quibus ſuis locis erit manifeſtum. Thapſiæ ſuccus, aut lachryma, quod ſciatur, non adfertur hodie ad nos, quamuis radix ſuccoſa, & ſincera habeatur etiam ex Orientalibus, ſed ob vetuſtatem infirma, vt eum vſum præſtare nequeat ad extrahendum ex alto, quem ſinapiſmi, & cataplaſmata ex ſucco Thapſiæ præſtabant apud antiquos.

CAP. IIII.

AD paruas Ferulas reduci poſſe videntur, quædam genera, Panacis, Libanotidis, & Peucedanum; omnibus enim folia Fænicu-li, & radices ſucco planæ. Panax Aſclepium in montibus prouenit; foliis capillaribus, vt Fęniculi, ſubcandidis: caulem fert rotundum, cubitalem, geniculis craſſis, cingentibus non ſolum caulem, ſed & ramos: flores luteos: ſemina rara in vmbella, Thapſiæ albæ ſimilia, candida, & ſtriata: radice nititur alba, craſſa admodum ſed breui, à qua rami ſparguntur. Theophraſtus de hoc genera Panacis tradit; radice conſtat magnitudine palmi, candida, & valde craſſa, cortice craſſo, & ſalſo: caule vndique geniculato: folio ſimili Thapſiæ, ſed craſſiori. Herbarij hanc effodientes, varium genus frugum viciſſim terræ iniicere ſolent, & placentas veluti mercedem quamdam exoluentes. Plinius eadem ferme refert: radicem ſcilicet multi corticis, & ſalſi, ex qua ſuccus extrahitur Opopanax. hanc ſententiam ſequutus videtur Meſues, nam Opopanacem extrahi teſtatur ex planta Ferulę ſimili, cuius caulis cubitalis, aut bicubitalis eſt, pallidus; folia Ferulæ, minora: flores aurei, odorati, Anetho ſimiles: incidi huius caulem prope radicem: egredi humorem croceum, qui coagulatur, & fit Opopanax. Dioſcorides tamen ex alio genere Panacis ſcilicet Herculeo, haberi Opopanacem teſtatur: de Aſclepio autem inquit, caulem tenuem fert, cubitalem, geniculatum: circa quē folia funduntur Fæniculo ſimilia, maiora tamen, & hirſutiora, odorata: in cacumine vmbella, in qua flores aurei, acres, & odorati: radix autem parua. At hæc condictio diſſonat; repugnat enim cęteris authoribus.

bus. oſtendo autem Dioſcoridis Aſclepium ex Sicilia allatum: foliis circa radicem ſtratis, denſis; foliorum capillis breuibus, ſubhirſutis: cauliculo tenui: vmbellis luteis: ſeminibus compreſſis, magnitudine Feniculi: perficitur ſub Cane: radix digiti craſſitudine, nigra.

CAP. V.

ALIA in montibus naſcitur, quam quidam pro Meu falsò accipiunt: radice non breui, vt ſupradicta, ſed profunda, cubitali, craſſa, candida, medulla intus flaueſcente: caulibus ab eadem radice pluribus, rectis, ſtriatis, bicubitalibus, ex viridi palleſcentibus: foliis capillaribus, figura Fæniculi, vt ſupra dicta: flores luteos fert: & ſemina nigricantia, depreſſa, & oblonga, vt Ferulæ fæminę. Hanc quidam inter Libanotides reponunt: ego potius ad Ferulaginem; huic enim magis conuenit conditio tradita à Theophraſto & Plinio; nam Ferulę comparata, cui ſimilis eſt, parua dici poteſt, & humilis.

CAP. VI.

PEVCEDANVM in Sicilia naſcitur, vnde tranſlatum ad nos ſemen, plantam produxit aſpectu ſimilem Panaci Aſclepio, & ſupradictę Ferulagini: longioribus foliis, erectis, hirſutis, pediculis denſis, ac breuibus eorum capillamentis: caulem tenuem, ac læuem fert, cubitalem: flores luteos: ſemina oblonga, ſtriata, in foliaceam latitudinem deſinentia, ſapore reſinaceo: radix Paſtinacæ figura, ſed cortice atro: madet ſucco multo, qui concreſcit in lachymam, Thuri ſimilem, non ſolum colore, ſed & odore; at ſapor acris, & amarus eſt. in totum videretur Panax Aſclepium Dioſcorides, niſi conſtaret grandioribus foliis, erectiſque: caulem gignit, cum folia dimiſerit, prope finem æſtatis; perficit aduentante hyeme. Dioſcorides Peucedanum inquit: caulem emittit tenuem, gracilem, Fæniculo ſimilem, comam habet circa radicem, copioſam, ſpiſſamque: florem luteum: radicem nigram, craſſam, graui odore, ſucco abundantem: gignitur in montibus opacis: tenera radix conciditur, & profluens è plaga ſuccus vmbræ mandatur; nam in ſole confeſtim euaneſcit: Qui colligit nares prius, & caput roſaceo perfundit, ne dolor capitis, & vertigo pręmant: colligitur lac & ſuccus tum ex radice, tum ex caule: inuenitur etiam concreta lachryma Thuris ſimilitudine, caulibus, radicibuſque adhærens: præfertur ſuccus è Sardinia, & Samotrace, colore ruffo, odore graui, guſtu feruens. Plinius, inter primas celebrari, inquit, Peucedanum, laudatiſſimum in Archadia; mox Samothracia, caulis eſt ei tenuis longus, Fæniculo ſimilis,

lis,iuxta terram folioſus: radice nigra, craſſa, grauis odoris, ſuccoſa: gignitur in montibus opacis, foditur exitu autumni: placent tenerrimę,& altiſſimę radices,hæ conciduntur in quaternos digitos oſſeis cultellis, funduntque ſuccum in vmbra, capite prius, & naribus roſaceo perunctis, ne vertigo ſentiatur,& alius ſuccus inuenitur caulibus adhęrens, inciſiſque manat. Theophraſtus Peucedanum radix,inquit,vtilis eſt annis quinque, aut ſex: vim calefactoriam habet: quidam ex ea vnguentum Sudatorium faciunt: datur & ad lienes: ſemen inutile eſt: nec ſuccus vlla in re prodeſt. An hoc dixit, quia facile ſpirat,& euaneſcit,vt Dioſcorides teſtatus eſt: nam & lachryma ob id infirmior ſucco apud eumdem eſt?

CAP. VII.

LIBANOTIS candida, cuius ſemen Cachrys vocatur, ex Sicilia tráslata ad nos eſt: ſemen eſt craſſum, & rotundum,ac ſtriatum, oſſeo cortice cádido, quo fracto nucleus intus apparet albicans, multo amplior, quam in Erithmo, feruenti guſtu, & reſinoſo: radix vnica eſt, profunda,& candida, acris: folia ab radice non in longitudinem extenſa, lateralibus tantum ramis, vt in Peucedano, & Ferulis, ſed in orbem tripartita, aſſidue, ſciſſiorem in tenuitatem Fęniculo craſſiorem, erecta,& prædura, vt integrum folium turbinis figuram referat, in his lachryma concreſcit prope pediculum, ruffa, odorataq;: caulem adhuc videre non licuit, quamuis per multis annis adhuc viuat in horto Piſano ex prædicto ſemine orta. Dioſcorides eam hoc modo deſcribit: Genus fertile Libanotidis, cuius ſemen Cachrys vocatur: folia habet Fęniculi, craſſiora,& latiora, ſpecie trochi, terræ incumbentia,iucunde olentia: caulem cubiti altitudine,aut maiorem,multis concauum alis: in cacumine vmbellam, in qua ſemen copioſum,candidum,Spondylio ſimile, rotundum,anguloſum,acre,reſinaceum,quod in mandendo linguam exurit: radix Thus redolet, candida, prægrandis. ſed in hac deſcriptione diſſonat Spondylij ſimilitudo, nam depreſſum eius ſemẽ fere in foliaceam tenuitaté,huic rotundũ & plenũ,vt Crithmi,& Hippomarathri,quæ Dioſcorides Cachryi cóparat.An ſatis eſt magnitudine ſpondylium æmulari? in hac planta dicere poſſumus ſterile quoddam reperiri, quod neque caulem, neque florem, neque ſemen ferat, in cęteris illi ſimile, quod fertile eſt, vt tradit Dioſcorides, quod & multis aliis contingit, non propter ſpeciei diuerſitatem, ſed affectionem quamdam, vt alibi oſtenſum eſt. naſcitur inquit ſterile in ſaxoſis & aſperis: ſed apud Theophraſtum tum ſterile,tum fertile aliter deſcribuntur, de quibus alibi à nobis dicitur.

CAP. VIII.

LIBANOTIS nigra, vulgò accipitur pro Peucedano, in montibus, & vmbroſis naſcitur: foliis ab radice ſimilibus Cachryi, mollioribus, longioribus, & orbem maiorem prope terram deſcribentibus: radicem fert modo candidam, modo nigram, altè deſcendentem: caules bicubitales, tenues, ex medio foliorum orbe exeuntes, duos, vel tres, quibus rami prope cacumina ſimplices, & vmbellæ: floribus luteis: & ſeminibus in fine autumni, depreſſis fere in foliaceam tenuitatem, in latitudine, oblongis, & nigricantibus, acribus, & odoratis. Dioſcorides inquit: eſt & alterum Libanotidis fertilis genus, omnino conſimile, ſemen ferens latum, nigrum, vt Spondylium, odoratum, minime exurens: radice foris nigra, intus, ſi frangatur, alba.

CAP. IX.

FAENICVLVM hortenſe caule conſtat cubitali, & paulo altiori, recto: vmbellas fert latas: ſemen craſſum, in rotunditate oblongum, candidum, ſapore ſubacri, aromatico: ſeritur in hortis pro condimentis, & obſoniis, ſed anno ſecundo tranſit in ſylueſtrem. Sylueſtre ſponte in incultis naſcitur montuoſis, ſaxoſiſque: caulibus ab eadem radice pluribus, ad tricubitalem altitudinem, & amplius: vmbellas fert tenuiores: ac ſemina exiliora, acrioraque: radicem craſſiorem, ramoſam, candidam, acrem. Folia vtriuſque longis & raris capillamentis conſtant: tenella germina ſylueſtris cocta veniunt in cibos inter olera. flores vtrique lutei, qui crudi placent inter obſonia; nam ſubacres, & aromatici. Dioſcorides Marathron vocat ipſum ſatiuum, quod tamquam notiſſimũ non deſcribit: ſylueſtre autem Hippomarathron, quod inquit magnum eſt, & ſemen fert ſimile Cachryi: radix iucunde olet. Galenus de ſylueſtri Fęniculo inquit: præ magnitudine Hippomarathrum appellatum eſt: huius non radix modo, ſed multo magis ſemen Cachryi adſimile eſt. Theophraſtus Fęniculum inter olera recenſet, & ſuffrutices Ferulaceos; nam veluti neruicaule eſt: ſemine nudo: ſuaue olentiam præſtat: meminit & Hippomarathri, Equifęniculum Theodorus vertit, inter ſuffrutices Ferulaceos. Plinius Fęniculum ſcribit à ſerpentibus nobilitatum; quoniam guſtatu ſenectam exeunt, & oculorum aciem ſucco eius reficiunt, vnde intellectum eſt, hominem quoque caliginem præcipue eo releuari: colligi ſuccum caule turgeſcente: in ſole ſiccari, & melle inungi. Laudatiſſimum in Iberia fieri è lachrimis & ex ſemine recenti: ex radicibus quoque fieri prima germinatione inciſis.

ciſis. eſt & ſylueſtre, quod alij Hippomarathron vocant, alij Myſineum; foliis maioribus, guſtu acriore, procerius; radice brachiali craſſitudine, candida: naſcitur in calidis & ſaxoſis.

CAP. X.

ANETHVM ſeritur in hortis; nam folia recentia ad condimentum incoquuntur, præcipue cum recentibus Piſeolis, ſuaueolentiam ſimul, & coctionis facilitatem in ventriculo præſtantia, capillamentis conſtat Fęniculo tenuioribus, & magis odoratis: caulis cubitalis: vmbellæ latæ, conuexæ, ex tenuibus feſtucis conſtantes: floſculi lutei: ſemina depreſſa, ac rotunda, fulua, ſubacria, & odorata: annua eſt planta. Theophraſtus recenſet inter olera: ſemine nudo: ſuaueolentiam præſtat, ideo ad vnguenta vtuntur: exit à ſatu die quarto: radix lignoſa, vniſtirps, non prolixa, neque fibris multis, conſtat multis caulibus, multiſque ramis. nec Plinius, nec Dioſcorides deſcribunt, ſed ex aliis plantis Anetho comparatis facile colligitur eam eſſe, quæ nomen in hunc vſque diem ſeruat.

CAP. XI.

ANETHVM ſylueſtre in Sicilia naſcitur, grandius ſatiuo: caule craſſo: foliis amplis, vt Fæniculi, ſed odore Anethi, quamquam infirmo: vmbellis amplioribus: flore luteo: ſemine exigro fermè, vt Ameos, ſubacri: radix parua, & lignoſa: eſt annua. hac herba equos purgant; nam miro modo eius vſu vegetiores redduntur.

CAP. XII.

MEV in Alpibus naſcitur; foliis Anetho anguſtioribus, longioribuſque, & tenuioribus, creriotibuſque capillamentis: caule cubitali, & altiore: flore luteo; ſemine Fæniculi oblongiore: radix nigra exterius, in longas fibras diuiſa, odore valido, ſapore amaro. Quidam Imperatoriam vocant. Dioſcorides inquit, Meon congnomine Athamanticum in Macedonia, & Hiſpania plurimum gignitur: foliis & caule Anetho ſimile, ſed craſſius, alicubi altitudinis bicubitalis: radicibus ſparſis in obliquum, tenuibus, rectis, longis, odoratis, linguam calfacientibus. Plinius duo genera facit: nobilius Athamanticum: ſeri in Italia non niſi à Medicis, & iis admodum paucis: foliis Anetho ſimile (vbi deprauate Aniſo legitur), & caule aliquando bicubitali: radicibus multis, & obnigris, quibuſdam altiſſimis, minus ruffum

Nn 2 quam

quam illud alterum. An quod Anethum ſylueſtre appellauimus ad Meu ignobilius reduci poſſit, grandius ſcilicet, ſed infirmius.

CAP. XIII.

CVMINVM vulgò appellatur in officinis ſemen ex Orientalibus allatum: figura & magnitudine grani Hordei; odore ualido, medicato; ſapore acri: colore candicante: eius planta annua eſt, breuior cubito: foliis paucis, raris capillis: vmbellas paruas fert in ſummis ramulis rotundas; flore candido: ſemine hoc non ſolum medici vtuntur ad dolores internos, præcipue à flatu excitatos, ſed & veterinarij cataplaſmata conficiunt digerentia ad Equorum dolentes articulos, atque alia multa; columbariis quoque inſerunt, vt eius odore columbas alliciant, tritum cum calce condentes. An vero hoc fuerit Cuminum ſatiuum apud antiquos, an aliquod genus ſylueſtre, ambiguũ eſt. Quo minus ſatiuum eſſe affirmem illud facit; quia non eſt ori gratum, vt panibus inſpargi poſſit pro cõdimento, nec puſillum ſemẽ eſt, vt Theophraſtus teſtatur, nec vllo pacto cõferri poteſt cum Ammi, vt vult Dioſcorides; idcirco inclino magis in alterã ſententiã, vt ſit primũ genus Cumini ſylueſtris, quod à Dioſcoride hoc pacto deſcribitur: Plurimũ naſcitur, & efficacius in Galatia, Lycia, & Hiſpania ad Cartaginem: frutex paruus; dodrantali caule, ac tenui: quatuor, aut quinque foliis, tenuibus, veluti ſerratis, diuiſum Gingidij: in cacumine capitula quinque, aut ſex, mollia, rotunda, in quibus ſemen aceroſum, ſatiuo acrius: naſcitur in collibus: hæc Dioſcorides, nec mirum, capitula vocari ipſas vmbellas, nam & alibi capitula Anethi vocat: ſemen autem aceroſum vocat, quaſi furfuroſum; nam cortex veluti in furfures abſcedit: folia veluti ſerrata, ſignificãt foliorum ramulos in longitudinem productos: capillis vtrinque diſpoſitis, vt in Millefolio, qui Stratiotes à Dioſcoride vocatur, cuius folia pennis auium, & Cumino ſylueſtri comparantur. poſſent tamen pro Cumino ſylueſtri alia ſemina hirſuta oſtendi, quę verius aceroſa dici poſſint, vt eius, quæ inter Saxifragias numeratur: exili ſemine, vt Ameos valde hirſuto, & vehementis acredinis, & inter eas, quas pro Gingidio oſtendimus: ſeminibus non in vmbellas, ſed capitulis inter folia hirſutis, at non valde acribus. Plinius inquit. Cuminum ſylueſtre eſt prętenue: quaternis aut quinis foliis, veluti ſerratis: efficacius ſatiuo: ſed alterum Cumini ſylueſtris genus traditur à Dioſcoride, cornicula ferens elata: ſemine Melanthij, de quo alibi dicendum eſt; non enim inter Ferulacea continetur, & præter folia, nihil comune habet cum aliis Cumini generibus.

CAP. XIIII.

CVMINVM ſatiuum exiſtimo ſemen quoddam exiguum, quod ex Orientalibus adfertur, Ameos nuncupatum in officinis; acre eſt, & iucundum: ſed plantam adhuc videre non licuit: ex eo genere illam eſſe puto, quæ ſeritur in Hiſpania, Viſnagam vocant, cuius vmbellæ, vaſculi modo clauduntur, vt Staphilini: vtuntur autem iis ad repurgandos à prandio dentes, ob ſuaueolentiam: planta cubito altior: foliis rarioribus, quam Fęniculi, nec adeo capillaribus, ſubcandidis: floribus albis: ſeminibus exiguis, oblongis, acribus, odoratis: annua eſt planta. Dioſcorides de ſatiuo Cumino inquit: ori gratum eſt, præcipue Aethyopicum, quod Hippocrates regium vocat, cui Aegyptium ſuccedit: vltimo, quę in reliquis regionibus naſcuntur. eorum vſus excalfacere, aſtringere, ſiccare, tormina inflationeſque diſcutit decoctum, & alia multa pręſtat remedia, ſed colorem bibentium, aut illinentium mutat in pallorem. Teſtatur Galenus Cumini ſemen cibis inſeri, quemadmodum Aniſi, Caui, Liguſtici, & Petroſelini. Theophraſtus quoque inter olera recenſet, ſemine nudo anguſto, inſtar liturę (ſic enim interpretor verbum γραμμώδη neſcio qua ratione Theodorus, canaliculatum vertit) eſſe autem Cumini ſemen omnium fęcundiſſimum, quia puſillum eſt, alibi minimum ſcribit, ſed quod maxime fructificat: radix exigua pęnitus eſt, cum omnibus viribus ſuperiora petat, inter æſtiua: nocet pluuia poſt ſatum.

CAP. XV.

AMMI oritur in Ilua, ſemen omnium minutiſſimum, punctis nigris ſimile, acerrimo ſapore, ac ſuaui, ſpecie Origani: planta cubito minor: foliis initio Nigellæ, ſed procedente tempore anguſtioribus capillamentis, ſpecie Milleſolij: ramulos fert tenues: vmbellas capillaceas: floſculos candidos: colligi ſemina ob exilitatem nequeunt ſeiuncta à ſuis vmbellis: ſapor tamen & illis ineſt acris, & ſuauis. Dioſcorides inquit, hoc quoque Cuminum Aethyopicum appellatum eſſe, ſecundum aliquos diuerſum ab altero: exiguum ſemen notum Cuminum longe minus, Origanum reſipiens: eligēdum autem purum, minime furfuroſum. Plinius inquit, eſt Cumino ſimillimum, quod Græci vocant Ammi: quidam idem eſſe putant cum Aethyopico Cumino: plerique alterius naturę in totum putant; quoniam ſit exilius, & candidius, ſimilis autem huic vſus; nam & panibus Alexandrinis ſubigitur, & condimentis interponitur. At noſtrum Ammi nigrius eſt Cumino,

vnde

vnde colligere licet, Aethyopicum Cuminum nigerrimum eſſe. Eſt autem quædam puſilla, quę in aſperis apricis naſcitur inter ſaxa: paucis foliolis, rarioribus capillis, ſubcandidis: cauliculo exili, non vltra duos dodrantes: ramis tenuiſſimis inſtar filamenti: quibus floſculi candidi, ceu flocci areſcẽtes in ſparſis vmbellis: ſemen in Autumno figura Apij, exilius, nigrum, & aromaticum; acre: radix ſubrotunda in tres, aut quatuor ramulos diuiſa: ſapore acri, & amaro. Quidam Saxifragam vocant: Arbitror Cuminum Aethyopicum dici.

CAP. XVI.

DAVCVM Creticum ſemen eſt ex Creta nuper allatum, longius, & anguſtius Fęniculo, candicãs, lanuginoſum, acre, odoratum; ſed eius plantam adhuc videre non licuit. deſcribit autem Dioſcorides in hunc modum: Daucum aliqui Daucium vocant: Genera eius tria: Creticum foliis Fęniculo ſimile, minoribus, & tenuioribus: caule dodrantali: vmbella Coriandri: flore albo: ſemine acri, candido, hirſuto, ſuauiſſimi odoris in mandendo: radix digiti craſſitudine, & dodrantis longitudine adoleſcit: naſcitur in ſaxoſis, & à ſole illuſtratis. Plinius, de eodem inquit, probatiſſimum in Creta, mox in Achaia, & in ſiccis vbicumque natum, Fęniculi ſimilitudine: candidioribus foliis, & minoribus, hirſutiſque: caule pedali, recto: radice ſuauiſſimi guſtus, & odoris: Hoc genus in ſaxoſis naſcitur meridianis, apud nos in collibus ſaxoſis, naſcitur herba Fęniculo ſimillima, breuior, candida: ramis in latera tendentibus: flore candido: ſemine farcto, breui, vulgo Fende ſaxum vocant: vtuntur pro Saxifraga.

CAP XVII.

DAVCVM montanum apud nos in Alpibus naſcitur; ſemine alioqui Cretico ſimile, ſed nequaquam lanuginoſum, acre, & valde odoratum: eius planta foliis conſtat non capillaribus, vt Fæniculi, ſed ſpecie Staphylini longo pediculo in adnexu folioſo, prædura hæc, & odorata: caulis ſtriatus, cubitalis, reperitur breuior, non vltra dodrantem: Vmbellæ clauduntur, vt Staphylini: radix ſingularis, in altum deſcendens, vt Paſtinacæ: Dioſcorides inter genera Dauci, ſecundo loco deſcribit in hunc modum: ſylueſtri Apio ſimile eſt, ideſt Oreoſelino, acre, odoratum, aromata olens, feruentis guſtus, probatiſſimum Creticum. Plinius tertio loco recenſet inquiens: eſt ſimile Staphilino ſylueſtri: ſemine oblongo: radice dulci.

CAP. XVIII.

DAVCVM campeſtre herba læto ſolo, & in agrorum limitibus vbique frequens in æſtate: caule cubitali, craſſo: frequentibus foliis, capillaribus, vt Fæniculi, craſſioribus: vmbellas fert latas, tres, aut quatuor, initio conuexas, capitulorum modo herbaceas, quibus poſtea floſculi inſunt candidi: accedente autem ad perfectionem ſemine, concaue, redduntur, reflexis ad medium corymbis, vt in Staphylino, & tamdem clauſæ vaſculum efformant, in quo multa ſemina continentur parua, in rotunditate oblonga, ſapore acri, & amaro: radix alba eſt, acris, & odorata, ſed lignoſa. Dioſcorides tertium genus Dauci inquit aſſignatur: foliis Coriandri: floribus albis: capite, & fructu Anethi: vmbella Staphylini: ſemine oblongo, ceu Cumini, acri, profectò ſi Cuminum ſemen illud puſillum eſt, quod à nobis indicatum eſt pro Ameos vendi, ſimilitudo huius maxime congruit: folia autem Coriandri, cum ſint varia, hac ratione non conueniunt cum hoc Dauco, ſed quæ in ſummis caulibus ad Fæniculaceam ferme tenuitatem ſciſſa ſunt, quadrare poſſint. Plinius de hoc loquens poſt Creticum inquit: reliqua genera vbique naſcuntur: terrenis collibus, limitibuſque, nec niſi pingui ſolo: foliis Coriandri: caule cubitali: capitibus rotundis, ſępe pluribus ternis: radice lignoſa, ſed cum inaruerit ſuperuacua: ſemen eius Cumino ſimile, prioris Milio album, acre, odoratum omnibus, & feruens: ſecundum priore vehementius eſt, ideoque parce ſumi debet.

CAP. XIX.

CAVCALIS vbique in aruis naſcitur, ſimilis Dauco campeſtri, ſed foliis varie diuiſis, vt in Coriandro; nam prope radicem ſectiones longes ſunt, ac ſubrotundę, lęuiter in ambitu ſerratæ, ac lęues; procedente tempore, cum caulescit, folia tenuios & inæqualiter ſcinduntur, & tamdem redduntur Dauco prædicto ſimilia, ſubcandida, & ſubhirſuta, rariora quam Dauci: caulis candidus, ab imo ramoſus, cubitalis, & amplior: vmbellas fert capillaceas, tactu aſpero, quæ nequaquam clauduntur, vt in Dauco floſculi candidi: ſemina parua fere, vt Ammi; idcirco pro Ameos hodie à plurimis accipitur, ſed pauca ineſt acredo, cum aliqua amaritudine, nō inſuaui: radix candida eſt, ramoſa, & parua, guſtui non ingrata, coquitur in cibis, vt Paſtinaca ſylueſtris. Dioſcorides de Caucali inquit; ab aliis ſylueſtre Daucum vocatur: cauliculo dodrantali, aut maiore, ſnbhirſuto: foliis Apio ſimilibus, ſed in cacumine Fęniculi modo, tenuiter diuiſis, hirſutiſque: can

dida

dida in ſummo vmbella, odorata: recipitur inter olera: eſtur cruda,& decocta: vrinam mouet: Plinius inquit, eſtur & Caucalis Fęniculo ſimilis: breui caule: flore candido: cordi vtilis: recenſetur inter herbas vulgares in cibo. Theophraſtus ſimiliter recenſet inter olera: pes Gallinaceus vertitur à Theodoro.

CAP. XX.

CAROTA vulgò in Etruria appellatur radix Paſtinacę ſimilis, paulo breuior, aliquando craſſior, carnoſa, colore ſanguineo, intus & extra, reperitur & Buxei coloris: comeditur decocta prius in aqua, deinde ex oleo & aceto parata, aut in patinis addita ſapa: vſus eius hyeme: folia fert prælonga, craſſius diuiſa, quam Fęniculi, tenuius quam Cicutæ, ſubhirſuta: caulem cubitalem: vmbellas clauſas, vaſculi modo: flore candido: ſemine paruo, vt Anethi, hirſuto, ſubamaro: ſeritur in hortis inter olera. hæc ab antiquis non deſcribitur, quia forte illis vt nobis notiſſima erat inter olera. puto autem apud Gręcos Staphylinum ſatiuum eſſe, ſic appellatum à colore vuæ nigrantis. De hoc inquit Dioſcorides eaſdem vires habere, quas Staphylinus ſylueſtris, ſed minus efficaces, & cibo aptiorem eſſe. Plinius Paſtinacam vocat, quod Græci Staphylinum. De ſatiua autem inquit: ſeritur radice vel ſemine, primo vere, vel autumno, ſolo quam altiſſime defoſſo, annicula vtilis eſſe incipit, bina vtilior, gratior autumno, patiniſque maxime, & ſic quoque virus illi intolerabile eſt. Theophraſtus hanc vt puto Daucum vocauit, quam Theodorus Paſtinacam vertit: inquit enim in Arcadia naſci colore Croci, inſinuans radicem Buxei coloris: ſed verbum inibi interpoſitum Daphnoides poſtponendum puto, vt herbam propriam ſignificet, non conditio ſit Paſtinacæ: quæ enim Lauri ſimilitudo eſſe poſſit in vllo genere Dauci aut Paſtinacæ? niſi Paſtinacam noſtram intelligat; latifolia enim eſt, vt particulæ quamdam Lauri ſpeciem habeant. ſcribit præterea in agro pratenſi præſtantiorem cæteris naſci: huic vis calfactoria eſt; radix nigra: & alibi, in agro Spartenſi Achaiæ laudatiſſimam referunt: naturam calfactoriam: radicem nigram. ex quibus inſinuat illud genus, quod ſanguinei coloris eſt, niger enim appellari ſolet, huius modi color, vt vuæ nigræ, & vini nigri.

CAP. XXI.

STAPHYLINVS ſylueſtris, quod vulgò Paſtriccianum vocant, radices fert candicantes, Paſtinacæ ſimiles, longe minores, quæ diutius elixæ more Carotarum in patinis parantur hyemali tantum cibo:

cibo: frequens eſt in aruis, etiam in gracili ſolo, & ſaxoſo: folia fert hirſuta, minora quam domeſtica: & caulem cubito altiorem: vmbellas foliolis quibuſdam circundatas, quod fere omnibus his contingit, quæ in vaſculi ſpeciem clauduntur: flore candido, ſed initio purpuraſcente: ſemina in vaſculo numeroſa, hirſuta, & quaſi pungentia, paulo latiora ſatiuo. extant quoque huius plures differentię, magnitudinis tantum & paruitatis: id quod maximum eſt, Daucum marinum vocant, cuius ſeminibus officinæ pro Dauco vtuntur. Dioſcorides hoc modo deſcribit: folia habet Gingidij latiora, ſubamara: caulem rectum, ſcabrum: vmbellam ſimilem Anethi, in qua flores inſunt candidi, & in medio purpureum quiddam, ac ferme croceum: radix digiti craſſitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Plinius Paſtinacam erraticam vocat, quæ efficacior in medicinis quam ſatiua, magiſque in petroſis nata. Galenus in alimentis Daucum vocari tradit à quibuſdam ipſum Staphylinum ſylueſtrem, qui medicamentoſior eſt, multumque eſt elixandus, ſiquis eo veſci velit, & in ſimplicium cenſu vtrumque Staphylinum Daucum vocari tradit: agreſtis quidem inquit domeſtico minus eſt eſui idoneus, cæterum in omnibus vehementior: at domeſticus eſui aptior, ſed imbecillior: acrem & calfaciēdi facultatem obtinet, ac proinde etiam extenuandi: certe radix pręter iam comprehenſa flatuoſum quiddam obtinet, ac venereum: ſemē autem domeſtici quidem, & ipſum quamdam ad Venerem ciendi potentiam obtinet: Agreſtis vero plane flatu caret, ac proinde vrinam, menſeſque ciet. Iterum ſub nomine Staphylini inquit; Staphylinus ſatiuus imbecillior: agreſtis ad omnia potentior eſt: vrinas, menſeſque prouocat, tum herba quidem tota, tum maxime ſemen, & radix: habet porro etiam abſterſorium in ſe quippiam. Quamobrem vlcera phagedęnica quidam foliis eius cum melle, quo pura reddant, illinunt.

CAP. XXII.

GINGIDIVM apud nos eſt ſylueſtre quoddam olus, quod paſſim oritur in ruderibus, & vineis, lappas ferens, quæ veſtibus pertinaciter hærent. herbula eſt parua: foliis Staphylini, longe minoribus, ac minus hirſutis, odoratis, quæ pro Apio aliquando venduntur: cauliculum habet tenuem, cubito breuiorem, hirſutum: paruas vmbellas, flore candido: ſemina Fæniculo proxima, in rotunditate oblonga, herentia veſtibus. extant & huius differentiæ quædam magnitudinis & paruitatis, inter quas vna eſt, quæ fructus inhęrentes ramis fert nullo pediculo, quam aliqui Cicutariam vocant; nam eius foliola, magis ad Cicutæ inciſuras accedunt. Dioſcorides de Gingidio inquit: plurimum

naſci in Cilicia & Syria: herbula eſt ſimilis Staphylino ſylueſtri, tenuior, & amarior: radiculam habet ſubalbidam, amareſcentem: venit in olera, & cruda, & cocta, & condita. Galenus in alimentis coniungit Gingidium in Syria naſcens cum Scandice, quę oritur apud nos; nam vtrumque ſtomachum iuuat, ſeu crudum, ſeu elixum, ſed elixationem diuturniorem non tollerat: at medicamentum potius quam alimẽtum: habet enim perſpicue aſtrictionem, & amaritudinem non mediocrem. Plinius ſeri inquit in Syria, herbam Staphylino ſimillimam, quam alij Gingidium vocant, tenuius tamen, & amarius, eiuſdemque effectus eſt, crudum coctumque, magna ſtomachi vtilitate; ſiccat enim ex alto omnes humores eius.

CAP. XXIII.

QVAEDAM in collibus aſperis naſcitur ſemine grandi prope nuclei oliuarum magnitudine, ſtriato, & valde hiſpido, colore candido, medulla intus non iniucunda: eius planta breuis eſt, dodrantalis: foliis Staphylino minutioribus, & tenuius ſciſſis, fere vt Fæniculi: vmbellas paruas Gingidio ſimiles fert: floribus candidis, latifoliis. hanc congenerem Gingidio ſtatuo: quamuis particularem eius mentionem apud authores non reperio.

CAP. XXIIII.

SCANDIX, vulgò Acicula à noſtris dicitur; frequens in agris inter ſegetes, fruticoſa: dodrantalibus ramis: foliis minutiſſime ſciſſis, vt Chamęmeli: in cacuminibus floſculi ſunt candidi, longis veluti ſtilis inſidentes, ſimilitudine acus: in his detracto putamine ſemen continetur, nigrum, & oblongum, guſtu non inſuaue, vt neque folia. Dioſcorides de Scandice inquit olus eſt ſylueſtre, amarum, ſubacre, quod manditur, crudum, & coctum, ſtomacho & ventri vtile. Galenus eadem confirmat coniungens cum Gingidio, ſed plantam nemo deſcribit. tantum reperio apud Theophraſtum, Scandicis mentionem inter eas plantas, quarum caules humi procumbunt, vt Maluæ, Cucumeris ſylueſtris: quo in loco non ἐπετειόκαυλα, ideſt annicaulia legendum puto, ſed ἐπιγειόκαυλα, ideſt humicaulia, vt opponatur eis, quæ dixit recticaulia, & neruicaulia. Plinius Scandicem inter olera ſylueſtria recenſet & vilia. Ariſtophanes obiecit Euripidi matrem Scandicem venditaſſe non olus legittimum, Anthriſco ſimilem eſſe. Hermolaus appictam vidit Scandicem in vetuſto codice Dioſcoridis: folio fere Fæniculi, cum corniculis in ſummo: floribus luteis, ſiue albis: hac

ipſa

ipſa ſpecie in ſyluis reperiri: frutice odorato: flore candido. Ex his ſigni ficatur planta, quam deſcripſi: nam & inter antiqua nomina apud Dioſcoridem Acucula appellata eſt à ſimilitudine acus: ob eamdem rationem Anthriſcus dicenda eſt ea, quæ Acus muſcata appellatur: fructu ſimili, tenuioribus foliis, odoratioribuſque, vt ſuo loco oſtenditur.

CAP. XXV.

Carvi in officinis vocatur ſemen paruum, & oblongum, guſtu feruens, odore Cumini: eo Germani vtuntur pro Aniſo cum panibus ſubigentes. Audio eius plantam in Germania frequentem in pratis: caulibus ab eadem radice multis, quadrangulis; foliis Staphylini, minoribus multo, & rarioribus: floribus candidis: ſemine in ſummis ramis copioſo, anguloſo: radice oblonga, & lutea. à Dioſcoride Caros vocatur, ſed non deſcribitur tamquam notiſſimum: ſemen inquit guſtu iucundum, ac ſtomacho facile: effectu Aniſi: radix eius coƈta in cibos admittitur, vt Staphylinus. Hinc patet Carotarum nomen apud nos, Staphylino accomodatum; nam radix Buxei coloris Caro ſimilis eſt, & ſimili modo æſtur. Plinius Careum vocat, peregrinum ſemen, laudatiſſimum in Caria, proximum in Phrygia, culinis præcipue. Galenus in alimentis Cari radicem eum Staphylinis numerat, & melioris ſucci eſſe teſtatur. videtur & Athenæus inter Staphylinos recenſuiſſe, cum inquit: quod Caros vocatur, magnus eſt Staphylinus, ſeu vt vertunt, magna eſt Paſtinaca, quæque facile augeatur; meliorem habet ſuccum, quam Paſtinaca: magis calefacit: vrinamque magis ciet; ſtomacho confert: facileque digeritur, vt Diphilus eſt author, ſed alij codices non Caros legunt, ſed Carton: ponitur autem Carton à Galeno inter Cæpas, vt alibi ſuo loco explicatur: de magna autem Paſtinaca ſuo loco dicemus.

CAP. XXVI.

Silaus, vt Plinius vocat, herba apud nos in aquarum riuulis naſcitur, non ſolum in montibus, ſed & planis, numquam tamen in ſicco: caule recto, cubitali, concauo, craſſitudine baculi, ſenſim in gracilitatem extenuato: foliis amplis, vt Cicutæ, tenuius diuiſis, vt Staphylini, odoratis: vmbellas fert rotundas, flore candido, ſeminibus oblongis, vt Cumini vulgaris, leuibus, ſubnigris, & odoratis: radices fert fibroſas. Plinius inquit Silaus naſcitur Glareoſis, & perennibus riuis, cubitalis, Apij ſimilitudine, coquitur vt olus acidum, magna vtilitate veſicæ.

CAP. XXVII.

CICVTA in ſolo pingui frequens eſt prope vrbes: caule craſſo, rotundo, ac maculoſo, vltra bicubitalem altitudinem: foliis amplis, fere ad Ferulam accedenribus, diuiſura Staphylini, ſectionibus quaſi ſerratis: à lateribus vmbellas capitulorum modo rotundas fert: flore candido, graue olente, vt prope accedentibus quaſi murium fętor videatur, & diutius obuerſantibus capitis grauitas accedat: ſemen eſt rotundum, & candidum, craſſius Aniſo, cuius eſu aues obſtupeſcunt, vt manu capi poſſint, & ſi amplius vertigine tentantur, ac moriuntur: radix candida ſimilis Staphylino syluestri. Eadem in Alpibus reperitur, breuior, & odoratior, ſimili ſemine. Dioſcorides græce Conion vocat, caulem inquit fert geniculatum, vt Fæniculi grandem: folia Ferulę, anguſtiora, graui odore: rami mox vmbellæ in ſummo prodeunt; flores albicantes; ſemen Aniſo candidius: radix non alta, concaua: lęthale venenum ob ſummam frigiditatem. Theophraſtus caulem inquit carnoſum eſſe, Ferulę proximum: radicis liquamentum, quod exprimitur, infuſa aqua, validius eſt fructu, & obitum facile, breuique affert, etiam ſi exiguũ potui detur, quod idem & ad alios vſus efficacius eſt. optimum circa Suſam, & in totum locis prægelidis. ſuccus eius cum ſucco Papaueris, & aliis huiuſmodi obitum inferunt ſine vllo dolore, drachmæ pondere, & inremediabile pęnitus. terenda autem Cicuta prius detracto tegmine; nam id difficilem reddit, & confici contumacem, & affuſa aqua prætenui cribro traſmittenda, iis qui bibunt, obitus celer, & facilis occurrit. Plinius Cicuta inquit venenum eſt publica Athenienſium pęna, ad multa tamen vſus non omittendi: ſemen habet noxium: caulis autem eius & viridis eſtur, plerumque & in patinis. lenis hic & geniculatus vt Calami, nigricans, altior ſæpe binis cubitis, in cacuminibus ramoſus; folia Coriandri tenuiora, graui odoratu; ſemen Aniſo craſſius: radice concaua, nullius vſus: ſemini & foliis refrigeratoria vis, quæ ſi necat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Galenus Cicutæ potu quoddam amentię genus fieri tradit, quod Conion ab ipſa Cicuta vocatur: in remediis autem nemo auderet propinare, ſed extrinſecus obſtupefaciendo, ſæpe commodiſſimum fit remedium ad ingentes dolores eriſipelata, vlcera ſerpentia, ad mammas lacte priuãdas & coercendas, teſticulos refrigerandos in intempeſtiua nocturna pollutione: vſus eſt ſucci ex cacuminibus, priuſquam inareſcant, addenſati in ſole, vt paſtilli areſcant. Ad epotam autem Cicutã remedio eſt; poſt vomitionem, & alui ſubduxionem vini generoſi & meracis potio repetita vt alia, quę apud Dioſcoridem leguntur in venenorum remediis.

CICV-

CAP. XXVIII.

CICVTARIA in collibus naſcitur locis humectis, Cicutæ ſimillima; ſed breuiore caule, ſtriato: foliis quoque minoribus, ac tenuius ſciſſis, non inſuaui guſtu: vmbellis paruis: flore candido: ſemine longo, & anguſto, lęui, ſubnigro, vel candicante: radice candida, vt Cicutæ, breui, quæ cocta eſtur, vt Staphylini ſylueſtris. Alia in Alpibus naſcitur, hirſutior: ſeminibus grandioribus, veluti Auenæ. Tertia odore ac ſapore Fæniculi domeſticam, vnde Alpini Finocchiellam vocant, in cęteris antedictę ſimilis: breuiore caule: grandioribus ſeminibus, veluti feſtucis anguloſis: tota odore ac ſapore præſtat: recipitur inter olera. A Dioſcoride Myrris vocatur, Cicutæ ſimillima caulibus, & foliis: radicem habet modice oblongam, teneram, rotundam, odoratam, cibo non inſuauem: cocta in ſorbitione tabidis vtiliter datur: tradunt præſumptam in vino bis, terue in die, in conſtitutionibus peſtilentialibus præſeruare à peſte. Plinius inter Gerania ſecundum latinorum ſententiam inquit eſt Myrris appellata, ſimilis Cicutę: foliis minutioribus: caule breuiori, rotundo, ſaporis, & odoris iucundi.

CAP. XXIX.

PANCASEOLVS vulgò appellatur in montibus nomine confictο, ex pane & caſeo, quorum vicem in cibis explet radix, quæ rotunda eſt & tuberoſa, effigie Tuberis, exterius nigra, intus candida, tenera, ſapore dulci, ideo cruda eſtur: ab radice folia exeunt parua, rotunda ſpecie Geranij vulgaris, aut Anemonę, magis diuiſa, cauliculus altitudine duorum dodrantum, tenuibus ramis, paucis foliis, iiſque tenuius inciſis, in cacuminibus vmbellæ, flore purpureo: ſeminibus Fæniculi, paulo longioribus, odoratis, acribus. Dioſcorides Geranium vocat, quod ſcilicet primo loco eo nomine deſcribit in hunc modum: foliis conſtat Anemonæ, diuiſuris longioribus: radice ſubrotunda, dulci ad mandendum, quæ in vino pota drachmæ pondere, diſcutit vuluæ inflammationes. Plinius ſimiliter inter Gerania ſecundum Græcorum ſentētiam iiſdem fere verbis hac oſtendit ſecundo loco inquiens, alterum foliis Anenomes, diuiſuris longioribus, radice Mali modo rotunda, dulci, quæ reficientibus ſe ab imbecillitate, vtiliſſima eſt.

PYRE-

CAP. XXX.

PYRETHRVM, apud nos in paluſtribus naſcitur: radice nigra, breui, diuiſa in fibras, ſpecie Meu, odorata, amara, linguam non ſtatim exurente, ſed cum pluſculum manſa fuerit: folia fert Staphylini ſylueſtris, tenuiora: caulem cubitalem, rectum, lęuem: vmbellas tres, aut quatuor, in cacumine: flore ſubrubente: ſemina compreſſa, & rotunda, figura Lentis, nigra, & feruentia. Clanarum incolæ Imperatoriā vocant: exhibent radicem in vino maluatico drachmę vnius pondere ad dolores colicos magna efficacia; nam vehementer digerit flatus, & vrinam promouet. Alterum autem eſt Pyrethri genus, quod affertur ex Oriente, radix eſt alba, prælonga, digitali craſſitudine, recta, feruentiſſimo guſtu, ſine odore, ſed plantæ reliquas partes adhuc videre non licuit: tradunt in Gallia eius plantam Anthemidi ſimilem foliis, & flore. Dioſcoridis deſcriptio radiculæ, quæ affertur ex oriente ſatis conuenit, inquit enim: radix eſt longa, pollicis craſſitudine, guſtu feruidiſſimo: folia, & caulem fert Dauco ſylueſtri & Fæniculo ſimilia, vmbellam Anethi rotundam. Quo in loco Aldimus codex gręcus non τροχοτιδὴς, ideſt figura trochi, ſed τριχοτιδὴς, ideſt capillaceam ſcribit.

CAP. XXXI.

SESELI Maſſilienſe oritur in marittimis harenoſis: lato frutice, candicante: caule contorto, multis ramis, foliis Fęniculi, denſis, latioribus, craſſioribuſque: flore candido: ſemine farcto, candicante, ſtriato, breuiore, quam Fęniculi, acri, odorato: radicem habet profundam, candidam, & odoratam, copioſa eſt in marittimis Piſanis: quidam Fęniculum marinum appellant. Dioſcorides deſcribit hoc modo: folia habet Fęniculi craſſiora: caulem vegetiorem: vmbellam Anethi, in qua ſemen oblongum, anguloſum, guſtanti ſtatim acre: radix longa eſt, iucundi odoris. Apud Theophraſtum & Plinium mentio quidem reperitur, & non deſcriptio: nam Theophraſtus in Archadia naſci tradit Seſeli, ſed quod genus intelligat, incertum eſt. Plinius Maſſilieſe optimum inquit; lato enim grano eſt, & fuluo, ſed his notis Peloponenſe potius indicat, vt mox patebit. Ariſtotiles tradit ceruas à partu Seſelim herbam petere, &, cum ederint, ad prolem redire, purgat enim à partu, vrinam mouet, thoracem expurgat, menſes, & partus trahit, & ſemen & radix. recentiores medici Seſeli corrupto vocabulo Siſeleos vocant, & Siler. quoddam campeſtre, quod Maſſilienſe eſt; quoddam montanum, ideſt Peloponenſe.

SER-

CAP. XXXII.

SERMONTANVM vulgò appellatur, & Siler montanum, ſemen in officinis, longius, & craſſius Fęniculo, ſtriatum, cum quadam grauitate odoratum, inſtar Cumini vulgaris: vnde quidam Plato cyminum, ideſt latum Cuminum vocant. eius planta in noſtris Alpibus prouenit, alioqui ſimilis vulgari Peucedano, quam nigram Libanotidem appellauimus, ſed foliorum particulæ breuiores, & latiores ſunt, figura ferme Polygoni: integrum autem folium in multam latitudinem extenditur: radix candida, & profunda; caulis cubito altior, rectus: vmbellæ latæ: flos candidus: prouenit locis vliginoſis prope riuulos. Dioſcorides Seſeli Peloponenſe vocat, de quo inquit: folia habet Cicutę latiora, & craſſiora; caulem ſupra Maſſilienſis magnitudinē, ferulaceum: & latam in cacumine vmbellam, in qua ſemen latius, odoratum, & carnoſius inſidet: naſcitur in aſperis, riguis, & collibus: inuenitur etiam in inſulis. Plinius Peloponenſis quidem non meminit, ſed notas, quę huic conueniunt, Maſſilienſi tribuit; latum enim inquit, granum eſt & fuluum: eiſdem autem viribus pręditū eſt, teſte Dioſcoride.

CAP. XXXIII.

SESELI Creticum apud nos in ſyluis naſcitur, tractu marittimo, & collibus harenoſis: pauca fert folia, inflexa ad terram, Apij mo do diuiſa, paruis, & raris ſegmentis, craſſis, & præduris, quæ ex prælongis, & patulis pendent pediculis: caule ſingulari conſtat, rotundo, ac ſubnigro, cubitali: in cacumine duas, aut tres vmbellas gerit: flore ex albo ſubrubente: ſemina fert in rotunditate, compreſſa, magnitudine Lenticulæ, circulo quodam foliaceo circundante, ſubfulua, acria & odorata: radice conſtat ſingulari, in altum demiſſa, & odorata, & alba. Dioſcorides de Seſeli Cretico inquit: Tordylium alio nomine appellari, iuxta Ciliciam in Amano monte naſci herbulam ſurculoſam: ſemine duplici, rotundo, ſcutulorum effigie, odorato, ſubacri: hoc potu difficultatem vrinæ tollit, & cit menſes: ſuccus recentis caulis cum ſemine renes ſanat decem diebus hauſtus ternis obolis cum paſſo: radix cum melle delincta efficax ad pectoris excreationes. Plinius Creticum Seſeli omnium odoratiſſimum ſtatuit: alibi Tordylem inquit ſemen Silis dici à quibuſdam, ab aliis herbam per ſe eſſe, quam & Syreon vocauerunt, de qua aliud non tradit, quamquod in montibus naſcitur. Altera eſt in montibus ſimilis prædictæ: ſed pluribus ab eadem radice caulibus, ſtriatis: foliis longioribus, tenuius inciſis, ſubrectis: radice conſtat

in

in multos ramos diſtributa, & ſubnigra: ſemina in totum ſimilia: idcirco & hanc Tordylio congenerem ſtatuo.

CAP. XXXIIII.

SESELI Aethyopicum nigrum eſt ſemen, Oluſatro ſimile, ſtriatum, in ſuis corymbis farctum, tactu aſperum, durumque, in mandendo odoratum, & ſuaue cum quadam amaritudine, & aſtrictione. Eius planta in harenoſis naſcitur, reperitur & inter ſegetes, peculiariſſimum huic, quod in hoc genere ſola ferme folio conſtat integro nulla ex parte ſciſſo, nec ſerrato, ſed vt in cæteris pleriſque Ferulaceis folij pediculus geniculos cingit; ſic in hac folium ipſum veluti pediculus eſt dilatatus, caulem circumdans, vt in Smyrnio, figura vmbilici, oblongum, vt in Periclymeno: longiora adhuc ſunt, quæ prope radicem, lęuia, neruata, ſubcandida. Quoniam vero caulia folias permeare videtur, vulgò quidam Perfoliatam vocant: caulem fert rotundum: ramis in latera tendentibus, non vltra cubitalem altitudinem: ex vmbilicatis foliis vmbellæ prodeunt flore luteo: corymbi quoque ſeminis vmbilicis incluſi: laudant recentiores ad glutinanda vulnera, & vlcera tum externa, tum interna, ad puerorum ramices, & vmbilicos prominentes: radix parua inutilis. Dioſcorides Seſeli Aethyopicum ſic deſcribit: folia habet Hederæ minora, & ad Periclymeni modum oblonga: frutex nigricat, palmitibus fere ad bina cubita extenſis: ramis dodrantalibus: capitulo Anethi: ſemine ceu Tritici, denſo, nigro, acriore, & odoratiore, quam Maſſilienſe, multum ſuaui: cui æędem vires, quæ Maſſilienſi. Quamuis autem ea, quæ apud nos oritur, non ad eam magnitudinem accedat, ſcilicet bicubitalem, non ob id neganda eſt ad Seſeli Aethyopicum pertinere: extat quoddam genus paruum, foliis Graminis.

CAP. XXXV.

ALTERA eſt, quæ pro Seſili Aethyopico oſtenditur, fruticoſa, virgis prælongis, foliis Oleæ, longioribus, candicantibus, in cacumine vmbella, flore luteo.

CAP. XXXVI.

BATICVLA vulgò appellatur, & corrupto magis vocabulo Baciucco, quæ latinè Batis dicitur, herbula fruticoſa in ſcopulis maris, quæ & ſeritur in ædificiis, oleris gratia: folia fert breuia, & craſſa, diuiſa

diuiſa in foliola, Portulacæ ſimilia, acutiora tamen, & inæqualia, ſubcandida, ſapore ſalſo, & ſubacri, odorata, quę in cibis aſſumuntur, & cruda, & cocta, ſed præcipue placent aceto condita: cauliculos fert dodrantales: & in cacumine vmbellam, flore candido; ſeminibus rotundis, anguloſis, molli putamine, quod in areſcente ſemine abſcedit ab interno nucleo nigro: acria & hęc, & multum odorata. Alterum genus ex Sicilia habetur, grandius: foliis tenuius inciſis, odore Apij, ſed ſapore Baticulæ: caules fert cubitales in Autumno, ex lignoſis ramis, in terra procumbentibus, craſſis: vmbellas candidas: ſemina altero candidiora, modice oblonga, ſtriata, odorata, & guſtu feruentia: è caulibus recentibus inciſis, lacteus ſuccus emanat, qui concreſcit in lachrymam ſubrufam: radices vtrique ramoſæ, & candicantes: vtræque vrinam mouent, ſed efficacius id, quod maius eſt; nam renes, & veſicam miro modo purgat. Dioſcorides Erithmum vocat: fruticoſa inquit, & vndique folioſa herbula eſt, cubiti altitudinem ferè petens: naſcitur in marittimis, & petroſis: foliis pinguibus, numeroſis, albicantibus, veluti Portulacæ, latioribus, & longioribus, ſalſo guſtu: flores candidi ſunt: & ſemen ceu Libanotidis odoratum, molle, rotundum, quod ſiccatum rumpitur, habet intus Tritici modo nucleum: radices digiti craſſitudine, tres, aut quatuor, grati odoris, & iucundi: Eſtur crudum, coctumue in olere: ſeruatur etiam in muria. ex his Dioſcorides cum herbulam vocat foliis Portulacę innuit noſtram Baticulam, quaſi paruam Batim; cum vero cubitalem altitudinem tribuit, alterum genus ſignificare videtur grandius. Plinius vtramque diſtinguit, tradens Batim hortenſem diuerſam à Chrithmo, quam Crethmon agrion vocat, ideſt ſylueſtre: inquit enim Crethmon ab Hippocrate admodum laudatum inter eas, quę eduntur ſylueſtrium herbarum. Hancque apud Callimachum apponit ruſtica illa Hecale, ſpecieſque eſt Batis hortenſis: caulis palmum vnum altus: ſemen feruens odoratum, ceu Libanotidis, rotundum: ſiccatum rumpitur: habet intus nucleum candidum, quem aliqui Cachrym vocant, folio pingui, albicante veluti Oliuæ, craſſiore, & ſalſo guſtu, reliqua ad verbum ex Dioſcoride tranſcribit: alibi de Bati inquit; aluum mollit: illinitur podagricis toſta, & contuſa.

CAP. XXXVII.

APIVM domeſticum vulgò Petroſelinum vocatur: ſeritur id in hortis præcipue vmbroſis: foliola fert prælongis & ramoſis pediculis, in extremo laciniata, mollia, odorata, guſtui grata; ideo aſſumuntur in cibis & cruda & cocta: cauleſcit ineunte vere: cauliculos fert rotundos, nigricātes, tenuibus ramis ad cubitalem altitudinem,

in quibus folia diuerſa ſpectantur ab iis, quæ ab radice; anguſta enim, & prælonga ſunt, rara, & indiuiſa: vmbellas fert, paruas, herbaceas: ſemina exigua, ſubrotunda, acria: radice nititur ſingulari, & profunda, candida, carnoſo cortice, quæ & petitur in cibis cocta; ſed perfecto ſemine exareſcit: diutius durat, ſi prohibeatur ſemeteſcere. alterum genus peregrinum, odoratius, latiore folio conſtat, tum ab radice, tum in caulibus, ac breuioribus pediculis: ſemine paulo ampliore, multo acriore, & ſubamaro: caule breuiori cõſtat, candidiore; radix craſſior, quę & diutius viuere poteſt. Theophraſtus vtrumque genus ſub nomine Selini videtur intellexiſſe: inquit enim, Apiorum tum in foliis, tum in caulibus diſcrimen vtique conſtat; aliud enim folio ſpiſſo, criſpo, denſoq;; aliud rariori, latiorique, cauleque maiori: Horum iterum aliud candidi caulis; aliud purpurei, aut verſicoloris: verum ad ſummam eiuſmodi omne ſyluestri proximum eſt. Apio radix ſingularis; propagines magnas ſuggerit, altius quam arbores, proportione ſui corporis: perpetuo viret: cacumine perdurat amiſſis reliquis: foliis iam perfectis caulis aſſurgit: ſuaueolentiam præſtat: omnium difficillime naſcitur: nam celerrimus eius prouentus eſt die 40, quidam & die 50: ſeminis ætas vetuſtior celerius prouenit, fructificat non anno tantum, ſed etiam bimatu, licet non inter capitata: mittit tamen à latere radices, quibus folia, cauleſque proueniunt; nam inter ea eſt, quorum radix diuturnior caule: radices æque craſſas de latere mittit, non à principio, ſed de medio carnoſas: lætius prouenit, ſi aceruatim ſeratur; ideo in lacimiis colligatum ſerunt palo adacto, ſic quoque transferunt. Plinius Apij rami inquit, largis portionibus per iura innatant, & in condimentis peculiarem gratiam habent, ex Criſippo & Dioniſio, marem & fęminam eſſe. fęminam criſpioribus foliis, & duris: craſſo caule, ſapore acri, & feruido: marem nigriorē, breuioris radicis, vermiculos gignentem: vtrumq; defunctorum epulis feralibus dicatum: inimicum viſus claritati: ſterileſcere mares & fæminas: Puerperis abdicari, nam comitiales gignit iis, qui vbera hauriunt. Dioſcorides Apium hortenſe non deſcribit, tamquam notiſſimum. De Apio Galenus vſitatiſſimum eſſe inquit, & ſuaue, & ſtomacho gratum, vrinam mouere. puto autem apud Galenum & Dioſcoridem genus illud Apij latifolij, quod peregrinū eſt apud nos, Petroſelinon appellari, quamuis difficile ſit ex ſolo ſemine, quod deſcribitur, coniectari; iudicandum enim eſt, plantæ faciem non differre ab Apio domeſtico, cuius frequens eſt vſus. inquit Dioſcorides Petroſelinon prouenit in Macedonia, locis præruptis: ſemine Ameos, odoratiore, ſapore acri, aromatico. Galenus Petroſelini ſemen maxime vſui eſſe ſcribit, cum tota etiam herba vnà cum radice ſimilē, ſed imbecilliorē facultatē ſortiatur: eſt guſtu acre, cum amaritudine: optimum vero Ma

cedoni-

cedonicum, præcipue anguſto quodam loco & prærupto natum, quod Eſtreaticum appellatur, acerrimum & amariſſimum, quod etiam Theriacam amariorem reddit, præſertim cum recens imponitur: oriri autem & in aliis regionibus, quamquam infirmiora, non ſpernenda tamen. Hęc Galenus; porro cum ſemen huiuſmodi in conficienda Theriaca veniſſet ad manus ſub nomine Petroſelini Macedonici, ſatum protulit Apium latifolium, quale deſcripſi. Plinius quamuis ex Criſippo hoc genus Apij fęminam appellauerit; criſpioribus enim foliis, & duris: craſſo caule: ſapore acri & feruido conſtat: tamen alio genere inquit Petroſelinon quidam appellãt in ſaxis natum, præcipuũ ad vomicas remediũ. ſed hoc ad Smyrnium forte pertinet, & quod Petroſelinon appellatum eſt teſte Dioſcoride: aut verum Petroſelinon Macedonicum ſylueſtre eſt; huiuſmodi inferius oſtendetur in Saxifragia.

CAP. XXXVIII.

ALIVD genus Apij ſponte naſcitur apud nos locis humectis & vmbroſis, quod in officinis vulgo Apium vocatur: eoque pro Apio ſatiuo vtuntur, alicubi ſerentes in hortis, ſed infirmo odore, ac ſapore: folio conſtat latiore quam noſtrum ſatiuum, nigriore, & magis criſpo, minus ramoſo; nam ſimplici pediculo conſtat, cui à lateribus folia ſunt, tripartito diuiſa: caulem fert ſtriatum, craſſum, mollem, multis ramis cubitalibus, in quibus folia nullo pediculo adnexa, & paruæ vmbellæ in eorum alis: floſculis cãdidis: ſeminibus ſatiuo tenuioribus, & ſubnigris: radices fibroſas fert, candidas, quamuis hæc à pleriſque Eleoſelinon ideſt Paludapium cenſeatur, quod minime negauerim: paucæ enim notæ, quæ Eleoſelino traduntur, huic nõ deſunt; tamen ab eadem video nequaquam abhorrere Hippoſelini deſcriptionẽ apud Dioſcoridẽ & Galenum, non apud Theophraſtum, & Pliniũ, apud quos Hipposelinon eſt Oluſatrum, de quo paulo poſt dicemus. deſcribit aũt Dioſcorides Hipposelinon in hunc modum: maius, & candidius eſt Apio ſatiuo; caule concauo, alto, molli, habente veluti lineas, foliis latioribus, in puniceum vergentibus, in quibus coma Libanotidis plena flore congeſtis corymbis: antequam deflore at, ſemen nigrum, oblongum, ſolidũ, acre, aromaticum: radix odorata, candida, guſtui grata, non craſſa: oritur in vmbroſis, & iuxta paludes: aſſumitur inter olera, vt Apium: radix cruda & cocta comeditur: folia cum caulibus decocta manduntur, & per ſe, aut cum piſcibus præparantur, condiuntur quoq; muria: ſemina, & radix potu cient menſes, & ſtillicidio vrinæ mẽdentur. hęc deſcriptio nulli magis ex his, quas habemus, conuenit quam huic, non enim Oluſatro; quoniam caulis ei non mollis, non lineas habet, non radix candida, non comę inter folia dependentibus corymbis, neque Leuiſtico appella-

to; nam radix ei magna: ſemen album, & medicamentoſius eſt quam vt inter olera aſſumatur: huic, quam propoſuimus, candor non videtur conuenire, neque color ad puniceum vergens, neque ſemen oblongum & ſolidum: an calidius eſt ſatiuo? nam caulis ſatiui nigricat, huius vireſcit: folia & ſi nouellis nigriora ſunt vt plurimum, vidimus tamen & ad puniceum inclinantia: ſeminis condictio maxime quadraret Olu ſatro, quod nigrum, oblongum, & ſolidum; huic valde exile, nigrum tamen, & ſolidum, & in ſua paruitate oblongum, at cęteræ condictiones clariſſimæ ſunt, nam caulis mollis lineas oſtendit, cum ſtriatus ſit, comas potius quam vmbellas fert, corymbaceas inter folia, & inter cæteras condictiones locus natalis in vmbroſis ſcilicet & iuxta paludes, huic maxime conſentit, & comparatio foliorum Phu, & Sij cum Hipposelino idem comprobat; non enim ramoſum iis ineſt folium, ſed ſimplici pediculo coniugatim diſpoſita ſunt. Galenus de Hipposelino inquit, inſuauius eſt Oluſatro, vt non niſi coctũ mandatur; crudum enim inſuaue eſt, imbecillioris virtutis, quam Oreoſelinon. Theophraſtus hoc genus indicauit, cum inter Apia dixit, quoddam latiore folio conſtare, & caule maiori, colore purpureo, aut verſicolore, cuiuſmodi proximum eſt ſylueſtri.

CAP. XXXIX.

CRESCIONE vulgo appellatur, & herba Cannella, quę in aquis ſtagnantibus naſcitur & limoſis riuulis, ab radice longo & craſſo pediculo, concauo, & recto: cui folia coniugatim diſpoſita inſunt Apio vulgari longiora, & minus inciſa, ſed tantum ſerrata, læuiora, virentiora, & magis odorata: caulem fert infirmum: ramis procumbentibus, in quibus folia breuiora multo, ſæpe ſubrubentia, in quorum alis paruæ vmbellæ fere ſine pediculo hærent, vt in Apio vulgari: floſculis candidis: ſeminibus nigris, rotundis, & paruis. Alterum genus reperitur craſſiore caule, ſubrubente, ac recto, cui vmbellæ non in alis, ſed in ſummis ramulis: radix fibroſa & candida: aſſumuntur inter olera: adhibentur ad ſtillicidia vrinæ in cataplaſmate, potu renes expurgant. Dioſcorides primum illud Eleoſelinon vocat, ideſt Paludapiũ, quod breuiter deſcribit in hunc modum: in humidis naſcitur Apio ſatiuo grandius, ad eadẽ efficax. Alterum autem Sion appellat, vnde nomẽ Creſionis videtur deriuatum. De Sio inquit, in aquis inuenitur: frutice pingui, recto: foliis latis, Hipposelino ſimilibus, ſed minoribus, & odoratis, quę cruda, coctaq; eſu calculos rũpunt atque excernunt: aliam vero deſcriptionẽ Sij ex Crateua tradit, quæ Sisymbrio potius alludit: nam & Sisymbrium aquaticũ etiam Sion appellata eſt teſte Dioſcoride, & nos quo

que

quæ eã vulgo Creſcionem vocamus: ſed hæc inter Naſturtia dicenda eſt. Galenus non videtur diſtinxiſſe inter Sion & Eleoſelinon, cum Sij tãtum meminerit, nõ Eleoſelini: numerat autem inter genera Apij, inquiens, in ſuauius eſſe, vt non niſi coctum mandatur, ſicut & Hippoſelinon; quantum aũt guſtu odoratum eſt, tantum calfacientis facultatis particeps eſt: digerit: vrinam mouet: calculos frangit: & menſes euocat. Plinius de Eleoſelino inquit, id, quod ſpõte naſcitur in humidis, Eleoſelinon vocatur, vno folio, nec hirſutum: alibi Eleoſelino comparat Hippoſelinon, ſed hoc in ſiccis naſci, pluribus foliis, non vnico, vt Eleoſelinon. ex his manifeſte indicatur plãta, quam deſcripſi; nam ſæpius vnicum ab radice foliũ attollit, quo marceſcente ſubinde aliud exit, non ſtatim plura, vt in aliis generibus Apij. De Sio autem inquit latius eſt Apio, in aqua naſcẽs, pinguius, nigriuſue, copioſum ſemine, ſapore Naſturtij: verum vltima hæc nota, non Sio, ſed Sisymbio traditur à Dioſcoride. Exiſtimatur apud eũdem Plinium idem eſſe Lauer cum Sio, herba in riuis naſcens, quę condita & cocta torminibus medetur, cruda aũt calculos eicit. Theophraſtus de Eleoſelino inquit. Paludapiũ, vt Theodorus vertit apud aquęductus & in paludibus prouenit; folio raro, nec hirſuto, ſed ſimili quodam modo Apio, odore, ſapore, & figura, quo in loco Theodorus Μονόφυλλον idest vno folio, vt Plinius legit, ſed Μανόφυλλον, ideſt raro folio.

CAP. XL.

SISON in locis quidem humectis naſcitur, non tamen in aquis, vt Sion: folia fert in ſimplici pediculo diſtributa, vt Sion, ſed minora: diuiduntur hęc tenuius prope cacumine, vt in Coriandro: caulem fert rectum, firmum, cubito altiorem; tenuibus ramulis: quibus ſũmis tenues vmbellę, ac numeroſæ inſident: flore candido: ſeminibus paruis, & nigris vt Sij, acribus, odoratiſq;, huiuſmodi ſemen affertur ex orientalibus pro Amomo, quãuis paſſim apud nos oriatur in foueis. Dioſcorides Siſonis ſemen tantum deſcribit, non plantã, inquiens, exiguum ſemen eſſe in Syria Apio ſimile, oblongum, nigrũ, feruentis naturę, eo indigenę in cõdimentis vtuntur: Planta in cacumine granula multa gerit. Apud Galenum, Siſon, & Sinon legitur, calidus, & ſubamarus eſt guſtu.

CAP. XLI.

CEREFOLIVM vulgo appellatur à recentioribus inter Apia connumeratum: peregrinum eſt apud nos: ſeritur in Gallia pro olere, herbula tenui cauliculo, dodrantali, aut paulo aliore: foliis in multas partes diuiſis, figura tenuioris Apij, breuioribus,

&

& magis numeroſis, odoratiſque: ramulos fert rectos, quibus ſummis numeroſæ, & paruæ vmbellæ: floſculis candidis: ſeminibus tenuibus, & longis, figura literæ. i: tota herba prope fructus maturationem, rubeſcit: radicula ſubeſt parua, quæ perfecto ſemine exareſcit cum tota planta: eſtur cruda & cocta vt Apium. Plinius inter hortorum herbas meminit Cęrephylli, quod Pęderota inquit Græci vocant: ſeritur æquinoctio autumni, ſed cum nullas herbæ nothas tradat, non licet niſi ex nomine coniectari hanc eſſe, quæ in hunc vſque diem Cerefolium vocatur. Puto apud Dioſcoridem Oreoſelinon eſſe, de quo inquit, caule conſtat dodrantali, ab radice tenui, in ambitu rami ſunt, & capitula Cicutæ rotunda, multo tamen tenuiora: ſemine oblongo, acri, tenui, odorato inſtar Cumini: naſcitur in petroſis, & montibus, vnde appellatio Oreoſelini, ideſt montani Apij. Theophraſtus, apud quem Theodorus Montapium vocat, inquit diſtat a cęteris Apij generibus maioribus differentiis: folio namque Cicutę ſimile conſtat: radice tenui: caule Anethi, minore. Plinius eadem recenſet ex Theophraſto. Galenus inter Apia vim Oreoſelini ſimilem inquit eſſe Hippoſelino, ſed valentiorem.

CAP. XLII.

PETRESELINVM ſylueſtre vulgò appellatur, & a recentioribus medicis Filipendula: oritur paſſim apud nos locis humectis, & in pratis: foliis ab radice ſtratis, Apij tenuioris figura, tenuius quidem ſectis, ſed minus laciniatis: caulem fert rectum, firmum, candicantem, ſtriatum, cubitalem, & altiorem, in quo folia, alio modo ſecta ſunt, in particulas ſcilicet longas, & anguſtas, colore candicante: in cacumine vmbellę craſſiores: flore candido: ſemine farcto, horrido in ſummo: radiculas fert plures, ab eodem capite ſparſas, quæ vt plurimũ parte poſtrema craſſeſcunt, ſimilitudine nuclei Oliuarum, vt in altera Filipendula, de qua agitur in Oenante: color his niger exterius, intus candidus, ſapore dulci: laudatur ad calculum frangendum, & impellendum: herba recipitur inter olera, ſaporis inſipidi. Non ab re fuerit, ſi hanc Bunion dicamus apud Dioſcoridem, cuius duplex reperitur mentio iiſdem ferè verbis repetita, vna inter olera, altera inter herbas medicatas cum Pſeudobunio: vtrobique deſcribit in hunc modum. Caulem mittit quadrangulum, in eo multos ramulos, foliolis digiti longitudine, tenuibus, & floribus plenos: folia autem, quæ ab radice, Apio ſimilia ſunt, multo tenuiora, Coriãdro proxima (aut Tribulo, vt alij legunt) flos Anethi: ſemen odoratum, minus Hyoſcyamo: vrinam cit, calefacit, euocat ſecundas, auxiliatur lieni, renibus, & veſicæ vſus recentis, & aridi: excipitur quoque ſuccus è radicibus ſuis, & caulibus, & foliis cum

meli-

m elicrato. Alio modo legitur in aliis codicibus. Caulem edit quadratum, procerum, digiti craſſitudine: folia autem Apio ſimilia, & quæ ſequuntur. At prior lectio foliorum diuerſitatem optime exprimit, eorum ſcilicet, quæ in ramis, & quę ab radice. Coniicio autem hanc Bunium appellatam; quoniam radices eius extuberant, vt Buniadis, qui Napus vocatur, de quo cum Rapis agitur. Plinius tamen etiam ipſum Bunium à Græcis vocatum Napum vocat, cum inquit. Naporum duas differentias, & in medicina Gręci ſeruant, anguloſis foliorum caulibus florentis, quod Burion vocant, purgationibus fæminarum, & veſicæ, & vrinę vtile decoctum potum ex aqua mulſa, vel ſucci drachma. Alterum genus Buniada appellant, & quæ ſequuntur. Deſcribit præterea Dioſcorides Pſeudobunium fruticulum in Creta naſcentem, palmi altitudine, foliis, & ramulis Bunij, acribus. Quamuis autem apud nos multæ eius differentiæ magnitudinis & paruitatis reperiantur, acredinem tamen in foliis, & ramulis adhuc non animaduerti.

CAP. XLIII.

OLVSATRVM à latinis vocatur, vulgò autem Macerone corrupto vocabulo vt puto, a Macedonico Petroſelino; quia eius loco aliquando acceptum eſt: alij Alexandrium vocant: oritur in vmbroſis hortis, prope maceries, pingui ſolo: lętiſſimum autem in cimiteriis: foliis latis, ramoſis, craſſo pediculo, ſubrubente, foliorum ſectiones latiores ſunt paluſtri Apio: caulem fert cubitalem, firmũ, multis ramis ſtriatum; luteum florem in vmbellis Anethi: ſemen Fęniculo grandius, durum, nigrum, & anguloſum, odoratum: radicem nigram, intus albam, acrem cum quadam amaritudine, non inſuauem guſtui, odoratam. venit in cibos cruda & cocta, tum radix conciſa, tum folia tenella, & caulis ex aceto & oleo. Alterum genus peregrinum nuper ferri cępit: foliis ab radice longe exilioribus, quaſi Apij tenuifolij, in caule autem ſenſim grandioribus ſegmentis, adeo vt prope ramulorum cacumina, nulla ex parte ſciſſa ſint, ſed rotunda, caulem ambiant forma acetabuli vt in Periclimeno, colore palleſcente: vmbellas fert luteas; & ſemine altero minora, ac rotundiora, ſimiliter dura, & nigra, odore ferme Styracis: radix breuior, ac tenuior, guſtu ſuauior, ſimili modo cute nigra, intus lactei coloris: vtræq; florent vere. Dioſcorides Smyrnium vocat, quod inquit plurimum in Amano monte naſcitur: caulem habet Apij, & ſtolones multos: folia latiora, ſub pinguia, ad terram infracta, robuſta, odore medicato, cum quadam acrimonia iucunda, colore in luteum langueſcente: capitibus caulium orbiculatis vt Anethi; ſemine Braſſicæ rotundo, nigro, acri, ſapore Myrræ, vt alterum alterius

loco

loco cedat: radix quoque odorata, acris fauces mordet, ſuccoſa, mollis, cortex eius foris niger, intus viridis, aut ſubalbidus: naſcitur in ſaxoſis, & collibus atque ſqualidis, & limitibus terrenis; hæc deſcriptio ſecundum genus indicat, quod ſcilicet peregrinum eſt apud nos. Galenus vtrumque oſtendit nomine Smyrnij: de primo inquit Romæ plurimum vendi, appellarique vulgo non Smyrnium, ſed Olusatrum, multo acrius eſt, & calidius, quam Apium, quin & odorati quippiam habet, vnde vrinas prouocat vehementius quam Apium Equapium, & Sion, menſeſque mulieribus mouet. Vere autem caulem producit, qui crudus veſcitur, non aliter quam folia, quæ hyeme ſola plantæ inerant, caulem non dum habenti, vt neque tum Apium habet, poſtea vero accedente caule tota planta iucundior redditur, ſiue quis crudam ipſam ſiue elixam mandat, & quæ ſequuntur. Iterum in ſimplicium cenſu, de eodem inquit, Smyrnium quidam Hippoſelinon ſylueſtre nominant, ex eodem genere cum Apio eſt, & Petroſelino, ſed Apio quidem validius, Petroſelino autem imbecillius; menſes itaque, & vrinas mouet: calidum ſiccum in tertio ordine. omnia hæc de Oluſatro intelliguntur. De altero autem genere Smyrnij inquit Cilices Petroſelinon vocant, quod in Amano monte naſcitur; eſt quidem, & ipſum Smyrnium, minus vero acre Petroſelino & Smyrnio; ideo vlceribus commodum; quia ſiccat ſine moleſtia, & digerit indurata; ſemine vtimur ad menſes vrinas, & aſthmata. Theophraſtus Hippoſelinon vocat, quaſi Equinum Apium, & vt Theodorus Equapium vertit: foliis vicinum Paludapio, hirſutum: grandi caule conſtat: & radicem craſſam modo Raphani agit, ſed nigram: fructum quoque nigrum fert, magnitudine Eruo ampliorem: ad vrinę difficultates, & calculos pellendos vtile: naſcitur omnibus locis, & lachryma ex eo Myrrhæ ſimilis defluit: quidam in totum Myrrham id eſſe affirmant. ſtillat ex radice, quæ ſole exſiccata & ſata Equapium prouenire affirmant: radix carnoſa eſt, cortice non craſſo, palato grato, ſed folia ſicciora & acriora ſunt, perpetuo viret, cacumine perdurat, amiſſis reliquis, ex his ſignificatur Oluſatrum. Plinius Oluſatrum, & Hippoſelinon, & Smyrneum vocari tradit, miræ naturæ, nam è lachryma caudicis ſui naſcitur: ſeritur & radice: ſuccum eius qui colligunt, Myrrhe ſaporem habere dicunt: Authori Theophraſto tribuit tribuit Myrrha ſata natum. Veteres Hippoſelinon in locis incultis lapidoſis iuxta maceriam ſeri, nunc & repaſtinato ſeritur a Fauonio & poſt æquinoctium autumni. Alibi Smyrnium vocat inquiens; Smyrnium ſeri; Myrrhamq; radice reſipere. Alibi Hippoſelinon inquit ſimile Eleoſelino eſſe; ſed in ſiccis naſci: pluribus foliis, non vnico, vt Eleoſelinon. Hæc omnia de Oluſatro intelliguntur: de Smyrnio autem altero, eamdem ferme ad verbum habet deſcriptionem, quam Dioſcorides tradit.

LEVI-

CAP. XLIIII.

LEVISTICVM vulgò appellatur, quia pro Liguſtico aliquando accepta eſt: gaudet iiſdem locis, quibus Oluſatrum: folia fert ab radice erecta longis pediculis, foliis Apij latifolij oblongioribus, & candidioribus, in luteum quodammodo vergentibus, odore valde medicato, non ſine aliqua iucunditate: caules fert rectos, ſtriatos, cubito altiores: vmbellas luteas, in quibus ſemina farcta, vt in Petroſelino ſylueſtri, maiora Fęniculo, aliquantum compreſſa, & ſtriata, multum odorata, reſinacea, ex candido flaueſcentia: radix candida, pręgrandis, ſuccoſaque. quidam hanc de Laſerpitium reducunt. Cenſeo apud Theophraſtum Libanotidem fertilem eſſe: duo enim genera Libanotidis tradit: Theodorus Roſmarinum vertit; ſterile, & fertile: de fertili inquit: folium habet paluſtri Apio ſimile, multo maius: caulem ad magnitudinem cubiti, aut maiorem: radicem magnam, craſſam, candidam, & veluti Thus redolentem: fructum candidum, ſcabrum, oblongum, qui Cachrys vocatur: naſcitur potiſſimum ſqualido ſolo, atque ſaxoſo: vtile tam fructu, quam foliis, & radice in medicamentis: radix vlceribus vtilis, & menſibus, pota in vino auſtero & nigro: fructus ad vrinæ ſtillicidia, & aures, & argemam, & lippitudinem, & mulieribus lactis hubertatem facit. Plinius Libanotis inquit, locis putridis, ac macris & roſcidis ſeritur ſemine: radicem habet Oluſatri, nihil à Thure differentem. Quidam alio nomine Roſmarinum appellant. Duo genera eius: alterum ſterile; alterum cui & caulis & ſemen reſinaceum, quod Cachrys vocatur: foliis odor Thuris: alię vero ſunt Libanotides apud Dioſcoridem: foliis Fęniculi, quamuis in cæteris deſcriptiones conſentiant.

CAP. XLV.

LEVISTICVM alterum omnino in incultis naſcitur locis, ſqualidis, montuoſis, cui folia ab radice ſtrata in terram, dura, & lenta, breuiora altero, & vt plurimum ſubrubra, odorataque: cauliculum fert leuem, ſubrubentem, cubitalem, paucis ramis: vmbellas ſubrubentes, & ſemina nigra, parum compreſſa in rotunditate, oblonga: radicem fert nigram, pollicis craſſitudine, non ſine odore: hanc nigram Libanotidem appellare poſſumus, quamuis Theophraſtus nigræ non meminit. Plinius hanc ſignificaſſe videtur, cum dixit, radicem habet Oluſatri, nihil à Thure differentem.

CAP. XLVI.

LIGVSTICVM, in Alpibus Ligurię vulgò Imperatoria vocatur: folia à radice, rotundo pediculo, & fere lignoſo, ac tripartito gerit, figura herbæ Sanctæ Mariæ, ſed magis in acutum deſinentia, magiſque ſerrata, terna in ſingulis pediculi ramulis, odorata, prædura: caulem cubitalem, altioremque, paucis foliis: ſemina in vmbellis figura & magnitudine Fęniculi, nigra, odorata, & acria: radix candida pollicis craſſitudine, in duas aut tres prælongas deſinens, odore iucundo, ſapore acri: oritur in Alpibus propè riuulos: vtuntur ſemine in obſoniis, & radice ad ſtomachi dolores, & imbecillitatem, ac omnes ferme internorum noxas. Dioſcorides de Liguſtico inquit plurimum in Liguria naſci, in monte Apennino Alpibus contermino, vnde nomen traxit, Panaces incolæ non ab re appellant, quoniam & radice & caule Heracleotico Panaci ſimile eſt, & viribus eiſdem prędıtum: gignitur in altiſſimis, aſperiſque montibus, & vmbroſis maxime circa fluenta: cauliculum fert Anethi geniculatum, tenuem, & in circuitu folia Meliloti, molliora, odorata, prope verticem graciliora, & magis diuiſa: in cacumine muſcarium, in quo ſemen nigrum, ſolidum, & oblongum, Fæniculo proximum, guſtu acre, & aromaticum: radix candida Heracleotici Panacis ſimilis, odorata: ſemine vtuntur indigenę pro Pipere in obſoniis. Adulteratur ſemine ſimili, quod amarum eſt, admixto Fęniculo, aut Seſili. Theophraſtus meminit Liguſtici inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Plinius Liguſticum inquit ſylueſtre eſt, in Liguriæ ſuæ montibus ſeritur, vbique ſuauius ſatiuum, ſed ſine viribus: Panacem alij vocant: eamdem puto apud eumdem inter Panaces appellari Pharnaceon, à Pharnace rege cognominatum: ſeritur inquit hoc: longioribus quam cętera foliis, & ſerratis: radix odorata in vmbra ſiccatur, vinoque gratiam adiicit. huius genera duo fecere, alterum leuioris folij; alterum tenuioris: per alterum autem genus tenuioris folij, intelligi puto herbam in omnibus fere Alpibus frequentem, quę & in plana deſcendit, vmbroſis tamen locis, Imperatoriæ ſimillimam, ſed ſine odore: foliis tenuioribus, mollioribus, pediculis non rotundis, ſed excauatis: radice breui: vmbella candida: ſeminibus, guſtu inſuauibus: hanc Pſeudoliguſticum appellari poſſe cenſeo, cuius ſemine adulterari legitimum Liguſticum teſtatur Dioſcorides.

QVAB-

CAP. XLVII.

QVAEDAM in montibus naſcitur Liguſtico maior: foliis latioribus, rotundioribuſque: caule craſſo, proximo Ferulæ: vmbellas fert luteas: ſemina compreſſa, & rotunda, candicantia, Sphondilio minora: Radicem candidam, Liguſtico craſſiorem: Quidam pro Libanotide Theophraſti oſtendunt: non tamen odor adeo inſignis ineſt. Cenſerem hanc potius apud eumdem inter genera Panacis recenſeri, cum inquit: ſunt & aliæ, quædam Panaces: vna folio tenui; alia latifolia: vt Liguſticum ſignificet, & hanc, quæ latiori folio conſtat, quaſi Liguſticum maius dici poſſit, & Imperatoria maior.

CAP. XLVIII.

ANGELICA vulgò appellatur in Alpibus caule bicubitali, craſſo, & concauo, odorato: foliis Oluſatri, oblongioribus, læuiter ſerratis, mollibus: vmbellas fert latas: flore candido: ſemen candidum, oblongum, ſtriatum, quod in foliacea quædam labra dilatatur, valde odoratum, quaſi Moſchum redolens, ſapore acri: radicem palmi longitudine, craſſam inſtar Napi, candicantem, fungoſam, ſuccoſam, iucundiſſime olentem, acrē, & ſubamaram: lachryma concreſcens palleſcit: deſcēdit & in plana iuxta aquas locis vmbroſis, breuior: folio nigriore: radice minori, figura tenuioris Napi, quæ in plures radiculas deſinit, odore infirmo ad Paſtinacam vergente: caules recentes & tenelli, ac folia vtriuſque guſtui grata ſunt. celebrant radicem ad venena, & peſtilentiam. extat & ſatiua, quæ colitur in Germania: radice nigra, in multas fibras diducta, Ellebori modo, guſtu ſuauior: eruitur antequam cauleſcat hanc ad Laſerpitium referri poſſe reor, quod Græci Silphion vocant, licet in Italia non ad eam magnitudinem creſcat, neque ea ſit ſucci hubertas, quæ in Aphrica, & calidioribus regionibus, vt multis aliis contingit. Theophraſtus de Laſerpitio inquit: radix ei eſt multa, & craſſa, vt radicibus potius conſtare eius tota natura videatur, quo euidentiſſime à cæteris differt: caulis quantus Ferulæ, & craſſitudine fere proximus: folium, quod Maſpeton vocant, Apio ſimile eſt: ſemen latum, foliaceum ſcilicet, quod folium appellatur: caulis annuus, ſicut Ferulæ: Folium exit ineunte vere, quo pecus purgatur, ac pingueſcit vehementer, & carnes mirabilem in modum ſuaues redduntur: poſt hac caulem edit hominum cibo idoneum omnibus modis, elixum, aſſumq;: corpora eo quoque purgari ferunt: Quadraginta diebus ſuccus capitur duplex, alter ex caule, alter ex radice, ob id Scaparium, & Ra-

dicarium vocant: radix nigro cortice tegitur, eumque detrahere ſolent, certa quadam menſura, ad ſuccum colligendum: collectum ſuccum vaſis coniiciunt, farinamque admiſcent, & longo tẽporis ſpatio quatiunt, quo modo & colorem capeſſit, & conditum incorruptumq; perdurat: locum Apicæ amplum occupat, ſed maior pars colligitur apud Syrtes: culta fugere traditur, &, ſi colatur, degenerare: Radicem alij cubitalem tradunt, aut paulo maiorem, hanc extuberare in caput, quod ſublime penitus extat, vt fere ſuper terram eſſe appareat, vnde primum, quod lac appellant, erumpit: dein caulis aſſurgit, ex quo Magydaris, &, quod Folium dicitur, exeunt, Folium id ſemen eſt aurei coloris, quod, cum Auſter ingenue poſt caniculam flauerit, diſcutitur, atque ita Laſerpitium naſcitur, eodemque anno radix conſumatur & caulis: radices quoque madunt recentes in aceto deciſas. & paulo poſt de Magidari loquens inquit: quod vero Magydarim vocant, nimirum à Laſerpitio differt; tenerius enim, minuſque vehemens, & ſine Laſere eſt id eſt ſucco, aſpectu quoque manifeſta homini experto, licet quidam Laſerpitium id appellent: Laſer lachryma eſt guſtu vehemens; modò Laſerpitij, præſtantior ex radice; quia purus, tranſlucidus, & ſiccior: qui ex caule humidior, ideo farinam inſpergunt, vt ſatis coagulari poſſit: folium & fructus ſuauis & mollis eſt, quia acrimoniam moderat permixtus humor aquoſus. Laſerpitium peculiare in Cirenenſi, odore ſuauiſſimum. Plinius Græcos authores teſtatur, Laſerpitum repente ortum, cum antea non eſſet in Aphrica circa Heſperidum hortos, Syrtimque maiorem, annis ſeptem ante Cyrenarum oppidum, ex imbre piceo tellure madefacta, & reliquam hiſtoriam ex Theophraſto recenſet. Dioſcorides Laſerpitium in Syria Armenia, Media, & Lybia naſci tradit, caule ferulaceo, quem Maſpeton vocant: foliis Apio ſimilibus: lato ſemine: radix excalfacit: in cibis ægre concoquitur: veſicæ noxia: ſuccus è radice, & caule ſcarificatis colligitur: præfertur ruffus, tranſlucens, Myrrhæ ſimilis, non porraceus, odore valens, ſuaui guſto, qui dilutus facile albeſcit Cyrenaicum ſiquis deguſtauerit, humorẽ toto corpore ciet, odore blandiſſimo, vt ne os quidem guſtanti niſi paulum ſpiret: Medius & Syriacus infirmiores odore, magis viroſo acrem vim habet: radicem aliqui Magydarim vocant: caulem Silphion; & folia Maſpeton. Alteram præterea in fine capitis Magydarim tradit in Lybia naſcentem: radicem Laſerpitio ſimilem, minus craſſam, acrem, & fungoſam, ex qua non profluit ſuccus: eiuſdem cum Laſerpitio facultatis. ex quibus patet, noſtram Angelicam non multum diſcedere à Laſerpitio Cyrenaico, aut ſaltem ab altera Magydari: immo Angelica montana, & magnitudine, & odoris ſuauitate, & acrimonia, & ſucco maxime ad Laſerpitium accedit: Altera vero ad Magydarim. Laſer à recentioribus medicis Aſſa

voca-

vocatur diſtinguentibus in odoriferam & fętidam : vt per odoriferam ſuccus Cyrenaicus ſignificetur : per fętidam Medius & Syriacus. tamen in officinis non reperitur niſi fędiſſimum genus, quam Aſſam fętidam vocant, cuius ſuffitu maxime abhominabili fugiunt animalia, & mulieres à ſuffocatione vteri liberantur. mirum autem, ſi in Aphrica copioſum eſt Laſerpitium, non afferri ſuccum Cyrenaicum, qui ob excellentiam ſimplici nomine ſuccus appellatur, græce Opos, omnium ſuccorum calidiſſimus, maxime tenuium partium, aereæ ſubſtãtiæ, & igneę, vt Galenus teſtatur. cum ex eadem Cyrenaica regione Ammoniacum habeatur teſte Dioſcoride: ideo quærendum inter eas merces, an cum Ammoniaco feratur.

CAP. XLIX.

HERBA Rena vulgo appellatur in Alpibus noſtris, alibi Oſtrutium, & Imperatoria vocatur inter nobiles Alpium plantas; nam & ea, ad omnes fere morbos internos inſtar Panacis vtuntur: Folia in ſingulis pediculis terna tantum gerit, ſubrotunda, & farcta, Apij modo, latiora, quam Oluſatri, candidioraque, & magis rugoſa, & ſubaſpera: caulicu'ũ fert cubitalem: vmbellas latas, flore cãdido, ſeminibus latis, Sphondylio ſimilibus: radices fert sũma tellure ſerpentes, geniculatas, multas, & prælongas, à quibus germina ex interuallis attolluntur: radiculis color ſubalbidus, aliquando internodiis ſubrubentibus, aut nigricantibus, odor ſuauis, non abſimilis Angelicæ, ſapor feruens, & ſubamarus: eaſdem vires habet quas Angelica, & efficaciores; nam vnice venenis aduerſatur, & peſtilentiæ contagia arcet: educit craſſa ex thorace; & ventriculi pituitam deiicit: appetentiam excitat: vrinam mouet, & menſes: rigores febriles diſcutit in vino pota: glutinat interna vulnera ex vino & aqua decocta: extrinſecus applicatur ictibus venenatis: canis rabioſi morſui, carbunculis cum polenta, doloribus lumborum, & vitiis Hypochondriorum. ſi vires huius plantæ contemplemur, & formam, maxime conuenire videbitur cum Panace: ſi igitur flos aureus ineſſet, conſtanter affirmarem Panacem Chironium eſſe. at eadem difficultas contingit in Panace Herculeo; quæ enim apud nos oritur, in cæteris omnibus conuenit cum deſcriptione ab antiquis tradita, excepto floris colore luteo, cum in noſtra albus ſit: Inquit autem Dioſcorides de Panace Chironio, quod genus tertio loco deſcribit inter Panaces: maxime naſcitur in Pelio monte: folia fert Amaraco ſimilia: flores aureos: radicem tenuem, non in profundum actum, guſtu feruentem: valet radix contra ſerpentes potu, coma autem illitu. ſimilitudo autem Amaraci non de Sampſucho intelligenda eſt, ſed de

Partenio;

Partenio; nam & hæc Amaracus vocata eſt, cui folia Coriandri tribuuntur, quæ obrotunda & fracta ſunt: radicis deſcriptio aptiſſime tradita eſt, nam tenuis, non in profundum, ſed ſumma tellure, ſapore acri. Theophraſtus non folia Amaraci tribuit, ſed Lapathi, ideſt Rumicis, in cæteris conſentit cum Dioſcoride. Inquit enim Panax Chironia, folium habet ſimile Rumici: florem auri ſpecie: radicem longam: amat loca pinguia: vtuntur ea aduerſus viperas, & Phalangia, & tineas veſtium, & cætera reptilia data ex vino, & vncta oleo, & adnaſcẽtia ex melle. Plinius in hoc genere Panacis deſcribendo, partim ex Theophraſto aſſumit, cum inquit: foliũ eius Lapatho ſimile, partim ex Dioſcoride in Panace Aſclepio, vbi ſubiungit, maius tamen & hyrſutius: flos luteus, radix parua. profecto, ſi pro Lapatho Amaracus legatur, vt in Dioſcoride, nulla erit inter hos authores differentia. rationi autem magis conſentaneum eſt ſic legere; nam in genere Ferulaceo, nulla eſt apud nos folio Rumicis, niſi quis Perfoliatam accipiat, quam ad Seſeli Aethyopicum Dioſcoridis reduximus: nam folia, quę ab radice ſunt, Rumicis figuram habent; & flos aureus.

CAP. L.

HERBA Coſta vulgò appellatur; quia radices pro Coſto in vſum venerunt: oritur in montibus: folia fert ab radice humi ſtrata, ramoſis pediculis, foliorum ſegmentis in rotunditate oblongis, inæquabilibus, ſerratiſque, non excedentibus ternum digitorum latitudinem: hæc initio leuia ſunt, procedente tempore horreſcunt: caules fert bicubitales, palleſcentes, hirſutos; vnde emanat lachryma aurei coloris, odorata, acris: flores fert luteos paruis vmbellis: ſemina in latidinem depreſſa, vt Paſtinacę: radices craſſitudine baculi, in diuerſas partes tendentes, neruoſas, exterius ſubrufas, guſtu feruente. Iudicatur à quibuſdam non immerito Ferulæ genus eſſe, quod Sagapenum fert, de quo Dioſcorides ſeorſum à Ferula agens inquit; Sagapenum ſuccus eſt Ferulæ in Media naſcentis; optimum translucens, colore exterius fuluo, interius albo, redolens quid inter Laſer, & Galbanum, guſtu acri: Galenus in Antidotis inquit: eſt ſuccus Ferulæ cuiuſdam Panaci ſimilis: hodie huiuſmodi venditur in officinis inter merces orientales. Meſues & cęteri Arabes ſuccum hunc inter purgantia medicaméta numerant; nam purgat humores craſſos & tenaces ex cerebro & neruis, trahit quoque aquam flauam. ſed multas alias vires & efficaces legere eſt apud Dioſcoridem.

CAP. LI.

GALBANVM ſuccus eſt pinguis, non tamen oleo ſolubilis, ſed aqua: media quodammodo natura conſtat inter Gummi & Reſinas; accenditur enim igni, vt Reſinæ: humore aqueo ſoluitur, vt Gummi, tactu molleſcit, vt cæra: color ex rufo ſubliuidus: odor validus, medicatus. affertur autem ex orientalibus. Dioſcorides ſuccum eſſe inquit Ferulæ in Syria naſcentis, laudari ſimilitudine Thuris, chartilagineum, & pingue, purum, liberum à ligno, ſed aliquid ſeminis & Ferulæ ad mixtum habens, olfactui graue, neq; valde humectum, neque rurſus aridum: naturam habet calfactoriam, feruentem, extractoriam, & diſcuſſoriam. Galenus inter ualida emollientia recenſet: Plinius ſincerum inquit fugat nidore ſerpentes.

CAP. LII.

AMMONIACVM inter ſuccos pingues eſt aqua ſolubiles, conſiſtentia aridioris cærę, exterius flauum, intus candidum, craſſis guttis conſtans, ſapor ineſt primo guſtui ſuauis, poſtea ſubamarus, odor Incenſi, acrior Galbano. huiuſmodi affertur inter merces orientales. Dioſcorides ſuccum eſſe tradit Ferulæ ſiue arboris Ferulaccæ in Cyrenaica prope Ammonis oraculum: probari valde coloratum abſque lignis, & harenis, chartilaginibus, Thuri ſimilibus, purum, denſum, abſque ſordibus, odore Caſtorei, guſtu amaro: vim habet emolliendi, extrahendi, diſcutiendi, & aluum purgandi: Plinius vnum ſcribit Thuri maſculo ſimile, quo maxime probatur; alterum pingue, & reſinoſum, adulteratur harenis, veluti naſcendo apprehenſis: igitur quam minimis glebis probatur, & quam puriſſimis.

CAP. LIII.

PANAX herculeum vulgò à noſtris Panacea, Ferula eſt in Alpibus, cui folia ab radice ſimplici pediculo quina ad ſummum, aliquando terna, initio vnica, lata, fracta, & aſpera, inſtar foliorum Fici: caulem cubitalem fert, ſubalbidum, hirſutumque; vmbellas in cacumine lateas: flores candidos: ſemina in latitudinem rotundam valde compreſſa, & candicantia: radix in plures ramos diuiditur, candida, acris, & amara; viuit areſcente caule, at ſine ſucco: alterum genus ex Sicilia ad nos tranſlatum: foliis conſtat in terra ſtratis, initio quaſi Paſtinacæ ſatiuæ, læuibus, ſed procedente tempore in vaſtam amplitudinem

nem dilatantur, ſimul & aſperitatem induunt, ſegmentis amplis ſe tangentibus, vt vnicum folium integrum figura cruciformi ad amplitudinem cubitalem accedat; vere caulem attollit, anno ſecundo aut tertio bicubitalem, rubentem, læuem, in quo lachryma concreſcit colore flauo, idem procedente tempore ſubhirſutus redditur: vmbellæ inſident amplę: flore candido: ſemine craſſo, & oblongo, candida lanugine hirſuto: radix non magna, candida, quæ perfecto ſemine exareſcit. Dioſcoridis deſcriptio ſecundæ magis congruit, quam primæ: inquit enim Panax herculeum in Cyrene Lybiæ, & Macedonia: naſcitur alicubi etiam colitur queſtus gratia, hinc collecto Opopanace radice inciſa: foliis conſtat aſperis, in terra iacentibus, herbacei coloris, ad Ficulnea accedentibus in ambitu quinquepartito diuiſis: caule altiſſimo, vt Ferulæ, lanugine quadam incano, minutioribus foliis: vmbellis Anethi: flore luteo: ſemine odorato, feruentique: radices multas ab vna origine, candidas, graueolentes, craſſi corticis, ſubamari guſtus. Theophraſtus Herculanam Panacem inquit, folio conſtare magno, & amplo, vt quoquo verſus tres palmos perficiat: radicem prope digiti craſſitudine bifidam, aut trifidã, guſtu ſubamarã, odore synceri Thuris. Plinius Herculeum intelligit, cum ſimpliciter Panacem vocans inquit Ferulam eſſe ſui generis quinque cubitorum: foliis primo quaternis, mox ſenis, in terra iacentibus ampla magnitudine, rotundis, in cacumine vero oleagineis: ſemine in muſcariis dependente, vt Ferulæ: excipitur ſuccus inciſo caule meſſibus: radice in autumno. ex his patet præter floris colorem, & caulis altitudinem, cæteras conditiones noſtris conuenire, ſed magis Siculę. habemus autem Opopanacem inter merces exteras, odore graui, colore flauo: laudatur à Dioſcoride intus quidem candidus, & ſubrufus, extra vero croceus, lęuis, pinguis, friabilis, tener, facile tabeſcens in aqua, & elacteſcens, odore graui, amariſſimus. Meſues Opopanacem inter medicamenta purgantia ponit, at plantæ figuram aliter tradit, vt Aſclepium Plinij & Theophraſti videatur intelligere.

CAP. LIIII.

SPHONDYLIVM in montibus, & collibus naſcitur, locis riguis, foliis Paſtinacæ ſatiuæ, ſimplici pediculo, ſectionibus latioribus, in angulos deſinentibus, vt Platani folia: in totum vulgari Panaceę tota planta ſimilis eſt, tantum minoribus foliis. Dioſcorides inquit: folia Platanum referunt, cæterũ ad ſimilitudinem Panacis: caules cubitales, vel ampliores, Fęniculo ſimiles: ſemen in cacuminibus ſimile Seſeli, duplex, latius, & candidius, paleoſiuſque, graue olens: flores candidi; radix candida, Rhafano ſimilis: oritur in paluſtribus, & aquoſis.

Plinius

Plinius inquit à Panace differt, quæ vocatur Sphondylium foliis tantũ; quia ſunt minora, & Platani diuiſura: non niſi in opacis gignitur: ſemen Silis ſpeciem habet, medicinæ tantum vtile.

CAP. LV.

PASTINACA vulgò appellatur, radix vaſta, quæ in hortis ſeritur cibi gratia, quamuis & ſponte oriatur breuiori radice: folia fert ſimplici pediculo, longitudine duorum dodrantum, ſectionibus oblongis latitudine ternum digitorum, circumfarctis, hirſutis, frequentibus: caulem craſſum, bicubitalem, & ampliorem, ſtriatum: vmbellas ſummis ramis inſidentes, latas; flore luteo: ſemina in rotunditate depreſſa, lata, candida: floret æſtate: radix ſingularis in altum demittitur, cubitalis, ſubpallida, cortice carnoſo, neruo intus duro: Hæc venit in cibos elixa exempto neruo, dein frixa more fungorum verno tempore: ex eadem cum ſaccaro electuarium conficiunt ad vires recreandas conualeſcentibus, & puerperis, communiſſimum ruſticorum remedium; appetentiam quoque præſtat. Paſtinaca nomen Latinum eſt, quod Plinius multis tribuit, ſcilicet Staphylino syluestri, & ſatiuo; item Hibiſco in genere Maluæ: Quartum genus Dauco, quam noſtri Paſtinacam Gallicam vocant: Meminit & Paſtinacæ maioris, cui neruus ineſt, vt Siſeri, ſed tantum anniculæ. Atheneus de magna Paſtinaca inquit; quod Caros vocatur, magna eſt Paſtinaca, quæque facile augeatur, meliorem habet ſuccum, quam Paſtinaca, magis calefacit, vrinamque magis ciet, ſtomacho confert, facileque digeritur, vt Difilus eſt author. profecto ſi aliqua magna dici debeat Paſtinaca, hęc quam propoſui, cognomen id meretur. ſed apud Dioſcoridem quo nomine donata ſit, incertum eſt; neque enim in genere Staphylini, neque Dauci ponenda videtur; cum totius plantæ facies longe diſcrepet; neque cum Siſere, cui valde affinis eſt; nam Plinius Paſtinacam maiorem ſeiunxit ab eodem; alioqui Siſeris facultates, quas Dioſcorides & Plinius tradunt, maxime conueniunt cum noſtra Paſtinaca; & vulgo cognitus traditur Siſer, vt apud nos Paſtinaca. Inquit enim Dioſcorides, apud quem non Siſer, ſed Siſaron vocatur, notum eſt vulgo, eius radix decocta, ori grata eſt, & ſtomacho vtilis; vrinam ciet; & appetentiam inuitat. Plinius inquit: Siſeris præcipua generoſitas eſt in Germania: ei Princeps Tiberius nobilitatem dedit, qui ſingulis annis efflagitabat: ex quo apparet frigidis locis conuenire: ineſt longitudine neruus, qui indecoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relicta, quæ mulſo in cibis temperata etiam in gratiam vertitur: neruus idem & Paſtinacæ maiori dumtaxat anniculæ. Seritur Siſer Februario, Martio, Aprili, Auguſto, Septembri, Octobri, vtilis eſt ſto-

macho. nemo tres Siſeres edendo continuaret, vtilis etiam conualeſcentibus. Eſt & erraticum ſatiuo ſimile, & effectu; ſtomachum excitat; faſtidium abſtergit; vrinam cit, & Venerem; cordi conualeſcentium conuenit, aut poſt multas vomitiones per quam vtile. Heraclides contra argentum viuum dedit: hęc de Siſere Plinius. Videtur autem Plinius Germanicum Siſer aliam intellexiſſe à noſtra Paſtinaca, quam maiorem Paſtinacam vocauit.

CAP. LVI.

SISER Germanicum, foliis conſtat Paſtinace, tenuioribus, ac minus hirſutis, Sio proximis: flore candido: ſeminibus latis, pluribus ab eodem exortu: radiculis digitalibus, & amplioribus, alīs breuioribus, quaſi aceruatis bulbis, vt in Aſphodelo, ſubcroceis, quæ coctæ in cibos veniunt. Puto apud Dioſcoridem Elaphoboſcum vocari, quaſi Cerui Paſtinacam: nam Græce βόσκειν paſcere eſt; vnde Paſtinacæ nomen deriuatum videtur. Inquit igitur de Elaphoboſco: caulem Fæniculi, aut Libanotidis fert, geniculatum: folia duorum digitorum latitudine ſufficienter oblonga, vt Therebinthi, circumfracta, aliquantum aſpera: ramos quoſdam: vmbellas Anetho ſimiles; flores ſubluteos: & ſemen Anetho ſimile: radicem trium digitorum longitudine, craſſitudine vnius, albam, dulcem, eſui aptam: aſſumitur etiam caulis nuper ortus inter olera. Aiunt ceruas huius herbæ paſtu morſibus ſerpentum reſiſtere, cuius gratia ſemen in vino propinatur. In hac deſcriptione flos luteus non conuenit Siſeri Germanico, cui albus eſt flos. At noſtræ Paſtinacæ maxime quadraret tum flos, tum folia, caulis, & ſemen; at radicis breuitas nequaquam, niſi genus syluestre aſſumatur, cui radix breuior multo quam ſatiuæ, ac flos luteus. At id nequaquam diſiungendum videtur à ſatiua, cum ſolo cultu differat; grandeſcit enim in læto ſolo, & optime refoſſo. hæc faciunt, vt noſtram Paſtinacam vulgatiſſimum Siſarum eſſe putem: Germanicum autem Siſer ob radicum figuram digitalem, & reliquas notas ad Elaphoboſcum referam; quamuis flos non ſit luteus. Plinius non inepte Elaphoboſcum deſcribit, inquiens. Ferulaceum eſt geniculatum, digiti craſſitudine; ſemine ſimili, corymbis dependentibus, ſed non amaris: foliis Oluſatri: & hoc lautum in cibis, quippe etiam conditum prorogatur ad vrinam mouendam.

SAXIFRA-

CAP. LVII.

SAXIFRAGIA vulgò appellatur in montibus naſcens inter ſaxa: foliis Pimpinellę, non hirſutis; vnde quidam Pimpinellam vocant. eius plures differentię. Quædam ab odore radicis Hircina cognominatur: folio maiori, quaſi ad Paſtinacę ſolium accedēte, magis acuto, criſpo, circūſerrato: ramos fert cubitales, ſtriatos: radicē craſſam, acrem, odore hirci: flores albos in tenuibus vmbellis: ſemina Apij, oblonga, odorata, valde acria, & ſubamara. Altera minor, cauliculo conſtat dodrantali: foliolis ab radice Pimpinellę, ſcilicet ſubrotundis, & circumſerratis, in ſimplici pediculo diſpoſitis: rami autem tenuius diuiduntur, vt Siſonis: ſemen fert acrius, & odoratius priore, nigrius, & tenuius: adeo vt cum Petroſelino Macedonico cōgruere omni ex parte videatur, & magis quam vulgare Petroſelinum latifolium, de quo egimus. Tertia foliis conſtat ab radice ſtratis in terram, ſectionibus rotundis, & latis, ſimili modo ſerratis: caulem tenuem, rotundum, cubitalem, in quo folia vario modo ſciſſa, Coriandri ſimilitudine: in cacuminibus tenues vmbellæ, antequam floreant, deorſum inclinatæ: flores albi: ſemina valde exigua, quaſi Ameos, lanuginoſa, ſubcandida, guſtu feruētia. Quarta in totum tertiæ ſimilis: ſolo ſemine diſcrepat, quod paulo craſſius eſt, nequaquam lanuginoſum, & infirmius. Celebrantur Saxifragiæ ad calculum frangendum, & vrinam impellendam, etiam ad venena & peſtem: ſpicula infixa extrahenda totius herbæ ſucco, ſed præcipue ſemine & radice. Tertia ſpecies forte dici poſſet Cuminum ſylueſtre primū, cui ſemen aceroſum, & acrius ſatiuo; & exilitate cōuenit cū Ammi.

CAP. LVIII.

PIMPINELLA Romana vulgò appellatur herbula, cubito breuior; paucis foliis in ſimplici pediculo, rotundis, paulo latioribus Pimpinella, candicantibus, hirſutiſque: vmbellas fert candidas: & ſemina lata, ac rotunda, vt Paſtinacæ, circulo candido, ac denticulato ornata inſtar clypeoli; vnde quidam Tordylium eſſe putarunt, at infirmi odoris, ſaporiſque non ingrati: radix eſt tenuis & inutilis. ipſa herba cruda aſſumitur inter olera, copioſè naſcitur in ſub Vrbiis Romæ, præcipue in Vaticano. Alterum genus ſylueſtre inſuauius paſſim in ruderibus naſcitur, & ſæpibus, cubitale, & altius: foliis latioribus ad Paſtinacam accedentibus, ad pediculum reflexis, hirſutioribus, quę prope cacumina tenuius diuiſa ſunt: flores, & ſemina in totum ſimilia.

CAP. LIX.

CORIANDRVM ſeritur in hortis: caule cubitali: foliis variis, initio quidem latioribus, quaſi Paſtinacæ, rotundioribus, colore virente, leuibus; in progreſſu eadem ſenſim tenuius diuiduntur, vt tandem Fæniculo proxima reddantur, odore ingrato, ac pertinaci, vt mirari liceat in Hiſpania expeti in cibis tum cruda, tum cocta, quę in Italia vehementer fętent: eo cibo ſomnum conciliant, ſed capitis grauitas, & vertigines excitantur: vmbellas in cacuminibus fert candidas, & ſemina rotunda quibuſdam apicibus in ſummo, quibus ſiccatis odor ineſt ſuauis; idcirco condimentis inſeruntur: incruſtantur quoque ſaccaro inter bellaria: Corion Græci vocant, & Coriannon. Dioſcorides multas plantas Coriandro cōparat tamquam plantæ notiſſimæ: ipſam tamen non deſcribit: ei vim refrigeratoriam tribuit, vt inter venena reponatur: nam qui ſuccum eius biberunt, inſaniunt, multa loquentes, vt temulenti. Dubitat Galenus de eius facultate refrigeratoria, quoniam & effectus caliditatis in eo videt: in his poſtea multum altercantur recentiores: ſimilis eſt in pleriſque aliis difficultas: Nam ea magis refrigerando interficiunt, quibus caliditas cum multa humiditate vaporoſa coniuncta eſt, vt Crocum, Styrax, Vinum, multo magis Cicutæ ſuccus, & Coriandri, & Papaueris, quibus humiditas craſſior & indigeſta eſt; indicat enim fætor. At Coriandri ſemen ab ea humiditate exemptum eſt magna ex parte; idcirco ſine noxa aſſumitur; largius tamen aſſumptum, & vſu continuo mentem non ſine periculo tentare tradit Dioſcorides. Arabes laudant ad reprimendos vapores à ventriculo aſcendentes, vt in epilepſia, dolore capitis, ebrietate: ſemen toſtum aluum cohibet, & ſiſtit ſanguinis profluuium. Meminit Theophraſtus ſparſim Coriandri, hæc ſcribens: prouentu contumax: ſemen nouum naſci recuſat, niſi conuoluatur: vetus celerius prouenit: radix lignoſa, vniſtirps, non prolixa, neq; fibris multis: multis caulibus: multiſque ramis conſtat: ſemen nudum, ſub Canis ortum ſaleſcit. Plinius Coriandrū inter ſylueſtria non inueniri teſtatur. ſunt tamen qui hodie Coriandrum ſylueſtre paſſim in Hetruria oriri teſtantur, in pratis, & campeſtribus; quod profectò adhuc mihi incompertum eſt, niſi per Coriandrum ſylueſtre accipiant eam plantam, quæ vulgò Verdemarcum appellatur, de qua ſuo loco egimus. venditur autem in officinis Coriandri ſemen ex Orientalibus allatum.

CAP. LX.

ANISVM ſemen eſt Fęniculo minus, & rotundius, odore, & guſtu ſuaui, ſubdulce, & acre; ideo præ cæteris incruſtatur ſaccaro inter bellaria: ſeritur in hortis annuo prouentu, vt Coriandrum: eius planta breuior Coriandro: foliis initio rotundis, in ſummo ſerratis: procedente tempore inciduntur Coriandri modo, bene olentia: flos albus. Dioſcorides tamquam notum indeſcriptum reliquit: Theophraſtus Aneſum vocat, recenſens tantum inter odorata. Plinius quoque tacet, deſideratum viride aridumue omnibus, quæ condiuntur, quæque intinguntur; panis etiam cruſtis inferioribus ſubditum; oris halitum iucundiorem facit, & vultum iuniorem pręſtat: inſomnia leuat ſuſpenſum in puluino, vt dormientes olfaciant.

*

Finis Libri Septimi.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER OCTAVVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE bina ſeminis conceptacula ferunt, ſolitariis ſeminibus in ſingulis alueolis, paucæ ſunt. Harum flos ſummo fructui inſidet inſtar Ferulacei generis, vt Rubiæ, Agrimoniæ : aut fructus ſine flore eſt; & flos ſine fructu, vt Mercurialis Xanthij. Fructificant hæ non in vmbellis, vt Ferulacea, ſed aut ſparſim in alis foliorum, & ſummis ramulis; aut in capitulis, vt Pimpinella.

CAP. II.

MERCVRIALIS vbique obuia eſt iuxta parietes, hortorum maceries, & vias, herba dodrantali altitudine, frequentibus geniculis, in quibus bina folia, & bini rami à latere producuntur: folia latiora quam Oleæ, mollia, & circum ſerrata, ex viridi palleſcentia. Quæ floret, racemulum ex alis oblongum, & tenuẽ fert, refertum granulis herbaceis, qui floſculi ſunt ſine fructu. Quę autem fructum fert, geminum in ſingulis pediculis breuiſſimis gerit, ſimilitudine teſtium, herbacei coloris, ſubhirſutum. vtuntur hac herba clyſteribus ad alui ſubductionem. Altera in montibus naſcitur: ſimplicibus ab radice caulibus: foliis maioribus: fructu grandiuſculo: ſine flore: radices fert Graminis modo tenues, candidas, cæruleo quodam colore, vt plurimum depictas. Dioſcorides Linozoſtim vocat: foliis Ocymi, Helxine cognatis, minoribus: ramulis geniculatis, multis alis. Fęminæ fructus copioſus, racemorum ſpecie; Mari pendet é foliorum ſinu paruus, rotundus, ceu bini teſticuli cohærentes: frutex dodrantalis, aut maior. Hæc deſcriptio prioribus duabus conuenit. de montana Mercuriali mentionem non fecit. Theophraſtus Phyllon vocat, ideſt Folium, cuius fæminam Theli-

gonon

gonon appellari tradit, ideſt Fęminificum, vt Theodorus vertit: Marem autem Arrenogonon, ideſt Marificum; quia illud ad fæminas procreandas faciat, hoc ad mares, vt teſtatur quoque Dioſcorides de vtraque Mercuriali. Deſcribit Theophraſtus vtramque ſpecie Ocymi, inter ſe ſimiles, fructu tantum diſtare; nam Theligoni fructus Muſci oleaginei modo eſt, verum pallidior: Arrenogoni ſicut Oliua, cum primum ex muſcoſo flore emergit; geminat vt teſticuli hominis. Dioſcorides tamen ex Crateua aliam vtriuſque Phylli hiſtoriã affert, quæ aliqua ex parte cum Mercuriali conuenit, vt ſuo loco oſtendetur. Plinius à Mercurio inuentam tradit, vnde Hermupoa à multis dicta eſt, apud nos Mercurialis: Duo genera, maſculus & fæmina: quæ efficacior, caule cubitali, interdum ramoſo, in cacumine, Ocymo anguſtioribus foliis, geniculis penſis, alarum cauis multis, ſemine in geniculis dependente; fæminæ copioſo: mari iuxta genicula ſtanti, rariori, ac breui, contortoque: fæminæ ſoluto, & candido: folia maribus nigriora: fæminis candidiora: radix ſuperuacua, prætenuis: naſcitur in campeſtribus cultis. mirum eſt, quod de vtroque proditur, vt mares gignantur hunc facere, & fæminæ illam.

CAP. III.

XANTHION herba in æſtate prouenit iuxta lacus, & in torrentium alueis ſiccatis: caule craſſo, multis ramis in latera tendentibus: foliis latis figura Populi albæ: fructum ſine flore fert in alis foliorum, ſpinoſum, Lappę modo hęrentem veſtibus; ideo quidam Lappam minorem vocant: figura nuclei Oliuarum, cuſpide bipartita: ſemina bina intus ſepto chartilagineo diſiunta, oblonga, & nigricantia: flores in ſummis ramulis fert ſine fructu, vel potius aridos, floccos herbaceos. Dioſcorides naſci inquit, læto ſolo, & lacubus exſiccatis: caule cubitali, anguloſo, pingui, crebris alis: foliis Atriplicis, inciſis, odore Naſturtij: fructu grandis Oliuæ, rotundo, ſpinoſo vt pilulæ Platani, qui contactu hæret veſtibus. hic capillos ruffos reddit tuſus & aqua dilutus, ſi prius nitro illiti ſint capilli: aſſeruatur per ſe tuſus dum viret, aut ex vino, exſiccatuſque. hinc videtur nomen Xanthij adeptum eſſe.

CAP. IIII.

AGRIMONIA vulgò appellatur in incultis naſcens, & tenui ſolo: caule recto, ferme cubitali, ſine ramis, lignoſo, & hirſuto: foliis frequentibus, longo pediculo, & ſimplici conſtantibus, in quo coniugatim foliorum partes diſpoſitæ ſunt, ſerratę, maiores Quinquefolio, alis paruis inter mediis, vt Pimpinellæ: ſummus caulis in

prælon-

prælongam deſinit veluti caudam circundatam floribus luteis ex quatuor foliolis conſtantibus: fructus fert piloſos deorſum nutantes, & parte poſtrema latos, qui ſiccati vt Lappæ veſtibus adhærent: intra oſſeum corticem bina ſemina continentur: tota planta ſapore conſtat ſiccante os, abſque manifeſta amaritudine, aut alio ſapore, & odore. Dioſcorides Eupatorium vocat, cum tamen a quibuſdam falſo Argemone dicta ſit, nam alia eſt Argemone: eſt autem Eupatorium ſurculoſa herba: vno caule lignoſo, nigricante, recto, tenui, hirſuto, cubitali, interdum ampliore: foliis per interualla Quinquefolij aut Cannabis potius ſimilibus, quinque partito, aut amplius diuiſis, nigricantibus, & ipſis per ambitum ſerratis: ſemen è medio caule erumpit, piloſum, deorſum ſpectans, quod ſiccatum veſtibus hæret: folia contrita cum adipe ſuillo vlceribus rebellibus cicatricem inducunt. Herba, aut ſemen in vino potum diſſentericis, & hepaticis, & ſerpētium ictibus auxiliatur. Plinius Eupatoria inquit regiam authoritatem habet: caulis lignoſi, nigricantis, hirſuti, cubitalis, aliquando & amplioris: foliis per interualla Quinquefolij; aut Cannabis, per ambitum inciſis quinquepartito, nigris & ipſis, plumoſiſque: radice ſuperuacua: ſemen diſſentericis in vino potum auxiliatur vnice. Aliud porro apud Auicennam & Meſuem eſt Eupatorium; ſapore amaro, laudatum ad Iecinoris obſtructiones abſtergendas. Galenus quoque Eupatorio facultatem tribuit incidendi & abſtergendi citra manifeſtam caliditatem cum aſtrictione quadam: herbam eſſe tenuium partium, idcirco pollere ad obſtructiones Hepatis expurgandas: Quæ facultates Agrimoniæ non videntur ineſſe, cum præter aſtrictionem alia euidens qualitas in ea non ſentiatur: Quod cum viribus à Dioſcoride traditis conſentit; nam ſiccando cicatricem inducit, diſſentericos, & fluxus hepaticos ſanat. An latere poteſt ſub terreſtri ſubſtantia qualitas aliqua tenuis incidens & abſtergens? Facit & difficultatem, quod ſcribit Dioſcorides libro ſexto, vbi ad epotam Mandragoram prçcipit excitandos à ſopore ægrotantes olfactoriis, inter quç Eupatoriũ in primis numeratur, quaſi vehemens in eo ſit odor, quod nequaquam Agrimonię ineſt. Hinc puto Arabes alias plantas inuexiſſe pro Eupatorio, & amaras & odoratas, de quibus loco proprio agemus. At Agrimonia excitare poſſit ſopore affectos, ſi eius vſtæ nidor vt capillorum naribus excipiatur. Quoniam vero hæc Argemone appellata fuit à quibuſdam teſte Dioſcoride, videtur Plinius eamdem intellexiſſe, cum de Lappa Canaria inquit: trita cum Plantagine & Millefolio ex vino Carcinomata ſanat ternis diebus ſoluta; medetur & ſuibus: hæc effoſſa ſine ferro & addita in colluuiem poturis, vel ex lacte & vino, quidam adiiciũt, & fodientem dicere oportere: hæc eſt herba, Argemon, quam Mineruа reperit ſuibus his remedium, qui de illa guſtauerint; merito enim hæc

inter

inter Lappas numerari poteſt, cum ſemen pertinaciter veſtibus adhęreat. aliæ tamen ſunt Argemoniæ apud eumdem Plinium, & apud Dioſcoridem, de quibus locis propriis agetur.

CAP. V.

PIMPINELLA à recentioribus appellatur, vulgò autem apud nos Sorbaſtrella à ſorbendo dicta; nam ſanguinem ex vulneribus ſorbet, & vulnera glutinat: herba in arido ſolo, & inculto naſcitur, & ſaxorum crepidinibus: ſeritur quoque in hortis inter olera; nam cruda in cibum venit ex oleo, ſale, & aceto: foliola coniugatim multa in longo, & tenui pediculo fert, ſubrotunda, & circumſerrata, grati odoris, qui etiam in vino placeat. Nam calices herba virenti replent, vt vinum ex ea bibatur, quod facit ad arcenda venena & peſtem: cauliculos fert rectos, dodrantales, aut paulo altiores: paucis foliis, ramiſque: in cacuminibus capitula ex granis congeſtis; quibus floſculi inſident conſtantes ex quaternis foliolis, herbaceis, media quadam lanugine rubra: fructus anguloſi, aſperi, duri, quibus bina ſemina continentur: radix vnica eſt paruo Raphano ſimilis. laudatur ad ſanguinem ſiſtendum, & diſſenteriam. extant eius aliquæ differentiæ magnitudinis & paruitatis. Fama eſt alicubi cum eius radicibus vermiculum erui ſericis tingendis colore coccineo, quem Chermeſinum vocant. ſed audio in Hiſpania Coccum huiuſmodi vermiculum gignere, quod magis rationi conſentaneum eſt; nam Cocci folia non abſimilia ſunt Pimpinellæ. Quamquam ſcio etiam Chermiſinum ex purpurarum conchis haberi. Pimpinella ſapore conſtat aſtringente, cum quadam dulcedine, ſubacri. Hermolaus vim inesse ſcribit extrahendi ferrum & ſpicula ex vulneribus facile, & ſine dolore. Apud Dioſcoridem Tragium dici puto, quod ſecundo loco deſcribitur in hunc modum: Folia Scolopendri habet, & radicem ſylueſtris Raphani, tenuem, & candidam, quæ tum cruda, tum cocta in cibo diſſentericis opitulatur: folia in Autumno hircum redolent; vnde nomen Tragij; prouenit in montibus, & præcipitiis. Quamuis autem hirci odor in Saxifragia magis manifeſtus ſit, quæ & Pimpinella ob foliorum ſimilitudinem dicta eſt: facultas tamen aſtringendi, & vſus in cibis, huic ineſt, non Saxifragiæ.

CAP. VI.

POTERIVM tranſlatum eſt nuper ad nos, ac viuit in horto Piſano: frutex cubitalis, in multam latitudinem extenſus: ramis frequentibus: foliis Pimpinellæ, minoribus, quaſi Trichomanes,

Ss ſuperno

ſuperne virentibus, infra candicantibus, tenui cortice, villoſo, ac flaueſcente: ſummi ramuli in ſpinas deſinunt, molles, ramoſaſque: quibus fructus racematim cohærent Piperis magnitudine, in candido ſubrubentes, fungoſa exterius cute: floſculus iis ineſt qualis Pimpinellę: ſapor totius plantæ aſtringens, & ſubacris, ſine odore: Radices ſumma tellure ſpargit: pulcherrime prouenit ſurculo. Dioſcorides de Poterio inquit, large fruticat: ramulis proceris, mollibus, lentis, tenuibus, vt Tragacantha: foliis gracilibus, rotundis: totus frutex lanoſo cortice, ac tenui obducitur, ſpinoſuſque eſt: flores fert paruos, candicantes: ſemen guſtu odoratum, & acre, nullius vſus: inuenitur in aquoſis collibus: radices habet binum ternumue cubitorum, neruoſas, & firmas, quę prope terram reciſæ lachrymam dant Gummi ſimilem: radix tuſa vulneribus ſanandis efficax, pręcipue neruis pręciſis illita: decoctum quoque eius potu affectibus neruorum opitulatur. Plinius eadem fere ad verbum habet, excepto flore, quem longum, & herbaceum ſcribit. Alibi autem Phrynion vocans inquit. Auxiliatur Ranis rubetis Phrynion in vino pota: aliqui Neurada appellant; alij Poterion: floribus paruis: radicibus multis, neruoſis, bene olentibus. Si igitur prædicta planta Poterium eſt, flores parui magis conueniunt, quam longi: odor tamen nec in fructu, neque in radicibus eſt conſpicuus. Ab hac non multum diſtare putandum eſt Tragium Creticum; nam frutex Lentiſco ſimilis tum folio, tum fructu, & virgis, minoribus tamen, & ſuccus ſimili modo ineſt, Gummi non diſſimilis: Vires pręterea, quæ traduntur huius Tragio à Dioſcoride, conſentiunt cum Pimpinellę virtute, quam congenerem eſſe animaduertimus, alterum Tragium appellantes; nam ſemen folia, & lachryma illitu ſpicula è corpore eiiciunt: omnia quoque corpori impacta euocant: ſed amplius ſtrangurię medentur: calculos veſicę frangunt: menſes trahunt: datur drachma vna in potione. fama eſt ſylueſtres capras ſagittis confoſſas, huius herbę pabulo ſpicula excutere. In hoc eodem genere & Tragacantha videtur eſſe.

CAP. VII.

VISA eſt apud nos ſpina ex ſemine peregrino nata, frutex ramoſus, binis aculeis robuſtis, iuxta ſingula folia, quæ ramoſo conſtant pediculo, in eoque coniugatim foliola diſpoſita ſunt, ſubrotunda, lęuia: hęc noctu contrahuntur, & quaſi complicantur, interdiu pandunt ſe: at perfectam plantam cum flore ac fructu videre non licuit: ſuſpicatus ſum Tragacantham eſſe, de qua Dioſcorides inquit: radix eſt lata, ac lignoſa, ſummo ceſpite nixa; vnde ſurculos humiles, robuſtos latiſſime fundit, in quibus minuta ſunt folia, & multa, interpoſitis

poſitis ſpinis inter folia occultatis, candidis, robuſtis, ſubrectis. eſt autem Tragacantha lachryma, quę vulnerata radice manans concreuit: præſtat perlucens, gracilis, lęuis, syncera, & ſubdulcis. naturam habet conglutinantem ſimilem Gummi, valet ad ſcabritias arterię, tuſſes, raucedines, diſtillationes in elegmate cum melle, ad renum dolores, & veſicę roſiones bibitur cum paſſo drachma cum cinere cornu cerui, aut cum exiguo Aluminis ſciſſilis. Apud Theophraſtum Theodorus Hirci ſpinam vocat: habere lachrymam dicitur: hęc antea naſci tantum in Creta putabatur: nunc vero in Achaia etiam Peloponnenſi, & aliis locis, & Aſiæ circa Medeam comperiri certum eſt. ſponte ſuccus conſiſtit, ſpiſſaturque lachrymæ modo; hanc enim cedere nequaquam opus eſt: large in Archadia naſcitur, nec deterior Cretica exiſtimatur, ſed etiam viſu pulchrior. Plinius inquit Tragacanthem fert Creta Inſula, Spinæ albæ radice multum prælatam apud Medos, aut in Acaia naſcenti. Hodie affertur lachryma ſpecie vermiculorum candida, arida, qua mulieres pro glutine vtuntur, & medici ad tuſſes & diſtillationes acres.

CAP. VIII.

RVBIA, quam officinæ Rubeam Tinctorum vocant, radices ſunt Iunci modo tenues, & rubicundæ, quibus infectores lanarum vtuntur: laudatur craſſo cortice, in quo eſt vis tingendi, neruulo intus tenui: ſeritur in Piceno, præcipue Rauennæ. ſunt & ſylueſtres in Etruria frequentes, locis montoſis, & aridis: omnium caules infirmi, qui ſine adminiculo nequaquam ſcandunt: ſylueſtres inter vepres aſſurgunt, aliquando ad bicubitalem altitudinem, paucis ramis. ſatiua procumbit in terram, ramoſior multo, & longior: foliis quoque longioribus, in acutum deſinentibus, ſubaſperis: in ſummis ramulis floſculos fert, racemoſos, pallidos: baccas quales Liguſtri, rubro colore tingentes: intus oſſicula duo, concaua, acetabuli figura: tota planta aſperitate quadam horrida eſt: quadrato caule: foliis per interualla quinis, in orbem figura ſtellæ. ſylueſtris aſperior eſt: foliis breuioribus, Oleæ figura & magnitudine: florem fert candidum: fructum ſimilem ſatiuę. Quędam in genere ſylueſtri fructu conſtat ſubaſpero, ac nigro, quod genus breuiori caule conſtat. Dioſcorides Erythrodanum vocat: radicem rubram, qua lanæ tinguntur. Vna ſponte prouenit: altera ſeritur, vt in Thebana Galliæ, & Rauenna Italiæ; in Caria inter Oleas, vt in aruis, hanc non ſine quęſtu ſerunt, cum maximum ex ea prouentum ſentiant. aſperi ſunt caules, & quadranguli, longi, Aparinæ non diſſimiles, robuſtiores, & multo prorſus maiores: foliis per interualla circum articulos ſtellæ modo diſpoſitis: ſemen rotundum, inter initia viride, mox rubrũ,

poſtea cum maturuerit nigrum: radix tenuis, longa, rubra. Theophraſtus deſcribit folio Hederæ, rotundiori tamen: humi ſerpit Graminis modo: loca amat vmbroſa: radix rubra: cit vrinam, qua de cauſa ad lumborum & coxæ dolores ea vtuntur. At folio Hederæ adhuc non vidimus. Plinius inquit, in primis Rubia tingendis lanis & coriis neceſſaria: laudatiſſima Italica, & maxime ſuburbana, & omnes pene prouinciæ ſcatent ea: ſponte prouenit, ſeriturque: ſimilitudine Eruiliæ, verum ſpinoſus ei caulis, & geniculatus hic eſt; quinis circa articulos in orbe foliis: ſemen eius rubrum eſt.

CAP. IX.

APARINAE vulgò apud nos Aſprella vocatur, frequens in aruis, & ſæpibus: læto ſolo naſcitur, tenerior multo Rubia, ſed tactu aſperior, vt veſtibus adhæreat: folia fert anguſtiora, in ſingulis geniculis plura, ſena, aut ſeptena: floſculos candidos: fructum aſperum, & durum: radicem valde tenuē, flaueſcentem. Dioſcorides deſcribit ramis multis, & paruis, aſperis, quadrangulis, per interualla orbiculatim foliis circundantibus, vt in Rubia: flos albus: ſemen durum, rotundum, concauum, album, vmbilici figura: herba veſtibus adhęret: ea vtuntur paſtores coli vice ad pilos ex lacte eximendos. apud Theophraſtum Theodorus Lappā vertit, quæ ſuę aſperitatis cauſa veſtibus adhęreſcit, vt difficile auferri poſſit: Notabile in ea, nam quiddam ineſt hirſutum & aſperum, in quo naſcitur flos, non exiens, neque manifeſtus, ſed intus matureſcens, & ſemen pariens, vt accidit Galeis & viperis: illa enim poſtquam oua inter ſe pepererunt, mox animalia gignunt, hęc quoque florem intra ſe continens, & concoquens, fructum deinde parit. Amplexi caulis eſt, ſi non habeat, quibus accumbat: humi ſerpit: inter Lentem maxime coaleſcit, quam Eruangę modo aggreditur, & herbam totam, veluti branchiis capeſſit, nec ſecus angit, atque obſtrangulata. Galenus inter ſemina alienigena in frugibus reperta Aparinem recenſet, quæ Lentem amplectitur, ſtrangulat, & ſuffocat & detrahit non aliter quam Orobanche Eruum. Plinius Aparinem inquit, aliqui Oraphalocarpon, alij Philantropon vocant: ramoſam hirſutam; quinis ſeniſque in orbem circa ramos foliis per interualla: ſemen rotundum, durum, concauum, ſubdulce: naſcitur in frumentario agro, aut herbis pratiſue, aſperitate etiam veſtium tenaci. Inter cæteras facultates laudantur folia, cum fece aceti trita ad ſtrumas diſſoluendas. Alibi Plinius, eamdem inter Lappagines Aſperuginem vocat; aſperioribus foliis conſtantem, quod verbum alludit vulgari nomenclaturę: Aſprella enim vocatur.

LAP-

CAP. X.

LAPPAGO quidam Aparinem lęuem vocant, vbique naſcitur, Aparinę ſimilis, nequaquam aſpera, durior, ac ramoſior, vt Rubia; ſed foliis puſillis, & ſubrotundis, ſeptenis, aut pluribus in ſingulis geniculis: racemoſo flore, candido, & magis manifeſto: fructu exiguo, Milij magnitudine: radice rubra, oblonga, vt Rubiæ, multis aliis capillaribus flaueſcentibus. Eius aliquæ differentiæ magnitudinis & paruitatis, aſperitatis ac lęuitatis. Aliqui non immerito inter ſylueſtres Rubias numerant. Puto autē apud Plinium Lappaginē vocari: Inquit enim ſimilis eſt Anagallidi, niſi eſſet ramoſior, ac pluribus foliis aſpera, rugoſa, aſperioris ſucci, grauis odoris. quæ talis eſt, Mollugo vocatur, cuius ſuccus expreſſus pondere xi denariorum in vini cyatis duobus ad podagras quotidie ſumitur: ſimilis & aſperioribus foliis Aſperugo vocatur: ſed alia Lappago vocatur à Theodoro, quam Theophraſtus Hippophion vocat.

CAP. XI.

GALION Lappagini ſimilis eſt, tactu læui: ſed foliis anguſtiſſimis, in ſingulis geniculis numeroſo ambitu: floſculos copioſos fert in cacuminibus, racematim, luteos, & granula exigua, ac nigra: radicem flaueſcentem. extant & huius differentiæ magnitudinis & paruitatis, & coloris. Quædam enim flore candido conſtat, in læto ſolo naſcens, & paluſtribus. Quæ vero luteum florem gerit, in ſterili ſolo magis, ac montibus prouenit. Dioſcorides inquit. Galion ab eo nomen traxit, quod in cōtrahendo lacte coaguli vicem præſtat: ramulum, foliumque habet Aparinæ ſimillimum, rectum: florem in cacumine luteum, tenuem, denſum, copioſum, odoratum: naſcitur in paluſtribus: flos medetur ambuſtis; profluia ſanguinis prohibet: radix Venerem ſtimulat.

CAP. XII.

CRVCIALIS herba vulgò appellatur: multis ab eadem radice cauliculis, ſimplicibus, dodrantalibus quaternis foliis in ſingulis geniculis ad modum crucis, hirſutis, ſed tactu molli, paulo Rubia minoribus: floſculos fert in ſingulis geniculis, luteos inter folia: fructus rotundos, leues, candidos: oritur in pratis, & collibus: Eadem in montibus longe exilior naſcitur: Quędam in marittimis minima, quatuor digitorum altitudine: fructu in orbibus pungente. Plinius Alyſſon vocat inquiens: diſtat à Rubia, qui Alyſſos vocatur, foliis

liis tantum, & ramis minoribus, quippe nomen accepit, quod à cane commorſos rabiem ſentire nõn patitur, potus ex aceto, adalligatuſque: mirumque eſt, quod additur, ſaniem conſpecto eo frutice ſiccari. Non abhorreret ab eadem herba & Dioſcoridis deſcriptio; nam de Alyſſo poſt Aparinem ſtatim agens inquit: Fruticoſa herbula eſt, vnicaulis, ſubaſpera: rotundis foliis: ſed quod de fructu ſubiungit, non videtur congruere: cum inquit: fructum fert duplicium ſcutulorum effigie, in quo eſt ſemen quadantenus latum: in montibus, & aſperis locis emicat: Non tamen ex toto abhorret hæc conditio; nam & in Aparina & Rubiæ generibus ſemen duplex continetur, altera parte concauum, altera conuexum ſcutulorum effigie. Hermolaus oſtendebat Alyſſon, non herbam Crucialem, ſed quam nos Rubiam ſylueſtrem appellauimus: foliis quinis in ſingulis geniculis, aſperioribus, quam Cruciali, & grandiori ſemine: magis anguloſo caule: flore candido, cuiuſmodi eſt, quam nos inter ſylueſtres: fructu aſpero: & breuiori caule oſtendimus. At Galenus & Aetius alias omnino diuerſas plantas oſtendunt Alyſſi nomine, de quibus inter Marrubij genera quærendum eſt.

CAP. XIII.

QVAEDAM dodrantalis, fruticoſa: ramulis tenuibus: binis foliolis, anguſtis, in ſingulis geniculis: in alis grana ſingula acetabuli figura in quinque barbulas deſinentia, parua, dura, viridia, & ſtriata: intus ſemina bina continentur: oritur in montibus.

CAP. XIIII.

QVIDAM fruticulus in collibus ſaxoſis naſcitur, arido ſolo, & inculto: ramulos tres, aut quatuor ab radice ſpargens, ſimplices, dodrante longiores, humi procumbentes: in quibus pauca folia, ceu Lini, breuia, colore aliquando viridi, aliquando ex rubro nigreſcente: ſupra folia pendent flores ex vno tantum latere vſque ad cacumina, ſpectantes ad terram, purpurei, vel cærulei, vel palleſcentes, ex rotundis foliolis tegentibus: fructum compreſſum & rotundum, qui in ſummo ſciſſus eſt: ſemine in vtroque latere oblongo, guſtu ſubamaro. Non abhorret ab hac Oſyris Dioſcoridis; inquit enim: fruticulus eſt niger: virgas ferens tenues, lentas: foliola tria, aliquando quatuor, quinque, & ſex ceu Lini, initio nigra, mutata autem ſubrubra fiunt. decoctum huius ſanat morbum regium; ſed quoniam apud Plinium coloris mutatio non foliis tribuitur, ſed fructui, idcirco aliam oſtendimus Oſyridem eius deſcriptioni conuenientem.

QVAE

CAP. XV.

QVAE in geminis conceptaculis plura ferũt ſemina, multa sũt, & multis modis varia; nam aliis pauciora in ſingulis alueolis continẽtur ſemina: aliis plura: conſtitutio quoque vaſculorum differt; nam alia ſeptum habent productum à dextris ad ſiniſtra, vt alueoli ante & retro ſpectent, vt genera Verbaſci: Alia vice verſa alueolos habent in dextris & ſiniſtris, ſepto ſecundum profunditatem producto: vt genera Naſturtij & Leucoij: ſeptum præterea vel tenuis eſt membrana, adeo vt in quibuſdam vix conſpicua exiſtat, vt in Plantagine; vel craſſum corpus, quæ vt plurimum eſt ſeminis ſedes, vt in Acantho: abſcedit autem perfecto ſemine exareſcente vaſculo, aut veluti teſta ſuperpoſita, vt in Plantagine, Hyoſcyamo: aut vtrinq; valuula ſolo relicto ſepto, vt in Naſturtio; aut ſolum rimula in ſummo vaſculi fit, vnde effunditur ſemen, vt in Verbaſco; aut dehiſcunt vtrinque oſcula, vt in Linaria. Vt autem varia eſt vaſculorum conſtitutio, ſic & totius plantæ facies valde differt in ſingulis generibus, ſed incipiamus ab his, quibus pauciora inſunt ſemina, inter quæ ea ſunt, quæ ſpicata appellantur à Theophraſto, quia ſpicam gerunt ſimilem frumentis.

CAP. XVI.

PLANTAGO herba eſt in humidis naſcens, paſſim in pratis, & ſecus vias: foliis in terra ſtratis, figura Betæ, neruis in longitudinẽ diſcurrentibus, aliis quinque, aliis ſeptem; vnde vulgò Quinqueneruia & Centineruia, & Beta syluestris appellatur: radicem fert pollicis craſſitudine, breuem, à qua multæ aliæ tenues, & fibroſæ deſcendunt: cauliculos ſimplices, ac nudos totos, fere ſemine circundatos more ſpicarum: floſculo lanugineo palleſcente. ſunt autem tenuia vaſcula & oblonga, breuibus quibuſdam folliculis protecta, in quibus ſemina continentur exigua, ex nigro ruffeſcentia, ſplendidaque: Huius cauliculi apud nos ad cubitalẽ altitudinem non accedunt aliquando vix palmum attingunt procumbentes ad terram, quo vero longiores, eo magis eriguntur: eſtat quędam foliato caule, frequens in Germania. Dioſcorides Arnogloſſum maius vocat, quaſi Agni linguam: habitius inquit eſt lato folio, oleraceo, anguloſo: caule ſubrubro, altitudine cubitali: tenui ſemine à medio ad verticem vſque circundante: radicibus teneris, piloſis, & candidis, digiti craſſitudine; in paluſtribus, ſecus aggeres & ſepta. Theophraſtus ſimpliciter Arnogloſſum vocat, aliquando Stelephuron, vtrumque verbum à Theodoro Plantago vertitur. De Arnogloſſo

noglosſo inquit: ab radice tantum foliata eſt: prorogat ſuos prouentus ex ſingulis floribus: alibi Stelephuros inquit ſpicoſa, quæ Agnina lingua à quibuſdam vocata eſt, & ab aliis Conturnix, ſimilis caudæ Vulpinæ, niſi quod florem non particulatim edit, ſed per totam ſpicam Tritici modo: flos lanugineus, vt Frumenti: Genere autem conuenit cum Oculo Canis, & Bibinella, & Cauda Vulpina, quæ ſpicam gerunt, nõ acutam, neque ariſtatam, tota forma cum Tritico ſimilia, ſed latiore folio conſtant. Plinius ſeorſum de Plantagine, & Stelephuro agit: nam Stelephuros inquit proxima eſt Caudæ Vulpinę, niſi quod illa particulatim floret. Alibi duo genera Plantaginis tradit, minorem, & maiorem: De maiore inquit: foliis laterum modo incluſa, quæ quia ſeptena ſunt, quidam eam Heptapleuron vocarunt. Huius & caulis cubitalis eſt, & Napi ſimilis: naſcitur in humidis, multo efficacior minore. At quæ Napi ſimilitudo cum Plantagine, non video, niſi intelligatur ſemen. Miras huius herbæ facultates legere eſt apud Dioſcoridem.

CAP. XVII.

LANCEOLA vulgo appellatur, quia caules lanceas cum ſua cuſpide referunt: herba ſimilis Plantagini: foliis anguſtioribus, longioribus, ac mollioribus, ſapore non ingrato; nam cruda ſumuntur inter olera, quæ oleo, ſale, & aceto parantur: caules fert multos, cubitales, nudos, ex medio foliorum exeuntes, rectos, quamuis prope radicem incuruos: quibus ſummis breues ſunt ſpicæ, lanuginoſæ: floſculi ab imo incipiunt in orbem circundantes apice quodam inſidente ſtamini tenuiſſimo, palleſcentes: fructus ſimilis Plantagini, ſed binis tantum ſeminibus: oritur in pratis, & tenui ſolo. reperitur & in hoc genere maior, & minor, & maximum quoddam genus in montibus. Dioſcorides Arnogloſſum minus, ideſt Plantaginem minorem vocat: anguſtioribus foliis, minoribus, mollioribus, leuioribus, ac tenuioribus: cauliculis anguloſis, veluti in terram procumbentibus: flore pallido: ſemine cacuminibus caulium impoſito. Plinius ſimiliter Plantaginem minorem deſcribit: anguſtioribus foliis, nigrioribus, linguæ Pecorum ſimillimis: caule anguloſo, in terram inclinato: in pratis. An hæc apud Theophraſtum Alopecuros, ideſt cauda Vulpina dicta eſt? inter ſpicoſa, ſpicam habet hirſutiorem, & magis lanuginoſam, ſimilem Vulpium caudis, vnde nomen. ei ſimilis Stelephuros, niſi quod florem non quemadmodum illa particulatim edit: flos vtrique lanugineus, ſicut etiã Frumento: Hæc Theophraſtus. Quamuis autem inter frumenta sylueſtria & pabularia quędam oſtendatur, cui ſpica molliſſima eſt, maxime ſimilis Vulpium Caudæ, non tamen in eo genere contineri videtur, quæ

Theo

Theophraſtus ſpicoſa appellat inter olera: hæc enim latifolia magis tra duntur, quam Triticum, vt patet in Plantagine, quam Stelephuron vocat in hoc genere. Plinius Theophraſtum ſecutus inquit: Alopecuros ſpicam habet, mollem, & lanuginem denſam, non diſſimilem Vulpium caudis; vnde ei & nomen. Proxima eſt ei, & Stelephuros, niſi quod illa particulatim floret.

CAP. XVIII.

BIBINELLA herbula eſt ex Sicilia habita, minor Lanceola, ac viridior: folium medio quodam modo ſe habet, inter Lanceolam & Plantaginem; paruis circumquaque apicibus, vt Coronopo, frequentioribus: cauliculos fert palmares, plenos ſemine, vt Plantago: herba aſſumitur inter olera. Apud Theophraſtum Thryallis vocatur, quam Theodorus Bibinellam vertit: hæc inter ſpicoſa quadantenus ſimilis eſt Stelephuro ideſt Plantagini: meminit & Plinius inquiẽs, Thryal lis eſt ex his, ideſt Stelephuro, & Alopecuro.

CAP. XIX.

CORONOPVS, quæ vulgo herba Stella appellatur, foliola fert multa, circa radicem ſtrata, longa, & anguſta: appendicibus quibuſdam raris, & inæqualibus, magna ex parte falcatis, acutiſque, non tamen pungentibus, ſed initio nullis, ſapore dulci, & aſtringente, ideo cruda in cibis recipiuntur: cauliculos fert tenues, humi procumbentes: ſpica ſimili Lanceolę, tenuiori: ſeritur in hortis, ſed & ſponte naſcitur in incultis, & ſecus vias. quæ ſeritur anguſtiore folio conſtat, mollior, rarioribus appendicibus, gratior: ſylueſtris hirſutior, foliis profundius laciniatis, Erucæ ſimilitudine. Dioſcorides Coronopum vocat, quaſi pedem coruinum, ob aduncas foliorum appendices vnguibus pedis coruini ſimiles: hodie tamen Pedem Coruinum vocant Ranunculi ſpeciem ad inuſtiones laudatam pro Cauterio. reperio Coronopum inter cæteras appellationes antiquas, Aſtrion quoque dictam fuiſſe, quaſi Stellam, quod nomen hodie vulgare eſt; at breuiter in hunc modum deſcribitur à Dioſcoride: eſt oblonga herbula, in terram ſtrata: foliis ſciſſis: coquitur in olere: radicem habet tenuem, aſtringentem, quæ in cibo cęliacis facit: prouenit in incultis iuxta domos, & ſecus vias. Plinius eadem tranſcribit inquiens, Coronopus oblonga herbula eſt cum fiſſuris: ſeritur interim, quoniam radix cęliacis præclare facit in cinere toſta: ſed alibi inter aculeatas recenſere videtur, quarum caules per terram ſerpunt, ſed ibi verbum aculeatarum ſuperioribus adne-

ctendum eſt, cum de Ononide loquens inquit, viuaxque præcipue aculeatarum: ſequitur poſtea: caules aliquarum per terram ſerpunt, vt eius, quam Coronopum vocant. Apud Theophraſtum Theodorus Silaginem vertit, quæ ab radice tantum foliata inter olera, quibus amaritudo quædam ineſt, vt Cicoraceis.

CAP. XX.

QVAEDAM in montibus naſcitur inter ſaxa: latiore, ac denſiore frutice, quam herba Stella: foliis puſillis, anguſtioribus multo, ac ſine appendicibus, aut ſciſſuris, quaſi Graminis, leuibus, ſapore ſubauſtero, guſtui grato: cauliculos tenues, ſpicoſos, vt Plantaginis: radicem fert lignoſam, inferne ſingularem, ſuperne in multos ramos fiſſam, vnde erumpunt dẽſa foliola, capillaceam comam præſeferentia: Frequens hæc in Etrurię Montacuto: ea vtuntur in cibis cruda. altera in ædificiis viſitur ſimplicior, lanuginoſa: tenui radice: cauliculis quatuor digitorum longitudine, quibus inſident capitula Pſyllio ſimilia: hanc quidam Serpentinam vocant: Dioſcorides Holeſtion vocat, quaſi totum eſui aptum, intelligens, vt puto, priorem illam fruticoſam. Alij tamen ex Plinio Holoſtium vocant. eſt inquit Dioſcorides, puſilla herba, tribus aut quatuor digitis ſupra terram: foliis, ſarmentiſque Coronopi, aut Graminis, ſapore auſtero: radice admodum tenui, vſque in capillamenti ſpeciem, candida, quatuor digitorum longitudine: in collibus: & carnes hac, cum coquuntur, addita cohęreſcunt: extat & vſus eius ad rupta in vino potæ. Plinius non Holeſtium ſed Holoſteon vocat, quaſi totum oſſeum, ex aduerſo tamen appellatam à Gręcis herbam; quia ſine duritia, ſicut Fel dulce. Herba inquit eſt tenuis vſque in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum, ceu foliis anguſtis: aſtringens guſtu: naſcitur in collibus terrenis: ex quibus error notatur in Dioſcoride, capillamenti ſimilitudinem tribuenti radici, cum potius herbæ conueniat, nam folia comam capillaceam radici fruticoſæ inſidentem præſeferunt, aliquando amplitudine, quanta humani capitis vertex; ob duritiem vero fruticis, forte Holoſtium dictum eſt, non à contrario ſenſu, vt Plinius putauit.

CAP. XXI.

PSYLLIVM à ſupradictis diſtat, quod in caules aſſurgat foliatos, & ramoſos, altitudine prope cubitali: folia ab radice longa, & anguſta, vt Coronopi, ſine ſciſſura, hirſuta, in caule vero breuiora: ex alis cauliculi excũt, quibus inſidẽt capitula, quæ ſpicæ ſunt breues, ex con-

congeſtis granis cõſtantes, vt in Lanceola: floſculi ſimili modo, ſtamine lõgo conſtant, apicem quendã ſuſtinente: ſemina in ſuis folliculis bina, euidenter concaua, in ſpeciem nauiculę; parte autem conuexa pulices repreſentant, vnde appellatio apud Gręcos, colore nigricante, cum ſplendore quodam: oritur locis harenoſis, pręcipue marittimis. eius duas notauimus differentias, magnitudine & paruitate tum ſeminis, tum foliorum, ac totius plantæ: maioris ſemen candidius eſt: recentiores Pulicariam vocant, licet eodem nomine etiam Conizam intelligant. Dioſcorides deſcribit foliis Coronopi, hirſutis, longioribus: ramis dodrantalibus, vt tota herba Feni ſpeciem gerat: coma eius à medio incipit caule, in ſummo capitula duo, aut tria compacta, in quibus ſemen durum, nigrum, ſimile pulicibus, vnde nomen: naſcitur in aruis & in cultis. Plinius in vineis reperiri: radice tenui, ſuperuacua: ſarmentoſum fabæ granis in cacuminibus: foliis canino capiti non diſſimilibus: ſemine autem pulici: intelligit autem per caninum caput herbam, cui vaſculum ineſt canino capiti ſimile: folia autem Psyllij, vt ſuo loco oſtendetur. Apud Theophraſtum cenſeo Cynopa intelligi Psyllium, quoniam inter nomina à Dioſcoride tradita, etiam Cynoides, & Cynocephalon dicta eſt, ob ſimilitudinem cum capite Canino herba. Theodorus modo oculum canis vertit, modo Canariam. ſuſpicatur Hermolaus non Cynopa legendum eſſe, ſed Conopa, vt intelligatur herba Culex appellata; nam Græce Conops culicem ſignificat, de qua herba reperitur apud rei ruſticæ ſcriptores, Cucumeres naſci ſine ſemine, ſi farina eius herbæ macerentur ſemina. Ego potius Culicem herbam cenſerem Conizam deriuato nomine à Conope, quoniam culices abigit, vt Dioſcorides teſtatur: Cynops igitur apud Theophraſtum numeratur cum ſpicatis ſupradictis: germinat poſt æquinoctium primis imbribus. Apud Plinium quoque inter eaſdem ſpicatas Cynopis mentio reperitur. Psyllij facultates diligenter apud Meſuem leguntur inter medicamenta purgantia: nam ſoluit emolliendo pars quædam in ſemine, quæ in ſuperficie eſt, dum ſoluitur in aqua, nam aquam inſpiſſat, vt teſtatur Dioſcorides, noſtri mucillaginem Psyllij appellant, qua vtuntur ad aſperam arteriam, ad acres diſtillationes in eclegmate, & ad linguæ ariditatem, aſperitatemque in febribus exurentibus, ad quem vſum ſufficit ſemen globulo tenuis lintei exceptum, vt in aqua frigida madeſcat; ſoluitur enim glutinoſus eius ſuccus, cui facultas ineſt refrigerandi, & humectandi vehementer. At ſeminis medulla vehementer calida & ſicca eſt, acris, rubificans, & exulcerans, in genere venenorum. Dioſcorides quoque libro ſexto inter venena Psyllium numerat.

CAP. XXII.

POTAMOGETON in fluminibus, & ſtagnantibus aquis naſcitur: longis ramis, iunceis innatans: foliis per interualla, Plantaginis magnitudine, Laurini folij, ex quorum alis ſpicas egerit ſuper aquas quatuor digitorum longitudine, granis ruffeſcentibus, circũdatas; in quibus bina ſemina continentur. Dioſcorides inquit; foliũ Betæ ſimile, hirſutum, & parum extra aquam ſupereminens; facultate refrigerandi, & aſtringendi: inter cætera nomina Stachyitem appellari, quaſi ſpicatam. Plinius inquit Potamogeton ſimilis Betæ: foliis minoribus tantum, hirſutioribuſque, paulum ſupereminens extra aquam: peculiariter refrigerat, & ſpiſſat. Aliam præterea Plinius ex Caſtore Potamogeton deſcribit: foliis Equiſeti, de qua nos alibi.

CAP. XXIII.

MALABATRVM ex hoc genere videtur eſſe; nam affertur ex India foliũ quoddam, quod Folium Indum vocant, Lauro ſimile, cui tres venę, ſeu nerui diſcurrunt ſecundũ longitudinẽ; iucundi odoris, ſapore pingui, ac ſubacri: huiuſmodi ferunt apud Calecutenſes mandi voluptatis gratia: Betellas patrio nomine vocant, ora mandentium & dentes inficere colore ſubrufo, Venerem excitare; idcirco in frequenti vſu eſſe. Putant quidam huiuſmodi eſſe, aut Caſiæ folium, aut Gariophylli; quoniam earum folia Lauri vel Mali Aſſirij traduntur. At qui arbores eas viderunt, vt Betellas, tamquam rem diuerſam tradunt, vt videre licet apud Lodouicum Romanum, & Aloyſium Cadamuſtum in ſuis nauigationibus, & alios, apud quos, & pictura eiuſdem folij traditur, neque fuerit Tembul Auicennæ, quod inquit mandunt Indi, ad gingiuas conſolidandas, & ventriculum roborandum, temperamenti frigidi & ſicci; non enim euidens eſt aſtrictio in hoc folio, ſed acredo quædam manifeſta, & caliditas aromatica. conſideranti igitur Potamogeti folium in noſtris paludibus & figura & neruis tribus diſcurrentibus maxime affine huic folio eſſe, nullum videbitur abſurdum, ſi hoc Malabathrum ſtatuamus apud Dioſcoridem, inquit enim: folium eſt ſui generis in paludibus Indiæ genitum, aquiſque innatans paluſtris Lenticulę modo: nulla radice: Hoc protinus collectum, Lino traiectum, ſiccatur, & reponitur. Tradunt exuſtis eſtu paludibus cremiis & ſarmentis in vri locum, alioqui non prouenturo eo genere ni ita fiat. laudatur recens, & in albo nigricans, contumax frangi, ſolidum, integrumque, odore, qui nares feriat, & qui ſummoto quoque eo perſiſtat,

ſtat, ſapòr eius ſimilis eſſe debet Nardo ſub lingua, non ſalſus: Damnatur infirmum, & minutim contuſum, præſertim ſi carioſum vitus oleat. Vim habet Nardi, quamuis in cæteris infirmiorem, tamen vrinis impellendis, & ſtomacho roborando vtiliorem: Oris halitum & ſuauitatem commendat linguæ ſubditum: interponitur veſtibus ad odorem & noxia animalia arcenda. Plinius Malobathron vocat è Syria quidem, & Aegypto arborem eſſe: conuoluto folio, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta. Laudatius autem ex India venit, in paludibus ibi gigni, Lentis modo, odoratius Croco, nigricans, ſcabrumque, quodam ſalis guſtu, minus probatur, candidum celerrime ſitum in vetuſtate ſentit, ſapor eius Nardo ſimilis eſſe debet, odor in vino ſufferuefacti antecedit alios. Auicenna Malabatro tribuit ramos, & florem frangibilem. Contendit Don Garzia Luſitanus Malabatrum in India vocabulo parum immutato vocari Tamalapatra, & eſſe arborem ingentem in ſiccis natam; non in paludibus natare, vt Dioſcorides tradidit. De Betellis autem, quas Betre vocat, inquit Tambul vocari, quaſi Tembul Auicennę: inquit naſci vbique in marittimis Indię, at in mediterraneis nequaquã, niſi transferatur; neque in frigidioribus locis, vt Chinna; neque in calidioribus: in inſulis Molucchis fructum ferre ſimilem caudæ Lacertæ, qui guſtui gratus comeditur ab indigenis: ſeri vt vites, adiunctis adminiculis, vt ſerpat, Hęderæ modo: ſed operoſa eget cultura, & aquarum irrigatione continua; ex quibus ſignificatur plantam paluſtrem eſſe, ſimile quoq; fructu noſtro Potamogeto, intelligique pro Malabathro à Dioſcoride: Quod autem Tamalapatra vocant Indi eſſe genus arboreum, quod ſcribitur à Plinio; & apud Auicennam Tembul.

CAP. XXIIII.

ACANTHVS vulgò Brancaurſina: oritur in vmbroſis: foliis ab radice magnis, & multis, figura Cardui ſylueſtris, at nequaquã ſpinoſis, leuibus, mollibus, ex viridi nigricantibus: caulem ex medio foliorum fert, ſimplicem, nudum, rotundum, ac rectum, vltra cubitalem altitudinem: à cuius medio vſque ad verticem veluti in ſpica fructus continentur, figura grandis oliuæ, inter flores candidos, ac diſſectos, & membranas quaſdam procedente tempore aculeis robuſtis armatas: in fructibus bina vtrinque ſemina conduntur oſſea, compreſſa, Fabæ magnitudine: radices multas, ac longas fert: Tota planta glutinoſo quodam ſucco, ac muccoſo conſtat, ex quo gummi Tragacanthæ æmulum faciunt quidam. Dioſcorides Acantham vocat, quaſi ſpinam: prouenit inquit, in viridariis, & locis ſaxoſis, ac humectis: habet folia multo latiora, ac longiora Lactuca, Erucæ modo diuiſa, ſubnigra, pinguia,

lęuia:

lęuia : caulem lęuem, bicubitalem, digiti craſſitudine, circundatum prope verticem per interualla foliolis quibuſdam, oblongis, tamquam nucamentorum ſquamulis, ſpinoſis (Græce Ακανθώδεσιν non vt deprauate quidam codices legunt γακυνθώδεσιν, ideſt Iacinthinis) ex quibus flos erumpit albus : fructum oblongum, melinum : caput autem Thyrſi : radices ſubſunt lentæ, muccoſæ, longę, ruffeſcentes, quæ inuſtis & luxatis conueniunt cataplaſmate impoſito. ſyluestrem præterea Acanthum tradit Dioſcorides Scolimo ſimilem, ſpinoſam, & breuiorem domeſtica : ſed in hoc genere adhuc nequaquam vidimus ſpinoſis foliis; idcirco inter Acanacea ſylueſtris Acanthus oſtenditur. Apud Plinium Acanthos eſt topiaria, & vrbana herba : elato, longoque folio, crepidines marginum, aſſurgentiumq; puluinorum toros veſtiens. Duo genera eius ſunt; aculeatum, & criſpum, quod breuius : alterum læue, quod aliqui Pederoton; alij Melamphyllum vocant. Apud Theophraſtum Acanthos inter arbores ponitur, Aegypti peculiaris; Spinam Aegyptiam vertit Theodorus : aliquando pro Acere, niſi mendoſus ſit codex. vbi inter arbores, quæ in plana deſcendunt, poſt Palyurum, vt Oxiacantham ſubiungitur Acanthos, cum Sphendannos ideſt Acer ex ſequentibus verbis ſignificetur. Acantha autem inter herbas ſpinam vertit Theodorus, de qua inquit : germinat vt Cyperus, ſed radix non Harundinoſa, neque geniculata eſt : & alibi, ſpinam quandam narrant, quæ aquam coniecta congelet, eius caulem alibi teſticulo comparat : quæ omnia Acantho conueniunt; nam caulis ſimplex, veluti ſpicam gerit, vt genera teſticulorum, & ob muccoſam ſubſtantiam aquam inſpiſſat iniecta : hodie ob vim emplaſticam hac herba vtuntur ad tumores rebelles ſuppurandos.

CAP. XXV.

HACTENVS de ſpicatis : reliqua genera florem gerunt foliatum in ſede fructus, eumq; alia continuũ, patulum, vel concauum, vt genera Verbaſci, Auricula muris, os Leonis; alia ex foliis coagmentatum, vt Rhafani, & Leucoij genera. ſed de his poſterius.

CAP. XXVI.

ANTIRRHINON herbula eſt humi ſtrata : prouenit non dum exacta hyeme in hortis, & iuxta parietes : ramulis dodrantalibus, tenuibus, ex capillari radice : foliolis ſubrotundis, quibus paucæ inciſurę, vt in Cymbalaria, ſubhirſutis : floſculos tenui pediculo fert, iuxta ſingula folia, cęruleos ſpecie Anagallidis : fructus pendent gemini, figura teſticulorum, candicantes, in quibus duo ſemina continentur,

nentur, concaua, vt Aparinę, candida, vt parte concaua narium cauitatem rotundam oſtendant, parte autem curua caluariæ teſtam præſeferant. Alterum genus exilius, in parietibus frequens: foliolis magis ſerratis: ſeminibus exilioribus, ac pluribus, in ſimili vaſculo. Dioſcorides inquit herba caule, & foliis eſt Anagallidi ſimilis: flore Leucoij purpureo, minore; vnde ſylueſtris Anagallis (ſeu vt alij legunt) Lychnis nominata eſt: ſemine vituli naribus ſimili. Theophraſtus Anthirrhizon vocat, vtilem ad gloriam comparandam, Aparinæ ſimilem: radice nulla: fructui inſunt tamquam nares vituli, quo perunctos gratiam, vitæque gloriam conſequi creditur. Plinius ſimilem Lino tradit: radice nulla: flore Hyacinthi: ſemine Vituli narium. Hermolaus corrupte pro Aparina, Linum eo loco ſcribi putat. At verò, quæ affinitas Anagallidi, vt Dioſcorides comparat, cum Aparina, aut Lino? Qui Plinij lectionem probant, oſtendunt Antirrhinon foliis Lini: capitulis Vituli per nares & os effundentibus: ſemen minutum: Planta ea vulgo à noſtris Os Leonis vocatur: auget hanc fidem, quod Bucranion aliquando inuenitur appellari, quaſi Bubulum, aut Vitulinum caput, vt teſtatur Hermolaus apud Galenum. Si vero Dioſcoridem ſequamur, non hæc, cui neque in foliis, neque in caule ſimilitudo vlla eſt cum Anagallide, ſed ea, quam deſcripſi perbelle quadrabit: a qua non abhorret ſimilitudo Aparinæ apud Theophraſtum, ſi caules humi procumbentes ſpectemus, & fructum, quamquam folia valde differant.

CAP. XXVII.

AVRICVLA Muris plures habet differentias: vna in pratis humectis naſcitur, & ſcrobibus: pluribus ab eadem radice fibroſa cauliculis rectis, ſimplicibus: foliis oblongis, lęuibus, aſſidue prope cacumina exilioribus: floſculos ex cęruleo candicantes fert in ſummis cauliculis, veluti in ſpica, ſimiles Anagallidi: vaſcula autem tenuia, compreſſa, in ſummo diuiſa, in quibus pauca ſemina: tota planta ſapore aſtringente conſtat. Altera in parietibus: foliis internis, in ambitu ſerratis, rotundioribus, & ſubhirſutis, prope cacumina autem anguſtis in acutum deſinentibus, non ſerratis. Tertia, quæ à Germanis Veronica mas appellatur: oritur in collibus, gracili ſolo: pluribus ab eadē radice ramis, humi procūbentibus, dodrātalibus, ſubrubentibus: foliis per interualla binis, oblōgis, nigris, leuiter circūſerratis: ramulos in cacuminibus fert, veluti ſpicas, digiti longitudine: floſculis circundantibus, cæruleis: & vaſculis compreſſis, bifidis, in quibus tenuia ſemina: radice nititur tenui: tota plāta, guſtu aſtringēs, & ſubamara eſt: laudatur ad vlcera ſananda, & ſcabie: propinant quoque ad febres peſtilentes, &

obſtru-

obſtructiones internas: eius ſucco ferunt quendam Gallorum Regem à Lepra ſanatum. Quarta huic ſimilis, hirſutior: ramulis rectis, in longiſſimam ſpicam deſinentibus: caudæ muris ſimilem: floſculis cæruleis eleganter veſtitam: oritur in montibus: huic non abſimilis, quę in Germania pro Chamędri mare vſurpatur. Quinta & ſexta, quæ pro Chamędri fæmina: foliis latioribus, rotundioribus, & criſpis, vt Mentæ: racemulos in alis fert magis quam ſpicas, in quibus flores latiores: oritur in ſyluis: vtręque amariores Veronica; ideo valentiores ad obſtructiones internas. has omnes ad Myoſota, ſeu Myoſotidem, ideſt Muris auriculam redigendas cenſeo apud Dioſcoridem: inquit enim: Myoſotis caules plures fert ab vna radice, aliquatenus rubentes ab imo, & concauos: foliis anguſtis, oblongis, dorſo acuto, nigris, per interualla geminis, in acutum deſinentibus: ex alis parui cauliculi enaſcuntur, in quibus floſculi cęrulei, parui inſunt, vt Anagallidis: radix digiti craſſitudine, multis capillamentis fibrata: radix illita Aegylopia ſanat. Plinius leuem herbam, & reliqua ex Dioſcoride tranſcribit, ei vim ſtipticam, & exulceratiuam tribuit: ideo ſanare Aegylopas.

CAP. XXVIII.

ANAGALLIS aquatica, herba in aquoſis naſcitur circa duos dodrantes: caule craſſo, concauo, molli, & ſubrubente, ramoſo: foliis per interualla geminis, ſubrotundis, aut oblongis, vt Mentæ, lęuibus, ſerratis: racemulis ex alis foliorum oblongis, in quibus flores cærulei, vt ſupradictis, ſcilicet forma Anagallidis: & fructus compreſſi, in ſummo bipartiti. Veterinarij hac herba vtuntur, ad equorum ſcabiem ſanandam, & tumores diſcutiendos. Hæc quoque ad Auriculam Muris pertinere videtur; quamuis apud Dioſcoridem Anagallis aquatica vocetur Sion, ideo quidam hodie Creſcionem vocant: oritur enim cum Sio.

CAP. XXIX.

PROVINCA vulgò in officinis vocatur herba in vmbroſis naſcēs, quæ viticulas fert longas, & tenues, humi repentes, ſucco lacteo: foliis per interualla binis, effigie Lauri, ſed minoribus, quaſi Liguſtri, duris, nigricantibus, perpetuis: floret ineunte vere. cum nuper é terra viticulæ exeunt, nec dum procumbentes ad terram: flores oblongi in quinque folia patentes, figura Gelſimini, colore cæruleo, ſine odore, in alis foliorum ſingulares: fructus oblongos, veluti ſiliquas bifurcatas gerit; in quibus ſemina oblonga, & depreſſa. Venit in coronas lugubres folio. altera maior: folio latiore, quaſi Hederaceo: grandioribus

floribus

floribus, quos toto anno fert, cæruleos: peregrina apud nos. Dioſcorides Clematidem vocat cognomine Daphnoidem, de qua inquit: humi ſerpit lęto, & pingui ſolo: viticulas ſpargens, craſſitudine Iunci, exiguas: folia Lauri figura, & colore, multo minora. Plinius duo habet nomina diuerſis locis, eamdem tamen plantam ſignificantia: Vincaperuinca inquit, in modum lineæ, foliis geniculatim circundata, topiaria herba, inopiã tamen florum aliquando ſupplet: hæcque à Græcis Chamædaphne vocatur: ſed aliam tradit Chamędaphnem ex Dioſcoride. Alibi inter Clematides, inquit: eſt & alia Clematis Aegyptia cognomine, quæ ab aliis Daphnoides, ab aliis Polygonoides vocatur: folio Lauri, longa tenuiſque: Aegyptus hanc maxime gignit. Videtur autem Plinius noſtratem Prouincam, Vincamperuincam appellaſſe: Peregrinam autem Clematidem Aegyptiam. Laudatur Prouinca ad ſanguinem vndecumque fluentem, ad diſſenteriam, & alui profluuia, in vino pota, & ad dolorem dentium commanducata.

CAP. XXX.

PHYLLON Græcè, quaſi folium latinè dicitur: aliud tamen à Malabatro, quod & Folium appellatur: herba in Alpibus reperitur, ſaxa conueſtiens, ſimilis Semperuiuo maiori, ſed longe tenuior: foliis puſillis, fermè Oleagineis, multos ab radice orbes deſcribentibus, nequaquam pinguibus, candida quadam linea in ambitu læuiter denticulata: cauliculi ex ſingulis orbibus dodrantales, altioreſque, ſubhirſuti, & ſubrubentes, paucis foliis: flores ſummis ramis, ſummiſq; fructibus inſidentes, candidi, vaſcula ſubrotunda, parua, mollia. Alterum genus humilius: cauliculis ſimplicibus, altitudine quatuor digitorum, aut paulo altioribus, in quibus frequentia foliola ſpecie alterius, longe exiliora: florem autem grandiuſculum fert, purpureum, ſingularem in cacumine: fructum oblongum bifidum in extremo, in cæteris ſimilem priori; nam vtrique ſemina minuta vt Papaueris nigri in duplici cauitate continentur: vtręque ſapore conſtant aſtringente. Dioſcorides ex Crateua tradit Phylli duo genera. Theligonon, quaſi Fæminificum; & Arrenogonon, ideſt Marificum: vtraſque Muſci modo in ſaxoſis naſci: Theligonon inquit, prouenit Muſci modo: folio Oleæ, ſed colore magis herbaceo: caule tenui, breui: radice exili: florem album fert: ſemen Papaueris maiuſculum. hęc deſcriptio ſatis conuenit priori à me deſcriptæ Arrhenogonon, cætera huic ſimile, ſolo fructu diſtat: habet enim ſimilem Oleæ, cum nuper ex muſcoſo flore prodierit: ſic enim ex Theophraſto legendum puto: verbum autem Βοτρυώδης, ideſt racemoſum, Βρυώδης, potius ſcribendum eſſe ideſt muſcoſum; nam velu

Vv ti

ti ex Muſco fructus erũpit incipientibus geminis oliuis ſimilis. Verum Theophraſtus non has videtur intellexiſſe per Phyllon Fæminificum, & Marificum; ſed Mercurialem ipſius Dioſcoridis: cum deſcribat: foliis Ocymi: vtrique autem in genere maris fructus ineſt geminus, vt teſticuli hominis: vtrique traditur facultas generandi mares vel fęminas; nam Arrhenogonon potu maſculos partus facere; Theligonon fæminas. Plinius inquit, Phyllon à Græcis vocatur herba in ſaxoſis montibus: fæmina magis herbacei coloris: caule tenui: radice parua: ſemine rotundo Papaueri ſimile, hęc ſui ſexus facit partus: Mares autem ſemine tantum differunt, quod eſt ſimile incipienti Oliuæ: vtrumque bibitur in Vino. alibi Arrhenogonon, & Theligonon inquit: herbæ ſunt habentes vuas: flores Oleæ ſimiles, pallidiores tamen: ſemen album Papaueris modo: Theligoni potu fæminam concipi narrant: Arrhenogonon ab ea ſemine Oleæ, nec alio diſtat: huius potu mares generari perhibentur, ſi credimus. alij vtramque Ocymo ſimilem tradunt; Arrhenogoni autem ſemen geminum eſſe, teſtibus ſimile. hæc partim ex Dioſcoride, partim ex Theophraſto aſſumpta ſunt: in codicibus tamen Plinij non Arrhenogonon, ſed Arſenogonon corruptè legitur. Alibi Theligonon ſpeciem Crateogoni facit; minus aſpero guſtu: vtrique ſemen teſtibus ſimile eſſe; ſed quia hęc à variis authoribus deſumpta ſunt, nequaquam curamus.

CAP. XXXI.

AFFINIS Thelygono eſt herba in eiſdem locis naſcens: foliis latioribus, rotundis, quaſi cotyledonis, circum inciſis, parte inferna ſubrubentibus, pinguibus: cauliculum fert ſemicubitalem, Thelygono ſimilem: paucis foliis: ramiſque, quibus ſummis flores candidi, & vaſcula oblonga, figura Hyponici, mollia: radicem habet breuem, & villoſam, cui aliquando adhærent veluti granula rotunda, partim alba, partim rubea, quibus propagatur; ſapor aſtringens, cum aliqua amaritudine: comminuit calculos: & vrinam mouet: vnde quidam vulgò Saxifragiam maiorem vocant, & albam.

CAP. XXXII.

PIROLA vulgò appellatur in Alpibus herba: foliis ab radice Pyri, aſtringentibus: cauliculum ſimplicem, & nudum fert, dodrantalem, ſubrubentem: circa eius ſummitatem fructus ſunt rotundi, deorſum inclinati, magnitudine Myrthi, reſimi, & ſubruffi: quibus ſummis flores inſident albi: vtuntur huius decocto ad vulnera tum interna, tum externa. alia in campeſtribus naſcitur, locis aquoſis: folio

Betæ

Betæ carnoſo, & tenero, ſed paruo: caulem foliatum fert, ſimplicem & rectum: fructum virentem circa ſummum inter folia, paruum, rotundum, ac reſimum, ſapore aſtringente: vtriusque fructus figura quaſi Tintinnabuli.

CAP. XXXIII.

QVAEDAM in montibus: foliis ſubhirſutis, criſpis, nigricantibus, figura Solani: caule tenui, ferme cubitali, paucis ramis: fructus hirſutos fert, ſubnigros, oblongiores Pirola: & floſculos candicantes in ſummis fructibus. Huic ſatis conuenit Circeæ deſcriptio, de qua Dioſcorides inquit. Circea, quam & Dircęam aliqui vocāt, foliis conſtat hortenſis Solani, agnatis, crebris: flore nigro, puſillo, copioſo: ſemine Milij, naſcente in quibuſdam veluti corniculis; dodrantali: radice triplici fermè, aut quadruplici, candida, odorata, excalfaciente: Naſcitur in apricis, ſaxis, & vento perflatis: Radicis tuſæ pondo quatuor in ſextariis tribus vini dulcis per diem & noctem macerantur, potuque triduos vuluas expurgant. Semen in ſorbitionibus datum lacte mammas nutricum explet. Eandem deſcriptionem ad verbum habet Plinius: ſed ſemini vim minuendi lactis tribuit in vino, aut aqua mulſa pota. Prædictæ autem plantæ cætera ſatis congruunt præter florem nigrum.

CAP. XXXIIII.

EVFRAGIA vulgo appellatur, herbula in Alpibus, copioſa in pratis: tenui, & ſimplici cauliculo, palmi altitudine: foliolis ſubrotundis, rugoſis, circumſerratis, geminis ex interuallo, nullo fere pediculo adnexis: floſculos inter folia fert, concauos, Ocymi figura, candicantes, aut modice purpuraſcentes: fructus in rotunditate oblongos, exiguos: radix fere nulla: guſtu cōſtant ſiccante, & ſubamaro. Altera ramoſa: foliis maiuſculis, altior, frequens in Liguriæ Alpibus: vtręque florent in æſtate. non reperitur hoc nomen niſi apud recentiores medicos. deſcribitur à Mattheo Syluatico: caules fert Hyſſopo ſimiles, coloris violacei, ramis carentes: ab eorum medio folia parua, inciſa, ſicut criſta Galliculi: flores tendentes ad albedinem, exiguos: medetur ægretudinibus oculorum, & confert viſui. At Hermolaus flores luteolos tribuit: folia Pampinulæ, ideſt Pimpinellæ, minora, ac magis ſerrata, & lentiuſcula: minus quoque fruticoſam eſſe: pręcipue claritatis ad omnia vitia oculorum, luteolus igitur color in eo flore permixtus deprehenditur cum albo & purpureo. Arnaldus Villanouenſis Eufragiam extollit ad viſum reſtituendum in ſenibus, aut in quacumque ætate oculorum vitia contingant, dummodo in natura pituitoſa & pingui ea fiāt.

Exhibet vinum cum Eufragia confectum in vindemia, aut puluerem cum oui vitello, aut cum vino. fit quoque aqua deſtillata ex tota herba florente, qua oculi abluuntur in caligine, & ſuffuſione: ad eadem præſtat ſuccus illitus.

CAP. XXXV.

AD Eufragiam reducendæ videntur, quædam quamuis ſine nomine, Criſtæ appellari poſſunt; quoniam folia Criſtas oblongas pullorum Gallinaceorum præſeferunt. vna ſimplici, & recto caule, duorum dodrantum altitudine: foliis oblongis, palleſcentibus, tactu glutinoſo: flores fert in ſpica prędenſa luteos: & fructus proportione grandiores Eufragia: oritur in collibus gracili ſolo, & inculto. Altera ſimili altitudine, ramos fert rectos: foliis purpureis, ex latitudine criſtata, in roſtrum prælongum deſinentibus, denſis: inter quæ aurei ſunt floſculi, quaſi in ſpica: amat loca culta, & montana, & frequens inter ſegetes: vtręque florent menſe Maij. Dicerem hanc Amellum eſſe; quoniam inter folia purpurea, luteos condit flores, ſpectatu pulchra, ſi ex vno ceſpite multos caules ferret, vt Virgilius cæcinit de ea: vbi inquit. Namque vno ingentem tollit de ceſpite ſyluam. Igitur aptius oſtendemus inter affines Aſterattici & Anthyllidis. Hæc eadem apud quoſdam recentiores herbarios inter vulnerarias herbas recenſetur, apud quos Filago, & Cartofilago appellatur, cuius duas faciunt differentias: vna enim eſt, quæ hebet longum & altum caulem, atque rubicunda exiſtit, in ſummo luteum florem gerens: Altera rubentibus eſt foliis, & acutis & caule procero, & hirſuto: floribus luteis. Ex aceto & vino circumponitur vulneribus recentibus; nam glutinat. idem præſtat eiuſdem crematę cinis inſperſus: fiſtulas quoque ſanat, & tetra vlcera idem cinis ex aceto præparatus, & ſiccatus. Hermolaus Barbarus putat corruptè dici cartofilaginem, cum potius Ceratophylax dicenda ſit; quia partem oculorum Ceratoidem, ideſt, corneam tunicam defendat, ſalutique percuſſam reſtituat: foliis Seriphij, vel potius Roriſmarini, aut Lini quoque, capitulis arentibus ciris ſubluteis: ſed ipſe hac deſcriptione, aut herbam Impiam, aut aliam ſimilem videtur intelligere. Mattheus quoque Syluaticus eo nomine nullas ex his intelligit, ſed Papyrum, ducto nomine à chartis & filamentis, quæ ex Papyro fiebant: eique vires eas tribuit ſcilicet ad vulnera & fiſtulas, quas Chartofilagini recentiores aſcribunt.

CAP. XXXVI.

DVo alia genera Criſtarum paſſim reperiuntur in Autumno: vna quidem in pratis, & ſuburbiis: folio oblongo, & anguſto, colore nigricante, leuiter ſciſſo: floſculo purpureo; Altera in incul-

tis

tis copioſa inter Ericam: anguſtiſſimis *foliis*: flore aureo, quem apes valde expetunt: Vtraque caule conſtat tenui, ferme cubitali, nigricante: ramis in latera tendentibus: floſculos numeroſos, inter folia, tamquam in ſpica: & fructum oblongum, ac rotundum: ſapor amarus, & aſtringens omnibus, vt Eufragiæ. Auderem hanc ſecundam cum Erica naſcentem ob ſimilitudinem cum Erica, vel Tamarice Acacalim aſſerere apud Dioſcoridem, niſi inter frutices illam recenſeret: ſtatim enim poſt Ericam inquit: Acacalis fruticis in Aegypto naſcentis ſemen eſt, quod fructui Tamaricis ſimile eſt: hoc aqua madefactum additur in collyria ad oculorum claritatem præſtandam. Serapio Athel vocat: fruticem arboreſcentem eſſe: ramulis ſurſum ſpectantibus: foliis longis, exilibus, anguſtis, ſine ſpinis: excauari ex eius ligno vaſcula: color fruticis quadantenus ſubrubens, Scorpiique colori non abſimilis: ex aliorum autem authoritate, eſſe ex genere Tamaricis: lignum habet, & ramulos virides, maculis rubris ſparſim infectos: folia numeroſiſſima Tamaricis foliis quam ſimillima: guſtuque vim aſtringentem maxime oſtendit: flore caret: fructum fert Cicerum ſiliquis non abſimilem, rotundum, cinericiis coloris, qui ad glaucedinem, palloremue potiſſimum vergit: pauca in eo granula colligens inuicem agglomerata, atque coniuncta, dulcia nominata, quę nimirum Februario menſe colliguntur. Huic tandem ea tradit; quæ Dioſcorides Acacali tribuit. Quamuis autem herbaceę prædictæ plantæ, valde recedant à natura arborea; forma tamen ſimili conſtant, neque abhorret facultas; nam ex genere Eufragiæ ſunt. Alia vero eſt Criſta Gallinacea apud Plinium, Gręcę Alectorolophos: ad caligines oculorum efficax, de qua alibi dicendum, & apud Dioſcoridem Periſtereon rectus ideſt Verbenaca recta, Criſta gallinacea à Romanis dici ſcribitur, à qua nō abhorrere videtur ea, quam in pratis oriri diximus; nam floſculos fert omnino ſimiles alteri Verbenacę: vnicaulis eſt: folia ſine pediculo cauli adnexa, inciſa, non tamen ſubalbida, ſed potius nigricantia.

CAP. XXXVIII.

IN montibus duo alia genera Criſtarum reperiuntur: foliis latioribus Eufragia: fructu lato, quaſi parui nummi, folliculari ſpecie: intra cuius bipartitos loculos ſemina continentur, depreſſa, ſapore ſubdulci. Quædam ſimplici caule conſtat, dodrantali: alia ramos habet rectos, cubitali ferme altitudine: oriuntur in pratis.

CAP. XXXVIII.

QVAEDAM in Alpibus reperitur: caulibus digiti craſſitudine, cubitalibus, rectis, ſimplicibus: foliis prædutis, rectis. quaſi Filicis, aut Tanaceti: Huius vaſcula oblonga, prædura, modice depreſſa circa cuſpidem: ſemen continent, candidum, & farctum.

CAP. XXXIX.

OROBANCHE vulgò Cauda Leonis, caulis eſt tener, rectus, dodrantalis, ſimplex; ſine foliis, ſubflauus: flores fert veluti in ſpica concauos, albicantes, vaſcula oblonga, in quibus puluiſculus ſubrufus continetur pro ſemine: radice nititur rotunda, colore flauo, cui radiculę inſunt breues; amburit plantas leguminum vicinas, vt ad frugem non perueniant; ideo mala herba à ruſticis vocatur: Altera breuior & ramoſa: floribus purpuraſcentibus. Dioſcorides inquit: cauliculus eſt ſexquipedalis, interdum maior, ſubrubens, hirſutus, tener, ſine foliis, pinguis: flore ſubflauo, aut in luteum vergente: radice digiti craſſitudine, quæ dehiſcit, cum areſcit caulis: naſcitur inter legumina, quæ ſtrangulat; vnde nomen: comeditur cruda, & cocta Aſparagi modo: cocta cum leguminibus accelerare coctionem creditur. Plinius eadem ſcribit. Theophraſtus hoc nomine aliam oſtendit, vt patet in Cuſcuta.

CAP. XL.

ARACHIDNA ex genere eſt Orobanches, plãta apud nos in opacis naſcitur, tenerrima, ſuccoſa, odore fungi, guſtui grata: ab eadem radice, quæ in profundum agitur, numeroſi veluti cauliculi exeunt, candidi, intra terram latitantes, quibus loco foliorum frequentia inſunt corpora fungoſa, candida, veluti ſquamæ præcraſſę, ſpecie quodamodo radicis Dictariæ; ideo ſunt, qui Dentariam Aphyllon appellent: iidem cauliculi, cum è terra eruperint, prędictis ſquamis carent, finduntutq; in ramulos, ſimiles Orobanche; floribus multis, purpureis, aut candicantibus: fructus fert breues; in quibus ſemina candida, rotũda, in duobus vaſculi lateribus ſedentia. coquitur in cibis, dum tenera eſt, more Aſparagi, aut fungorum; cum exareſcit, dura redditur, ac nigreſcit. in Gallia Ciſalpina vulgò Carpignam vocant. datur puluis in potu ad affectus matricis, & colicos. Theophraſtus duas oſtendit. Arachidnam, & quod Araco ſimile eſt: ambę inquit fructum ferunt ſub terram,

ram, non minorem ſuperno: Pars ipſa carnoſa, radicem ſimplicem, craſſam, altius infigendam mittit; cæteras verò, quibus inſidet fructus, tenues, ac ſummo ceſpite cohęrentes agit: loca harenoſa potiſſimum amant: neutrum folia gerit, neque foliis quicquam ſimile; ſed quaſi binorum fructuum partibus inter ſe oppoſitis, fęcunda potius extát, quod mirum profectò eſt: hæc Theophraſtus. Plinius inter herbas, quibus vtuntur in cibis, huius meminit inquiens: Aracidna quidem & Aracos, cum habeant radices ramoſas, ac multiplices, nec folium, nec herbam vllam, aut quicquam aliud, ſupra terram habent.

CAP. XLI.

CVSCVTA à recentioribus Medicis appellata, fruticulus eſt, ſine foliis, vt prædictæ, ſed totus ſupra terram; nam eius nulla radix viſa eſt, neque vllum in terra principium, ſed videtur aliis plantis innaſci, vt Viſcum in arboribus: viticulas tenuiſſimas fert, quaſi filamēta numeroſa, colore ſubrufo, quibus paruos frutices, & herbas irretit amplexu tenaci, præcipue Geniſtam: floſculos fert per interualla candicantes, veluti in capitula aceruatos: exiguis ſeminibus: ſapore conſtat ſubamaro. Serapio deſcribit inquiens: Cuſcuta herboſis fruticibus adnaſcitur, quas irretit volubili contextu ſępius, fili inſtar: ſemine tenuiſſimo ſcatet, circa ſumma faſtigia: naſcitur in arboribus inter uineta: herbas potiſſimum enecat: inter Linum inuenitur, & cum eo conuoluitur; vnde vulgò Podagra Lini vocatur: amareſcit, ſed magis aſtringit: efficax obſtructionibus viſcerum auferendis. Recētiores Gręci Caſytam, ſeu Caſſutam vocant: vnde Hermolaus ſuſpicatur apud Plinium Cadytas vocari, de qua inquit: herba in Syria, non tantum arboribus, ſed etiam ipſis ſpinis circumuoluens ſe. Theophraſtus eamdem videtur intellexiſſe nomine Orobanches. Theodorus Eruangam vertit: inquit Erui propria eſt; quia Eruum potiſſimo vincit ob eius imbecillitatem: herbam totam veluti brachiis capeſſit, & angit, & ſtrangulat.

CAP. XLII.

EX hoc genere eſt Epithymum, quod ſcilicet in Thymo reperitur circumuolutum, aliquas plantæ, cui innaſcitur, qualitates recipiens. de Epithymo Dioſcorides inquit: eſt flos Thymi durioris, eius ſcilicet, quod Thymbræ ſimilius eſt. capitula ſunt tenuia, & lęuia, caudiculas habentia, capillamenti inſtar. Digladiantur hîc authores; alij proprium Thymi florem recipientes, vt verba Dioſcoridis innuere videntur; alij rem externam, Thymo extrinſecus adnatam.

Plinius

Plinius litem diremit, florem non Thymi legens, ſed e Thymo, quaſi ſui generis ſit flos é Thymo pronatus, Satureiæ ſimilis: Differentiam verò eſſe inter hunc, & proprium Thymi florem; nam hic herbaceus eſt, alterius Thymi albus. A quibuſdam autem aliter Epithymum traditur: ſine radice naſci, ſimilitudine tenuis pallioli rubens: bibi ſiccatum vmbra dimidia acetabuli menſura ex aqua ad pituitam, & bilem detrahendam. Meſues inter purgantia medicamenta recenſet: eſſe ex herbis ſuper naſcentibus aliis herbis Cuſcutæ ſimile. optimum in Creta, ſubrufum, acuti odoris; deterius in Syria, minus rufum; item damnari ſub citrinum, & pallidum: eligendas extremitates, quæ ſunt partes craſſæ, veluti flores.

CAP. XLIII.

TORNABONA nuper ex India Occidentali inuecta eſt, primum in Hiſpaniam cum magnis encomiis ob multas, & mirabiles eius facultates, vt apud Monardē eruditiſſimum Medicum Hiſpanū legere licet. vocat autem is Tabaccum patrio apud Indos nomine: deinde in Galliam, mox in Italiā Alfonſo Antiſtiti eius patruo Nicolai Tornabonii Antiſtitis opera tunc apud regē Gallię Legati tranſmiſſa eſt; vnde nomen apud nos inuenit; nam cum ſtudioſe ab eo coleretur ea herba, communicarenturque ex eadem multis languentibus remedia præſtantiſſima, nomen herbę Tornabonę diuulgatum eſt in totam Hetruriam, cum Tabacci nomen Indicum adhuc non fuiſſet auditum. Herba eſt Verbaſco ſimilis, nigrior: caulibus baculi craſſitudine: multis ramis, altitudine ferme ternum cubitorum, hirſutis: folia fert lata, & pręlonga, in angulum acutum deſinentia, lanuginoſa, mollia, tactu glutinoſo: flores in ſummis ramis, longos, & concauos, tubę figura, purpuraſcentes: Vaſcula oblonga, figura Oliuæ, plena multo ſemine, minuto, ex fuluo nigreſcente: tota æſtate floret, & vſque in Hyemem, ſed frigoris inclementia perit; regerminat autem ex radicibus; aliquando ex caulibus, quibus etiam conciſis ſeritur: ſed facillime prouenit ſemine: amat loca pinguia, & à ſole illuſtrata. tota guſtu conſtat aſtringente, & ſubacri, cum humiditate quadam glutinoſa, pingui. Ideo vehementer exſiccat, ſine multa caliditate: penetrat autem in profundum eius exſiccatio, & aſtrictio, ob tenuitatem & acredinem, vt ſtatui poſſit ſicca in gradu tertio, calida in primo. Vlceribus malignis & diuturnis præcipuum remedium; exterit enim ſine morſu, & in profundum ſiccat: inſpergitur puluis foliorum, quę filo transfixa fuerint, exſiccata in vmbra: idem excipitur cerato: aut ipſa folia virentia imponuntur: ſuccus quoque lineamentis exceptus idem præſtat. Glutinat vulnera recentia: tumores quoque omnes diſcutit chataplaſmate, & cancros ſanat. Aqua diſtil-

diſtillata ſanguinem vndecumque fluentem cohibet ablutione, aut ſuper nares trahendo, aut potu: pulueris fumus ſuper carbones iniecti, in os attractus per fiſtulam ad deſtillationes mire facit; nam pituitã multam attrahit ore prono, ac toto corpore; ſimul & exſiccat quæ in pulmone, & faucibus, ſeu humores fuerint, ſeu vlcera. narrant tamen non ſentiri in itinere, ſi globolus ex ea teneatur in ore, vireſque corporis interim non deficere: fumum eius aiunt inebriare, & ſoporem ſuauem accerſire: remedium ad laſſitudinem.

CAP. XLIIII.

QVAEDAM congener Tornabone in noſtro orbe naſcitur, quæ à quibuſdã pro Hyoſcyamo nigro oſtenditur breuior: foliis rotundioribus, ad Solanum ſomniferum accedentibus, glutinoſis, uirentibus, vt Tornabonæ. Flores fert in ſummis ramis palleſcentes, concauos, breues, labris parum ſectis: vaſcula rotundiora quam Tornabonæ, in quibus ſemina omnino ſimilia: æſtate floret, & aduentante hyeme perit in totum, peregrina apud nos.

CAP. XLV.

HYOSCYAMVS, qui vulgò dens Caballinus vocatur: oritur prope domicilia, & vbi excrementa proiiciuntur, in collibus magis; at locis depreſſis, & aquoſis non prouenit: herba ſimilis Verbaſco: ſed foliis laciniatis, hirſutioribus, & tactu veluti madidis: caules fert craſſos, pingues, & lanuginoſos: ramis in latera tendentibus, prælongis, ac ſimplicibus, veluti caudis, in cacumine reflexis: flores autem ordine prodeunt explicato cacumine, inter parua folia, concaui, aſpectu triſti, ex pallido & purpureo, nigris quibuſdam lineis inſcripti, ſimilitudine floris Fabarum; vnde nomen traxit: Hyoſcyamus enim quaſi Faba Suilla dicta eſt: Vaſcula ſeminis ſuperne tantũ ordine diſpoſita, tecta folliculo præduro, forma Balauſtij, extremis angulis pungẽte, operculum vaſculo ſuperpoſitũ, quo abſcedente ſemẽ effunditur, copioſum, cinerei coloris, in candido liueſcens. Alterum genus in marittimis naſcitur, pręcipue in ędificiis: breuioribus, & rotundioribus foliis, nequaquam laciniatis, ſed anguloſis tantum, ac minus hirſutis: flores fert luteos, purpureo quodam colore in faucibus: Vaſcula rarius diſpoſita, tenuiora, mollioraque: in quibus ſemina ex candido flaueſcentia. Dioſcorides Hyoſcyamum fruticem eſſe ſcribit: caulibus craſſis: foliis latis, oblongis, diuiſis, nigris, hirſutiſque: flores è latere caulis ordine prodeunt vt Cytini Punicorum ſcutulis ſepti, pleni ſeminis Papaueris.

eius tria genera; vnum ſemine nigro: floribus pene purpureis: foliis Smilacis: cytinis præduris, & ſpinoſis: Alterum ſemine ſubflauo, vt Irionis: flore melino: foliis; & ſiliquis ſimplicioribus. Vtraque dannata vſu; nam inſaniam, & ſoporem gignunt: Tertium mitiſſimum à Medicis receptum, pingue, lanuginoſum, molle: candidi floris; ſeminiſque: quod in marittimis, & ruderibus naſcitur. Galenus tria genera eodem modo recenſet colore tum floris, tum ſeminis diſtantia: ex quibus manifeſtum eſt, duo genera à nobis deſcripta, nigrum, & flauum eſſe; Quod enim vulgo notum eſt, ſemine liuido, nigrum dici poteſt; nam flores eius pene purpurei, & cytini pręduri, ſpinoſique: folia vero Smilacis inter flores ſunt, nulla ſciſſura, in acutum deſinentia: hoc tamen pro albo tota Italia vtitur: quod autem ſecundo loco deſcripſi, flauum eſt; ſed quia rarum eſt, à paucis viſum; idcirco non in vſu. nullum autem hactenus vidi, cui flos candidus eſſet, & ſemen; ſed de albo Hyoſcyamo noſtram ſententiam diximus in Solatro vulgari. recipitur autem Hyoſcyami ſemen inter medicamenta ſoporifera; nemo autem ſolum exhiberet ob deleteriam facultatem: foliis recentibus vtuntur ad vlcera inflammata; nam dolorem ſoluunt; tumores reprimunt: ſemen ſuffitum, carbonibus iniectum dolorem dentium tollit: tritum ex aceto pruritus aufert, & pediculos manus necat: aqua diſtillata ex tota herba recenti illita fronti dolorem capitis ſedat, & ſomnum conciliat. Plinius de Hyoſcyamo inquit; Herculi aſcribunt eam, quę Apollinaris, apud Arabas Altercum, apud Græcos verò Hyoſcyamum appellatur: plura eius genera; vnum nigro ſemine; floribus pene purpureis, ſpinoſum: talis naſcitur in Galatia: vulgare autem candidius eſt, & fruticoſius, altius Papauere: Tertij ſemen Irionis ſemini ſimile; & omnia inſaniam gignentia, capitiſque vertigines. Quartum genus molle, lanuginoſum, pinguius cæteris; candidi ſeminis, in marittimis naſcens: hoc recepere medici: item ruffi ſeminis, nonnumquam autē candidum ruffeſcit, ſi non ematuruerit, improbaturque: & alioqui nullum niſi cum inaruerit, legitur. Natura vini, ideoque mentem, caputque infeſtans. Videtur ex his Plinius, quod ſecundo loco ponit, vulgare noſtrum intellexiſſe, quod licet candidius nigro, improbatum tamen. Iuſquiamum in officinis vocatur.

CAP. XLVI.

VERBASCVM, vulgo Taſſumbarbaſſum, multas habet differentias: florem omnia ferunt patulum, in quinque partes diſſectū, qui vel lęui ictu ad radicē paulo poſt decidit vnus poſt alterum, veluti incantamento: fructus ferunt prędutos, diuiſos ſecundū ſeptum: ſeminibus nigricantibus. Plurima vno caule recto aſſurgunt, eoque aut

ſimplici,

ſimplici, aut ramoſo: omnia vltra cubitalem altitudinem: folia lanuginoſa fere omnibus, lata, ab radice ſtrata in terram, aut candida, aut virentiora, aut purpuraſcentia: his longiora, anguſtioraque: his latiora, ac breuiora; aliquando fimbriata à lateribus: flores plurimis lutei; aliis candidi; aliis purpurei: ex his nouem ſpecies animaduertimus. primum caule baculi craſſitudine, ſimplici: frequentibus foliis, multa lanugine candicantibus, latis: deſinit is in prælongum thyrſum, craſſumque, ſtipatum floribus luteis, ac fructu, qui cum inaruerit, oblitus oleo, aut amurca in vſu eſt pro face: Aretij Planta domini vocant; alij Candelariam. Duo alia genera in cæteris prædicto ſimilia; ſed longiſſimis foliis, quaſi Helenij; & caule altiſſimo, aliquando terna cubita excedente; floribus latis, amplitudine Roſæ ſylueſtris; colore huic quidem aureo, alteri autem candido. Quartum genus breuius eſt prædictis: ramoſo caule: tenuibus, ac rectis ramis: foliis ſubrotundis, cinereis, minus hirſutis: floribus pallidis, tenuibus. Quintum ab eo diſtat colore tum foliorum, tum floris; nam folia ſuperne ſubpurpurea ſunt, inferne candida: flores albi: peregrina apud nos. Sextum folia fert cæteris anguſtiora, oblonga, & fimbriata, lanuginoſa, & magis virentia: caules ab eadem radice plures, in latera ſpargit: ramis tenuibus: flore luteo: hoc frequentius apud nos eſt, ſecus vias, & in ruderibus: hoc pręcipue vtuntur piſcatores; nam contuſa ea herba in fluminum vadis, torpeſcunt piſces, aut flore contuſo in paſtillos, qui proiiciantur in gurgite. Septimum in montibus oritur: foliis latis, ſubrotundis, ex purpureo nigricantibus, pauca lanugine: caule recto, cubitali: paucis ramis: floribus luteis. Octauum prædicto minus: foliis ſimili colore, Betæ magnitudine: floribus purpureis: peregrinum. Nonum folia ab radice fert, oblonga, & anguſta, ſinuata, lęuia, colore virenti: caulem rectum, cubito altiorem: paucis ramis, rectis: flores in virgis rarius diſpoſiti, colore aureo: fructum grandiuſculum: naſcitur paſſim in ruderibus: reliqua genera pleraque, ſabuloſis gaudent: Dioſcorides Phlomon vocat, in genera ſumma duo diſtribuens; album, & nigrum: albique marem, & fęminam. Fæminę deſcriptio in hunc modum traditur: folia eius ad Braſſicam accedunt, multo hirſutiora, latiora, & candida: caulis albus, cubitalis, & amplior, ſubhirſutus: flores albi, aut ex luteo palleſcentes: ſemen nigrum: radix longa, craſſitudine digitali, acerba: naſcitur in campeſtribus. hæc deſcriptio maxime conſona eſt, quarto & quinto generi. De mare autem inquit: longiora & anguſtiora producit folia: caulem vero tenuiorem: innuit autem ſextum à nobis deſcriptum. De nigro autem inquit: in omnibus ſimile eſt albo, ſed latiora, & nigriora habet folia: quę conditiones montano, quod ſeptimo loco deſcripſimus, conueniūt: reliqua à nobis deſcripta ad pręd cta genera reduci poſſunt, nam

primum ad Fæminam, ſecundum & Tertium ad marem: omnia grandiora: duo poſtrema ad nigrum in genere maſculi; nam quod ponitur à Dioſcoride nigrum, ad Fęminam magis pertinet. At Verbaſcum ſylueſtre, inter eas, quæ Marrubio affines ſunt, repoſuimus: & Phlomides, ideſt Verbaſcula explicata ſunt ſuperius; nam ſimplicia ferunt vaſcula. Plinius album marem facit; nigrum vero fæminam: ſunt inquit folia Braſſicæ, latiora, piloſa: caulis rectus, cubitali amplior; ſemen nigrum, inutile: naſcuntur & in cāpeſtribus; alibi tradit ſimilem Verbaſco herbā, quę ſæpe fallit pro ea capta: foliis minus candidis: cauliculis pluribus: flore luteo: hæc abiecta Blattas in ſe contrahit; ideoque Romæ Blattariam vocant, quę deſcriptio ei maxime conuenit, quam vltimo loco deſcripſi. Porro genera omnia Verbaſci in vſu ſunt ad vlcera ſananda, præſertim circa pudenda, & ad ſedis rimas, ac teneſmum: exſiccant enim ſine morſu, & conglutinant, aut per ſe in puluerem redactis foliis, vel radice, vel cerato roſaceo exceptis, aut decoctis.

CAP. XLVII.

VIRGA regia vulgò apud Inſubres Aralda vocatur, herba in ſyluis naſcens, locis montanis, præcipue iuxta fluenta: foliis longis, & anguſtis, neruatis inſtar Plantaginis, circumſerratis, maioribus, quam Lanceolæ, ad terram inflexis: caulem fert ſimplicem, rectum, cubitalem, in quo pauca ſunt folia: flores frequentes ab vno tantum virgę latere, ordine perpetuo diſpoſiti ſunt, deorſum inclinati, concaui, & oblongi, colore pallido: fructus Verbaſco ſimiles: radicibus nititur fibroſis, vt Plantago: Herba guſtu amara, & ſubacris, glutinoſaque, celebris ad omnia vulnera conſolidanda. extat & maior: flore grandiuſculo, nunc pallido, nunc purpureo, in montibus: Germani Digitalem vocant à ſimilitudine floris, cum digitali mulierum. Dioſcorides Aliſma, & Damoſonium vocat: deſcribit autem in hunc modum: folia ei Plantaginis, anguſtiora, conuexaque in terram: caulis ſimplex, tenuis, cubito altior, ſpecie thyrſi, in quo capitula inſunt: flores tenues, albi, ſubpallidi: radices Ellebori nigri, tenues, boni odoris, acres, ſubpingues: humida amat loca: herba ſiſtit aluum, menſtrua pellit, tumores illita mitigat: radix bibitur ad Leporem marinum: Ranam rubetam: Opium: torminibus medetur, diſſentericis, conuulſis, vteri affectibus. Galenus Damaſonium caſu experimento didiciſſe, calculos renum frangere, radicis decocto epoto; nam abſterſoriam quandam facultatem obtinet. Plinius eandem ferme habet deſcriptionem: folia inquit, ei Plantaginis, niſi anguſtiora eſſent, & magis lacinioſa, conuexaque in terram, alia etiā venoſa ſimiliter: caule ſimplici, & tenui, cubitali, capite thyrſi:

radi-

radicibus denſis,tenuibus,vt Veratri nigri,acribus,odoratis,pinguibus: naſcitur in aquoſis. Alterum genus eiuſdem in ſyluis, nigrius; maioribus foliis: ex poſtremis his verbis ſignificare videtur, quam Digitalem appellari diximus; ſed verbum capite thyrſi, melius apud Dioſcoridem Thyrſoides cauli adiungitur, non capitulis. Auicenna Fiſtulam paſtoris vocat, quod verbum à recentioribus perperam tribuitur Plantagini Aquaticæ, putantibus eam Damaſonium eſſe: videtur autem hęc Fiſtula paſtoris vocata, ob floris figuram fiſtuloſam.

CAP. XLVIII.

GALEOPSIS à Græcis appellata, non à galea, nec à lacte dicta eſt; ſed à fele ob fętorem, vnde & Galeobdolon appellata eſt, quaſi felis fetor, vulgò autem Vrtica mortua, herba eſt paſſim in ruderibus naſcens; quadrato caule, & læui, cubitali, ac ramoſo: foliis Vrticæ, lęuibus, ingrati odoris, ſi terantur: floſculos tenues, paruis racemulis inſidentes, inter folia, rotundos, & concauos, labiolo ſuperiore prominente, purpureos. Fructus Verbaſci, magis in acutum deſinentes. Dioſcorides poſt Vrticas huius meminit: conſtat foliis Vrticæ, læuioribus, grauis odoris attritu: flore purpureo, tenui: oritur circa ſepes, & ſemitas, & paſſim in ruderibus. Plinius eadem ex Dioſcoride ſcribit: diſcutit duritias, carcinomata, ſtrumas, parotidas, panos ex aceto.

CAP. XLIX.

SCROFVLARIA maior à recentioribus Medicis vocatur, herba in aquoſis naſcens in aggeribus, grandior Galeopſi: caulibus craſſis, bicubitalibus: foliis lõgioribus, leuibus, ſerratis, quibus binæ appendices iuxta pediculum: flores quoque grandiuſculos fert circa ſummos ramulos, nigriores: radicem habet obliquam, & ſtrumoſam, ob id laudatam ad ſtrumas. extat & in Alpibus riguis: folio purpuraſcente: herba illita, & ſuccus ad vlcera putreſcentia, & faciei defędatione, elephanticas confert: repellit ficos, & alios affectus ani, & cuiusuis generis ſtrumas: aqua eiuſdem diſtillata quatuor vnciis pota, mane & veſperi, & linteolis madefactis impoſitis idem præſtat. aliæ porro ſunt Scrofulariæ, de quibus propriis locis agitur.

CAP. L.

DVAE ſunt fruticoſæ in montibus, & collibus, folio in multas & tenues partes ſciſſo, læui, grauis odoris: floſculos figura ſimiles Scrofulariæ prædictæ, ex purpureo candicantes: & fructus tenuiores,

nuiores, valde duros, congeſtos circa ramulos : differunt magnitudine. Maior folia ferme Filicis habet, aut Tanaceti : colore ſubcādido, & ſplendente : caules rectos, in cacumine ramoſos : peregrina apud nos. Minor ramis conſtat obliquis, fruticoſior : foliis breuioribus, diuiſura ferme Rutæ, tenuius tamen, & inæqualius ſciſſis; ideo ſunt, qui Rutam ſylueſtrem appellent, & Harmel : at fructus non in tres partes diuiſus, ſed binas, nec ſemen triangulum, ſed minutum, vt Papaueris. Ego potius ad Sideritim ſecundam apud Dioſcoridem reducendas cenſeo, præſertim maiorem; inquit enim : ramos habet bicubitales, tenues : folia in longo pediculo Filici ſimilia, numeroſa, vtrinque per oras diuiſa : ex alis ſuperiori parte ſurculi longi exeunt, tenues, in ſummo orbiculati, aſperum capitulum habentes, in quibus ſemen eſt ſimile Betæ, rotundius, & durius : herba vulneraria eſt. per aſperum capitulum interpretor, aceruatos veluti in globum fructus, præduros, ac rotundos, vt Betæ. Plinius de eadem inquit binum cubitorum eſt : ramulis exilibus, triangulis : folio Filicis, pediculo longo, Betæ ſemine.

CAP. LI.

LINARIA vulgò appellatur herba, Eſulæ ſimillima, ſed lacte caret : caule ferme cubitali conſtat, rotundo : ramis rectis, ſimplicibus : numeroſo folio, longiore quam Lini : flores in ſummis virgis fert luteos, concauos, ore compreſſo, in tenuem caudam deſinentes : vaſcula oblonga, parua, & mollia, duobus oſculis ſemen effundētia, nigrum, & minutum : naſcitur in aggeribus paſſim : floret æſtate. eius ſuccum laudant ad cancros, & eryſipelata. Quædam in vineis naſcitur, parua : paucis foliis, breuibus, & ſubhirſutis : floſculos fert purpuraſcentes : vaſcula exiliora.

CAP. LII.

OS Leonis vulgò appellatur herba in ædificiis naſcens : ramis craſſis, & curuis, cubitalibus : foliis Linariæ; deorſum inflexis : flores circa ſummos ramos, veluti hiantis Leonis, cum premuntur iterumque os ſponte cōprimentis, ſpecioſos, pollicis craſſitudine, colore roſeo, aut candido : capitula fert dura effigie canini capitis, præcipue Laconici, roſtro recuruo : ſemen effundit ex tribus oſculis, quamuis binæ tantum inſint cauitates, tamquam ex duplici nare ſuperiori, & ore inferiori : ſemen minutum eſt, & nigrum : copioſe naſcuntur in mæniis Florentiæ. Quædam in præruptis ſcopulis naſcitur : foliis breuioribus, latiuſculis, ſubhirſutis : floribus palleſcentibus. Alia in mon-

montibus ſimilior Linarię; nam recticaulis eſt: flore breui, cæruleo; capitulis rotundioribus. in vineis quoque recticaulis naſcitur: floſculis purpureis: capitulis paruis. Plinius has omnes intelligere videtur, appellans herbam Cynocephaliam, quaſi caninum caput: inquit in Aegypto Osyritem vocari diuinam herbam, vt Appion Grammaticus aſſerebat, & contra omnia veneficia. Meminit & Canini capitis in Psyllio. Dioſcorides eam, quæ roſeo flore conſtat, Chamępeucem appellat, quaſi humilem Laricem: herba inquit eſt virens: incuruis foliis, ſurculiſq;: flore roſeo; quo in loco deprauati quidam codices legunt Chamæleucē. Plinius Chamæpeuce, inquit: foliis Larici ſimilis: lumborum, & ſpinæ doloribus propitia: quoniam vero harum capitula etiam vitulinum caput referre videtur, binas habens nares; idcirco ſunt, qui ad Antirrhinon has referunt, cum pręſertim à Plinio tribuantur folia Lini, vt notauimus in Antirrhino: Oſyritis autem dicta videtur apud Aegyptios; quia ob ſimilitudinem capitis Vitulini dicata eſt Oſyridi eorum deo, vt Bos. Oſyris autem Dioſcoridis Linariæ conuenire videretur, ſi pauciora haberet folia; idcirco alias eo nomine oſtendimus, præſertim apud Plinium.

CAP. LIII.

EORVM, quæ in duplici vaſculo ferunt ſemina, relinquitur illud genus, cuius vaſcula in dextram & ſiniſtram cauitatem diſtincta ſunt. omnibus ſeptum ineſt membranaceum: ſeminis autem ſedes in duobus ſepti lateribus eſt, vt abſcedentibus vtrinque vaſculis ſolo relicto ſepto, ſæpe relinquantur ſemina in ambitu ſepti. flores omnibus diuiſi in foliola quaterna. reperiuntur in hoc genere olera multa, omnibus acredo ineſt; aliis in radice, vt Rhaphano, Hiberidi; aliis in foliis, vt Erucę, Lepidio. omnibus ſaltem in ſemine, vt Braſſicæ, & Burſę paſtoris.

CAP. LIIII.

BRASSICA olus eſt vulgatiſſimum: caule conſtat craſſiſſimo, ſimplici, propè radicem graciliore: folia denſe circundant, magna, ſubrotunda, ac læuia, pediculo craſſo, & carnoſo: cui appendices quædam inſunt: ex ſummo caule veluti ex palmæ cerebro cauliculi exeunt, qui tenelli adhuc exiſtentes cymæ appellantur, quæ non minus quam folia in cibis expetuntur cocta: in his rara ſunt folia, & parua; flores pallidi, aut candidi; ſiliquæ tenues, rotundæ: in quibus ſemina rotunda, & ſubrufa clauduntur, ex interuallis diſpoſita. eius multę ſunt differentiæ pro foliorum colore, criſpitudine, denſitate, aliiſque qualitatibus. color aliis virentior eſt: aliis candicans: aliis ad purpureum vergens:

gens: criſpitudo, & lęuitas tum in genere virenti, quod nigrum vocatur, tum in candido reperiuntur. At genus purpureum, nequaquam criſpum adhuc viſum eſt. omnium criſpiſſimum inter nigra reperitur, quod & gratiſſimum ex oleo paratum, de quo Plinius inquit: Sabellico vſque in admirationem criſpa ſunt folia, quorum craſſitudo caulem ipſum extenuat, ſed dulciſſimum perhibetur ex omnibus: & Theophraſtus, criſpa inquit, ſucci bonitate, & folij amplitudine læui pręſtantior eſt. In hoc genere quædam eſt, quæ ſciſſis foliis conſtat, ſimilitudine quadam Apij; vnde Selinadam & Apianam vocauerunt teſte Plinio, ſtomacho vtilem, & aluũ modice mollientẽ. Candida, & purpurea breuiori caule conſtat, graciliorique: ſed qui magis creſcit in caput, foliis rotundioribus, magis ſurſum reflexis. criſpa inter candidas creſcit in caput oblongum, amplexu foliorum, candida, tenerrima, & dulciſſima, ſeu ex oleo paretur, ſeu ex iure carnium. Læuis non niſi ex iure pingui paratur, aliquando ob amaritudinem abiecta prima decoctione. De hac Plinius inquit: lęuis conſtat latis foliis è caule exeuntibus; vnde Caulodis dicta eſt, nullius in medicina momenti: hinc ſumptum vulgare nomen Cauoli apud nos. quædam pręterea in caput rotundum creſcunt ex foliorum amplexu coagmentatum, Caputios vocant. Plinius Cumanum vocat, ſeſſili folio, capite patulum. Quibuſdam caudis ipſe in caput extuberat Rapi ſimilitudine, vulgo Torzutos vocant, cymis præcipue laudati & interna medulla. De quibus Plinius inquit: Lacuturres capite prægrandes: folio innumeri; alij in orbem porrecti; alij in latitudinem toroſi: nec plus vllis capitis poſt Tritianum, cui pedale aliquando conſpicitur, & cyma nullis ſerior, pręcipuus fit caulis ipſius ſapore & magnitudine: primum omnium ſi in repaſtinato ſeratur, dein ſi terram fugientes, cauliculos ſeces, à terraq; proceritate luxurioſa attollentes ſe exaggerando, aliam accumules, ita ne plus quam cacumen emineat. Tertium quoddam genus capitatæ Braſſicę à flore cognominatum, Cauli flores appellantur: Cymæ ſunt candidæ, luxurioſa ſobole cohęrentes, veluti in vmbellam latam, & ſolidam, tenerrimam, ac ſuauiſſimam, priuſquam explicentur in flores; raro tamen hi perueniunt ad Frugem, vt hinc videatur apud Theophraſtum illud genus eſſe, quod nullum inquit, aut prauum ſemen producit. ſed hæc omnia ſatiua ſunt. extat & ſylueſtris Braſſica, ſponte naſcens, ſed guſtui ingrata, in marittimis, aſperis, qualis in ſcopulis Iluæ naſcitur: foliis ex candido purpuraſcentibus, ſimilis ſatiuæ purpureę, tantum minor. Dioſcorides deſcribit in marittimis naſcentem, præruptis locis, ſatiuę ſimilem, candidiorem, hirſutioremque, amaram, cuius cyma in lixiuio cocta ori non inſuauis eſt; ſed ea, quam prædixi in Ilua naſci, nequaquam hirſuta eſt. Plinius hanc Petręam vocat, inimiciſſimam vino, quam præcipue Vitis fugiat, aut ſi non poſſit fugere,

fugere, moriatur: folia habet bina, parua, rotunda, lęuia, plantis oleris ſimilior, candidior, ſatiua, & hirſutior. At per bina folia rotunda intelligit binas foliorum appendices rotundas. Theophraſtus hirſutiem negat inquiens: Braſſica ſylueſtris modo peculiari à cæteris ſylueſtribus diſtat; nam in cæteris aſperior eſt, tum caulis, tum folia: hæc caules habet rotundiores, leuioreſque quam ſatiua, & foliorum appendicem: illa latum: hæc habet rotundiorem, & folium ipſum minus angulatum. Deſcribit alibi Braſſicam ſylueſtrem in hunc modum. ſylueſtri folium læue, ſed paruum, atque rotundum: & ramis, foliiſque permultis condita eſt: ſuccum aſperum & inſtar medicamenti habet, quamobrem eo Medici ad aluum purgandam ſępe vtuntur. Plinius Theophraſtum imitatus, cum duo ſatiuæ Braſſicæ genera tradidiſſet, criſpam, ſcilicet & læuem: Tertia inquit proprie Crambe vocatur tenuioribus foliis, & ſimplicibus, denſiſſimiſque: amarior, ſed efficaciſſima: & alibi ex Catone inquit: ſylueſtris, ſiue erraticę immenſo plus effectus laudantur: minutis caulibus: lęuis, tenera, quæ minime probatur. Alibi Rhaphanum vocat: cum inquit, Gręci tria genera fecere foliorum differentia; criſpi, lęuis, Tertium ſylueſtre; nam ſic Theophraſtus Græce vocat, quam Dioſcorides Cramben, & Latini Braſſicam. quo in loco de ſylueſtre inquit: huic folia læuia quidem, ſed breuiora, ac rotunda, copioſaque, atque fruticoſa: ſapor autem aſper, & medicamenti inſtar ad eliciendas aluos. ſparſim autem de Rhaphano, ideſt Braſſica, apud Theophraſtum hæc traduntur. radicem habet ſingularem: caudice vno conſtat, quaſi arboris naturam adipiſcatur: perpetuo viret: folium carnoſum, carne in latitudinem diſtenſa: vtraque parte fructificat cacuminibus & lateribus: Vitem offendit odore, vt eius germen propinquum refugiat; vnde & medela eſt contra temulentiam: exit die decimo: prouenit non ſolum ſemine, ſed & auulſione, vt ſemper aliquid eius radicis accipiatur; reciſa regerminat, & caules ſecundi ſuauiores, ſi, antequam cauleſcat, folia detrahantur: radices plurimum perdurant: & aliæ regerminant, aliæ non: aquis ſalſis rigata melior redditur; ſed alicubi deprauate ῥαφανὶς, ideſt radicula, non ῥάφανος legitur. Vires Braſſicæ notiſſimæ ſunt apud Dioſcoridem, & Galenum: priuatim ſemen lumbricos enecat; miſcetur tritum in ferculis puerorum: alia vero eſt Braſſica marina apud Dioſcoridem, & Braſſica Canina, de quibus propriis locis agitur.

CAP. LV.

RADIX vulgò, à quibuſdam Radicula vocatur; cum tamen apud Plinium, Radicula Struthium ſignificet. hęc autē à Gręcis Rhaphanis vocatur, quaſi Radix perſpicua: eſt enim tenella, ac fragilis,

gilis, candida, ferme tranſlucida, ſapore acri, placens in cibis cruda : folia ab radice humi ſtrata, longa, & lateribus ſciſſa, aſpera : caulis ramoſus, cubitalis, in quo breuiora folia : flores purpurei, aut candidi : ſiliquæ breues, carnoſę. interſeptæ duobus aut tribus ſeminibus, rotundis, flauis, magnitudine paruę Vicię. Radicis plures differẽtiæ ; nam quędam in longitudinẽ creſcit, quædã in rotũditatẽ has vulgò Rauanellos vocãt, quorũ alij cortice nigro cõſtant, alij cãdido. longatũ quędã vaſto corpore cõſtan t, & cortice craſſo, qui gratior eſt interno corpore; hęc Armoracia vocamus : omnes ſatiuæ. ſunt & ſylueſtres paruæ, ac prędurae : floribus luteis : cæteris eiſdem : hęc quoque alicubi Armoracia vocant : naſcuntur in aruis. Theophraſtus Rhaphanida vocat. Theodorus Radicem vertit. de hac ſparſim inquit : celerrime prouenit inter hyberna : die tertio erumpit, ſi terra cooperiatur, vſque ad æſtatẽ durare poteſt, & excreſcere : nec enim regerminat; niſi accumulatam humum ſemoueas : ſemẽ in ſiliqua latere potius apta fructum parere. eius genera plura : Corinthia amplitudine adoleſcit, adeo vt ſtirpe conſtet detecta; nam ſurſum verſus protraditur, non vt cæteræ in terram ampliari ſoluta eſt. Liotalaſſia, quam Thraciam vocant, validiſſima aduerſus frigora. Beotia dulciſſima eſt, & figura rotunda, nec vt Cleonea prælonga. Quibus folia lęuia, dulciores, ſuauioreſque ſunt : quibus autem ſcabra, acriores. Genus præterea habetur, quod foliis Erucæ ſimile conſtat. Plinius Rhaphanos vocat inquit enim : corticę & carthilagine conſtat Rhaphani, multiſque eorum cortex craſſior, etiam quã quibuſdam arborum : amaritudo plurima illi eſt, & pro craſſitudine corticis : cætera quoque aliquando lignoſa, & vis mira colligendi ſpiritum, laxandique ructum : ob id cibus illiberalis vtique ſi proxime olus mandatur : ſi vero cum oliuis drupis rarior ructus ſit, minuſque fętidus. Egypto mire celebratur propter olei fertilitatem, quod de ſemine eius faciunt : hoc maxime cupiunt ſerere, ſi liceat, quoniam & quæſtus pluſquam è Frumento, & minus tributi eſt, nullumque copioſius oleum : non pertinet autem ad hoc olus, quod ſubiungit inquiens, genera Rhaphani Græci fecere tria foliorum differentia, criſpi, atque læuis, & tertium ſylueſtre, & quæ ſequuntur : hæc enim ex Theophraſti Rhaphano ideſt Braſſica deſumpta ſunt : accipienda autem, quę ſubiungit. noſtri alia fecere genera : Algidenſe à loco, longum, atque tranſlucidum, Alterum Rapi figura, quod vocant Syriacum, ſuauiſſimum fere, ac tenerrimum, hyemiſque patiens : pręcipuũ tamen eſt, quod è Syria non pridem aduectum apparet; quoniam apud Authores non reperitur; id autem tota hyeme durat. etiam num vnum ſylueſtre; Greci Agrion vocant; Pontici Armon; alij Leucem; noſtri Armoracion, fronde copioſius quam corpore, in omnibus autem probandis maxime ſpectantur caules; in initio enim rotundiores, craſſioreſque,

reſque, ac longis canalibus: folia ipſa triſtiora, & angulis horrida: ſeri vult Rhaphanus terra ſoluta, humida; fimum odit: palea contentus: frigore adeo gaudet, ut in Germania infantum puerorum magnitudinem æquet. ſeritur poſt Idus Februarij, vt vernus ſit: incipiente incremento confert alterna folia circumobruere; ipſos vero accumulare; nam qui extra terram emerſerit, durus fit, atque fungoſus. Ariſtomachus detrahi folia per hyemem iubet, & ne lacunæ ſtagnent, accumulare: ita in æſtate grandeſcere, quidam prodidere, ſi palo adacto cauerna palea inſternatur, in ſex digitorum altitudine, deinde ſemen fimoque & terra cõgeratur ad magnitudinem ſcrobis creſcere, pręcipue tamẽ ſalſis aluntur; itaque etiam talibus aquis irrigantur; & in Aegypto è nitro ſparguntur, vbi ſunt ſuauitate præcipui, in totum quoque ſalſugine amaritudo eorum eximitur, fiuntque coctis ſimiles; nam & cocti dulceſcunt, & in Naporum vicem tranſeunt. crudos Medici ſuadent ad colligenda acria viſcerum dãdos cum ſale ieiunis eſſe, atq; ita vomitionibus pręparant meatum: tradunt & pręcordiis neceſſarium hunc ſuccum, quando Phthiſim cordi intus inhęrentem, non alio potuiſſe depelli comportum ſit. in Aegypto Regibus corpora mortuorum ad ſcrutandos morbos inſecantibus, atque, vt eſt Græca vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis, adeo cęteris cibis prælatus Rhaphanus, vt ex auro dicaretur Rhaphanus. Hæc atque alia ſcribit Plinius de Raphano: alibi de ſylueſtri Rhaphano inquit laudatiſſimum in Archadia, quanquam & alibi naſcitur, vtilior vrinę dumtaxat eiiciendę, cætero bilem detrahit: præterea cortices in vino ſtomachum purgant: pituitam extenuant: vrinam concitant. eſt & ſatiui vſus in Italia, & Armoraciam vocant ſatiuum. Satiui vero decocti mane poti ad ternos cyatos comminuunt & eiiciunt calculos. Idem Plinius alibi Napos vocat, recenſens quinque genera à Theophraſto expoſita, ſcilicet Corinthium, Cleoneum, & reliqua. Dioſcorides deſcribit ſylueſtrem foliis ſatiui, ſed magis ad Lapſanam accedentibus: radice macilenta, molli, ſubacri.

CAP. LVI.

LAPSANA in aruis frequens naſcitur, Rhaphano ſylueſtri in totum ſimilis: breuiori caule: flore candido: foliis minus, hirſutis. Dioſcorides Lampſanam vocat, olus ſylueſtre; cuius folia, & caules in cibo coquuntur. Plinius inter ſylueſtres Braſſicas inquit Lapſanam eſſe, pedalis altitudinis: hirſutis foliis Napi ſimillimis, niſi candidior eſſet flore: & alibi, eſt cyma ſylueſtris trium foliorum, olus carminibus Diui Iulij pręcipue iocis militaribus celebratum; alternis quippe verſibus exprobrauere Lapſana ſe uixiſſe apud Dyrachium, pręmiorũ parſimoniam cauillantes.

CAP. LVII.

NAPVS, quem vulgò Nauonem vocant, radix eſt in longitudine extuberans, acrior Rapa, amarior Rhaphano; ideo coćta tantum venit in cibos: color aliis candidus; aliis buxeus: caules; & folia fert Rhaphani, leuiora: flores luteos: ſiliquas Braſſicæ exiliores: ſeruntur apud inſubres, vt Rapa: Bunias à Dioſcoride vocatur eius radix inquit, elixa flatulenta eſt, ac minus nutrit quam Rapa, aſſeruaturque muria vt illa. ſemen potum venenis aduerſatur; ob id recipitur in Antidotis. Galenus non diſtinguit à Rapis inter alimenta: cum autem recipiatur Buniadis ſemẽ in Theriaca apud Andromachum, ipſe ſylueſtris Buniadis ſemen recipit, quod è Creta optimum habetur. Atheneus ſuſpicatur apud Theophraſtum: cum Buniadis nomen non reperiatur, Rapum marem eſſe Buniadem; apud antiquiores Raphym & Rapym appellatam eſſe; citat Nicandrum de Buniade loquentem cum Rapis & Rhaphanis, & Diphilum medicum de Buniade & Rapa ſic loquentem. Rapa acris eſt, difficulter digeritur, ventoſque gignit, At melior eſt Bunias; eſt enim dulcior, facilius digeritur, ſtomacho magis confert, magiſque nutrit. Rapa, quæ aſſata fuerit, magis digeritur, ac magis extenuat. Plinius Napum vocat: putauit autem apud Theophraſtum eſſe, quam Rhaphanida vocat; cum inquit Naporum Græci quinque genera fecere, vt ſuperius in Rhaphano dićtũ eſt: forte non Rhaphanis legebatur eo in loco apud Theophraſtum, ſed Rhaphys, quæ eadem cum Bunide ſed ex propria ſententia de Napis loquens inquit. Romæ palma datur Aminterninis, inde Norſinis, tertia noſtratibus. eorum eadem fere natura cum Rapis: gaudent ęque frigidis: ſerunturque eodem modo: ſed diligentiores quinto ſulco Napum ſeri iubent: Rapum quarto, vtroque ſtercorato: alibi Naporum duas facit differentias, vnam, quod Bunion Græci vocant, de quo nos alio loco agimus. Alterum Buniada appellant. Rhaphano & Rapo ſimile: ſeminis pręclari contra venena, ob id & in antidotis vtuntur illo. hæc Plinius. aliud vero eſt Napi Græce apud Galenum, vt in Sinapi dicitur. ſylueſtrem Napum hodie animaduertunt; foliis ad Erucam accedentibus: radice ampliore, & rotundiore.

CAP. LVIII.

RAPA in aruis ſeritur in fine æſtatis: hyeme radix creſcit in amplam rotunditatem, ad pabulum iumentorum, & ad hominum cibum, non ſolum radice coćta, ſed vt foliis ac cima Braſſicę modo: folia ſunt lata, aſpera, anguloſaque, non ſine appendicibus vt Braſ-

ſicæ:

ſicæ : caules non craſſi, cubitales, ramoſi : flores lutei : ſiliquę Braſſicę, breuiores : ſemina rotunda, nigricantia, exigua. differentiæ in radice; nam quædam Seſſeli rotunditate conſtant, iucundiores : quædam in rotunditate oblongæ ſunt; color omnibus candidus. Gongyle apud Gręcos vocatur. Theophraſtus radice inquit, carnoſam eſſe, quaſi ex carne & cortice conſtantem; habet enim corticem carni adhęrentem; ſi terra cooperiatur, non germinat, neque folium mittit, ſed vſque in æſtatem durare poteſt & excreſcere. Mas eſt & fæmina, quæ tamen genere non diſtant; gignitur enim vterque ex eodem ſemine; nam ſi denſius ſeratur, maſculi fiunt, ſi rarius, fæminæ. Item ſi uitioſa terra ſerantur, aut ex prauo ſemine, omnes enim maſculeſcunt : probum autem ſemen eſt, quod tenue eſt : gaudet frigoribus. Plinius Græcos ſequutus duo prima genera eſſe, maſculum & fæminam; maſculum in rotunditatem globari : fæminam in latitudinem fundi, concauam, ſuauitate præſtantiorem, & ad condiendum faciliorem, ſed ſæpius ſatam tranſire in marem. Apud Traſpadanos tertium hunc eſſe fructum poſt meſſem & Vinum. Ante omnia cunctis animalibus naſci, ſatiari iis ruris Alites, magiſque ſi decoquantur aqua : Quadrupedes & fronde earum gaudere. Homini non minorem Rapaciorum ſuis horis gratiam, quam cimarum; placere quoque flaccida, & in horreis enecata, magis quam viuentia. Nebulis & pruinis, ac frigore vltro ali amplitudine mirabili, viſa eſſe quadraginta libras excedentia; in cibis pluribus modis comendari; durare etiam Sinapis acrimonia edomita, & coloribus picta.

CAP. LIX.

SYLVESTRIS Rapa ſponte in aruis naſcitur : radice non craſſa, nec rotunda, ſed tenui, & longa, vt Rhaphani ſylueſtris : foliis Rapæ minoribus, hirſutioribus, ſimiliter anguloſis : caule breui, ramoſo : floribus aureis, capitulis Fabę magnitudine, anguloſis : intus oſſeum quid continetur : vnico ſeminę ob ſiliquę breuitatem. Altera ramoſior, & altior : floſculis pallidis : capitulis exilioribus, frequentioribuſque. Plinius tertiam inquit eſſe Rapi ſpeciem ſylueſtrem : radice in longitudinem procurrente, Rhaphani ſimilitudine : & folio anguloſo, ſcabroque; ſucco acri, qui circa meſſem exceptus oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum. Idem Theophraſtus innuit, cum de ſylueſtribus loquens inquit : Rapa radice longa, & modo Rhaphani : breuique caule conſiſtit. At Dioſcorides longe aliter deſcribit Rapam ſylueſtrem, quam in hoc genere nequaquam adhuc vidi.

GLA-

CAP. LX.

GLASTVM, vulgò autem Guadum herba eſt, qua fullones vtuntur, tingendis lanis cęruleo colore, ſine quo color ater nobilis, ac perſeuerans non fit: eius gratia ſeritur in Piceno, aliiſque locis maiore quęſtu, quam frumentorum: ſecant folia, quæ ab radice, antequam cauleſcat; ea diligenter conterunt molis lapideis; congerunt deinde expreſſo humore in ingentes maſſas, nigras ſub dio, vt imbribus, & ſole concoquantur: eaſdem iterum atque iterum ſubactas tandem in panes cogunt, ac vendunt: folia hæc magnitudine Lactucæ ſunt, ſed colore & ſpecie Braſſicæ paruæ, carnoſa, læuia: cauleſcit anno ſecundo ineunte vere: caulis rectus, bicubitalis, ſubrubens: foliis multis anguſtioribus, digitalibus, ſine pediculo hęrentibus: rami in ſummo tantum ſparguntur, frequentes, onuſti floſculis luteis; & ſiliquis nigris, pendentibus, figura paruarum ligularum; quibus ſingulis ſingula inſunt ſemina, nigra, in rotunditate oblonga: radix ſylueſtris Rhaphani ſimilis: ſponte oritur inter ſegetes: foliis anguſtioribus, ac parum anguloſis: iis, quæ ab radice, coſta alba per medium diſcurrente, odore Braſſicę; caule cubitali: paucis in ſummo ramulis: floſculis palleſcentibus: fructu non pendente, ſed ſubrecto, duro, candicante, vt Rapæ ſylueſtris, & talis à Dioſcoride deſcribitur Rapa ſylueſtris; nam folia lęuia, digitali amplitudine, caulis cubitalis, ramoſus in ſummo; at capitulum non altera ſiliqua includitur, nec plura continet ſemina, ſed vnicum. idcirco ad Iſatim magis pertinere arbitror. duo autem genera Iſatis tradit Dioſcorides domeſticum & ſylueſtre. De domeſtico inquit Iſatis ſatiua, qua infectores lanarum vtuntur: folium habet Plantagini ſimile, pinguius, nigriuſque: caulem duos cubitos excedentem. Sylueſtris ſatiuæ ſimilis: folia habet maiora, Lactucæ proxima: caules tenuiores, multifidos, quadantenus rubentes; in quorum cacumine folliculi multi dependent, quandã linguarum effigiem referentes: in quibus ſemen, flore tenui, luteo. ſecundum hanc deſcriptionem, quę hodie ſeritur apud nos, ſylueſtris eſt apud Dioſcoridem. Quam autem ſponte in aruis naſci diximus, fuerit domeſtica; anguſtioribus enim foliis conſtat; & paucioribus ramis, non tamen ea in vſu eſt apud infectores noſtri temporis; neque caulem adeo altum gerit; verum ſubiungitur in quibuſdam codicibus, mendoſas eſſe prædictas deſcriptiones; nam luteum florem; & ſcapos tenuiores, ac multifidos: & cacuminum ligulas illas, folliculares Iſatis habet ſatiua, non ſylueſtris: continetur in iis ſemen nigrum, ſimile Git: caule ſupra cubitos duos alto, non, vt quiddam dixerunt, cubitali tantum: ſylueſtris nigriora fert folia: caulicu-

lum

lum minorem, craſſioremque: florem purpureum, aut cæruleum: fructu aſpero, cruciformi: ſemen incluſum foliis puſillis, & aſſidue per interualla quinis. hoc modo legentibus, vt Hermolaus legit, noſtrum Glaſtum ſatiuę Iſati adamuſſim quadrabit. ſylueſtris autem ea planta fuerit, quæ vulgo herba Sancti Antonij vocatur ob effectum; nam eius ſucco vlceratæ partes illitæ tetrum colorem cõtrahunt ſpecie ignis ſacri, quod quidam ad extorquenda munuſcula mendicantes efficiunt. Eiuſdem radiculæ fibroſæ, manu cõtrectatę dolorẽ dentium leuant: nam reuellunt cutem rubefacientes, ſed colore tetro inficiunt. Herba in ſyluis naſcitur: pluribus ab eadem radice caulibus, ramoſis, cubitalibus, ſubrubentibus: folia Glaſto breuiora, rotundiora, ac nigriora: flores purpureos, Leucoio ſimiles: folliculos per interualla paruos, quatuor, aut quinque, oblongos, quaſi crucem conſtituentes, hirſutos, ſiliquam paruam continentes: ſemine intus Glaſti: floret in Autumno. Plinius vtramq; inter Lactucas ſylueſtres recenſet; cum aptius inter Braſſicas ſylueſtres numerari debuiſſent. Tertiam inter eas facit naſcentem in ſyluis, quam Gręci Iſatim vocant: eamdem videtur alibi intellexiſſe, cum inquit: In Gallia Glaſtum vocant; ſimile Plantagini, quo Brittanorum coniuges, nuruſque toto corpore oblitæ, quibuſdam in ſacris nudæ incedunt, Aethyopiam colorem imitantes: quamuis & hæc poſſint conuenire ſatiuæ Iſatis de qua inquit: inter Lactucas ſylueſtre, quarto genere infectores lanarum vtuntur, Glaſtum vocant; ſimile erat Lapatho ſylueſtri foliis, niſi quod plura habet, & nigriora.

CAP. LXI.

SINAPI, quæ & Sinapis appellatur, prouenit lætiſſime in aggeribus ſata, vbi eruta nuper terra fuerit: caulem fert tricubitalem, multis ramis: folia Rapę, latiora: floſculos luteos: ſiliquas membranoſas, breues, ſurſum ſpectantes, refertas multo ſemine, tenui, rotundo, fuluo, linguam vrente: radice conſtat tenui, & lignoſa. Altera ſylueſtris minor: anguſtioribus foliis, vt Rapæ ſylueſtris, ſcabris, cæteris eiſdem. Tertia folio conſtat laciniato, Erucæ modo, ſed ſcabro, & ſubcandido: caule cubitali: floribus luteis: ſiliquis in latera inclinatis: ſeminibus ex flauo candicantibus, maiuſculis: ſeritur in hortis: vulgo Rucam vocant. huius ſemen muſto iniectum, ebullitionem prohibet, & dulcedinem conſeruat. Plinius eadem tria genera oſtendit his verbis: vnum gracile: Alterum Rapi foliis ſimile: Tertium Erucæ: ſemen optimum Aegyptium. Athenienſes Napy appellauerunt: ſic Galenus appellat, Paulus, & Aetius. Dioſcorides vtroque modo vocat; at neque deſcribit; neque differentias aſſignat. Theophraſtus ſuccum acrem tribuit:

buit: ſemen in ſiliqua, è cuius ſatu exit die quinto: Medici ſemine vtuntur ad extrahendum ex alto: in condimentis quoque aſſumitur cũ Sapa.

CAP. LXII.

ERVCA herba in acetariis aſſumitur cruda, ſapore acri, & iucundo; ideo ſeritur in hortis: folia fert læuia, oblonga, vtrinque laciniata; raris foliorum ſegmentis. diſtant magnitudine; nam quædam latiore conſtat folio: caule cubitali: floribus candicantibus, maculoſiſque: ſiliquis Sinapi maioribus: Altera fruticoſa: anguſto folio, minus laciniato: pluribus cauliculis, ſemicubiti altitudine: flores fert luteos: ſiliquas tenuiores: tota acrior exiſtit. Quoddam genus ſponte naſcitur in parietibus & maceriis; frequens in agro Vrbeuetano: foliis maioris Erucæ, ſed hirſutis: caulibus dodrantalibus: floribus albis: ſiliquis Rapi ſimilibus, hirſutis: tota planta à tertio genere Sinapis diſtat ſolum paruitate, & florum albedine. Dioſcorides Euzomon græcè appellat: vnum domeſticum tradens, quæ largiore cibo cruda ventrem concitat: Alteram ſylueſtrem, cuius ſemine in Iberia pro Sinape vtuntur; eſt enim multo acrius domeſtico, & vrinam vehementius impellit: at neutram deſcribit; ſolum ex attributis circa aliarum plantarum comparationem colligere licet: Erucæ folia laciniata eſſe, eo modo quo diximus. Theophraſtus meminit ſatiuæ inter olera: radicem tribuit lignoſam; & ſatam celerrime prouenire. Plinius de Eruca inquit: tantam ineſſe in condiendis obſoniis ſuauitatem, vt Græci Euzomon appellauerint: æſtate vel hyeme facillime naſci: frigora contemnere: diuerſæ naturæ eſſe quam Lactucam, concitatricem ſcilicet Veneris. Idcirco iungi fere illi in cibis. eſſe & ſylueſtrem.

CAP. LXIII.

QVODDAM genus Erucæ in marittimis naſcitur, locis harenoſis: foliis craſſis, pulpoſiſque, varie diuiſis, aliis, vt Rhaphani, aliis Erucæ, aliis anguloſis tantum: caules fert humi procũbentes: ſiliquas craſſas, & breues, anguloſaſque: hæ cum exaruerint, decerptæ calculum renum frangunt, & vrinam impellunt, puluiſculo earum poto.

CAP. LXIIII.

IRIO paſſim in ruderibus naſcitur, & circa ſemitas: caule cubitali: ramis ad latera tendentibus, & deorſum inflexis, fractu contumacibus: folia fert latioris Erucæ, minus laciniata, ſubhirſuta: flo-

floſculos exiles, luteos, circa ramos frequētes: ſiliquas tenuiſſimas, ſubnigras, ramis hærentes, in quibus minuta ſemina continentur, valde flaua, & acria, valde efficacia ad vrinam impellendam: Altera eſt amplior tum foliis, tum floribus, ac ſiliquis; ramis erectioribus: peregrina apud nos: Tertia parua, acrior, non niſi iuxta parietes reperta: cauliculis dodrantalibus, folioſis: breuiori folio, fere triangulo: ſiliquas fert non in extremis ramis, vt cæteræ, ſed inter folia. Dioſcorides Eryſimum vocat, iuxta vrbes, rudera, hortoſque: foliis Erucæ ſylueſtris: cauliculis in lori modum lentis, & obſequioſis: floribus luteis: ſiliquis in cacumine gracilibus, corniculatis, vt Fęnogræco: ſemine Naſturtij, exiguo, vrentis guſtus. Plinius Irionem à Græcis Eryſimum vocatum eſſe inquit; fruticoſum: foliis Erucę, anguſtioribus paulo: ſemine Naſturtij. Quoniam autem aliud eſt Eryſimum apud Theophraſtum, inter fruges, vſurpatum in cibis, cuius & Galenus mentionem facit, Plinius tanquam eandem plantam accepiſſe videtur, cum inquit: Irionem Seſamę ſimilem eſſe inter fruges, ſed medicaminibus potius annumerandum, quam frugibus.

CAP. LXV.

HERBA Sancti Alberti vulgò appellatûr quædam Irioni ſimilis: caule ſtriato, recto, cubitali, altiorique: foliis magis laciniatis, lęuibus: floſculis luteis, in ſummis ramulis rectis: ſiliquas fert grandiores, ac firmas, in quibus ſemen ſimile prędictis: eo vtuntur ad fiſtulas.

CAP. LXVI.

ACCIPITRINA vulgò appellatur: foliis minutiſſime diuiſis, Abſinthij Santonici modo, ſubcandidis, & ſubhirſutis; vnde quidam inter Abſinthij genera collocauerunt; non tamen amaritudo ineſt, neque odor: ſapore ſubaſtringente: caulem fert tenuem, rectum, cubitalem; ramulis rectis; quibus ſummis tenuiſſimi ſunt floſculi, palleſcentes; ac ſiliquę longiſſimę, tenuiſſimęque: ſeminibus flauis, vt Irionis, minutiſſimis, quæ laudantur ad lūbricos necandos. Altera huic ſimilis: foliis craſſius diuiſis, ad Naſturtium accedentibus, minoribus: floſculos fert candidos; ſiliquas prælongas, & tenues: oritur in incultis.

CAP. LXVII.

QVAEDAM cauliculo ſimplici conſtat, vltra dodrantem; in quo folia vſque ad medium ſine pediculo hærentia non laciniata, vt reliquis, ſed tantum in ambitu ſerrata, dorſo in curuo, vt Del-

phinium ob id dici poſſit, ſubhirſuta: in cacumine floſculi inſunt candidi, & ſiliquæ longiſſimæ, numeroſæ, rectæ, tenues; in quibus minuta ſemina: oritur in aſperis, ſed tamen riguis. Dioſcorides Delphinium ſic deſcribit: ſurculos emittit ab vna radice ſexquipedales, aut maiores; à quibus folia exeunt parua, tenuia, diuiſa, prælonga, quæ Delphinorum effigiem repreſentant; vnde tractum nomen eſt: flos Violæ albæ ſimilis, purpureus; ſemen in ſiliquis Milio proximum, quo non aliud vtilius bibi poteſt à ſcorpione percuſſis. hęc deſcriptio pręter floris deſcriptionem optime quadrat; idcirco aliam oſtendimus flore purpureo, ſpecioſo, qui & Hyacinthus nominatus eſt.

CAP. LXVIII.

SISYMBRIVM Aquaticum, quem vulgò Creſcionem vocant, in riuulis fontium naſcitur: denſo frutice: caulibus infirmis, & concauis: foliis rotundis, læuibus, appendicibus quibuſdam, ſubrotundis, vt Erucę: guſtu acri: flores in ſummis ramulis fert paruos, candicantes: ſiliquas Erucæ. aſſumitur in cibis vt Eruca. Efficax ad vrinam mouendam, etiam extrinſecus impoſita. Quædam non abſimilis oritur in ſicco: tenuioribus foliis, & ſimplicioribus cauliculis. Dioſcorides vnum quidem Siſymbrium Mentę affine tradit, de quo nos proprio loco agimus. Alterum de quo hic agitur: Cardamine inquit cognominatur ob Naſturtij ſaporem; gaudet riguis, in eiuſdem locis proueniens, vbi Sion: folia primum rotunda ſunt, adulta Erucę modo finduntur: aſſumitur in cibis crudum. Plinius de eodem inquit, quod in riguis naſcitur: ſimile Naſturtio eſt, ſed hanc ſimilitudinem Dioſcorides in ſapore tantum notauit.

CAP. LXIX.

DVAE in aquis, aut certe riguis naſcuntur, prędictis affines: floſculis luteis, in ſummis ramis: ſed ſiliquis breuiſſimis: quarum altera caule, & folio conſtat ſubrubente, oblongo, non inciſo, tantum anguloſo: Altera fruticoſior; folio Erucæ modo, laciniato, frequentibus diuiſuris, ſingulis foliorum partibus ſerratis, ſpecie Tanaceti Siſymbrium ſylueſtre vocemus.

Na-

CAP. LXX.

NASTVRTIVM, vulgo Maſtorſium, ſeritur in hortis pro olere; nam crudum Erucę modo venit in cibos, acri ſapore: caulis ramoſus eſt, cubitalis, & amplior, ſubcandidus, lęuis: folia fert inferne varie ſciſſa, tenuibus, longis & raris ſegmentis, mollia; ſuperne autem indiuiſa, anguſta, & oblonga: floſculos candidos circa ſummos ramulos: fructus rotundos, ac depreſſos, ſinu ſeminis vtrinque conſtituto: ſemen flauum eſt, exurens, copioſum. hanc tanquam notam non deſcribunt authores; tantum ex attributis hinc inde colligere licet aliquas nothas. Cardamon Gręci vocant. Galenus viride inquit venire in obſonia cum pane; quoniam eius mordacitas humiditatis admixtione moderata eſt, non exurens, vt quando ſiccum eſt; ſemen quoque adurens, vt Sinapis. Dioſcorides Naſturtio comparat Iberidem foliis, & radicibus duabus: Eryſimum ſemine flauo; Siſymbrium aquaticum ſapore acri. Theophraſtus innuit ſatiuum eſſe, cum inquit: exire à ſatu die quinto: ſemen autem vetus celerius prouenire: conſtare acri ſucco. Plinius duo genera tradit: album: & nigrum; ſed nequaquam deſcribit; meminit & ſylueſtris; cuius effectus maior ad omnia. ex omnibus his colligere licet, præter Naſturtium à nobis deſcriptum, quod album Naſturtium à Plinio vocatur, eſſe & alia genera. Animaduertenti autem mihi ſimilitudinem Iberidis, quod Naſturtium ſylueſtre appellatum eſt, in foliis & radice cum Naſturtio, non ſatis conuenire cum albo Naſturtio, viſum eſt nigrum Naſturtium eſſe eam, quam inter Erucas deſcripſimus minorem, acrioremque: flore luteo; nam folia eius anguſta, & oblonga, vt Iberidis, aſſumiturque in obſoniis per ſe cum pane, vt Galenus notat: nec video apud antiquos, inter Erucas recenſeri: vnius enim tantum meminerunt inter ſatiuas.

CAP. LXXI.

IBERIS paſſim in ruderibus, & iuxta ſemitas naſcitur, fruticoſa: pluribus ab eadem radice caulibus, lignoſis, cubitalibus: folia prope radicem paruę Erucę ſimilia, circumſerrata, ſuperne autem indiuiſa, anguſtioraque: floſculi in cacuminibus ramulorum tenuiſſimi, candidi; & fructus Naſturtij longe exiliores; ſemine vix conſpicuo, ſubnigro; radix lignoſa, aliquando ſimplex, aliquando bifida, odore acri. Dioſcorides Iberidem alias Cardamanticem appellari inquit: naſci in incultis: foliis Naſturtij in uere, virentioribus: caule cubitali, aut minore: florem in æſtate fert lacteum, quo tempore efficacior eſt: radi-

ces duas, Naſturtio ſimiles, calfacientes, & adurentes. Apud Galenum in curatione doloris Iſchiadici legitur elegans deſcriptio ex Damocrate carmine conſcripta in hanc ſententiam. Iberis dicta à regione, in qua ſanatus Medicus, herba frequens vbique iuxta muros & vetera monumenta, ac vias, ſemper vireſcens; ſed vere foliis Naſturtij maioribus: caulis cubitalis, paulo maior, vel minor: à quo æſtate pendent folia vſque ad multam hyemem, donec gelu pereant: flos æſtate lacteus: ſemen exiguum, vt vix cerni poſſit: radix odore acerrimo, vt Naſturtium. hæc tuſa in magna copia (difficulter autem tunditur, ęſtate & recens, nam tunc fortiſſima) cum modica axungia adhibetur toti cruri, & maxime coxendici; ſinitur per quatuor horas in viris, minus in mulieribus, deinde aufertur, & crus in balneo ponitur, poſt inungendum ex oleo & vino, ac demum terſa pinguedine, & ſudore, tegendum molli lana, vt æger ambulet, & ſuis pedibus obeat munia: ſi opus fuerit, repetendum poſt dies viginti, ſic ſanari inueteratos dolores capitis, aut in quacunque corporis parte. Plinius eadem ex Damocrate refert. Putat Galenus eamdem cum Lepidio eſſe, quod & Agriocardamon, ideſt ſylueſtre Naſturtium appellatum eſt, ſed apud Dioſcoridem diuerſa earum mentio reperitur.

CAP. LXXII.

LEPIDIVM, vulgo autem herba Piperis vocatur: ſeritur in hortis; nam folia ob Piperis guſtũ in condimentis expetuntur: caulis eſt candidus, ac lęuis, rectus, cubito altior: folia lata, in acutum deſinentia, Lauro grandiora, ſed in ramis graciliora: floſculos fert in æſtate candidos, veluti in coma; & fructus tenues Iberidi ſimiles: radicem Rhaphani ſylueſtris, acrem. Plinius ſcribit peregrinum fuiſſe: ſeri à Fauonio, dein, cum fruticauerit, iuxta terram præcidi, tunc runcari, ac ſtercorari: hyemis impatientiſſimum: exit & in cubitalem altitudinem; foliis Laurinis, ſed mollibus: vſuſque eius non ſine lacte. Dioſcorides tanquam notam non deſcribit; herbulam inquiens eſſe, quæ muria cum lacte conditur: vis foliorum acris, & exulcerans; Iſchiadicis præſentiſſimum remedium: lepras quoque tollit; vnde forte Lepidium appellata; quia lepidas ideſt ſquamas leproſorum auferat; ex quibus patet, hanc diuerſam eſſe ab ea, quam Iberidem vocauit; nam Iberidi vires in radicibus; Lepidio in foliis; huius præterea vſus in cibis; Iberidis nequaquam. error autem putantium eaſdem eſſe fluxit ex communitate nominis, & virium. Paulus Aegineta rem aperuit inquiens. Iſchiadicos in totum reſtituit ſanitati Iberidis herbæ vſus, quam Lepidion quoque, alij Naſturtium appellant. Quæ vero apud nos fruticoſa naſcitur: foliis Lauri ſimilibus, & multo amplioribus reſpondere, multa experimenta teſtan-

teſtantur, non ſolum in coxarum, ſed in aliis quoque diuturnis affecti-bus, & quæ ſequuntur. Golumella Lepidij duo genera facit: ſylueſtre: & ſatiuum. forte Iberidem pro ſylueſtri accipiens. Solum anſam dubitandi præbet, quod Dioſcorides Lepidium herbulam dixit eſſe, quod Iberidi magis quam Lepidio conuenit. ſed tamen Dioſcoridis Lepidium idem eſſe cum Plinij & Pauli Lepidio, ac longe differre ab Iberide colligi poteſt ex Draba, cuius folia Lepidio comparantur à Dioſcoride.

CAP. LXXIII.

DRABA peregrina eſt apud nos: breuior Lepidio: foliis quoque minoribus, candicantibus, in ambitu læuiter fimbriatis, Lauri modo: floſculos candidos, in ſummis ramulis latam quandam vmbellam conſtituentibus; fructus Lepidij: ſemina nigra. Dioſcorides inquit: herba ad cubiti altitudinem aſſurgit, tenues ſpargens ramos, & ex vtroque latere folia ceu Lepidij, molliora. (Græce ἁπαλώτερα, quod etiam ſignificat tenuiora) & candidiora: in cacumine vmbellam Sambuci gerit; candidis floribus: huius ſemine arido in Cappadocia pro Pipere vtuntur; herbam autem cum ptiſana incoquunt. reperitur eadem deſcriptio alibi apud eumdem Dioſcoridem ſub nomine Arabis, vt habet Hermolaus.

CAP. LXXIIII.

BVRSA Paſtoris vulgò appellatur herbula, paſſim in ruderibus, & viis proueniens: foliis ab radice ſtratis, digiti longitudine, ſectis Erucæ modo, ſed prope pediculum integris: cauliculum fert tenuem, ſemicubitalem, in quo pauca foliola, nequaquam ſecta: floſculi in ramulorum cacuminibus candidi: fructus triangula figura compreſſi, in ſummo ſinuati ſpecie gemini marſupij; vnde nomen traxit: in his ſemina exigua, & flaua continentur, ſapore ſubacri; at herba tota inſipido ſapore conſtat, & glutinoſo, celebris ad ſanguinem ſiſtendum, & fluxiones repellendas, ſucco poto in ſputo ſanguinis, & diſſenteria; trahitur & ſuper nares ad ſanguinem inde fluentem, herba ex aceto trita, & carpo adhibita: ſiſtit fluxum ſanguinis, & rigorem tertianæ compeſcit: illinitur Eryſipelati, & incipientibus inflammationibus, & vulneribus recentibus. Apud antiquos inter Thlaſpi genera numeratur, vt paulo mox patebit.

HVMI-

CAP. LXXV.

HVMILIS quædam herbula affinis Burſę Paſtoris, copioſa in Sicilia, & in Plumbinenſi ſecus vias: ramulis dodrantalibus, multis, humi procumbentibus: foliolis Thymi, rotundioribus, candicantibus, ſubhirſutis: floſculos fert tota hyeme candidos, veluti in capitula aceruatos in ſummis ramulis, odore quaſi ſimillimo fauo mellis: fructus minutos, Iberidi ſimiles: Planta inſipido ſapore conſtat, vt Burſa Paſtoris.

CAP. LXXVI.

THLASPI folia fert ab radice Iberidi ſimilia, longiora, ac ſimiliter diuiſa, in caule autem ſolum anguloſa, pollicis latitudine: caulis prope cubitalis, ramis in ſummo tenuibus, paruis floſculi candidi in cacuminibus: fructus ſpecie & magnitudine Naſturtij, in extremo diuiſi: ſemina intus ſubrotunda, nigricantia, acria: naſcitur in agrorum aggeribus. Quoddam genus in Monte Sancti Iuliani in Piſano oritur: floribus luteis: fructu lato, ac valde depreſſo, diuiſo ſpecie duorum nummorum. Dioſcorides inquit: herbula eſt anguſtis foliis, digiti longitudine, in terram conſternatis, in ſummo ſciſſis, ſubpinguibus: caulem emittit tenuem, duorum dodrantum, paucis adnatis; circa quem totum fructus eſt modice latus in extremo, figura Diſci, ſeu Lenticulæ, ſed confractus; vnde nomen aſſumpſit: in quo ſemen continetur ſimile Naſturtio: flos ſubalbidus: oritur in ſemitis parietibus, & aggeribus; ſemen acre excalfaciens. hæc deſcriptio partim oſtendit noſtram Burſam Paſtoris, quę & Capſella dicta eſt, inter cętera nomina Dioſcoridi aſcripta: nam folia in cacumine diuiſa; & fructus in extremo lati, ei plantæ magis conueniunt. At figura Diſci confracti, iis, quæ hic deſcriptæ ſunt, magis congruunt. erat autem Diſcus apud antiquos, quoddam luſorium inſtrumentum, figura lenticulari, quod qui longius proieciſſet, victor erat; hodie Rulla vocatur, lignea rotula, quæ filo circumducta, & proiecta, longius rotundo plana tranſigit. Galenus in cenſu Theriacæ, duo genera ſeminis nouit; vnum colore inter luteum & flauum, figura rotundum, adeo exiguum, vt ſæpe Milio cædat, quod è Creta affertur: cuiuſmodi etiam vbique naſcitur, hoc tanquam infirmum monet in Theriaca non recipiendum: Alterum præſtantius ex Cappadocia allatum, quod ad nigredinem quamplurimum inclinat, figuramque non exacte rotundam habet, & magnitudine antedictum per multum ſuperat, & ab vno latere paruam quandam veluti compreſſionem præſefert, vnde & nomen obtinuit, prouenit autem vtrumque in

Cap.

Cappadocia quamplurimum: ſed quod peculiariter in Sauro naſcitur, nec Cretico, nec paſſim naſcente ſimile. ex hac Galeni hiſtoria colligere licet Burſam Paſtoris eſſe Thlaſpi deterius, quod vbique naſcitur. Nigrum autem melius, quale hic deſcriptum eſt.

CAP. LXXVII.

THLASPI Creticum appellatur herba, quæ etiam apud nos reperitur locis aſperis in monte Sancti Iuliani; ſurculis dodrantalibus: foliis anguſtis, indiuiſis, ceu Lini: capitula fert cacuminibus: in quibus flores ſtipati, ſubrubentes: & fructus in eodem capitulo ſtipatos, profundiori ſectione, quam Thlaſpi nigrum: ſeminibus intus flauis, amaris, & acribus: herba quoque amara eſt. Galenus meminit Cretici Thlaſpeos, vt patuit in ſuperiori mentione.

CAP. LXXVIII.

THLASPI magnum Rafanus montanus vulgò appellatur; radix craſſa, guſtu Rafani, acerrimi ſaporis: oritur in montibus: ſeritur autem in hortis radice; nam præciſa etiam in partes paruas germinat; ineunte vere foliola exeunt ab radice, ſubrubentia, & ſciſſa in extremo: mox caulis cubito breuior, rectus, paucis ramulis; quibus ſummis floſculi candicantes inſunt: & fructus bifurcati, ac depreſſi vt cæteris: poſtquam caulis inaruerit ab eadem radice, ſed altero principio folia exeunt magna, qualia Hippolapathi, ſerrata, & aliquando in extremo ſciſſa. Dioſcorides ex Crateua deſcribit: foliis latis: radicibus magnis: vtile Iſchiadicis. recentiores medici Rhaphanum ſylueſtrem putantes Radici vires tribuunt ad flatus laxandos: vrinam mouendam, & calculum renum, & veſicæ frangendum. diſtillant & aquam ex radicibus ad vſus prædictos. Germani radices tritas in condimenta recipiunt.

CAP. LXXIX.

DORELLA vulgo appellatur, ſemen aurei coloris, exiguum, & in rotunditate oblõgum, acre, oleoſumque; quod pręcipue olei gratia ſerunt in Gallia: caulem fert rectum cubitalem, ramoſumque folijs Thlaſpi nigri, maioribus, ac leuioribus, floſculos fert candidantes: fructus non depreſſos, ſed orbiculatos, in acutum deſinentes, ob ſeminis vero ſimilitudinem cum Seſama, & olei hubertatem, à multis aſſumpta eſt pro Seſama, oleumq; Seſaminũ ex hoc ſemine petũt,

CAP. LXXX.

VIOLA alba, quæ & Matronalis cognominatur: colitur floris gratia: flos eſt odoratus inter primos vernos. Planta fruticoſa: caule craſſo, duro, circa duos dodrantes: ramos fert in cacumine, vt Braſſica: folia digitali longitudine, candicantia, ſubhirſuta, quæ prope radicem anguloſa, ac latiora: flores ſummis ramulis plures, ſpecioſos, candidos, aut rubentes, aut ad purpuram inclinantes, aut varios, maculis in albo rubris: extant & luteæ ramoſiores: viridioribus foliis, anguſtioribuſque: ſiliquas ferunt longas, & anguſtas, ad ſeptũ cõpreſſas contrario modo quam in Naſturtio & Thlaſpi: in iis ſemina rotunda, in tenuitatem quaſi foliaceam compreſſa: radix lignoſa. Græci Leucoion vocant, quaſi albam violam, comprehẽdentes eodem nomine & luteas, & cæteras prædictas. Theophraſtus inquit; florum prima emicat, vbi cælum clementius nondum exacta hyeme plurimum durat. differentiam habet in flore; cum color earum varietur. Diſtat à nigra tum in aliis, tum ratione plantæ ipſius, in caule tantum foliata, non latifolia, non multa radice conſtat: Vita eius anni maxime tres, ſeneſcens diminuitur, & candidiores aſſidue flores fert. Aliam idem Theophraſtus habet inter Bulbacea, de qua ſuo loco dicendum eſt. Dioſcorides tanquam notam non deſcribit: eſſe differentiam in flore; nam aut alba, aut lutea, aut cærulea, aut purpurea: lutea autem ad Medicinæ vſum optima: nam ducit menſtrua, ſecundas, & fætum flos ſiccus feruefactus in ſeſſione: efficacius eadem præſtat ſemen potum: nam abortum facit: ſed Cæruleum Leucoion in hoc genere hactenus non viſum, à ſolo Dioſcoride poſitum, niſi ſuperfluum fuerit id verbum: At Cyanus flos, quem forte intellexit, alio loco eſt explicandus. Plinius trium tantum colorum meminit, purpurei, lutei, & albi; nam de cyano ſeorſum à Leucoio agit: Leucoium ſerunt omnes plantis, vt olus. At reliqua Violarum genera ab eodem poſita non pertinent ad hunc locum. Arabes vocant Cheiri; vnde oleum paratur Cheirinum vteri doloribus valde vtile: diuerſum à Iaſmino Dioſcoridis, quod è floribus albis violæ parari ſcribit, de quo nos in Gelſimino.

CAP. LXXXI.

EXTANT & ſylueſtres, vt plurimum ſine odore: oriuntur in montibus, albæ, & purpureæ: foliis anguloſis, & breuioribus quam ſatiuæ: cauliculis dodrantalibus; harum flores noctu magis redolent quam interdiu: idcirco iure Heſperis inter has conſtituatur apud

Theophraſtum,quam inquit appellatam à nomine eſſe; quia noctu plus redoleat, quam interdiu. purpurei floris quandam vidi admodum puſillam,non excedentem quatuor digitos, in gracilibus naſcentem: lutei vero coloris quædam in montibus naſcitur: foliis rotundioribus: multis ramis, fruticoſa, dodrantalibus ſiliquis capitulorum modo extuberantibus, rotundis.

CAP. LXXXII.

LVNARIA græca vulgò appellatur planta in Alpibus locis, vmbroſis: cubitali caule,ramoſo: foliis latis, & rotundis,in acutum deſinentibus, circumſerratis, ſubaſperis: in ſummis ramis flore purpuraſcente, Leucoio ſimile, ſuaui odore: ſiliquas fert latiſſimas,in foliaceam tenuitatem compreſſas, ſubrotundas, pendulas: paucis ſeminibus,Lentis magnitudine,nigris. Altera inodora: foliis oblongioribus,ad Vrticam accedentibus. Tertia floſculis luteis: tecticaulis, candicans: foliis oblongis, latitudine pollicis,hirſutis, vt Verbaſci: ſiliquas fert multas,ſurſum ſpectantes,paulo anguſtiores prædictis: ſemina ſpecie & colore Cimicum; peregrina apud nos. Quarta fruticoſior, & breuior prouenit in nudis ſaxoſis, copioſa in Montacuto, iuxta lapidem nigrum; quod multum Amianti nigri complectitur: in alia terra reperire non licet hanc herbam: ceſpites ſunt lati: cauliculis duris, dodrantalibus, candicantibus, aliquando ſubrubentibus: in quibus frequentia foliola, ceu Thymi,rotundiora, candicantia: floſculi exiles, in ſummis ramulis copioſi,lutei: fructus rotundi,& compreſſi, figura Lentis,palleſcentes: in quibus ſemina flaua,exigua, ſimili modo compreſſa. Dictæ ſunt Lunariæ, quia fructus figura lunæ non falcatę, ſed prope completæ conſpiciuntur. Alia tamen à recentioribus Lunaria accipitur,quæ minor,aut racemoſa cognominatur, alio loco explicanda. confidunt in his Chimici coagulari poſſe argentum viuum ſpecie argenti. Inter has videtur eſſe Alyſſon Dioſcoridis,inquit enim: exiguus eſt frutex, ſubaſper (additur in quibuſdam vnicaulis) foliis rotundis, iuxtaq; fructus duplicibus,ſcutulis ſimiles; in quibus ſemen continetur,modice latum: oritur in montibus & aſperis. Dicta eſt Alyſſon; quia commorſos à cane rabido defendit à rabie; ſi tuſa herba adalligetur morſui. Decoctum eius potu diſcutit ſingultus, qui ſine febre. Vitia cutis & lentigines in facie delet trita cũ melle:habetur amuletũ aduerſus maleficia, ſi in domo maneat appenſa. Aliam vero Plinius pro Alyſſo accipit,quã inter Rubias oſtendimus. Aliam Galenus,quam inter Marrubij genera explicabimus. Quod vero Dioſcorides ſcribit de ſuo Alyſſo: fructum ferre duplici clipeolo ſimile, lunariis prędictis optime conuenit;nam &

Peſte antiquis Lunatę dicuntur, vt apud Virgilium, lunatis agmina pellis. Duplex autem clipeolus videtur; quia ſiliquæ duo valuula, figura clipeoli abſcedunt relicto ſepto membranaceo, cui hærent ſemina.

CAP. LXXXIII.

ALLIARIA vulgo appellatur; quia folia odorem Allij præſeferunt: oritur in ruderibus opacis, læto ſolo: caulibus bicubitalibus, lęuibus; foliis latis, vt Lunariæ gręcę, rotundioribus, criſpis: floſculos in ſummis ramis fert candidos: & ſiliquas longas, ac rotundas: in quibus ſemina nigra continentur. laudatur ad vlcera cancroſa & maligna; foliorum ſucco & puluere: ſemen ad vteri ſtrangulationes confert ad motum emplaſtri modo.

CAP. LXXXIIII.

CARARA vulgò appellatur herba in aggeribus, & ſecus vias: ramis humi ſtratis, dodrantalibus, circa radicem multis: folia fert diuiſa Naſturtij modo, aut Coronopi, læuia: & in foliorum alis racemulos oblongos; in quibus floſculi candicantes: & fructus rotundi, ac depreſſi, valde duri, aſperique: ſemine intus flauo, ac depreſſo.

Finis Libri Octaui.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER NONVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE terna ferunt ſemina ex eodem principio, nuda quidem, pauca admodum hucuſque comperta ſunt; nam pręter Rutam ſylueſtrem, & Thalietbron, aliam reperire non licuit: cor in iis eſt extra. Quæ autem terna in conceptaculis ferunt, plura ſunt, vt Thithi malorum genera: in magno autem numero ſunt, quę in triquetris conceptaculis plura ferunt ſemina, vt Cõuolũuli, Hypericum, & Bulbacea omnia, quorum cor infra ſitum eſt.

CAP. II.

RVTA ſylueſtris, in officinis autem Armel vocatur: herba in montibus: virgas fert plures ab eadem radice, cubito altiores, rectas, virentes, læues, rotundas, ſimplices: folia in geniculis multipartita Rutæ modo latiora, ſed quæ ab radice rotundiora ſunt, ad Aquilegiam accedentia: in cacumine ramulos fert: copioſo flore, lanugineo, albo: fructus ternos in ſingulis apicibus ſubcandidos, triangulos, deorſum inclinatos, vt in Glaſto: intra corticem ſemen continetur, oblongum, & nigrum, guſtu Pineę nucis, cum perfectum eſt; ſed viride amarum, & graui odore, vt tota planta: radices multæ & fibroſæ, intus buxeo colore, exterius nigræ. Altera humilior: minutioribus foliis: flore pallido in coma magis ſoluta; ſemina in ſingulis apicibus terna inuicem farcta, ſurſum ſpectantia, ſpecie ſeminis Cicutæ, colore ſubruffo, ſapore, cum perfectum eſt, non inſuaui: quidam Cicutam Athenienſium vocant; quia ſuccus lætalis eſt, & ſoporiferus, & ſemen Cicutæ ſimile. hinc factum eſt, vt nomen Armel cum Cicuta confuſum ſit apud Matthęum Syluaticum, qui diſtinctionis gratia aſpirationem adiungit Harmel vocans pro Cicuta. Dioſcorides de Ruta ſylueſtri inquit: eo nomine appellari, quam in Cappadocia & Galatia Aſiæ Moly vocãt. quidam

Harmala: Syri Beſaſa: frutex eſt ab eadem radice plures virgas ferens: folia multo longiora, & molliora, quam Rutæ alterius, graui odore: florem album in cacumine, & capitula paulo maiora domeſticæ, ex tribus maxime partibus conſtantia: in quibus ſemen triangulum, ſubrufum, maxime amarum in guſtu, cuius eſt vſus: perficitur autem in Autumno: cum Moly ſimilitudinem quandam habet; quia radice conſtat nigra; flore autẽ albo: oritur in collibus, & lęto ſolo. ad hebitudinem viſus ſemen illinitur, ex melle, vino, felle gallinaceorum, croco, & ſucco Fæniculi. Arabes ad multa alia laudant: craſſos, & lentos humores incidit, & per vrinas pellit: atram bilẽ, & pituitã per inferna purgat: efficaciſſimum remedium ad comitiales; extat & medicamentum Diabeſaſa, ſeu Diharmala ad anginas apud Alexandrum Trallianum: excitat id ſemen vomitiones, vt vini inſtar ebrietatem parit; confert iis, qui amoris cauſa inſaniunt; ſoporem gignit pondere drachmæ dimidię vſque ad drachmã vnam in potu. Alia tamen oſtenditur, cui magis conueniunt Rutę capitula, Harmel Conſtantinopolitanũ appellatur, de qua alibi dicẽdum eſt.

CAP. III.

THALIETHRON in Hetruria vulgo Verdemarcum appellatur: oritur in agrorum aggeribus, & campeſtribus, lęto ſolo: virgis rectis, cubito altioribus: foliis tenuius ſciſſis, quam Armel, fragmentis aliis, vt Capilli veneris; aliis vt Roſmarini, virentioribus, duzioribuſque: hęc nitore quodam ſplendent: flores herbacei in longiore coma, ac prędenſa inſunt: & ſemina exiliora prędictis: tota graue olet, & inſuauis eſt guſtu vt prędictę: laudatur ad Hydropem, & Lienem tumidum radicis decoctum: quidã folium cum onofrixum matutino exhibent; ducit enim vrinam. Dioſcorides quamuis Thaliethron breuiter deſcribat, non tamen difficile eſt plantã prædictam eo nomine agnoſcere; inquit enim: folia fert Coriandri, pinguiora: caulem Rutaceum, craſſitudine; in quo folia; oritur in campeſtribus: folia illita antiquis vlceribus ad cicatricem perducunt.

CAP. IIII.

TITHYMALORVM genus appellatum eſt, quod lacteo ſucco, & acri abundat; emanat enim id tamquam ab vberibus, decerpto folio, aut caule, aut radice: omnia foliis cõſtant indiuiſis, in ſimplici caule rotundo numeroſis, oblongis; ſummi caules in ramos findun tur, ad minus ternos: quibus aliud genus foliorum ineſt, rotundius, vt plurimum acetabuli figura; vnde floſculus pendet ſummo fructui inſidens.

dens.

dens, veluti Apex, fructus triangulus extra cutaneus, intra cartilagineus: ſemina terna; ſingula in ſingulis alueolis, vt plurimum Viciæ ſimilia: medulla intus molli, & pingui. omnia os incendunt, & facultate purgandi prędita ſunt. differunt magnitudine & paruitate: foliorum figura: aliiſque caulium, & ſeminum, & radicum differentiis. Plinius Tithymalum à noſtris Lactariam, & Lactucam caprinam appellari tradit: eius lacte inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis aſpergatur, apparere literas, quibus etiam alloqui adulteras ſolebant.

CAP. V.

CHARACIAS magnitudine pręſtat: virgis ab eadem radice multis, ſæpe pluribus quam vicenis, pollicis craſſitudine, cubito altioribus: quibus folia inſunt longiora quam Oleæ, ſubcandida, & ſubhirſuta: circa ſummas autem virgas coma eſt oblonga, frequentibus ramuſculis, & acetabulis; in quibus floſculi ſunt ſubrubentes; & fructus magnitudine paruæ Fabæ: oritur hæc in aſperis marittimis vtuntur quidam ad piſces enecandos foliis tuſis in vado. Huic ſimilis oritur in montibus: foliis Oleæ: ramis rubentioribus, paucioribus, ac paulo breuioribus. Dioſcorides hoc primum genus Tithymali facit; caules inquit fert ſupra cubiti altitudinem, rubentes, lacteo ſucco, & acri madentes: folia Oleæ, circa virgas anguſtiora, & longiora: radicem craſſam, & lignoſam: comam in cacuminibus ex ramulis iunceis conſtantem; in quibus foliola ſubconcaua ſunt ſimilia pelui, & in iis fructus: oritur in aſperis & montoſis locis. vſus eſt lactis; nam purgat bilem, & pituitam pondere ſcrupuli vnius, cum poſca inferius, cum mulſa ſuperius, ſed fauces exurit, niſi deuoretur illitum cum cera, aut melle decocto: lędit & eos, qui colligunt, pręſertim oculos, faciem, collum, & inguina; ideo aduerſum flatum cauere debent, & manus & faciem oblinire prius ſeuo & oleo cum vino. recens aufert pilos cum oleo illitum; verrucas & formicas ſanat: cauis dentium inditur ad dolorem leuandum, aliaque multa præſtat: folia quoque ſiccata & ſemina, & radix ad purgationes aſſumuntur. Meſues Alſcebram magnum vocat, habens radices rotundas, craſſas, ſpiſſi corticis, denſi, & ponderoſi: reprobatum à Medicis; quoniam abſcindit viſcera. Plinius inquit Tithymali plura genera: primus cognominatur Characias, qui & maſculus exiſtimatur: ramis digitali craſſitudine, rubris, rugoſis, quinque aut ſex, cubitali longitudine, à radice folioſis: pendet in cacuminibus coma Iunci: naſcitur in aſperis marittimis. Theophraſtus de Lactaria maſcula inquit: magnitudine cubitum æquat: folio Oleæ: huius lac, cum vindemia incipit, exprimunt, & præparato vtuntur; purgat inferius.

PALY-

CAP. VI.

PALVSTRIS frequens in paludibus Piſanis, altior, & læuior Characia: caule medio craſſo, aliis tenuibus adnaſcẽtibus, rectis, rubentibus: foliis paulo anguſtioribus, rarioribus, & magis virentibus: radicem fert exterius nigram, intus candidam, craſſam, tenui cortice, qui ob ſucci copiam, facile abſcedit à corpore: comam in cacumine luteam: ſemen Characię. vtuntur quidam cortice radicis pro Turbit; nam valde gummoſus. Actuarius Turpetum nigrum vocat; quam inquit eſſe, radicem Pityuſæ: Album vero Alypiæ. De Pityuſa Dioſcorides inquit: inter Thithimalos à quibuſdam recenſeri, ſpecie differentem à Cypariſſia: caulis ſupra cubiti altitudinem aſſurgit, geniculatus, foliis Piceæ, acutis, exilibus: flore paruo, veluti purpureo: ſemine inſtar Lenticulæ lato: radice craſſa, candida, ſucco referta: alicubi frutex is prægrandis inuenitur: detrahit pituitam, radix pondere duarum drachmarum. Plinius cum honore Pityuſam recenſet fruticem Piceæ ſimilem: flore paruo, purpureo. Quamuis autem hæc non omni ex parte quadrent plantę propoſitæ, vt foliorum tenuitas, ſeminis latitudo, & radicis color, ac floris; non tamen reiicienda eſt à genere Pityuſæ; cum ſcribat Dioſcorides alicubi fruticem eſſe prægrandẽ, vt in hac contingit; ſimilitudo enim foliorum & totius plantę cum Cypariſſia eſt, ſed omnia longe maiora. de parua Pityuſa patebit mox: ſed de Turbit alia eſt ſententia apud Meſuem, & alia apud Serapionem, vt locis propriis oſtenditur.

CAP. VII.

ESVLA in officinis vocatur, in campeſtribus proueniens: caule dodrantali, aut maiore: ramulis tenuibus, à latere exeuntibus: foliis Lini, virentibus, anguſtis, numeroſiſque: coma in cacumine ſubrubente: radice tenui, cortice rubente. vtuntur ruſtici radice in catapotia ad purgandum. Extat quædam paulo maior: longioribus foliis, rarioribuſque: coma pallida; in humidiori ſolo naſcens: in totum herbæ Linariæ ſimilior, vt antequam floreat, non diſtinguatur, niſi lacteo ſucco. Tertia in montibus naſcitur, candidior: foliolis anguſtis; Eſula candida appelletur. harum quædam ad Pityuſam reduci poſſunt, vt ſecunda & tertia: cuius hiſtoriam ſuperiori capite tradidimus; quæ autem primo loco deſcripta eſt; Cypariſſias à Dioſcoride vocatur; caule dodrantali, vel maiore, ſubrubente: ex quo folia exoriuntur Piceę, molliora, & tenuiora, vt in totum Piceam naſcentem amuletur; vnde nomen; candido ſucco madet, ſed hęc ex Pityuſa videntur deſumpta,

quę à ſimilitudine Piceæ denominata eſt. Plinius inquit Cypariſſiam vocant propter foliorum ſimilitudinem; caule gemino, aut triplici: naſcentem in campeſtribus: at quę ſimilitudo foliorum cum Cupreſſo? An naſcentis Cupreſſi folia conſpicua, paulo breuiora Piceæ, aut Iuniperi? Meſues omnes has Alſcebram paruum appellat, habentē radices tenues, & tenuis corticis, quæ ſunt in vſu, præcipue cortex, qui eligitur tenuior, læuior, frangibilior, colore ſubrubente. Serapio Scebram vocat, & Pityuſæ Dioſcoridis accomodat.

CAP. VIII.

ALYPVM in petroſis naſcitur, tractu marittimo: frutex ſurculoſus, multis ab eadem radice cauliculis, tenuibus, palmum altis: foliis Thymi: tenui coma in cacumine, lutea: fructu aſpero, & hirſuto: radice ſingulari, lignoſa, pollicis craſſitudine, cortice craſſo, ſubrubente. Dioſcorides inquit: ſurculoſa eſt herba, ſubrubens: exilibus ramulis: tenuibus foliis: flore molli, lęui, & copioſo: radice Betę, tenui, acri ſucco referta: ſemine Epithymi: gignitur in marittimis. ſemen atram bilem trahit. Actuarius modo Alypum vocat, ſemen laudans ad atram bilem, modo Alypiam: cuius radix detrahit pituitam glutinoſam, & Turpetum album eſt; nam nigrum Pityuſæ radicem eſſe tradit, vt ſuo loco explicatum eſt. Paulus quoque Alypum, & Alipyam rem eamdem ſuis temporibus appellatam teſtatur.

CAP. IX.

MARITTIMVS Thithimalus ſemicubitalis eſt: incuruis ramis, rubentibus: numeroſo folio, ceu Lini, breuiore, & candicante: comam in cacumine fert latam: floſculo palleſcente: fructus exiguos candidos: ſeminibus Viciæ paruis: naſcitur in harenoſis littoribus. Dioſcorides Paralion vocat: naſcitur in marittimis: ramis ſubrubentibus, palmum altis, quinis, ſeniſue, à radice exeuntibus: foliis Lini, anguſtis, paruis, oblongis, inuerſus quoſdam digeſtis, capite in cacumine orbiculato: in quo ſemen vt Eruum vario colore emicat: flos albus: frutex totus cum radicibus lacteo ſucco turget. Theophraſtus marittimum Granum appellari teſtatur: folio rotundo: caule palmū alto: fructu albo, qui demetitur, cū vua nigreſcere incipit, & ſiccatur: potui datur tertia parte acetabuli. Plinius ex Theophraſto tranſcribit, addens ramos rubentes: non variant autem hæ deſcriptiones; nam folium rotundum, de eo, quod in coma eſt, intelligēdum apud Theophraſtum & Plinium. Dioſcorides caput appellauit ipſam comam,

CAP. X.

MYRSINITES peregrina eſt apud nos: ramis ab radice pluribus, humi ſtratis, dodrantalibus, craſſis: folia inſunt pollicis latitudine, figura Myrthi, in acutum deſinentia, non tamen pũgentia, craſſa, colore candicante: coma in cacuminibus, ſimilis maritti-mo; in qua fructus Characiæ ſimilis. Extat quædam in montibus: anguſtioribus foliis; Dioſcorides Tithymalum fęminam eſſe inquit, quam Myrſinitem, & Caryitem vocant, ſimilem Daphnoidi natura: foliis Myrthi, maioribus, firmis, in cacumine acutis, ſpinoſiſque: viticulas ab radice fert dodrantales: fructum alternis annis, Nuci ſimilem, guſtu mordaci: naſcitur in aſperis. Theophraſtus inquit: Myrtaria cognominata, candida lactaria eſt: foliis Myrthi, aculeatis parte poſtrema: ſarmenta in terram demittens, longitudine palmi quæ non ſimul, ſed alternis annis fructificant, alia hoc annos alia poſtero, quamquam omnia eadem radice exorta: loca montoſa deſiderat: fructus Nux appellatur: demetitur, cum Hordeum turgeſcit, purgatus, lotuſque in aqua, ſiccatuſque, datur cum Papaueris nigri duabus partibus, ita vt totum modo acetabuli ſit: Trahit pituitam per aluum. At vero, ſi nucem ipſam placeat dare, tritam dabitur ex vino dulci, aut cum Seſama toſta, torrefactaque comedenda. Plinius eadem fere habet; tantum folia molliora Myrtho tradit, forte comparans cum Myrtho ſylueſtri, cui folia pungentia, & robuſta. ex his patet, quas deſcripſimus ad Myrſinitem quidem referri poſſe; nam cauliculi ſerpunt alternis annis, fructum ferentes: foliolis Myrthi, at non pungentibus; neque fructus præ paruitate Nuci comparari poteſt.

CAP. XI.

ARBORESCENS in ſcopulis naſcitur, & præruptis, copioſius in præcipitio, qui Saltus Ceruię vocatur inter Maſſam, & Petramſanctam; frutex eſt bicubitali altitudine, & ampliore, ligno ſus: vno quaſi caudice in ternos, aut quaternos ramos perpetue fiſſo: foliis circa ſurculos nouellos, longioribus Myrſinite, ac virentioribus: coma lutea: fructu Characiæ. Dioſcorides Dendroidem vocat in petris naſcentem, amplum in ſummo, & multas ſpargentem comas; copioſo ſucco: ramis ſubrubris; in quibus ſunt folia tenuia, Myrtho ſimilia: fructus autem Characiæ ſimilis. Plinius Dendroides inquit, alij Cobion, alij Leptaphyllon cognominant, in petris naſcens, comoſiſſimum ex omnibus maxime cauliculis, rubentibus, & ſemine copioſiſſimum: eiuſdem effectus, cuius Characias.

LA-

CAP. XII.

LATIFOLIVM inter peregrina ſemina, aliquando prouènit in horto Piſano, ſed nequaquam ad frugem vſque; nam hyeme aduentante periit: caulis ſimplex, ad altitudinem duorum dodrantum creuit: foliis alternatim geminis, ſubrotundis, ternum digitorum latitudine, candicantibus, craſſis, ac lanuginoſis, ſucco lacteo & acri manantibus. Aliud apud nos paſſim iuxta flumina oritur: pluribus ab radice caulibus, rectis, cubito breuioribus, rubentibus: foliis latitudine pollicis, oblongis, valde hirſutis: coma in cacumine lutea: fructu hirſuto. Dioſcorides Platyphyllon vocat, Verbaſco ſimilem: eius radix, ſuccus, & folia per inferna trahunt aquas: piſces necat tuſus, & aquæ inſperſus, quod & cætera Tithymali genera præſtant. Plinius Platyphyllon inquit, alij Corymbitem, alij Amygdalitem à ſimilitudine: nec vllius latiora ſunt folia: piſces necat: aluum ſoluit.

CAP. XIII.

CATAPVTIA vulgò dicitur, quam ſerunt in hortis ſpectaculi gratia, nec non & vtilitatis in purgando: planta vno caule aſſurgit, craſſo, cubitali, aliis à latere adnaſcentibus: foliis digitalibus, prælongis, alternatim geminis, crucem quodammodo efformantibus, lęuibus, & craſſis: ramos in cacumine prælongos ſpargit, aſſidue bifidos; in quibus folia Hederę; & fructus in ſingulis alis, magnitudine Nucis Auellanæ, in quibus ſemina effigie grandioris Viciæ, oblonga, colore vario, medulla intus, ſapore nuclei Pinei, ſed fauces paulo poſt incendunt. Qui abhorrent medicamenta, ſumunt nouem grana à cortice mundata bibuntque ex aqua frigida: purgant hæc per ſuperiora & inferiora bilem flauã & pituitam: alij duo folia ex oleo & aceto parata deuorant. Dioſcorides Lathyrim vocat forte ob ſimilitudinem grani cum Lathyro, quam Cicerculam interpretantur: caulem inquit gerit cubiti altitudine, & digitali craſſitudine concauum: gignuntur in cacumine alæ; & folia in caule oblonga, Amygdalinis proxima, latiora, & læuiora, quæ autem in ſummis ramulis, minora conſpiciuntur, Ariſtolochiæ; aut Hederę longioris figura; in cacumine fructum ſummis ſurculis gerit, tripartitum, rotundum, vt Capparis, in quo tria ſemina membranis inuicem diſtincta continentur, rotunda, maiora Eruo, ſed à cortice mundata candida ſunt, & guſtu dulcia: radix tenuis, & inutilis: totus frutex lacteo ſucco turget, vt Tithymalus. Plinius de Lathyri inquit: folia habet multa, Lactucæ ſimilia, tenuiora: germina multa;

in quibus ſemen tuniculis continetur, vt Capparis, quæ cum inaruere, eximuntur grana Piperis magnitudine, candida, dulcia, purgatu facilia. hęc vicena in aqua pura, aut mulsa pota Hydropicos ſanant; trahunt & bilem. Actuarius pituitam purgare teſtatur, ſi grana eius maiora quindecim, minora autem viginti ſumantur. Dioſcorides igitur cum inquit, grana ſex, aut ſeptem exhiberi, ſignificat totidem fructus, quibus ſingulis terna ſemina continentur. Quædam admodum puſilla in aſperis naſcitur, non excedens altitudinem digitorum quatuor: cæteris proportione exilioribus.

CAP. XIIII.

HELIOSCOPIVS paſſim in ruderibus naſcitur, & circa vias: caulibus ab eadem radice tribus, aut quatuor, dodrantalii altitudine, craſſis, & læuibus, vt Portulacæ, ſubrubentibus; in quibus folia breuia, & ſubrotunda: comam in cacuminibus herbaceam gerit, quæ hyeme cum ſole circumagitur, procedente tempore dilatatur coma in ramos, & caules foliis denudantur: ſemina fert exigua. Quædam in montibus vmbroſis naſcitur: maiore folio, oblongiore, ac nigriore, quam quidam Eſulam rotundam vocant. Dioſcorides deſcribit foliis Portulacæ, tenuioribus, rotundioribuſque: ramulis à radice quatuor, aut quinque, rubentibus, dodrantalibus, tenuibus, copioſo lacte, capite Anethi, & fructu veluti in capitulis: huius coma cum ſole circumagitur, vnde nomen Helioſcopij: naſcitur circa oppida, potiſſimum in ruderibus. Plinius eadem fere ſcribit: ſemen album eſſe, columbis gratiſſimum, quod colligitur incipiente vua.

CAP. XV.

PEPLVS æſtate prouenit ſponte in vineis hortiſque Helioſcopio ſimilis, breuior, ramoſior, tenuioribus tum cauliculis, tum foliis: Dioſcorides deſcribit fruticem lactei ſucci plenum: foliis paruis, vt Rutæ, latioribus: vniuerſa autem coma dodrantem æquat, rotunda, fuſa iuxta terram: ſemine ſub foliis paruo, rotundo, minore, quam candidi Papaueris. herba ad multa vtilis: vnica radice inutili: à qua totus frutex exoritur: prouenit locis cultis, & inter vites. Plinius eadem fere habet.

CAP. XVI.

PEPLIVM herba in maritimis naſcitur, locis ſabuloſis, ſtatim à radice in ramos ſiſſa: nullo caule comam ſuſtinente, vt in cęteris; ſed tota veluti coma eſt, humi ſtrata, in orbem ampliſſimum aliquando

quando cubitalem: foliolis rotundis, vnguis latitudine, ſub quibus ſingulis fructus latent exigui: tota rubet inferius, qua terræ incumbit. Dioſcoridi Pepis vocatur, aliqui ſyluestrem Portulacam. Hippocrates autem Peplion, in maritimis potiſſimum naſcitur: frutex amplus, lacteo ſucco plenus: folia habens ſimilia Portulacæ domeſticę, ſed rotunda, inferne rubentia: fructus ſub foliis rotundus, vt Pepli, guſtu tenuens: radix vna, tenuis, inutilis.

CAP. XVII.

CHAMAESYCE in vineis ſaxoſis potiſſimum naſcitur, in totum Peplio ſimilis, tantum minor; nam rami in terra ſparſi vix ad palmum accedunt: foliolis exiguis, ac ſimiliter rotundis, non adeo rubentibus: ſemina quoque exiliora, ſub ſingulis foliolis. Dioſcorides Chamæſycem inquit appellari, quaſi humilem Ficum, aliqui Sycem vocant, forte ob lactis vbertatem, vt Fici: ramos inquit fert in terra ſtratos, quatuor digitorum, rotundos, ſucco plenos: folia effigie Lentis, Peplo ſimilia, parua, terrę incumbentia: fructum rotundum ſub foliis, vt Pepli: neque florem: neque caulem fert: radicem tenuem, & inutilem. Inter cæteras facultates, tollit verrucas cuiuſcumque generis illita: oritur in petroſis & ſqualidis locis. Plinius eadem fere habet.

CAP. XVIII.

EVPHORBIVM, ſuccus eſt aridus inter externas merces, in paruas micas friabilis, tritu facilis, ſed terentium nares vrit, & ſternutamenta concitat, color ſubalbidus, vetuſtate ruffior fit, admixta habet ſemina triquetra, parua, noſtris Tithymalis ſimilia, vt hinc colligere liceat, eius plantam in hoc genere contineri. Deſcribit eam Leo Aphricanus inter Aphricæ plantas in hunc modum: herba inquit eſt ex toto aculeata, quæ caput Cardui ſylueſtris æmulatur: inter eius ramos ab radice exeunt fructus, cubitales, & ampliores, craſſitudine Citruli, virides, granuloſis quibuſdam tuberculis diſtincti, vt Citrulus, veluti caudices viginti, & triginta ex eodem ceſpite. Ruſtici hos gladiis pungunt, cum ad maturitatem peruenerunt: effluit autem humor lacti ſimilis, qui paulo mox denſatur, & tandem ſiccatur, vtribus collectus. ex hac deſcriptione colligere licet, quos author fructus appellat, non eſſe ſeminum conceptacula; non enim è ramis exeunt, qui ſeminis gratia dati ſũt, ſed potius eſſe nouellos ſtolones ſucci plenos, priuſquam in comam fundantur, vt in cæteris Tithymalis viſitur, & ſine foliis, vt in quodam genere vidimus, quod ex Sicilia habuimus: hoc multis ramis conſtat, re-

ctis, virentibus, craſſis, tenerrima fragilitate prędìtis, nullis foliis, aut paucis, vt Spartho, copioſo lacte, quaſi genus quoddam Euphorbij videatur; ſed nequaquam ſpinoſum eſt. Dioſcorides Euphorbij plantam arboream eſſe tradit,& Ferulaceā in Aphrica: ea ſucco madet acerrimo, qui nō ſine metu colligitur è longinquo cotis vulnerato caudice; ſtatim enim tamquam è vaſe copioſus lactis humor effluit in ventriculos ad id paratos,in terram quoque ſpargitur. liquoris autem duo genera: vnum tranſlucidum, vt Sarcocolla,Orobi magnitudine: alterum in ventriculis concretum,vitri ſpecie: adulteratur Sarcocolla,& glutine admixto: Eligendum tranſlucidum, & vehemens; quamquam difficile ſit deguſtare; nam vel læui tactu linguę accendit os, vt diutius feruor ſentiatur, & admota omnia Euphorbium videantur. Plinius Euphorbiam herbam vocat, cuius volumen extat Iubæ,& præclarum Encomium. Inuenit eam in monte Atlante: ſpectatur foliis Acanthinis,cętera vt Dioſcorides tradit. Meſues folia inquit in primis eleuantur ſicut lanugines,deinde decidunt,& naſcuntur folia ſimilia Folio marino. eius gummi excedit omnia genera in calfaciendo & attenuando: ſolutione educit pituitam viſcoſam,& craſſam ex profundo: confert neruis. Galenus cerato excipit efficaciſſimum remedium ad neruorum punctura,conuulſionem, & ad extrahendum ex alto humores, eius loco aſſumit aliquando lac Tithymali, ideſt Characiæ.

CAP. XIX.

CVM Tithymalis conuenire videntur Ricinus, & Heliotropium; nam fructus ferunt illis ſimiles, ſed ſucco lacteo carent; differūt & folij, & totius plantæ forma. Ricinus vulgò Giraſole, creſcit in æſtate; ſpecie arborea; caule craſſo, geniculato, & concauo, ternum cubitorum altitudine: foliis Platani, amplioribus, læuioribuſque, veluti ex palma manus digitis exeuntibus: racemos erectos fert in alis, alios florentes tantum, alios fructificantes ſine flore: flos capillaceus, ſubrubens: fructus amplitudinem Nucis Auellanę, hirſutus, qui diſſiliens proiicit ſemina, quæ vt plurimum terna ſunt, raro quaterna, læuia, colore vario, magnitudine Faſeoli, vnde quidam Faſeolum Romanum vocant, medulla valde pingui, acri, nauſeoſa, cui facultas ineſt purgandi, ſed cum multo ventriculi labore: abſtergit optime lentigines,& reliqua cutis vitia: aduentante frigore perit. Dioſcorides Cici & Croton vocat, ob ſimilitudinem Ricini animalis arbor prouenit paruæ Ficus altitudine: folio Platani maiore, lęuiore, & nigriore: ramis, caudicibuſque cauls, vt Harundo, fructu in aſperis racemis, qui diſquamatus Ricinum animal repreſentat, ex quo oleum Cicinum exprimitur, cibis fæ-

dutiſſ,

dum, lucernis vtile: grana triginta purgata & pota, pituitam, bilem, & aquam trahunt. Plinius inquit; Cici arbor in Aegypto copioſa, & in Hiſpania repente prouenit, altitudine Oleæ: caule Ferulaceo: folio Vitium: ſemine vuatum, gracilium, pallidarumque: noſtri eam vocant Ricinum à ſimilitudine ſeminis. Serapio Cheruam appellat, vnde oleum de Cherua. Meſues Granum regium; cuius duo genera inquit eſſe: maius, & minus; maius Cheruam vocari, cuius grana quinque vſque ad ſeptem propinantur ad purgandum; minoris autem modus à granis ſeptem vſque ad quindecim: vomitum prouocant, & ſolutionem laborioſam: educunt pituitam vehementer, & aliquando flauam bilem ex articulis, & aquam citrinam præcipue cocta & contrita in iure Galli antiqui, aut ſero lactis. recentiores minus in hoc genere intelligunt Cataputiam, ideſt Lathyrim. ipſe autem Heliotropium interpretor apud Dioſcoridem.

CAP. XX.

HELIOTROPIVM, paruus quidam Ricinus videtur eſſe; nam planta æſtate prouenit, non altior cubito: ramis in latera tendentibus, ſubaſperis: folia fert non diſſecta; ſed modice angulosa, initio nigricantia, dein ſubcinerea, ſubhirſuta, latitudine trium digitorum, longo pediculo pendentia: In alis racemulos paruos, floſculis pallidis, ſine fructu: fructus ſine flore pendulos, Ricino minores, in quibus ſemina rugoſa continentur, quæ ſimiliter vaſculo diſſiliente proiiciuntur: peregrina apud nos, vt ſuperior. Hoc Meſues Granum regium minus vocauit, de quo in ſuperiori capite. Dioſcorides Heliotropium minus appellat, quod breuiter deſcribit his verbis: naſcitur in paluſtribus, & iuxta lacus: foliis alterius Heliotropij, rotundioribus: fructum fert rotundum, penſilem, vt verruca Acrocordon: Herba & ſemen ex aqua pota cum nitro & Hiſſopo tineas latas & rotundas eiiciunt: extrahit verrucas cum ſale impoſitum. Plinius Tricoccum appellari tradit: circumagit ſe cum ſole etiam nubilo die, tantus ſideris amor eſt, noctu velut deſiderio contrahit cæruleum florem: vbique naſcitur, & alio nomine Scorpiuron vocatur; foliis non ſolum minoribus, ſed etiam in terram vergentibus; ſemen ei eſt effigie Scorpionis caudæ, quare ei nomen. ſed hæc deſcriptio multa habet aſſumpta, partim ex maiore Heliotropio, partim ex Scorpioide, vt patebit locis propriis. huic maxime conuenit nomen Tricoccum; nam fructus triquetros fert.

CAP. XXI.

FABA inuerſa à recentioribus appellatur, quædam in hortis ſata opere topiario; viticulas fert multas, quæ cauliculis adminicula complectentes, repũt ad altitudinem bicubitalem, & amplius: foliis multipartitis, inſtar Clematidis, quæ Vitalba vocatur, magis in ambitu ſectis: floſculos fert albicantes paruis racemulis, è quibus fructus pendent in Autumno ſimiles Veſicariæ; vnde quidam inter Veſicarias recenſet: intra Veſicam triquetram terna ſemina continentur, ſepientibus membranis, Piperis magnitudine, nigra; ſed in ſede ſeminis, qua cor eſt, candida ineſt macula, cordis figura, ſaporis nauſeoſi. Mattheus ſyluaticus Fabam inuerſam hoc modo deſcribit. Romani inquit, eam fabariam vocant, & eſt herba, cuius folia ſunt ſicut Alchechengi; caulis cubitalis, aut bicubitalis ad ſummum; ſemen eius viride, tendens ad nigredinem, magnitudine Fabæ communis, habens quaſi effigiem in medio, ſicut Faſeolus: illinitur vlceribus malignis; nam abſtergit ſine morſu, carnẽ putridam abſumit, & intra tres dies, vlcus renouat ſine dolore.

CAP. XXII.

CONVOLVVLI dicuntur vulgò, quorum caules vicinis fruticibus & adminiculis circumuoluti aſcendunt, ſucco lacteo conſtantes: vaſcula ferunt rotunda, membranacea, ternis vt plurimum loculis diſtincta, aliquando binis, raro quaternis: in ſingulis loculis bina ſemina continentur, anguloſa, inferius ſedentia: flos omnibus concauus, calycis effigie: folia Hederacea: conſtant vi purgandi. inter hos principem locum tenet Scamonia: hæc tenues viticulas fert, bicubitales: foliis triangulis, effigie ſagittarum, paruis: flores ex candido palleſcentes: fructus veluti pinguedine obductos, in quibus ſemina nigricantia: radicem grandem Rhaphano ſimilem, ſuccoſam. Huiuſmodi apud nos nuper prouenit ex ſemine, quod è Syria allatum eſt. Dioſcorides paulo diuerſam deſcribit, ramis ab vna radice tricubitalibus, multis, pinguibus, ſubcraſſis: foliis Elxinę aut Hederę, mollioribus, hirſutis, triangulis: flore candido, rotundo, in calathi modũ cauo, grauedolente: radice longa, craſſitudine brachiali, candida, graueolente, ſucco grauida; vnde ſuccus excipitur, quod Scamonium vocatur: optimum ex Myſia Aſiæ regione, læue, nitidum, rarum, colore Taurini glutinis, fungoſum, tenuibus fiſtulis: ex Syria autem & Iudæa, deterrimum, graue, denſum, vitiari ſolitum farina Erui, & Tithymali ſucco: purgat per inferna, bilem & pituitam drachmæ pondere, aut quatuor obolorum

ex aqua pura, aut mulſa. Meſues Scamoneam vocat, magnum ſolutiuũ, & ſuper omnia purgantia generaliſſimum apud Democritum; eſſe autem ſuccum cuiuſdam Conuolvuli; folia ſagittæ alatæ ferentis: colligi autem optimum inciſa radice gummi modo in ſcrobibus, aut eadem in taleolas diſſecta; vnde diſtillat ſubalbida; deterior tertio modo contuſa & expreſſa radice, nigra & grauis; vltimo expreſſis foliis nigra, ſubuiridis, grauis odoris, peſſima. Eius doſim ſtatuit à pondere granorũ quinque ad duodecim, corrigi vehementiam incocta in Malo Cotoneo, aut ſucco, quod Diagridium vocant: ex quibus manifeſtum eſt Scamonij glebas ingentes, quas hodie vendunt nigras & graues, aut adulteratas eſſe, aut ſuccum expreſſum ex tota planta.

CAP. XXII.

ALTERVM genus pro Scamonia oſtenditur multo maius; nam ſcandit ſupra tricubitalẽ altitudinem, craſſioribus palmitibus, hirſutiſque; ſubhirſutis quoque foliis Hederę modo, anguloſis, latioribuſque: Calyce coloris cęrulei elegantiſſimi, vaſculo grandiori; ſeminibus nigris; ſeritur hæc in hortis, opere topiario: peregrina: ſed hyeme emoritur, non vt ſuperior radice viuit. Forte Meſues Volubilem lanuginoſam vocauit: foliis ſubalbidis, lacteo ſucco manantẽ, cui ineſt vis venenoſa; nam ſolutione ſanguinem educit abradendo. Quoddam genus Scamonij allatum eſt, viticulis multis albicantibus, foliis quoque ſubalbidis figura ſagittæ: floſculi inſunt ſubcandidi, parui, in racemulis, Apocyno ſimiles.

CAP. XXIII.

CONVOLVVLVS minor paſſim in aruis, & iuxta vias oritur: radice tenui, & longa, iuncea; ramulis tenuibus, ſemicubitalibus: foliis oblongis, in angulum obtuſiorem deſinentibus: Hyeme aſſumuntur hæc inter olera ex oleo & aceto; æſtate floret, calyces ferens albos, aut ſubrubentes: fructum tenuem. Plinius inter Clematides recenſet, Scamoniam tenuem vocans: ramis ſimilibus Scamoniæ, pedalibus, folioſis: folia nigriora, minoraque, in vineis & aruis æſtiue vt olus: aluum cit. Dioſcorides Helxinem cognomento Ciſſampelon vocat; foliis Hederæ, minoribus: ramis exilibus, quodcumq; tetigerint, amplectentibus: naſcitur in ſæpibus, vineis, & ſegetibus. foliorum ſuccus potus aluum ſoluit.

CAP. XXV.

CONVOLVVLVS maior in ſępibus naſcitur, harundinetis, & vmbroſis, ſuprabicubitalem altitudinem: foliis quoque maiori bus altero Conuoluulo; calycibus candidis, amplis. Plinius de hac inquit: eſt flos Lilio non diſſimilis in herba, quam Conuol uulum vocant, naſcens per fruteta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti rudimentum naturę, Lilia facere condiſcentis. ſunt, qui putant apud Dioſcoridem Smilacem læuem eſſe; nam deſcriptio in cęteris valde congruit, ſed non ad eam altitudinem adoleſcit, vt in æſtate ad vmbras quęratur, neque tantum folia in autumno decidunt, ſed & caules & tota planta perit; idcirco magis viſum eſt Smilacem læuem noſtro Gelſimino conuenire.

CAP. XXVI.

SOLDANELLA vulgò appellatur in marittimis naſcens, harenoſis, humi repens: cubitalibus ramis craſſis & rubentibus: foliis ſubrotundis, Ariſtolochiæ modo, craſſis, & ſubcandidis, non ſine ſucco lacteo: calyces fert ſubrubentes, magnitudine Conuoluuli maioris, & fructus ſimiles, laudatur ad Hydropem; nam trahit aquas. Dioſcorides Braſſicam marinam vocat, à ſatiua prorſus abhorrentem: foliis rotundis, longę Ariſtolochiæ ſimilibus (ſic enim aptius legendum puto, non vt vulgati codices legunt trãſpoſitis dictionibus, foliis longis rotundæ Ariſtolochię) enaſcuntur ſingula folia à ſubrubentibus ramulis ex ſingulis pediculis, vt in Hedera: ſuccus ineſt albus, ſed paucus, ſal ſo guſtu, aliquantum amaro, & conſiſtentia quadam pingui. Herba in totum ſtomacho inimica, acris, vehementiſſime aluum ciet in cibo cocta: coquitur autem propter acrimoniam cum pingui carne.

CAP. XXVII.

ALIAE ſunt ab hoc genere non abhorrentes, ſed per ſe ſtant, & ſucco lacteo aut carent, aut modicum id habent, vt Dorychnium, & alia ei congener. Dorichnium ex Sicilia habetur: herba fruticoſa: multis ab eadem radice caulibus, ſimplicibus, altitudine dimidij cubiti, numeroſis, foliis circundantibus Oleæ figura, paulo anguſtioribus, molli lanugine, colore argenteo: vnde Argentinam vulgò vocant in ſummis virgis coma eſt prædenſa; in qua flores candidi, calathi effigie & fructus Conuoluuli minoris. Altera apud nos oritur in

aſperis

aſperis collibus & maritimis, breuioribus ramulis humi ſparſis rarioribus: foliis nigrioribus, breuioribusq; : floribus purpuraſcẽtibus, in plures ramulos diſtributis. Dioſcorides Dorycnium tradit Oleæ nuper naſcenti ſimilem, in petris non procul à mari: ramis cubito breuioribus: foliis colore Oleæ, minoribus, & anguſtioribus (στενότερα legendum puto non στερρότερα id eſt firmiora) & valde ſcabris: flos ineſt candidus, cacuminibus: folliculi Ciceris, denſi; granis intus quinis aut ſenis magnitudine parui Orobi, leuibus, robuſtis, verſicoloribus: radix digiti craſſitudine, longitudine autem cubiti. inter venena ſoporifera. Plinius inter genera Strychni inquit: hoc eſt venenum, quod innocentiſſimi authores ſimpliciter Dorycnium appellauere, ab eo quod cuſpides in præliis tingerentur illo paſſim naſcente, ſed videtur pro Solano Manico accipere, vt diximus in Solanis. Hermolaus inquit Dorycnio guſtus lactis eſt, & confracto emanat.

CAP. XXVIII.

RAPVNCVLVS vulgò appellatur ſylueſtre olus, cuius radix paruo Napo ſimilis eſt, candida, fragilis, ſapore dulci; eſtur cruda cum ſuis foliis inter acetaria: folia fert ſubaſpera, ab radice Helxinę latiora; in caule autem anguſta & oblonga: caulem rectum, vltra cubiti altitudinem: flores circa ſummas virgas inter folia fert, calathi effigie, poſtremis in angulos exeuntibus, colore Violę purpureę ſummis fructibus inſidentes: fructus aſperos triquetros, reſimos in ſummo: ſeminibus intus numeroſis, ac minutiſſimis: emanat ſuccus lacteus, ac dulcis diſcerpto folio, aut caule: amat loca à fontibus irrigata. Alterum genus grandius in locis aſperis naſcitur, & inter ſaxa, hirſutius: pluribus ab eadem radice caulibus, ramoſis: foliis longioribus: flores amplos fert, figura campanæ, extremis ſimili modo anguloſis: hi nunc purpurei extant, nunc ſubalbidi aut lactei: fructus aſperos, ac tuberculoſos gerit in plures partes diſſectos, ac veluti laceratos. Dioſcorides genus hoc grande Medion vocat, de quo inquit: naſcitur in ſaxis opacis, folia ferens Seridi id eſt Intubo ſimilia (ſic enim Oribaſius legit, non Iridi, vt vulgati codices habent) caulem tricubitalem; & in eo florem grandem, purpureum rotundum: fructum Cnico ſimilem, paruum; radicem dodrantalem, baculi craſſitudine, guſtu acerbo, quę cum in aruerit, trita cum mellle ſiſtit menſtrua: ſemen contra in vino menſes ducit. Plinius de Medio inquit: folia habet Iridis ſatiuę, caulem tripedalem, & in eo florem grandem, & cætera vt Dioſcorides. in hoc genere videtur eſſe apud eundem Plinium Iaſione, ſeu Laſine, vt quondam legebatur teſte Hermolao, cum de ea inquit; olus ſylueſtre habetur in terra repens cum

lacte multo: florem fert candidum: Concilium vocant: cuius commendatio ad ſtimulandos coitus, cruda ex aceto in cibos ſumpta: mulieribus lactis vbertatem præſtat: ſalutaris eſt phthiſim ſentientibus. Infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit. Alia vero eſt Iaſione apud Theophraſtum: de qua idem Plinius alibi, quam nos Aquilegiam putamus: non abhorrebit autem noſter Rapunculus ab altera Iaſione, quamuis non repant caules, nec flos candidus inſit.

CAP. XXIX.

ARCHANGELICA vulgò appellatur à quibuſdam Campanula in ſaxoſis & riguis nata: radicibus Rapunculi, ſed pluribus, ramoſiſque: foliis ab radice rotundioribus, latioribuſque, vt Violæ purpureæ, magis ſerratis, ſucco lacteo emanantibus: caules fert plures, cubito breuiores, in quibus folia Vrticæ ſimilia: flores Rapunculo grandiores, ſed minores, quam Medij ſimili modo ſectos, colore purpureo: fructus aſperos. Mattheus Syluaticus Arcam Angelicam vocat, & Vrticam mortuam; cum tamen aliæ ſint Vrticæ mortuæ, vt Lamium & Galeopſis. aſtringente facultate pollet: eius decocto oris vlcera ſanantur, faucium ac ceruicis tumores reprimuntur.

CAP. XXX.

PHYTEVMA, breuius eſt Rapunculo: foliis longioribus: flore grandi, latiore, ac breuiore quam Medij: fructu inæquali, lacerato inſtar Medij: oritur in montibus. Dioſcorides breuiſſime deſcribit: foliis Struthij, minoribus; fructu copioſo, ac perforato: radice parua, tenui, in ſumma tellure: laudatur tantum ad amatoria. Plinius meminit tantum; at non deſcribit. Quædam dodrantalis in montibus foliis Rapunculo tenuioribus: vnico flore in ſummis cauliculis. Duæ floſculos ferunt veluti in ſpica diſpoſitos denſe, quarum vna foliis Rapunculi conſtat: Altera Archangelicæ minoribus.

CAP. XXXI.

ERINOS in ædificiis naſcitur riguis, palmi altitudine, ramoſa: foliolis breuibus, anguloſis, vnguis latitudine: floſculos in alis fert, figura Rapunculi, exiles, ſubcandidos, aut purpuraſcentes: vaſculum paruum figura Rapunculi, in quo ſemen minutiſſimum, lacte madet, dulci, vt cætera prædicta. Dioſcorides inquit ſecus amnes fonteſque naſcitur, Ocymi ſimilitudine, ſed foliis minoribus, & ſuperne

ne diuiſis, palmo alta eſt: cauliculis quinis, ſeniſque: flos candidus: fructus niger, paruus, acerbus: & caulis, & folia lacte madent. Plinius Erineon vocat, quæ lacte madet multo, ac dulci, & cętera vt Dioſcorides: At Erineos apud Theophraſtum caprificum ſignificat.

CAP. XXXII.

ELATINE in ſegetibus naſcitur: caule recto, dodrantali: multis ramulis: foliis ſubrotundis, ſine pediculo hęrentibus, hirſutis, ſubcandidis: flores ſummis ramulis inſunt, in purpura ſubrubentes, qui in ſole aperiuntur, ſciſſi fere ex toto, noctu autem clauduntur, coheuntibus foliis, figura clauę ferreę, qua æquites vtuntur in bello: fructus veluti ſiliquas fert exiles, longitudine medij digiti, triquetras, florem ſummo ſuſtinentes; ſemina intus parua, ſplendentia, colore flauo. Dioſcorides inquit; folia habet Helxines, puſilla, rotunda, piloſa; ramulis tenuibus, dodrantalibus, quinis, ſeniſque, ab radice ſtatim folioſis, aſtringenti guſtu: naſcitur in ſegetibus, & vbique ſolo cultu: oculorum fluxionibus & inflammationibus auxiliatur: foliis cum polenta impoſitis, cocta in ſorbitione diſſenteriam ſiſtit. Plinius eadem fere habet ad verbum. cognominatum puto ab Elate, quę Abies eſt; quoniam erecta ramos ab imo fert vſque ad ſummum Abietis modo: conuenit autem cum ſupradictis, ſed lacte caret.

CAP. XXXIII.

SESAMA ſemen eſt pingue, quod affertur ex Alexandria, ſimile ſemini Lini, tenuius, colore flaneſcente, guſtui gratum, ſapore pingui, Giugiolenam in officinis appellant: conficiunt ex eo placentas cum melle, quas cubatas vocant. ſatum hoc ſemen plantam protulit cubitalem: caule craſſo: foliis in rotunditate oblongis, ſubaſperis: ſiliquas triquetras, Elatine grandiores, candidum florem ſuſtinentes. Theophraſtus numerat inter fruges æſtiuas: nam quadraginta diebus ſatu conſumatur, diſcerni à leguminibus: ſua proprietate cernitur: nam ſemina gerit in ſiliqua magnopere circumſepta, modo peculiari quam cętera legumina: caulis ferulaceus, multiplici, & craſſiore calamo conſtans, & numeroſiore radice quam Milium; vnde magis terram extenuat: ſtirps ſimplex, & alta, pinguiuſcula: radice ſingulari conæret: viridem nullum animal mandit; quia amara: flos foliis conſtat, ſiccata gratior, & fructus ſuauis, candidus dulcedine prę̨ſtat; nam genus quoddam candidum, hæc Theophraſtus. Plinius folia tribuit ſanguinea: caulem ferulaceum: ſemen in vaſculis, ab Indis venire ait, ex ea &

oleum confici, colorem eius candidum eſſe. Dioſcorides tamquam notam non deſcribit: ſemen eius inter fruges numerat, ex quo Aegyptij oleum exprimunt.

CAP. XXXIIII.

SESAMOIDES ſimilitudinem cum Seſama in fructu gerit, qui triquetrus eſt, ſed breuior, ac in extremo apertus, ſpecie quadam loculi, quo nummi conduntur: ſemina in eo rotunda, & ſubnigra. Eius tria genera; vnum cubitalibus ramis, ab eadem radice pluribus, altioribuſque, & incuruis: foliis Erucę, longioribus, candicantibus: floſculos circa ſummas virgas fert, ſubcandidos, & ferme lanugineos: gaudet maceriis & parietinis: viuit diutius, regerminans ab eadem radice: peregrina apud nos: Alterum vno caule conſtat: foliis virentioribus: floſculis palleſcentibus: oritur apud nos in harenoſis annua: Tertium genus breue, dodrantis altitudine: foliis breuibus, in quibus paucæ appendices, ſæpe nullæ; flores paucos fert, candicantes; ſiliquas cæteris craſſiores, rarioreſque: ſemina fulua: oritur in glareoſis & aridis. Dioſcorides duo genera tradit maius & minus: de maiori Seſamoide inquit, in Anticyra Elleborum vocari; quoniam in purgationibus Elleboro albo miſceatur, ſimile Senecioni, aut Rutæ: foliis longis: flore albo: radice gracili, inutili: ſemen ſimile Seſamę, amarum: De minori autem inquit: cauliculos fert dodrantales, in quibus folia Coronopo ſimilia, hirſutiora tamen, & minora: in cacuminibus capitula floribus purpuraſcentibus, in medio albis: in quibus ſemen Seſamæ, amarum, fuluum: radix tenuis: oritur in aſperis. Theophraſtus non videtur diſtinxiſſe ab Elleboro, cum de eo inquit. In Anticyra fructu eius purgantur, quem Seſamaceum fert. Plinius inquit Seſamoides à ſimilitudine nomen accepit: grano amaro: folio minore: naſcitur in glareoſis, ex quibus innuit genus paruum, cum poſtea ſubiungit: eſt etiã vnum aliud Seſamoidis Anticyrę naſcens, quod ideo aliqui Anticyricon vocant, cętera ſimile Erigeronti herbæ: granum Seſamæ, datur in vino dulci ad detractiones quantum tribus digitis capitur: miſcentque Ellebori albi vnum & dimidium obolum; purgationem eam adhibentes maximæ inſaniæ, melancholiæ comitialibus, podagris; & per ſe drachmæ pondere exinaniunt, hæc de maiori intelliguntur.

CAP. XXXV.

GVADARELLA vulgò appellatur ab infectoribus lanarũ herba, qua ad tincturas luteas vtuntur: aſſurgit in altitudinem bicubitalem: caulis rectus, ac lignoſus: ramis quoque rectis: foliis figura

gura Salicis, anguſtioribus, colore palleſcente: fructum fert copioſum circa ſummas virgas, ſine flore, ſimilẽ Seſamoidi, ſed longe breuiorem, & magis patulum, aſperumque: ſemine intus nigro, ſimili Blito, oleoſo. Dioſcorides, vt puto, Myagron vocat, & Melampyron; inquit enim: Myagros herba eſt ſurculoſa, bicubitalis: foliis Rubiæ, pallidis: ſemen Spondylo ſimile, oleoſum: quo toſto ac tuſo virgulas illinunt ad lucernarum lumina: eiuſdem pinguedine corporis aſperitates hęreant: placet autem verbum τράχηλος, Spondylum vertere, magis quam collum, vt Hermolaus vertit: fructus enim & aſperitate & figura vertebram ceruicis pręſefert, cui neque deeſt cauitas, locus ſpinalis medullæ. Alij dictionem græcam immutarunt pro τραχήλῳ legentes τήλει, ideſt Fęno græco, ſed nulla anthoritate. Plinius inquit: Myagros herba Ferulacea eſt foliis ſimilis Rubiæ, tripedanea: ſemen oleoſum, quod & fit ex eo. Apud Theophraſtum Myagros non reperitur, ſed Melampyron, quo nomine ſemen intelligitur inter vitia Tritici, vt Galenus quoque accipit, de quo inter fruges dictum eſt; ob ſeminis autem nigritiam Myagros Melampyron appellata eſt.

CAP. XXXVI.

ASARVM, vulgò autem Bacchara, ſuffrutex eſt in ſyluis, & opacis montium: radicibus ſumma tellure ſerpentibus, veluti Graminis, valde odoratis; à quibus folia exeunt longo pediculo, rotunda, læuia, ac dura, vt Hederæ: floſculi inter folia breui cauliculo, figura Balauſtij, labris purpureis, qui intumeſcentes rotundi euadunt; ſemina continentes vinaceis ſimilia. Dioſcorides Aſaron Nardum ſylueſtre appellari ſcribit: folia fert Hederę, longe minora, ac rotundiora; inter quæ flores ab radice purpurei, beneolentes, figura cytini Hyoſcyami; in quo ſemen ſimile Vinaceo: radices ſubſunt multæ, geniculatę, tenues, in latus tendentes, ſimiles Gramini, ſed multo tenuiores, & odoratos, calfacientes, & valde mordentes guſtum. In quibuſdam codicibus multa addita ſunt ex capite de Bacchari aſſumpta; nam & hęc Bacchar appellata eſt apud antiquos. Plinius de Aſaro ſcribit; Nardi vim habere, Nardumque ſylueſtre appellatum à quibuſdam: foliis Hederæ, rotundioribus, mollioribuſque: flore purpureo; radice Gallici Nardi: ſemen acinoſum, ſaporis calidi, ac vinoſi: in montibus, & vmbroſis naſci: bis anno florere; effodi oportere, cum folia mittere incipit, & in ſole ſiccari; nam celeriter ſitum trahit, ac ſeneſcit. Corrigendum prætereà eorum errorem, qui Bacchar Nardum ruſticum appellauere; eſt enim alia herba; Aſarum vocari, quoniam in coronas non addatur; Meſues recenſet inter medicamenta purgantia; nam trahit

per

per ſuperiora, & inferiora flauam bilem, & pituitam, ſed hanc magis: prouocat vrinas: obſtructiones aufert cum efficacia; ideo confert Renoſis, Ictericis, Hydropicis, prçſertim vinum radicibus in muſto infuſis. Ad purgationes rectius infunditur in ſero lactis pondere drachmarum quatuor, aut puluis exhibetur pondere drachmæ vnius vſque ad tres. Dioſcorides exhiberi tradit vſque ad drachmas ſex in multo: hodie frequens eſt foliorum vſus in lixiuio ad capitis lotiones in dolore capitis, & cçteris vitiis, quæ exſiccationem, & calefactionem poſtulant, ſed hęc facultas à Dioſcoride non Aſaro, ſed Bacchari tribuitur, de quo ſuo loco dicemus.

CAP. XXXVII.

EX hoc genere videtur eſſe Cardamomum: venduntur autem hoc nomine tria genera ſeminum in ſiliquis cutaneis incluſa candicantibus, quibus floris veſtigium in ſummo eſt, intus farcta continentur ſemina, & ob id anguloſa, triplici ſepto tenui membrana diuidente. vnum ex his ſimpliciter Cardamomum vocatur: ſiliqua breui, triangula, magnitudine grani Ciceris: ſeminibus ex ruffo candicantibus, ſubaſperis, guſtu acri, mordente, odore ſuaui. Alterum Grana Paradiſi vocatur: ſiliqua longiori: ſeminibus lęuibus, ex nigro ruffeſcentibus, ſimilitudine Melicæ; ideo quidam Meleghettam vocant, ſapore acriore, ſed minus ſuaui. Tertium Nigellam citrinam appellant: craſſioribus ſiliquis: ſeminibus luteis, figura Nigellæ, guſtu ſuauiori, ac minus mordaci quam ſupradicta. eius plāta in Melanthio explicatur: ſed reliquorū duorū plantas, nec videre licuit, nec deſcriptas quoque audire. Tantum audio ſeri leguminū more in India Orientali; attolli ad ſummū cubiti altitudine; dependere ſiliqualas granula cōtinentes interdū vſque ad viginti; exili radice niti, in vſu eſſe apud Indos ad pituitā per os purgandam; nā eius gratia manditur. Plinius fruticē eſſe ſcribit Amomo ſimilē; ſemine oblōgo, quod metitur in Arabia eodē modo, quo Amomū. Genera eius quatuor: Viridiſſimum & pingue, acutis angulis, cōtumax fricanti, quod maxime laudatur. Hoc exiſtimo Nigellam citrinam eſſe; nam eius caput in angulos acutos deſinit; ſemen continet pinguius, ac mollius quam cætera, cōtumax autem fricanti, & viridiſſimum dicitur, ob vaſculi & totius fruticis naturam; nam totus frutex manipulatim colligebatur vt Amomum. Dioſcorides quoque hoc genus cæteris præfert; inquit enim eligendum eſſe id, quod contumax eſt frangenti, plenū, occluſumque; nam alioqui exoletum eſt, & quod olfactum feriat, guſtu acre, ac ſubamarum: Ferri optimum ex Comagene & Armenia, ac Boſphoro. Galenus Naſturtio comparat inquiens: facultatem habere admo-

modum calidam, non tamen vſque adeo vt Naſturtium, ſed quanto ſuauius, magiſque fragans eſt Naſturtio, tanto imbecilliorem eius eſſe calidam facultatem. vt autem ex nomine coniectari licet, Cardamomum dicitur, quaſi Naſturtium ſuaue. Refert autem Nigella citrina ipſum Naſturtium; non ſolum frutice; ſed & ſemine. Ipſe cum aliquando deguſtaſſem vaſculi ramenta cum ſemine admixta; reperi aliquam odoris ſuauitatem ſimilem ſemini, ſed ſaporem magis amarum. de cæteris autem generibus inquit Plinius: proximum ei ex ruffo candicans: tertium breuius, ac nigrius. peius tamen varium, & facile tritu, odoriſque parui: Quod verius, Coſto vicinius eſſe debet, hoc & apud Medos naſcitur: Dioſcorides quoque alia genera Cardamomi eſſe indicauit, cum inquit: gigni etiam in India, & Arabia, cuiuſmodi ſunt duo genera à nobis indicata, ſcilicet quod vulgo Cardamomum vocatur, & Grana Paradiſi. Arabes hæc nominibus diſtinxerunt; Nam primum illud genus merito à reliquis duobus ſeiungunt, Cordumenum vocantes, & quidam eorum interpretes Carui agreſte, quoniam & Melanthium, cui Nigella citrina congener eſt Carui appellant, licet perperam. diſtat autem facie multum à reliquis duobus. Reliqua duo tamquam à Dioſcoride non pertractata ipſi ex propria authoritate deſcribunt. Auicenna quidem ſtatim poſt Cordumenum. Serapio autem multis aliis interiectis, appellantq; eorum lingua Sacolla, quod interpretes recte Cardamomum vertunt; ſeruatum enim eſt in hunc diem quaſi per manus antiquum nomen. Diuidunt autem, vnum maius, alterum minus vocantes: maius quidem, vt inquit Serapio, habet cortices, & capita ſicut Roſa; quæ ſunt grana fere magnitudine fructus Loti, & intra continentur ſemina parua, anguloſa, odorata, pinguia, pulueruIenta. hoc genus odoratius eſt, & iucundius minore, minus acre, magis aſtringens: eius cortices & capita magis aſtringunt quam ſemen: Auicenna huic tribuit magnitudinem Ciceris nigri, quod cum frangitur, interius habet granum album, mordicans linguam, ſicut Cubebe, in quo eſt Aromatis odor: hæc quidem conueniunt vulgari Cardamomo, intra cuius corticem videtur vnicum granum contineri, farctis adeo & inuicem cohærentibus ſeminibus, vt vnicum videatur, quod & Dioſcorides videtur laudare; nullum enim aliud adeo farctum eſt, occluſumque; ideo merito hoc ſolum huc uſque appellationem antiquam retinuit. De minori Cardamomo inquit Serapio: non habere capita neque corticem, ſed grana habentia corticem, cuius color eſt ſicut Cardamomi maioris, & ſubſtantia eius eſt tenuior, quam ſubſtantia maioris; hęc verba oſtendunt huius generis ſola ſemina afferri ſolita ſine vaſculis, qui vſus hodie in omnibus generibus obſeruatur; afferuntur enim ſola ſemina à vaſculi putaminibus purgata. Auicenna ſemina minoris Cardamomi, magnitudine Lentis, prædicat,

odo-

odorata quoque. vtrunque genus calidum & ſiccum eſſe in tertio ordine, rectius quam Serapio, qui in primo gradu calida conſtituit. Videtur autem minus Cardamomum intelligi; id quod Grana Paradiſi vocatur; acrius enim eſt, ac minus odoratum, minuſque aſtringit: ſed his ſeminibus atque aliis multis contingit, vt propter Momos reprehenſores; quanquam Amoma, & multis æuis comprobata à pleriſque hodie reprobentur.

CAP. XXXVIII.

CYCLAMINVS, vulgò Pamporcinus, in vmbroſis naſcitur montanis: radice orbiculata, ac parum depreſſa, inſtar panis, nigra exterius, intus candida, ſapore acri, & amaro: germinat in autumno ex quodá apice, flores prius attollens quam folia: flores in ſummis cauliculis inclinati, reflexis ſurſum eorum foliolis, colore roſeo: fructus orbiculati, qui cum defloruerint, paulatim intra terram conduntur: cauliculis in ſpiras contractis ad radicem: folia ab eodem apice exeunt Hederæ ſimilia, minus anguloſa, ſuperne candicantibus maculis, inferne ſubrubentia. quoddam genus in Piſanis collibus naſcitur, copioſum in Monte Sancti Iuliani, quod vere floret inter folia: eius flores odorati ſunt: radices paruæ, nucis Auellanæ magnitudine, vel ad ſummum Iuglandis. Dioſcorides deſcribit: foliis Hederæ, purpureis, varij coloris, inferne, & ſuperne maculis candidis: cauliculo nudo quatuor digitorum longitudine; in quo flos, ſpecie Roſę, purpuraſcens: radice nigra, Rapo ſimili, modice lata, quæ ad multa vtilis eſt: affert præterea alterum Cyclaminum ſcandentem arbores, de qua dictum eſt in Periclymeno. Apud Theophraſtum Theodorus, nunc Malum terræ vertit, nunc Tuberem terrę: eius radix corticem carni adhęrentem habet: numeratur inter ea, quorum omnia commoda ſunt, tum radix, tum fructus. Plinius de Cyclamino inquit: folia habet minora, quàm Hedera, nigriora & tenuiora ſine angulis, in quibus albicant maculæ: caule exiguo, & inani: floribus purpureis: radice lata, vt Rapum videri poſſit cortice nigro: naſcitur in vmbroſis: à noſtris Tuber terræ vocatur: in omnibus ſerenda domibus: ſi verum eſt, vbi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta: amulatum vocant. Meſues Arthanitam vocat inter medicamenta purgantia: duorum generum; vnum magnum, cuius radix eſt in modum Rapæ rotundæ, exterius nigra, intus candida: paruum vero habet radices ſubterraneas, plurimas, in modum Auellanæ, & Cicerum.

CAP. XXXIX.

VIOLA purpurea, vulgò Mammola paſſim oritur in ſępibus, denſo ceſpite, multis radicibus, fibroſis, ſubcandidis: à quibus folia exeunt, ſubrotunda, ſubaſpera, ac ſerrata: flores fert ineunte vere, ac non dum exacta hyeme inter folia, ſummis cauliculis deorſum nutantibus, conſtantes ex foliis quinque, binis vtrinque ſurſum reflexis, vno inferius ſinuatim producto, ex quodam vtriculo: color ineſt purpureus ad cęruleum vergens, aut ad vineum; odor ſuauis, ſed exilis: fructus rotundus Ciceris magnitudine, qui cauliculo in ſpiras reflexo conditur iuxta radices. Planta non ſolum ſemine propagatur, ſed & cauliculis quibuſdam, humi ſerpentibus, qui iterum paulum digreſſi radicantur, vt cito numeroſa ſobole impleant ſolum. Extant flores in genere cæruleo, qui numeroſis foliis conſtant, quique diutius florent, ſed tardius incipiunt, coluntur, in hortis; cultura quoque ſimplices grandiores euadunt. ſunt & candidæ, vt luteæ in montibus, at ſine odore, & gracilioribus foliis. Theophraſtus ſimpliciter Violam, & Violam nigram vocat, recenſet inter ſuffrutices coronarios; flore odorato, qui tantùm in vſu eſt coronario: ramulis caret, ab radice tantum foliata, lato folio carnoſo: perpetuo viret: floret poſt flores vernos, & vt aliqui ferunt ſemper florem promere poteſt, ſi modo quodam colatur: flores bini, quod in flore alterum florem inſidentem medium gerat: prouenit ſemine; quoniam ipſa & radix ligno conſtat: vita non reciſæ nec vſq; ad annos quinque durant ad vigorem ſcilicet, differentiam non habet. hęc Theophraſtus. Dioſcorides de Viola purpurea inquit: folio minore, ac tenuiore conſtat, quam Hedera nigriore, nec diſſimili: cauliculus ab radice medius proſilit, & in eo floſculus odoris præcipui colore purpureo: In opacis, & macris locis gignitur: facultate refrigerandi. Plinius inter Violarum genera recenſet purpureas ſponte in apricis & macris locis natas, latiore folio, quam albę, & luteæ, ſtatim ab radice carnoſo; ſolęque græco nomine à cæteris diſcernuntur appellata Ia; vt ab his Iantina veſtis, ideſt violacea.

CAP. XL.

VIOLA flammea in ſylueſtribus, & apricis naſcitur: cauliculo dodrantali, triangulo, & ſtriato: foliis per interualla anguſtioribus Viola, magiſque ſerratis, aliis tenuibus inter mixtis; è quorum ſinu cauliculus exit florem ſuſtinens figura Violæ, ſed triplici colore diſtinctum; in medio enim veluti flamma radiat flaua, ad puniceum vergens, in ambitu albicat ſupernis partibus: folium infimum viola-

ceum eſt; ideo aſpectu venuſtus; at ſine odore: ſeritur ſemine à matronis, ſingulis annis emoriens, ſed facillimo prouentu; nam vbi ſemel ſata fuerit, non opus eſt iterum ſerere, ſi permittatur ſementeſcere. aliqui hanc Trinitatem vocant à triplici colore: alij Iaceam. decocta in Vino educit prauos humores: confert iis, qui patiuntur eryſipelata, inflammationes, & ſcabiem: confert & Aſthmaticis & cordis afflictioni: ad eoſdem vſus aquam exhibent per ſublimationem extractam prçſertim infantibus. Apud Theophraſtum Phlox & Phlogion, ideſt flamma, & flammea Viola appellatur. Theodorus vtroque modo vertit; aliquando flammulam, de qua pauca hæc ſcribit inter flores coronarios: prouenit ſemine; nam lignoſa & ipſa & radix: ſylueſtris dumtaxat floret poſt Violam albam, nonnumquam vere, aut paulo poſt vt Lilium: diutius floret; flos tantum inſeritur coronis. Plinius inter Violas inquit, poſt purpuream, flammea proxime floret, quæ & Phlox vocatur, ſylueſtris dumtaxat: color tantummodo placet; odor abeſt: Alibi Iouis flammam vocat inter Violas: ex his patet plantę, quam deſcripſi, optime tum hæc conuenire, tum rationem appellationis.

CAP. XLI.

HYPERICVM, vulgò autem Perforata, herba eſt fruticoſa, dodrantali altitudine, aliquando altior, vbi lætum ſolum nacta ſit, lęui: rotundo caule, & ſubrubente, multis ramulis: folio puſillo, forma Polygoni, rotundiore, ac minutiſſimis punctis perforato: flores in ſummis ramulis fert, frequentes, ex pluribus foliolis conſtantes, colore aureo, qui digitis attriti ſuccum ſanguineum reddunt: fructus hirſutus, in acutum deſinens, colore fuluo: ſeminibus intus minutiſſimis, nigricantibus, qui digitis attriti pinguedinem reddunt, odore reſinæ: oritur potiſſimum in vineis. Dioſcorides deſcribit ſurculaceo frutice, dodrantali, flore luteo, qui digitis attritus ſanguineum ſuccum reddit: qua de cauſa, & Androſęmon vocata eſt: folliculos fert ſub hirſutos, & in rotunditate oblongos, Hordei magnitudine ſemine intus nigro, odoris reſinoſi; vnde & Chamæpitys appellata eſt: naſcitur locis cultis, & aſperis. Hæc eadem deſcriptio legitur iterum inter Rutas ſylueſtres; quoniam putata eſt ſpecies eſſe ipſius; & flos vno loco luteus ſcribitur; in alio ſimilis Leucoio; vtrumque autem conuenit. Plinius ſcribit: oleraceum eſſe fruticem, tenuem, cubitalem, rubentem: folio Rutæ, odore acri: ſemine in ſiliqua nigro: matureſcere cum Hordeo. At rectius Dioſcorides Hordeo comparat in figura, non in tempore. pręter facultates ab antiquis traditas, recentiores laudant ad vulnera prçſertim neruorum, infundentes oleum ex eius floribus paratum, quod

valde

valde rubicundum redditur ſola florum infuſione: efficacius ſi etiam fructus reſinacei infundantur; exprimitur ex iiſdem oleum, quod Balſami vires æmulatur; Mulieres infantium vmbilicos inungunt ad dolores, vnde & Vmbilicaris à quibuſdam appellatur.

CAP. XLII.

ASCYRON in humectis naſcitur fere cubitalis: caule quadrato: in cæteris ſimile Hyperico: foliis paulo latioribus. Dioſcorides inquit, Aſcyron quod & Aſcyroides vocatur, ſpeciem Hyperici eſſe, magnitudine diſtantem maioribus ramis, magiſque ſurculoſis, & ſubrubentibus: flores fert luteos: fructum ſimilem Hyperico, olentem reſinam, cuius attritu fere digiti cruentantur; qua de cauſa & Androſęmon vocauere. Plinius tamquam plantas diuerſas Aſcyron, & Aſcyroidem tradit; ſimilia inter ſe & Hyperico; ſed Aſcyron maiores habet ramos: Qui Aſcyroides vocatur, ferulaceos omnino, rubentes: capitulis paruis, luteis; ſemen in cauliculis puſillum, nigrum, reſinoſum, comæ tritæ velut cruentatæ; qua de cauſa quidam hanc, Androſęmum vocauere. Fuerit autem Aſcyroides, quæ in ſyluis naſcitur, locis aſperis: caule rotundo, ſimplici, ac recto, cubitali; paucis, aut nullis in cacumine ramis: foliis Aſcyro latioribus, quæ attrita ſuccum prę cæteris valde ſanguineum reddunt: flores & fructus Hyperici: reperitur, & quædam in montibus, ramoſa, foliis hirſutis.

CAP. XLIII.

ANDROSAEMVM à recentioribus Chirurgis Matriſylua appellatur, ab eadem radice ſurculis fruticans lignoſis, cubitalibus, & altioribus, qui in cacumine finduntur in duos ramulos ad latera tendentes, veluti brachia folia inſunt coniugatim, ſimilia Periclymeno, rotundiora, quædam tenella ſunt, digitis expreſſa ſuccum reddunt rubentem, ad vini potius diluti ſimilitudinem, quam ſanguinis: flores in ſummis ramulis fert in vmbella luteos: capitula rotunda, craſſiora Hyperico, læuia, & rubentia, quę ſiccata nigreſcunt, ſeminibus intus minutiſſimis, ac nigris, odore reſinaceo: naſcitur in ſyluis prope riuulos aquarum. Dioſcorides Androſęmum inquit, ab Hyperico & Aſcyro differt: frutex exiſtens ſurculoſus, tenuis, virgis rubentibus, foliis triplo, aut quadruplo latioribus Ruta, quæ trita ſuccum vinoſum reddunt, ramos complures fert in cacuminibus expanſos, quorum per orbem floſculi viſuntur exigui, colore luteo: ſemen in calyculis nigri Papaueris, veluti fuco oblito: huius comæ tritæ, reſinoſum odorem

reddunt: hæc pulcherrime quadrant noſtræ Matriſyluæ, cuius folia, etſi Periclymeno proxima ſunt, non tamen figura abhorrent à Rutæ folio, ſed magnitudine valde diſtant. Quod autem de fructu ſcribitur, veluti de induſtria depicto, capitulis conuenit, quos calyces vocat; nitent enim rubore quodam, veluti fuco aſperſo. Plinius Androſęmum deſcribit, non abſimile Hyperico, cauliculis maioribus, denſioribuſque, & magis rubentibus: folia alba, Rutæ figura: ſemen Papaueris nigri; comæ tritæ, ſanguineo ſucco manant, odor ei reſinoſus: gignitur in vineis, albedo autem foliorum in parte aduerſa ſpectatur, vt in Periclymeno. huic Galenus præter cæteras facultates, vim tribuit glutinandi magna vulnera folio in vino cocto; modice enim deterget, & ſiccat. Hinc, recentiores vnguentum de Matriſylua componunt ad vulnera capitis infundendum ſuper membranam denudatam folia in vino decoquentes. At error eorum corrigendus eſt, qui Periclymeno pro Matriſylua vtuntur, decepti ob foliorum affinitatem, ipſum Periclymenum Matriſyluam vocantes. At vera Matriſylua Caprifolium alias appellatur à recentioribus, è cuius fructibus ſuccum eliciunt, quo vice Lycij vtuntur: forte apud Theophraſtum fuerit Centeria, quam recenſet inter plantas ſucco ſanguineo conſtantes.

CAP. XLIIII.

Coris in montibus naſcitur, palmi altitudine: multis ab eadem radice cauliculis, fruticoſa: foliis anguſtiſſimis, quaſi Scopæ: flores & fructus Hyperici. Dioſcorides fruticem inquit eſſe palmi altitudine, ſapore grato, acri, odorato: folio Ericæ, ſed minore, pinguioreque, ac rubente. Plinius inquit. Aliud Hypericon, quod alij Corin appellant, folio Tamaricis, & ſub ea naſcitur, ſed pinguioribus foliis, & minoribus, ac rubentibus, odoratum, palmo altius, læuiter ſuaue, aculeatum, ſed Plinius quod ſapori pungenti conuenit, aculeis tribuit.

CAP. XLV.

Simillimvs Cori frutex naſcitur in aſperis marittimis, lignoſus, frequentioribus cauliculis, dodrantalibus, in terram ſparſis: flores ordine prodeunt ab vno latere lutei; & fructus Hyperico tenuiores, paucis intus ſeminibus: tota guſtu acerbo conſtat: non conuenit cum Hypericis; quoniam caret ſucco ſanguineo; neque reſinoſus fructus.

CAP. XLVI.

CHIRONIA, quam quidam inter Panaces numerant; multos, ac tenues cauliculos fert, in terra iacentes, lignoſos, dodrantales: foliolis Serpilli, ſubaſperis, coniugatim diſpoſitis, adiunctis binis quibuſdam appendicibus, tenuibus veluti alis: Flores ab vno latere ordine prodeunt lutei; & fructus Hyperico craſſiores, rotundi, paucis intus ſeminibus Ciſto ſimilibus: oritur in incultis: tota ſapore aſtringente: vtuntur ad vulnera glutinanda. Quidam hanc pro Panace Chironio oſtendunt apud Dioſcoridem: folio Amaraci: flore aureo: radice gracili, nec profunda, guſtu acri, ſed quia deeſt acredo, in alio genere Panacem Chironium inueſtigandũ cenſeo, vt cætera Panacis genera: Interim tamen hanc Chironiam appellare libuit, ob vulgarem opinionem: Aliud genus in ſabuloſis naſcitur: ſimplici cauliculo: erecto: foliis maiuſculis, neruis in longitudinem diſcurrentibus, ſpecie Plantaginis, hirſutis: floſculos: & fructus fert prædictæ ſimiles, guſtu ſimili. eadem in collibus Vrbeuetanis naſcitur: flore candido, maiori; ſpecie Ladani.

Finis Libri Noni.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER DECIMVS.

CAP. PRIMVM.

BVLBACEA dicuntur, quibus duplex genus radicis tributum eſt, vnum veluti caput carne & humore conſtans veluti fructus; idcirco vere radix non eſt, vt Theophraſtus eſt author. Alterum fibroſum, inferius terræ infixum, vt Cepa. Allium, Porrum, Bulbus. Folia omnibus ſine pediculo in longitudinem producta inſunt ab radice tantum. caulis nudus ſimplex, & rectus. ſemina in vaſculis tripartitis farcta, anguloſa, cartilaginea, nequaquam biualuia, vt in cęteris pleriſque. Flos aliis inferius ſedet, aliis ſummo fructui hęret. ſapor omnibus acris, & feruens, nō ſine quadam dulcedine, cum multa humiditate glutinoſa. Capitum differentia, nam aliud ex pluribus corticibus in orbem ſe amplexantibus coagmentatur vt Ceparum, aliud ex nucleis quibuſdam cōſtat, quæ ſoboles eſt vt Allij, aliud ſolido conſtat corpore, vt Croci.

CAP. II.

CEPA caput eſt, ex corticibus craſſis ac fragilibus coagmentatum, colore rubro, aut candido; figura aliis ſeſſilij, aliis oblonga: omnes in cibo expetuntur, tum crudæ tum coctę: laudantur teneriores, dulcioreſque, craſſis corticibus: ſemine tantum proueniunt; annoque primo in caput excreſcunt: folia ferentes concaua, tamquam fiſtulas, quæ æſtate exareſcunt; autumno & ſequenti hyeme iterum regerminant, plures ſtolones ex medijs corticibus ferentes, idque etiam per æſtatem erutæ, & domi appenſæ: eruunt autem, ne in terra putreſcant. Hæ igitur iterum defixæ in terram caules ferunt ex medio foliorum cubitales, & concauos, ventre quodam medio: in cacumine autem veluti pilam floribus conſtantem candicantibus, & vaſculis paruis; in quibus nigerrima continentur ſemina: quibus perfectis tota planta exareſcit:

creſcit: ſic ſemina Ceparum gratia ſeruntur; Cepæ autem ſeminis tantum, vt Plinius teſtatur: ſtolones autem antequam cauleſcant primo vere, dum tenelli ſunt, eruuntur in cibis, quas Cepas Porrarias vocant; nam candida ceruice conſtant, vt Porrum. Antiqui plura genera cognouerunt, omniaque ſatiua; nam Theophraſtus multa regione cognominata tradit; alia ob culturam; alia ob propriam naturam differentia; Quandã igitur Setaniam vocant, quaſi Panis Setanij modo dulcem, paruam tamen: aliam Schiſtam; quia cultura in partes finditur, dum externa folia vere detrahuntur, ne in caulem creſcat, ſed in caput: quod quidam omnibus contingere arbitrantur, ſi detractis foliis prohibeantur ſementeſcere. Eſt enim Cepæ naturæ, vt depoſita in terram multos ſtolones ferat, quorum uis ſi prohibeatur, ne ſurſum vergat, ſed inferius, caput totidem diuiſuris creſcit, quot ſtolones fuerint. Tertiam Aſcoloniã, cuius peculiaris natura eſt; ſola enim inter fiſſiles radice conſtat veluti in fœcunda; quæ neque augeatur, neque proficiat; idcirco non radice ſeritur, ſed ſemine. Serunt autem tarde prope Ver, deinde cum germinauerint, transferunt: perficiuntur autem citius quam cæteræ, vt ſimul cum cæteris, aut etiam prius euellantur: quod ſi diutius relinquantur in terra, putreſcunt: plantatę caulem edunt, & ſemen tantummodo gignunt, deinde exinaniuntur, & inareſcunt. Quamuis autem hodie Bulboſum quoddam genus, vulgò Aſcalonium vocetur, non tamen prædictum Ceparum genus eſt; ſeritur enim hoc radice tantum non ſemine, vt ſuo loco oſtendetur. In Creta peculiaris Ceparum natura Aſcaloniis proxima, ni forte vel eadem dici debeat: nam genus hoc ſemine ſatum in radice craſſatur; depoſitum vero in caulem, ſemenque fundit ſine capite, ſaporeque dulce eſt, è conuerſo quam in cæteris; cæteræ enim omnes depoſitæ melius celeriuſque perficiuntur. Significare autem videtur, Creticam Cepam ſatã tantum, non tranſpoſitam, vt in cęteris fit, craſſari in caput nam alioqui, quod cõmune omnibus eſt, proprium dixiſſet: ſemine enim omnes ſeruntur, tranſpoſitæ tamen pleræque meliores, & craſſiores proueniunt, excepta Cretica: hæc enim tranſpoſita cauleſcit anno primo: cæteræ anno ſecundo capitibus depoſitis cauleſcunt. Omnes poſt Arturum proueniunt, tepido adhuc ſole, vt depoſitas imbres occupent: proueniunt autem tum integris tum conciſis capitibus, ſed non ſimili germinatione: nam ex inferiori parte gignitur Cepa, ex ſuperiori herba tantum: ſi ſecundum rectitudinem omnino ſcindantur, germinare nequeunt. De Cepa in vniuerſum hæc paſſim ſcribit: duplicem habet radicem; vnam carnoſam, corticoſamque; alteram, quæ ex illa prodeunt: folia ſtatim ab radice, concaua, caulem vnum læuem: ſeritur radice; nam ſi non euellatur, multiplicatur: capitari aliquando in fiſtula traduntur. Plinius eamdem ferme habet hyſtoriam, addit autem Ami-

torninam

terninam Cepam ſolam capite ſeri, Allij modo, cum reliquæ ſemine ſerantur: ſed hanc nos inter Bulbos rectius ponendam cenſemus. Schiſtam autem, & Aſcaloniam condi: Dioſcorides Cepam aliam tradit longam, aliam rotundam, item ruffas acriores, quam candidas; & ſiccas quã virides; & crudas quam coctas.

CAP. III.

DVo apud nos ſeruntur Cepis affinia, quæ radice tantum ſeruntur, non ſemine, inſtar Allij: vocant vulgò, has quidem Maligias; illas vero Aſcalonias: vtręque paruę: corticibus conſtat vt Cepæ; ſed pluribus veluti nucleis, in unum coheuntibus, numeroſa ſobole circum agnaſcente: caulem raro edunt, & ſemina; cum tota ferme earum vis in ſobolem tendat: folia fiſtuloſa, ſed anguſtiora quam Cepæ; differunt inter ſe; nam Maligiæ oblonga figura conſtant, vere tantum, dum in fronde ſunt, cibis vtiles; nam æſtate cum acrimonia amaritudinem contrahunt & ſuccum quemdam lacteum: idcirco ſeruantur tantum pro ſemine, non pro cibo. Aſcalonię vero obrotundę ſunt: anguſtiſſimis foliis, quamdiu in fronde ſunt, inutiles ob exilitatem, ſed æſtate capitibus perfectis, cum folia areſcere incipiunt, eruuntur pro cibis, & pro ſemine: eſitantur ex oleo & Aceto grata acrimonia, appetentiam excitante, & Venerem: Præſtantiſſimę oriuntur in agro Piſtorienſi, nucis fere magnitudine, dulciſſimæ. Puto hos Bulbos exculentos fuiſſe apud Antiquos, de quibus Theophraſtus inquit ſparſim: radix veſcenda, multis tunicis conſtat, aliis, atque aliis obducta, vt Cepæ: duplex autem genus radicum; vna carnoſa, corticoſaque; altera, quę ex illa prodeunt; vt dubitetur, an radix ſit, quod in caput excreſcit; nam ſolum videtur radix eſſe, quæ de capite per medium pendent, reliquum cima & fructus: alioqui enim radix Bulbi caule carebit. Seritur radice; nam radix diuturna, cum tamen ſit annicaulis, & à latere germinat; vnde plures redduntur: caulis ſine foliis Bulboſis omnibus: folia ſine pediculo, ſtatim ab radice valde anguſta: ex ſeminibus non ſimul exit anno primo, ſed partim anno ſecundo. Bulborum plura Genera, quæ differunt magnitudine, colore, figura, ſapore, quippe cum adeo dulces quibuſdam in locis exeant, vt crudi mandi facillime poſſint. Et genus quoddam in littoribus naſcens, lanam ſub primis tunicis habens medio loco inter internum, quod manditur, & externas tunicas: fiunt ex ea funiculi pro calceis & alia veſtimenta, qua de cauſa Lanatum id dici poſſit, non capillare, vt Indicum. Vidi hoc genus Bulbi lanatum, ex Orientalibus allatum, ſpecie in totum ſimili noſtris Bulbis ſylueſtribus, quas Cepas Caninas vocamus; colore rubicundo; lanam continebat candidã, intra primum

cor-

corticem. Plura autem Bulboſa recenſet Theophraſtus, nec pauciora Bulbis, ſcilicet Leucoion. (Plinius Acrocorion legit) Bulbinam, Oppitionem, Cyicem, & Siſyrinchium, de quibus paulo mox dicemus. Plinius ad Bulborum genera Scyllas reducit & Aron: ſed agens, de quibus nunc dicimus, inquit ex Theophraſto, reliqua Bulborum genera differunt colore, magnitudine, ſuauitate, quippe cum quidam cruda mandantur, vt in Cherſoneſſo, Thaurica: poſt horum in Aphrica nati laudantur, mox Apuli. Cato celebrat Megaricos: plurimum ineſt ſeminis omnibus, celerius tamen proueniunt ſatæ Bulbis circa latera natis. Sed quæ ſubiungit Aro conueniunt, deſumpta ex Theophraſto, cum inquit, & vt creſcant, folia, quæ ſunt in his, ampla, deflexa, circa obruuntur. ita ſuccum omnem in ſe trahunt capita. Quæ autem paulo poſt tradit, Bulbis conueniunt. Effodiuntur Bulbi ante Ver; at deteriores illico fiunt, ſi finduntur: ſignum maturitatis, folia inareſcentia ab imo, vetuſtiores improbant: item paruos & longos: contra rubicundis, rotundioribuſque laus, & grandiſſimis; amaritudo pleriſque in vertice eſt, media eorum dulcia. Idem Plinius inter Cepas Bulbum noſtrum videtur intellexiſſe, cum inquit: ſeritur Amiternina frigidis & humidis locis, & ſola Allij modo capite. Dioſcorides Bulbos exculentos omnes acrimoniam habere teſtatur, quoſdam vero etiam amaritudinem, & Scyllæ ſaporem. præfert ex Aphrica aduectos, ruffos, ſtomacho & aluo vtiles. Galenus de eiſdem Bulbis inquit mandi ipſorum radicem, ſine foliis, vere autem interdum & ipſorum Aſparagum: amaritudinem & auſteritatem habere, quæ elixatione debeatur: paucam tollerare elixationem; aſſari quoque: mundi & crudos, ad cibi appetentiam excidandã, placere ex aceto, oleo, & Garo: ex eorum vſu ſemen augeri & ad Venerem alacriores reddi. Quæ omnia liquidò partim in noſtris Aſcaloniis agnoſcimus, partim in Maligiarum capitibus: ineſt enim in iis Scyllina quædam amaritudo.

CAP. IIII.

Bulbus ſylueſtris, quidam Hyacinthum ſylueſtrem vocant: in campis ſponte naſcitur: tenuius domeſtico: foliis exilioribus ferme ad Crocum accedentibus, fiſtuloſis: cauliculo palmum alto, in quo ineunte vere floſculi ſunt cærulei, concaui, ac deorſum inclinati. Bulbi ſubrubentes, amari, magnitudine Auellanæ. Theophraſtus Bulbi florem inter coronarios recenſet; quidam enim inquit Bulbi quoque florem coronis inſerunt: floret inter vernos: ex quibus hoc genus Bulbi ſignificatur. Plinius ſylueſtrium inquit Bulborum florem, quem Anemonem vocant, inter coronarios eſſe.

CAP. V.

INTER Bulbos ſyluestres duo oriũtur apud nos;quas Cepas caninas vocant,aut Anguinas; quia folia humi ſerpunt, intorta,anguis modo,prælonga,non fiſtuloſa,ſed ſinuoſa,veluti lorum: caule dodrantali,erecto,in cuius cacumine, ſtamina quædam inſunt, coloris cærulei elegantiſſimi, in purpuram vergentis: vaſcula autem ſeminis, à lateribus pendent ſine flore: frequens naſcitur hoc genus locis cultis,in aruis, & vineis. Alterum in cæteris prædicto ſimile, ſed floſculis candicantibus,oritur in pratis paluſtribus. vtraque florent ęſtate diutius,Bulbo rubicundo, grandiuſculo,& oblongo: forte apud Theophraſtum,Pothos fuerit (Theodorus Deſiderium vertit) inter æſtiuos flores. cuius genera duo; vnum, cui flos Iacyntho ſimilis: alterum de color, album, quo in ſepulchris vti mos eſt,quod & diuturnius eſt. Eadem Plinius de Potho habet: poteſt apud Plinium intelligi,Bulbina; de qua inquit, Bulbinam à Græcis vocari herbam Porraceis foliis; rubicundo Bulbo. Aliter tamen Theophraſtus Bulbinam accipit, vt inferius patebit: ſunt &, qui Bulbum vomitorium apud Dioſcoridem hunc putent, cum tamen cortice nigro apud eumdem tradatur, non rubro.

CAP. VI.

QVAEDAM peregrina apud nos nomine barbaro Dulipan vocatur; alij Hyacinthum album vocant: caule cubitali, craſſo: coma in cacumine,veluti vmbella: floribus candidis,latifoliis: vaſculis nigris: Bulbum fert grandiorem,quam prædicta genera, cortice nigro: folia quoque maiora, ſed ſimili modo prælonga, & ſtrata. hanc putauerim Bulbum vomitorium eſſe; deſcribit enim hunc in modum Dioſcorides: folia habet Bulbo eſculento longiora,& magis in Lori modum formata: radicem ſimilem Bulbo,cortice nigro.Plinius folia tribuit nigra, cæteris longiora.

CAP. VII.

HYACINTHVS radice ſeritur, floris tãtum gratia; placet enim non tantum color cęruleus, læuiter in purpuram vergens, ſed multo magis odor: Bulbos fert Cepę Caninę ſimiles; & folia ſimiliter excauata, ſubrecta, non ſtrata in terram: caulem palmarem, in quo tres, aut quatuor inſunt flores, à latere diſpoſiti, oblongi, concaui, ac diſſecti: incipit florere menſe Februario: Alterum genus in ſyluis naſcitur,

naſcitur, exiguum, non vltra quatuor digitos à terra ſe extollens: floſculis breuioribus, magis diſſectis, colore viuaciori, ſed odore infirmo. Dioſcorides folia tribuit Bulbi: caulem dodrantalem, læuem, minimo digito tenuiorem, herbacei coloris, cui inſidet coma incurua, floribus purpureis plena: radicem quoque Bulbo ſimilem. Theophraſtus Hyacinthum numerat inter flores coronarios, & montanos, florentes cum Viola nigra: eſſe vrbanam & ſylueſtrem: vtriuſque florem plurimum perdurare. Plinius eadem ferme confirmat: addit autem Hyacinthum comitari duplicem fabulam, præferentem luctum eius, quem dilexerat Apollo, aut ex Aiacis cruore æditum, ita diſcurrentibus venis, vt græcarum literarum figura. AI. legatur inſcripta: quæ nota non in bulboſo Hyacintho eſt, ſed in altero flore eiuſdem coloris, quem Capuccium vocamus; de quo alibi dicitur.

CAP. VIII.

SCYLLA grandiſſima quædam Cepa eſt, figura tamen Bulbi: oritur in ſcopulis Apuliæ plurima, acerrimi, & amari ſaporis: ideo Medicis tantum in vſu: hyeme germinat etiam ſi appenſa domi fuerit, vt Cepa: foliis multiplici ordine inuicem conuolutis, latioribus, Porro breuioribus, ac virentibus, quę amittit in æſtate, bulbis circa latera ortis: Autumno caulem nudum fert tricubitalem, vndique plenũ floribus candidis, foliatis; ſub quibus parua continentur vaſcula; paucis intus ſeminibus, oblongis, ac nigerrimis: Bulbi color ruffus: reperitur & nigra in montoſis procul à mari. Theophraſtus de Scylla hæc habet; Planta cum terreſtris ſit, in mari tamen viuit: radicem multis tunicis habet corticoſam, duplicem, vt in cæteris capitatis: alteram quidem carnoſam, corticoſamque: alteram, quæ ex illa prodeunt, vt ambiguum ſit, an radix ſit, quod in caput excreſcit: Ipſa diuturna, cum tamen ſit annicaulis, ideo radice ſeritur inter ſylueſtria; à latere enim germinat; vnde plures redduntur: folia ſine pediculo ſtatim ab radice lata: caulis prius exit quam folia è latere radicis, tum flos emergens, inſidet terno prouentu, qui terna arandi tempora ſignificet; floret enim particulatim incipiens ab imo: cum ſenuerit caulis, tunc foliorum exortus, multis poſtea diebus inceptat: germinat ante Narciſſum: ſuſpenſa diutius viuit, arcet veneficia ſata ante portas: omne Scyllę appoſitum facilius germinat, celeriuſque augeſcit, præcipue Ficus; nam & minus à vermibus infeſtatur. Plinius inter Bulbos nobiliſſimam eſſe Scyllam inquit, quamquam medicamini natam, acetoque exacuendo: nec vlli amplitudo maior, ſicut nec vis aſperior: duo genera medica: maſculus, albis foliis: fæmina: nigris: & tertium genus eſt cibis gratum, Epime-

nidium vocatum. ſeminis plurimum omnibus, celerius tamen proueniunt ſatæ, Bulbis circa latera natis. de Epimenidio paulo mox patebit. Apud Dioſcoridem miras Scyllæ facultates legere licet, quamuis eam non deſcribat; addit autem alterum genus, quod Pancratium vocat: radix inquit eſt Bulbo magno ſimilis, ſubruffa, aut ſubpurpurea, guſtu amaro & feruente: foliis Lilij, longioribus, eiuſdem facultatis cū Scylla. Plinius de Pancratio inquit: aliqui Scyllam puſillam appellare malunt: foliis albi Lilij, longioribus, craſſioribus: radice Bulbi magni, colore ruffo: An hęc fuerit quæ Moly Homericum vocatur?

CAP. IX.

MOLY Homericum vocant Bulbum in montibus ortum, qui longe minor eſt Scylla; ſed foliis maioribus, ſubrectis, tribus, aut quatuor, ab imo ſe amplectentibus; quibus ſummis aliquando tuberculus ineſt, veluti paruus bulbus, quo tamquam ſobole naſcitur: quod in nulla alia planta, adhuc eſt animaduerſum, vt ſobolem in foliis ferat: caulem ex medio foliorum profert ineunte vere, cubitalem, & ampliorem, in cuius cacumine, coma rotunda inſidet, tamquam vmbella: floribus candidis, aut ſubrubentibus, & vaſcula nigris ſeminibus, vt Scillæ. Dioſcorides de Moly, inquit: folia fert Graminis, latiora, humi ſparſa: flores Leucoio ſimiles, lactei coloris, minores, ad Violam purpuream accedentes: caulem candidum cubitorum quatuor, in cacumine ineſt, quippiam Allij ſpecie: radix autem parua, bulboſa. quæ profecto deſcriptio parum quadrat prædictæ plantę. Theophraſtus de Moly inquit: apud Phaneum exit, & affirmant apud Cyllenam eſſe, quemadmodum Homerus dixit, radice rotunda, non abſimili Cepę: folio Scyllæ: vſus eius contra veneficia ſumma: non tamen effodi difficulter, vt ait Homerus. Plinius laudatiſſima inquit herbarum eſt Homero teſte, quam vocari à Diis putant Moly; at inuentionem eius Mercurio aſſignant, contraq; veneficia ſumma demonſtrant: naſci eam hodie circa Pheneum & in Cyllene Arcadiæ tradunt; ſpecie illa Homerica: radice rotunda, nigraque, magnitudine Cepę: folio Scyllæ: effodi eam difficulter; Græci authores florem eius luteum pinxere, cum Homerus candidum ſcripſerit. Inueni è peritis herbarum Medicis, qui & in Italia naſci eam dicerent, afferrique Campania mihi aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas: radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidem ſolidæ, ſed abruptę. Hæc Plinius. An Homerus ipſam Scyllam nigram intellexit, difficulter fodi; quia inter ſaxa oritur? nam & Scylla, cōtra veneficia laudatur. ſed Dioſcorides, folia Graminis tribuēs & ſtrata, aliā intellexit. Ideo hāc Pancration potius eſſe reor inter Scyllas.

ORGNI-

CAP. X.

ORGNITHOGALON, vulgò autem lac gallinæ, flos quidam eſt lacteus, vere in aruis emicans: caule palmum alto: ramulis quatuor, aut quinque; quibus ſummis flores ſinguli inſident figura ſtellæ, candidiſſimi, qui recedente ſole clauduntur, & viridem tantum colorem oſtendunt: fructus ſtriati: folia ab radice tantum tenuia, vt Croci ſtrata: bulbus candidus, tenaci ſucco conſtans, ſapore dulci. alterum genus, foliis conſtat Graminis, ſimiliter humi ſtratis. Dioſcorides inquit cauliculus eſt tener, candicans, tenuis, duorum palmorum: ramulis in ſummo tribus, aut quatuor; à quibus flores prodeunt, foris herbacei, &, cum hiantes ſe pandunt lactei, in quorum medio capitula ſunt Cachryos modo præſecta, quę in panes recipiuntur, vt Melanthium: radix bulboſa, cruda, & cocta manditur; Apud Plinium Orgnithogale vocatur: ſemipedali caule, & reliquis notis à Dioſcoride traditis. Theophraſtus Bulbinam vocat, inter bulboſa quidem; quia radix rotunda, ſed candida, nequaquam ſquamoſa: & Athenęus, quæ inquit Bulbinę dicuntur, meliorem habent ſuccum quam Bulbi, non tamen ita ſtomacho conferunt; quia dulcedinem habent cum craſſitie: pro aſperitate tamen faciles ſunt ad excernendum. Sed Plinius Bulbinam Porraceis foliis tradidit; rubicundo Bulbo, quæ nothæ noſtræ Cepæ Caninæ conueniunt.

CAP. XI.

BVLBVS quidam eſt Orgnithogalo ſimilis; ſed in aſperis & petroſis naſcens: foliis latioribus, longioribus, ſimiliter ſtratis: caule ſimplici, cubitali, altiorique, vndique floribus ornato, vt Scyllæ; ſed flores Orgnithogali & fructus. reperitur & flore luteo: in montibus: vnum quidem eiuſdem altitudinis cum prędicto, alterum vero breue, dodrantem non excedens: omnibus folia Graminis, aut Cepæ Caninę, ſed anguſtiora. huic videtur conuenire Moly deſcriptio apud Dioſcoridem; folia enim tribuit Graminis, latiora, humi ſparſa: flores Leucoio ſimiles, lactei coloris, minores, ad Violam purpuream accedentes: ſed caulem cubitorum quatuor adhuc non vidimus, in cuius cacumine ineſt quippiam Allij ſpecie: radix autem parua bulboſa: has quoque Plinius indicaſſe videtur, cum inquit: Græci Authores, florem eius luteum pinxere: quoddam enim genus, luteos flores fert, quoddam candidos, non tamen id Moly Homericum dici poſſit, vt ſuperius patuit. Theophraſtus forte Epimenidium hanc vocauit inter Scyllas;

inquit

inquit enim: radix veſcenda, non omnis Scillæ, ſed Epimenidiæ vocatę, quę ab vſu nuncupata eſt: hæc anguſtiori folio, & læuiori conſtat quam reliquę. Plinius inquit: tertium genus Scyllæ cibis gratum, Epimenidium vocatur anguſtius folio & minus aſpero.

CAP. XII.

PORRVM ſemine tantum ſeritur in hortis, vtile cibis futurum, anno ſecundo; nam anno primo à ſatu exile eſt, & acre; eius natura eſt creſcere in ceruicem longam, & craſſam, magis quam in caput: adiuuant & cultura, denſius ſerentes; transferunt autem anno ſequente, circum obruentes altius fimum, vt candorem, teneritatem ſimul, & dulcedinem acquirant vſque ad folia: conſtat tunicis multiplicibus, longe tenuioribus quam Cepæ: foliis ſubalbidis, prælongis, latitudine duorum digitorum, canaliculatis, non tamen fiſtuloſis, ſe inuicem amplectentibus, duplici ordine: caulis ex medio foliorum exit, ſecunda æſtate, cubitalis, in cuius cacumine, comam gerit rotundam capitis modo floribus candidis; & vaſculis paruis; ſeminibus nigris, Græci Praſon vocant, de quo Theophraſtus ſparſim inquit: exit à ſatu die decimo nono, nonnumquam vigeſimo: ſeminis ætas recentior maturius prouenit: melius autem & lætius prouenit aceruatim ſatum, & in Laciniis colligatum: aſſurgit vno caule, & læui, bimatu fructificat: eſt ſeminis fæcundiſſimum, ſubtus ſuo latere promit bulbaceum quoddam, ex quo foliorum ortus caule arefacto, & ſemine ſublato; ſed quia capita non in vſum veniunt; ideo non leguntur ſiccanda, nec hoc modo ſeruantur. Plinius tamquam in duo genera diſtinguit: ſectiuum, & capitatum appellans, cum tamen ratione quadã culturę differant; vt enim ſectiua naſcantur, denſius ſeri oportere, quod genus ſummopere Neroni placuiſſe teſtantur, vt creſcãt in caput, & rarius ſerenda, & cum transferuntur, ſũmis foliis lęuiter reciſis, capita retrahenda, ac extremæ tunicæ, aut læuiter ſarculo conuellendæ radices, vt delumbatæ alant. Antiqui ſilice, aut tegula ſubiecta, capita dilatabant: ſectiuum autem videtur appellaſſe, quaſi ſciſſile; quia adeo hærent inuicem, vt vnum ex multis conſtitutum videatur: hoc genus non transferunt, ſed in eadem area relinquunt, donec deficiat, ſemper ſtercorantes: læto enim ſolo & fimo gaudet, cum tamen rigua oderit: ſeritur ſemine ab Aequinoctio Autumni: Dioſcorides capitatum Porrum vocat, ſeiungens ab altero, quod tamquam ſylueſtre ponitur, ſcilicet Ampelopraſo. Athenęus capitatum inquit, quod Porrum etiam vocatur, meliorem habet ſuccum, quam Cartum: mediocriter extenuat, & nutrit, & eſt ventoſum. idem teſtatur ſe vidiſſe magnum Porrũ capitatũ, nõ minus Rapa, vel Rhaphano rotũdo.

AM-

CAP. XIII.

AMPELOPRASVM ſponte prouenit locis calidis, & collibus amęnis; tenuius Porro: foliis anguſtioribus, virentioribus, & quaſi triangulis: numeroſa ſobole: cauliculo dodrantali: floribus in cacumine tribus, aut quatuor, candidis, pendentibus, quodam Allij odore. Plinius in genere ſectiui Porri hoc intellexiſſe videtur, cum inquit: ſectiui duo genera: hoc herbaceum folio, inciſuris eius euidentibus, quo vtuntur medicamentarij. eſt enim, vt alibi ſcribit, ſub nomine Ampeloprasi, quod in vineis oritur, foliis Porri, ructu grauis, contra ſerpentium ictus efficax, & quę ſequuntur. cum vero inquit alterum genus ſuauioris folij, rotundioriſque, inciſuris lęuioribus, ſatiuum intelligit: quo enim rotundius eſt, eo minus ſectionis veſtigium apparet: quo anguloſius, eo inciſuræ ſunt euidentiores. Quid ſi Porrum vtrumque ſectiuum Gethyum dicamus apud Theophraſtum, cuius meminit inter Cepas: inquit enim: Gethyum vocatur quiddam ſine capite, & quaſi longa ceruice conſtans, ob id germinatio tota in fronde, ſępiuſque retondetur, vt Porrum: qua de cauſa ſemine ſeritur, non deponitur. De eodem hæc ſparſim ſcribit. ſi totum, quod in terra conditur, radix ſit, caule omnino carebit: multis tunicis conſtat: folia concaua: exit à ſatu decimo aut duodecimo die: ſeminis ætas recentior, maturius prouenit, bimatu fructificat, vnicaule: annuus eſt caulis, quamuis radix diuturna ſit; nam ſuo latere promit, veluti quoddam bulbaceum caput, ex quo foliorum ortus, caule tamen arefacto, ſemineque ſublato: ſed quoniam eius capita, minus vſui ſunt, idcirco ſiccanda minime leguntur, ac proinde numquam ſeruntur. Plinius de Gethyio pauca quædam ex Theophraſto tranſcribit. Galenus cum ſcribit libro duodecimo Metodi quoddam genus Ceparum Carton à græcis vocari, quo heſitato cum pane diſſenterias quidam illico ſanabant, licet multi acrimonia medicamenti conuulſi interiere: forte Gethyum intellexit. Athenęus de Carto. (in quo loco Hermolaus non Carton legit ſed Caron) inquit magna eſt Paſtinaca, quæque facile augeatur, meliorem habet ſuccum quam Paſtinaca, magis calefacit, vrinamque magis ciet, ſtomacho confert, facileque digeritur, vt Diphilus eſt author: ſtatim autem de Porro capitato ſubiungit: capitatum inquit, quod Porrum etiam vocatur, meliorem habet ſuccum, quam Cartum, vt idem ait Diphilus: & paulo poſt: Epenętus capitatos Porros Gethyllides ait vocari. ſunt qui dicant hoc eſſe vocatum Gethyum, eſſe autem Gethya ſimilia Ampeloprasis. Apud Ariſtophanem Gethyorum radices habere Allij naturam. cum igitur apud græcos capitati tantum Porri fiat mentio inter ſatiua, ſectiui au-

tem

tem nequaquam, ſuſpitionem affert non mediocrem, ne Gethyum intellexerint ipſum Porrum ſatiuum comprehendentes etiam aliquando, & ſylueſtre, cui ineſt quædam Allij natura: ſatiuum autem à quibuſdam Catton vocatum eſt, Paſtinaca grandius, quod noſtrum eſt vulgatiſſimum Porrum. Galenus de Ampeloprаſo inquit veluti agreſte Porrum eſt, domeſtico acrius, & ſiccius, mediam quamdam facultatem inter Allium & Porrum habens: ſunt, qui ea toto anno ſeruant, aceto condita, quo modo fieri in cibis, præſtantiora, & minus vitioſi ſucci participãtia.

CAP. XIIII.

SCORODOPRASVM ab Allio & Porro nominatum, peregrinũ apud nos eſt, in totum Porro ſatiuo ſimile, tum foliis, tum caule, floribuſque, ſed capite conſtat Allij, in quo nuclei pauci ſunt craſſi, figura fermè Caſtaneæ, colore cãdido, ſapore inſuaui, minus acri quam Allium. Dioſcorides inquit magnitudine Porrum ęquat, qualitatum Porrij & Allij particeps. coctum dulceſcit vt Porrum, quo vſu tranſit in olera. Galenus guſtu & odore mediam qualitatem participare tradit inter Allium & Porrum, & vtriuſque vires.

CAP. XV.

ALLIVM ſatiuum initio ceruice conſtat longa, vt noſtrum Porrum, tenuiori tamen: foliis quoque paulo anguſtioribus: ſed caule vt plurimum nullo: nulloque ſemine, ideo radice tantum ſeritur: aliquando tamen cauleſcere tradunt, ac ſemen ferre, quod ſatum tranſire in ſylueſtre; Aeſtate aduentante creſcit in caput ceruice extenuata: caput intra tenuiſſimas & candidas membranas nucleos habet oblongos, tunica ſubrubra obductos, odore valide, ac perſeuerante: ſapore feruente: nucleis ſeritur hyeme tamquam ſobole, Aglitas Gręci vocant, vnde vulgo Aglietti dicuntur nuper nati. aſſumuntur in cibis & cruda & cocta, tum recentia tum ſiccata. venenis aduerſantur, pręcipuæ viperę, & fungorum aſſumpta in vino. Græci Scorodon vocant. Affertur genus quoddam ex Aphrica capitibus ingentibus. Theophraſtus ſeri Allium tradit ante ſolſtitia, aut paulo poſt, nucleatim diuiſum: Diſcrimen eorum, quod aliud præcox, aliud ſerotinum habetur: eſſe enim quoddam, quod ſexaginta diebus perficitur: Differunt præterea magnitudine ſingulari, cuiuſmodi eſt, Cyprium vocatum, quod non decoquunt, ſed ad intinctus terunt mirum in modum eius ſpuma ſe attollente: quædam etiam ſunt, quæ nucleis non conſtant. Dulcedo autem, odor, & craſſitudo pro regionis diuerſitate & cultu contingere videtur,

vt

vt in aliis pleriſque : perfici etiam ſemine poteſt ſed tarde : primo etenim anno caput accipit Porri; ſequẽte diſcerni incipit in nucleos ; tertio redditur perfectũ, nec quicquam deterius : ſed quidã melius depoſito exiſtimant : eius radix tota curuatur, cũ nucleus intumeſcere incipit, dein auctus iterũ in nucleos diſcernitur, & ex vno plures fiunt, dũ caput cõſumatur : ſuper fiſtula quoq; capitari poteſt : ſqui caule conſtat, vnicaulis; folia ſtatim ab radice ferens. Plinius de Allio ſcribit, tenuiſſimis velatur mẽbranis, quæ in vniuerſum ſeparantur : mox pluribus coagmentatur nucleis, & his ſeparatim veſtitis aſperi ſaporis, & quo plures nuclei fuere, hoc eſt aſperius. Tędium huic quoque halitu, vt Cepis, nullum tamen coctis. Generum differentia in tempore. nam præcox matureſcit ſexaginta diebus : tum in magnitudine : Vlpicum quoque in hoc genere Gręci appellauere Allium Cyprium, alij Antiſcorodon (vel Aphroſcorodon, vt Columella vocat) præcipue Aphricæ celebratum inter pulmentaria ruris, grandius Allio, tritum in oleo & aceto, mirum quantum increſcat ſpuma : addit & culturæ rationem, & alia quædam ex Theophraſto. Dioſcorides ſatiuum Allium quoddam in Aegypto ſingulari capite naſci tradit, vt Porrum, dulce, læuiter purpureum, atque paruum : Alibi grandius candidum, cuius nucleos, quibus coagmentatur, Aglithas Græci vocant, alij ſpicas vertunt.

CAP. XVI.

Allium ſylueſtre paſſim in aruis & vineis naſcitur, capite paruo, ſingulari, ſolido, nullis nucleis, colore ſubrubente : caulem fert tenuem, prope cubitalem : paucis foliis, Tereti figura, in multam longitudinem productis : in cacumine caulis capitulum fert rotundum, ex nucleis paruis conſtantem ; è quibus floſculi exeunt ſubrubentes ſine ſemine : propagatur autem nucleis prædictis, tamquam ſobole reperiuntur ij ſæpe in Triticis, vt panes Allij odorem faſtidientem retineant. Dioſcorides Ophoſcorodon vocat, quaſi Allium anguinum. Plinius hoc genus Allij inquit Alum vocari in aruis ſponte naſcens : quod aduerſum improbitatem alitum depaſcentium ſemina, coctum ne renaſci poſſit abiicitur, ſtatimque, quæ deuorauere aues, ſtupentes manu capiuntur, & ſi parum commorauere ſopitæ.

CAP. XVII.

Allium Vrſinum in ſyluis naſcitur tenui capite, & ſolido : foliis latis, vt Lilij : cauliculo dodrantali, in cuius cacumine flores ſunt candidi : ſemina autem nigra : tota planta Allium redolet. Alterum in eiſdem locis naſcens anguſtiore folio, veluti Graminis : vmbella in cacumine, candida, pulchra : ſcatet multo ſemine, ni-

gro, acerrimi odoris. Plinius de primo loquens, inquit: eſt & ſylueſtre, quod Vrſinum vocant, odore molli: capite prætenui, foliis grandibus.

CAP. XVIII.

DENS Caninus vulgo appellatur in ſyluis capitulo veluti Allij, nucleo candido, ſpecie dentis canini, vnde bina tantum folia ineunte vere exeunt, breuiora Lilio, latioraque, ſubrubra, ac maculoſa: cauliculus ex medio foliorum exit, quatuor digitorum altitudine, in cuius cacumine vnicus flos, ex candido ſubrubens, Lilio ſylueſtri ſimilis, paruus. Hunc puto Mithridation primum Crateuæ apud Plinium, cui folia duo ab radice Acantho ſimilia: caulis inter vtraque ſuſtinens roſeum florem; Acanthi autem Vrbanæ folium elatum, longumque tradit, quod nequaquam ab hoc diſcrepat.

CAP. XIX.

HERMODACTYLVS vulgo appellatur ſolidus Bulbus, figura Caſtaneę, colore candido, ſucco lacteo, cortice ruffo: ruffeſcit quoque Bulbus, cum exſiccatur: floret in Autumno, ante foliorum exortum Croci modo; vnde quidam Crocum ſylueſtrem vocant: flos illi ſimilis, candicans: folia hyeme erumpunt tria, aut quatuor, vt Scillæ, modo anguſtiora, modo etiam latiora, fere Ellebori albi modo: vere folliculus in medio foliorum incluſus apparet, digitalis craſſitudinis, oblongus, aliquando vnicus, aliquando geminus: ſeminibus intus rotundis, duris, & ſubruffis: oritur in montibus latiore folio: in campeſtribus autem incultis & harenoſis anguſtiore folio. Affertur quidam ex Orientalibus inter merces, quo Medici vtuntur ad purgationes: Bulbus eſt vegetior, plenior, ac durior, candidus, etiam ſi ſiccus ſit. Dioſcorides Ephemeron vocat venenis aſcriptum, quod & Colchicum appellari tradit, & Bulbum Agreſtem: florem ædit in fine Autumni, Croci ſimilem, candicantem: ab eo tempore folia Bulbi, ſed pinguiora: caulem palmo altum, ferentem ruffum ſemen: radicem foris è nigra ruffeſcentem, quæ delibrata, candida, & mollis ſpectatur, ſucco lacteo, ſapore dulci: in bulbo media quędam rima eſt, qua flos erumpit: ſtrangulat comeſta fungorum more. Alterum præterea Ephemerum tradit, quam Irim ſylueſtrem cognominat. Theophraſtum Ephemerum venenum eſſe inquit, vim diurnariam enecandi ſortiens: radiculam eſſe, quę eadem die poſſit occidere: folium hanc habere Ellebori, notamque omnibus eſſe, ſeruorum in deſperatione confugium. Meſues inter purgantia medicamenta Hermodactylum vocat radicem herbæ montanę: tradit

dit autem, vnum longum vt digitus: alium rotundum; ex quibus videtur ſignificare vtrumq; genus Ephemeri: aſſumi autem ad purgationes rotundum: ſed eius alium inquit album eſſe, alium ruffum, alium nigrum: eligi autem album, verę albedinis intus & extra, craſſum, modice durum: nam laxus debilis eſt; ruffus autem, & niger mali ſunt: ex quibus innuit id, quod ex Oriente ad nos affertur, craſſum, & plenum, candidumque Hermodactylum eſſe, quo Medici vtuntur ad pituitam educendam ab articulis: nigrum autem & ruffum, quales apud nos naſcuntur, improbari ob vim venenoſam, vt in Colchico Dioſcorides teſtatur. Serapio ſimiliter diſtinguit album laudans, nigrum & ruffum lætales eſſe, ob id Paulus Aegineta ſeorſum ab Hermodactylo locutus eſt, & ſeorſum de vtroque Ephemero.

CAP. XX.

CROCVM vulgo Zafferanum dicitur: floret Autumno ante foliorum exortum: flos erumpit è terra digitali longitudine, in ſex folia dehiſcens, purpuraſcentia, mediis ſtaminibus ternis, longis, & in extremo craſſioribus, quibus color ex pallido ad rubedinem vergit, tingens colore croceo: odor aromaticus, & validus; vnde & condimentis expetuntur, ac medicamentis roborantibus: folia ab radice capillaria exeunt tota hyeme: vaſculum Ciceris magnitudine, oblongum: bulbus ſolidus, cortice capillaceo: ſeritur radice ſtaminum prædictorum gratia, quorum eſt vſus. Alterum genus ſylueſtre in incultis naſcitur inter ſcopas, copioſiſſimum in agro Piſano: floret poſt Brumam vſque ad æquinoctium vernum: flores modo candicantes, modo purpuraſcentes: ſtamina exigua, & inutilia: bulbus minor. Theophraſtus Crocum inquit natura herbaceum erumpit folio anguſto, in capillamenti modum: ſero floret, ſeroque germinat, quippe Virgiliarum occaſu, paucis diebus, confeſtim florem edit ac folia, quinimo florem prius: radix multa, carnoſa, in totum viuax: gaudet calcari, & melius ita euadit radice attrita pede inferius, ideo iuxta ſemitas, fonteſque pulcherrimum exit: ſatus radice fieri aſſolet. Alibi inquit: florere incipit autumno ſtatim primis imbribus, tam ſatiuum quam mõtanum: quod ſine odore eſt inter hiberna erumpit poſt Aphacam: folium anguſtius Bulboſis, caulem tantum floris ſortitur: eſt inter odorata, quibus ad vnguenta vtuntur. Plinius ex Theophraſto eamdem ferme deſcriptionem habet, de ſylueſtri inquit: optimum eſſe, ac ſerere in Italia minime expedire, areis decoquentibus ad ſcrupula vſque ſingula; ſeritur radicis bulbo: ſatiuum latius maiuſque & nitidius, ſed multo læuius degenerans, ſed nec vbique fęcundum etiam Cyrenis, vbi ſemper flores laudatiſſimi: optimum vbicumque quod pinguiſſimum & breuibus capillis.

CAP. XXI.

LONCHITIS à Lanceę cuſpide cognominata, quidam Narciſſum luteum vocant: folia fert Narciſſi; latiora, & candidiora, prope radicē ſubrubentia: caulē rotundū, aliquando bifidū, aut trifidum, altitudine duorum dodrantū: duobus aut tribus foliis, quę in caule ſunt, contra quam in cæteris bulbaceis: in cacuminibus ſingulis, ſinguli flores inſident lutei, magnitudine ferme Lilij, ſed qui numquam dehiſcant, reflexis tantum ternis foliorum labris poſtremis, ternis aliis coheuntibus, paruo relicto oſtiolo: fructus poſtea inſidet triquetrus, erectus, ex rotundo in mucronem faſtigiatus, in quo ſemina continentur compreſſa, colore flauo: radix bulboſa, parua, rubicunda, oblonga, à cuius latere exit hyeme germen quoddam rubicundum, quod in longitudinem multam productum aliquādo infra tellurem, aliquando ſupra egreſſum iterum defigitur, & alium bulbū gignit, vnde folium vnicum exit; ac procedente tempore caulis aſſurgit anno ſecundo, & vere floret: quo propagandi modo, areas implet certis interſtitiis diſtans, vt exercitus videatur haſtis erectis armatus: oritur in Apennino apud Bargenſes. Dioſcorides ſic deſcribit; folia habet Porri, latiuſcula, & modice rubentia, plurima, à radice ad terram inclinata, pauca autem in caule, in quo flores pileola comicarum perſonarum ridicula repreſentant, lutei quidem coloris (quamquam Græci codices non Μέλινα, ſed Μέλανα, id eſt nigra legant) album autem quid exerentes ceu ligulam ex hiatu ad inferius labrum: ſemen Lanceæ ſimile triangulum, cum primum erumpit; vnde appellatio; radix Dauco ſimilis: naſcitur in aſperis & ſitientibus locis. ſolum autem ſuſpitionem aliquam afferre poſſit radix: nam bulbus nullam ſimilitudinem cum Dauco habet. ſi autem accipiantur longæ radicum propagines, quas diximus, forte nullum fuerit abſurdum. Plinius de Lonchitide inquit, non, vt plerique exiſtimauerunt, eadem eſt quę Xyphion aut Phaſganion, quamquam cuſpidi ſimilis ſemine: habet enim folia Porri, rubentia ad radicem, & plura quam in caule: capitula perſonis Comicis ſimilia, paruam exerentibus linguam: radicibus prælongis: naſcitur in ſitientibus.

CAP. XXII.

QVAE in genere bulbaceo florem in ſummo fructus gerunt; ſunt Narciſſi, & quædam bulbaceis affinia vt teſticulorum genera, & Iridis. Narciſſus numeroſis bulbis cōſtat, craſſioribus quam noſtræ Aſcaloniæ: foliis Porri, exilioribus, ac magis planis: caule dodrantali,

drantali, aut ampliore, ferme triangulo: floribus in cacumine ad terram inclinatis, candidis, foliatis, acetabulo quodam medio luteo, odore ſuaui, ſed qui caput replet: fructus triangulus ferme pollicaris, membrana quadam veluti vagina incluſus, in quo ſemina nigra: oritur in montibus & læto ſolo: eius ſumma genera duo: alterum fert vnicum florem in ſingulis cauliculis ampliorẽ, candidiorẽ, & magis odoratũ, cuius acetabulum in rubrum circulũ deſinit, non niſi in montibus oritur: Alterum comoſo conſtat flore, qui & pallidior eſt, odore magis graui: deſcendit in plana: vtrumque vere floret. ſunt & hyberna grandioribus tum foliis, tum caulibus. florent circa brumam vſque ad Ver: flos aliis geminus in ſingulis caulibus; aliis copioſior: omnibus calyx intus luteus. quoddam eſt cuius flores multiplici complexu conſtãt Roſarum inſtar. extat & quoddam genus calyce prælongo anguloſoque in Appeninis Liguriæ. Dioſcoridis deſcriptio his pulchre quadrat: nam de Narciſſo inquit: folia fert Porro ſimilia, tenuia, multo minora, & anguſtiora: caulem concauum, ſine foliis, vltra dodrantalem altitudinem: florem album, intus croceum, in quibuſdam purpureum: radicem intus albam rotundam, bulboſam: ſemen veluti in tunicis nigrum, longum: pulcherrimus naſcitur in montibus ſuaui odore: cæteri Porrum imitantur, & herbaceum quid pręſeferunt. At Theophraſtus varius. aliquando enim inter vernos flores numerat Narciſſum, & Lirium, quos non deſcribit, forte tamquam notos, prędictos intelligit diſtinctis nominibus, aliquando autumnales, alterum genus Lirij eſſe tradit, quem & Narciſſum vocat, de quo paulo mox dicemus. Plinius partim à Dioſcoride accipiens partim à Theophraſto confundit, tria genera tradens: vnum inter Lilia purpurea: alterum flore candido, calyce purpureo: Tertium cætera eadem: calyce herbaceo: foliis ab radice tantum, non in caule, vt Liliis. Duo vero genera à Medicis aſſumpta, ſcilicet duo poſtrema, quæ à Dioſcoride tradita ſunt: ex Theophraſto autem accepit de altero tantum Lyrio loquente, tamquam de omnibus intelligens: ſerotinos eſſe omnes Narciſſos, & poſt autumnum florere.

CAP. XXIII.

NARCISSVS Marinus in harenoſis marittimis naſcitur: craſſo bulbo: foliis candidioribus: craſſiore caule: in quo flores terni, aut quaterni odorati, grandes, ferme Lilium æquantes, concaui, inciſis labris, candidi: calyce quoque candido, multum prominente, præciſo: floret ſub cane, & aduentante autumno: fructus cæteris Narciſſis ſimiles, grandiores; Quidam Hemerocallem putant, quia id Lilium marinum à Dioſcoride vocetur, ſiue Elium, vt Theodorus

dorus vocat in Theophraſto: aliam tamen oſtendimus pro legittimo Hemerocalle,

CAP. XXIIII.

NARCISSVS Aquaticus in humectis naſcitur: foliis; & caulibus longioribus: floribus ex tenui pediculo pendentibus Calathi figura, ſectis, colore candido, ſine medio acetabulo. Alter in montibus naſcitur breuior, & candidior: floret in fine veris. Quidam Leucoion vocant, quaſi Violam albam; quia apud Theopraſtum inter Bulbos numerari videatur, radice orbiculata, candida, & ſine ſquãmis. Plinius tamen cum ex Græcorum ſententia Bulborum genera enumerat, Leucoij non meminit, niſi quis Acrocorion appellari ab eo velit: ſed locus apud Theophraſtum hoc modo intelligendus videtur: plura inquit ac pauciora bulbacea dici poſſunt, quemadmodum in Leucoio contingit ſcilicet Bulbinę & quę ſequuntur.

CAP. XXV.

NARCISSVS Autumnalis in montibus naſcitur: conſtat bulbo nigriore, ac ſatis craſſo: menſe Septembri florem é terra promit, breui cauliculo inſtar Croci, colore luteo, quo decidente fructus nullus apparet: paulo poſt folia erumpunt, humi ſtrata, virentiora, & maiora quam cęteris Narciſſi per totam hyemem: amittit autem ea aduentante vere. Theophraſtus Lilium appellat, alterum genus, quam id quod inter vernos numerauit, eumdem & Narciſſum vocari tradit, de quo inquit: folium Albuci terræ proximum gerit, longe latius, modo Lilij: habet caulem ſine folio, herbaceum, florem ſuo ferentem cacumine, in membrana, veluti vaſculo incluſum, large amplum, colore Melinum (non μέλανα vt codices habent, id eſt nigrum) figura oblongum, qui decidens ſponte germinat; idcirco qui colligunt, defigere eum ſolent: ſeritur & radice, quæ carnoſa, rotunda, amplaque, eſt; ſerotimus admodum: poſt Arcturum enim & circa æquinoctium floret. alibi de eodem inquit: caulis prius exoritur, quam folia, qui floris tantum eſt: flos enim eius plurimum feſtinat; neque fructum conſpicuum parit, ſed ipſe flos vna cum caule deſinit, & cum defloreſcit, tunc folia exeunt: germinat poſt Scyllam: folium large emittit: radix nequaquam parua eſt, quãquam non magna, figura non abſimilis Bulbo, verum non ſquamata. Dioſcorides à Theophraſto videtur ſumpſiſſe, cum inquit: fructum veluti in membrana nigrum, figura oblongum, quod Theophraſtus flori aſcribit.

BVL-

CAP. XXVI.

BVLBACEIS aſcribi deſiderant Aſphodeli, Lilia, Iridis, Teſticulorum genera, & quæ iis affinia ſunt. diſcedunt autem; quia radicum duplex ſubſtantia in his minus conſpicua eſt, & caules in pleriſque foliati, ac minus ſimplices: omnibus autem folia in longitudinem protenſa, ſine pediculo ſunt, vt bulboſis: flores vtplurimum ſenis foliis conſtant, & fructus triquetri: calida quoque natura omnium eſt, acris, & amara, cum craſſa quadam humiditate. & in his quoque flos aliis ex ſede fructus exoritur, vt Aſphodelis, Liliis, Gladiolo: aliis in ſummo vt Iridi, Teſticulis. Aſphodelus folia ab radice fert Porri, longiſſima, non binis tantum ordinibus, ſed pluribus in orbem diſpoſitis: caulem nudum ex medio foliorum, bicubitalem, aliquando ſimplicem vt in Alpibus, aliquando ramoſum, vt in Marittimis: flores numeroſi, Thyrſos veſtiunt, candidi, ex foliolis oblongis conſtantes: fructus magnitudine Fabę, rotundi, valde duri; in quibus ſemina anguloſa, aſpera, & nigricantia: radices multas ex vno capite pendentes, veluti coaceruatos Bulbos, oblongos colore intus croceo; contra enim in his fit quam in Bulboſis; in illis enim caput in amplitudinem excreſcit, radiculis pendentibus, extenuatis; in Aſphodelis autem capite extenuato pendentes radices craſſeſcunt in quamdam rotunditatem, oblongam. Dioſcorides deſcribit foliis maioris Porri: caule lęui: flore in cacumine, quem Anthericon vocant: radicibus oblongis, rotundis, glandium effigie, acribus. Theophraſtus ſparſim hæc habet: plantam terreſtrem in mari etiam viuere: caule proximo Ferulę: foliis ſtatim ab radice: radicem carnoſam, oblongam, & Glandi ſimilem veſcendam. Plinius inter clariſſimas herbarum ab Hęſiodo & Homero decantatam; nam mandi ſemine toſto & bulbo: ſeri ante portas Villarum remedio contra veneficorum noxas: radix Napis modicis ſimilis eſt, neque alia numeroſior, octuaginta ſimul aceruatis ſæpe bulbis: caulis cubitalis, & ſæpe duum cubitorum: foliis Porri ſylueſtris: Gręci caulem Anthericon vocauere; radicem verò ideſt bulbos Aſphodelum: Noſtri illud Albucum, & Aſphodelum Haſtulam regiam, quo nomine & caulem acinoſum intelligunt. cuius duo genera faciunt, ideſt marem & fęminam vt Dionyſius tradit. Albuco ſcapus eſt cubitalis & amplius, purus, læuis, quem præcipiunt exitu menſis Martij & principio Aprilis, cum floruerit, nondũ ſemine eius intumeſcente, demeti, findi, ac ſiccari ad cibos: naſcitur in ſyluis. eorum igitur, qui naſcuntur apud nos, montanus fæmina dici poſſit; quia ſimplicior; Marittimus autem Mas, quia ramoſior. neuter tamen hodie in cibos venit.

PHA-

CAP. XXVII.

PHALANGIVM Aſphodelus paruus dici poſſit; nam in totum Aſphodelo ſimile: multo anguſtioribus foliis, breuioribusque: cauliculis ferme cubitalibus, modo ſimplicibus, modo ramoſis: floribus latioribus, candidioribus, & magis patulis: radiculas fert exiles: naſcitur in aſperis. Dioſcorides Phalangium laudat ad Phalangiorum & Scorpionum ictus; cui ramuli duo, vel tres, vel plures inſunt, in diuerſa tendentes: flores candidi Lilio ſimiles cum inciſuris: ſemen valde nigrum dimidiæ Lenticulę figura, multo tenuiore: radix parua, tenuis, herbacei coloris, dum è terra eruitur: prouenit in collibus. Plinius eadem ferme habet.

CAP. XXVIII.

ALTERVM genus in Sicilia oritur: foliis fiſtuloſis, vt Cepæ, numeroſis circa radicem: caulibus paulo altioribus, ramoſiſque: flore Aſphodeli, exterius ſubrubente: radicibus pallidis. hæc toto ferme anno floret aliis ſubinde ſubnaſcentibus cauliculis. Si igitur Phalangij radices ſpectemus, huic magis conuenire quàm ſuperiori videntur: color enim herbaceus, χλωρός gręcis dictus, ſæpe pro pallido accipitur.

CAP. XXIX.

ASPHODELVS luteus appelletur planta apud nos peregrina; cuius radix in totum Aſphodelo ſimilis eſt; globus enim ingens eſt, veluti aceruatorum bulborum: caule autem Lilium præſefert; rectus enim eſt, ſimplex, cubitalis, ac foliatus: numeroſis foliis, anguſtis, prælongis, tereti ferme figura, colore Porraceo: prope verticem, vbi deſinunt folia, flores numeroſi circundant, veluti parua Lilia, lutei coloris: fructus rotundus, Aſphodelo craſſior, in quò ſemina ſunt proportione craſſiora.

CAP. XXX.

LILIAGINES vulgò appellantur duæ Aſphodelis affines: floribus crocei, figura, & magnitudine Lilij: quarum maior folia fert Aſphodelo latiora, binis ordinibus, vt Porrum: caules cubitales, craſſos, in cacumine ramoſos: paucis foliis: flores amplos, colore quaſi igneo, qui celeriter marceſcunt. Altera minor in totum non

excedens

excedens dimidium cubitum: floribus aureis: radices vtrique tenues, multæ ex eodem capite, vt in Aſphodelo. maior in vere tantum floret; minor diutius prorogatur, aliis cauliculis ſubnaſcentibus. Hemerocalles videtur eſſe apud Dioſcoridem, præſertim quæ Maior appellata eſt: nam de Hemerocalli inquit: folium, & caulem habet Lilio ſimilia, herbacea autem vt Porra: flores in eo per ſingulos exortus ternos, aut quaternos diuiſura Lilij cum dehiſcere cęperint, colore autem per quam pallido: radicem habet Bulbo ingenti ſimilem. videtur autem accipere globum radicum ingentem Theophraſtus inter ſuffrutices coronarios recenſet. prouenit inquit ſemine; nam & ipſa & radix lignoſi Theodorus Elium vertit. Hermolaus in Dioſcoride inter cætera nomina non Elium legendum putat, ſed Lilium Marinum. Plinius Hemerocalles inquit: pallidum è viridi, & molle folium habet: radicem odoratam: atque bulboſam, quæ deſcriptio detruncata videtur, ac deprauata, vt patet conferenti cum Dioſcoride.

CAP. XXXI.

ALOE peregrina in Italia ſeritur fictilibus locis, apricis, præcipue ſubtecto; odit enim imbres: folia fert pulpa & tenaci humore conſtantia, valde craſſa, ex latitudine in teretem figuram deſinentia: aculeis breuibus, & obtuſis circa latera: radix vnica, breuiſque, tenues fibras ſpargens: Autumno caulem fert nudum, & ſimplicem, Scyllę ſimilem: floribus concauis, & oblongis, deorſum inclinatis, colore luteo: vtuntur recentibus foliis contritis ad vulnera glutinanda, ad callos pedum ſanandos: at ſuccus amarus nequaquam extrahitur, qualis eſt Aloe ex India aduectus, colore Hepatis ſiccati. eius ſucci tria genera notantur: quoddam ad rubedinem magis vergens, cum teritur, puluiſculum ſubcroceum reddit, Succotrinum vocant; quaſi ſub citrinum, quod optimum eſt; quia puriſſimum: Alterum Hepaticum nigrius, ſincerum tamen: Tertium Caballinum liuidum, arenoſumque, deterrimum, quamquam amariſſimum. Dioſcorides inquit Aloe Scyllæ ſimilitudinem habet foliis pinguibus, craſſis, in latitudinem modice ſe pandentibus, rotundis, & retrouerſus conuerſis: hæc & à lateribus ex obliquo maioribus interuallis ſtriantur, & in ſpinulas deſinunt retuſas, & truncas: caulis eius non diſſimilis Antherico eſt: flos albus: ſemen Aſphodeli: tota graui odore, guſtuque amariſſima: radice vna, ceu palo in terram demiſſa: copioſiſſime in India naſcitur; vnde ſuccus quoque affertur: ſed naſcitur & in Arabia, Aſiaque, & aliquibus marittimis locis & inſulis, vt in Andro: non tamen idonea, quæ incidatur ſucci gratia: nec vtuntur ea niſi ad vulnera recentibus foliis: nam mirifice

conglutinat contrita & illita. ſucci duo genera inuehuntur: vnum Arenoſi, quod ſedimentum eſſe puriſſimi cognoſcitur: Alterum Iocinoris modo coactum. optima pinguis, nitida, ſine arenis, colore ruffo, friabilis, Hepati ſimilis, facile ſe diluens, & liqueſcens amaritudine vehementi, improbanda nigra, & frangi pertinax. Adulteratur Gummi, quod & guſtu intelligitur, amaritudine atque odoris intentione: & quoniam inter digitos detrita nō ſoluitur in ramenta. quidam miſcent Acaciam. Plinius eadem ferme habet: ex quibus patet noſtrum non diſſidere niſi florum colore.

CAP. XXXII.

ALTERVM genus nuper ex India Occidentali aduectum eſt, grandius, durius, ſpinis à latere robuſtiſſimis, aduncis: in ſummis autem foliis aculei recti ſunt, veluti acus, colore purpureo: explicantur ſucceſſiue folia è medio quodam veluti cornu abſcedentia, veſtigiis quibuſdam relictis, ac ſi de induſtria picta eſſent, longitudine cubitali, ſubſtantia lignoſa, ac fibroſa, vt ſi euellatur aculeus, qui in ſummo eſt, filamenta quædam robuſta veluti acui appenſa ſimul extrahantur: radices ſpargunt in obliquum ſumma tellure in multam longitudinem, vnde ſoboles enaſcitur viuaciſſima, quæ paucis annis creſcit in arboream amplitudinem, vt palmæ caudex; non tamen apud nos attollitur, neque floret; audio in India arborem eſſe ingentem vnde trabes fiant: ſuccum ineſſe dulcem, inſtar ſacchari, qui ex foliis extrahitur: ex eius foliis contuſis & maceratis extrahi Linum, quo lintea texunt molliſſima, candidiſſimaque: fructum autem ferre Cytinis Mali Punici ſimilem. Ecce dum hæc ſcriberemus, ſpectaculum pulcherrimum viſum eſt in horto diligenter refoſſo, quem ruti amæniſſimum inſtruxit Reuerendiſſimus Antiſtes Tornabonius: nam vere ex medio foliorum ſcapus elatus eſt breuibus foliis, & raris, qui paucis diebus ad altitudinem vndecim cubitorum adoleuit ſimplex, & rectus, in cacumine circumquaque ramos ſpargens, veluti latam vmbellam conſtituentes, in qua flores in æſtate ſurſum ſpectantes, digiti longitudine, exterius herbacei, intus pallidi, explicantur in ſex foliola: ſed hi ſine fructu deciderunt: aduentante autem hyeme caulis totus exaruit inſtar Ferulæ.

CAP. XXXIII.

LILIVM caule conſtat recto, ac ſimplici, bicubitali; foliis prope radicem palmi longitudine, latitudine pollicis: quę aſſidue breuiora redduntur prope verticem: flores in cacumine terni, aut quaterni, pluresque grandes, candidiſſimi, ex foliis ſex conſtan-

tes,

tes, reflexis labris, odore caput replente: fructus pollice craſſior, oblongus: ſemina rotunda, oſſea ex toto, nulla conſpicua medulla, ſedent in angulis ſepti; radici, quæ tenuis, & oblonga in fibras deſinit, appendices quędam appoſitę ſunt ſurſum ſpectantes, ſuccoſę, ac bulboſum quoddam caput efficientes, colore candido: ſeritur in hortis. duo alia genera in ſyluis naſcuntur, quæ vulgò Martagon vocantur, & Lilia ſylueſtria. color alteri purpureas, ſiue potius carneus; alteri vehementer croceus: vtrique puncta inſunt nigra veluti lituræ quædam flori inſcriptæ. caulis vtrique breuior, vix ad cubitalem altitudinem accedens. quę croceum florem fert, pallidã habet & radicẽ, & bulboſum caput, folia anguſtiora, quam domeſtici: florem vnum, aut duos ſurſum ſpectantes, figura & magnitudine æquales domeſtico. Quæ autem purpureum florem gerit, folia habet latiora, ex interuallis quaterna aut quina: ſummus caulis quandoque finditur; vnde flores tres, aut quatuor paulo minores Lilio, deorſum ſpectant, labris vehementer recuruis. Theophraſtus Lilia tradit colore differentia, vt Leucoion; nam neque deſunt Lilia purpurea: vnicaulia inquit in vniuerſum fere aſſurgunt, bicaulia raro: ſingulis caulibus alias vnum Lilium, alias plura exeunt; pars enim poſtrema effundit, quod rarius contingit. radicem habent copioſam, carnoſam, & rotundam, Fructus auulſus germinat, & Lilium reddit, ſed minus: lachrymoſum præterea quoddam confluuium facit, quod & ſerunt; nam ſole ſiccata lachryma exire videtur: caulibus quoque concißs naſcitur, & toto caule propaginato. vere floret cum Viola alba, aut paulo poſt: quod autem ſcribit, quoddam genus Lilij in paludibus & ſtagnis naſci, quod terram minime attingit, Liliis ſimile natura, ſed folioſius, & quæ ſequuntur, laudatum ad mulierum profluuia, videtur Nymphęam intelligere. Plinius de Liliis inquit: nullis florum excelſitas maior: interdum cubitorum trium, languido ſemper collo, & non ſufficiente capitis oneri: candor eius eximius; foliis foris ſtriatis, & ab anguſtiis, in latitudinem paulatim ſeſe laxantibus, effigie Calathi, reſupinatis per ambitum labris, tenuique filo & ſtamine ſtantibus in medio crucis: ita odor, colorque duplex, vt alius calycis, alius ſtaminis differentia anguſta, eſt & rubens Lilium, quod Græci Crinon vocant: ſunt & purpurea Lilia, aliquando gemino caule, carnoſiore tantum radice, maiorisque bulbi, ſed vnius, Narcillum vocant. At rubentia Lilia adhuc non vidimus, cum tamen in Italia naſci teſtetur Plinius; niſi forte crocea intellexerit: nam color adeo intenſus, vt ad rubedinem vergat: Dioſcorides tradi inquit Lilia purpurea, quaſi ipſe non viderit.

CAP. XXXIIII.

CANNA Indiæ vulgò appellatur, quædam caulibus rectis, bicubitalibus, altioribuſque: foliis latis, circa caulem conuolutis, prælongis: flores circa cacumina figura noſtri Gladioli, paulo maiores, rubicundioreſque: fructus exterius aſperi, figura parui Cucumeris: ſemina intus oſſea, omnino ſpherica, ac nigra: radices multas ſpargit ſine bulbo: ſeritur in hortis, ac fictilibus pulchritudinis gratia, Cannam vocant Indiæ; quia caulis veluti Harundineus eſt.

CAP. XXXV.

AD Lilia videntur pertinere & genera Iridis; flos enim grandis ex foliis ſex conſtitutus: diſtant tamen poſitione; nam ſummis fructibus inſident in Iride, inferne autem in Liliis, pręterea id peculiare in hoc genere; quòd folia non ſpectant intus & extra, parte ſcilicet prona ac ſupina, vt in cæteris, ſed in dorſum dilatata, ac lateribus vtriſque cõiunctis ſpectant dextra & ſiniſtra figura gladij ancipitis: alternatim autem in caule exeunt duplici ordine. Inter hæc Gladiolus ambiguus eſt; floris enim poſitione cum Liliis conuenit; foliis autem cum Iride: radice vero cum Bulboſis. aſſurgit igitur Gladiolus in aruis, inter ſegetes: ſimplici caule, ac recto, ferme cubitali: foliis anguſtioris gladij, firmis: prope ſummum caulem à latere flores exeunt in purpura ſubrubentes, ac modice hiantes, Croco breuiores: fructum rotundum Auellanæ Nucis amplitudine, intra quem ſemina rotunda continentur, cartilaginea, exiguo pericarpio rubente abducta: radix Croco ſimilis, tenuior, durior, bulbo nouo ſuperius inſidente veteri. Dioſcorides Xiphion vocat, quaſi enſem, & Machæronium quaſi gladium; quoniam folium, inquit gladij modo mucronatum ineſt: Iridi quidem ſimile, ſed minus, & anguſtius, neruoſumque: caulis aſſurgit in cubitalem altitudinem, in quo purpurei flores cum verſu inuicem diſtantes poſiti ſunt: fructus rotundus: radices duæ, vna alteri inſidet, vt parui bulbi, quarum inferior gracilis eſt, ſuperna vberior: naſcitur in aruis; vis ineſt ſuperiori extrahendi ſpicula, & cætera corpori infixa. Theophraſtus (enſem vertit Theodorus) radix inquit decocta dulcis eſt, & trita farinæ admixta panem dulcem, & innoxium reddit: rotunda eſt & ſine çortice, capillamentis Gethyi, modo fibrata: circa eam Scolopendræ multæ congregantur; gaudent enim ea herba. Quidam Pugionem vocant: folium ad enſis effigiem; vnde nomen. idem Theodorus Gladioli nomine non hanc plantam intelligit apud Theophraſtum, ſed Cyperum, vt Plinius aliquã

do

do vocat. Plinius de Xiphio inquit: à multis putatam eſſe eamdem cum Lonchitide; diuerſam tamen eſſe, quamquam cuſpidi ſimilis ſemine: in humidis naſci, cum primum exit gladii ſpecie: caule duum cubitorum: radice ad Nucis Auellanæ figuram fimbriata, quam effodi ante meſſem oportet, ſiccari in vmbra.

CAP. XXXVI.

IRIS vulgò Lilium purpureum vocatur: oritur gracili ſolo, & inter macerias: radicibus in obliquum tendentibus, craſſis geniculatiſque, colore candido, odore ſuaui: vocatur radix vulgò Ghiaggiolo, quæ linteis interpoſita defendit à tineis, ſimul, & odore commendat: à ſingulis geniculis folia exeunt latiora Gladiolo, ſubcandida: caules craſſi, & cubitales: ex alis foliorum ramuli exeunt, in quibus particulatim flores naſcuntur, Lilio æquales, ternis foliis vehementer reſupinatis, latiſque, colore cæruleo in Violam deſinente, ternis aliis erectis, ſimili colore, ſed intra calycem quædam colorum varietas ſpectatur, ex flauo, & puniceo: eorum odor caput grauat; extat & cuius flos ex toto candidus eſt: duo præterea habentur puſilli genera, in valde ſterili ſolo, & ferme in ſaxo; radicum ſegmentis breuioribus, rotundioribus; caule palmum alto: flos alteri purpureus, vt cæteris, cui & radix odoratior: alteri flos pallidus; radix autem inodora. Dioſcorides Iridem inquit ab Arcu cæleſti nomen accepiſſe: folia fert Gladioli, maiora, latiora, ac pinguiora: flores in caule ipſo alternatim proueniunt, inflexi, varij coloris, aut enim candidi, aut pallidi, aut lutei, aut purpurei, aut cærulei conſpiciuntur, qua coloris diuerſitate quædam imago arcus cæleſtis repræſentatur: radices ſubſunt geniculatæ, ſolidæ, odoratæ, quæ reciſæ & filo ſuſpenſæ in vmbra ſiccantur. laudatiſſima in Illiria, Macedoniaque. earumque illa optima, quæ radice conſtat denſa, minuta, fractu contumaci, colore ſubruffo, odore vehementer iucundo, guſtu magis feruido, (alij legunt amaro) olfactu ſincero, non redolente ſitum, quæ cum tunditur, ſternutamenta commouet: deterior Aphricana, quę alba, & amara: inueteratę teredines ſentiũt, ſed odoratiores redduntur. præcipua vis ad excreationes faciles reddendas in tuſſi, extenuat enim craſſos humores: purgat pituitam, & bilem. Theophraſtus meminit tantum inter odorata, Theodorus Conſecratricem vocat. In Illiria inquit, & circa Adoriam laudata, & cæteris præſtantior: ſola inter odoramenta Europæ, non tamen parte marittima, ſed mediterranea, magiſque ad Septentrionem ſita; cultus ei nullus accomodatur, niſi quod ablaqueatam ſolent reſiccare: Plinius caulem inquit habet cubitalem, & rectam: floret diuerſi coloris ſpecie, ſicut Arcus cæleſtis; vnde & nomen radice tantum commenda-

tur

tur vnguétis & medicinę: laudatiſſima in Illirico, non in marittimis na ta, ſed in ſyluestribus Drilonis & Narone, breuior cæteris: namque in Macedonia longiſſima eſt, & candicans, quæ in Aphrica ampliſſima inter omnes, guſtuque ammariſſima: Illirica quoque duorum generum eſt Rhaphanitis à ſimilitudine, quæ, & melior. Rizotomos ſubruſſa. Alibi inquit Iris ruſſa, melior quam candida. Forte apud Aetium Iris Aſtragalitis pro Rhaphaniti accipienda: eſt enim Aſtragalos Rhaphano ſimilis radice: erit autem Rhaphanitis, quæ in rotunditate oblonga eſt: Rizotomos autem, quæ veluti mutilata, detruncataque eſt: melior autem Rhaphanitis, quæ præcipue minuta ſit, & ſubruſſa.

CAP. XXXVII.

QVAEDAM Apud nos peregrina ſeritur in hortis: anguſtiſſimis foliis, virentibuſque: floribus quoque tenuioribus, ac pulcrioribus, ob colorum varietatem, qui & odorati ſunt: radices fert tenuiores, extra ruffeſcentes, at minus odoratas: vulgò Iris Illirica vocatur. an hæc fuerit, quæ à Plinio Rizotomos appellata eſt inter Illiricas, colore ruffo, ſcilicet radicis. cui præfert Rhaphanitim.

CAP. XXXVIII.

SPATVLA fætida vulgò appellatur in ruderibus naſcens; folia fert Iridis, ſed nigriora, odore ingrato: flores tenuiores, colore vario, ſed triſti, purpureo ſcilicet intus cum deſinente: fructus magnitudine Nucis Iuglandis, ſed oblongus, quo dehiſcente per hyemem, ſemina oſtenduntur rubicunda, magnitudine Ciceris: radices extra ruffeſcentes figura & magnitudine Iridis. Dioſcorides Xirin vocat, & Irim Syluestrem: hæc inquit folia habet Iridi ſimilia, ſed latiora, mucronataque, è quorum medio caulis aſſurgit cubitalis, ſiliquas ferens triquetras; quibus inſident flores, purpurei, habentes in medio quid puniceum: fructus in folliculis continetur, ſimilis Fabis, rotundus, rubens, acris: radix longa, geniculis multis, ruffa vtilis in vulneribus capitis, ad oſſa fracta, ſagittas, & infixa corpori ſine cruciatu extrahenda.

CAP. XXXIX.

ACORVS vulgò appellatur in paluſtribus naſcens, grandior Iride: floribus luteis radicibus rubris, tum extra, tum intra, inodoris, guſtu aſtringentibus, craſſis. hanc Irim paluſtrem appellari poſſe reor, intelligiq; à Theophraſto & Plinio Irim improbatam

tam, quæ in marittimis naſcitur. Alius autem eſt Acorus apud Dioſcoridem, vt mox patebit.

CAP. XL.

INTER radices ex Oriente aduectas, quædam habetur noſtro Acoro ſimilis, figura magis intorta, colore exterius rubro, vel ſubnigro, interius albo, ſapore feruenti, qualis in Galanga: idcirco Galangam maiorem vocant. huic ſatis conuenit deſcriptio Acori: nam apud Dioſcoridem Acorus folia habet Iridi ſimilia, anguſtiora: radices quoque non abſimiles, ſed implicatas, non in rectum actas, ſed in obliquum, & ſumma tellure, Geniculis diſtinctas, ſubalbidas, guſtu feruentes, olfactu non ingratas: præſtantiſſima, quæ prædenſa, alba, plena, non corroſa, odorata, qualis in Chalcide & Galatia naſcitur, vbi Aſplenon vocatur, quia Splenen minuit. Plinius ſimiliter deſcribit, ſed radices inquit nigras eſſe, intelligens ſcilicet externam ſuperficiem: optimam naſci circa Phaſim Amnem, & vbicumque in Aquoſis: Creticas candidiores Ponticis. ſiccari vtribus in vmbra, digitalibus fruſtis. Serapio ex Dioſcoride tranſcribens addit flores croceos, radices exterius ad rubedinem tendentes: ſemen plenum, denſum, & tumidum, odoris iucundi. Apud Theophraſtum Venena vertitur à Theodoro: ſed vbi recenſet cum Cnico & iis quorum ſemina in flores deſinunt, non Acoros vt puto legendum eſt, ſed Acanos. De Galanga inter Cyperos explicatum eſt.

CAP. XLI.

CHINNA, ſeu Cinna, appellatur vulgò radix ex India orientali nuper allata, ex regione Sinarum radix eſt tuberculoſa, & craſſa, Arundini fere ſimilis, exterius colore rubente, aut ſubnigro, interius candicante, aut ſubrubente: denſa quidem & ponderoſa, cum ſuccoſa eſt, ac Vegeta, ſed ſucco exinanito fūgoſa redditur, & leuis inſtar Gallæ: quod præcipue patitur cum in aqua maduerit, & amplius, ſi decocta fuerit. ſapor ineſt inſipidus. referunt locis marittimis naſci ſimilitudine parui Calami: repertam eamdem nunc in Occidentali India teſtantur colore interius magis ruffo: cum primum eam radicem vidi, ſuſpicatus ſum eſſe noſtri Acori vulgaris; nam valde recens erat: vt autem coniectari licet ex parte caulis, qui aliquando radici adnexus eſt in Chinna Orientali, potius ex genere Iridis videtur eſſe, quàm Calami; tenuis enim eſt, & ſolidus. Luſitani ab Indis eius vſum didicerunt efficaciſſimum in ſanandis non ſolum morbis inueteratis, vt in Occidente per Sarzaparillam, & Lignum Sanctum; ſed etiam morbis acutis, & febribus:

mirifice enim ſudores prouocat. Sicci eſt temperamenti in ſecundo gradu, cum pauca caliditate, tenuium partium: non enim corpora excalfacit, vt lignum Guaiaccum & Sarzaparilla: idcirco datur, & febrientibus; nam febres longas finit, obſtructiones aperit, Icteritiam ſanat, Hydropen, Vlcera praua, Tubercula, dolores, paralyſim, Diſtillationes, Melancoliam, & tandem vnicum remedium omnes pene morbos extirpat; idcirco apud Indos in pręcio eſt præ omnibus aliis remediis. exhibetur autem radicis decoctio, cuius modus traditur. radicem incidunt in taleolos tenues, quarum aſſumunt vnciam vnam, aquæ libras 12. aſſeruant in olla obturata horis vigintiquatuor, deinde coquunt lẽto igne carbonibus prius ignitis abſque fumo, donec dimidia pars aquę abſumatur, relictis libris ſex: cum refrigerata fuerit, colant, aſſeruantque in vaſe vitreo, loco calido prope ignem, ſic enim diutius perdurat incorrupta. cum Aeger purgatus fuerit propinant huius aquę per quam calentis in aurora vncias decem, præcipiuntque ægrum operiri, vt ſudet ſaltem duabus horis, poſtea ſudore abſterſo induat veſtes calidas, quieſcatq; duabus, aut tribus horis; prandeat poſtea initio aſſumens Iuſculum calidum pulli Gallinacei; deinde carnes eiuſdem cum pane biſcocto, aut corticibus, & in fine cotoneorum pulpam; potus ſit eiuſdem aquæ & in prandio & interdiu: non enim duplex paratur, vt in ligno Sancto. poſt horas octo à prandio iterum in lecto aſſumat vncias decem eiuſdẽ aquæ calentis ac ſudet, vt prædictum eſt, & poſt ſudorem hora vna cenet vuas paſſas, aut Amygdalas, & panem biſcoctum cum eodem potu, & carne Citoniorum cenam claudat. Hunc modum & præſcriptam victus rationem in morbis diuturnis & Gallica lue obſeruet triginta diebus continuis; non enim alia purgatio interſerenda, cum largus ſudor ſatisfaciat: maneat interim in thalamo tutus à frigore. Poſt id tempus per quadraginta dies vtetur cibis boni ſucci, abſtinebitque à vino, cuius loco, bibet aquam hoc modo paratam, aſſumendę ſunt radicis Taleolæ prius decoctæ & in vmbra exſiccatæ, quarum vncia vna in libris duodecim aquæ infundantur per horas vigintiquatuor, deinde vt prius coquãtur ad dimidij conſumptionem, ſerueturque, vt dictum eſt ſingulis diebus decoctionem parando, non enim diutius perdurat incorrupta.

CAP. XLII.

ALIA eſt radix inter aromata ex Oriente allata, quæ in hoc genere videtur reponenda: in obliquum enim progreditur inęqualis ob geniculorum frequẽtiam, ſegmentis non intortis, vt in Acoro, ſed rectis, digiti craſſitudine, longis, colore albo, ſubſtantia nequaquam ſolida, ſed laxa, & quaſi fungoſa, ſapore acri, cum quadam amaritudine:

ritudine: odore per quam iucundo: venditur vulgo pro Calamo Aromatico, viret hodie planta apud Sereniſſimum Magnum Ducem, foliis multo longioribus Iride, virentioribus, & valde odoratis: multas radices ſumma tellure ſpargit: gaudet aquis: eius florem non vidi; ſed vere, dum hęc cuderentur, folium quoddam tenuius inter cætera latiora tulit iunceum inſtar caulis, cui medio inſidebat in canali Amentaceum quid herbacei coloris, veluti panicula, digitali fermè longitudine faſtigiata ex minutis, ac denſis floccis compacta puluiſculum quendam pallidum fundentibus ſine fructu. Hanc autem in hoc loco inſerui ſperans flores, & fructus, quales in Iride viſuntur, laturam, vt folia, cum potius conuenire cum Iuncis reperta ſit. Huic ſatis conuenit Coſti Arabici deſcriptio, quamuis paucæ eius notæ ab authoribus tradantur. Inquit Dioſcorides Coſtum maxime laudari Arabicum, qui albus eſt, leuis, plurimi odoris, ac iucundi. Secundo loco Indicum, qui craſſus, læuis, ac niger eſt veluti Ferula. Tertio Syriacum, qui grauis, colore buxeo, odore feriens. optimum autem eſſe recentem, candidum, ex toto plenum, denſum, aridum, minime caroſum, non graue olentem, guſtu mordaci, & feruido; adulterari autem radicibus Helenij: deprehendi guſtu, nõ adeo mordaci & olfactu nequaquam valido: inæquales igitur ac tuberoſas eſſe Coſti radices patet ex Helenio, quo adulteratur, & ex radice Rhodia, cui Dioſcorides Coſtum comparat: de Piperis radice, quæ Coſto ſimilis traditur, minus certi habemus: nec enim ſeritur, an Fruticis eius radix eruatur alicuius vtilitatis gratia: quamuis optime hyſtoriam Piperis tradiderint Luſitani. Quod ſi Galanga ob Piperis ſaporem putata ſit quondã eſſe Piperis radix, eãque intellexerit Dioſcorides: id confirmabit noſtram de Coſto ſententiam: eſt enim prædicta radix non abſimilis Galangæ, craſſitudine ſcilicet & geniculorum frequentia: ſed diſcrepat colore, rectitudine, odore, ac leuitate ſubſtantiæ. Plinius Coſti radicem tradit guſtu feruentem, odore eximio, frutice alias inutili: Duo eius genera, nigrum, &, quod melius, candicans. Hodie pro Coſto venditant Ferulæ cuiuſdam radices, conciſas in taleolas, ſapore quidem feruente, ſed ſine vlla odoris gratia: vt neque Coſtum nigrum dici poſſit, quamuis Ferulæ ſimile. Tertium, quod colore buxeo traditur, forte Zedoaria fuerit vulgò appellata ab Arabibus autem Zurumbet. Venditur enim radix eo nomine pollicis craſſitudine, in rotunditate oblonga, candicans interius palleſcens, amaro & acri ſapore; odore valido, non ingrato. De hac Serapio inquit: radix eſt Ariſtolochiæ rotundæ ſimilis, ſapore & odore Zimziberis, quę potiſſimum è Syria aduehitur, laudata ad morſus venenatos potu. Dioſcorides quoque Syriacum huiuſmodi Coſtum vocat, quod colore buxeo, Ariſtolochiam imitatur. Garzias Luſitanus Zurumbet Arabibus vocatum, acceptum autem pro Zedoaria,

naſci teſtatur copioſum in India partim ſponte, partim ſatum & ſemine & radice: à multis vocari Zinziber ſylueſtre non ſine ratione; nam foliis Zinziber imitatur, maiora tamen ſunt & patula: radix quoque paulo maior Zinzibere: Eruitur radix, & fruſtatim conciditur, ſiccaturque, inde fertur in Perſidem, Arabiam, Alexandriam, & Venetias. Conditur quoque ſaccaro gratior Zinzibere condito. At veram Zedoariam, cuius meminit Auicenna Geiduar appellari vulgò radicem ex regionibus Chinæ vicinis ferri ſimilem Glandi forma & magnitudine, tranſlucidam, valde caram, & raram, ob vires efficaces aduerſus venena.

CAP. XLIII.

ZINZIBER videtur ex hoc genere eſſe, radix ſcilicet acerrimi ſaporis, odorataque inter Indicas merces ad nos comportata; frequentibus geniculis diſtinguentibus radiculas laterales, pollicis craſſitudine, ac minores, colore candicante, quamquam ſunt, quæ exterius rubro colore infectæ ſunt, non ſecundum naturam, ſed rubrica infectę, vt magis à teredinibus præſeruentur: cui vitio obnoxiæ ſunt magis, quæ candidiores, molliores ſque ſunt. Ludouicus Romanus in terra omnifariam rubre naſci teſtatur. Audio à Luſitanis, qui Indicas regiones perluſtrarunt; folia ferre Harundinis. Garzias folia Iridis aquaticæ tribuit, aut Gladioli paulo nigriora: caulem duorum, aut trium palmorum altitudine: radicem quoque Iridi ſimilem: aſſumi recentem in acetariis tritam, incoqui etiam cum piſcibus & carnibus. Dioſcorides eius radices tradit Cyperi modo paruas, candicantes, & odoratas, atque ſapore Piper imitari: vnde quidam putauerunt Piperis arboris radices eſſe: differre autem; nam Piperis radices, Coſto ſimiles eſſe, ora guſtantium accendere, & ſaliuam ciere. Plinius Zingiberim, & Gingiberim vocat in Arabia, atque Throglodytica naſci radicem candidam, non Piperis, licet ſapore ſimili, ſed paruę herbæ: celeriter cariem ſentit, quamuis in tanta amaritudine.

CAP. XLIIII.

SECACVL apud Arabas, in Sicilia Zinziberem vocant ob radicum ſimilitudinem cum Zinzibere Indico. Folia fert Porri breuiora, ac latiora: caulem nudum, palmi altitudine: in cacumine vnicum florem ſpecie & colore Iridis: floret hyeme incipiente. Vtuntur in cibis radicibus conditis, pro Zinzibere. Serapio ſic deſcribit: herba eſt radices habens craſſitudine pollicis, longitudine indicis, inuicem implexas, ſumma tellure geniculatas, ex ſingulis geniculis folia exeunt ſimi-

lia

lia bulbo: in cacumine flores fert vere & ſingulorum menſium principiis, colore Violæ, grandiores: cum flos deciderit, fructum fert nigrum, magnitudine Ciceris, humore plenum, ſapore dulci: radices quoque ſimili ſapore præditæ ſunt. naſcitur in vmbroſis & prope magnarum arborum radices, & locis humectis, colligitur in tempore meſſis. temperamentum calidum & humidum in primo gradu: incitat ad Venerem: ſemen adauget, & genitalia intendit, præſertim cum melle condita, idem alibi inquit: Secacul radicem eſſe Zinziberi ſimilem, & aduehi ex India, ac condiri, dum recens eſt.

CAP. XLV.

SATYRIVM ſeritur apud nos peregrina plāta: folia fert ab radice, Porro longiora, anguſtiora, quę triangula: caulem dodrantalem, ſimplicem, & nudum, cuius ſummo folium vnicum eſt conuolutum, è cuius ſinu, flos egreditur ineunte vere, Lilio tenuior, ternis foliis retrouerſis, colore quaſi purpureo ad nigredinem vergente, ternis aliis, dehiſcentibus tantum, & calycem explentibus, qui ſummo fructui inſidet: fructus pendet craſſus veluti Iridis, in quo ſemina rotunda, oſſea, membrana quadam pingui obducta, ac ſplendente, primum candicante, dein flaueſcente: radices ternæ, vna quę ſurſum attollitur, digiti longitudine, ruffa, quæ virile membrum repreſentat, erectum, quodam etiam præputij veſtigio: duæ aliæ ab eodem principio deorſum tēdunt, ſimiles binis teſticulis pendentibus, primum colore candido deinde ruffeſcunt exterius, cum ad perfectam magnitudinem peruenerunt: quo tempore, tertia iam langueſcit: aliæ pręterea radiculæ fibroſæ inſunt in exortu, pubem referentes. Germinat anno ſequente ab inferna parte radicum deſcendentium, ab eodem extremo & binos teſticulos inferius demittens, & caulem ſuperius: eruuntur æſtate radices vegetæ, poſtquam exaruerit caulis, quæ ſub cineribus coctæ, & à tenui membrana purgatæ, guſtui gratę ſunt, colore candido, molles: edentibus vires intendunt ad Venerem exercendā. ex hoc genere eſſe cenſendum eſt radices ex Aphrica allatas Aſphodeli bulbis ſimiles, rotundiores, colore exterius ruffo, interius candido, quas more Caſtanearum ſub cineribus coctas, ac delibratas comedunt: ideo Caſtaneas terreſtres vocant. Dioſcorides Satyrij duo genera affert: vnum, quod Trifolium cognominatum eſt, ternis foliis, ad terram infractis, Rumici, aut Lilio ſimilibus, minoribus, rubriſque: caule nudo, cubitali: flore Lilij, candido: radice bulboſa, Mali magnitudine fulua, intus vt ouum candida, guſtu dulci, & ori non ingrata. ad hoc genus forte pertinent radices ex Aphrica, quas Caſtaneas terreſtres appellari diximus. Alterum Erythronium cognominari te-

ſtatur: ſemine Lini, maiore, duro, ſplendente, & lęui: quod fertur non ſecus atque Scincus libidinem excitare: radicis cortex gracilis, ruffus, intra quem album includitur, ſapore dulci, ori non ingrato: naſcitur in montoſis & apricis: proditur, radix ſi manu teneatur, Venerē ſtimulare, eoque magis ſi bibatur in vino. conueniunt hæc Satyrio à me deſcripto, cuius radix ob pudendi ſimilitudinē non mirum, ſi manu contrectata excitet concupiſcentiam. teſtatur & Theophraſtus herbam, quā Indus attulerat, miręvirtutis ad rem Veneream, quæ non ſolum edentibus, ſed & tangentibus tantum vim adeo vehementem genitalibus fieri, vt, quoties vellent coire, valerent: qui vſi fuere, duodecies egiſſe fatentur: Indus ipſe, vtpote robuſtus, & magno corpore ſeptuageties egiſſe fatebatur aliquando, vt tandem ſemen guttatim, & cum ſemine ſanguis emitteretur: & mulieres vehementius eo medicamento incitari; Plinius Satyrij nomine non ſolum has ſed & Teſticulorum genera appellari tradit ob vim concitatricem ad Venerem. Græcorum autem ſentētia Satyrium inquit: foliis Lilij rubri, minoribus, & tribus non amplius è terra exeuntibus: caule lęui, cubitali, nudo: radice gemina: cuius pars inferior, & maior mares gignit: ſuperior ac minor fęminas. Qui putauerunt hoc genus Satyrij confundi à Plinio cum Cynoſorchi ob radicum proprietatem, non animaduerterunt rem contrario modo habere in Cynoſorchi: ſuperior enim pars in ea plenior; inferior rugoſa: in Satyriis autem ſuperior euanida fit, increſcētibus inferioribus. nec repugnat, quod Dioſcorides tamquam vnicam Satyrij radicem, Mali modo rotundam tradere videtur: nam ſemine perfecto ſuperior omnino euanuit, inferiores, quamquam geminę, tamen increſcente caule abiunguntur, & ſingulæ aduentante hyeme germinant. De Erythronio autem idem Plinius inquit: ſemen Viticis habere, quod magis congruit quam ſemen Lini; rotundius enim id ſemen eſt: cæteræ condictiones ex Dioſcoride aſſumptæ ſunt. addit arietibus quoque & hircis ſegnioribus in potu dari, & à ſarmatis equis ob aſſiduum laborem pigrioribus in coitu: vim eius reſtinguit aqua mulſa, aut Lactuca ſumpta. Arabes Teſticulum Vulpis appellant vtrumque genus Satyrij, vt apud Serapionem legitur.

CAP. XLVI.

TESTICVLORVM genera vulgo Satyria appellata, à geminis tuberibus, teſticulorum modo, mollibus, candidis, & ſperma humanum redolentibus, iuxta tenues radiculas: ſimplicem cauliculum ferunt, mollem, a rectum: foliis, Lilio breuioribus, vt plurimum humi ſparſis, tribus, aut quatuor, paucis aliis caulem veſtientibus: flores in ſpica hiantes, veluti lingua exerta, vario modo, & colore; Nam

aliis

aliis lingua lata eſt, & deorſum flexa in multam longitudinem: his color rubens, aut ex rubro quaſi nigricans: aliis figura & colore Apem flori inſidentem æmulatur: bifurcata aliis eſt, ac longiſſima, ſerpentis more vibrata, colore purpureo, cuiuſmodi genus in Vrbeuetano viſum eſt. pleraque alia genera ſunt tenuioris floris, modo candicantis, modo purpuraſcentis, modo verſicoloris. fructus omnibus oblongus, & triquetrus, molliſque, nullo intus ſemine, ſed aut mucco, aut puluiſculo. diſtant quoque foliis, magnitudine, ac paruitate, paucisque differentiis: radices vero aliis Oliuæ modo oblongę ſubſunt: aliis rotundiores; quibuſdam ternæ, ſed plurimis binæ; quarum altera Vegeta, & ſucci plena; altera rugoſa ac ſeneſcens. Quibus folia latiora ſunt, radices quoque grandiores, & flores in ſpica denſiores, ac tenuiores: oriuntur in ſyluis. Quæ autem exilioribus foliis, ac radicibus conſtant, vt plurimum flores habent grandiores, rarioreſque: oriuntur gracili ſolo, & ſaxoſo. Dioſcorides Orchim vocat; ideſt teſticulum, cuius duo genera ponit; vnum, qui Cynoſorchis dicitur, ideſt Canis teſticulus; alterum qui Orchis ſerapias. De Cynoſorchi inquit: folia fert circa vnum caulem, humi ſtrata, Oleæ molli ſimilia, anguſtiora, proceriora, & læuia: caulem dodrantalem: flores purpureos: radicem bulboſam, oblongam, geminam, Oliuę modo anguſtam: ſuperior, quæ plenior eſt, inferior, quę mollior & rugoſior. Eduntur radices coctæ, vt bulbi, ad prolem procreandam & Venerem incitandam, vel compeſcendam, vtra edatur Vegeta vel rugoſa; naſcitur in lapidoſis & ſabulonibus. de altero, qui Serapias cognominatur inquit: foliis conſtat Porri, oblongis, latioribus, pinguibus, & circa ſtolones ſuos inflexis: caule dodrantali: flore quaſi purpureo: radice teſticulis ſimili. Apud Theophraſtum de Teſticulo loquentem incertum eſt, quid intellexerit, cum eius folium Laſeris dixerit: caulem vero ſimillimum Spinę, quam Pyrum vocant. Plinius eum, qui Serapias cognominatur, deſcribit, vt Dioſcorides, ſubiungit poſtea: quidam folio Scyllę eſſe dicunt, lęuiori, ac minori: caule ſpinoſo: quæ ex Theophraſto videtur deſumpſiſſe loco eius verbi σιλφώδης, σκυλλώδης, ſcribente rectius: forte & caulis ſimillimus non Spinæ, ſed Acantho dicendus eſt: ἄκανθα enim apud Theophraſtum, eadem cum Acantho Dioſcoridis, quam Theodorus Spinam vertit. pręterea loco Pyri legendum videtur Tritici, qui Græce πυρός dicitur: eſt enim caulis ſimplex in ſpicam deſinens, vt Tritici: locus igitur in Theophraſto habens: Ἔχει δὲ τό μὲν φύλλον σκυλλώδης, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον: τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον ἀπίῳ ἀπυρῷ ἤτοι ἀκανθῃ, multis mendis ſcatet, & corrigendus eſt hoc modo. Ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σκυλλώδης, λειότερον δὲ, καὶ ἔλαττον: τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον πυρῷ ἤτοι ἀκάνθῃ: ideſt folium quidem habet Scyllæ ſimile, lęuius, & minus: caulē autem ſimillimum Tritico, aut Acantho.

Ex his patet Orchim Serapiam apud nos illud genus dici poſſe, quod in ſyluis naſcitur grandius: denſiore in ſpica flore: Cynoſorchim autem reliqua genera anguſtiori folio cõſtantia, & radice. Idem Plinius vtrumque genus Teſticulorum Satyriũ vocat inquiens: duo eius genera: vnum longioribus foliis, quam Oleę: caule quatuor digitorum: flore purpureo: radice gemina, ad formam hominis teſtium, alternis annis intumeſcente, ac reſidente: altera Satyrion Orchis cognominatur, & fęmina eſſe creditur: diſtinguitur internodiis: & ramoſiore frutice: radice faſcinis vtili: naſcitur fere iuxta mare.

CAP. XLVII.

PALMA CHRISTI vulgò appellatur in ſyluis naſcens, alioqui Teſticulo Serapiæ ſimilis, ſed binis illis radicibus bifurcatis, aut in plures digitos diuiſis, ac ſi binæ manus vnctę eſſent, extenſis digitis: huius folia punctis quibuſdam, aut maculis nigris diſtincta ſunt: flores in ſpica denſi, ex purpura albicantes. Ferunt quandam pallidis radicibus; ideo digitos citrinos ab Auicenna appellari: inquit enim: eius figuram eſſe ſimilem volæ manus; colore commixto, ex luteo & albo; duram cum quadam dulcedine: eſſe quandam citrinã abſq; albedine, puluerulentã, calidi & ſicci temperamenti: ineſſe vim ſoluendi craſſos valde humores, cutem abſtergendi: conferre neruoſis partibus & maniæ. recentiores Palmam Chriſti laudant ad comitiales; ſi ſeminis dracma ex vino bibatur, aut radicis decoctum continuo vſu, vt eo vinum temperetur in prandio & Cena: Quartanam quoque fugari eius radice, vt quidam experimento teſtantur. vtuntur alij radicibus exſiccatis, & in puluerem contritis ad Hydropen; Cenſuerim apud Dioſcoridem hanc non diſtingui à Teſticulo Serapia, quam tradit ſic cognominatam ob multiplicem vtilitatem, quam præſtat eius radix. Satyrium baſilicum, quaſi regium à Græcis recentioribus appellari creditur.

CAP. XLVIII.

OPHRYS quaſi ſupercilium, cauliculus eſt tener, ſupra dodrantalem altitudinem: duobus tantum foliis, Elleboro albo ſimilibus, rotundioribus, in medio ferme caule, tamquam ſuperciliis coniunctis, modice deorſum reflexis: floſculi veluti in ſpica rarius diſpoſiti; deorſum mutant, coloris herbacei, forma Galericuli, linguis bifurcatis, deorſum ſpectantibus: fructus paruus, ac rotundus, mollis, nullo intus ſemine, ſed veluti puluiſculo: radices tenues, vt Ellebori albi, odoratæ, in obliquum tendentes: oritur in montibus, vmbroſis, &

riguis:

riguis: guſtus ineſt glutinoſus, & ſubdulcis: vtuntur quidam ad rupta. Plinius herbam tradit denticulato oleri ſimilem: foliis duobus, quæ capillum denigrat.

CAP. XLIX.

SIGILLVM Sanctę Mariæ vulgò appellatur: aliis ſigillum Solomonis, quod tamen aliud eſt à Polygonato, & à Secacul Arabum: caule ſimplici, recto: foliis Polygonati, aut Ellebori albi: in cacumine flores tres, aut quatuor, candidi, figura Gladioli, ſed minores, ſummo fructui inſidentes, vt in Teſticulorum generibus: fructus oblongus, triquetrus, in quo loco ſeminis humor continetur, qui maturitate in puluiſculum nigrum tranſit: radiculas tenues, & multas ſpargit, candidas, Ellebori modo: oritur in vmbroſis montibus. Alterum genus: foliis longioribus: floribus ex candido purpuraſcentibus: radicibus ſubflauis: Tertium anguſto folio, vt Lilij, magis faſtigiato: floribus candidis: candidis quoq; radiculis: oritur in collibus, præcipue marittimis.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER VNDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE in communi ſede quaterna ferunt ſemina, omnia, quæ hucuſque nouerim in genere humili, folliculo quodam florem tegente includuntur, nec iis aliud vaſculum proprium datum eſt intra florem: idcirco extrinſecus perſpici poſſunt ſemina, poſtquam flos deciderit, niſi iterum folliculus conniueat: omnibuſque flos ex ſede ſeminis exoritur: differunt autem; quoniam ſemina alia quidem cor in ſummo gerunt, vt Bugloſſa, & Ancuſarum genera: alia autem è contra ſcilicet in ſede vim genitalem gerunt, vt Saluia, Marrubium, & alia multa illis affinia. folliculus autem in illis quidem diſſectus eſt, vt Bugloſſaceis; in his autem integer, vt in profundo magis lateant ſemina. flores omnibus vnico folio conſtant, concauo, pro figura folliculi, quo includuntur; quorum alij in os orbiculatum deſinunt, vt Symphyti, Anchuſæ: alij diſſecti, vt Bugloſſæ, Borraginis.

CAP. II.

BVGLOSSA, quaſi lingua Bouina, herba ſponte naſcitur locis ſabuloſis: radicibus craſſis, longitudine cubitali, tuberoſis, exterius nigricantibus: à quibus folia exeunt, dodrantis longitudine, latitudine ternum digitorum, aſpera lanugine obducta: è quorum medio caules aſſurgunt cubitales, in quibus breuiora folia: cacumina in tres aut quatuor finduntur ramulos, ſubrubentes, ſine foliis; in quibus flores ordine prodeunt cærulei, aut purpuraſcentes, parui, extremis labris diſſecti: ſemina nigra & rugoſa, figura capituli ſerpentis cum ceruice, modo ſingula, modo bina, raro quaterna: viuit diutius radice, quæ craſſa eſt, longa, exterius nigra, interius candida, tenera, dulcis, ſucco pingui, quæ conditur ſaccaro, guſtui grata. Dioſcorides Bugloſſum inquit in campeſtribus naſcitur, & ſabuloſis: Iulio Menſe colligitur:

aiunt

aiunt eam, quæ tres thyrſos emittit, cum ſemine & radice tritam, potamque contra tertianos horrores prodeſſe: quæ quatuor ad quartanas; ea in vino decoquitur: facit & ad abſceſſus: herba ſimilis Verbaſco: folium in terra ſparſum, nigrius, aſperum, bubulas linguas imitans, quod in vinum deiectum animi voluptates auget. vnde Plinius Euphroſynum quoque appellari tradit, at non deſcribit.

CAP. III.

BORRAGO vulgò appellatur olus, quod in hortis ſeritur: folio latiore, ac breuiore quam Bugloſſum; caule craſſo: ramis multis, non in rectum, ſed ad latera tendentibus: flores latiores, deorſum inclinati, colore cæruleo, elegantiſſimo, aut candido: ſemina nigra Bugloſſo craſſiora: expetuntur in cibis, flores, præſertim cum Lactuca: folia quoque tum cruda tum cocta ex oleo, & aceto comeduntur: radix tenuis, & inutilis annua tantum: gaudet ſolo pingui. putant recenſiores huic plantæ potius conuenire Bugloſſi deſcriptionem, quam ſupra dictæ, cum tamen neque ſponte oriatur in ſabuloſis, neque folia longa, & anguſta ſint, vt in ſymphyto Dioſcorides tradit, & vt oſtendit ſimilitudo linguæ Bouis: neque thyrſi tres vel quatuor inſint. Tandem Bugloſſa tota cum radice & ſemine colligi præcipitur menſe Iulio. At Borraginis radix perfecto ſemine exareſcit, neque collecta ſeruari poteſt incorrupta. ſed forte Auicenna hanc intelligit, cum deſcribit herbam latam habentem folia Almaru & aſpera ad tactum, cuius rami aſperi ſunt, ſicut pedes Locuſtarum, colore ex Viridi & Citrino: Eligendam vero eſſe eam, quę folia habet craſſa, ſuper quorum facie ſunt puncta, quę ſunt radices ſpinarum & pilorum exeuntium ex ea, cuiuſmodi naſcitur Coraſceni. nam alibi de Bugloſſo agit ſub alio nomine inquiens: putare ſe eſſe linguam Bouis Perſicę, cuius proprietas eſt lętificare, & triſtitiam remouere. Exiſtimo autem Borraginem in Italia quondam peregrinam fuiſſe, cum de ea nulla fiat mentio ab antiquis inter olera.

CAP. IIII.

BVGLOSSA Hiſpana cognominatur quædam: latiore folio, quam noſtra Bugloſſa, punctis quibuſdā albis diſtincto: caule ramoſo, cubitali, folioſo: floſculos fert inter folia paruos, colore cæruleo, figura Borraginis: viuit radice diutius, vt Bugloſſa. huic conuenit deſcriptio Lycopſis apud Dioſcoridem, de qua inquit: longioribus foliis conſtat, quam Lactuca, craſſioribus, latioribus, aſperis, circa radicis caput inclinatis: caulem fert longum, rectum, aſperum, ad natis

multis cubitalibus aſperis, in quibus flores parui purpuraſcentes: radix rubra aſtringens naſcitur in campeſtribus. Plinius Lycopſim eiſdem fere verbis deſcribit.

CAP. V.

PVLMONARIA apud nos vocatur in Alpibus, locis vmbroſis herba folio ab radice Buglosſæ Hiſpanæ, minus aſpero, maculis candidis, quibus pulmonem ęmulatur: caulis primo vere è medio foliorum erumpit, dodrantalis; in quo flores purpurei, & ſubrubentes ſpectantur: caulis cito euaneſcit, foliis ab radice permanentibus: viuit enim radice diutius, vt cætera Buglosſæ genera. Laudant recentiores ad vlcera pulmonis ſananda, & ſanguinis reiectionem, ſucco eius in potu dato, vel decocto cum ſaccaro. eodem nomine intelligunt genus quoddam Lichenis, caudicibus arborum vetuſtis adnatum. Plinius hanc videtur intelligere, cum alterum genus Callæ deſcribit his verbis: folia Lactucæ habet, longiora, plumoſa; radicem rubram: ideo quidam Anchuſam vocant ad ignes ſacros impoſita, & ad Iocinoris vitia in vino pota. De prima autem Calla inquit: eſſe Aro ſimilem: naſci in arationibus: iiſdem viribus, vt Arum, vt igitur maculoſum eſt Ari folium, ſic & vtriuſque Callę.

CAP. VI.

PVLMONARIA alia Romana cognominatur herba, cui ſoli in hoc genere caules inſunt læues, & craſſi, vt Portulacæ: folia ſubrotunda, nullo pediculo hærentia, alba, maculis aſperſa, & ſpinulis quibuſdam horrida: flores inter folia particulatim ordine exeunt, concaui, & oblongi, figura aluearij apum, colore luteo: ſemen intus craſſum, & nigrum, capituli figura leue: oritur in ſyluis. Plinius Cerinthen videtur intelligere, quam ſeri præcipiunt iuxta apum aluearia. Eſt autem Cerinthe inquit: folio candido, incuruo, cubitali: capite concauo, mellis ſuccum habente: horum florum auidiſſimæ ſunt apes.

CAP. VII.

CONSOLIDA vulgò appellatur ceſpes magnus in paluſtribus naſcens: caulibus multis, craſſis, bicubitalibus, aſperis, & ſtriatis: foliis Bugloſſi, latioribus, nigricantibus, aſpera lanugine obſitis: flores fert deorſum inclinatos, figura aluearij apum, colore in purpura nigricante, nunc magis purpureo: ſemine rotundo: radicibus nititur craſſis, ramoſiſque, ſucco glutinoſo conſtantibus, ſapore aqueo.

Altera

Altera minor in collibus naſcens, locis vmbroſis, præcipue ſub Olea: & locis cultis: folio Borraginis, minore, ac minus aſpero: cauliculis dodrantalibus, aut paulo altioribus: flore palleſcente: radicibus in obliquum ſparſis, quibus rotunda tubercula inſunt, colore candido, mollia, ſapore non ingrato: vtræque viuunt radice diutius. Dioſcorides Symphyton vocat cognomine Pecton: caulem fert inquit bicubitalem, & maiorem, ferulaceum, craſſum, anguloſum & inanem, vt Sonchus: circa quem per interualla non magna ſunt folia, lanuginoſa, anguſta, & oblonga, effigie Bugloſſi: appendices autem in caule ſunt ſecundum angulos quoſdam: hoc eſt tenue folium ſingulis alis adnexum: flores inſunt nigri (ſed vulgati codices legunt non μέλανα, vt Apuleius habet, ſed μέλινα, ideſt lutei) & fructus circa caulem Verbaſci. totus autem caulis, & folia ſubaſperam lanuginem habent, quę tactu pruritum excitat: radices ſubſunt in ſuperficie nigræ, intus candidæ, & glutinoſæ, quarum eſt vſus; ex his manifeſtum eſt maiorem Conſolidam tantum Dioſcoridi notam fuiſſe; nam alteram non reperio indicatam: Alterum tamen eſt Symphytum Petręum, de quo alibi.

CAP. VIII.

Anchvsae appellantur, quę in hoc genere radicem ferunt exterius rubentem, vt manus inficiat, quamquam in Italia is color exiguus habeatur, idque non in omni tempore, ſed cum planta cauleſcere incipit: nam iuniores radices candidæ ſunt: ſeniores nigræ fiunt, non cauleſcunt autem niſi anno ſecundo: radicem ferunt vnicam in altum actam: folia humi ſtrata in orbē, antequam cauleſcant, in longitudinem faſtigiata, Caninis linguis ſimilia, aſperaque, Bugloſſi modo: caules aſperos, è quibus inter folia exeunt ramuli poſtremis partibus reflexi in girum, vnde particulatim cum foliolis flores exeunt, oblongi, hiantes: ſemina inſunt quaterna, capitulis ſerpentum ſimilia, in acutum roſtrum deſinentia, tenuiora, quam Bugloſſæ: earum differentię tres: vna maior appellari poteſt, quæ paſſim lęto ſolo naſcitur: foliis latioribus, pluribus ab eadem radice caulibus cubitalibus, altioribus: flores primum purpurei exeunt, poſtea in cæruleum deſinunt, ſemen ſubnigrum. altera folio conſtat anguſtiore inſtar pollicis, magis ſpinoſo, cui aliquando puncta quędam inſunt, caulis vnicus tenuior: flores ſimiles & ſemina: oritur locis ſabuloſis. Tertia Lithoſpermo ſimilis eſt: foliis Oleę: ſimpliciori caule, ac lignoſo; cui in cacumine duo vel tres ramuli inſunt: floſculi candicantes; ſemina ſubruffa, & aſpera, vt ceteris: radix exigua rubeſcens: oritur locis humectis: omnes perfecto ſemine ex toto exareſcunt. Huic ſimilis altera iiſdem locis naſcens, fruticoſior:

ſeminibus nō ſcabris, ſed lęuibus, initio ſubrubentibus, poſtea albeſcentibus, ſpecie Lithoſperni. Dioſcorides tres huiuſmodi ſpecies deſcribit: primam foliis Lactucæ, in exilitatem faſtigiatis, hirſutis, ſcabris, nigricantibus, circa radicem numeroſis, ſtratis, aculeatiſque: radice digitali craſſitudine, quæ æſtate colore ſanguineo manus inficit, naſcitur pinguibus locis: Altera, quam aliqui Alcibiadion vocant, differt à priore folio minore, at ſimiliter ſcabro: caules vtrique tenues; quibus ſummis flores purpurei, ſubrubentes: radices longæ, rubræ, meſſibus Tritici ſanguineæ: naſcitur in ſabuloſis. eſt & alia huic ſimilis minor: fructu rubro, quem dentibus molitum ſiquis inſpuat in os ſerpentis, momento eum interficit: mirum apud Theophraſtum numerari Anchuſam inter plantas ab radice tantum foliatas: quamquam non ſimilia ſint folia, quæ in caule ſunt; multo enim breuiora, ac in extremo magis faſtigiata. Plinius Anchuſæ nomine ſimpliciter primum genus intelligit: cuius radix inquit in vſu eſt, digitali craſſitudine: finditur Papyri modo, manuſque inficit ſanguineo colore: præparat lanas pretioſis coloribus: ſanat vlcera in cerato, pręcipue ſenum, item aduſta: liquari non poteſt in aqua, oleo diſſoluitur, idque ſincerę experimentum eſt. Eſt & alia ſimilis inquit Pſeudo Anchuſa ob id appellata, à quibuſdam vero Enchuſa, aut Dotis, & multis aliis nominibus, lanuginoſior, & minus pinguis: tenuioribus foliis, & languidioribus: radix oleum non fundit, ſed rubentem ſuccum, & hoc ab Anchuſa diſcernitur. Ex quibus verbis ſignificari videtur eam, quam primo deſcripſi non legitimam Anchuſam eſſe, ſed Pſeudo Anchuſam. De ſecundo genere idem Plinius inquit pluribus nominibus appellari: paruo frutice: flore purpureo: aſperis foliis, & ramis: radice ſanguinea cætero nigra: in ſabuloſis naſcens: efficax contra ſerpentes, maxime Viperas, & radice & foliis æque cibo, ac potu: vires habet meſſibus; folia trita, odorem Cucumeris reddunt. De tertia Anchuſa inquit: eſt & alia huic ſimilis: flore rubro, minor: & ipſa ad eoſdem vſus. at hic flori tribuit rubrum colorem, quem Dioſcorides fructui reddit.

CAP. IX.

Echion paſſim iuxta ſemitas naſcitur locis aridis, candidior Anchuſa, & lanuginoſior: foliis gracilibus, magiſque productis: caule recto, duorum dodrantum; frequentibus ab imo ad ſummum ramulis: foliiſque aſſidue breuioribus ſecundum proportionem, vt tota figura Pyramidali conſtet: floſculos fert ex candido ſubrubentes: ſemina Anchuſæ cinerei coloris: radix exterius nigreſcit. Dioſcorides folia inquit habet prælonga, ſcabra, ſubalbida (alij legunt ὑπό-

λεπτα

λεπτὰ, ideſt aliquantum tenuia) Anchuſæ proxima, minora, & pinguia (addunt alij rubra) ſpinulis horridula, candicantibus, prædenſa quoque eſt tum foliis, tum cauliculis multis tenuibus; vtroque autem latere foliola ſunt tenuia, ſeriatim diſpoſita, nigricantia, aſſidue minora in cacumine ſecundum proportionem: flores iuxta folia purpuraſcentes; in quibus fructus eſt capitulo viperæ ſimilis: radix digito tenuior, ſubnigra. Decantata hæc apud Nicandrum inuentam ab Alcibio, qui cum à Vipera ictus eſſet in inguine, herbam hanc mandendo, & ſuccum deuorando, reliquum autem vulneri imponendo, dolore leuatus eſt, & euaſit: vnde à Poſteris Alcibion appellata eſt. Apud Plinium Echios vocatur duorum generum; vna Pulegio ſimilis: altera quæ lanugine diſtinguitur, ſpinoſa, cui & capitula viperæ ſimilia ſunt. Hanc eamdem alibi Alcibion vocat inquiens: Alcibion qualis eſſet herba, apud authores non reperi, ſed radicem eius & folia trita ad ſerpentis morſus imponi & bibi iubent: folia quantum manus capiat trita cum vini meri cyathis tribus: aut radicem drachmarum trium pondere cum vini eadem menſura. per primam autem Echion videtur intelligere, quam Dioſcorides Ocymoidem vocat, ſtatim poſt Echion, vt apud Numenium reperitur; ſed Ocymo potius, quam Pulegio ſimilis traditur.

CAP. X.

LITHOSPERMON, quod vulgò Milium ſolis vocatur, naſcitur, in collibus inter vepres: radice ramoſa, & nigricante; à qua vere cauliculi dodrantales attolluntur, lignoſi: foliis Oleæ, longioribus, aſperis: in cacumine duo vel tres ramuli ſunt, in quibus flores Bugloſſæ ſimiles, partim rubentes, partim cærulei: ſemina bina, ex barbato Vmbilico emergunt nitentia ſpecie margaritarum, candida, cortice fere lapideo; Alij poſtea cauliculi iuncei, & ſimplices in terram ſerpunt, cubitales, foliis ſimilibus, ſine flore, ac ſine fructu: viuit diutius radice. Dioſcorides inquit à ſeminis duritie Lithoſpermon appellatum eſſe: foliis Oleæ, longioribus, & latioribus, mollioribus, humi iacentibus cum ſuo caule; vnde prodeunt: ramuli autem inſunt recti, tenues, craſſitudine iunci, acuti, ſolidi, lignoſi, in quorum cacumine bifidi exorta ſunt, veluti cauliculorum, in quibus parua folia, iuxta quæ ſemen lapideum rotundum, paruum, Orobi magnitudine: naſcitur in aſperis & altis locis, quamquam ſcio verba Dioſcoridis partim deprauata, partim in aliam ſententiam conuerſa, ab aliis. Plinius inter omnes herbas, inquit, Lithoſpermo, nihil eſt admirabilius: herba quincuncialis fere foliis, duplo maioribus quam Rutæ: ramulis ſurculoſis, craſſitudine iunci: gerit iuxta folia ſingula veluti barbulas, & earum in cacuminibus, lappil-

los, candore, & rotunditate Margaritarum, magnitudine Ciceris, duritia vero lapidea. ipſi, qua pediculis adhęrent, cauernulas habent, & intus ſemen. naſcitur & in Italia, ſed laudatiſſimum in Creta: nec quicquam inter herbas quidem miraculo aſpexi, tantus eſt decor veluti Aurificum arte: alternis inter folia candicantibus Margaritis, tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcentis. iacere atque humi ſerpere authores tradunt: ego auulſam, non hærentem vidi. hactenus Plinius. Ex quibus patet non bene cæteros apud Dioſcoridem interpretari folia circa radicem humi ſtrata, ſed circa ſerpentes caules; at caules ſemina ſuſtinentes nequaquam ſerpunt, quos Plinius auulſos vidit, ſtantes. præterea Italicum Lithoſpermon diſtare à Cretico: nec enim ſemen magnitudine Ciceris conſtat, ſed paruæ Viciæ: & ſæpe bina in ſingulis vmbilicis viſũtur.

CAP. XI.

HELIOTROPIVM maius, vulgò Verrucaria, æſtate prouenit paſſim, & iuxta vias, & in ſolo culto: caulis ab vna radice, quæ parua eſt, ſtatim cum foliis florem oſtendit: particulatim enim floret: aſſidue in ramos fiſſa; aſſidueque in cacumine florem gerens: quo modo creſcit in latitudinem magis quam altitudinem, non excedens ſemicubitum: foliis conſtat in rotunditate parum oblongis, candicantibus, rugoſiſque: ex ſingulis ramulis attolluntur duo, aut tres, aut ad ſummum quatuor cauliculi, extremis partibus circumflexi, ad ſimilitudinem caudæ ſcorpionis, in quibus floſculi continentur ſine foliis, omnino hærentes, quaſi verrucæ, colore candido: ſemina in ſingulis verrucis quaterna continentur, exigua: perit Autumno. Dioſcorides Heliotropium maius & Helioſtrophium appellari tradit; quia folia circumagit cum ſole: Scorpiuron quoque ob ſimilitudinem floris cum cauda Scorpionis: foliis conſtat Ocymi hyrſutioribus, candidioribus, maioribus: ramuli à radice terni, quaterni, & quini exeunt, quorum ſinguli multis alis conſtant: in cacumine flos albus, ſubfuluus, inflexus, vt Scorpionis cauda: radix tenuis, & inutilis: naſcitur locis aſperis. Plinius de hoc Heliotropio, quod Helioſtrophion appellatur, inquit, altius eſt altero Heliotropio, ſcilicet minore, quamquam ſemipedalem altitudinem non excedat; ab ima radice ramoſum: ſemen in folliculo meſſibus colligitur: naſcitur non niſi in pingui ſolo. Apud Theophraſtum Theodorus Solarem herbam vocat: floret particulatim, incipiens inferius, ideo diutius floret: humi caulis: perpetuo viret, floret cum Solſtitium agitur.

He-

CAP. XII.

HELIOTROPIVM minus, ſeu minor Verrucaria vulgò, aquoſis tantum locis naſcitur: cauliculo recto, dodrantali; foliolis Lithoſpermi breuioribus, rotundioribus: in cacumine ramulos duos, vel tres gerit, ſine foliis, recuruos, vt alterum Heliotropium, ſed tenuiores, longioreſque; in quibus floſculi ſunt elegantiſſimi, colore cæruleo: fructus poſtea pendent, pediculo tenuiſſimo, exiles, ac rotundi. Huius duas differentias notaui: vnum in aquis naſcens: flore grandiuſculo; fructu magis penſili: alterum vbique in hortis, & lęto ſolo: exilioribus floſculis, ac breuioribus pediculis: tota æſtate florent, aliis ab radice ſubinde cauliculis ſubnaſcentibus: autumno pereunt. Dioſcorides breuiter deſcribit his verbis: Heliotropium minus, quod alio nomine Scorpiuron vocatur, naſcitur in paluſtribus, & iuxta lacus: foliis ſupradicti, rotundioribus: fructum rotundum, penſilem, vt Verruca Acrochordon. Plinius alterum Heliotropion inquit Tricoccum appellari: circumagit ſe cum ſole, etiam nubilo die, tantus ſyderis amor eſt: noctu velut deſiderio contrahit cæruleum florem; vbique naſcitur, & alio nomine Scorpiuron vocatur foliis non ſolum minoribus, ſed etiā in terram vergentibus: ſemen ei eſt effigie Scorpionis caudæ; quare ei nomen. Quo in loco foliis tribuit ad terram vergere, quod Dioſcorides fructui: præterea ſimilitudinem caudæ Scorpionis ſemini aſcribit, quam notam Dioſcorides Scorpioidi aſſignat, de qua ſtatim loquitur paucis his verbis. Scorpioides herbula eſt: foliis paucis: ſemine caudę Scorpionis effigie. dicendum igitur videtur Scorpioidem congenerem eſſe, cum Scorpiuro ſupradicto, cum Dioſcorides cum illo coniunxerit, reliquam deſcriptionem ſubticendo; & Plinius pro eadem planta acceperit; Quod autem ſemen comparatur caudæ Scorpionis, accipitur pro cauliculo reflexo, in quo primo flos, deinde ſemen diſpoſitum eſt; ſic minus Heliotropium fuerit, quod in paluſtribus naſcitur, flore grandiuſculo: Scorpioides autem alterum, quod paſſim obuium tenuioribus floſculis. Sed vulgares Heliotropiæ aliæ ſunt, de quibus diximus alibi, iis autem Tricocci nomen magis conuenit ob triquetram fructus compoſitionem.

CAP. XIII.

CYNOGLOSSA, ideſt lingua canina, folia fert paulo anguſtiora Borragine, molli lanugine obducta, & candicantia: caulem fert prope cubitalem, ramoſumque: flores cæruleos vel purpuraſcentes, Bugloſſo ſimiles: ſemina craſſa. quaterna è propriis vmbilicis

exu-

extuberantia & in latitudinem depreſſa, vt ſeminis apex, in quo cor, inferius ſit inclinatus; hæc lapparum more veſtibus hærent: oritur in ruderibus, locis ſiccis. Quædam in montibus naſcitur: latiore folio: breuiori caule: ſpecioſo flore. reperitur & genus paruum: anguſto folio ac lappis minutis: oritur in ſyluestribus. Plinius cum Bugloſſo iungit, vireſque tradit, quas Dioſcorides Bugloſſo: caninas inquit imitatur linguas, Topiariis operibus gratiſſima: eius radicem tradunt, quæ tres thyrſos ferat: ad tertianas prodeſſe; quæ quatuor ad Quartanas. Eſt alia ſimilis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua Ranis & Serpentibus aduerſatur. Dioſcorides quoque cum Bugloſſo coniungit: & caule carentem tradit: folia inquit Plantaginis latifoliæ habet, arctiora, minora, lanuginoſa ſine caule: humi ſternitur: prouenit in ſabuletis; laudat folia cum adipe ſuillo veteri ad morſus Canum, ad Alopegias, Ambuſta: decoctum herbæ in vino aluum emollit. At in hoc genere nullam adhuc videre licuit caule carentem: quamuis ſunt, quæ breui tempore illum gerant, vt Pulmonaria: Quædam non niſi poſt annum, vt Anchuſarum genera & Echium. Illud quoque mirum recipi à Meſue, & aliis recentioribus: Cynogloſſi radicem in Pillulas opiatas ab hac herba cognominata, vt fluxiones ſiſtant: nec enim huiuſmodi facultas à quoquam tribuitur: potius Arnogloſſum pro Cynogloſſo ſcribendum cenſeo; nam & hæc Cynogloſſa appellata eſt teſte Dioſcoride.

CAP. XIIII.

QVORVM ſemina in hoc genere cor inferius habent, ſuffruticibus coronariis fere continentur; pleraque enim odorata ſunt, calida & ſicca, acria, vel amara. horum folliculi nequaquam diſſecti vt ſuperioribus, ſed valde concaui extremis tantum patentes, vnde flos exit: flos longus circa ſeminis ſedem adnexus eſt; ideo fiſtulæ modo concauus; vnde mellea dulcedo multis exugitur: poſtrema pars floris dehiſcit. veluti in duo Labia. & erictu ſtamen tamquam ligulam promit: florent alia cacuminibus tamquam in ſpica, aut capitulis: alia inter folia, quæ bina ex interuallis condita ſunt omnibus.

CAP. XV.

SALVIA Domeſtica fruticat multis ramis, craſſis, candidiſque: foliis digitali longitudine, duorum latitudine, valde rugoſis, mollibus tamen, & candicantibus, valde odoratis, ſapore non ingrato: expetuntur enim in condimentis: flores fert in longa ſpica raros, cærulei coloris, vel candidi: ſeritur in hortis apud nos. Alterum genus in

Hiſpania

Hiſpania & Maſſilienſi agro ſponte naſcitur, breuius, anguſtioribus folijs, ſapore ſimili, & magis odoratis, quibus quandoque inſunt binæ appendices paruæ, Saluia minor appellatur. Dioſcorides Eleliſphacon vocat fruticem ramoſum, longum, ferentem virgas quadrangulas, & cana folia, effigie Mali cotonei, longiora, aſperiora, craſſiora, ſimilitudine quadam attritarum veſtium, hirſuta, ſubalbida, per quam iucundo odore, aut graui (quibus verbis vtraſque innuit:) ſemen in ſummis caulibus, ſyluestri Hormino ſimile: in aſperis naſci. deſcriptio hæc ſatis prædictis conuenit. Theophraſtus duo prædicta genera oſtendit. alterum quidem Sphacelum vocans, alterum Eleliſphacon: differre inter ſe tamquam domeſticum & ſylueſtre. Sphacelo folium magis læue, exilius, & minus ſqualens: Eleliſphaco grauius (alij legunt ſcabrius). Plinius vtrumque genus Lenti ſylueſtri adnumerat, putans Eleliſphacon à Lente dictum, ab aliis Phacon: ea eſt inquit ſatiua Lente læuior; & folio minore, atque ſicciore, & odoratiore: in quibus verbis Sphacelum Theophraſti innuit. eſt & alterum genus ſylueſtris, odore graui; hæc mitior: folia habet Cotonei Mali effigie, ſed minora, & candida. Hæc Eleliſphaco conueniunt. ſubiungit paulo poſt: noſtri, qui nunc ſunt herbarij, Eleliſphacon græce, latine Saluiam vocant, Mentæ ſimilem, canam, odoratam: intelligit maiorem. An dicendum potius non a lente, quæ φακὸς dicitur, cognominatas eſſe Eleliſphacon, & Sphacelum, ſed quia aridę videntur; id enim σφακός & σφάκιλος ſignificant; comparantur enim folia attritis veſtibus.

CAP. XVI.

SALVIA ſylueſtris vulgò appellatur, & à quibuſdam Matriſaluia, locis ſqualidis naſcens: vnico ab radice aliquando caule, aliquando pluribus, rectis, craſſis, & quadratis: paucis ramis, rectis: huic folia ab radice latiora multo ſunt, quam Saluiæ, magiſque lanuginoſa, odore graui: in caule autem anguſtiora aſſidue redduntur: flores fert purpuraſcentes inter folia, denſos quaſi in ſpica craſſa, ſapor ineſt acris, & mordens, præcipue in cacuminibus. huius duo genera notaui; vnam colore candido, alteram nigriorem. Tertiam vidi in ſaxorum crepidinibus apud Serrauallem in Piceno, Saluiæ minori ſimillimam, candidiorem, lanuginoſioremque, odoratam, acrem: herbam albam vocant: celebrant quidam ad argenti viui coagulationem. Apud Dioſcoridem Stachys vocatur frutex, Marrubio ſimilis, ſed longior: folia ferens numeroſa, gracilia, (velut alij legunt rara) hirſuta, dura, cana, beneolentia: virgulas autem ab vna radice complures, candidiores Marrubio: naſcitur in montibus & aſperis: vim habet excalfactoriam

& acrem: foliorum decoctum pellit menſtrua, & ſecundas. Sed longe diuerſam deſcribit Plinius, inquit enim: quę Stachys vocatur, Porri ſimilitudinem habet, longioribus foliis, pluribuſque, & odoris iucundi, colorisque in luteum inclinati: pellit Menſtrua. vbi pro Praſio ideſt, Marrubio, Praſon ideſt Porrum accepit: & foliis longitudinem tribuit, quam Dioſcorides caulibus: tandem luteum colorē dixit, quem candidum aſſerit Dioſcorides. At profecto mirum videatur, cur Stachys appelletur planta, quę nullam ferat ſpicam; græce enim Stachys ſpicam ſignificat; idcirco forte Plinius pro Stachy accepit quandam foliis Marrubij, longioribus, ex viridi in luteum langueſcentibus, cui frequentes ſunt ſpicæ pallidæ, tenues, atque odoratę, quam inferius oſtendemus. Quæ tamen hic deſcripta eſt, ſatis conuenit deſcriptioni Dioſcoridis.

CAP. XVII.

SCLAREA vulgo dicitur ſuffrutex Coronarius, ad viſum clarificandum vtilis, alij Scarleggiam appellant: ingens quædam Saluia videtur: caule quadrato, craſſo, ramoſo, cubitali: foliis ſubrotundis, ad Verbaſci amplitudinem prope accedentibus, lanuginoſis, odoratiſque: flores in ſummis ſtolonibus ſpicatis inter folia exeunt, in purpura candicantes: radices multas, fibroſas ſpargit, ſeritur in hortis, ſponte quoque prouenit in aggeribus. Plinius inter Syderites Scopam regiam à noſtris vocari inquit eam, quæ eſt latiſſimo folio, cui non leuior honor in coronis eſt, quam Caltæ; quamquam folia eius oleant, non flores. Alibi idem Plinius Tuſſilaginē alteram intelligere videtur, inquiens: à quibuſdam Saluia appellatur, ſimilis Verbaſco: cōteritur ea, & colata calefit, atque ita ad tuſſim, lateriſque dolores bibitur: contra ſcorpiones eadem & dracones marinos efficax: contra ſerpentes quoque ex oleo perungi ea prodeſt. Dioſcorides Baccharim vocat herbam odoratam, quę in coronas additur: cuius folia aſpera ſunt, media Violæ & Verbaſci magnitudine: caulis anguloſus, cubiti altitudinem petens, ſubaſper, ramoſus: flores purpuraſcentes, ſubalbidi, odorati; radices ſimiles Elleboro nigro, odore Cinnamomum præſeferentes: amat loca aſpera, & ſqualida; ſed apud Plinium hoc nomen Bacchar non hanc ſignificat, ſed Aſarum, vt ſuo loco explicatum eſt.

CAP. XVIII.

GALLITRICVM vulgo, & Sclarea ſylueſtris appellata, ab aliis Chiarella, in incultis naſcitur; gracili ſolo, longe minor Sclarea, ac minus hirſuta, ſine odore: foliis circumincißis, ſimilitudine

dine Criſtæ Gallinaceæ : flores in ſpica purpureos fert, aut cęruleos : ſemen nigrum, rotundum, ac paruum. eius quædam differentiæ ratione magnitudinis : quędam enim vix palmum ęquat, ſimplex : quædam ad cubitalem altitudinem accedit : pluribus ab eadem radice caulibus. compertum eſt huius ſemen integrum oculis incluſum ſine morſu vllo ea, quę viſum offuſcant, abſtergere : mucco enim quodam obducto intumeſcit : paruas quoque ſpinas infixas extrahit ex oculis. Hanc multi inter genera Syderitis recenſent. Alij Verbenacam rectam putant: Plinius Alectorolophon vocari ſcribit, apud nos Criſtam dici: folia inquit habet Gallinaceæ Criſtæ, plura : caulem tenuem : ſemen nigrum in ſiliquis : vtilis tuſſi, & caligini oculorum : ſemen ſolidum coniicitur in oculum, nec turbat, ſed in ſe caliginem contrahit, mutat colorem, & ex nigro albicare incipit, ac intumeſcit, & per ſe exit. Quædam in montibus naſcitur foliis maioribus Gallitrico, ac virentioribus : caulibus vltra cubitalem altitudinem : flore purpureo, in longa, ac tenui ſpica, ſemine nigro, vt Gallitrici.

CAP. XIX.

AETHYOPIS peregrina apud nos, Sclarę ſimilis, candidior, & lanuginoſior : foliis latioribus, anguloſiſque, in terra ſtratis : caules fert breuiores : flores candidos, ſemina ſubflaua, magnitudine paruæ Vicię, læuia. Dioſcorides AEthyopis inquit : folia habet Verbaſco ſimilia, per quam hirſuta, denſaque, in orbem circa radicem redacta : caulem quadrangulum, craſſum, & ſcabrum, ſimilem Apiaſtro, aut Arctio, multis alis concauum : ſemen Erui magnitudine, geminum in vno conceptaculo : radices ab eodem ceſpite numeroſas, longas, plenas, guſtu glutinoſas, quæ ſiccę nigreſcunt, duranturque vt cornua : plurimum in Ida monte Troadis naſcitur, & in Meſſenia. Plinius eadem ferme habet, quæ ex AEthyopia venit, eximia eſt, & illico auxiliatur : radix ſiccata & in vino cocta purulentis, iſchiadicis.

CAP. XX.

MELINVM vulgo in Alpibus appellatur, alij Melliginem; quia mellea quædam pinguedo, & odor toti plantæ ineſt : frequens eſt in Apennino : pluribus ab eodem ceſpite caulibus, vltra cubitalem altitudinem, quadrangulis; in quibus folia ferme triangula, Hederę figura, latiora, hirſuta, criſpa, & ſerrata: flores ex cãdido palleſcẽtes, figura falcatos in autumno, in ſpica Saluię ſimili: radices fibroſas, vt Sclarea. Alia breuior & fruticoſior : foliis Saluię, breuioribus, ad Marrubiũ

quodamodo accedentibus, colore ex viridi in luteum langueſcente: ſpicas multas fert tenues, & longas in ſingulis foliorum alis, & in ſummis virgis: floſculos pallidos odore iucundo: oritur in gracilibus. Has Plinius videtur indicaſſe, cum de Stachy ſcribit: quę Stachys vocatur, Marrubij ſimilitudinem habet: longioribus foliis, pluribuſque, & odoris iucundi, coloriſque in luteum inclinati: pellit menſtrua. Quamquam pro Marrubio deprauatè Porrum legatur eo loco, vt notauimus in Stachy Dioſcoridis.

CAP. XXI.

BETONICA in ſyluis naſcitur, ſub arboribus, & fruticibus: foliis ab radice, duorum digitorum latitudine, ſenſim in gracilitatem productis, ſerræ modo lateribus inciſis, ſubhirſutis, non ſine grato odore, ſapore ſubamaro, & acri, ſiccante os: caulis rectus, cubitalis, quadratus; in quo pauca folia, & minora; in cacumine flores purpurei, veluti in ſpica. Dioſcorides Ceſtron vocat, & Pſychotrophon; quia locis frigidis inuenitur; A Romanis autem Betonicam appellari tradit, herbam tenui caule, & quadrato, cubiti altitudine, aut altiore: folia longa, mollia, Quercui ſimilia, in ambitu diuiſa, odorata, prope radicem maiora: in ſummis caulibus ſemen veluti Satureę, ſpicatum. Decerpta huius folia ſiccari ad plurimos vſus: radices tenues, vt Ellebori, quæ ex Oxymelite in potu pituitoſam euomitionem euocant, & quæ ſequuntur. reperitur autem in codicibus gręcis altera Betonicę deſcriptio, de qua nos alibi locuti ſumus. alia quoque Betonica traditur apud Paulum AEginetam, de qua inferius dicemus. Plinius in hunc modum deſcribit: Vetones in Hiſpania eam, quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem Serratula, à Græcis autem Ceſtron, aut Pſychotrophon, ante cunctas laudatiſſima: exit anguloſo caule, cubitorum duum: à radice ſpargens folia fere Lapathi, ſerrata: ſemine purpureo, folia ſiccantur in farinam ad plurimos vſus. fit vinum ex ea, & acetum ſtomacho & claritati oculorum: tantumque gloriæ habet, vt domus, in qua ſata ſit, tuta exiſtimetur à piaculis omnibus. Videtur autem Plinius non ſolum prædictam intelligere nomine Betonicę, ſed & aliam longæ maiorem, cui ſemina inſunt purpurea. exit hæc planta multis ab eadem radice caulibus, cubito altioribus: foliis latioribus, ſimilitudine eius quam Melliginem appellauimus: flores fert purpureos iuxta folia, & ſemina in ſuis folliculis, ſplendida, colore puniceo, antequam ſiccentur: hæc quoque naſcitur in montibus, ſed odore magis graui.

CAP. XXII.

BALLOTE paſſim in ruderibus naſcitur, craſſior, & nigrior Marrubio: foliis amplioribus, hirſutioribus, grauis odoris, quaſi cimicum; vnde Cimiciottum vulgo appellant: flores per interualla ſubrubentes, in verticillis non adeo denſis, vt in Marrubio: caulis inferne quidem nigricat, ſuperne autem albicat, hirſutuſque eſt; Dioſcorides Ballote inquit alio nomine Marrubium nigrum appellatur: caules fert quadrangulos, nigros, ſubhirſutos, complures ab vna radice: folia maiora quam Marrubij, rotundiora, & lanuginoſa, per interualla in caule diſpoſita, graueolentia, Meliſſophyllo proxima; vnde aliqui & hanc Meliſſophyllon vocauerunt: flores quoque circundant verticillatim albos caules (alij dictionem grȩcam immutant, albedinem floribus aſcribendo, non caulibus) ſed prior lectio magis quadrat herbæ ſupraſcriptȩ. Vis eius efficax aduerſus canis morſus foliis ex ſale illitis. Plinius herbam inquit fruticoſam eſſe: anguloſis caulibus, nigris; foliis veſtientibus, maioribus quam Marrubij, (non Porri, vt legebatur) nigrioribus, graueolentibus. Galenus nequaquam meminit Ballotæ, neque Aetius.

CAP. XXIII.

CARDIACA in ruderibus naſcitur: recto caule, cubitali altitudine: ramis quoque rectis: folia fert alioqui Ballotæ, ſed quæ in extremo, ſciſſuras profundas habent: verticillos ſpinoſos, paruos inter foliola anguſta, & oblonga: floſculos purpuraſcentes: laudatur à recentioribus ad cordis palpitationem, & conuulſionem, & paralyſim. Apud Theophraſtum videtur primum genus Marrubij, quod ab eodem deſcribitur his verbis. Marrubij duo genera: vnum herbaceo folio, magis ſerrato, inciſuris valde manifeſtis, & profundis; quo Pharmacopolæ vtuntur ad nonnulla. Galenus Alyſſum vocat. Aetius quoque hanc intellexit nomine Alyſſi: inquit enim: Alyſſon aiunt eſſe Syderitem Herculeam appellatam, quæ iuxta vias naſcitur vbique, purpureum florem habens, & folia craſſiora; nomen inuenit ex eo, quod cõmorſis, à Cane rabido mirabiliter ſuccurrit: Galenus inquit de Alyſſo: Marrubio ſimilis eſt, aſperioribus tantum, & magis ſpinoſis orbibus: flore ad ceruleum vergente.

CAP. XXIIII.

EXTANT duæ aliæ ſpinoſiores, quæ ad hoc genus reducuntur, vulgò Molucchæ, quarum vna à quibuſdam Meliſſa Cõſtantinopolitana vocatur: caules ab eadem radice fert plures, ac rectos, paulo breuiores cubito: foliis Marrubij, minus hirſutis: verticillos inter folia fert breui interuallo, magnos, quaſi continuata ſerie caulem ve ſtientes; ſub quibus ſingulis aculei ſunt pungentes, ſtellæ modo: conſtant Verticilli ex latis folliculis veluti Calathis; è quibus flos erumpit ex candido purpuraſcens: quo decidente ſemen farctum oſtenditur exte rius plana & lata ſuperficie connexum. tota herba dum viret, graui odo re conſtat, cum ad maturitatem peruenit, candida redditur, & bene olẽs. Altera altior aliquando vltra bicubitalem altitudinem: foliis nequaquã hirſutis, leuore quodam ſplendentibus: verticillos fert ſpinoſiores; nam non ſolum aculei ſunt iuxta verticillos, ſed & verticillorum folliculi in robuſtos aculeos deſinunt: flores inſunt purpurei, & ſemina nigriora vtræque peregrinæ apud nos. Has plantas non ſolum apud Galenum cenſeo intelligi Alyſſo congeneres eſſe, ſed forte etiam apud Dioſcoridem & Plinium. nam Dioſcorides inquit: Alyſſon exiguum fruticem eſſe, ſubaſperum: foliis rotundis; iuxta quę fructus veluti ſcuteola duplicia; in quibus ſemen continetur modice latum: oritur in montibus & aſperis locis. Hæc deſcriptio mitiori Molucchæ conuenire poſſit: fruticat enim rectis ramulis, ſubaſperis: nam alterum genus grandius eſt, & aſperius: folia præterea inſunt rotunda, vt Marrubio: ſcuteola autem non quidem duplicia, ſed lata & patula indicari poſſunt per verbum διάδιπλον. tamen alia eſt plantula, cui ſimilitudo duplicis ſcuteoli ineſt. quæ pro Alyſſo Dioſcoridis oſtenditur. Plinius autem de Alyſſo inquit: diſtat à Rubia, qui Alyſſos vocatur, foliis tantum, & ramis mino ribus: in hoc facilis fuiſſe poteſt error pro Marrubio Rubiam legendo. tamen & inter Rubias inuenire licet Alyſſi deſcriptionem, vt ſuo loco oſtenſum eſt.

CAP. XXV.

MELISSA in hortis colitur inter ſuaueolentes herbas: foliis Marrubio amplioribus, virentibus, ſubhirſutis, odore Mali Citrei; vnde quidam vulgò Citronellã vocant, ſapore non ingrato; cruda enim eſtur inter olera, vt Menta, ſed hyeme ac Vere dum te nella eſt, nam procedente tempore odorem quendam ſubuiroſum præcipue in Autumno cõtrahit, quaſi hirci: flores in verticillis fert candidos.

Altera

Altera ſponte oritur in ruderibus: latioribus foliis, ac ſubhirſutis, parum à Ballote diſtantibus. Adeſt & genus quoddam peregrinum ex Orientalibus allatum, valde odoratum, etiam cum ſemen protulit; hoc foliis conſtat oblongioribus, Betonicæ modo: flores fert purpureos, & grandiuſculos. Dioſcorides Meliſſophyllon vocari ait; quia apes ea herba plurimum gaudent; cauliculi ſunt tenues, & folia Ballotæ ſimilia, maiora dumtaxat, & tenuiora, nec per inde hirſuta, olentia Malum Cytreum, Citraginem à Romanis vocari. Plinius Apiaſtrum vocari ab Hygino in confeſſa dannatione; quoniam venenatum eſt in Sardinia: at illud ab Apio cognominatum eſt, hoc autem ab Ape. Meliſſa enim græce Apem ſignificat. Arabes hanc ad cordis affectus extollunt; exhilarare enim, animo linquentes reuocare, ſollicitudines, & prauas imaginationes, & ſomnia tumultuoſa ſedare. Galenus, vt puto, Meliſſophyllon ſylueſtrem tantum nouit; nam parui facit: nemo enim inquit ea vtitur præſente Marrubio; vires enim Marrubij habet, ſed multo infirmiores.

CAP. XXVI.

MARRVBIVM frequens naſcitur in ruderibus: multis ab eadem radice caulibus, cubito breuioribus, ſubhirſutis, candida lanugine: foliis rotundis, rugoſis, candidiſque, odore medicato: verticillos per interualla fert, in quibus flores candicantes. Dioſcorides Praſion græce appellat: frutex inquit eſt ab radice ramoſus, candicans, ſubhirſutus; virgis quadrangulis: folio pollicis amplitudine, ſubrotundo, hirſuto, rugoſo, guſtu amaro: ſemen fert ex interuallis, & flores, veluti verticillos aſperos: naſcitur iuxta ædificia collapſa & in ruderibus. Theophraſtus hanc pro ſecundo genere Marrubij deſcribit his verbis: folio conſtat rotundiore, & vehementer ſqualido, vt Sphaceli, inciſuraſque habente obſcuriores, & minus ſerrato: inter ſuffrutices Plinius Marrubium inter primas herbas cõmendatum ſcribit, notius quam vt indicandum ſit. duo genera tradi à Caſtore; nigrum; &, quod magis probatur, candidum. De Marrubio nigro diximus ſuperius in Ballote.

CAP. XXVII.

QVAEDAM ex Creta ad nos allata eſt pro Pſeudodictamo: ceſpes amplus, virgis numeroſioribus, altioribus, & candidioribus Marrubio: foliis rotundioribus, minoribus, ſimilibus Dictamo Cretenſi, obſitis candidiori lanugine, guſtu ſubamaro, odore exili, non iniucundo: verticillos inter folia fert molles; in quibus floſculi ſunt purpuraſcentes. Dioſcorides de Pſeudodictamo inquit:

in

in multis terris naſcitur, ſimile vero Dictamo, ſed minus acre, & multo inefficacius: Theophraſtus & Plinius ramulos minores tradunt, licet foliis Dictamo ſit ſimile.

CAP. XXVIII.

VERBASCVM ſylueſtre frutex magnus eſt ferme arboreſcens: caudice potius quam caule intorto, craſſitudine brachij: ramos multos fundit, qui in virgas deſinunt longas, Marrubio ſimiles; & in iis folia Saluiæ domeſticæ, longa, hirſuta, colore albido, in luteum langueſcente, abſque vlla odoris gratia: Verticillos ex longis interuallis fert craſſos; in quibus flores ſunt aurei coloris, ſpecioſi: peregrina eſt apud nos; Dioſcorides inter genera Verbaſci ſylueſtre inquit genus eſt, ferens altas virgas, & ſpecie arborea: folia Saluiæ, & ramulos, quales Marrubium: flores luteos auri æmulos.

CAP. XXIX.

HORMINVM ſatiuum folia ab radice fert in terram ſtrata, oblongiora Marrubio, nigricantia, ac minus ſerrata, tactu glutinoſa: caules rectos, plures, ſemicubitales; in quibus verticilli breuibus interuallis ſunt iuxta foliola longe diuerſa ab inferioribus; tenuia enim ſunt, læuia, nec rugoſa, & in ſummo caule coloris violacei, vt flos quidam videatur in cacumine eſſe: floſculi tamen ſunt in uerticillis purpuraſcentes: cum exareſcit caulis perfecto ſemine folliculi verticillos componentes omnes deorſum flectuntur, in quibus ſemina nigra continentur, exigua, & oblonga: peregrina eſt apud nos. Horminum autem ſylueſtre ſponte apud nos locis aſperis, & ſaxoſis naſcitur: foliis tum ab radice, tum in caulibus, vt Meliſſæ paulo anguſtioribus, ſimiliter ſerratis: caules ſimiliter plures, ac ſimplices attolluntur, paulo maiores dodrante: flores paucos inter folia ferunt, grandiores, colore ſubrubente: folliculos latos deorſum nutantes, in quibus ſemina magnitudine Viciæ continentur fuſca: herba odore conſtat non ingrato. Dioſcorides de vtroque Hormino inquit: ſatiuum herba eſt: foliis Marrubio ſimilis: caule ſemicubitali, quadrangulo; circa quem eminentiæ ſiliquis ſimiles prodeunt, quæ ad radicem ſpectant; in quibus ſemen diuerſum includitur: nam in ſylueſtri rotundum, fuſcumque inuenitur, in altero nigrum, & oblongum, cuius eſt vſus ad Venerem ſtimulandam cum vino poti. Plinius Hormini meminit, & Horminij: per Horminium intelligens Aſparagum ſylueſtrem: vtrumque nomẽ inditum; quia Venerem ſtimulant. De Hormino inquit ſemine Cumino ſimile eſt in

reliquis

reliquis Porro (pro Marrubio græce Praſiopraſon legens) dodrantali altitudine: duorum generum : alteri ſemen nigrius , & oblongum : hoc ad Venerem ſtimulandam , ad oculorum argemas & albugines : alteri candidius ſemen, & rotundius : vtroque tuſo extrahuntur aculei . alibi Theophraſtum ſequutus inter fruges numerat poſt Eriſimum & Seſamũ; quamquam ambigat inquit inter fruges & medicamenta : Cumino ſimile : ſeritur cum Seſama & Irione inter æſtiua, nullum animal veſcitur viventibus . Apud Theophraſtum Theodorus Geminalem vertit, inquit : æſtate ſeritur : nullum animal mandit ; forte quia amarum : Cuminaceum quoddam eſt, atque nigrum ; ſeritur cum Seſama . Galenus quoque inter fruges numerat Horminum mediam naturam poſſidens inter Cuminum & Eriſimum. Suſpitio eſſet diuerſam hanc eſſe, quæ inter fruges numeratur ab ea, quam Dioſcorides ſatiuã vocat, niſi Cumini ſimilitudo in ſemine ſatiuæ reperiretur : eſt autem ſemen id non ingrati ſaporis , & odore commendabili in mandendo , longe quidem minus Cumino ſatiuo , maius autem Æthyopica, quod Ammi vocatur .

CAP. XXX.

QVAEDAM in conualle quadam prope Piſas naſcitur, Hormino ſatiuo ſimilis, foliis , & caule ; ſed folliculis figura Ocymi , vt Ocymum quoddam ſylueſtre videatur : pars enim poſtrema folliculi clauditur labiolo quodam ſurſum reflexo : floſculos fert oblongos , ac tenues, deorſum nutantes, purpureos ; odor ineſt exiguus .

CAP. XXXI.

MILZADELLA vulgò dicta ; quia lienoſis egregie opitulatur, frequens naſcitur in ruderibus, & hortorum aggeribus; herba dodrantem alta : pluribus ab eadem radice caulibus , ſimplicibus , ſubrubris : foliis Vrticæ ; ideo Vrtica mortua, & innoxia à quibuſdam vocatur . hyeme macula quædam alba per medium folium diſcurrit ; aduentante vere flores fert inter folia ſubrubentes , grandiuſculos, in quibus mellea quædam dulcedo ineſt : hi veniunt in cibos inter acetaria . vtuntur ſucco foliorum per ſe poto vel cum aceto ad præcordia tumida , obſtructiones tum Lienis, tum Iecinoris . Plinius inter Vrticas Lamium vocari inquit Vrticam innoxiam, morſu carentem : album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur, contuſis, inuſtis, ſtrumis, tumoribus, podagris, vulneribus. alibi eamdem videtur intelligere , cum Leucem vocat Mercuriali ſimilem , per medium folium candida linea tranſcurrente; vnde Meſoleucon dicta eſt : fiſtulas ſanat,

& Carcinomata. Quid ſi hanc eamdem apud Dioſcoridem dicamus Leucadem eſſe? quamuis non deſcribatur. inquit enim Leucas montana latioribus foliis quam vrbana eſt; ſemine acriore, amariore, ori ingrato. efficacior tamen quam vrbana. vtraq; ex vino contra animalium venena præcipue marinorum opitulatur. erit autem Leucas montana quædam congener prędictæ in montibus: floribus ſubluteis: foliis longioribus, & in acutum magis productis: alia anguſtioribus foliis, quaſi Mercurialis. extat & in ruderibus, ac locis aridis quoddam genus exiguum: foliolis candidioribus, hirſutioribuſque: floſculis tenuibus, purpuraſcentibus, aliquando candicantibus: nulla tamen earum albam maculam habet in folio præter prædictam, quæ vrbana eſt. quædam iuxta parietes non dum exacta hyeme floret. tenui cauliculo, ſimplici, foliolis ſine pediculo caulem cingentibus, rotundis, & ſerratis: in ſummo cauliculo veluti capitulum ineſt, in quo floſculi tenues, oblongi, colore nigrantis Roſæ.

CAP. XXXII.

VERBENA vulgò appellata, vbique ſecus vias, & in ruderibus naſcitur: duobus, aut tribus ab eadem radice caulibus, cubitalibus, in quibus pauca folia ſunt Quercui ſimilia, ſed inæquales habentia ſciſſuras, guſtu amara: ſummi caules finduntur in plures ramulos, tenues, in quibus veluti feſtucis nudis floſculi ſunt exigui, purpuraſcentes; & fructus valde parui: diutius floret per totam æſtatem: celebris eſt ad multos morbos præcipue ad obſtructiones viſcerum: ſunt, qui ad Hydropen puluerem foliorũ propinent feliciſſimo ſucceſſu. Dioſcorides Hicrobotanen ideſt herbam ſacram vocari tradit, quia multum ad Amuleta, expiationeſque commendetur: alij Periſtercon ſupinam, quam in hunc modum deſcribit: ramulos emittit cubitales, aut maiuſculos, anguloſos; in quibus folia ex interuallis ſunt Quercus, ſed minora, anguſtioraque, eiſdem diuiſuris in ambitu, colore aliquantum glauco: radix modice longa, tenuis: flores purpurei, graciles. Plinius Verbenacam à Romanis appellari tradit. at Verbena apud ipſum & Sanguina gramen ſignificant ex loco ſacro; vnde per abuſum omnes frondes ſacræ Verbenæ appellantur. de hac autem inquit nulla plus habet Romanæ nobilitatis, quam Hierobotane: hãc legati ad hoſtes ferunt: hac Iouis mẽſa veneratur domus purgatur, luſtraturque. Genera eius duo; folioſa fœmina; mas rarioribus foliis. vtriuſque ramuli plures, tenues, cubitales, anguloſi: folia minora, quam Quercus, anguſtioraque, maioribus diuiſuris, color glaucus: radix longa, tenuis: naſcitur vbique in planis aquoſis. Quidam non diſtinguunt, ſed vnum omnino genus faciunt;

quoniam

quoniam vtraque eoſdem effectus habet. vtraque ſortiuntur Galli, & pręcinunt reſponſa: ſed magi vtique circa hanc inſaniunt, ac perunctos impetrare, quæ velint: febres abigere; amicitias conciliare; nullique non morbo mederi. eſt autem fæmina, quam modo deſcripſi.

CAP. XXXIII.

ALTERVM genus, quod Mas apud Plinium intelligitur, & Periſtereon recta apud Dioſcoridem, ſiue Verbenaca recta, non niſi in humidis naſcitur, & foueis: vnico ab radice caule, recto, ac ſimplici vſque ad æſtatem, altitudine dodrantali, aut paulo maiore; in quo folia frequentia, Quercui magis ſimilia, quam ſupradicta, ſciſſuris profundioribus, quaſi Cerri, colore ſubalbido, ſubhirſuta: foliorum ſciſſuræ aliquando adeo profundæ ſunt, vt ad medium neruum accedant: poſt mediam æſtatem caulis in ramos finditur, ſimiliter ſimplices, ac folioſos, cubitales, amplioreſque, in quibus per interualla parui ſunt verticilli, vt in Marrubio inter folia: floſculis candidis. hæc minus amara, & magis ſiccans, quam Verbena. Dioſcorides deſcribit tantum primam eius ætatem antequam in ramos findatur his verbis. Periſtereon naſcitur in aquoſis: nomen impoſitum à Columbis; quia circa hanc libenter verſantur; herba eſt altitudinis palmi, interdum amplius adoleſcit: folia inciſa, & ſubalbida, ex caule erumpentia: vt plurimum vnicaulis, & vnica radice conſtans reperitur. eius vſus extrinſecus ad vteri dolores, eryſipelata, vlcera putrida, & vulnera glutinanda; Galenus hanc tantum meminit. Periſtereon rectam vocans: vim habet adeo ſiccantem, vt vulnera glutinet; dolores capitis omnium maxime diſcutit, & perfecte corroborat, maxime viridis, imo & arida in oleo incocta cum radicibus & Serpillo.

CAP. XXXIIII.

TERTIOLA vulgò appellata; quia tertianas ſanat, in eiſdem locis naſcitur, vbi Verbenaca recta, ſcilicet in ſcrobibus humectis: vnico caule, ſimplici, ac recto, bicubitali, quadrato; in quo per interualla, folia ſunt anguſta, & oblonga, quaſi Salicis, rugoſa, & aſpera: in cacumine flores fert purpureos, veluti in ſpica longa.

CAP. XXXV.

SIDERITIS Herculea locis incultis & ſabuloſis naſcitur, ſimilis Chamędri, candidior: multis ab eadem radice cauliculis, ſimplicibus, dodrantem non excedentibus, orbiculis inter folia pungentibus:

tibus: floſculis ex purpureo candicantibus: ſapor ineſt ſubamarus, multum exſiccans. Alterum genus altius, ac viridius, paucioribus cauliculis: foliis rarioribus, maioribus: in ſummis cauliculis veluti in ſpica flores cingunt in orbem per interualla ſublutei. Duæ aliæ in vineis naſcuntur vnicaules, ramoſæ: paucis foliis, anguſtioribus, oblongioribus: verticillos inter folia ferunt; in quibus flores purpurei, vel albicantes. omnium folia tenuiter ſerrata ſunt, ac rugoſa, ſpecie Saluiæ, aut Marrubij, odore non inſuaui: ſemina nigra: nulla tamen pungit præter primam. Dioſcorides hoc modo deſcribit: folia habet Marrubij, ſed longiora, ſatis ad frondem Quercus, aut Saluiæ accedentia, minora tamen, & aſpera: caules edit quadratos, dodrantem altos, aut etiam maiores, non iniucundi guſtus, & aliquantum ſubaſtringentis; in quibus per interualla orbiculatæ vertebrę, vt in Marrubio ſpectantur: & ſemen in eis nigrum; naſcitur in petroſis locis. Aetius putari inquit Alyſſon eamdem eſſe cum Siderite Herculea, vt ſuperius in Alyſſo oſtendimus: forte quia orbes pungentes in Siderite Herculea ſint, vt in Alyſſo.

CAP. XXXVI.

HEDERA terreſtris vulgò appellatur herba, quæ vere à radicibus tenuibus, Graminis modo repentibus, plures attollit cauliculos, dodrantales, ſimplices; in quibus folia Marrubij, rotunda, figura Hederæ, & circumſerrata, viridia; inter quæ flores purpurei, ad cæruleum vergentes, oblongi, & in extremo patuli, pulchro aſpectu: odor toti plantę acris, non inſuauis; ſapor amarus, & ſubacris. Aeſtate cum florere deſinit, iidem cauliculi in terram procumbunt, repuntque in multam longitudinem: foliis multo amplioribus naſcitur iuxta ſepes & in aggeribus, & iuxta flumina: efficax ad purulentos, & phthiſicos. educit enim ſputa & ſiccat internos abſceſſus. in vſu ſunt cauliculi florentes in puluerem redacti, aut herbæ decoctio, item aqua per ſublimationem extracta: laudant & in peſte: non dubito hanc Chamæciſſum eſſe apud Dioſcoridem, ſi vnum Verbum μακρὸν id eſt longum, legatur μικρὸν id eſt paruum: cætera enim optime quadrant: nam inquit: Chamæciſſus folia habet ſimilia Hederæ, minora, ac tenuiora: ramos dodrantales ab radice, quinque, aut ſex folioſos: flores Leucoiis ſimiles, minores, valde amaros guſtu: radicem tenuem albam, inutilem: naſcitur locis cultis; folia ſanant Iſchiadicos tribus obolis pota in aquæ cyatis tribus, diebus triginta, aut quadraginta: eodem modo ad morbum regium dantur ſex aut ſeptem diebus. Galenus florem videtur aſſumere: inquit enim Chamęcyſſi flos, cum ſit admodum amarus, iecur obſtructione liberat: ſunt, & qui ipſum Iſchiadicis exhibeant. ex quibus coniicio floren-

florentem colligi, vt folia cum floribus aſſumantur: idcirco non deſcriptos à Dioſcoride caules humi procumbentes. Altera enim omnino videtur planta numquam florens. Alterum eſt Genus Chamæciſſi, cui copioſior eſt flos in cauliculis dodrantalibus, veluti in ſpica, amarior, inter foliola Hederacea, nequaquam ſerrata abſque pediculo hærentia: ab imo ad ſummum vſque floſculos cęruleos cōplectentia, vere ineunte: hi cauliculi perfecto ſemine inareſcunt: viuit autem planta aliis cauliculis, humi ſerpentibus, rubris; in quibus folia inſunt, figura Betæ, minora, parum ſerrata, ex aduerſa parte rubra: his foliis vtuntur per ſe impoſitis ad vlcera tibiarum: vulgò appellant Laurentinam, alij herbam Sancti Laurentij, alij Conſolidam mediam: Plinius hanc intellexit, cum inquit: Chamęciſſos ſpicata eſt, Tritici modo, ramulis quinis fere folioſa: cum floret exiſtimari poteſt alba Viola: radice tenui, cuius bibunt Iſchiadici folia admodum amara potione. Alibi Hederam inquit eſſe non attollentem ſe à terra, quę contuſa in vino acetabuli menſura lieni medetur: folia ambuſtis cum axungia. Quo loco priorem videtur intelligere, cuius caules foliis Hederę repunt in terra.

CAP. XXXVII.

PRVNELLA à recentioribus vocatur, aliis vulgò Morella, & herba Mora, aliis Conſolida minor, herbula in pratis: multis ab eadem radice cauliculis, humi procumbentibus, dodrantalibus: foliis Ocymi, acuminatis, in primo ortu rubentibus: ſummis ramis inſident ſpicæ breues, & compactæ, veluti capitula oblonga, in quibus flores purpuraſcentes: huius folia tenella cruda comeduntur in acetariis: Cataplaſmate impoſita ſuppurant carbunculos, & vulnera glutinant: ſuccus cum roſaceo & aceto temporibus illitus vehementes capitis dolores ſedat: vlcera faucium & oris perſanat. Quædam locis aſperis & ſaxoſis naſcitur hirſutior, & breuior: foliis prope pediculum inciſis: capitulis antedictæ; ſed floribus candidis. Apud Dioſcoridem Polycnemon appellatur frutex ſurculoſus: foliis Origani: caule, vt Pulegij, geniculis multis intercepto, ſine vmbella: tenui tamen in cacumine corymbo, odoris acuti cum quadam iucunditate. Vulneribus glutinandis, recens, aut aridum cum aqua efficaciter imponitur, ſed quinto die ſolui debet: ad vrinę ſtillicidia, ruptaque cum vino bibitur. Plinius inquit: Polycnenon Cunilę Bubulæ ſimilis eſt: ſemine Pulegij: ſurculoſa, multis geniculis, corymbo odorata, acri, & dulci odore; Quę ferro factis vulneribus conmanducata imponitur: quinto die ſoluitur. Non abſimilis eſt deſcriptio apud eumdem Plinium Cunilę Bubulæ: inquit enim ſemen Pulegij, habet vtile ad vulnera, conmanducatum, impoſitumque,

tumque, vt quinto poſt die ſoluatur. Puto autem ipſum intelligere herbam Origano vulgari ſimilem, orbibus per interualla Marrubij, ſeu Pulegij: floſculo ſubrubente: oritur in collibus, & vineis: ſapor ineſt glutinoſus ſine odore. accipitur tamen aliquando pro Origano.

CAP. XXXVIII.

ALIA eſt: exilioribus ramulis: ac foliis anguſtioris Calamenti: floribus per interualla, vt Pulegij, ſed ſine odore, ac ſapore. Quidam Clinopodium putant: Ego apud Paulum Betonicam primo deſcriptam puto: inquit enim herbam eſſe: ramulis exilibus, Pulegio ſimilibus, ſed tenuioribus, & propemodum ſi guſtes, nullam qualitatem referentibus: naſcitur potiſſimum locis petroſis: qua & in renum medicinis vtuntur. Eſt autem apud Romanos inquit alia quædam Betonica dicta, quam Dioſcorides nominat Ceſtron: Hæc nihil ſimile cum prædicta habet præter actionem.

CAP. XXXIX.

CLINOPODIVM in crepidinibus ſaxorum naſcitur, & ędificiis, alibi nequaquam; frequens in Piſano monte Sancti Iuliani: fruticulus eſt tenuis, ac lignoſus: rectis ramulis; quos per interualla cingũt foliola tenuiſſima, Serpillo anguſtiora, frequẽti numero conſtipata, vnà cum floſculis purpuraſcentibus, vt triclinij columnulas torno interſectas repreſentent: odor ineſt non inſuauis, & ſapor ſubamarus, ac ſubacris. quidam pro Hyſſopo montano accipiunt. Dioſcorides inquit de Clinopodio: frutex eſt foliis Serpilli, ſurculoſus, duum dodrantum a altitudine: naſcitur in petroſis: flores Marrubij modo ex interuallis diſtincti, ſpeciem pedum lecti præbent. Plinius eiſdem fere verbis deſcribit: Clinopodium Serpillo ſimile, ſurculoſum, palmi altitudine: naſcitur in petroſis: orbiculato florum ambitu, ſpeciem lecti pedum prębens.

CAP. XL.

CHAMAEDRYS in locis ſaxoſis, & incultis naſcitur: multis ab eadem radice cauliculis, ſimplicibus, rectis, dodrante breuioribus: foliolis circum ſerratis, figura Quercus, ſed multo minoribus; vnde vulgò Quercula appellatur imitatione Græci nominis: floſculos inter folia fert purpuraſcentes: tota guſtu amara, & odore medica-

to

to prędita: febrifuga à quibuſdam vocatur; nam puluis drachmæ pondere ex aqua hauſtus tribus diebus fugat tertianas,& febres longas. Dio ſcorides Chamædrys inquit à Græcis,à latinis autem Triſſago appellata, naſcitur in petroſis, & aſperis: frutex dodrantalis: foliis exiguis, amaris, effigie, & diuiſura Quercus: flore paruo, penè purpureo; carpitur ſemine pręgnans. Theophraſtus Triſſaginis inquit folia ad rupta, vulnera, in oleo trita valent, & ad depaſcentia vlcera: fructus bilem extrahit, & oculis quoque beneficus eſt: folium ad albugines tritum in oleo prodeſt: habet hæc herba: folia Quercus,& ſtatura vix palmum excedit, & odorata atque ſuauis eſt. ſed partes omnes herbę eiuſdem minime ad idē vtiles eſſe non videatur forte abſurdum; radicis vero eiuſdem partem vnam ſuperius, alteram inferius purgare mirabilius ſit. Plinius folia ſcribit magnitudine Mentæ, colore & diuiſura Quercus: alij inquit ſerrata tradunt, & ab ea ſerram inuentam: flore penè purpureo.

CAP. XLI.

TEVCRIVM in crepidinibus ſaxorum naſcitur,locis calidis: virgis cubitalibus, lignoſis: foliis Chamędreos,amplioribus: floribus candidis in ſummis virgis, velut in ſpica inter foliola parua, odore medicato, & ſapore amaro,vt Chamędrys. Alterum genus in montibus prouenit,ramoſius, ac breuius: foliis virentioribus, denſius ſerratis, latioribus,inter quæ flores albos fert. Dioſcorides Teucrium inquit, quidam Chamędrym vocant, herba eſt virgatum ſpecie, ſimilis Chamędry tenui folio: habens folium ſimile Erebintho ideſt Ciceri (ſed forte legendum Therebintho, folium enim craſſum eſt, amplitudine folij Therebinthi) placet & hic verbum tenui folium Chamędry coniungere non Teucrio, vt vulgaris lectio habet: cum enim Chamędrys commune nomen ſit Teucrio tamquam maiori, & Triſſagini, tamquam minori, tenuifolia hæc cognominata eſt ad differentiam Teucrij, cui folium tum craſſius, tum latius. Patet autem id ex Plinio, qui de Teucrio ſcribens inquit: quidam ramis Hyſſopi tradunt ſurculoſam; folio Fabæ: colligi florentem, adeo florere non dubitant. ſed aliam tradit eodem nomine, quam quidam Hemionion vocant ſpargentem iuncos tenues; folia curua; aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore, numquam florentem, neque ſemen gignit: hanc Dioſcorides Hemionitim vocat, de qua ſuo loco dicetur.

CAP. XLII.

SCORDIVM in paluſtribus naſcitur, montoſis, altior, & ramoſior Chamædri: foliolis breuibus, ſubcandidis: floſculis inter folia ex candido purpuraſcentibus: tota odorem quendam Allij præſefert, celebris herba aduerſus venena, & peſtem: naſcitur & in planis: ampliore folio, Mentaſtro proximo: minus efficax. Dioſcorides inquit in montibus, & paluſtribus naſcitur: foliis Triſſaginis, maioribus, non ſic in ambitu diuiſis, aliquantum Allia redolentibus, guſtu amaris & aſtringentibus: caulibus quadrangulis: ſubrubro flore. Plinius Scordotim, & Scordium vocat, Mitridatis manu deſcriptam, magnitudine cubitali, caule quadrangulo, ramoſam; foliis lanuginoſis, Quernæ ſimilitudine; reperiri in Ponto campis pinguibus, humidiſque, guſtus amari. eſſe & alterius generis: latioribus foliis, Mentaſtro ſimilem: vtramque ad plurimos vſus per ſe, & inter alia in antidotis. Galenus non ſolum in Creta optimum reperiri teſtatur, ſed & in aliis multis regionibus: repertum cadauera in bello, quæ forte ſuper Scordium iacuiſſent, multo minus computruiſſe, qua parte Scordium tetigiſſent: inde excogitatum tam putrefacientibus animalium venenis, quam medicamentorum deleteriis Scordium aduerſari.

CAP. XLIII.

CHAMAEPYTIS, quam vulgò Iuam vocant, locis aſperis naſcitur: multis ab eadẽ radice cauliculis, fruticantibus, rectis, palmum altis; in quibus frequentia ſunt foliola, tripartito diuiſa, tenuia, & oblonga, mollia, & hirſuta: inter quæ floſculi ſunt lutei: fructus ſubrotundi: ſemine turgidi: tota odorem Pini refert. Altera maior appellari poteſt, peregrina apud nos, ramoſa: caulibus humi procumbentibus, incuruis, ſemicubitalibus, longioribuſque: foliis, & floribus rarioribus, in cæteris ſimilis prædictæ. Dioſcorides deſcribit repentem in terra, ſubcuruam: foliis Semperuiui minoris, multo tenuioribus, hirſutis, & pinguioribus, circum ramos frequentibus, odore Pinus, flore tenui, luteo, vel candido: radicibus Cicorij: hæc deſcriptio illi conuenit, quam maiorem dixi, at flore candido non dum viſa eſt. Duas præterea alias tradit: ſecundam cubitalibus ramis, in ancoræ ſpeciem incuruis, prætenuibus; coma ſupradictæ: flore candido: ſemine nigro: hæc etiam Pinum redolet. Tertiam, quę Mas nominatur, paruulam: foliis exilibus, albis, hirſutis: caule aſpero, candido: floſculis luteis: ſemina iuxta alas: reſipit & hæc Pinum: hę duę vim ſuperioris obtinent,

obtinent, ſed non vſque adeo efficacem. Harum autem tertia optime quadrat noſtræ Iuę vulgari, quam primo loco deſcripſi; Quæ autem oſtendi poſſit pro ſecunda incertum eſt, niſi forte ea fuerit, quæ à quibuſdam Chamędrys fæmina appellatur, valde ramoſa: tenuibus cauliculis, in latitudinem fuſis, cubitalibus: foliis non tripartito, vt prædictæ, ſed multipartito diuiſis: floſculos fert in purpura cãdicantes inter folia: ſemina in turgidis folliculis nigra: tota odorata eſt non abſimili odore, & amara. Plinius Chamępithys inquit, Latine Aiuga appellatur, diciturq; propter abortus; ab aliis Thus terræ: cubitalibus ramis: flore Pinus, & odore: Altera breuior, & incuruę ſimilis. Tertia eodem odore, & ideo nomine quoque: paruulo cauliculo, craſſitudine digitali: foliis ſcabris, exilibus, albis; in petris naſcens; vbi per digitalem craſſitudinem caulis videtur intelligere, non nudum cauliculum, ſed ſuis foliolis circum obductum.

CAP. XLIIII.

POLIVM Montanum, quidam Iuam Arteticam vocant, naſcitur in collibus incultis, & ſaxoſis: herba valde cana multis ab eadem radice ramulis, lignoſis, dodrantalibus, humi ſparſis; in quibus foliola oblonga, & anguſta, lęuiter circum denticulata, molli lanugine hirſuta: cacuminibus veluti flocci lati inſunt, lanuginoſi, in quibus floſculi continentur candidi: tota planta odore conſtat medicato, non iniucundo, ſapore amaro. Theophraſtus Polio tribuit folia carnoſa; quia pulpa conſtant, perpetue virentia: valere contra vermiculos noxios veſtimentis interpoſitum, culices gignere, cum copioſe frutificat: ad omnem rem ſeriam, & magnifaciendam, & famam, effodi noctu, tabernaculo ſtructo Heſiodo & Muſęo authoribus. Dioſcorides duo genera tradit Montanum, cui Teuthrio nomen eſt, & cuius eſt vſus: tenuis frutex eſt, candidus, dodrantalis, ſemine refertus; capitulo in cacumine, quãdam corymborum ſpeciem præſeferente, paruo, ſimilis cano hominis capillo, grauiter olente, non ſine quadam ſuauitate. Alterum fruticoſius non adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius Polium inclitam herbam eſſe Muſęi & Heſiodi laudibus ad omnia vtilem, & prorſus miram, ſi, vt tradunt, folia mane candida, meridie purpurea, ſole Occidente cærulea aſpiciuntur (ſed hanc colorum varietatem Dioſcorides non Polio, ſed Tripolij floribus tribuit.) duo eſſe genera, campeſtrę maius; ſylueſtre minus: quidam Teuthrion vocant: folia canis hominibus ſimilia, à radice protinus, numquam palmo altior. Galenus inquit amarum eſt guſtanti, & modice acre, ad viſcerum obſtructiones, vrinam, & menſes: viride glutinat vulnera magna, maxime ſpecies eius fruticoſa:

aridum vlcera maligna ſanat, præcipue minus: minus, quo vtimur ad antidota, & acrius, & amarius eſt, quam maius. Porro nos in montibus alterum genus reperimus, exilius prædicto: paucioribus, ac tenuioribus ramis: foliolis breuioribus, ſubrotundis, non denticulatis, odore valido. Aliam adhuc exiliorem in locis aſperis, & montoſis naſcentem habemus: foliolis Roſmarini Coronarij, breuioribus, ſuperne viridibus, inferne candidis: capitibus Polij: flore candido, ſed odore infirmo, ſapore amaro; radice exili: hanc quidam Symphitum Petręum putant. De Polio campeſtri, quod nam ſit, alio loco traditur.

CAP. XLV.

ROSMARINVM Coronarium frutex eſt fere arboreus, qui in hortis colitur: ſponte autem naſcitur in Ilua locis aſperis: ramis cōſtat multis, craſſis, ſcabroſo cortice, à quibus virgæ rectæ, ac tenues aſſurgunt, folioſæ, foliolis anguſtis, & oblongis, duris, ſuperne viridibus, inferne candidis, odoratis, ſapore ſuaui, ſubdulci, & acri, ideo recipiuntur in condimentis: non floret niſi valde prouecta æſtate poſt multos annos, flores cæruleos fert, copioſos, totis virgis, racematim, ex medio foliorum prodeuntes: hi valde grati Apibus; nam optimum ex his mel eliciunt, quale eſt Hiſpanicum. ſemina ſubrubentia, tenuia in paruis folliculis; non tamen iis ſeritur, ſed ramulo. Dioſcorides Libanotim Coronariam vocat, quæ à Romanis Roſmarinum dicitur: dicta autem eſt Libanotis ab odore Thuris, quem refert: ramos inquit fert tenues: & circa eos folia minuta, denſa, longa, exilia, ſubter incana, ſuperne virentia, grauiter odorata: at hęc longe differt ab alia Libanotide, quæ in genere ferulaceo recenſetur; ſed apud Theophraſtum, & Plinium de Libanotide loquentes, miror non fieri mentionem Coronariæ, niſi genus ſterile hanc intelligant, vt coniectura eſt apud Plinium, qui Roſmarinum tradit ſeri propagine, & auulſione, vt Sabinam: amplius ramo; quoniam neutri ſemen; quæ conditio noſtro Roſmarino ineſt; quamuis enim floreat, raro ſemen perficit, quod ſi perficiat, ſterile iudicatum eſt; quia aut non proueniat, aut cum difficultate, faciliſſime autem ramo. At Theophraſtus ſterilem Libanotidem deſcribit: folio Lactucæ amaræ, ſcabriore, candidiore: radice breui, quæ purgat ſuperius, & inferius: prohibet & veſtibus interpoſita vermiculos noxios: colligitur per meſſem Tritici: naſcitur vberrime ſolo ſqualido, & ſaxoſo. Eamdem ex Theophraſto tradit Dioſcorides cum Erica naſci: foliis Lactucę ſylueſtris amaræ, aſperioribus, candidioribus; radice breui. Puto autem Roſmarinum ſylueſtre intelligi: oritur hoc in Ilua locis ſaxoſis, vt Coronarium: ramis tenuioribus, ab eadem radice multis, candidis; quadratis;

dratis: foliis per interualla binis, Oleæ figura, inferne candidis, ſuperne viridibus: floribus in alis foliorum Roſmarini Coronarij, grandioribus, colore permixto ex cæruleo & candido, odor foliorum Polio proximus. Comparatio autem cum foliis Lactucæ amaræ quadrare poſſit tum ſylueſtri Roſmarino, tum Coronario, ſi per Lactucam amaram intelligamus Tithymalum; nam Tithymalus ob lactis copiam Lactuca quoque appellata eſt: conſtat autem Tithymalus alius folio Oleæ, alius longe anguſtiori, vt Marittimus, & Cypariſſias. tradit tamen Dioſcorides Libanotidem ſterilem ab his longe diuerſam, in omnibus quidem ſimilem fructiferæ, ſed neque caulem neque florem, neque ſemen ferentem: ſed hæc huc vſque incomperta eſt.

CAP. XLVI.

SPICA Italica denſus eſt frutex opere Topiario, hortorum vallis commodus, modo per ſe modo cum Roſmarino: foliola fert mollia, candida, ſubhirſuta, Roſmarino longiora, numeroſa, ſuauiter olentia, guſtu amara: hæc hyeme vicem florum exhibent, ac priuatim Lauanda vulgò appellatur; quoniam lauacris odoratis expetitur: aduentante vere, rami attolluntur: foliis amplioribus, longioribus, ac magis virentibus: in cacuminibus ſpicas ferunt longe à foliis diſtantes, odore pleno, ac ſuaui. Spicæ autem in nouellis plantis breuiores ſunt, adultioribus grandiores, magnitudine ſpicę Tritici; flores purpureos: ſemine intus minutiſſimo, ſubnigro, oleoſo, vnde per ſublimationem extrahitur oleum odoratiſſimum, valde nares feriens, quo vnguentarij vtuntur: ſeritur ramo: naſcitur & ſponte in Maſſilienſi agro, & Hiſpania, oris Mediterraneis. Plinius Pſeudonardum vocat, qua herba Nardus Indica adulteratur: hęc inquit vbique naſcitur: craſſiore, & latiore folio, & colore languido, in candidum vergente. Extat & genus ſylueſtre, locis aſperis gaudens, breuius, minus candicans: ſpica breui, denſa & craſſa; in cuius cacumine foliola quædam ſunt purpurea, veluti flos, odor infirmior, copioſa eſt in collibus Piſanis, & Ilua: Sticados vulgo vocatur, apud antiquos Stœchas ab inſulis Stœchadibus prope Maſſiliam, vt Dioſcorides tradit: rectius Stachys appellari debuiſſet, quaſi ſpica. Videntur autem Antiqui ſylueſtre tantum genus nouiſſe nomine Stœchadis, vt ex deſcriptione patet apud Dioſcoridem in hunc modum: herba tenuibus ſurculis: coma Thymi: longiore folio: ſubamara guſtu, & aliquantum acris. Plinius inquit Stœchas in inſulis tantum eiuſdem nominis gignitur, odorata herba: coma Hyſſopi, amara guſtu. Meſues Arabicum pręfert: eſt planta inquit tenuibus foliis, oblongis, tenui caule, cubitali, cinerei coloris: fert flores ſimiles ſpicis Sili-

ginis, breuiores ſine ſemine: melior pars Plantæ eſt flos, deinde folia: purgat atram bilem, & pituitam. hæc deſcriptio non abhorret à noſtra Spica domeſtica: Altitudo enim cubitalis, & ſpicæ Siliginis, quæ Tritici ſpecies eſt, domeſticæ magis conuenit, quam ſylueſtri. hinc coniicere licet ex Arabia primum in Italiam tranſlatam fuiſſe, nec antea notam.

CAP. XLVII.

THYMVM Creticum aliquando vixit apud nos frutex lignoſus: frequentibus ramulis: foliolis anguſtis, vt Satureiæ, duris: in ſummis ramulis breues ſpicæ inſident, & compactæ, minores Stœchade; floſculis purpureis: tota planta acris, & odorata. Dioſcorides deſcribit ſurculoſum fruticem: exilibus foliis, multis, & anguſtis circundatum: capitulis in cacumine flore purpuraſcente refertis: gracili ſolo, & petroſo prouenientem. Theophraſtus Thymum ſucco acri conſtare teſtatur: eius duo genera tradit, candidum, & nigrum: ſero admodum florere; nam circa ſolſtitium incipit. Mel apes hinc colligere, vnde proba vel mala mellatio ſperatur: ſemen nullum oſtendit; ſed floribus quodamodo permixtum: nam ſerunt flores, & prouenit; quo flatus è mari nequeat peruenire non naſci, neque durare poſſe. perit flos, ſi imber inceſſerit. Plinius Thymum inquit colligi oportet cum flore, & in vmbra ſiccari: duo genera eius candidum: radice lignoſa: in collibus naſcens, quod & præfertur: alterum nigrius, floriſq; nigri: mellis prouentum ſperant Apiarij large florente eo: hinc mellis Attici in toto orbe ſumma laus exiſtimatur, tranſlatum eſt ex Attica Thymum, & vix; nam flore ſeritur, cui & alia ratio naturæ obſiſtit, non durante Attico Thymo niſi in afflatu maris ſeratur; erat quidem hæc opinio antiqua in omni Thymo, ideoque non naſci in Archadia: at nunc inquit etiam lapideos campos in prouincia Narbonenſi Thymis refertos ſcimus: hoc penè ſolo reditu è longinquis regionibus pecudum millibus conuenientibus, vt veſcantur: hęc Plinius. At hoc genus Thymi, quod in Narbonenſi naſcitur diuerſum eſt: Thymumque hodie à quibuſdam appellatur, ab aliis Piperella, à Dioſcoride, vt puto ſerpillum rectum, vt ſuo loco patebit. Aetius admonet pænitus à nigro Thymo abſtinendum, Elleboro appellato: corruptoriam enim vim habet, & bilem generat; vtendum autem eo, qui florem purpureum habet ex natura, & album, quid amplius complectitur. Arabes vocant Haſce, quod aliquando interprætes conuertunt Hyſſopum, vt apud Meſuẽ videre eſt; nam in hunc modum deſcribit: eſt Planta multis cauliculis, tenuibus conſtans, altitudine dimidij cubiti: foliis minoribus Origano, quę in cacuminibus caulium tenuiora redduntur, declinantia ad purpureum,

capitula quædam craſſa conſtituentia: eius flos Calamento ſimilis ad rubedinem declinans: & planta eius eſt mater Epithymi.

CAP. XLVIII.

THYMVM Italicum in collibus naſcitur petroſis, & incultis, nõ procul à mari: ſcatet eo mons Sancti Iuliani in agro Piſano: inde transfertur in viridaria: ſuffrutex lignoſus: ramis dodrantalibus; foliis Satureiæ, maioribus, guſtu mordaci, odoratis: flores fert inclinante æſtate candidos, aut modice purpuraſcentes inter folia, non in capitulis coactos, ſed veluti in ſpica ſolutos: conſtat perpetuo folio: in hac Epithymum reperitur. Hanc videtur intellexiſſe Dioſcorides, cum de Epithymo loquitur, inquiens; florem eſſe Thymi durioris, quod eſt Satureiæ ſimile. Et genus albi Thymi, quod Aetius eligendum præcipit, cui flos purpureus eſt ex natura, & amplius album quid complectitur. & Plinius candidum; radice lignoſa; in collibus naſcens, quod & præfertur: eidem florem album tribuit, cum de Epithymo loquens ait: Epithymum eſt flos Thymo Satureię ſimili; differentia quod hic herbaceus eſt, alterius autem Thymi albus. ſignificat enim Satureiæ florem, herbaceum eſſe, vt teſtatur Dioſcorides, Thymi autem Epithymum ferentis album.

CAP. XLIX.

SATVREIA herbula eſt valde acris, & mordens, odorataque, in cõdimentis quæſita, placet præcipue cum Cicorio: oritur locis aridis, ac ſabuloſis, non niſi in mediterraneis, procul à mari: cauliculo palmari, ramoſo, ſubhirſuto: foliolis anguſtis, & oblongis, per interualla binis; inter quæ flores fert purpuraſcentes, prope cacumina, non continua ſpica, ſed veluti capitulis herbaceis interſeptos: cum ſemen perfecerit, tota ſubpurpureum colorem contrahit, & tandem exareſcit in autumno: renaſcitur autem ſemine ſingulis annis in vere: colligitur æſtate, ſiccataque in vmbra ſeruatur ad vſus abiectis lignoſis ramulis: nuper genus quoddam hortenſe allatum eſt ſub nomine Hyſſopi: altiori caule: foliis ſimilibus, paulo longioribus. Dioſcorides Thymbram vocant: gignitur inquit in aſperis locis, & tenui ſolo, Thymo ſimilis, minor tamen, & tenerior, ferens ſpicam herbaceam, flore plenam. Eadem poteſt, quę Thymum eodem modo ſumpta, amplius in vſu ſanitatis vtilis. Eſt etiam nunc ſatiua Thymbra, in omnibus agreſti minor, vtilior autem in cibis ob mitiorem acrimoniam. Theophraſtus inter ſuffrutices recenſet, ſucco acri, à ſatu plus, quam triginta dies dari, an-

tequam

æquam proueniat: ſemen vetus celerius prouenire: ſylueſtrem acriorem: foliis minoribus: caulibus ſcabrioribus; in quibus videtur aliqua ex parte à Dioſcoride diſſentire, qui ſatiuam in omnibus minorem ſcripſit. idcirco Paulus Aegineta ex Dioſcoride quaſi ad verbum tranſcribens inquit: Thymbra agreſtis quidem eadem, quę Thymum, præſtat: hortenſis autem in omnibus quidem imbecillior, ſed ad cibum laudatior: vbi verbum in omnibus minorem interpretatus eſt, in omnibus imbecilliorem. Plinius de Thymbra inquit, Cunilam vocari apud Latinos, & nomine alio Satureiam in condimentario genere: ſeri menſe Februario Origano æmulam: numquam vtrumque addi, quippe ſimilis eſt effectus: ſed Cunilę Aegyptium Origanum tantum præfertur: præter ſatiuam Cunilam, plura ſunt genera in medicina. Hęc Plinius. Columella Thymbram condimentarij generis eſſe, quę Cunila tranſmarina eſt: Satureiam quoque à nonnullis Thymbram vocari docuit, & eſſe Cunilam noſtratem, quam noſtri Satureiam nominant, colore floris purpureo, vt Thymbram, herbaceo. Ex quibus conſtat ſylueſtrem, quæ apud nos ſponte naſcitur, priuatim Satureiam appellatam fuiſſe, & Cunilam noſtratem: hortenſem vero Cunilam traſmarinam, & communi nomine Thymbram.

CAP. L.

HYSSOPVM vulgò appellatur ſuffrutex odoratus, ſimilis Thymo Italico: ſimplicioribus caulibus: foliis latioribus, longioribus: floribus cęruleis in ſpica ſimiliter ſoluta: ſapor ſubdulcis ineſt, & obſcure acris: ſeritur apud nos in hortis: oritur tamen & ſponte in montibus, locis ſaxoſis. non audeo hanc aſſerere Hyſſopum antiquorum ob ſaporem: numeratur enim inter valenter diſſecantia medicamenta, cum Origano Serpillo, Thymo, ac cæteris huiuſmodi; præter alia indicia, quæ ex cæteris attributis aſſumi poſſunt, vt loco ſuo patebit. magis autem videtur cum Symphyto Petręo conuenire: inquit enim Dioſcorides, Symphytum Petræum in ſaxis naſcens, ramos habet Origani: folia tenuia: capitula Thymi: totum autem lignoſum eſt, & odoratum dulce guſtui, & Saliuam ciens: radicem autem habet longam, purpuraſcentem, craſſitudine digitali. Plinius Alum inquit nos vocamus, quod Græci Symphytum Petræum, ſimile Cunilæ bubulæ: foliis paruis: ramis tribus, aut quatuor à radice, cacuminibus Thymi, ſurculoſum, odoratum, guſtu dulce, ſaliuam ciens: longa radice, rutila: naſcitur in petris; ideoque Petræum cognominatum. Illud ſolum ambiguitatem faciat, quod capitula Thymi tribuuntur; non enim cum Thymo Cretico, ſed potius cum Italico ſimilitudinem gerit cacuminibus.

CAP. LI.

AFFERVNTVR ex Orientalibus ſub nomine Origani Cretici cacumina quædam, veluti vmbellę ex capitulis multis conſtantes, ſimiles Maioranæ, colore candicante, ſapore acerrimo, odoratæ: quibus ſatis prouenit planta in genere ſuffruticis; multis ab eadem radice virgis, ſemicubitalibus, lignoſis: frequentibus; foliolis, noſtro Origano tenuioribus, ſubcandidis: floſculos fert in ſquammoſis capitulis candidos: alterum genus vixit aliquando apud nos: capitulis magis ſparſis, tenuioribus, longioribus, nec adeo compactis. Dioſcorides tria Origani genera tradit: primum Heracleoticum cognomine, quod & Cunilam vocant, folium inquit habet Hyſſopo non diſſimile: vmbellam autem non in rotæ ſpeciem orbiculatam, ſed veluti multifidam: ſemen in ſummis virgis haud quaquam denſum: excalfacit, & quę ſequuntur. ſecundum genus Onitis vocatur, de quo inquit Dioſcorides: candidiore eſt folio, & Hyſſopo ſimilior: ſemen veluti coniunctos corymbos habet: vis ei Origani Heracleotici ſed multo infirmior. Tertium ſylueſtre Origanum, aliqui Panaces Herculeum; alij Cunilam vocant: foliis conſtat Origani: ramulis tenuibus, dodrantem altis; in quibus vmbellæ Aneti inſunt; flores candidi; radix tenuis, ſuperuacua. Hæc vt Galenus inquit, vtraque efficacior eſt. ex quibus patet quod ex Creta affertur ſylueſtre genus eſſe, aut Onitim: alterum autem Heracleoticum. Theophraſtus inter ſuffrutices numerat perpetue virentes: cacumine inquit perdurat amiſſis reliquis: ſucco acri conſtat: prouenit germine: genus nigrum ſterile conſtat: candidum, fructuoſum eſt: antequam prouenıat, dies pluſquam triginta dantur: ſemen vetus celerius prouenit. ſylueſtre: foliis minoribus: caulibus ſcabrioribus conſtat, acrius. Plinius modo inter Cunilas recenſet: nam Cunila bubula, aliquando vertitur ab eo, quod Origanum apud Grecos: aliquando aliam plantam ſignificat ſemine Pulegij conſtantem, de qua nos alibi diximus. eſt præterea alia Cunila inquit Gallinacea à noſtris vocata, à Græcis Origanum Heracleoticum: modo per ſe de Origano loquens inquit: Origanum quod in ſapore Cunilam æmulatur (ideſt Satureiam) plura genera in medicina habet. Onitim non diſſimile Hyſſopo: deinde Tragoriganum, & Heraclium: de quibus in Tragorigano dicemus.

CAP. LII.

ORIGANVM Italicum, vulgò Regamum vocatur: oritur in collibus, locis incultis, & ſaxoſis: caulibus ab eadem radice tribus, aut quatuor, duorum dodrantum longitudine: foliis ſub

rotundis,

rotundis, pollicis latitudine, in acutum deſinentibus, hirſutis: in cacumine veluti vmbellam fert, latam, ex tenuibus quibuſdam & ſquãmoſis conſtantem apicibus: flore purpuraſcente: ſapor ineſt cacuminibus ſubacris, & odor Origani: folia fere inſipida ſunt: vtũtur cacuminum puluere in condimentis; placet enim pręcipue cum ſalſamentis piſciculorum. Dioſcorides Tragoriganum vocat, quaſi Hircinum Origanum; cuius duo genera deſcribuntur. vnum lætius, & virentius: foliis latioribus, ſatis glutinoſum, Origano ſimile, folio, & ramulis. Quæ deſcriptio optime quadrat vulgari Origano, quod in Italia frequens eſt; Alterum exilibus ſurculis, ac tenuibus foliis, ſylueſtri ſerpillo ſimile, quod aliqui Praſium vocauere. hæc deſcriptio conuenit Plantulæ apud nos in montibus naſcenti, quæ figura omni ex parte ſerpillum humi repentem præſefert, ſed caret odore ac ſapore illo mordaci. Quoddam vero odoratum eſt Citreum Malum olens. Plinius Tragoriganum vocat, aliquando Cunilam montanam inquiens: fit & ex ea montana Serpillo ſimilis, efficax contra ſerpentes, vrinam mouet, purgat à partu mulieres, concoctionem mire adiuuat, & ad cibos auiditatem. aliquando Heraclium inquiens: Heraclium quoque tria genera habet: nigrius, latioribus foliis, glutinoſum: quod primum Tragoriganum eſt apud Dioſcoridem. Alterum exilioribus, mollioribus, Sampſucho non diſſimile, quod aliqui Praſion vocare malunt: hoc eſt ſecundum Dioſcoridis Tragoriganum; forte odoratum genus intelligens ſcilicet Serpillum citratum. Tertium eſt inter hæc medium, minus quam cætera efficax: videtur autem genus illud in odorum innuere: optimum Creticum; nam iucunde olet; proximum Smyrnæum; deinde Heracleoticum. ad potum vtilius quod Onitim vocant.

CAP. LIII.

SCARSAPEPE in Hetruria vulgò appellatur; quia vſum Piperis præſtat in condimentis, & alicubi Mencipepe: olitoribus notiſſima ſeritur enim condimenti gratia. herbula eſt tenuibus ramulis, dodrantalibus: foliis Origani vulgaris, tenuioribus, in cacumine veluti vmbellam fert ex tenuibus & ſquãmoſis capitulis conſtantem, inſtar Maioranæ, in quibus floſculi ex purpura candicantes inſident: tota odorata & valde acris. magis autem mordent cacumina: ſponte quoque oritur in montibus, locis lapidoſis: capitulis purpuraſcentibus, tenuioribus, & oblongioribus; acerrimo guſtu, hoc legiptimum Hyſſopum cenſeo, & montanum & hortenſe, quamuis Dioſcorides tamquam notiſſimam herbam nequaquam deſcripſerit. Licet autem coniectari ex aliis Plantis, quę Hyſſopo comparantur ab eodem: nam folia Origano ſimilia tradit: vmbraculum ſummis caulibus orbiculatum, ex corymbis conſtãs,

vt in

vt in Chryſocome : ideo & Onitis Hyſſopo ſimilior quam alterum Origanum ; ſemen enim veluti coniunctos corymbos habet,non ſparſos,vt Heracleoticum. Plinius huiuſmodi corymbos baccas vocat ; inquit enim Hyſſopi baccæ ternę contritę, & in aqua potę diebus ſexdecim comitiales ſanant. Meſues inter medicamenta purgantia recenſet inquiens: ex ea quædam hortenſis eſt, cuius altitudo eſt circa dimidium cubitum: paucioribus caulibus, ramiſque, quam Thymum : foliis maioribus : flore purpureo. Quædam montana, cuius folia ſunt minora, plura, & caules breuiores. Eligenda eſt cuius odor, & ſapor acutior eſt; & melius tempus collectionis eſt, quando incipit florere : ſpecies eius magna calidior eſt; cum autem nec apud Theophraſtũ reperiatur Hyſſopi mentio, nec apud Galenum in ſimplicium cenſu, ſuſpitionem afferunt, ne ſub generibus Origani intelligant; maxime enim ſimilis eſt, videturque ſyluestra Origanum, breuius, & acrius cæteris, præcipue montanum. ſunt,qui Cretenſe Origanum Hyſſopo aſcribant optima ratione; acrius enim eſt quam vt Onitis dici poſſit : & grandius quam ſylueſtri Origano conueniat.

CAP. LIIII.

SERPILLVM ramulos exiles, & infirmos fert, humi procumbentes : foliolis Origano minoribus, lęuioribuſque : floſculos in ſummis ramulis, racematim ex candido purpuraſcentes gerit : odor totius plantæ ſuauis : ſapor acris & mordens : oritur ſponte in ſaxis ; ſeritur quoque in hortis ; nam ramulo facillime prouenit, Graminis modo ſerpens : expetitur in condimentis. Dioſcorides ſerpillum hortenſe vocat, odore Sampſuchi, coronis expetitum, cui nomen à ſerpendo inditum eſt ; quoniam ſi qua eius particula terram attingat, inibi radices dimittit; folia & ramulos Origani habet,ſed candidiora (potius λειότερα idest lęuiora legendum cenſeo, non λευκότερα ; noſtrum enim Serpillum nequaquam candidius eſt Origano, immo viridius) in maceriis multo procerius aſſurgit. Plinius hoc non ſatiuum, ſed ſylueſtre vocat,copioſum in montibus : Serpillum enim inquit à ſerpendo dictum putant, quod in ſylueſtri euenit in petris maxime : quod & Dioſcorides indicat, cum inquit : in maceriis multo procerius aſſurgit. Theophraſtus inter ſuffrutices Coronarios inquit : Serpillus perpetuo viret, tota odorata,lignoſa : ſylueſtre etiã genus eſt,quod deferentes ex montibus ſerunt apud nonnullos, Thymum penitus redolet,in ſummo terrę hęret radice multifida, & torrida peculiaris auctio germinum, nam in quamtumuis longitudinis procedere valet, nactum ſcilicet adminiculum, aut iuxta ſæpes aliquas ſatum : creſcit præcipue in puteis : quidam in montibus

Nnn ſatu-

ſatureiatus, atque vehementiſſimus, & odore gratus, & mollior: tempus ſerendi Autumnus: ſqualorem patitur, & aquæ paucæ indigus eſt: ſed fimo præcipue gaudet potiſſimum iumentorum: melior reddi creditur, ſi ſæpius transferatur.

CAP. LV.

PEPOLINA vulgò appellatur, ab aliis Piperella ob acrimoniam vehementem, Piperi æqualem: caule lignoſo conſtat, dodrantali, aut altiore: ramulis multis, breuibus: foliis Serpilli, oblongioribus, candicantibus, valde odoratis: floſculos racematim ſummis ramulis fert, vt Serpillum: quidam pro Thymo accipiunt; oritur paſſim in Liguriæ, & prouinciæ ſaxoſis littoribus; hinc transfertur in hortos inter ſuaueolentes herbas: ea vtuntur in condimentis. Dioſcorides Serpillum ſylueſtre appellat, quod & Zygis appellatur, non ſerpens, ſed rectum: ramulos edens tenues, ſurculoſos, foliis refertos longioribus, quã Rutæ, ſubanguſtis, & durioribus: flores iucunde olent, guſtanti acres: radicis nullus vſus: naſcitur in petris: ſatiuo efficacius, atque magis ex calfaciens, & ad medendi vſum aptius. Theophraſtus hanc videtur intellexiſſe cum inquit de Serpillo: quidam in montibus ſatureiatus, atq; vehementiſſimus, & odore gratus, & mollior. Plinius autem pro ſatiuo accepit inquiens: ſatiuum non ſerpit, ſed ad palmi altitudinem increſcit, pinguius, & candidioribus foliis, & ramis.

CAP. LVI.

QVAEDAM ex Sicilia quondam ad nos allata eſt ſub nomine Mari, ſimilis Serpillo recto; ſed ramulis humi procumbentibus; foliolis breuioribus, candidioribus, inſtar Maioranæ: flores inter foliola fert non racemoſos, ſed raros, Calamenti modo, purpuraſcentes: odor toti plantæ ineſt validus, ac ſuauis; ſapor feruens, cum quadã amaritudine. Hanc puto Sampſuchum eſſe apud Dioſcoridem, quod & Amaracum in Sicilia, & Cyziceno vocatur: herba inquit eſt ramoſa, per terram repens: foliis tenuioris Calaminthæ, hirſutis, rotundis; valde odorata, & feruens, quæ & coronis inſeritur. Ex hac conſtare videatur Amaracinum vnguentum, quod in Cyzico fieri idem teſtatur Dioſcorides. cum autem alibi Sampſuchini meminerit, videtur aliam intelligere: nam & Galenus, quem ſequuntur Paulus & Aetius, de Sampſucho & Amaraco tamquam diuerſis agunt, forte accipientes pro Amaraco herbam à Dioſcoride Parthenium vocatam, inſigniter amaram: nam Dioſcorides eam quoque, Amaracum appellari tradit: aut Artemiſiam

tenui-

tenuifoliam; cuius flores & folia odorem Sampſuchi referunt. Theophraſtus Amaracum vocat, non Sampſuchum, licet Theodorus modo Samſuchum, modo Sampſuchum vertat; aliquando Amaracum inter ſuffrutices coronarios perpetue virens; prouenit & ſemine & auulſione: præſtat ſeminis copia, & iucundi odoris ſemen eſt, & quidem mollioris odoris: nec non & planta eius transferri poteſt: radices in ſummo terrę hærent, multifidæ, torridæque: æſtate floret: recipitur in vnguentis odoratis. At primo de cauſis plantarum aliam intelligit: vbi inquit Amaracum recens radicem ſucci bonitate & carnis ad ſerendum habet, inter ea quorum radix craſſa, & carnoſa eſt. Plinius Amaracum inquit Diocles medicus & Sicula gens appellauere, quod AEgyptus & Syria Sampſuchum: ſeritur vtroque genere & ſemine & ramo viuacius & melius Abrotono: copioſum ei æque, quam Abrotono, ſemen.

CAP. LVII.

MAIORANA vulgò appellatur ab aliis Perſa ſuffrutex lignoſus: frequentibus ramis, rectis, opere topiario obſequioſus: foliola inſunt ſubrotunda, mollia, lanuginoſa, hyeme minora, candidioraque, æſtate maiora, ac virentiora, valde ſuaui odore, ſapor ineſt ori non ingratus cum aſtrictione, modice acris: ideo placet in cibis: in ſummis virgis capitula pauca fert ſubrotunda, ex ſquāmis denſe compacta, in quibus floſculi candicantes; nullibi ſponte apud nos prouenit, ſed ramulo ſata facillime. Dioſcorides Maron vocat, de qua inquit, herba eſt vulgò cognita, ſurculoſa: flore Origani: foliis multo candidioribus: flore odoratiore; vim habet Siſymbrio ſimilem; ſubſtringit enim, & modice calfacit: iuxta Magneſiam & Tralles copioſiſſima gignitur. Plinius inquit: in AEgypto naſcitur & Maron, peius quam Lydium: maioribus foliis, ac variis: illa breuia, ac minuta, & odorata. Galenus in compoſitione Hedychroi; Maron inquit multo odoratius eſt Amaraco: & paulo poſt cum inquit: hanc herbam aliquoties cum ipſe deguſtaſſem, ac eam amaram quidem plurimum, acrē verò parum deprehendiſſem, hortatus ſum in vnguēto Amaracino Amaraci tantum compoſitioni immiſceri quantum & Mari, cum antea ſolerent ex ſolo Maro componere: ac mihi viſum eſt id vnguentum minus quidem odoratum, nihil autem viribus inferius. hactenus Galenus. quo loco ſapor amarus non Maro tribuitur, vt perperam interprætantur quidam: ſed Amaraco, cuius permixtione minus quidem odoratum vnguentum eſt redditum; quia odore vincitur à Maro, ſed efficacius ob amaritudinem adiunctam. vtrum autem per Amaracum hoc loco Sampſuchum acceperit, an Parthenium incertum eſt: vtræque enim ob amaritudinem viribus præſtant; ſuauitate autem odoris vincuntur.

CAP. LVIII.

DICTAMVM Creticum frequentibus ramulis fruticat, lignoſis, vt Maiorana: foliis rotundioribus, maioribus, multa lanugine candida obſitis, quę hyeme quidem candidiora, ac minora ſpectantur, æſtate grandiora redduntur, ac nigriora Siſymbrio emula: in sũmis ramulis ſpicas ſquãmoſas fert craſſiores, ac lõgiores noſtro Scarſapepe mõtano: colore ex rubro nigricante: flores fert purpuraſcentes: tota plãta odoratiſſima, ac ſapore valde acri cõſtat. Dioſcorides Dictamũ vocat: inquit herba Cretenſis eſt, acris, lęuis, Pulegio ſimilis, ſed maioribus foliis, quæ tomento quodam ſpiſſaque lanugine pubeſcunt: neque florem, neque fructum fert. paulo vero poſt interiecto Pſeudodictamo inquit: defertur à Creta Alterum Dictami genus: foliis Siſymbrij; ramis maioribus, in quibus flores ſylueſtris Origani, nigri, molles: odor foliorum inter Siſymbrium & Saluiam iucundiſſimus, efficax ad eadem, ſed minus nares ferit. Videtur inſequi Theophraſtum eodem ordine & iiſdem fere verbis, de primo Dictamo & Pſeudodictamo, & altero Dictamo loquentem, paucis quibuſdam immutatis, quæ oppoſitam ſententiam ſignificant. Inquit enim Theophraſtus; Dictamum Cretæ Inſulæ proprium eſt, vi mirabile, & ad plura vtile, ſed ad partus, mulierum potiſſimum pollet: folium ineſt Pulegio ſimile, ſapore quoque non abſimili: rami tenuiores: vtuntur autem foliis, non ramis, neque fructu (hoc autem Dioſcorides accepit, quaſi neque fructum, neque flores ferret) datur herba ex aqua bibenda, vt partus facilis reddatur, aut dolores ſedentur: rara hæc herba; locus enim in Creta exiguus, qui ferat, & à capris auide paſcitur: nam ferunt ſagittis transfixas huius paſtu tela eiicere. Pſeudodictamum autem folio quidem ſimile conſtat; ſed ramulis minoribus; ac viribus longe infirmioribus deprehenditur guſtu verum; vehementer enim excalfacit, quamuis parum deguſtetur: ne expiret virtus; condunt in Calamis eius manipulos; nam cum expirauerit imbecillius redditur. Sunt, qui eamdem naturam Dictami & Pſeudodictami ferunt, locis differre: Pſeudodictamum enim locis lętioribus exire, ac degenerare: verum autem Dictamum locum vehementer aſperum amare tradunt. Eſt etiam aliud Dictamum velut æquiuoce appellatum; nec enim ſpeciem, nec vim habet eamdem: quippe quod folio ſimili Siſymbrio conſtet, & ramis maioribus: vſus item, & vis non iiſdẽ conueniunt. Hic quoque Dioſcorides aliqua ex parte diſſentit à Theophraſto, cum hoc genus ad eadem laudet. forte Dioſcorides Plantarum partes exſiccatas, vt deferri ſolent deſcripſit: & tamquam diuerſum genus tradidit, quod hyeme collectũ eſt antequam fructum ferat, & quod

æſtate & Autumno facie diuerſum, vt pleriſque contingit. Plinius partim Dioſcoridem ſequitur, cum inquit: Dictami foliis tantum vtuntur; flos nullus ei eſt, aut ſemen, aut caulis; radix tenuis, & ſuperuacua: partim Theophraſtum, cum cętera omnia ex Theophraſto tranſcribat de Pſeudodictamo, & altero Dictamo. Virgilius de Dictamo cecinit puberibus caulem foliis & flore comantem purpureo. Italię Alpes aliud genus Dictami ferunt, longe diuerſum, de quo alibi dicendum eſt. Quę autem circumfertur pro Pſeudodictamo explicata eſt ſuperius.

CAP. LIX.

OCIMVM, quod vulgò Baſilicum appellatur, quotannis ſemine ſeritur poſt æquinoctium Vernum inter æſtiua: nam hyeme perit: gaudet ſole & aqua: herba admodum odorata: guſtu ſubacris; recipitur inter olera cruda & cocta, & in condimentis. eius tria genera magnitudine differentia, vnum Latifolium, criſpo folio, ac læui; duorum digitorum latitudine & amplius oblongum, ac modice ſerratum: in quo genere quoddam reperitur odore Citri, quod Ocimum citratum vocant: caulis quadratus, ſemicubitalis, ramoſus; ſpicam fert ſummis ramulis, in qua flores albi. Alterum genus tenuifolium ramulis adeo frequentibus, vt conſpici nequeant internæ fruticis partes; quò enim magis tondentur cacumina, eò magis denſatur frutex in ſpeciem orbis, ſtatim ab radice dilatatis ramulis, vt ingentis capitis magnitudinem æquet: odoratius prædicto; foliorum magnitudo, quæ Serpilli: appellant Baſilicum Nanum ideſt Pumilum. Tertium medium olitoribus frequentius, breuius quidem antedictis, ſed folio medię magnitudinis: cauliculo ſubhirſuto: floſculis ex candido ſubrubentibus: ſemen omnibus nigrum in folliculis non hiantibus, ſed labiolo ſurſum replicato. Dioſcorides Ocimum tamquam vulgò notum non deſcribit. ex attributis tamen videtur intellexiſſe ſolum illud genus, quod lato folio conſtat, vt patet in Ocimoide, Heliotropio maiore, Mercuriali, Solano Hortenſi, quorum folia Ocimo comparantur. Theophraſtus radicem lignoſam tribuit, longiſſimam, aliis multis à latere deſcendentibus, & prolixis: caulis aſſurgit: iam perfectis foliis: celerrime prouenit: germine quoque defixo: nam cum ad palmum, aut plus altitudinis venerit transfertur dimidio abſciſſo: particulatim floret, primo inferius, poſt ſuperius, cum ille defloruerit; ideo diutius floret: ſemen cortice continetur, difficillime exſiccatur, fęcundiſſimum: datur aqua etiã meridie; germinare namque celerius exiſtimant, ſi inter initia feruenti aqua rigetur, aqua admodum multa conferre creditur præſertim ſi fimus non adſit: ſub canis ortum palleſcit: ſoli expoſitum tranſit in Serpillum:

folio

folio minus & vehementius odore redditur. hæc Theophraſtus ſparſim habet. in poſtremis autem verbis innuere videtur genus Ocimi Pumilũ; folia enim Serpilli ſunt, & magis odorata, quaſi arte latifolium in hoc genus tranſierit. Plinius præter ſatiuum, ſylueſtre quoque Ocimum tradit, cui vis efficacior ad eadem omnia: ſed cum neutrã deſcribat, incertũ eſt, quid Ocimum ſylueſtre apud ipſum ſit, niſi Acinum intelligat, quod apud Dioſcoridem Ocimaſtrum etiam appellari legitur. Acinos inquit Dioſcorides herba eſt: exilibus feſtucis, apta coronamentis, Ocimo proxima, ſed hirſutior, & odorata: colitur quoque à nõnullis: ſiſtit aluum, & menſes pota: ad panos & ignem ſacrum illinitur. Plinius quoque alibi eadem ferè tranſcribit in hunc modum: Acino & coronarum cauſa, & ciborum Aegyptij ſerunt, eademque erat, quæ Ocimum, niſi hirſutior ramis, ac foliis eſſet, & admodum odorata; ciet menſes & vrinas. Sed in hoc Dioſcoridi aduerſatur, vt patet. Alibi quoque apud eumdem Plinium reperitur Acini mentio inter herbas numquam florentes, vbi inquit: æquinoctio naſcens Aphace Acinos, quam Epipetron vocant, quæ numquam floret, ſed Hermolaus quamuis hanc lectionem probet, ſuſpicatur tamen aliter legendum: Acinos & quam Epimetron vocant, quæ numquam floret: videtur enim ex Theophraſto ſumpſiſſe, qui de Epimetro teſtatur flore penitus carere: vbi nulla alterius appellationis Acini fit mentio: ideo duas plantas ſignificari per Acinon, & Epipetron, ſiue Epimetron. In antiquis etiã codicibus pro Acino legi Chenopũ teſtatur, quaſi pedem Anſerinũ, quæ lectio mihi magis placet: hæc enim nũquam floret, vt in pede Anſerino explicaui. ſed vt ad Acinum reuertamur, non dubito hanc eſſe illud genus Ocimi, quod medium appellauimus: hæc enim cæteris hirſutior eſt, ac breuioribus ramulis: quamuis autem ſponte apud nos nequaquam oriatur, non eſt putandum nullibi ſponte oriri. Fuit controuerſia apud antiquos de Ocimi viribus: quidam enim teſte Plinio eius vſum dannant, vt inutile ſtomacho vrinę, oculorum claritati: præterea inſaniam facere, læthargicos, & iecinoris vitia, ideoque capras id aſpernari; hominibus quoque fugiendum eſſe. tritum ſi coperiatur lapide, Scorpionem gignere; cõmanducatum, & in ſole poſitum vermes afferre: qui Ocimum comederit, ſi eo die feriatur à Scorpione; ſanari non poſſe: manipulo Ocimi cum Canchris decem marinis vel fluuiatilibus trito conuenire ad eum Scorpiones à proximo omnes: Ocimi cibum pediculos facere. Sequuta ætas alacriter defendit; nam id eſſe Capras, nec minus quam Mẽtam, & Rutam Scorpionum terreſtrium ictibus, marinorumque venenis mederi cum vino, addito aceti exiguo: vſu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratum ſalutarem eſſe, item læthargicis & inflammatis refrigerationi: illitum capitis doloribus cum roſaceo aut Myrtheo aut Aceto: oculorum Epiphoris,

ſtomacho

ſtomacho quoque vtilem eſſe, inflationes & ructum ex aceto ſumptum diſſoluere: aluum ſiſtere impoſitum. vrinam ciere, morbo Regio, & Hydropicis prodeſſe: choleras eo & diſtillationes ſtomachi inhiberi, Cęliacis, diſſentericis, colicis, teneſmo, & ſanguinem excreantibus & ad multa alia. Galenus priorem ſententiam ſequitur: habere enim recrementitiã humiditatem: vitioſi ſucci; ideo non commodum, vt ſumatur in corpus. Dioſcorides partim damnat, partim laudat. Arabes quatuor plantas oſtendunt, quas interpretes Ocimum vocant. vnum Ocimum Gariophilatum; cuius folia ſunt parua, colore inter viridem & glaucum; odore Gariophylli: caulis quadratus, colore ſimili: ſemen minutum, nigrum: colligitur menſe Iunio. Hanc dicerem eſſe Ocimum Pumilum, niſi tempus collectionis ſeminis obſtaret; prorogatur enim in Autumnum, vt cæterorum ſemina. Alterum Ocimum commune intelligentes id, quod à Dioſcoride & Galeno traditur: Tertium Ocimum domeſticum, habens folia lata; ramulos virides, quadrangulos; flores albos; ſemen Ocimi. Quartum Ocimum Carmenum paruum; ſed quoniam difficile eſt ex eorum verbis coniectari, in his amplius non inſiſto.

CAP. LX.

PVLEGIVM in ſolo aquoſo potiſſimum naſcitur: multis ab eadẽ radice ramulis, dodrantalibus, humi procumbentibus: foliis per interualla Ocimi mediocris, aut Nepitę; ſubcandicantibus, minus hirſutis: Orbiculos per interualla fert inter folia, vt Marrubium, floſculis purpuraſcentibus, aut candicantibus; tota odore multo, ac ſuaui conſtat, ſapore acri, expetitur in condimentis: huius gratia transfertur in hortos, & colitur. Dioſcorides græce Glechona, & Blechona vocat, ſed tamquam vulgaris notitiæ herbam non deſcribit: ex attributis autem, quę de quibuſdam aliis plantis traduntur, colligere licet ſimilem eſſe Dictamo Cretenſi, quod & ſylueſtre Pulegium vocatum eſt; ſed foliis minoribus, nec adeo hirſutis; ſapore quoque non abſimili, vt Theophraſtus tradit: caulem Polycnemo ſimilem, geniculis interceptum. Paulus Ægineta ſuam Betonicam deſcribit ramulis exilibus, Pulegio ſimilibus. Plinius Cunilam Bubulam ſemine Pulegij tradit: fert enim & hęc per interualla fructum in orbiculis congeſtum: colorem ſubalbidum ineſſe ex Mentaſtro colligere licet apud eumdem Plinium. Idem in Pulegio fęminam eſſe & marem tradit: fęminam efficaciorem: flore purpureo: mas candidum habet: Sylueſtri eamdem vim ineſſe efficaciorem, quod ſimile eſt Origano; minoribus foliis, quam ſatiuum, & à quibuſdam Dictamum vocatur: guſtatum à pecore capriſque balatum concitat; vnde quidam gręci literas mutantes Blechon vocauerunt: natura

tam

tam feruens eſt, vt illitus partes exulceret. Theophraſtus aliquando Blechonem, aliquãdo Blechrum vocat: ramuli abſciſſi germinare poſſunt, & ſolſtitiis florent, quod mirum eſt; nam ſicca omnino ſentitur, non ſuccum lentum habet, vt cætera, quibus id contingit. incipit germinare in ſeuitia temporis diebus Alcioniis.

CAP. LXI.

CALAMENTVM, quod vulgò Nepita vocatur, paſſim iuxta vias, præcipue in collibus naſcitur, & incultis, Pulegio ſimilis, candidior, & hirſutior: foliis initio latioribus, ac læuiter dẽticulatis ſed in ramulis aſſidue tenuiora redduntur, odore acuto: ideo ſimiliter recipitur in condimentis: flores fert ſummis ramulis ſparſos, purpuraſcentes, aut ſubcæruleos, aut candicantes. Dioſcorides Calaminthãm vocat ſecundo loco deſcriptam, Pulegio ſimilem, maiorem, quam quidam ſylueſtre Pulegium appellauerunt; quod odore ipſum æmuletur: Latini Nepetam vocant. Plinius inquit: Pulegio eſt Nepetæque ſocietas; decocta enim in aqua diſcutiunt frigora mulierumque menſtruis proſunt, & æſtate ſedant calores. Nepeta quoque vires contra ſerpentes habet: fumum ex ea, nidoremque fugiunt: aliiſque multis prodeſt. Galenus Calaminthæ nomine modò hanc, modò Mentaſtrum intelligit.

CAP. LXII.

CALAMENTVM Montanum frequentiſſimũ eſt in ſyluis Alpiũ, facie eius, quam Horminum ſylueſtre appellamus, tum caulibus, tum foliis, tum floribus; omnibus tamen paulò tenuioribus, & foliis candidioribus, ſapore Nepitæ accendente os. Dioſcorides inter Calaminthas primo loco deſcribit: montibus familiarem: foliis Ocimi, albicantibus, ſurculis, feſtuciſque anguloſis: flore purpureo.

CAP. LXIII.

GATTARIA vulgò appellatur quędam in ruderibus proueniens, circa quam feles libenter verſantur, odore eius oblectatę: vnde vulgare nomen aſſumpſit: caules fert prope cubitales, quadratos, candicantes, ramoſos: folia figura Vrticę, candida, lanuginoſa, odore, ac ſapore proximo Nepitæ, infirmiore tamen: flores in ſummis ramis congeſti, candicantes. Dioſcorides tertium genus Calaminthæ deſcribit: Mentaſtro ſimile: longioribus foliis: caule, & ramis maioribus, quam prædicta; ſed minus efficax. omnium folia guſtu valdè feruentia,

&

& acria ſunt : radix inutilis : naſcuntur in campeſtribus, & in aſperis locis, & in aquoſis. Plinius forte hanc intellexit inter Vrticas, quæ odorem fundit, Herculanea vocatur.

CAP. LXIIII.

MENTA Hortenſis duorũ generũ eſt apud nos: vnũ rotundo folio, alterũ oblongo. Quæ rotũdo folio cõſtat, odoratior eſt; Mẽtã Romanã vocãt. germinant vtręque incipiente hyeme: cauliculis humi repẽtibus, ſubrubris: foliolis rotũdis: quo tẽpore vſq; in ver tenella germina odoratiſſima, & guſtui ſuauia expetuntur in cibis cruda ex oleo & aceto: aduentante ęſtate caules erigũtur, foliis grandioribus, circũ ſerratis, odore non adeo grato, ſapore ſubamaro; in altera quidem rotundis, criſpis, & ſubnigris; in altera autem oblongis, candidioribuſque: flores ſummis ramulis ferunt ſpicatos, purpuraſcentes, aut candicantes: radices ſumma tellure ſerpentes, tenues, Graminis modo, viuaces admodum; vnde copioſę germinationes erumpunt. ſylueſtris quoque Menta duplex eſt: Vna in aquoſis naſcens, & propè piſcinas; Mentam Aquaticam vocant, odorata, & in cibis grata, dum tenella eſt: folio rotundo, & ſubrubro: cacuminibus comam potius ſubrotundam fert, quam ſpicam, floribus purpureis. Altera paſſim in incultis naſcitur: folio oblongo, latiore quam Mentæ domeſticę, candidiore, & magis lanuginoſo, odore minus grato, ſapore acri: ſpicam fert ſummis ramulis tenuem, & oblongam, ſubcandidam; Mentaſtrum appellant. Dioſcorides Hedioſmon vocat, vnam ſatiuam, quam nequaquam deſcribit; quia nota herba eſt: alteram ſylueſtrem: folio hirſutiore, & prorſus maiore quam Siſymbrium; grauiore odore, quare minus ad ſanorum vſus expetitur: quæ deſcripto noſtro Mentaſtro conuenit. Alibi autem inter olera de Siſymbrio agit inquiens: Siſymbrium, alij Serpillum ſylueſtrem vocant, in terrenis naſcitur ſimile Mentæ domeſticę: latiore folio magiſque odorato: recipitur in coronis. Hæc deſcriptio ei, quam Mentã Aquaticam appellamus, optime reſpondet. Alterum præterea Siſymbrium Aquaticum affert toto genere diuerſum, de quo alibi à nobis dicitur. Quod autem primum in terrenis naſci tradit, non ſignificat in arido ſolo naſci, ſed ad differentiam aquatici dictum eſt, quaſi Siſymbrium terreſtre. Theophraſtus Hedioſmon inter olera recenſet ruralia: miror autẽ Theodorum Mentaſtrum conuertere non Mentam: At id fuit erroris cauſa, quod alibi Theophraſtus græce Mentham vocat herbam, in quam degenerat Siſymbrium, cum negligitur; Putauit enim Theodorus hanc Mentam eſſe domeſticam, cum potius ſignificetur ſylueſtris herba eſſe; inquit enim Theophraſtus: Siſymbrium inter ſuffrutices coronarios, ſurculo-

Ooo ſum,

ſum,lignoſum; minutis foliis, totum odoratum: odor autem eſt acrior quam Serpilli, in ſummo terræ adhæret radice multifida, & torrida, non tam numeroſa,vt Mentha: degenerat autem facile,niſi transferatur: quamobrem ſæpius id transferre conſueuerunt; niſi enim cultura coerceatur, in Mentham mutari videtur: ſed odorem tantummodo Menthę recipit proprio amiſſo, ſpeciem vero non recipit, ſed quaſi Calaminthæ redditur ſimile. Agreſte igitur Siſymbrium talem reddit odorem; eſt enim odor durus, expers dulcedinis: in cauſa vero eſt, vt ſylueſtrem habitum contrahat, alimenti abundantia, & neglectus: cum enim ſuæ ſponti relinquitur; vt ſuo more nutriatur, deſtruitur ſui odoris vehementia, & quaſi effęminatur: Sed & hunc locum perperam Theodorus in eā ſententiam conuertit, vt cultus noceat Siſymbrio. De Mentha autem præter hęc, quæ dicta ſunt, ea ſolum reperio apud Theophraſtum, radice alta firmari; & alibi, quædā inquit vbertate alimenti omnino diſpereunt,vt Mentha: radicibus complexu mutuo ſtrangulatis. puto igitur Mentham apud Theophraſtum ſignificare ipſum Mentaſtrum: nō quod ſpecies in alteram ſpeciē conuertatur, vt notauit Theophraſtus,ſed odor tantum: remanet igitur Siſymbrium ſed ſylueſtre. Qui autem in Dioſcoride legunt in incultis naſci Siſymbrium, diuerſum à Siſymbrio Theophraſti ſtatuunt: at id non eſt neceſſe; terreſtre enim Siſymbrium eſt,ſiue ſponte in incultis,ſiue in hortis ſeratur. Eamdem autem eſſe Plinius teſtatur,cum inquit Serpillo, & Siſymbrio montes pleriq; ſcatent, ſicut in Thracia,vbique deferunt ex iis auulſos ramos, ſeruntque: ſimili modo & Siſymbriū ſerunt: lętiſſimum naſcitur in puteorū parietibus, & circa piſcinas,& ſtagna: ſylueſtre à quibuſdā Thymbreū appellatū, pedali non amplius altitudine.Quod aūt Plinius ſcribit Siſymbriū tranſire in Calaminthā, & conſentit cum Theophraſto, cum inquit, quaſi Calaminthæ redditur ſimile: & prædictam veritatem confirmat; accipitur enim Calamintha pro Mentha inodora, vt teſtatur Galenus de Hedioſmo loquens, cum inquit. Hedioſmos; alij vero Minthem odoratam nuncupant. eſt enim & alia quædam Minthæ non odorata,quam Calaminthem vocant: hæc ceu ſylueſtris quædam eſt, illa ceu domeſtica. in quibus verbis manifeſte per Calaminthам intelligit Mentaſtrum, licet & alia ſit Calamintha, vt in ſua mentione dictum eſt: vt igitur in ſummam contrahamus, dicimus idem eſſe Siſymbrium terreſtre apud Dioſcoridem & Theophraſtum,& ſignificare noſtram Mentam Aquaticam, quæ cultura odoratior redditur, non ſolum ſe ipſa, ſed & Menta domeſtica, vt Dioſcorides teſtatur: eidem initio folia minuta ſunt,vt Mentæ domeſticæ, quo tempore & recipitur in cibis: cauliculis humi ſerpentibus, ideò Serpillum ſylueſtre appellatum eſt: cum attollitur, Mentaſtro redditur ſimilis, rotundiore folio, & nigriore. De Menta autem

& Mentaſtro Plinius inquit: Mentam quidem ſeri æquinoctio verno planta, vel ſi non dum germinat ſpongia (appellatur autem ſpongia radicum globus) minus hęc humido gaudet quam Apium: æſtate viret: hyeme flaueſcit: genus eius ſylueſtre Mentaſtrum eſt, differens ſpecie foliorum, quaſi figura Ocimi, Pulegij colore, prop ter quod quidam ſylueſtre Pulegium vocant: & hoc propagatur vt Vitis, vel ſi inuerſi rami ſerantur: Mentę nomen ſuauitas odoris apud græcos mutauit (ſcilicet Hedioſmos) cum alioqui Mintha vocaretur; vnde veteres noſtri nomen declinauerunt. Menta grato odore menſas percurrit in ruſticis dapibus: ſemel ſata diutina ætate durat: congruit Pulegio ſimili genere & Napitę.

Finis Libri Vndecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER DVODECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE in communi ſede multa ferunt ſemina, in certo numero, ac nullo vaſculo incluſa, pręter id, quod florem tegit; Alia florem gerunt ſeminibus ſingulis inſidentem, vt Anthemidum genera, & Achanaceorum: communis enim floris particulę ſingulis ſeminibus diſtributæ ſunt: Alia florem communem habent non diſtributum in ſingula, inferius ſedentem circa fructum, vt Ranũculi genera. omnibus ſeminis cor interius vergit exceptis paucis, quæ in primo genere continentur, vt Scabioſa, & quæ illi affinia ſunt; in iis enim cor extra eſt, qua flos nectitur. Quibus flos exterius ſedet: Aliis foliaceum quid ſingulis ſeminibus inſidet, vt Cicoraceis, & ſpinoſis, quo decidente lanugo ſubnaſcitur, quæ pappus vocatur: Aliis lanugineus eſt ipſe flos ſimul cum ſemine exareſcens, vt in Abſinthio, Artemiſia, & affinibus: Aliis in medio quidem lanugineus, in ambitu autem foliaceus, vt in Anthemide, & quæ eius generis. Ampliſſimum hoc genus eſt & calfactorium paucis quibuſdam exceptis, quæ inter olera ſunt, vt Cicoracea: Amaritudo enim plurimis ineſt; quibuſdam & feruor, vt Ranunculis.

CAP. II.

ABSINTHIVM ſuffrutex eſt vulgaris iuxta ædificia collapſa frequens, montoſis præcipue locis: multos ab eodem ceſpite caules fert, cubitales, candidos; folia candicantia, ſubhirſuta, mollia, multipliciter diuiſa: floſculos numeroſos, tenuibus ramulis digeſtos, inclinatos ad terram, veluti aridos floccos, luteo colore: odor totius plantę grauis, non tamen inſuauis; ſapor amariſſimus, præcipue foliorum & corticis, cum ſubdulcis ſit caulis medulla. Alterum genus in collibus naſcitur locis argilloſis, vbi alia nulla viuit Planta, frequens

in agro Senenſi: hoc breuius multo eſt ac tenuius: paucioribus ramis, ac ſeminibus, odoris minus ingrati, ac ſaporis. Dioſcorides Abſinthium Bathypicron cognominat, ideſt intenſę amaritudinis, ſed tamquam notiſſimum non deſcribit: prętantiſſimum eſſe, quod in Ponto naſcitur, & Cappadocia, monte Tauro. Galenus in omni Abſinthio qualitatem ineſſe amaram, & aſtringentem teſtatur: in Pontico aſtringentem non paruam: in reliquis omnibus qualitatem amaram vehementiſſimam, aſtringentem obſcuram, aut nullam; ideo Ponticum præferri, ad Iocinoris & ventris phlegmonas: conſtat hoc inquit folio & flore longe minore, quam cætera Abſinthia; odor non inſuauis aromaticum quid pręferens: reliquis omnibus eſt fędus, ideo fugere oportet, & Pontico vti. Plinius Pontico inquit pingueſcere pecora, ob id ſine felle reperiri, neque aliud præſtantius, multoque Italicum amarius (ſic enim legendum puto non Italico) ſed medulla Pontici dulcis, Ex his patet apud nos Abſinthium illud exiguum, quod in incultis naſcitur argilloſis locis, eſſe, quale Ponticum traditur.

CAP. III.

ABSINTHIVM Marinum locis harenoſis naſcitur in marittimis, fruticoſum, media magnitudine inter paruum ſupradictum & vulgare; folioſius vtriſque; foliis minus ſciſſis; adeo vt quæ prope cacumina virgularum ſunt, nullam ſciſſuram habeant, tenuia in longitudinem producta: amaritudo minor in hoc, ſed cum quadam acredine; odor grauis: huius flores ſemen Sanctum vocant ad lumbricos necandos. Dioſcorides Abſinthium marinum à quibuſdam Seriphium appellari ſcribit: herba eſt, tenuibus ſurculis ſimilis paruo Abrotono, minutis referta ſeminibus, ſubamara, ſtomacho ingrata, grauis odoris, aſtringens cum quadam calfactione. Plinius hoc genus inquit, anguſtius eſt priore, minuſque amarum, ſtomacho inimicum. Galenus Seriphum, inquit, eſt Abſinthio tum ſpecie, tum guſtu ſimile, at nō ęque vt illud aſtringit, pluſque excalfacit, amaritatemque quandam cum ſalſedine reſipit, ſtomacho infeſtum eſt, lumbricos necat.

CAP. IIII.

ABSINTHIVM Sanctonicum viret in horto Piſano, allatum ex Gallia, vbi indigenę Abrotonum vocant; tenuibus cauliculis, ſemicubitalibus: foliis minutiſſime inciſis, candidioribus noſtro Abſinthio: floſculos fert tenues, neque adeo frequentes: ſapor modice amarus, magis aſtringens; odor non ingratus. Dioſcorides inquit

in Alpinis Galliæ naſci Sanctonicum appellatum patrio nomine, vbi frequens reperitur, Abſinthio ſimile; minus copioſo ſemine, ſubamarum, pares habet effectus cum Seriphio.

CAP. V.

ARTEMISIA vulgaris, quę à quibuſdam Canapacia vocatur, oritur in ruderibus: caulibus bicubitalibus, rectis, ſtriatis, alas multas ferentibus, & folia Abſinthij vulgaris, ſuperne viridia, inferne candida: floſculos æſtate fert, longe exiliores Abſinthio inter foliola, colore candido; inſenſibilis ineſt amaritudo, cum acredine quadam, & aſtrictione; odor quidam medicatus, non vehemens. Dioſcorides inter Artemiſias ſecundo loco deſcripſit inquiens: Alterum genus Polycloni ſcilicet appellati tenuius: flores paruos, tenues, & albos fert, graui odore, æſtate floret. Plinius vtramque Artemiſiam deſcribens fere eãdem tradit inquiens: Abſinthij modo fruticoſa eſt; maioribus foliis, pinguioribus; ipſius duo genera; Altera latioribus foliis; Altera tenera, tenuioribus, & non niſi in marittimis naſcens. de marittima inferius dicemus in Cineraria, quę à Dioſcoride latior deſcribitur tum foliis, tum virgis. At Plinius contra: tenuioribus foliis marittimã tradit, forte intelligens eam, quę Conyza Hippocratis dicitur, de qua dictũ in Ambroſia.

CAP. VI.

ABROTONVM ſuffrutex eſt apud nos, multas ferens virgas, cubito altiores; foliis circumdantibus, in tenuitatem quaſi capillaceam ſciſſis, Anthemidis modo, ſed rarioribus capillis, longioribuſque, ac ſubalbidis: flores fert racematim Abſinthij modo, tenuiores: ſapor valde amarus: & odor medicatus toti plantæ ineſt: colitur in hortis; nam folia odoris gratia nectuntur in coronis. oritur & ſponte in montibus ſaxoſis, breuius. Dioſcorides Abrotonum marem vocat, ſementoſum: gracili ſemine, ſicuti Abſinthium. Affert & fęminam, de qua inferius dicemus. Plinius hoc Mõtanum eſſe tradit.

CAP. VII.

SANCTOLINA vulgò dicitur, ab aliis Creſpolina, candidus ex toto frutex, qui ex eodem ceſpite numeroſos fert ramulos, duorum dodrantum longitudine, refertos foliolis tenuibus, & oblongis, minutiſſime diuiſis, quadruplici ordine, veluti paruis apicibus, ſecundũ quatuor verſus diſpoſitis in longitudine, quaſi labris vtrinq; ſinuoſa refle-

reflexione fimbriatis; vnde à Medicis quibuſdam Criſpula appellata eſt: flores in ſummis ramulis nudis veluti capitula, aurei fulgoris fert, ſingulis ſingula: tota valde odorata eſt, odore tamen medicato, amara: feritur ramo, qui craſſeſcit vt Ruta, ſpeciem quamdam arboream referens. Dioſcorides Abrotonum fęminam vocat: fruticat inquit arboris ſpecie, ſubalbidum; foliis minutatim ſciſſis, circa ramulos, vt Seriphium: flore plenum, quem in cacumine habet corymbaceum, aureum, odoratum cum quadam grauitate, æſtate prouenientem, guſtu amaro: huiuſmodi Siculum eſt. Si igitur planta ſupradicta Abrotonum fæmina eſt, ſimilitudo Abſinthij Seriphij non in folij ſciſſione conſiſtit, ſed in figura, oblonga ſcilicet, & anguſta, quo modo & Helichryſi folia comparantur. Quamuis autem hoc genus Abrotoni arborea ſpecie deſcribatur, paruum tamen Abrotonum ab eodẽ Dioſcoride appellatur in Seriphio: nam re vera breuius eſt altero. Theophraſtus vnum tantum genus Abrotoni videtur deſcripſiſſe hoc intelligens: inquit enim: inter ſuffrutices coronarios perpetue viret: radice & auulſione potius, quam ſemine prouenit: ſeritur æſtate; nam friget vehementiſſime, & morbo obnoxium, ſed cum conualuerit, & creuerit, magnum, robuſtum atque arboreum conſtat, quemadmodum Ruta, lignoſius, ſiccius, & ſqualidius ſemine abundat, nec ſine odore eſt. radices rectas, altaſque agit: eſt veluti vniſtirps, craſſa ſcilicet illa radice, reliquis vero de ea exeuntibus ſpargitur; radices valde lignoſæ ſunt. Plinius inquit: Abrotonum iucundi odoris eſt, & grauis: floret æſtate: flos aurei coloris: vacuum ſponte prouenit, cacumine ſuo ſe propagat: ſeritur autem ſemine melius quam radice, aut ſurculo: & alibi duorum inquit generum eſt: Campeſtre: ac Montanum: hoc fęmineum: illud marem intelligi volumus. amaritudo Abſinthij in vtroque: Siculum laudatiſſimum; dein Galaticum: vſus eſt ex foliis, ſed maior ſemine ad calfaciendum: & quę ſequuntur. ex quibus colligitur hoc Cãpeſtre intelligi. Apud Nicolaum Alexandrinum Criſpula vocatur, quæſita in vnguento Martiano, quam Syluaticus herbam Cancri alio nomine appellari tradit: eſt inquit herba alba, minuta habens folia, criſpa; virtus eius eſt calida & ſicca, medetur doloribus, & ægritudinibus frigidis.

CAP. VIII.

TANACETVM vulgò appellatur, ab aliis Daneta, prope flumina, & in aggeribus naſcens: ſimplici caule, recto, cubitali; foliis Matricarię, longioribus, figura quaſi Filicis: in longo enim pediculo foliola multa coniugatim diſpoſita ſunt, & diſſecta, Filicis modo, ſubhirſuta, & multum odorata, odore tamen medicato, amara: in cacumine

cumine vmbellam fert, in qua flores veluti capitula ſunt, lutei coloris, ſimiliter odorata, amaraque, vt non multum differat à Matricaria tum ſpecie, tum facultate. vtuntur recentiores ad omnes cruciatus internos mitigādos tum potu, tum exterius applicata, Abrotoni modo: ad lūbricos enecandos, & vrinæ ſtillicidium, & calculum: Item contra quaſcumque febres propinant ſuccum eius pondere dracmarum duarum cum aqua Plantaginis: flos in puluerem contritus cum ſaccaro grauidis conducit: folia ſicca & contrita in vino ſumpta mulicbres locos expurgāt. Dioſcorides inter Artemiſias hanc numerat, quam Leptophyllon cognominat, ideſt tenuifoliam quarto loco deſcriptam in hunc modum: quædam Artemiſia tenuifolia oritur circa riuulos, aggereſque, & in agris frumentaceis; floribus, & foliis odorem Sampſuchi referentibus: ſi quis ex ea diligenter tuſa cum oleo Amigdalarum Malagma Stomacho imponat, vexationem partis eius ſanabit: neruorum dolores ſucco huius cum roſaceo inunctis curantur. Hermolaus reperiri apud Hippocratem teſtatur Parthenium Microphyllon, quam ſuſpicatur aut Parthenium Dioſcoridis eſſe, aut Artemiſiam tenuifoliam: nam Artemiſia antea Parthenis dicebatur teſte Plinio. Forte & nomen Tanaceti deriuatum eſt à Tamnaco, quo nomine Plinius Parthenion appellatum fuiſſe tradit. Quid ſi amaracum Antiquorum differentem à Sampſucho hanc eādem accipiamus, vt apud Galenum, & Paulum, & apud Dioſcoridem in vnguentis? quamuis enim Parthenio nomen Amaraci traditum ſit teſte Dioſcoride; huic tamen Artemiſiæ rectius conuenire videtur, cum eius folia, & flores odorem Sampſuchi referant: idem autem erat Sampſuchū & Amaracus apud Antiquos, vt alibi explicauimus

CAP. IX.

CANFORATA à recentioribus Medicis vocatur herba in pratis, & iuxta ſemitas, odore quaſi Camphoram referens: aſſurgit ſimplicibus cauliculis, rectis, tenuibus, dodrantis altitudine, folioſis: folia ſunt parua, & circumunciſa, referentia Tanaceti foliola, non folium integrum, rotundiora, & breuiora: in cacumine vmbella tenuibus, & denſis corymbis; flore aureo: æſtate floret diutius. Tota valido odore conſtat medicato; ſapore amaro: efficax ad lumbricos enecandos, & dolores internos, ac viſcera ab infarctu liberanda. recipitur à Nicolao in vnguento Martiano. Syluaticus ſimilem eſſe tradit cuidam ſpeciei Abrotoni; foliis albidioribus, Camphorę odore, non colore, vt deprauatè legitur: tamdem referre Tanacetum ipſum: numeratur enim ab eodem Tanacetum inter ſpecies Abrotoni: alibi inter Artemiſias. Sed alij Canforatam foliis Chamomillæ deſcripſerunt: flore cinereo, nodulis

collecto,

collecto, quam Abrotonum ſyluestre appellari teſtantur, ſignificantes, vt puto, eam, quam Dioſcorides Achilleam vocat: Alij per Canforatam Abrotonum vulgare accipiunt, nam & ipſum Camphoram quodamodo olere videtur; ſed vt ad noſtram Canforatam reuertamur. Dioſcorides, ex aliorum tamen ſententia, inter Artemiſias numerari tradit, Monoclonon cognominatam: hanc tertio loco explicans inquit: ſunt qui in Mediterraneis Monoclonon, ideſt vnicaulem appellant, tenuem herbulam: ſimplici caule, & minuto: flore copioſo, cęrei coloris, exili, odoratiorem ſuperiore, ideſt ea, quam Polyclonon vocauit. Non abhorret quoque ab hac Agerati deſcriptio apud eumdem Dioſcoridem, quam ex propria ſententia affert inquiens: frutex eſt ſurculoſus, dodrantalis, humilis, ſimplex, maxime ſimilis Origano: vmbellam gerit, in qua flos aurei coloris, ampullaceus, minor Helichryſo: nomen ſortitum eſt Agerati; quia flos diutius ſeruatur incolumis, quaſi non ſeneſcens. Plinius eadem ferme habet: Ageraton inquit ferulacea eſt, duorum palmorum altitudine, Origano ſimilis: flore bullis aureis: cauſa nominis, quoniam diutiſſime non marceſcit: huius vſtæ nidor vrinam cit, vuluamque purgat, tanto magis inſidentibus. Alibi autem inter Artemiſias ſimiliter Dioſcoridem ſecutus, inquit, ſunt, qui in Mediterraneis eodem nomine appellant: ſimplici caule: minimis foliis: flores copioſi erumpentes, cum Vua matureſcit, odore non iniucundo, quam quidam Botrym; Alij Ambroſiam vocant: talis in Cappadocia naſcitur. Alia tamen eſt apud Dioſcoridem Ambroſia, & Botrys apud eumdem Plinium, vt locis propriis habetur. Videtur autem Plinius exiſtimaſſe Artemiſiam prædictam Ambroſiam eſſe, cum aliam mentionem non ferat Ambroſię. Putatur hæc à recentioribus Eupatorium dici apud Meſuem, ſed noſtram ſententiam aperiemus in Eupatorio Arabum.

CAP. X.

ACHILLEA radices ſumma tellure ſerpentes fert: à quibus frequentes caules attolluntur, ſimplices, cubitales, alicubi breuiores: foliis per interualla ſimilibus Abrotono vulgari, frequentioribus diuiſuris, colore virenti: in cacumine vmbellæ inſidēt, denſis corymbis; flore albicante: tota odore valido conſtat medicato: oritur in montibus præcipue cultis. ſunt, qui hanc Abrotonum ſylueſtre vocant. Dioſcorides inter Siderites quarto loco deſcribit, quæ Achilleos cognominatur; fert inquit ſcapos, altitudine dodrantali, vel maiores, ſpecie Atractylis (Fuſum alij vertunt: Theodorus Gaza in Theophraſto Fuſum agreſtē vertit, quod græce Atractylis dicitur) circa quos folia puſilla, tenuia, denſis ex obliquo ſectionibus inſtar Coriandri, ſub

ruſa, lenta, odore multo, non inſuaui, ſed medicato: vmbella in cacumine orbiculata; flores albi, & purpurei, & aurei: prouenit læto ſolo. hæc deſcriptio in cæteris quidem ſupradictæ herbæ conuenit; at neque folia ſubruſa adhuc vidimus, neque flores varios: ſiue colores diuerſi intelligantur in eodem flore, ſiue in diuerſis. Serapio ex authoritate Conſtantini huic tribuit ſuccum ſanguineum, quẽ ſanguinem Draconis appellat, cui eaſdem vires tribuit ad ſanguinem ſiſtendum, quas Dioſcorides Cinnabari. igitur ſimilitudo Achilleę cum Atractyli non ſolum in ſpecie, ſed & in ſucco erit: reddit enim Atractylis ſuccum ſanguineum teſte Theophraſto; vnde Phonos ideſt cædes appellata eſt. At hæc conditio in Atractyli quidem animaduerſa eſt à nobis, in planta autem ſupradicta, quę pro Achillea oſtenditur, nequaquam. Alius eſt ſanguis Draconis lachryma arboris in Aphrica naſcentis, de qua alibi dictum eſt. Plinius Achilleos inquit ab Achille dicta eſt Chironis diſcipulo; quia vulneribus mederetur; hac enim ſanaſſe Telephum dicitur. Hanc apud nos Millefolium vocant cubitali ſcapo, ramoſam: minutioribus quam Feniculi foliis veſtitam ab imo. Aliud tamen idem Plinius Millefolium vocari in Hetruria teſtatur in pratis naſcens, de quo mox dicendum.

CAP. XI.

MILLEFOLIVM etiam nunc vulgò appellatur in Etruria, in cæteris ſimilis Achilleæ, ſed foliis in longitudinem productis; in longo enim pediculo vtrinque frequentiſſima foliola ſunt, tenuiter ſciſſa: vmbella in cacumine ramoſa, amplior Achillea: flos aliis candicans, aliis purpureus; odor infirmus; ſapor aſtringens: oritur in pratis præcipue montium: diſtat magnitudine: quædam enim puſilla eſt, palmi altitudine; foliolis digitalibus, Ammi ſimilibus; quędam magna, cubitalis, & amplior: folio palmi longitudine, quod uideretur Tanaceti, niſi anguſtius eſſet ac tenuius ſciſſum: omnium vſus vulgaris ad glutinanda vulnera præſertim iumentorum. Dioſcorides Stratiotem terreſtrem vocat, & Chiliophyllon ideſt Millefolium: exiguus inquit frutex eſt, palmi altitudine, aut amplior: folia ferens auicularum pennis ſimilia: ſunt autem foliorum appendices, valde breues, & ſciſſæ, vt breuitate & aſperitate maxime referant Cumini ſylueſtris folia, atque etiam num contractiora exiſtant. Vmbella quoque denſior, & amplior; fert enim in cacumine ramulos paruos, in quibus vmbellæ ſunt Anethi modo: flores exiles, albi: oritur in agris, ſubaſperis, & potiſſimum iuxta ſemitas. pulcherrime autem foliorum figuram expreſſit Cumino ſylueſtri comparans: ſi per Cuminum ſylueſtre intelligamus Ammi, quod

inter Cumini genera recenſetur à Dioſcoride. Hęc igitur deſcriptio paruo Millefolio congruit, non magno: vt hinc colligere liceat reliqua genera Millefolij ad Achilleam pertinere; nam in his reperiuntur flores albi, & purpurei; aureos autem non vidimus, niſi in Tanaceto, quod cum Millefolio maxime conuenit. Plinius de Millefolio inquit: Etruria hoc nomine appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo folioſam: eximij vſus ad vulnera: Bouum neruos abſciſſos vomere ſolidari ea. rurſuſque iungi addita axungia affirmans. Aliud autem eſt Millefolium, quod Græcis Myriophyllon, de quo alibi dictũ eſt.

CAP. XII.

HERBA Sanctæ Mariæ in Hetruria vulgò appellatur ſuffrutex in hortis odoratiſſimus: foliis multis ab radice, figura Lapathi, rectis, lęuiter ſerratis, mollibus, carnoſis, colore ſubalbido: caules ex medio foliorum attollit candicantes, lignoſos, cubitales: in quibus folia aſſidue minora ſunt, & candidiora: in cacumine flores in vmbella lutei, ſimiles Tanaceto, capitulis paulo tenuioribus, candidioribus: nectuntur folia in corollis odoris gratia: veniunt quoque in acetaria amara, vt Matricaria; ſapor enim amarus eſt, & ſubacris. Quidam hanc eamdem appellari tradunt Mentam Saracenicam apud Nicolaum Alexandrinũ in vnguento Martiano, quam diſtinguit ab altera Menta, quæ criſpa eſt. At cum vtrumque nomen in eadem compoſitione recipiatur, tamquam iis diuerſa ſignificentur: alij per herbam Sanctæ Mariæ accipiunt Perſicariam: alij Sclaream domeſticam, vt videtur Syluaticus ſignificare, dicens: herbam eſſe tendentem ad albedinem; rugoſis foliis, Verbaſci modo, calidi & ſicci temperamenti. Sed ſi nomina hæc noua, quorum authores nó multum hanc noſtram ætatem præceſſerunt, tranſlata iam ſunt in multas plantas, adeo vt non liceat authorum mentem percipere: quid putandum eſt de nominibus antiquis factum fuiſſe? Quorum ſignificationes ob vulgatã apud eos notitiam prætermiſſę ſunt. inter hęc putandum eſt nomen huius plantæ apud antiquos forte notiſſimum, nunc deliteſcere: mirum enim eſſet prætermiſſam fuiſſe adeo inſignem plantam: conſideranti igitur mihi, quæ de Meliloto traduntur tum apud Dioſcoridem, tum apud Plinium, quãquã pauca ſint, ea optime conuenire noſtræ herbæ Sanctę Mariæ viſa ſunt; nam inter coronarias eſſe colligit Plinius ex nomine: Sertula enim dicta eſt: Dioſcorides Sertulam Campanam appellari tradit, laudatiſſimam in Attica, & Cyzico & Chalcedone natam, cuius color vicinior eſt Croco, boni odoris: naſci & in Campania circa Nolam, colore in luteum langueſcente, odore infirmo. Ex quibus ſignificatur cacumina tantum huius plantæ col-

ligi ad vſum : flos enim luteus eſt, vel croceus, qui magis laudatur : foliorum autem mentio fit in Liguſtico, cui tribuuntur folia Meliloti, molliora, odorata, & prope verticem graciliora: Si igitur noſtra Imperatoria Liguſticum eſt, folia prædictę plantę optime conueniunt; oblonga enim ſunt, & in ambitu vndique ſerrata. Plinius Melilotus inquit: vbique naſcitur, laudatiſſima tamen in Attica, vbicumque vero recens, nec candicans & Croco quam ſimillima, quamquam in Italia odoratior, & candida. & alibi inter eas, quę folio venere in cornamenta, numerat Meliſſophyllon, & Melilotum, quod Sertulam Campanam vocant; eſt enim in Campania Italiæ : laudatiſſima à Græcis in Sunio, mox Chalcidica, & Cretica : vbicumque vero aſperis & ſylueſtribus nata. coronas ex hac antiquitus factitatas indicio eſt nomen Sertulę, quod occupauit; odor eius Croco vicinus eſt, & flos, ipſa Cana : placet maxime foliis breuiſſimis, atque pinguiſſimis : Alibi laudat inter herbas iuxta apum aluearia ſerendas, Melilotum, Meliſſophyllon. Auicenna Melilotum inquit eſt flos plantæ, coloris paleæ, in quo eſt figura lunaris, cum raritate ſua, quamdam habens duritiem, & ex eo aliud album eſt, aliud citrinum : ſed melius eſt, quod durius eſt; eius color ad albedinem parumper declinat, & ſapor eius amarior ſentitur, & cuius odor eſt manifeſtior. hæc adamuſſim oſtendunt herbæ Sanctæ Mariæ capitula ſubſtantiam, colorem, ſaporem, & odorem. At Serapioni longe diuerſa oſtenditur planta pro Meliloto, cuius non flores, ſed ſemina in vſu ſunt, de qua nos alibi egimus.

CAP. XIII.

HELICHRYSON, quam recentiores Medici Stœchadem Citrinam vocant, paſſim in incultis, arido ſolo naſcitur : ceſpes fruticoſus, rotundus, candidus; numeroſis cauliculis; lignoſis ſimplicibus, ſemicubiti altitudine : foliolis anguſtis, & oblongis, vt Stœchadis, mollibus : in cacuminibus vmbellæ ex paruis capitulis conſtantes, lutei coloris, qui tamdem in tenuem lanuginem ſoluuntur : tota odorata eſt, ſubacris, & amara. Tignamicam alicubi vocant, quaſi Timiama, ad ſuffitus vtilem. Apud Theophraſtum Heliochryſos vocatur, Theodorus Aureliam vertit : habet florem inquit auro ſimilem: folium candidum : fructum tenuem, durumque: radicem per ſumma ceſpitum durã, atque tenuem: vſus eius ad ſerpentiũ morſus è vino: valet etiam ad ambuſta, cremata, & mixta melli. qui eius flore coronatur, inſperſo vnguento ex auro, quod Apyron vocatur, gloriam atque exiſtimationem bonam conſequi creditur. Dioſcorides Helichryſon inquit quidam Chryſanthemũ; nonnulli & Amaranton vocant, quo & Deas coronant;

cau-

cauliculus candidus, virens (Hermolaus non λευκόν, ideſt candidum legit, ſed λεπτόν, ideſt tenue: forte quia repugnare videtur color candidus cum virente) erectus, & durus; in quo folia ex interuallis anguſta, Abrotono ſimilia: coma orbiculata, aurei fulgoris: vmbella rotunda veluti aridi corymbi: radix tenuis: naſcitur in aſperis, & cõuallibus. Plinius vno loco Theophraſtum ſequutus inquit: Heliochryſos florem habet auro ſimilem; folium tenue: cauliculum quoque gracilem, ſed durum: hoc coronant ſe Magi. Alibi iterum mentionẽ facit ex Dioſcoride inquiens: cauliculos habet candidos: folia ſubalbida, Abrotono ſimilia: ad ſolis repercuſſum aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui numquam marceſcunt: qua de cauſa Deos coronant illo, quod diligentiſſime obſeruauit Ptolemęus Rex Aegypti: naſcitur in frutetis. Galenus Amarantum vocat; quia ſcilicet non matureſcit: alia tamen eſt Amarantus apud Plinium, de qua nos alibi diximus.

CAP. XIIII.

CHRYSOCOME in petris tantum naſcitur, copioſa in męniis Piſanis; fruticulus candicans, tenuis, ramoſus: foliolis Helichryſi, rarioribus: in cacuminibus ramulorum ſingula capĭtula oblonga, ſquamoſa, ſine flore, ſed ſquãmis ad ſolis repercuſſum aureis: ſemen abit in lanuginem. Aliæ quędam huius generis naſcuntur in tenui ſolo, & ſaxoſo. quædam in montibus pluribus capitulis, in vnum aggregatis: Quædam & deſcendit in plana: latioribus foliis, hirſutioribus: pluribus veluti vmbellis ſparſis, ad Helichryſum accedentibus. Dioſcorides Chryſocome inquit ramulus eſt dodrantalis, comam habens corymbaceam, ſimilem Hyſſopo; radicem hirſutam, vt Ellebori nigri, tenuem, guſtui non iniucundam, non minus quam Cyperi cum dulcedine ſubaſtringentem (non bene, vt puto, hic locus vertitur Cypero æqualem magnitudine: ad guſtum enim refertur æqualitas in codice Aldino) naſcitur in opacis & petroſis. Plinius inquit: Chryſocome, ſiue Chryſitis non habet Latinam appellationem: palmi altitudine eſt; comantibus fulgore auri corymbis: radice nigra, ex auſtero dulci: in petroſis, opaciſque naſcens. Hermolaus, neſcio, quem ſecutus, tradit: ſine foliis: ſine ſemine: ſolo ſcapo.

CAP. XV.

HERBA Impia in tenui ſolo, & inculto naſcitur, in Cana, vnico vt plurimum cauliculo, palmi altitudine, recto, ac lignoſo: foliolis frequentibus circumueſtientibus, Helichryſo breuioribus,

bus, mollioribus, tomentoſis: in cacumine capitulum fert ex tenuibus corymbis conſtantem, ſub aureis: à latere capituli ramulos attollit aſſidue, alia capitula ſuſtinentes: ſine odore; ſapor ſubamarus, & exſiccans: Alia in montibus tenuior ac ramoſior, tenuioribus, ac ſimplicioribus corymbis. Plinius inquit herba Impia vocatur in Cana Roriſmarini aſpectu, thyrſi modo veſtita, atque capitata: inde alij ramuli aſſurgunt, ſua capitella gerentes: ob id Impiam appellauere; quoniam liberi ſuper parentem excellant; Alij potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, exiſtimauere. Hæc inter duos lapides trita feruet præcipue aduerſus anginas ſucco lacte & vino admixto; mirumque traditur numquam ab eo morbo tentari, qui guſtauerint. Itaque & ſuibus dari: quæque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interire. Sunt, qui & in auium nidis inſeri aliquid ex ea putent, atque ita non ſtrangulari pullos auidius deuorantes. Sunt, qui hanc apud Dioſcoridem Gnaphalion dici putent; quia eius folia alba, & tomentoſa ſunt.

CAP. XVI.

EVPATORIVM vulgò appellatur ſuffrutex, in foueis, & locis humectis naſcens: caule recto, cubitali, altiorique, ſubhirſuto, colore ex ruffo nigricante: foliis per interualla Cannabis, ſine pediculo hęrentibus, latioribus, tripartito diuiſis, & ſerratis; & in foliorum alis alia foliola naſcuntur, & aliquando ramuli: in cacumine floſculi ſubruffi in vmbellis, qui tandē in pappos euaneſcunt: tota planta odore conſtat exiguo, non inſuaui; ſapor ineſt amarus. hæc vſta nidore fugat animalia venenoſa: glutinat vulnera: creditur ceruos vulneratos hac herba ſibi mederi: vtiliter propinatur ad viſcerum obſtructiones. Quamuis hæc planta hucuſque nomen Eupatorij retinuerit, exploditur tamen à recentioribus, tamquam adulterinum: & herba pro legiptimo Eupatorio ſubſtituta eſt, cui pręter aſtrictionem nullus conſpicuus ineſt ſapor, nulla amaritudo, neque odor, quæ vulgò Agrimonia vocatur: cum tamen Galenus Eupatorium tradat herbam tenuium partium, facultate incidendi, & abſtergendi pręditam, ſine manifeſta caliditate: idcirco obſtructiones Iecinoris expurgare: ineſſe autem modicam aſtrictionem, per quam robur viſceri addit: eaſdem facultates tum Auicenna, tum Meſues tradunt Eupatorio. idcirco non videtur aliud eſſe Gręcorū Eupatorium, aliud apud Auicennam & Meſuem. Profecto Auicenna videtur hanc plantam intelligere; & quoſdam peritiſſimos viros video in hac ſententia permanere, appellantes Eupatorium Auicennæ: inquit enim Auicenna: Eupatorium eſt ex herbis aromaticis, & habet folia ſicut Cannabis: & flos eius eſt ſicut Nenufar: ſuccus calidus in primo

gradu,

gradu, ſiccus in ſecundo: attenuat, incidit valde, abſtergit ſine attractione, & ſine caliditate manifeſta; ineſt quoque aſtrictio pauca, amaritudo vehemens, ſicut eſt amaritudo Aloes. hæc omnia præter floris ſimilitudinem inſunt in hac planta. Quamuis autem varie ab interpretibus vertantur eius verba, videtur tamen eamdem plantam intelligere quam Dioſcorides: ex foliis ſcilicet Cannabinis, & ex facultatibus, quas ex Dioſcoride tranſcribit: idcirco ſimilitudo floris Nenufaris forte ob errorem interpretis ponitur. Quod autem huic eidem plantæ forte conueniat deſcriptio à Dioſcoride tradita hinc patet. inquit enim: Eupatorium ſurculoſa eſt herba, vno caule, lignoſo, nigricante, recto, tenui, hirſuto, cubitali, interdum ampliore: foliis per interualla Quinquefolij, aut Cannabis potius ſimilibus, quinque partito, aut amplius diuiſis, nigricantibus, ipſis per ambitum ſerratis: ſemen è medio caule erumpit piloſum, deorſum ſpectans, quod ſiccatum veſtibus hæret: huic tribuit facultatem ſiccandi; nam vlcera rebellia ducit ad cicatricem: herba & ſemen in vino ſanat diſſenterias, hepaticos, & à ſerpente percuſſos. Hanc aliqui falsò, ſubiungit, Argemoniam vocarunt; alia enim eſt Argemonia. Plinius quoque Eupatoria inquit regiam authoritatem habet, cauli lignoſi, nigricantis, hirſuti, cubitalis, aliquando & amplioris: foliis per interualla Quinquefolij, aut Cannabis, per ambitum inciſis quinque partito, nigris, & ipſis plumoſiſque: radice ſuperuacua: ſemen diſſentericis in vino potum auxiliatur vnice. ſi igitur ſingulas notas perquiramus, longe magis huic plantæ conuenient quam Agrimoniæ. caulis enim altitudo, & color; foliorum poſitio per interualla, & ſimilitudo Cannabis perbelle huic conueniunt; Agrimoniæ autem nequaquam. ſimilitudo autem Quinquefolij, & ſemen ex medio caule piloſum, deorſum nutans, quod ſiccatum veſtibus adhæret, vidétur optime Agrimoniæ conuenire; huic autem nullo modo. ideo vicit eorum opinio, qui Agrimoniam Eupatorium legiptimum dixerunt. at ſi hæc ſano modo intelligantur, nulla erit ambiguitas. Quinquefolij igitur ſimilitudo in partitione foliorum eſt; in ſingulis enim geniculis multæ partitiones foliorum ſpectantur incerto numero ad minimum ternæ: ſed partium figura oblonga in acutum deſinens, Cannabinis potius foliis æquiparantur at ſemen ex medio caule erumpens cur non poſſumus eodem modo intelligere, vt de Panace Herculea ſcribit idem Dioſcorides, cum inquit: ſemẽ optimum, quod è media ferula habetur, minus vtile, macilentiuſque quod agnaſcentium ſtolonum cacuminibus dependet. ſic enim viſitur in hac planta: quamuis enim multis ramis conſtet; ſemen tamen non à lateribus fert, ſed ex medio caule tantum, in cacumine circundans, vmbellę modo. Appellauit autem ſemen non florem, quod in pleriſque huius generis facit; flos enim lanugineus non diſtinguitur à ſemine. defeciſ

ſet

ſet autem aliqua ex parte, ſi Agrimoniam intellexiſſet, cum florem luteũ ſubticuiſſet, qui manifeſtus eſt. nutant autem & hic ſemina aliquantum, cum perfecta ſunt, & veſtibus hærent, cum in lanuginem ſoluuntur. Quid ſi & apud Meſuem hanc eamdem intelligi dicamus? inquit enim herba eſt longitudinis cubiti; amaritudinis multæ; cuius folia ſunt, ſicut Centaureæ minoris, viridia, ſed ſunt aſpera, & inciſa, & caulis eius eſt tenuis, & quando exſiccatur, citrineſcit; & eleuantur ſuper eum flores, qui ſunt quaſi ſubcitrini, longitudinis paucæ. Quamuis hæc ſatis congruere videantur Canforatæ noſtræ; tamen à vulgari Eupatorio non abhorrebunt: Color enim floris, quaſi ſubcitrinus ſignificat, non omnino citrinum eſſe: at Canforatæ flos aureus non meretur denigrationem huiuſmodi, vt appelletur quaſi ſubcitrinus. Sępe autem Arabum interpretes citrinum vertũt id, quod ruffum ſignificat, aut fuluum, qualis eſt color leoninus: in qua ſignificatione ſi hoc loco accipiatur, optime quadrabit vulgari Eupatorio: recte enim eius color, quaſi ſubfuluus dici poſſit; vergit enim ex ruffo in nigredinem: eodem colore ſpectatur & caulis, quem Meſues inquit citrineſcere: qui colores nequaquam in Canforatæ caule inſunt. Præterea attolli flores in paruam longitudinem pulcherrime ſpectatur in noſtro Eupatorio, non in Canforata: longitudo quoque caulis cubitalis rariſſime viſitur in Canforata: folia autem Centaureæ minoris, quamquam exactius Canforatæ conueniant, tamen eorum aſperitas Eupatorio magis congruit. Nullus autem fuerit error, ſi Canforata pro Eupatorio aſſumatur; vires enim eaſdem habet, immo in abſtergẽdo, & aperiendo efficaciores; at minus aſtringẽdo corroborabit.

CAP. XVII.

QVAEDAM in eiſdem locis naſcitur, ac fere in aquis, breuior Eupatorio, ramoſa; foliis eiſdem, tripartito diuiſis: capitula in cacuminibus fert pauca, ſtellata flore luteo; ſemina includuntur valde compræſſa, & oblonga in duos aculeos deſinentia: vnde Bidens vocetur: colore ex nigro ruffeſcente. eodem reperitur aliquando folio non diſſecto.

CAP. XVIII.

ARCTIVM in maceriis, & parietibus naſcitur; caule ſubrubro, recto bicubitali, hirſuto: foliis Verbaſci, ſubrotundis, nigricantibus: ramos fert rectos: in cacuminibus capitula inſident herbacea, palleſcentia, quæ in maturitate fundunt lanuginem, Eupatorio ſimilem, ſeminibus hærentem, nigris, tenuibus, ac breuibus: radix ſubeſt

ramoſa,

ramoſa, antequam caulescat, tenera, & friabilis, prædulcis, cum ſuauitate quadam; ſed cum ſenuerit, dura redditur, ac lignoſa: Dioſcorides Arctium, & Arcturum vocari tradit Verbaſco ſimilem: foliis hirſutioribus, rotundioribus: radice tenera, dulci, & alba: caule molli, longo: ſemine Cumini, paruo. decocto radicis & ſeminis in vino colluuntur dentes in dolore: fouentur ambuſta, & perniones: bibitur & ad vrinæ difficultatem. Plinius eadem habet: addit naſci in petroſis.

CAP. XIX.

CACALIA in Alpibus naſcitur: foliis Tuſſilaginis, latioribus, rotundioribus, in ambitu ſerratis, in parte aduerſa candidioribus: caulis rectus attollitur, cubitalis; paucis ramis, in cacumine vmbellæ continentur colore ſubruffo, Eupatorio ſimiles, lanuginem fundentes: radix tenuis, & odorata, ſubldulcis. Dioſcorides inquit: Cacalia, quæ Leontice vocatur, folia fert magna, alba, è quibus medius caulis rectus aſſurgit, albus, florem ſuſtinens Robori ſimilem, aut Oleæ: oritur in montibus: huius radix in vino madefacta manducatur, & delingitur, vt Tragacantha ad tuſſes & arteriæ ſcabrities: Grana, quæ poſt excuſſum florem innaſcuntur, trita & cum cærato illita faciem erugant, & cutem extendunt. Plinius inquit Cacalia ſiue Leontice vocatur, ſemen Margaritis minutis ſimile, dependens inter folia; in montibus ferè.

CAP. XX.

PETASITES in Alpibus naſcitur, locis riguis, copioſa in Valle Vmbroſa montis Hetruriæ, qui pratus magnus vocatur: Vere ante quam folia exeant, caulis aſſurgit, nudus, dodrantalis, plenus flore muſcoſo, ſubpurpureo, quo paulo poſt exareſcente exeunt folia æſtate ingentia, rotunda, effigie Tuſſilaginis, ſed ampliſſima, vt excedant latitudine folia Perſonatę: pediculus baculi craſſitudine, aliquando bicubitalis: radix craſſa, & longa, vehementer odorata, & amara. Dioſcorides inquit Petaſites pediculus eſt, cubito maior, craſſitudine pollicis, in quo pręgrãde folium Galeri modo amplum, ceu fungus inſidet, quod cataplaſmate imponitur phagedęnis & vlceribus malignis. recentiores vtuntur in febribus peſtilentibus: nam radix in puluerem contrita ex vino bibita ſudores promouet copioſos; ſedat mulierum tormina & præfocationes: enecat lumbricos; prouocat vrinam, & menſes; exſiccat vlcera præhumida; iuuat orthopnoicos. Hermolaus Vngulam Caballinam vocari tradit; radice brachiali, odorota: flore in ſpica purpureo: ſed putat Arcion eſſe.

CAP. XXI.

TVSSILAGO, quæ vulgò Farfara vocatur, ab aliis Vngula Caballina, in vineis potiſſimum naſcitur, locis riguis : folio rotundo, in ambitu modice circumroſo, & ob id anguloſo, candicante, ſubhirſuto : nullo caule : neque flore : tantum aduentante vere cauliculi exeunt, ante quam folia erumpant, nudi, dodrantales, ſuſtinentes in cacumine florem luteum, in ambitu foliaceum, in medio lanugineum, qui paulo poſt vnà cum caule exareſcens in pappum ſoluitur : folia autem non niſi aduentante æſtate erumpunt, pereuntque frigoribus : radices ſunt ſarmentoſæ, & candidæ, lori modo flexiles, quæ areſactę vſum fomitis præbent ad ignem ex attritu ſilicis excipiendum. Dioſcorides gręce Bechion vocat, ideſt Tuſſilaginem : eius folia inquit ſunt Hederæ maiora, ſex, aut ſeptem ab radice, ſubalbida à terra, ſuperne virentia, in plures angulos exeuntia : fert vere caulem dodrantalem, & florem luteum, qui cum caule cito perit; vnde quidam putarunt, herbam ex iis eſſe, quæ caule & flore carent : radix tenuis, inutilis : naſcitur in amęnis & riguis. Plinius inquit tuſſim ſedat Bechion, quæ & Tuſſilago dicitur : duo eius genera : ſylueſtris, vbi naſcitur, ſubeſſe aquas credunt, & hoc habent ſignum Aquileges; folia ſunt maiuſcula, quam Hederæ, quinque, aut ſeptem, ſubalbida à terra, ſuperne pallida, ſine caule, ſine flore, ſine ſemine : radice tenui. Quidam ſubiungit eamdem eſſe Bechion & alio nomine Chamæleucem putant. de Chameleuce autem alibi inquit : Chamęleuce apud nos Farranum, ſiue Farſugium vocant : naſcitur ſecus fluuios: folio Populi, ſed ampliore : radix eius imponitur carbonibus Cupreſſi, atque is nidor ſuper infundibulum imbibitur in vetere tuſſi : Altera vero Tuſſilago inquit, à quibuſdam Saluia appellatur, ſimilis Verbaſco. innuit autem Sclaream, de qua diximus loco proprio. colligere autem licet eamdem eſſe Tuſſilaginem & Chamęleucem; tum quoniam hę voces apud Dioſcoridem eidem tribuuntur, tum facultates quoque, & vtendi modus idem, vt ſcilicet arida folia, vel radix carbonibus iniecta fumum tranſmittant per traiectorium in os, ſic enim ſanare tuſſes antiquas & orthopneam; abſceſſus rumpere in pectore : omnino contrariam facultatem virentibus foliis ineſſe; nam ob aqueam ſubſtantiam refrigerare; ideo admoueri ad inflãmationes, vt apud Dioſcoridem & Galenum traditur. Idcirco mirari licet, qua ratione hodie Medici Farfaram elecmate vtuntur, ad craſſa educenda ex pectore in coctis radicibus, quas Dioſcorides inutiles tradidit: ſed forte per Farfaram non hanc, ſed aliam intelligunt : nam Manlius commentator Luminaris eos repręhẽdit, qui pro Farfara, ſeu Vngula Caballina eam accipiunt,

quæ

quæ in vineis naſcitur: ſed cum conſulat accipiendam eſſe Nimpheę ſpeciem, luteo flore conſtantem, in errorem maiorem incidit: aſtringendo enim ea planta cohibet eductionem. Hermolaus per Vngulam Caballinam accepit eam, quam nos Petaſitem putamus, cuius profecto radici inſunt magnæ facultates, vt prædiximus: & valde conſentaneum rationi videtur, vt apud Plautum huiuſmodi folia intelligantur, cum inquit in Sabinis; diſſipabo te, vt folia Farfari: itemque in Penulo: proſternebam inquit eos, vt folia Farfari, quaſi ingentia quædam folia eſſent, in alto pediculo, ad proſternendum apta. hoc modo poſſumus apud Pliniũ Chameleucem ſiue Farfugium huic aſcribere, vt differat à Tuſſilagine: aut radices Cacaliæ pro Farfara aſſumi poſſunt; nam ad linctus laudantur à Dioſcoride. ſi vero hæc Vngula Caballina appellata eſt. dicemus apud Auicennam Nenufarum illud eſſe, cuius flos ſimilis Eupatorio ab eodem traditur: Nenufarum enim vnum Aquaticum; vnum terreſtre faciunt Arabum inteprętes, Vngulam Caballinam vocantes.

CAP. XXII.

CHAMAEMELVM, vulgò autem Chamomilla, herba in aruis frequens naſcitur: caule ſemicubitali, in ramos multos fiſſo: foliis ſciſſis, capillamenti modo, vt Feniculi: inſident ramulis capitula arida, ex ſquãmulis conſtantia, in quorum ambitu foliola candida circumuallant, frequentia, medio extuberante, veluti flocco, coloris lutei: qui flores ſunt ſemina tegentes, numeroſa: odoris ſuauis, ſed medicati: floret inclinante vere, diutius, in multam æſtatem. Dioſcorides Anthemidem vocat, quod nomen & aliis quibuſdam conuenit, vt inferius patebit: priuatim autem Leucanthemon appellari tradit à colore albo floris, & Chamęmilon ab odore Mali: deſcribit autem in hunc modum, duas alias ſub eadem deſcriptione complectens. genera eius inquit tria, flore tantum diſtantia; rami dodrantales, fruticoſi, alas multas habentes, & paruos, tenues, ac multos ramulos: capitula rotunda: flores intus aurei coloris, exterius circumdant in orbem candidi, aut lutei, aut purpurei, veluti Rutæ foliola: oritur gracili ſolo, & iuxta vias: colligitur vere. Theophraſtus Anthemon inquit: floret particulatim, incipiens non ab imo, vt in cæteris, ſed à ſummo: flos candidus circumdat, medium viridis tenet (ideſt pallidus) & ſemini color idem: decidit id, vti & ſpinoſorum, conceptaculo inani relicto: genera eius plura: quædam ab radice tantum foliata; Quædam in caule ſolum: ſed has Theodorus Nigellam vertit. Plinius ex Dioſcoride ferme ad verbum tranſcribit: addit eius florem inter coronamenta reponi: magnis laudibus celebrari ab Aſclepiade. de luteis & purpureis patebit inferius in Chriſanthemo, & Eranthemo.

CAP. XXIII.

COTA vulgò in Hetruria vocatur, alij Cotulam fętidam appellant, herba eſt paſſim in ruderibus naſcens, ſimillima Chamomillæ; craſſioribus tum foliis, tum floribus, & graui odore: huius flos initio concauus eſt, acetabuli modo, poſtea in rotunditatem extuberat craſſam, oculo ſimilem, vnde quidam Oculum Vaccæ appellant. Dioſcorides Buphthalmon, vt puto vocat, quaſi oculum Bouis; inquit enim: caules fert tenues, molleſque; folia Fęniculi; florem luteum, Anthemide maiorem, oculi ſimilitudine, vnde nomen traxit: circa oppida naſcitur, & in campeſtribus. Quamquam autem Dioſcorides luteum florem dixerit, nec meminerit alba folia, quę circumdant: ex Galeno tamen coniicere poſſumus alba eſſe circumdantia folia, non lutea: inquit enim Buphthalmos, ſic appellata eſt à floribus, qui figura quidem Bouum oculis videantur ſimiles, colore autem Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multo illis tum maiores, tum acriores, & quæ ſequuntur. Plinius inquit Buphthalmos ſimilis Bouum oculis; folio Fæniculi: circa oppida naſcens: fruticoſa caulibus, qui & manduntur decocti. Quædam in ſyluis naſcitur, altior, & rectior Cotula, ſine odore; in quo genere in Gallia traditur radice feruentis guſtus; ideo Pirethrum vocant.

CAP. XXIIII.

MATRICARIA vulgò dicitur, à quibuſdam Amareggiola, ſiue herba amara, in hortis ſponte naſcens: caulibus prope cubitalibus, rectis, ramoſis: folia fert laciniata, diuiſura fere Tanaceti, breuiora, viridioraque: cacuminibus flores inſident Chamęmeli: tota odore conſtat medicato, non tamen inſuaui; ſapore amaro, non tamen adeo, vt abdicetur à cibis; nam inter olera ex aceto parata recipitur: olfacta ex aceto reuocat mulieres, quæ ex vtero ſuffocantur. Dioſcorides Parthenion vocat, quod inter alia nomina Amaracum appellari tradit; vnde forte hodie Amarago à quibuſdam dicitur: Cautam quoque Hetruſcis dici: ſed hoc nomen in noſtram Cotam & Cotulam tranſiſſe videtur. Folia inquit ſunt Coriandri tenuia; flores candidi per margines, medio lutei odore ſubuiroſo; ſapore amaro. Plinius, quamuis hoc nomen Parthenij aliis quibuſdam tribuat, de hac tamen loquens inquit: naſcitur in hortorum ſæpibus: flore albo; odore Mali; ſapore amaro: ad inſidentium decoctum in duritia vuluarum & inflammationibus, & quæ ſequuntur. Alibi recenſet inter olera.

QVAE-

CAP. XXV.

QVAEDAM in aſperis naſcitur: multis cauliculis, rectis: radiculis ſumma tellure ſerpentibus, Graminis modo, à quibus frequentes exeunt cauliculi, dodrantales, ſimplices: frequentibus foliolis, anguſtis, in tenuem cuſpidem deſinentibus, ſimilitudine paruæ ſerræ, vtrinque denſe, ac profunde denticulatis; in cacumine tenues ramulos fert, quibus inſident flores Chamæmeli, tenuiores, odore exili. putatur à quibuſdam Ptarmica.

CAP. XXVI.

PRIMVLAVERIS flos pratenſis eſt, qui nondum exacta hyeme flores fert, ſolem ſpectantes, quos nectunt in coronas, quamquam ſine odore: Folia ab radice tantum fert ſubrotunda: modice oblonga, humi ſtrata, quæ recipiuntur inter olera: cauliculum nudum, in cuius cacumine flos inſidet ſimilis Chamæmelo numeroſioribus foliolis circumdantibus, ſuperne candidis, auerſa parte ſubrubentibus; diutius floret, alium atque alium ſubinde cauliculum ferens. Quidam Medici Conſolidam minorem vocant; quoniam vulneribus ſit vtilis, potiſſimum in fractura capitis admota: ſuccus etiam herbæ vtiliter à vulneratis bibitur: Quædam in hortis colitur hyeme tota florens, multiplici rubentium foliorum ordine. Has plantas apud Plinium Bellim & Bellium vocari plerique fatentur, optima ratione; inquit enim: Bellis in pratis naſcitur: flore albo, aliquatenus rubente; ad omnes ceruicis dolores, tumoreſque quacumque in parte illita cum Artemiſia: & alibi luteus inquit & Bellio paſtillicantibus quinquagenis quinis barbulis coronantur; pratenſes hi flores, ac ſine vſu, ideo & plerique ſine nominibus; quin & his ipſis alij alia nomina imponunt. Quo loco luteum dixit florem, ideſt internum; barbulas autem appellauit circumdantia foliola. Alibi puto hanc eamdem intellexiſſe ſub nomine Anthemi, cum inquit: primum Anthemum quoque calculos eiicit: paruis è radice foliis quinis; caulibus longis duobus; flore roſeo: radices tritæ per ſe ceu Lauer crudum. Aſſumpta hæc ſunt ex Theophraſto, qui Anthemon quoddam ſcripſit ab radice tãtum foliatum; ſed Theodorus inibi vertit Nigellam. Quid ſi hanc eamdem apud Dioſcoridem dicamus inter genera Anthemidis, quam Cranthemon vocat, quaſi florem veris; ad id enim alludit: & appellatio vulgaris apud nos: hanc dixit flore purpureo conſtare, efficaciſſimam ex omnibus generibus ad calculos, in totum maiorem: quæ nota, ſi de flore intelligatur, conuenit; maior enim eſt in totum,

non

non ſi de frutice, vt Plinius interpretatur; breuior enim hæc eſt. Quædam iuxta vias naſcitur, quam recentiores Bellim maiorem vocant; caules rectos fert, dodrante altiores, folioſos: folia ſunt Oleæ figura, ſerrata: flos in ſummo candidus, longe amplior Chamęmelo: æſtate floret, vtuntur quidam floribus cum axungia ad capitis vlcera maligna, quam tineam vocant. non dubito hanc apud Theophraſtum inter genera Anthemi cenſeri, quod foliaceum vocat. Theodorus Nigellam folioſam vertit. Alia ab eadem radice multos ædit cauliculos, dodrantales, veluti orbem deſcribentes circa radicem: folia frequentia, cauliculos veſtientia, ſimilia Belli pratenſis: flos quoque eidem ſimilis candidus, ſingulis cauliculis inſidens: ſapor toti plantæ valde acris: & odor feriens: prouenit locis aſperis in Ilua inſula. His adiungatur, quæ Bellis montana vocatur, in aſperis naſcens: foliis ab radice Bellis pratenſis, rotundioribus: cauliculo ſimplici, ſæpe nudo, aliquando paucis foliolis: in cacumine capitulum rotundum, cęrulei coloris: herba amaro guſtu prędita. huius generis in Ilua naſcitur quædam fruticoſa: ramulis lignoſis: foliis modice anguloſis, craſſis, fragilibus: capitulis iiſdem.

CAP. XXVII.

IAM albis floribus explicatis ad luteos accedamus, Chriſanthemum in ruderibus naſcitur, ſimilis Cotulæ tum foliis, tum caulibus, hirſutioribus tamen: flos ſecundum totum luteus eſt, ac ſine odore: quidam pro Buphthalmo accipiunt. Dioſcorides meminit bis Chriſanthemi: ſemel inter Anthemidis genera hanc, vt puto, intelligens; nā Anthemidi in totum ſimilis, excepto coloris flore. Iterum lib. 4. ſeorſum de Chriſanthemo agit, quam herbam mox ſubiungam.

CAP. XXVIII.

ALTERVM Chriſanthemum ex Sicilia aduectum eſt, fruticoſius: ramis multis in latera fuſis, mollibus, ac læuibus: foliis ſubcandidis, læuibus, craſſius diuiſis quam Cotula; flores fert extuberantes, oculi modo, grandiores Cotula, aureo colore ſplendentes. ſimilis apud nos oritur in aruis, gracili ſolo: paucioribus ramis: candidiore folio, in extremis tantum ſciſſo: flos non adeo extuberat. Dioſcorides de hoc agens inquit: herba eſt tenera, fruticoſa, ferens caules læues, folia multipliciter ſciſſa, flores luteos, multum ſplendentes, oculi modo in orbem coactos; vnde appellatio; nam & Buphthalmos appellata eſt: naſcitur prope oppida: eius caules inter olera comeduntur. Ad Chriſanthemum reduci videtur etiam apud nos quædam in aruis, folia ferens

ſuu-

ſubhirſuta, in ambitu ſerrata, vt Bellis maior: caulem quoque rectum; flores aureos, ſpecie Chryſanthemi.

CAP. XXIX.

CALENDVLA vulgò appellatur; quia ſingulis menſibus floret; in Hetruria Fiorrancio ob colorem aureum Mali Aurantij; colitur in hortis non ſolum pro olere; nam cruda venit in acetaria, ſed etiam pro corollis ob floris elegantiam: ſubhirſuta eſt herba, ac ramoſa, non excedens duos dodrantes: folia fert oblonga, duorum digitorum latitudine, ſine pediculo adnexa; florem fert ſummis ramulis, extenuibus, ac numeroſis foliolis conſtantem, colore aureo, ſplendido, media lanugine crocea, in capitulis Anthemidi ſimilibus, ſed amplioribus; odore non ingrato: ſemina inflexa, ſpecie vermiculorum, varia figura in eodemmet capitulo: cortex enim externus aliis eſt in latera dilatatus, aliis anguſtus & aſper. eius duo genera: ſylueſtris minor; flore magis pallido: hortenſis plenior: flore latiore, & magis ſplendido; ſapor dulcis vtrique, & ſuauis, cum quadam aſtrictione. recentiores Medici modicè calidam ſtatuunt & ſiccam: ſtomachum corroborare, excitare appetentiam ciborum: adſeruari etiam ex aceto & ſale flores conditos in hunc vſum: flores & folia exſiccata dari in vino cum ſpica ad mamillarum inflationes ob menſtruorum retentionem: ſuffitu ſecundas ciere: ſuccum foliorum auribus inſtitutum vermes necare: ad dolorem dentium puluis cum Bombice ad moueri præcipitur: cortices ideſt ſemina in puluerem redacta malignis puſtulis cum cærato imponuntur: ſunt qui vtantur in peſte tum intra tum extra aqua ex floribus per ſublimationem quæſita: celebratur ad omnia vitia oculorum tum calida, tum frigida, & ad claritatem viſus faciendam. Putatur apud Plinium Caltha appellari, quam inquit proximam eſſe Violæ Calathianę concolori amplitudine: vincit numero foliorum Marinam, Quinquefolia non excedentem: eadem odore ſuperatur; eſt enim grauis Caltha. reperitur & apud Vergilium Calthæ mentio inter flores coronarios luteolam Caltham dicentem. ſed hæc poſſunt etiam de Chryſanthemo intelligi; nam apud Dioſcoridem Chalcas vocatur, &, vt alij legunt, Caltha.

CAP. XXX.

ASTERACTICVS in gracili ſolo & inculto naſcitur; caule recto, lignoſo, dodrantali, aliquando cubitali, & altiore, paucis ramis, rectis: folia inſunt hirſuta, quaſi Oleę, latiora, ac mollia: cacuminibus capitula fert, foliolis circundata, acutis, in ſtellæ modum: florem

florem luteum, ſubconcauum circum radiantibus breuioribus, ac tenuioribus foliolis quam Chryſanthemi flores: capitula à latere ſubnaſcentia, ſubinde altius attolluntur, quod paucis peculiare eſt. Dioſcorides inquit: cauliculus lignoſus; florem purpureum, aut luteum ſuſtinens cacumine, velut Anthemis: capitulum in ambitu diuiſum, foliolis circundantibus, ſtellæ modo: quæ autem in caule folia ſunt oblonga & hirſuta exiſtunt. Additur in quibuſdam codicibus: huius ſtellas noctu conlucere; adeo vt qui naturam ſtirpis ignorant, viſum aliquod videre ſe putent: inueniri à paſtoribus pecudum. Plinius Aſter inquit, ab aliquibus Bubonium vocatur; quoniam inguinum præſentaneum remedium eſt: cauliculus foliis oblongis, duobus, aut tribus: in cacumine capitula, ſtellæ modo, radiata. In Alpibus quædam naſcitur: ſimplici caule, dodrantali: foliis duris, non lanuginoſis: in cacumine flos amplior, foliolis circumuallantibus, multo longioribus, modò luteis, modò cæruleis. Altera in ruderibus ramoſa, altior: capitulis ac floribus minoribus, luteis: vtręquè læui tum caule, tum foliis conſtant, & carent foliolis ſtellatim circa florem diſpoſitis.

CAP. XXXI.

PLVRES ſunt Aſteractico ſimiles; ſed earum capitula carent foliolis, ſtellatim poſitis, vt quę vulgò Incenſaria vocatur: hęc in montoſis naſcitur, arido, & inculto ſolo, præcipue iuxta Scoparum frutices: folia ſert ab radice, humi ſtrata, lanuginoſa, quaſi Borraginis, minora, odoris grauis: caulem in æſtate fert rectum, rotundum, cubitalem, paucis ramis, in quibus parua ſunt folia, ſine pediculo adnexa: capitula in cacuminibus flore luteo, vt Aſteracticus: radices ſubſunt Elleboro nigro ſimiles, odoratæ, quaſi Thuris; vnde nomen Incenſatiæ. Laudant ad diſſecandas deſtillationes pectoris, & Corizas & Paraliſim; ſunt, qui hanc pro Bacchari oſtendant; alij Libanotidem ſterilem eſſe apud Theophraſtum, cui non abhorret radicis odor, ſed de Libanotide alibi diligentius à nobis agitur. Plinius inter Conyzas quamdam ſcribit, cuius radix Thus redolet, ideo Libanotis vocatur: quæ profectò nota nec à Dioſcoride, nec à Theophraſto generibus Conyzę tribuitur: Marem Conyzam eam eſſe vult Plinius.

CAP. XXXII.

ALTERA in eiſdem locis naſcitur: tenuiore folio; radice alba, nequaquam odorata: eadem in plana deſcendit, potiſſimum iuxta ſcrobes, aggereſque pingui ſolo, & humecto: frequentio-

ribus

tribus ramis: foliiſque magis lanuginoſis, odore ingrato. Dioſcorides hanc inter Conyzas mediam vocat, tertio loco deſcriptam: caule craſſiore, ac molliore quam minor Conyza: foliis medię magnitudinis, inter minorem & maiorem, minime pinguem, multo grauioris odoris, & iniucundioris: minus efficacem, quæ prouenit locis humentibus. Plinius hanc videtur Cunilanigem appellaſſe, quæ inquit Conyza eſt: numeratur autem inter Cunilas tertio loco inquiẽs: tertium genus eſt eius, quę à Græcis Maſcula, à noſtris Cunilago vocatur, odoris fœdi; radicis lignoſæ; & folio aſpero; manipulo eius abiecto omnes etiam in tota domo blactas conuenire ad eum tradunt: priuatim aduerſus ſcorpiones ex poſca pollere, tribus foliis ex oleo peruncto homine fugari ſerpentes.

CAP. XXXIII.

DORONICVM apud nos in Alpibus naſcitur: foliis ab radice, longo pediculo inſidentibus, latis, quaſi Tuſſilaginis, rotundioribus, minoribus, hirſutis, & in ambitu læuiter ſerratis: caulem ſemicubitalem, rectum; in quo pauca folia, minora, quorum pediculis appendices quędam ſunt foliaceæ: in cacumine flos amplior Aſteractico: radiculas fert multas, oliuares, ac geniculatas, Graminis modo, ſobolem procreantes; ſapore dulci; odore quodam aromatico: vt multum referant illud Cyperi genus, quod vulgò Traſi vocant, quo adulterant Doronici radices; ſed diſtant; quoniam hæ in gracilitatem recuruam deſinunt, ſcorpionis caudę modo: ob quam ſimilitudinem iudicatum eſt eſſe Aconitum Pardalianche, facto experimento; nam referunt veneni vim interficientem radicibus ineſſe. Dioſcorides enim inquit de huiuſmodi Aconito: folia fert tria aut quatuor, Cyclamini, aut Cucumeris ſpecie, minora tamen, lęuiterque hirſuta: caulem palmi altitudine: radicem incuruam, ſcorpionum caudæ ſimilem, explendeſcentem, Alabaſtri modo. Theophraſtus Aconiti nomine aliam intelligit: hanc, quæ Pardalianches à Dioſcoride dicitur, ſimpliciter Theliphonum vocat, & Scorpionem ob radicis ſimilitudinem, ad motum Scorpionẽ occidere tradunt: & eum reuiuiſcere poſſe, ſi Elleboro candido illinatur: enecat idem & Boues & oues, & iumenta, & ad ſummam omnes quadrupedes eadem die, ſi genitalibus imponatur radix vel folium: proficit autem potum contra Scorpionum ictus: habet folium Cyclamini: radicem, vt dictum eſt, ſimilem Scorpioni: naſcitur Graminis modo, & geniculis conſtat: loca amat vmbroſa: hæc Theophraſtus. Plinius de eodem inquit: folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, non plura quatuor, ab radice lęuiter hirſuta: radicem modicam, Cammaro ſimilem marino; quare quidam Cammaron vocauere: radix incuruatur paulum, Scorpionũ

modo; quare & Scorpion aliqui appellauere, nec defuere, qui Myoctonon appellare mallent; quoniam procul & è longinquo mures odore necat. naſcitur in nudis caulibus, quas Aconas vocant, & ideo Aconitum aliqui dixere, nullo iuxta ne puluere quidem nutriente: Hæc Plinius. eius reperiuntur quędam differentię, pro craſſitie & longitudine radicum, & foliorum aſperitate, ac læuitate, pauciſque aliis. ad fertur & inter merces peregrinas ex Oriente radicula eadem, quam in antidotis expetunt. Apud Arabes tantum mẽtio fit Doronici: tradit enim Serapio radicem eſſe è Syria aduectam, intus albam, foris ſufflauam, pollicari fere craſſitudine, aliquantum duram, & ponderoſam: ei vim tribuit calfaciendi ſiccandique in tertio ordine; laudat ad flatus digerendos, & ictus venenatos tum potu, tum extrinſecus impoſitam: ad cordis quoque palpitationem, & ſincopem. Medici igitur Arabum authoritate freti, radiculam prædictam ad hos morbos iam permulta ſecula recipiũt, quod profectò mirandum eſſet, nempe delituiſſe tanto tempore vim deleteriã, quæ toto genere humanę naturę aduerſatur in Aconito. Actuarius inter Græcos recentiores in confectione quadam ad cordis palpitationem recipit Carnabadium, ideſt Doronicum, vt ipſe interpręṫatur: ex qua voce quidam putarunt apud Paulum Aeginetã eſſe Arnabonem inter odoramenta, Caſiæ, & Carpeſio ſimilem; vnde Poſſidonius, vbi Cinnamomum deerat, eo vtendum cenſebat. At hæc Doronico nequaquam conueniunt, præterquam quod & Serapio ſeorſum de Arnabone ſcribit, ex Paulo tranſcribens, appellat autem ſua lingua Zurumbet, quod aliud eſt à Zedoaria, quæ & ſimili voce appellatur. Sed quid ſit Arnabo adhuc incertum eſt. ſunt qui Doronicum Mamiras eſſe putent apud Paulum, de quo nos egimus in Cyperis. Quid ſi apud Plinium Helenium dicamus? de quo inquit: dictum eſt ab Helenę lachrymis, frequens in Helena inſula: radix candida intus, & dulcis: pota in vino hilaritatem traditur facere non minus, quam Nepentes illud pręd icatum ab Homero; triſtitiam enim omnem aboleri; cutem mulierum in facie, reliquoque corpore nutrire incorruptam: vtentibus dare gratiam, veneremque conciliari: eſt autem ſucci prædulcis: prodeſt & orthopnoicis, radix eius in aqua ieiunis pota; bibitur & contra ſerpentium ictus ex vino. Mures quoque contrita dicitur necare. eamdem videtur intellexiſſe Author libelli de Plantis, qui aſcribitur Ariſtoteli: Belenion, ideſt Velenium appellans, quod delibutorium in Perſide venenum erat, in Aegyptum & Paleſtinam tranſlatum ſine periculo mandi cępit. Quæ autem de hoc Helenio dicuntur, maxime conueniunt Doronico, ſi vera ſunt experimenta, quæ traduntur, quod Canes interficiat. Alibi tamen Plinius Helenium inter ſuffrutices coronarios recenſet, cùm inquit: Frutex humi ſe ſpargens: dodrantalibus ramis: folio ſimili Serpillo. aſſumpta hæc

ſunt

ſunt ex Theophraſto, qui Helenium inter ſuffrutices coronarios recenſuit, ſylueſtre, ſurculoſum, minutis foliis, totum odoratum, odore acri, lignoſum, in ſummo terræ adhæret radice multifida, & torrida. ſed hoc incompertum hactenus eſt. Aliud autem Helenium apud Dioſcoridem, de quo mox dicendum.

CAP. XXXIIII.

ENVLA apud nos in hortis tantum ſeritur radice, quæ craſſa, tuberoſa, inæqualiſque eſt, ſobolem multam procreans, ſapore acri, cum amaritudine quadam, odorata. Vere folia attollit, longitudine prope cubitali, figura anguſtioris Verbaſci, ſimiliter hirſuta, & candicantia. ęſtate aliquando caules fert ex medio foliorum, bicubitales; altioreſque: paucis ramis: in cacuminibus flores figura Aſteractici, ſed longe grandiores. Dioſcorides Helenium vocat, & Enulam Campanam: folia fert inquit Verbaſci anguſtioris, aſperiora, & oblonga: caulem non fert quibuſdam in locis: radicem intus candidam, extra ſubruffam, odoratam, grandem, ſubacrem, cuius partes agnatæ molles feruntur, vt Lilia, & Arum. naſcitur in montanis opacis, & ſitientibus locis. Marcellus alia quædam addit ex antiquo codice: ſcilicet ferre caulem craſſum, hirſutum, cubitalem, & aliquando altiorem, anguloſumque: flores luteos, & in his ſemen Verbaſco ſimile, tactu pruritum excitans. Plinius Inulam vocat, recenſens inter ea, quæ ſeruntur in hortis cibi gratia: breuior Siſere eſt, ſed toroſior, amariorque: Inula per ſe ſtomacho inimiciſſima, eadem dulcibus mixtis ſaluberrima: pluribus modis auſteritate victa gratiam inuenit: illuſtrata maxime filiæ Auguſtæ quotidiano cibo: ſuperuacaneum eius ſemen, quoniam oculis ex radice exciſis, vt Harundo ſeritur. Aliud præterea eſt Helenium Aegyptiũ apud Dioſcoridem ex ſententia Crateuæ, de quo nos alibi diximus.

CAP. XXXV.

HELENIVM Indicum appellare poſſumus plantam illam maximam, nuper viſam in noſtro orbe, quæ à quibuſdam flos Solis vocatur; quia non ſolum effigiem ſolarem præſefert, ſed & cum eo modò in Oriente, modò in Occaſum conuertitur, ſemper inclinatus ad terram, quaſi prę reuerentia capite nutans. Haſtam ſimplicem & rectam fert, altiſſimam, ſæpe vltra dena cubita, ad quam altitudinem ſex menſibus ab ortu attollitur; Vere enim ſeritur ſemine, in Autumno perfecta eſt: folia fert lata, ex longo pediculo pendentia, effigie Doronici, ſed multo ampliora, ſimiliter aſpera: in cacumine vnicum florem, am-

plitudine ingentis patinæ, foliis aureis, quaſi radiis ſolaribus coronatum, media planicie purpuraſcente: ſeminibus ſtipata, oblongis, cortice nigro, aut candido obductis, medulla dulci: caulis inciſus lachrymam fundit perlucidam, flauam, odoratam, ſubacrem: radicibus nititur ſumma tellure ſparſis: & pro caulis magnitudine breuibus: idcirco ventorum iniuriis expoſita, niſi firmo alligetur adminiculo. ſunt, qui caput in cibis aſſumant coctum. Quas facultates habeat à nemine hactenus traditum eſt. coniicere tamen licet vim calefaciendi ineſſe, cum tenui ſubſtantia: idcirco ad eadem pollere ad quæ Helenium: ſed lachrymam longe efficaciorem eſſe; Allata eſt hæc planta ex India Occidentali.

CAP. XXXVI.

CINERARIA vulgò dicitur ſuffrutex in marittimis aſperis, frequens, multis ab eadem radice ramis, cubitalibus, craſſis, colore cinereo: in quibus folia, diuiſura Abſinthij latiora, craſſiora, inferne candida, ſuperne viridia: capitula fert Anthemidis; floribus ex toto aureis, ſine odore. Dioſcorides inter Artemiſias primo loco deſcribit inquiens: in marittimis, vtplurimum naſcitur Abſinthij modo, fruticoſa; maioribus foliis, pinguioribuſque: ſubiungit poſtea de eodem genere: cum duo Artemiſiæ, quę Polyclonos, ideſt multicaulis cognominatur, genera ſint, primum hoc habitius eſt, latiora habens tum folia, tum virgas: de altero tenuiori dictum eſt à nobis ſuperius.

CAP. XXXVII.

HERBA Sancti Iacobi vulgò appellatur in agrorum marginibus, pingui ſolo, & humecto naſcens, ſubito altior: caule ſubrubente, ſtriato: foliis alioqui Cinerariæ, paucioribus ſciſſuris, nigrioribus; floribus iiſdem; tota æſtate floret, & autumno. Quaſdam habet differentias in foliis: huic enim folia figura Erucæ, laciniata ſunt; alteri ad Raphani folia accedunt magis, ſed minus hirſuta: ſapor omnibus amarus, & ſubaſtringens: laudant recentiores ad vulnera etiam interna, & fiſtulas.

CAP. XXXVIII.

HERBA quædam in marittimis naſcitur, præcipue arenoſis locis: multis ab eadem radice ramis, rectis, ac ſimplicibus, fermè cubitalibus: frequentibus foliis, anguſtis, & oblongis, pulpoſiſque:

ſiſque: quæ prope terram longiora ſunt, & in cacumine excauata; prope verticem autem breuiora redduntur, ac rotundiora, magiſque pulpoſa, effigie Semperuiui minimi, aut Lentis, ſapore ſalſo: flos cacumini inſidet Chryſanthemi modo luteus: ſemen in pappos euaneſcit. Altera in vliginoſis magis naſcitur marittimis, vbi ſalſa eſt aqua: dodrantali altitudine attollitur; rarioribus foliis, latioribuſque, minus pulpoſis, ſimiliter ſalſis: ramulos fert tenues; in cacuminibus flores inſident in medio lutei, in ambitu purpurei, colore Violę; ſemen ſimiliter in pappos euaneſcit. Dioſcorides vtramque Anthyllidem vocat; inquit enim: vna quidem Lenti ſimilis eſt foliis: caules fert dodrantis altitudine rectos, & folia mollia; radicem tenuem, paruam: naſcitur ſalſuginoſis locis, & apricis; guſtu ſalſo. Altera Chamępiti eſt ſimilis, tum foliis, tum caulibus, denſioribus tamen, breuioribus, & aſperioribus: florem autem fert purpureum, odore valde graui; radicem, vt Cicorij. Plinius inquit eſt herba Anthyllion, quam alij Anticellion vocãt duorum generum: foliis & ramis Lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ſabuloſis apricis naſcens, ſubſalſa guſtanti: altera Chamæpityos ſimilis, breuior & hirſutior, purpurei floris, odore grauis, in ſaxoſis naſcens. & alibi Anthyllion inquit eſt Lenti ſimillima, quæ in vino pota veſicas vitiis liberat, ſanguinem ſiſtit. Altera eſt Anthyllis Chamæpityos ſimilis; flore purpureo: odoris grauis, radice Intubi.

CAP. XXXIX.

QVAEDAM in montibus prouenit: multis ab eadem radice caulibus, rectis, foliolis, frequentibus, ceu Lini, aſperis, ac præduris: flores fert in cacuminibus, ſimiles Anthyllidi ſecundę, ſcilicet in medio luteos, in ambitu purpureos, qui & in pappos abeunt: hæc ad ſecundam Anthyllidem reduci poſſit, quam Plinius in ſaxoſis naſci tradit, Virgilius eamdem ſub nomine Amelli videtur deſcribere, cum inquit. Eſt flos in pratis, cui nomen Amello: Fecere agricolæ facilis quærentibus herba. Namque vno ingentem tollit de ceſpite ſyluam. Aureus ipſe ſed in foliis quæ plurima circum, funduntur Violæ, ſublucet purpura nigræ. Sæpe Deum nexis ornatæ Torquibus Aræ. Aſper in ore ſapor: tonſis in vallibus ipſum, paſtores & curua legunt prope flumina Melle. Aliam tamen inter Criſtas Amellum oſtendimus.

CAP. XL.

CONYZA maior in incultis naſcitur, arido ſolo, multis virgis, ſubruffis fruticans, craſſitudine digitali, rectis, bicubitalibus: frequentibus foliis, Olea grandioribus, in ambitu ſerratis, ſubhirſutis,

ſutis, tactu glutinoſis, graui odore: flores fert inter folia luteos, ex folio lis conſtantes, quibus decidentibus lanugo relinquitur, ſeminibus adhærens: viuit radice pluribus annis. Minor annua eſt æſtate tantum proueniens in aruis gracili ſolo, vt aliquando arua impleat, quo tempore nulla fere alia herba viſitur: vno caule aſſurgit, recto, ſemicubitali, paucis ramis, rectis: folia fert multo anguſtiora prædicta, nec ſerrata, at hirſutiora, odore grato: flores ſimiles fert inter folia paulo tenuiores, nec adeo ſplendidos, qui tandem in pappos euaneſcunt: vtræque florent autumno. Dioſcorides inquit Conyzæ duo genera habentur: quæ parua vocatur, odore præſtantior eſt: maior vero frutice altior, & foliis latioribus, graui odore: vtriuſque folia Oleæ ſimilia, hirſuta, pinguia: in maiore caulis binum cubitorum altitudine attollitur; in minore pedem æquat: flos luteus, non ſplendidus, ſubamarus, qui in pappum abit: radices inutiles. addit præterea Dioſcorides tertiam Conyzam mediæ magnitudinis, quã nos ſuperius explicauimus. Apud Theophraſtũ Theodorus Pollicariam vertit: inquit maſcula eſt & fæmina, fęmina tenuiori veſtitur folio, & compreſſo, & in totum minor: mas amplior, craſſiori caule, ramoſior, & folium amplius, pinguiuſque, & flore ſplendidior. ambo fructifera, in totum ſerotina, germine & flore: nam circa Arcturum & poſt incipiunt. mari grauior odor, fęmine acutior; ideo contra beſtiarum morſus commodior. Plinius Conyzæ inquit, in coronamentis duo genera mas & fæmina, & reliqua ferme, vt Theophraſtus: addit tamen folia fęminę mellis odorem habẽt: maſculę radix à quibuſdam Libanotis dicitur, folium intricatum. Iterum de eiſdem agit inter Cunilas, Cunilaginem vocans, vnam fædi odoris, folio aſpero: quam mediam Conyzam eſſe exiſtimo, vt ſuo loco oſtenſum eſt: ſubiungit poſtea de duabus reliquis inquiens: é contrario, quę mollis vocatur, piloſioribus foliis, ac ramis, & aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tactu eius cohærentibus: Altera Thuris, quam Libanotidem appellamus: medetur vtraque contra ſerpentes ex vino vel aceto: pulices etiam contritæ cum aqua ſparſæ necant. ſed neſcio, qua ratione Plinius aculeatam dixerit eam, quæ mollis vocatur: & quod de maris radice ait Libanotidem vocari; quia Thuris odorem habeat, videtur noſtram Incenſariam intelligere: neutra enim Conyza ex ſupradictis eum odorem habet, nec à Dioſcoride; nec à Theophraſto id tribuitur. Medici recentiores Pulicariam vocant, afferentes maiorem & minorem; vtraque enim recipitur in vnguento Aragon vocato: dictæ autem ſunt Pulicariæ; quia Pulices necant. alia quoque Pulicaria à recentioribus vocatur, quæ Pſyllium dicitur apud antiquos, de qua alibi dictum eſt: Alia quoque Conyza habetur apud Hippocratem, fędiſſimi odoris, de qua egimus in Ambroſia.

VIR-

CAP. XLI.

VIRGA aurea vulgò vocatur ſuffrutex,in ſyluis naſcens, virgis cubitalibus, ſubrubentibus, foliis ferme Laurinis, læuibus, ſerratis : quæ proxima cacuminibus ſunt, minora redduntur, Oleæ magnitudine : flores inter folia frequentes, quaſi in ſpica, aureos, Conyzæ maiori ſimiles, qui ſimiliter abeunt in pappos. Alterum genus in alpeſtribus naſcitur : ſingulari caule : floribus in vmbella diſpoſitis : cætera eadem ſunt. Arnaldus Villanouenſis hanc prædicat ad calculum frangendum, & vrinam impellendam,& ad vlcera Tibiarum ſananda : Quidam & ad vulnera interna exhibent,ac fiſtulas: colluunt & oris vlcera,& columellam decocto herbæ.

CAP. XLII.

SIMILLIMA Virgæ Aureę tum ſpecie tum facultate eſt,ſed magnitudine diſtans,quam nos herbam Doriam Vocamus; attulit enim eam cum claſſe ex Aphrica Clariſſimus in bello nauali Dux Andreas Doria Genuenſis,tamquam efficacem ad vulnera tum interna,tum externa : fruticat hæc multis ab eodem ceſpite caulibus, altitudine ternum & quaternum cubitorum,ſimplicibus; foliis frequentibus,dodrantali longitudine,læuiter circumſerratis, carnoſis : vmbellę cacuminibus inſident latæ, in quibus flores aurei, qui ſimiliter in pappos tranſeunt : radices in obliquum fert breues,à quibus multæ iunceæ deſcendunt,odore non inſuaui. Has plantas inter Panacis genera ob virium præſtãtiam apud antiquos cenſeo numeratas: nam herbæ Doriæ perbelle quadrat panax Chironium apud Theophraſtum, Chironia enim inquit, folium habet ſimile Lapatho; florem aureum; radicem longam; amat loca pinguia: vtuntur ea aduerſus Viperas, & Phalangia,& tineas veſtium, & cætera reptilia, data ex Vino & vncta oleo : Viperæ autem morſui aſpergitur ex acido vino,& potanti datur : valere aiunt & ad vlcera ex vino & oleo, & ad naſcętia ex melle. cum autem in fine inquit : ſunt autem & alię quædam Panaces; vna folio tenui; altera non tenui; ſed vires hiſce ambabus eędem ad mulierum profluuia & vlcera tam vętera quam putria & paſcentia : conſentaneum eſt in his contineri Virgam Auream, quæ ſcilicet folio non tenui conſtat : nam quę folio tenui conſtat Chironia videtur appellata apud Dioſcoridem,folio ſcilicet Amaraci. Plinius de Chironio partim Dioſcoridem, partim Theophraſtum ſequitur : cũ enim inquit cõſtare folio Lapathi,maiori, hirſutiori; flore aureo : Theophraſtum ſequitur. cum vero inquit: radix parua, Dioſcoridem : cum

prę-

præterea addit inter genera Panacis Centaurium ab eodem Chirone inuentum, & Pharnaceon à Pharnace Rege, longioribus quam cætera foliis, & ſerratis: radice odorata, quæ ſicca vino dat gratiam: duo genera, vnum leuioris folij, alterum tenuioris: his verbis indicat herbam quidem Doriam longiſſimis foliis; Virgam autem Auream eam, quæ leuiori folio, cōſtat: alibi quoque cum ait, Cunilaginem appellari ipſam Panacem, indicat has intelligi: congeneres enim ſunt alteræ Cunilagini, ideſt Conyzæ.

CAP. XLIII.

FLOS Indię vulgò appellatur inter autumnales flores: colitur in fictilibus ob floris venuſtatem, planta attollitur ad altitudinem bicubitalem, amplioremque, ramoſa, foliis raris, in longo pediculo coniugatim diſpoſitis, oblongis, & circumcorroſis: in cacuminibus cauliculi nudi attolluntur, quibus inſidet flos, Roſę inſtar foliatus, colore croceo, amplus. Alter minor, ramoſior, ramis in latera tendentibus, flore paruæ roſæ, colore valde ſaturato, inter croceum & puniceum, media lanugine crocea: vtrique vaſculum oblōgum, ſtriatum, læue, quod in hoc genere peculiare eſt: cæteris enim ſquamoſum id eſt. ſemina continentur nigra, in tenuem longitudinem producta, breui lanugine cacuminibus adnexa: odor totius plantæ grauis, pręcipue floris: prouenit ſemine. Has duas plantas apud antiquos indicatas cenſeo, illam Othonnam, alteram Argemonem vocantes. De Othonna Dioſcorides, poſtquam diuerſas ſentētias tradidiſſet, aliis quidem putantibus eſſe maioris Chelidonij ſuccū; aliis Glaucij; aliis florem Papaueris corniculati, Aliis Miſcellam triplicis ſucci, ſcilicet ex Anagallide cærulea, ex Hyoſcyamo & Papauere: tandē ex aliorum ſentētia ſuccum eſſe ait, herbę cuiuſdam Troglodyticæ, quę Othonna dicitur: naſci etiā in Arabia, quę ſecundū Aegyptum eſt, ſimilem Erucæ, perforatis crebro foliis, tamquam ſi à tineis eſſent eroſa, ſcabris, minime copioſis: flore croceo, latifolio: quare à quibuſdam inter ſpecies Anemonæ collocata eſt: ſuccus eius oculorū medicamentis excipitur, natura vbi purgare oportet, mordente, diſcutienteque, quicquid claritati eorum officiat, & quę ſequuntur. Plinius Othonne inquit: in Syria naſcitur ſimilis Erucę, & cętera, vt Dioſcorides. Hanc aſcribo ei, quę florem amplum fert. De Argemone autem inquit Dioſcorides: ſimilis eſt ſylueſtri Papaueri; foliis Anemonæ diuiſis: florem fert puniceum: caput autem Papaueris, qui Rhęas cognominatur, ſed oblongius, & in ſuperioribus partibus latius: radicem rotundam: ſuccum reddit croceum, acrem: expurgat Argemas, & nubeculas, inflammationes curat foliis illitis. Scribit & in mentione Anemones,

nes, aliquos hanc non diſtinguere ab Anemone ſylueſtri, ob coloris ſimilitudinem: at color puniceus inquit in Argemone minus profundus eſt: hęc quoque tardius floret, ſuccumque reddit croceum, acrimonia inſigni. Plinius Argemoniam vocat, folia habet inquit Anemonę æqualia, diuiſa Apij modo: caput in cauliculo Papaueris ſylueſtris, item radicem: ſuccum Croci colore, acrem, & acutum. cum autem ſubiungit naſcitur & in aruis apud nos: noſtri tria genera eius faciunt, & id demũ probant, cuius radix Thus redolet: in his verbis ſignificat alteram prędictam peregrinam eſſe: quæ autem naſcitur in aruis apud nos, huc uſq; idem fere nomen retinet, ſcilicet quæ Agrimonia vocatur, accepta à multis pro Eupatorio: quæ autem Thus redolet, Gariophylata hodie vocatur. omnibus illud commune, quod folium longo pediculo conſtat, in quo coniugatim folia ſunt diſpoſita, rara quidem, ac tenuia in flore Indiæ; denſiora & inęqualia in Agrimonia & Gariophylata, quodamodo diuiſura, Apij ſeu potius Ranunculi in Gariophylata. Quæ autem deſcribitur à Dioſcoride, ſatis conuenit flori Indiæ minori; flos enim quamuis inferne croceus, ſuperne tamen ad puniceum accedit elegantiſſimum: calyx eſt oblongus, & latior in poſtremo: folia vero Anemonæ diuiſa ſignificant foliola, quæ ſunt foliorum partes, non totius folij formam, quę potius Erucæ eſt: at radix rotunda, vt Dioſcorides ſcribit, Anemonæ potius conuenit; nam Plinius Papaueris radicem tribuit: Fibroſa enim eſt: ſuccus vero croceus extrahitur, præſertim ex flore, qui & valde acris eſt. Vt autem plantę congeneres ſunt Othonna & Argemone, ſic & vires ferme eædem, vt patet.

Finis Libri Duodecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER TERTIVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

IAM proſequamur Cicoracea, quæ propter aqueam humiditatem, frigido conſtant temperamento: plurima autem ſucco lacteo conſtant, qui adultis magis ineſt, quo tempore & amariora redduntur, & minus eſui apta, cum cauleſcunt. Flos omnium numeroſis foliolis conſtat, luteis, aut cæruleis; ſemina autem magna ex parte papposa ſunt.

CAP. II.

ENDIVIA vulgò appellatur olus: foliis ab radice latis, veluti Lactucæ in ambitu fimbriatis, ſapore dulci, aqueo: ſed ſi hyeme obruantur fimo, cādorem ſimul & teneritudinē adipiſcuntur, & guſtui fiunt gratiora: caules vere fert bicubitales, ramoſos, in quibus folia breuiora, dura, & ſubamara: flores in alis fert cęruleos: ſemina gerit alba, ſquamoſis folliculis incluſa, qui nequaquam dehiſcunt, etiam ſi inareſcant: ſeritur in hortis. Cicorium Romanum cognominatur alia ſimilis prædictę, ſed longiore folio, anguſtiore, ac nigriore, demetitur in cibos aduentante æſtate, ori gratiſſima ob dulcedinem, exigua quadam amaritudine temperatam, teneri etiā eiuſdem aſparagi incocti veniunt in cibos ex oleo & aceto: huius caulis aſſurgit æſtate breuior Endiuia, ac floribus iiſdem: ſeminibus nigris: ſeritur hæc quoque in hortis. Cicorium ſimpliciter vocatur, quod ſponte naſcitur in incultis, in pratis & ſecus vias: foliis ſtratis circa radicem, longis, & anguſtis, corroſis circa latera; anguloſiſque: ſapore euidenter amaro, non tamen ingrato: toto anno venit in cibos, antequam cauleſcat, non enim cauleſcit primo anno, vt prædictę, ſed ſecundo: caulis aduentante æſtate exit ramis in latera fuſis, cubitalibus, fere ſine folio: floret particulatim tota æſtate: flos cęruleus adhæret in alis: viuit radice caule arefacto. Huius differentię

rentię aliquę notantur, magnitudine & paruitate folij, aſperitate, ac lenitate: Quædam enim folio conſtat valde anguſto; quædam longiore, latioreque: & in vtroque genere quædam ſubhirſuto conſtat; quędam lævi: prædulcior eſt, quæ lævi conſtat, & latiore: omnes radice nituntur ſingulari, in altum dimiſſa, quæ & venit in cibos cocta. Dioſcorides omnes prędictas communi nomine Seridis intelligit, diſtinguens in ſylueſtrem & domeſticam: ſylueſtris inquit priuatim Pieris, ideſt amara, & Cicorium appellatur; eius quædam latiore conſtat folio, ſtomacho etiam gratior, quam domeſtica, ex quibus verbis ſignificat duo genera Cicorij noſtri, ſcilicet anguſtius & latius. Subiungit poſtea: huius quoque ideſt domeſticæ duplex genus: quędam enim eſt Lactucæ ſimilior, latifolia: quædam tenuifolia, & amareſcens: Quibus verbis manifeſte oſtendit noſtram Endiuiam, & Cicorium Romanum, ambas ſatiuas: omnes inquit aſtringunt, refrigerant, & ſtomacho gratæ ſunt: ſiſtunt & aluum coctæ cum aceto aſſumptæ, & maximę ſylueſtres, quæ ſtomacho vtiliores ſunt: nam aſſumptæ ventriculo imbecilli, & æſtuanti opem ferunt: & quę ſequuntur. Galenus extollit etiam ad Hepatis intemperiem calidam, non nocere etiam frigidis: nam robur addere ob aſtrictionem, anguſtos in eo meatus ab infarctu liberare ob amaritudinem: ſatiuum genus magis refrigerare, quia humidius: genus ſylueſtre ſiccius eſſe. Plinius Intubum vocat: vbi igitur inquit: Intubi hyemis impatientiores ſunt, quam Lactucę, vireſque præferentes, ſed caule non minus grati: ſeruntur verno plantæ eorum, vltimo vere transferuntur: intelligit ſatiuos, de quibus alibi inquit Serim vocari id quod ſatiuum eſt, quod eſt maius & venoſius: Seris & ipſa Lactucæ ſimillima duum generum eſt: ſylueſtris melior, nigra iſta & æſtiua: deterior hyberna & candidior: quibus verbis ſignificat Cicorium Romanum & Endiuiam à nobis vocatam, licet ſylueſtre dixerit id, quod in ſatiuo genere accedit magis ad ſylueſtre. vbi, autem ſcribit: eſt & erraticum Intubum, quod in AEgypto Cicorium vocant, & alibi: Erraticum apud nos quidam Ambugiam appellauere, in AEgypto Cicorium vocant, quod ſylueſtre ſit, refrigerat in cibo ſumptum, & illitum collectiones, ſuccuſque decocti ventrem ſoluit: Iecinori, & renibus, & ſtomacho prodeſt; & alia multa præſtat, ideo propter ſingularem ſalubritatem aliqui Chreſton appellant, alij Pancration: & ſylueſtre genus alij Hedypnoida vocant, latioris folij, ſtomachum diſſolutum aſtringit cocta, crudaque ſiſtit aluum, & quæ ſequuntur: ſignificat duo genera ſylueſtrium à Dioſcoride tradita, quæ à nobis ſimpliciter Cicorium vocantur. Theophraſtus Cicoream & Cicorium vocat; vnde genus Cicoraceum: Cicoracea omnia inquit folio annuo, & ab radice foliata conſiſtunt: germinant poſt Vergilias excepta Fraude; ineunte vere tam caulem, quam florem emittunt: ſed caulibus & radicibus

magnas differentias ſortiuntur: quippe cum cæterorum caules ſimpliciores, minoreſque aſſurgunt, Cicoreę magnus, multiſque ramulis brachiatus, lentus item, & diuidi contumax eſt, qua de cauſa pro vinculo vtuntur eo; radice quoque germen laterale mittere poteſt, & alioquin radice prolixum eſt, ideoque emori cōtumax; decerptis enim quæ ad vſum cibarium capi ſolēt, reliquum generationis rurſus capeſſit principium: euenit autem vt pars alia eius atque alia floreat, idque aſſidue fiat vſque ad autumnum, quamquam durus caulis eſſe videatur: fert & ſiliquam, in qua ſemen circa poſtremas caulium partes: vtrinque foliata exiſtit. Hæc profecto noſtris Cicoriis conueniunt: cum poſtea ſubiungit Hypochoeris Theodorus Porcelliam vertit, lęuior & aſpectu mitior, & dulcior eſt: ſignificat genus ſatiuum, ideſt Endiuiam. Fraus autem, quæ græce Apate dicitur, fuerit Cicorium Romanum; ſola enim hæc germinat ineunte æſtate, non poſt Vergilias. Quod autem Theophraſtus aliquando numerauit Apatem inter eas, quæ ab radice tantum foliatę ſunt, non Apate legendum eſt, ſed Aphace; nam Plinius caulem foliatum tribuit Apatæ. Arabum interprętes ſatiuam Scariolam vertunt, ſylueſtrem autem Taraxacon: ſed per Taraxacon nullam ex his videntur accipere, ſed genus aliud quoddam ſylueſtrius, vt mox patebit.

CAP. III.

APHACA, cui innumera vulgò traduntur nomina, quæ lubens prætereo, paſſim iuxta ſemitas, & circa oppida naſcitur: foliis Cicorij, latioribus, mollioribuſque, ac frequentioribus ſciſſuris: florem fert luteum, nudo & ſimplici cauliculo inſidentem, qui cito in papposum caput tranſit calyce reſupinato: eo exareſcente alter cauliculus ſubnaſcitur, totoque anno floret: madet lacte: guſtu non admodum amara, ſed tamen inſuauis, idcirco reiicitur à cibis: reperitur in hoc genere anguſtioris folij. Theophraſtus inter Cicoracea Aphacam vocat inguſtabilem, & amaram, quę feſtinanter floret; ſed flos celeriter ſeneſcit, atque lanugine pappo dicta marceſcit: tum alius iterum prouenit, atque iterum alius, idque tota hyeme, vereque toto vſque ad æſtatem factitatur: flos Melini ſpeciem gerit. Alia tamen eſt Aphaca inter legumina, vt ſuo loco patet. Plinius Aphacem vocat, Aequinoctio inquit naſcens Aphace, ſubinde alio marceſcente flore emittit alium, totaque hyeme, totoque vere vſque in ęſtatem. Recentiores medici hanc Taraxacon vocant Auicenna & Serapione ſic appellantibus Intubi ſpeciem ſylueſtrem: Videtur autem hęc fuiſſe Arabum ſententia, vt apud Dioſcoridem intelligerētur per duo ſatiua Endiuia & Cicorium: alterum enim lato folio conſtat; alterum anguſto; ſylueſtre autem vnum tantum tradi,

quod

quod latiori folio conſtet, quam ſatiuum: in hanc enim ſententiam Serapio accepit verba Dioſcoridis; ideoque ſylueſtre Taraxacon ab illis vocatum, iure huic plantæ aſcribetur: patet quoque ex Auicenna, qui eius lac cõmendat ad albugines abſtergendas: nam conſpicuum in hac planta eſt lac, in Cicorio autem non adeo: laudat præterea huius ſuccum ad hydropen; nam multum conferre aperiendo Hepatis obſtructionem.

CAP. IIII.

CONDRILLA in aſperis ſaxoſis naſcitur, Lactucę ſylueſtri maxime ſimilis: caulibus cubitalibus, in quibus folia lęuia, ac diuiſa in partes anguſtiſſimas multo lacte madida: flores fert in cacuminibus ramulorum, cæruleos, qui color in nullo alio genere ſylueſtrium adhuc viſus eſt. Apud Dioſcoridem Condrilla eſt primo loco deſcripta; inquit enim hoc quoque Cicoriam appellant & Serida, folia quidem, & caulem, & flores Cicorio ſimilia habẽs, vnde ipſum quidam Intubi ſylueſtris ſpeciem dixerunt, ſed in totum tenuius: circa ramulos autem ipſius reperitur gummi, ſimile Maſtichæ, magnitudine Fabæ. Theophraſtus Chandras inquit, Theodorus Chandraliam vertit, omnino inguſtabilis eſt, & in radice ſuccum lacteum, acrem, eumdemque copioſum habet. A quo Plinius accepit inquiens: Condrylla amara eſt, & acri in radice ſucco. Galenus ſimilem tradit Lactucę ſylueſtri magis amaram, ſucco lento, albo, vt Titimalorum ſuccus, non adeo acri: vtimur eo interdum ad pilos palpebrarum reglutinandos.

CAP. V.

CONDRILLA ſecunda in collibus naſcitur: foliis circa radicem ſtratis, hirſutis, quæ licet à lateribus veluti corroſa ſint, non tamen anguloſa redduntur, ſed ſubrotundis ſectionibus ſinuata: caulem fert nudum, ac ramoſum, ferme cubitalem, rectum: flores fert luteos in cacumine: radices tres, aut quatuor breui rotunditate faſtigiatas, ſubflauas: aliquando vnica eſt in profundum acta, vel bifurcata. Dioſcorides inquit: eſt aliud genus Condrillæ, folia ferens circumroſa, oblonga, in terram ſtrata: caulem ſucco plenum: radicem tenuem, mucronatam, læuem, rotundam, ſubflauam, ſuccoſam: naſcitur in terroſis, cultiſque locis. Plinius Condryllon, ſiue Condrylle inquit: folia habet Intubi, circumroſis ſimilia; caulem minus pedali, ſucco madentem, amaro: radice Fabæ ſimili, aliquando numeroſa: ſed quæ ſequuntur: habet proximam terræ Maſtichem tuberculo Fabæ, quę appoſita fæminarum menſes trahere dicitur, & reliqua, non huic, ſed primæ Condryllę tribuuntur à Dioſcoride.

AD

CAP. VI.

AD Condrillas reduci poteſt quędam in collibus & vineis,& aliquando in ædificiis vetuſtis frequens: radice valde ſuccoſa, & acri: foliis ab radice Cicorij tenuioris,hirſutis: caule recto, cubitali, prope radicem aſpero, ſuperne læui: ramulos fert rectos; in quibus foliola tenuia, non inciſa, quaſi Poligoni: floſculos pallidos non in ſummo, ſed à lateribus, qui euaneſcunt in pappos: in huius ramis aliquando viſuntur tuberculi nigri, ex concreto lacte geniti.

CAP. VII.

ALIA quędam in ruderibus naſcitur, amariſſima: caule in multos ramulos aſſidue fiſſo: foliis tum ab radice, tum in ramulis parui Cicorij, breuioribus, ac frequentioribus ſciſſuris: floſculos exiguos in alis fert pallidos: & ſemina duriſſimis veluti verrucis incluſa, fabæ magnitudinem æquantibus. Hanc quoque ad Condrillas referri poſſe reor.

CAP. VIII.

AMARAGO in montibus naſcitur, ſimilis Aphacę, valde amara: foliis ab radice ſcabrioribus: vnico caule, ſimplici, cui in medio terna ſunt foliola, non ſciſſa, ſubrotunda: in cacumine autem flos ineſt grandis, pallidus, qui tandem abit in pappum. Altera in montibus quoque foliis ab radice ſimilibus, ſed caules multos fert, ſimplices, & nudos, cubitales; in cacumine florem luteum, ſimilem Aphacæ fert: oritur in ſyluis. Hæ videntur apud Theophraſtum Pieris appellari ab amaritudine: Theodorus Amaraginem vertit: de hac inquit: ſimili modo, vt Aphaca, Amarago ſe habet: nam & ipſa vere floret, & ferme per totam hyemem; & æſtate deſinit: guſtu autem amara eſt; vnde nomen aſſumpſit. Plinius inquit Amara & Aphace, & quæ Pieris cognominatur, & ipſa toto anno florens: nomen ei amaritudo impoſuit: & alibi inquit: Pieris ab inſigni amaritudine cognominatur: rotundo folio; tollit eximie verrucas. Dioſcorides tamen nomen Pieris aſſignat Condrillis.

CAP. IX.

QVAEDAM in hortis incultis ſponte naſcitur, & in agrorum limitibus, pingui ſolo: lato folio, vt Endiuiæ, magis laciniato in ambitu: caule vltra cubitalem altitudinem, ramoſo, ac folioſo; flore luteo in alis foliorum: dici poſſet hæc Endiuia ſyluestris. Fit autem mentio ſyluestris Endiuiæ apud Nicolaum Florentinum, qui eam recipit in Syruppo de Cicorea cum Rhabarbaro.

CAP. X.

RAGADIOLVS vulgò, Ragaggiolo in Hetruria vocatur, qui aſſumitur in cibis crudus, vt Cicorium: folijs conſtat tenuioris Cicorij, ſine lacte, & ſine amaritudine: floſculos fert luteos in alis foliorum, & ſemina longa, & adunca, repræſentantia auium pedes: ipſa herba dodrantalis, humi procumbens, ramoſa: floris foliola ex medio ſemine videntur erumpere; cum tamen ex ſummo oriantur; nam reliqua pars vagina potius eſt ſeminis: altera huic ſimilis eſt, cuius ſemina ſtellam repræſentant.

CAP. XI.

SONCHVS, quæ vulgò Cicerbita vocatur, & alicubi Creſpinulus in vineis frequens, & in aruis, locis cultis: foliis ab radice latioribus, ac breuioribus Cicorio, magis anguloſis, ac fere pungentibus, poſtrema parte latiore: ſępe color ineſt ſubrubens: caulis attollitur cubitalis, & altior, concauus, aliquando arborea ſpecie, craſſus; in quo folia magis horrida, & ſucco lacteo turgentia: capitula fert ſummis caulibus multa, florem luteum ſuſtinentia, qui in pappos ſoluitur: folia tenella, quę ab radice ſunt, aſſumuntur in cibis cruda, ſapore dulce. Alia in ruderibus naſcitur: latiore folio, ac minus ſciſſo, aſperiore, & pungente: craſſiore caule, magiſque folioſo, ſyluestrior ſupradicta; ideo non aſſumitur in cibos. Dioſcorides inquit Sonchi duo genera: vnum ſylueſtrius, magis aculeatum; alterum mollius, eſculentum; caulis anguloſus, aliquando ſubrubens: folia habet per interualla in ambitu diuiſa; eorum facultas refrigerandi, modice ſubaſtringens; vnde conferunt ſtomacho ęſtuanti, & inflammationibus, & quę ſequuntur: in fine autem addit alter Sonchus, qui, & mollis eſt, arborea ſpecie cōſtat, & lato folio: folia autem caulem cingunt: & huic quoque eadem pręſtat. in quibus verbis poſtremis oſtenditur eſculenti Sonchi, ſeu mollis duo eſſe genera

nera, magnitudine diſtincta: quidam enim arboreus eſt: huiuſmodi vſus eſt aliquando baculi craſſitudine tricubitalis, cum frequentius minimi digiti craſſitudinem non ęquet. Theophraſtus Sonchum numerat inter ſpinoſa foliata, in cuius caulibus cum ramulorum prouentu vnà floſculus quoque quidam emergit: peculiaris inter Acanacea; quia conceptus non ſpinoſus. Plinius Sonchos inquit eſtur: albus, & niger eſt; Lactucæ ſimiles ambo, niſi ſpinoſi eſſent: caule cubitali, anguloſo, intus cauo, ſed qui fractus copioſo lacte manet: albus, qui è lacte nitor vtilis Orthopnoicis, Lactucarum modo: Eraſiſtratus calculos eo pelli per vrinam monſtrat, & oris graueolentiam conmanducato corrigi, ſuccus trium cyatorum menſura in vino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ: datur & in ſorbitione: ipſe caulis decoctus facit lactis abundantiam, nutricibus, coloremque meliorem infantium: vtiliſſimus iis, quę lac ſibi coire ſentiant: & alias multas vtilitates præſtat: hæc omnia ex albo: Cleempotus nigro prohibet veſci, vt morbos faciente, de albo conſentiens. puto autem nigrum intelligi ſylueſtre genus. Quędam in collibus vmbroſis & ſyluis naſcitur: criſpiore folio, ſed molliſſimo, minime pungente, colore virentiore. Quædam in montibus caule bicubitali, craſſo, concauo: foliis maioribus, diuiſura Sonchi aſperioribus. hæc ad ſylueſtre genus reduci poſſunt.

CAP. XII.

HIERACIVM magnum in ædificiis potiſſimum naſcitur: caule cubitali, hirſuto; in quo pauca folia Soncho ſimilia, ſed ſubhirſuta, ac virentia: ſummi ramuli capitula ſuſtinent ſtantia, oblonga, flore luteo, qui euolat in pappos. Dioſcorides inquit: caulem emittit aſperum, ſubruffum, ſpinoſum, aliquantiſper cauum: folia ex interuallis rariuſcule diuiſa per ambitum ad Sonchi ſimilitudinem: flores luteos in capitulis, oblongis: huic vires eaſdem tribuit, quas Sõcho:

CAP. XIII.

QVAEDAM in ruderibus naſcitur: folio nigricante, in latitudinem magis, quam longitudinem extenſo, prope pediculum diuiſo: caule cubitali, in cacumine bracchiato: cacuminibus inſident floſculi Lactucæ: tota multo lacte madet. Hanc Plinius inter Lactucas ſylueſtres Hieraciam vocat: habet inquit rotunda folia, & breuia: ſic vocant; quam accipitres ſcalpendo eam ſuccoque oculos tingendo obſcuritatem, cum ſenſere, diſcutiant.

QVI

CAP. XIIII.

QVI vulgò in Hetruria Terracrepolus vocatur, olus eſt ſylueſtre: foliis paruis, Erucę anguſtifolię ſimilibus, mollibus, ſubcandidis, aliquando ſubrubentibus: cauliculos fert dodrantales, paucis ramis rectis paucíſq; foliis: in cacumine flos Hieracio magno ſimilis, qui euolat in pappos: herba expetitur in cibis cruda ex oleo & aceto; nã dulcis eſt, & ſubaſtringẽs, fragiliſque: oritur in collibus ſaxoſis, & in ędificiis: floret tota æſtate: hyeme nequaquam perit, nã regerminat à latere. Dioſcorides Hieracium paruum appellat: inquit enim folia hoc quoq; habet, ex interuallis diuiſa in ambitu: cauliculos autem fert molles, & virentes: in quibus flores lutei circulum deſcribentes: iiſdem viribus pollet cum altero Hieracio. Apud Plinium & Theophraſtum Crepis vocatur: numeratur enim cum Cicoraceis: caule foliato eſt Crepis & Apate; vnde hucuſq; nomine fere ſimili ſeruato, Terracrepolus vocatur.

CAP. XV.

QVAEDAM in aſperis, vbi lapillorum eſt maceries, exit folio oblongo, & anguſto, læui, & candido, vt Terracrepolus; at non ſciſſo, tantum anguloſo: cauliculi exeunt nudi, palmum alti: florem ſuſtinentes minorem: radiculæ huius, fili inſtar, in longitudinem productæ, quibus per interualla veluti nuclei, Fabæ magnitudine, candidi adnectuntur, teneri: guſtu prædulci. Matthęus Syluaticus Scrofulariam vocat, & Caſtrangulam: herba inquit eſt, folia habens tenuia, & flexibilia, quæ cum flectuntur, vt frangatur, ſtrident: radices ſunt ei tenues, quibus adhærent radices rotundæ, ſicut Auellanę mundatæ, & albę, mittentes lac: quæ dicuntur ſcrofulis mederi: ſumuntur ex melle, vel cum farina Triticea in placentis, vt vinum vetus ſuperbibatur ieiuno ventriculo mane & veſperi: nam elicit ſudores, & ſtrumas in collo diſcutit.

CAP. XVI.

ALIA folio ab radice numeroſo conſtat, parum diuiſo, at lanuginoſo, candidioreque: cauliculos fert ſimplices, ac nudos florem luteum in cacumine ſuſtinentes, minorem Terracrepulo; oritur gracili ſolo, potiſſimum in vinearum ſuperciliis; guſtu iucundo, vt Terracrepolus, magis aſtringens: vocant quidam vulgo Gineſtrellam, quam in acetaria ruri quærunt.

CAP. XVII.

MINIMVM quoddam genus in montibus naſcitur inter ſaxa: foliolis ab radice tantum, veluti Graminis, lęuibus: cauliculo nudo, ac ſimplici, florem ſuſtinente, ſimilem Scabioſæ, paruum: at ſemina intra lanugines continet. herba hęc apud Montacutenſes inter acetaria comeditur; nam ſapor ineſt dulcis, & ſubauſterus.

CAP. XVIII.

PILOSELLA vulgò appellatur in collibus naſcens, gracili ſolo: foliis Oleæ, inferne candidis, piloſis: cauliculos attollit, nudos, florem ſuſtinentes Gineſtrellæ ſimiles: Alios vero cauliculos fert folioſos, humi ſerpentes, ſine flore, lacteo ſucco madet, vt cætera huius generis: ſapor ineſt aſtringens: laudatur ad vulnera glutinanda, ſiccata, & in puluerem cribrata: recentis ſuccus cohibet horrores febris quartanæ: in eodem extinguunt calycem, vt duritiem incredibilem contrahat: radix menſe Maij effoſſa, & ſiccata in puluerem propinatur, aut in cibo datur ad Ramicem.

CAP. XIX.

LACTVCA gratiſſimum olus eſt teneritudine, ac dulcedine cęteris pręlatum: numeroſis conſtat ab radice foliis, ac latis, ſe inuicem compactili ſerie amplectentibus: idcirco quę in meditullio clauduntur, albidiora ſunt, ac teneriora; quia ab iniuriis externi aeris, & ſolis proteguntur: cum cauleſcit amara redditur, & lacte madet: caulis aſſurgit denſis foliis rectus, & craſſus, qui in cacumine finditur in ramos candidos, in quibus pauca ſunt foliola, ſubrotunda, ac viridia: floſculos gerit in cacuminibus pallidos, qui in pappos tranſeunt: ſemina ſubſunt oblonga, & compreſſa, aliis candida, aliis nigra, differentia quoque & in foliis: quædam enim latiore folio conſtat; quædam longiore: quædam criſpo: quędam plano: quędam in ambitu ſinuato, ac valde criſpo, quam priuatim Scarolam vocant: à cuius ſimilitudine Lactucas & Scarolas vocant, Tunicarum plexus intricatos, ceruicem, & carpum ornantes: Alia Caputia cognominatur, cuius folia clauduntur ad capitis effigiem: differunt quoque colore, quædam enim alba, quæ frequentior eſt: Alia rubra, ac ſi vinum foliis eſſet aſperſum: hoc latiſſimis foliis conſtat, ac patulis, dulcius cæteris, ſed durius: idcirco recentia tantum folia ſecant; regerminat enim diutius, ante

ante quam cauleſcat: Alia nigra, cuius folium anguſtius, ac productius, planum, colore viridi, qualis in Cicorio: non ſpingitur hæc in caput, niſi vinculo alligentur folia; ſic enim candidiſſima intus redditur, ac fragili teneritudine cæteras vincit: reliqua folia Cicorij modo trita iucunda ſunt: caulis huius tenuis; ſemina autem nigra & huic & rubræ: cæteris autem candida. Theophraſtus de Lactuca inquit: prouenit à ſatu die quarto, vel quinto, reciſa regerminat, cuius regerminati caules ſuauiores; nam dulciores, quamdiu teneri ſunt: quidam hos magis lactuoſos eſſe: primos autem magis amaros, & minus concoctos: radix breuis, maxime vniſtirps; quia caret multiplici radice: ſed tantum fibris cohæret; translata breuioris eſt radicis, quam ſata; quia ex lateribus magis mittit: ſemen lanugine continetur. In genere lactucarum candida dulcior, atque tenerior, cuius tria genera reddunt, laticaule, rotundi caule, & Laconicum: huic folium Carduo ſimile: & recta, ampla, & caule minime bracchiata eſt. inter latas adeo quędam laticaules fiunt, vt pro valuis hortorum hiſce nonnulli vtantur. Quæ vero lactis admodum copioſa, & folio puſillo, & caule candidiori conſiſtit, ſylueſtri ſimilis eſt. Plinius Theophraſtum ſecutus inquit: Lactucæ Græci tria genera fecere; vnum laticaulis, adeo vt hoſtiola olitoria ex his factitari prodiderint: folium his paulo maius herbaceo, & anguſtiſſimum, vt alibi conſumpto alimento: alterum rotundi caulis: tertium ſeſſile, quod Laconicum vocant. Alij inquit coloris & temporis ſatus genera diſcreuere: eſſe enim nigras, quarum ſemen menſe Ianuario ſeratur: albas, quarum Martio: rubentes, quarum Aprili: ac omnium earum plantas poſt binos menſes differri: diligentiores plura genera faciunt, purpureas, criſpas, Cappadocas, Græcas; longiora his folia, cauleſque lati: præterea longi & anguſti, Intubis ſimiles: peſſimum autem genus, cum exprobratione amaritudinis appellauere Pierida: eſt etiam num alia diſtinctio Atrę, quę Meconis vocatur, à copia lactis ſoporiferi; quamquam omnes ſomnum parere credantur. Apud antiquos Italiæ hoc ſolum genus earum fuit, & ideo Lactucæ nomen adeptæ; purpuream maximæ radicis Cęcilianam vocant: rotundam vero ac minimæ radicis Aſtylida, quidamque Eunuchion; quoniam hæc maxime refragetur Veneri. Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo æſtate gratę: è ſtomacho faſtidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Diuus certe Auguſtus Lactuca conſeruatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ Medici. ſanguinem augere creduntur. Ecce cum maxime cępit irrepere ſatiuis admodum probata, quæ Cilicia vocetur, folio Cappadocię: niſi criſpum, latiuſque eſſet. At horum expoſitio cum noſtris, partim clara eſt, partim curioſior videretur. Quod de laticaule ſcribitur, aliquando hortorum valuis eius caules vtiles eſſe ob amplam latitudinem, non videatur

mirum; vidimus enim inter Anchuſas caulem aliquando in ſpecioſam latitudinem creuiſſe; paucis foliis, vt pote nutrimento in caulem abſumpto: multo autem magis id Lactucę contingat; habitior enim multo eſt eius caulis.

CAP. XX.

LACTVCA ſylueſtris Scariola vocatur à recentioribus Medicis, & Serralia; quia folij deorſum veluti ſerra eſt: prouenit in agrorum limitibus, pingui ſolo, & humecto, non in caput folioſum coagmentata, vt domeſtica, ſed ſtatim caulefcens: caulis aſſurgit candidus, tenuis, bicubitalis, rectus, in quo folia per interualla ſciſſa, vt Cicorium, dorſo aculeato: paucos in cacumine ramulos fert, in quibus foliola non ſciſſa, & floſculi domeſticæ Lactucę, multo lacte madet, amaraque eſt. Theophraſtus inquit, folio breuiore conſtat quam ſatiua, quod perfectum aculeatur: caule quoque ſimili: ſuccum acrem, & medicatum habet: naſcitur in aruis: colligitur ſuccus per meſſem Tritici, & purgare aquam intercutem dicitur, & caliginem arcere ab oculis, & argemam auferre cum lacte mulieris. Dioſcorides ſatiuæ inquit ſimilis eſt, magis caulefcens, ac foliis candidior, tenuior, & aſperior, guſtu amara, viribus quaſi Papaueris. Galenus de hac inquit, vocari apud Gręcos Thridacinem; olus eſt inquit ſylueſtre, quod in viis ipſis naſcitur & locis foſſatum eminentioribus, & prætera herboſis, aquoſiſve, ac pleriſque incultis: exiguum autem eſt id olus inſtar Lactucæ hortenſis, nunc nuper enatæ, amaroriſque quidpiam præſefert, & multo adhuc magis, dum adoleſcit: vbi autem caulem iam produxerit, ſaporem amarum habet, vel manifeſtiſſimum: porro huic Lactucæ aliud prętęrea olus eſt ſimile, quam Condrillam appellant. Plinius multas affert Lactucas ſylueſtres: hanc de qua agimus Eſopon apud Græcos inquit vocari: huius folia trita & cum polenta illita vlceribus medentur: hæc in aruis naſcitur. Communia autem omnibus ſponte naſcentibus candor caulis, interdum cubitali longitudine, thyrſo & foliis ſcabritia; ſuccus omnibus candidus; viribus quoque Papaueris ſimilis: carpitur per meſſes, inciſo caule cõditur in fictili nouo, ad multa præclarus.

CAP. XXI.

QVAEDAM in Alpibus naſcitur, cubitalis: tenuiori caule, ſimiliter candido: foliis breuioribus, non ſciſſis, ſed modice anguloſis, candicantibus, lęuibus, ſæpe nullis ramis: floſculis Lactucæ: hæc quoque lacte madet: ideo montanam Lactucam vocare poſſumus.

LA-

CAP. XXII.

LACTARIOLA vulgò appellatur in ſyluis naſcens, folio breuiori, anguſtiorique quam Lactuca domeſtica, modice anguloſo, maculoſo, ſubhirſuto: caulis eſt rectus, cubito breuior: cacuminibus ramulorum flores ſuſtinet, luteos: copioſo lacte madet, amaraque eſt. Alia in aruis naſcitur grandior, & ramoſior: foliis & caulibus aſperioribus, quaſi Anchuſæ pungentibus, vulgò Sopraginem vocant, ſimiliter lacte madet, ſed ad pabulum iumentorum quæſita. Has Theophraſtus accepiſſe videtur, cum de Thrydacine, quæ eſt Lactuca ſylueſtris, inquit; caulis primo mitis, poſt ſpinulis horridus, & cuncta folia ſpinoſa redduntur: ſuccus aquoſus.

CAP. XXIII.

TRAGOPOGON, apud nos vulgò Saſſefrica vocatur, huius radices venduntur inter olera: nam coctæ eſitantur ex oleo & aceto: folia fert anguſta, in longam gracilitatem producta, ſubcandida: caulis ſimplex eſt, & rectus, aliquando agnatis paucis ſtolonibus: in cacumine calyx ineſt longus, qui florem ſuſtinet luteum, & amplum: ſemina feſtucis ſimilia, adnexa longis barbulis, lanuginoſis, conſtituentia magnum caput, rotundum calyce reſupinato, vt in Aphaca, ſeminis color candicat: radix vnica: in altum deſcendit, ſimilis Cicorio, longior: ſucco lacteo madet, guſtu prædulci: colitur in hortis, ſponte quoque naſcitur in aruis. Aliud genus ſylueſtre in montibus reperitur: flore purpureo: ſemine nigro. Dioſcorides inquit Tragopogon, ideſt barbula Hirci, ab aliis Come, breui caule conſtat; foliis Croci: radice longa, dulci; in caule magnus eſt calyx, & in cacumine ſemen nigrum, à quo nomen accepit: herba eſui apta. Theophraſtus inquit: ei quam Hirci barbulam vocant, radix longa, & dulcis: folia Croco ſimilia, niſi quod longiora: caulis breuis, ſuper quem calyx ampla, & barba de ſummo vertice cana pendens, prolixa; vnde nomen accepit. Plinius eadem habet: at Calycem nigrum tradit: naſci autem in aſperis ſine vſu: ex quibus ſignificatur genus ſylueſtre.

CAP. XXIIII.

QVAEDAM ex Sicilia ad nos allata eſt: hirſutiore folio: cauliculis nudis, florem luteum ſuſtinentibus, & ſemina candida, lanuginoſa: barbulis breuibus: radice longa, pallida, & ſucco pallido: traditur venenum eſſe, vt Aconitum.

SCOR-

CAP. XXV.

SCORZONERA nuper in Hiſpania inuenta eſt herba efficaciſſima ad ictus venenoſos animalis eiuſdem nominis; nam lingua Catalana Eſcorzo ſerpentis genus appellatur apud eos frequentiſſimum: herbæ efficaciam docuit Maurus quidam, qui primus in Catalonia curauit percuſſos ab immani fera: radice conſtat ſimili prędicto animali: tradit autem Scorzonis figuram Nicolaus Monardes Hiſpanus, palmi longitudine cum dimidio, in tenuem caudam deſinentis, verſus caput aſſidue craſſioris: capite craſſo, quadrato, ore grandi, lato rictu, lingua nigra, & acuta, pungente; tenuibus dentibus vt Viperæ: idcirco & dentibus ferit, & lingua pungit: color cutis cinereus ad nigrum tendens, maculoſus, fero aſpectu, torpido greſſu incedit, latitat continue inter plantas in ſegete & vineis: ictum infligit deteriorem Vipera eius regionis, & magis periculoſum, cum ingenti dolore, inflatione, & animi deliquio, vt breui ſequatur mors, niſi cito ſuccurratur ea herba: aliud enim nullum repertum eſt virus illud delere: herba eſt pulchri aſpectus altitudine cubiti, paucis adnatis ſtolonibus rectis: in totum Tragopogo ſimilis: foliis ab radice ſtratis, circa latera leuiter corroſis, & in extremo faſtigiatis, medio neruo ad ſummum vſque producto, colore ſubalbido: quæ autem in caule ſunt, anguſtiora redduntur Tragopogi modo, ſed breuiora: in cacuminibus ramulorum luteus flos inſidet, calyci incluſus, & ſemina pappum ferentia, vt Tragopogon, ſed minora omnia. radix in altum deſcendit, carnoſa, grauis, ex rotunditate in mucronem deſinens: cui aliquando appendices quædam adnexæ ſunt, tuberoſæ, fragiles, cortice tenui, ſubrufo, vergente ad nigrum, ſubaſpero, intus alba, fracta ſuccum lacteum reddit: ſapor ſubdulcis, eſui apta, tum radix tum folia, & cruda & cocta: ſeruatur radix condita cum ſaccaro, quæ gratiſſima eſt: oritur locis montoſis, præcipue humectis: temperamento conſtat calido, & humido in primo gradu: tanta eius vis aduerſus Scorzonem, vt ſi eius ſucco tangatur, torpeat confeſtim: ſi iniiciatur in os, pereat: manibus eo ſucco illitis contrectatur ſerpens prędictus ſine periculo; non enim mordet, atque adeo torpeſcit, vt ſemimortuus videatur: qui fuerit ictus, ſi comedat de eius radice, aut ſuccum foliorum bibat, confeſtim ſanatur, ſi inflatus iam fuerit, deſidet tumor: ſedantur dolores, & deliquia: ſi pręſumatur, ante quam momorderit, non ſuperueniunt praua ſymptomata: bibitur eius ſuccus clarificatus, vel per ſe vel cum aliis roborantibus cor, aut veneno reſiſtentibus, non ſolum ad Scorzonis ictum ſed & ad Viperæ, aliorumque ſerpentium: datur eius aqua diſtillata ad febres peſtilentes & malignas: prouocat enim ſudo-

ſudorem mirifice, vbi natura hunc motum tentat; confert ad melancholias, triſtitias, & deliquia: admiſcetur quoque epithematibus cordi conferentibus: radices conditæ per multos dies aſſumptæ, & aqua prædicta obſtructiones Hepatis, & Lienis tollunt: meſtruas purgationes moliuntur. Hęc Monardes teſtatur. exiſtimant multi hanc apud Dioſcoridem Condrillam eſſe; ſed magis videtur ad Tragopogi genus reducenda.

CAP. XXVI.

IAM Acanaceum genus proſequamur; Acanacea autẽ vocat Theophraſtus, quorum conceptus, & id, cui flos inſidet, aut etiam fructus, ſpina vel ſpinaceum quidpiam eſt: eorumdem folia quoque, vt plurimum ſpinoſa ſunt, & quandoque caulis. conueniunt autem pleraque cum Cicoraceis, & Lactucis, quoniam lacte madent, at calidiora ſunt, magna ex parte odorata, amara, aut acria: quædam etiam & in cibos veniunt ob dulcedinem quandam. ſemina in capitibus ſpinoſis continent, vt plurimum intra lanuginem repoſita, præter pappoſam ſubſtantiam ſeminibus inſidentem: caput aliis reſupinatum eſt in ambitu ſemina continens, vt Labrum Veneris, Eringium; aliis concauum ex ſquamis quibuſdam ſpinoſis congeſtum, vt Cardui genera.

CAP. XXVII.

LABRVM Veneris læto ſolo naſcitur, in agrorum limitibus: foliis ab radice ſtratis, ternum digitorum latitudine oblongis, ſpinoſiſque per totum: caulem ęſtate fert rectum, lignoſum, ſpinis horridum, bicubitalem, altioremque, binis per interualla foliis, adeo caulem amplectentibus, vt in eorum ſinu aqua colligatur ex pluuia vel rore, quæ auiculis ſitientibus præſto ſit omni tempore: ex eodem ſinu binos aſſidue fert ramos rectos: in cacuminibus oblonga fert capita, ſpinulis aduncis armata: quibus arefactis lanifices vtuntur ad erigendos pannorum villos, quod Cardare vocant, & Cardos inſtrumenta prædicta; ſeritur alicubi ad eum vſum, non diſtans ab eo, quod ſponte naſcitur niſi magnitudine capitum: floſculi purpuraſcentes, aut candicantes particulatim exeũt ex loculis quibuſdam, circulum deſcribentes, modo vnum, modo plures in echinato capite: Virga paſtoris à quibuſdam ex recentioribus vocatur, cum tamen hoc nomen apud Serapionis interprętem Polygono tribuatur. Dioſcorides Dipſacum vocat inquiens: ex genere aculeatarum caulem habet altum, ſpinis horridum; foliis Lactucæ ſpinoſis, binis ſingula genicula amplectentibus, prælongis, armatis in dorſi medio, ſuper ſubterque tubercula ceu bullas ſpinoſas habentibus,

bus, cauo alarum ſinu, in quo humor ſubſiſtit ex rore collectus, & pluuiis, de quo uidetur herba nomen traxiſſe: in cacumine ſingulis ramis capitula ſunt echinata ſpinis, longiuſcula: hæc, poſtquam exaruere, albeſcunt, quibus diſſectis in media medulla vermiculus inuenitur: radix ſanat rimas ſedis & fiſtulas, ſi decocta in vino tuſaque ad craſſitudinem ceræ admoueatur. Plinius eadem ferme habet. Recentiores aquam in Labro Veneris refertam laudant ad oculorum claritatem, & faciem emendendam; nam delere maculas flauas ex morbo obortas, ſi quis à balneo ea ſe lauerit: idcirco mulierculas pulchritudinis gratia ea vti: vnde forte Labrum Veneris appellata eſt ob aquam in eo labro contentam. Theophraſtus ſpinam quãdam Dipſadem, ideſt ſitientem tradit, at non hanc ſignificat, ſed arboris genus in mari Rubro.

CAP. XXVIII.

ERYNGIVM frequens eſt, & in mõtibus, & in campeſtribus; amat tamen loca arida & ſaxoſa: folia, quę ab radice exeunt, antequam caulis erumpat, in latitudinẽ deſinunt ſine ſciſſura, mollia, odorata, guſtui iucunda; caulis vere aſſurgit in ramos dilatatus, durus, in quo folia latiora & ſciſſa veluti in ramos, & aculeata: in ſummis ramis capitula rotunda fert, foliolis in ſtellæ modum circũdata pungentibus: flos nullus conſpicuus, capitulorum color primo viridis, deinde albeſcit: radix craſſa, & longa, odorata, guſtu non iniucunda, intus pulpoſa, & candida, exterius nigra; conditur cum ſaccaro in cibis; vulgò Iringum vocant. Alia in montibus tantum naſcitur: ſimpliciori caule, cacuminibus cæruleis, pulchra aſpectu: in admirabili Monte Auerno Apennini Spinam Sancti Franciſci vocant, & tamquam Sacram ferunt in domos, qui ea loca viſitant. Dioſcorides Eryngium inquit, inter aculeatas eſt, cuius folia in principio ſale condita, in cibos accipiuntur; lata autem ſunt, & in extremo ambitu aſpera, guſtu aromatica: ſed vbi adoleuerunt, circa caulem multis faſtigiis aculeantur: in cacuminibus rotunda capitula, duris, & acutiſſimis ſpinis, figura ſtellę circundantur, quorum color viridis, aut albus; aliquando autem & cæruleus reperitur: radix oblonga lata, foris nigra, intus candida pollicis craſſitudine, odorata; naſcitur in aſperis & campeſtribus. Plinius Eryngem & Eryngion vocat; clara inquit in primis eſt aculeatarum contra ſerpentes, & venenata omnia naſcens: aduerſus ictus morſuſque radix eius bibitur drachmę pondere in vino aut ex aqua, ſi febris comitatur: illinitur plagis, peculiariter efficax contra Cherſydros ac Ranas omnibus vero efficaciorem Heraclides Medicus arbitrabar contra toxica & Aconita in iure Anſeris decoctã. Appollodorus aduerſus toxica cum Rana decoquit; cæteri in aqua.

Ipſa

Ipſa dura, fruticoſa: ſpinoſis foliis: caule geniculato, cubitali, & maiore aliquando: alia albicans; alia nigra; radice odorata, & ſatiua quidem eſt: ſed & ſponte naſcitur in aſperis, & ſaxoſis, & in littoribus maris durior, nigriorque; folio Apij. Ex his candidam noſtri Centumcapita vocant: omnes eiuſdẽ effectus: caule, & radice receptis in cibos Grę corum vtroque modo, ſiue coquere libeat, ſiue cruda veſci: aliaque multa addit ex Dioſcoride & magis: recentiores addunt facultatem ſeminis gignendi, calidi enim & humidi temperamenti eſſe in ſecundo gradu: radix melle condita, aut ſaccaro, & ſępius ſumpta virilem genituram adauget, bonumque generat ſanguinem: diſtillatur quoque ex radicibus aqua, quæ pota ad duas vel tres vncias medetur ſtranguriæ, & auget genituram: ideo ſunt, qui loco Secacul Arabum Eryngij radicem ſumant. At Galenus herbæ temperamentum in caliditate quidem à medio parum recedere ſcribit, in ſiccitate autem non parum cũ tenui ſubſtantia.

CAP. XXIX.

ERYNGIVM Marinum in arenoſis tantum naſcitur marittimis: radice cubitali, æquali, craſſitudine, pollicari ab imo ad ſummũ, fungoſa, tenera, candida, & odorata: caulis craſſus, ac lęuis, cinerei coloris: ramis ad latera ſparſis prope terram: folia inſunt lata, ac rotunda, robuſta, paucis ſciſſuris in ambitu, firmis aculeis horrida, candicantia: capitula rotunda Eryngio ęqualia, foliolis latis circumdata, colore vt plurimum cęruleo: ſemina farcta, & lata, in rotunditate depreſſa, ac duplicia. Dioſcorides, vt puto, Crocodilium vocat, cuius ſtatim meminit poſt Chamęleontem. inquit autem: ſimile eſt Chamęleonti nigro: naſcitur autem in locis arenoſis (ſic enim legit Hermolaus ex Plinio verbum græcum ἀμμώδεσιν, non δρυμώδεσιν, id eſt ſyluoſis, vt vulgati codices habent) radicem habens longam, lęuem, aliquantum latam, odore acri, vt Naſturtium: radix huius feruefacta in aqua & pota, ſanguinem copioſum per nares pellit: datur eadem ſpleneticis efficaciter iuuans: ſemine vrinam ciet: rotundum ideſt, duplexque, vti ſcutum. conditio autem tum radicis, tum ſeminis, & locus natalis omni ex parte huic plantæ conueniunt. ſimilitudo Chamæleontis nigri adhuc incerta eſt, cum omnino ea planta non agnoſcatur. Plinius Dioſcoridem ſequutus inquit: Crocodilion Chamæleontis herbæ nigræ figuram habet: radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi: naſcitur in ſabuletis: pota ſanguinem per nares pellit, copioſum, craſſumque, atque ita lienem conſumere dicitur. Galenus Crocodiliadis radicem prope aquas naſcentis laudat ad dolorem capitis: & Aetius radicem Crocodiliadis eius, quæ maxima eſt, commendat.

CAP. XXX.

QVAEDAM peregrina apud nos foliis Acanthi, minoribus, candidis, ſpinoſis: caule recto, cubitali & altiore: ramis quoque rectis: in cacumine capita inſunt ſpherica longè, grandiora Eryngio, compoſita ex floccis, in quibus floſculi candicantes, aut cærulei: ſemina grano Tritici ſimilia, longiora, hirſuta: radices ſparſas Acanthi modo. Dioſcorides Agriacantham vocat, ideſt Acanthum ſylueſtrem, inquit enim ſimilis eſt Scolymo ſpinoſa, breuior Acantho domeſtico, qui in hortis ſeritur: huius quoque radix eadem poteſt, quę Acanthi. Plinius duo inquit Acanthi genera: aculeatum & criſpum, quod breuius, ſylueſtre ſcilicet intelligens: alterum læue, & cætera, quod domeſticum eſt, de quo nos alibi diximus.

CAP. XXXI.

QVAEDAM in marittimis naſcitur locis arenoſis, quam Crithmum ſylueſtre vocant: foliis ſimiliter quidem craſſis, vt Crithmum, ſed longioribus, & in anguſtiores partes diuiſis, in robuſtos aculeos deſinentibus: vmbellis quoque ſpinoſis: floſculis candidis: ſeminibus farctis inter ſpinas: radicem alte deſcendentem, teneram, odoratam, & guſtu iucundam: folia quoque recentia, antequam ſpinis horreſcant, ſimiliter condiuntur, vt Crithmum: peculiare huic, quod floſculi ſpinis inſident ſpecie vmbellæ, & candidi, ſed ſine ſemine, excepto eo, qui in medio corymbo eſt: eſt autem hoc ſemen ſolitarium, non geminum, vt in ferulaceis, grano Hordei ſimile, in aculeum deſinens: corymbi alij colore candido: alij ſubrubente conſtant, aut violaceo, multis ſpinis, & firmis horridi, non caput conſtituentes, ſed vmbellam: folia quoque aliquando ſubrubentia ſpectantur: Plinius hanc intellexit inter Eryngij genera, cum dixit: in littoribus maris durior, nigriorque naſcitur: folio Apij.

CAP. XXXII.

QVAE ſeminis conceptum in cauo continent, eadem florem totum ſimul fundunt in ſummo capitis, aut foliaceum, aut lanugineum: horum quædam in alis foliorum floret, vt Scolymus; quędam in cacuminibus vt Cinara, & reliqua Carduorum genera.

Sco-

CAP. XXXIII.

SCOLYMVS prope vias, & in agrorum limitibus naſcitur: foliis ab radice longis, & interſectis, lęuibus, & in ambitu ſpinoſis, maculis candidis: caule cubitali, altiorique, adnatis ſtolonibus: in iis frequentia ſunt folia, breuiora, non inciſa, duriora, magiſque pungentia: floret particulatim in alis foliorum tota æſtate: flos luteus, foliaceus, vt Cicorij: ſeminis quoque conceptaculum tenue, ex ſquamis conſtat non pungentibus, occultatum tamen inter foliorum ſpinas: tota lacte madet, vt videatur Cicorium quoddam ſpinoſum: ſapor ineſt ſubamarus, admixta quadam dulcedine, & aſtrictione vt Cinaræ: ideo floris conceptus, quamquam exiguus, deſquamatus, cibo idoneus eſt. Theophraſtus pulcre hanc deſcribit: inquit enim, Scolymus, Carduus vertitur à Theodoro, ſiue Limonia inter Acanacea, foliis conſtat aculeatis: pulchre, diuque floret: radicem habet veſcendam, tum crudam, tum coctam; eamdemque optimam, cum floreſcit, quod peculiare illi eſt, & dureſcens, radix lacteum ſuccum emittit: floris quoque prouentus peculiaris videtur: etenim circa ſolſtitium incipit: carnoſam, ciboq; idoneam partem, craſſeſcentem ſortitur: ortus autem eius non ſpinoſus, ſed oblongus fieri aſſolet, quod proprium huic tantum ineſſe videmus in eorum genere, quæ foliis conſtant aculeatis: è diuerſo quam Vernilagini: quæ poſthæc ſequuntur Vernilagini tribuenda ſunt, non Scolymo, vt Plinius facit. Alibi idem Theophraſtus de Scolymo inquit: ſerotina admodum tam germine, quam flore percipitur: floret cum ſolſtitium agitur. Dioſcorides videtur aliqua ex parte, ab hac deſcriptione diſcedere: inquit enim: folia gerit Chamęleontis & Spinę albæ ſimilia, ſed nigriora, & craſſiora: caulem oblongum, foliis congeſtum, & in eo caput ſpinoſum: radix autem ſubeſt nigra & craſſa, in graueolentia alarum, & reliqui corporis radix illinitur, in vino decocta, ſi bibatur, tędia eadem emendat, vrinamque detrahit copioſam, & fętentem: ipſa herba in cibos recipitur cocta, vt Aſparagus. in his Dioſcorides diſſentire videtur à Theophraſto, cum caput ſpinoſum tradat: at quoniam oblongi cõceptus ſpinis carentes ſpinoſis foliis includũtur, caput quoddam conſtituentes, ob id Dioſcorides eo modo aſſignauit: folia autem quamquam non ſint nigra, ei, quam deſcripſi, nigriora tamen ſunt quam Spinæ albę. Plinius Theophraſtum ſequutus inquit: Scolymus floret ſero & diu, Carduorum generis, ab iis diſtat, quod radix eius veſcendo eſt decocta; mirumque, quod ſine interuallo tota æſtate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit: aculei areſcente folio deſinunt pungere: ſed hæc poſtrema verba apud Theophraſtum Vernilagini tri-

buuntur. Alibi idem Plinius Dioſcoridem ſequutus inquit: Scolymon quoque in cibo recipit oriens, & alio nomine Limonion appellat: frutex eſt numquam cubitali altior, criſtiſque foliorum, ac radice nigra, ſed dulci: Eratoſteni quoque laudata in pauperis cæna: Vrinam ciere præcipue traditur: ſanare lichenas, & lepras ex aceto: Venerem ſtimulare in vino Heſiodo & Alcæo teſtibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſſimas, viroſque in coitum pigerrimos ſcripſere, velut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc valentiſſimo: Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ vncia in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno itemq; poſt cibum cyathis ſingula pota; nam vitium id ex alis per vrinam effluere teſte Xenocrate.

CAP. XXXIIII.

CARDVVS ſatiuus, in Hetruria vulgò Carcioffus vocatur; in hortis colitur cibi gratia: folia fert ab radice ampla, longitudine ferè cubitali, ſciſſa, ſubhirſuta, cinerei coloris, nequaquam aculeata paucis exceptis: caulem ex medio foliorum erigit craſſum, & in cacumine caput figura Pineę Nucis, ex latis ſquamis coagmentatum: hoc antequam floreat, dum tenerum eſt, eſtur crudum cum ſale & pipere, vel coctum abiecta tamen duriori ſquamarum parte. Caput hoc aliquando occultatur inter folia media, non procul à radice, quod ſi non auferatur tenellum, attollitur in dies cum caule ſupra folia, ac floret: flos lanugineus eſt, colore purpureo: ſemina inter candidam lanuginem continet, oblonga, lęui cortice obtecta, candido, vel nigro: Fert & alia à latere capitula duo, aut tria, ſed minora, quam quod in medio continetur. Capitum ſquamæ figura folij Laurini, aut Myrthini in aculeum deſinũt; breuem, nunc robuſtum, nunc infirmum, nunc prope nullum: ſimiliter & folia, quę in caule aliquando aculeata, aliquando mitia ſunt: differunt & colore ſquamarum: nunc enim ſubrubentes, nunc virides ſpectantur: capitis quoque figura nunc oblonga, nunc rotunda: guſtui gratiſſima, ideo maxime expetuntur in extremis menſis, oris halitum commendãt; coctionem adiuuant, & Venerem concitant. Plinius Carduos maximi quæſtus eſſe teſtatur apud Cartaginem, Magnam, Cordubamque præcipue: nam ſeſtertia ſena millia ex iis aruis reddere: ideo portenta terrarum in gancam verſa: ſeri duobus modis, autumno planta: & ſemine ante nonas Martias: plantaſque ex eo diſponi ante idus Nouembris, aut in locis frigidis circa Fauonium: ſtercorari etiam, lætiuſque prouenire: condiri quoque aceto, melle diluto, addita Laſeris radice, & Cumini, ne quis dies ſine Carduo ſit: non licere homini plebeo veſci: eoſque refugere

fugere

ſugere quadrupedes conſcias. Apud Columellam Carduus ſatiuus Cinara vocatur: de Cinara apud Dioſcoridem mentio eſt tantum inter attributa: nam de Chamæleonte albo inquit ex medio, foliorum ſpinas erigere Echini Marini modo, aut Cinaræ: Galenus inter alimenta ex ſpinoſis quæſita inquit: æſtimari Cinaram pluris, quam conueniat: ab aliis Cynaram proferri; eſſe autem praui ſucci, & maxime cum pluſculum iam obduruerit: etenim tunc ſuccum bilioſum in ſe ipſa continet copioſiorem, totamq; ſubſtantiam habet duriorem; adeo vt ex ea quidem ſuccus melancholicus, ex ipſo autẽ ſucco tenuis, ac bilioſiſſimus gignatur: ſatius igitur fuerit ipſam elixam mandere ſic, vt ſi quis cum oleo garo & vino ipſam ſumat, Coriandrum iniiciat: ſin vero in patina paret, aut frigat in ſartagine, hæc ſemoueat. Multi enim eo modo ipſarum velut capita, quæ ſpondylos nominant, mandunt. Theophraſtus, vt puto, de his egit ſtatim poſt Scolymum, cum inquit: contrario modo ſe habere Scolymum, quam Chamæleontem (Theodorus Vernilaginem vertit) hic enim quamuis foliis conſtet non aculeatis, tamen Acani ſpeciem gerit, ſeneſcenſque flos in lanuginem pappum vocatam conuertitur: pergitque ad æſtatem vſque aliud parturiens, aliud floreſcens: ſeminis autem folium quale Laurinum, aut Myrthinum, aut cæterorum huiuſmodi, exiguum humorem ac mediocrem habet, & arefactum relaxatur, & non amplius pungit; ſed hæc verba tranſpoſita valde perturbatam faciunt in codice græco lectionem. Plinius hæc multis ablatis Scolymo aſcripſit: de hoc tamen Theophraſtum ſequutus dixit inter ſpinoſas: Chamæleon in foliis non habet aculeos. Alius tamen eſt Chamæleon albus, & niger, non ſolum apud Dioſcoridem, ſed & apud Theophraſtum, & Plinium, vt ſuo loco patebit. Inter genera Cardui ſatiui videtur & Ixine apud Theophraſtum, quam Theodorus modò Carduum pineam, modò ſpinam Ixinam conuertit: inter Acanacea ęſtate inquit germinat: haud multis in locis prouenire poteſt: ab radice foliigeta, de qua media ſeminalis Acanus, veluti malum extuberat, foliis nimirum occultatus: hic lachrymam iucundi ſaporis parte profert poſtrema, quam ſpinalem Maſtichen vocant. Alia autem eſt Ixia apud eumdem Theophraſtum, ideſt Chamæleon albus, quam Theodorus nequaquam diſtinxit ab Ixine, vtramque Carduum pineam vocans. Plinius de Ixine inquit, vbi corrupte legitur Helxine: viſu rara eſt, neque in omnibus terris eſt: radice folioſa, ex qua media veluti malum extuberat, contectum ſua fronde: huius cortex ſummus lachrymam continet, iucundi ſaporis Acanthicem Maſtichem appellatam: hoc igitur genus Cardui, vt ſæpe viſitur apud nos, caput gerit in mediis foliis occultatum: lachrymam autem quamdam omnia fere reſudant, cum inciſa ſunt; nigreſcentem, at valde modicam: ſed Ixine magis conſpicuam.

CAR-

CAP. XXXV.

CARDONES vocamus in hoc genere, quorum caules vel potius foliorum pediculi terra obruti hyeme in cibos veniunt, crudi, à cute emundati: candidi enim ſunt, ſuccoſi, & guſtui grati; aquoſiores tamen quam capita; apponuntur nobilium menſis cum ſale & pipere. Quamuis autem id ex omni genere Carduorum hortenſium fieri ſoleat, vnum tamen proprium genus eſt, quod huius tantum gratia ſeritur, vt aduentante hyeme terra obruatur: huius folia diuiſa magis ſunt, ac ſpinoſa: caulis altior: capita compreſſa, lata, ex anguſtioribus ſquamis coagmentata: hæc quoque veniunt in cibos, ſed duriora ſunt ac propemodum ſylueſtria, ideo non niſi cocta comeduntur, cum cætera genera deſierunt, ſerotina enim magis ſunt: vtuntur eius flore ad lactis coagulationem, quę facultas & cæteris Carduis ineſt. Theophraſtus hos videtur intellexiſſe, cnm inquit: quæ autem Cattus nuncupata eſt, in Sicilia tantum naſcitur; Græciæ nuſquam habetur ſui generis planta: hæc enim ſtatim ab radice caules repentes in terram mittit folio lato, atque ſpinoſo: caules hos Cattos appellant: deſquamati cibo idonei ſunt, paulo amaricantes, & reſeruare eos aqua ſalſa conditos conſueuerunt: alium vero caulem erectum producit, quem Pternicem vocant; is quoque cibo aptus excreſcit, ſed reſeruari non patitur: fructus in quo ſemen ſpinata ſpecie eſt, verum exemptis lanuginoſis ſeminibus is quoque veſcendus relinquitur. & cerebro palmæ ſimilis eſt, Scaliam eum appellant. Plinius eadem fere habet ad verbum.

CAP. XXXVI.

CARDVVS ſylueſtris in ruderibus naſcitur: caule bicubitali, altiorique, ramoſo, appendicibus foliorum hiſpido: folia inſunt lata, non ſciſſa, in ambitu frequentibus aculeis armata, candida lanugine hirſuta: cacuminibus capitula inſunt, hiſpida, non ſquamoſa, ſed potius hirſuta: flos ſimilis ſatiuo: vtuntur eo ad lactis coagulationem: ideo quidam vulgò Præſuram appellant. Alter in limitibus agrorum frequens: tenuiori caule, ſimiliter hiſpido: foliis minoribus, ſubhirſutis: capitulis paruis, frequentibus, qui celeriter in pappum euaneſcunt. Plinius Carduorum ſylueſtrium genera duo tradit: vnum fruticoſius à terra ſtatim: alterum vnicaule, craſſius: vtrique folia pauca, ſpinoſa, muricatis cacuminibus: ſed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter caneſcentem, & abeuntem cum aura, Scolymon Græci vocant. hic, ante quam floreat, contuſus, & expreſſus illito ſuc-

ſucco Alopecias replet, radix cuiuſque ex aqua decocta potatoribus ſitim facere narratur: ſtomachum corroborat, & vuluis (ſi credimus) etiam conferre aliquid traditur, vt mares gignantur: manducatus hic Carduus, odorem commendat oris: alibi idem Plinius, cum inquit: Carduus & folio, & caule ſpinoſas lanugines habet: ſylueſtrem intellexit. Quamuis autem Scolymum appellari tradiderit; aliud tamen eo nomine intelligi oſtendimus apud Theophraſtum. Non ab re autem fuerit apud Theophraſtum Polyacantham aſſerere, quam Theodorus aculeoſam vertit inter Acanacea.

CAP. XXXVII.

ALIVD eſt genus Cardui ſylueſtris in ruderibus frequens: foliis Scolymo latioribus, ſimiliter pungentibus, in ambitu fimbriatis, & maculis candidis, vnde Lac Diuæ Mariæ quidam appellant. caulem cubito altiorem fert, adnatis ſtolonibus: & in cacumine capita ſatiuo Carduo minora, compreſſa anguſtis ſquamis, in longas ſpinas ac robuſtas deſinentibus, deorſum ſpectantes: florem purpureum: radicem craſſam, ſapore dulci: huius quoque caput comeditur à plebeis. Dioſcorides Silybum vocat: ſpina inquit eſt lata: foliis Chamæleonti candidæ ſimilibus: hęc recens nata coquitur, & cum oleo & ſale manditur: ſuccus è radice drachma potus ex aqua mulſa vomitiones cit. Plinius de Silybo inquit: Chamæleonti albo ſimilis, ęque ſpinoſa; ne in Silicia quidem, aut Siria, aut Phænice, vbi naſcitur, coquere tanti eſt, ita operoſa eius culina traditur: in medicina nullum vſum habet: ex quibus Plinius videtur nequaquam nouiſſe in Italia paſſim naſcentem iuxta oppida. Theophraſtus videtur hanc nomine Acani intellexiſſe; vnde reliqua Carduorum genera Acanacea dicta ſunt, eſt enim notiſſima, ac frequentiſſima, ideo pauca de Acano ſcribit: ſolum enim tradit foliis conſtare aculeatis: & de Vernilagine dixit: Acani ſpeciem gerere: vocat quoque Carduorum fructum Acanum, vt patet in Ixine. Plinius inquit: ſunt qui Acanon Eringio aſcribant, ſpinoſam, breuemque, ac latam herbam, ſpiniſque latioribus: hanc impoſitam ſanguinem mire ſiſtere.

CAP. XXXVIII.

CARLINA vulgò appellatur; quia Carolo Francorum regi oſtenſa eſt præſtantiſſimum remedium ad peſtem arcendam: oritur in Alpibus frequens in pratis Apennini Montis Catenaiæ prope Aretium: folia fert ſtrata circa radicem, oblonga, quatuor digitorum latitudine, faſtigiata in ambitu, aculeis armata, ac modice fimbriata: caput

put in medio foliorum gerit, nullo caule, adnexum radici, magnitudine Cardui domeſtici; at Silybi modo hiſpidum, & compreſſum ſpinis erectis, quæ tenues ſquamæ ſunt, valde hiſpidæ, colore ſubruffo: hoc purgatum à ſquamis & lanugine ſemen continente conditur ſaccaro aut melle, gratiſſimum in cibis: crudum quoque comedunt, ſed ſi copioſius aſſumatur, tormina gignit & vertigines: guſtui cum dulcedine ſubacre eſt, & odoratum; dum purgatur à ſquamis, lachrymam reddit albam, aut modice flaueſcentem, glutinoſam: radix alba eſt, ſingularis, odorata. Dioſcorides Chamæleontem album vocat, quæ à quibuſdam Ixia dicitur; quoniam quibuſdam in locis viſcum circa radices eius inuenitur, quo pro Maſtiche vtuntur mulieres: folia habet Silybo, aut Scolymo ſimilia, aſperiora, acutiora, & nigro Chamæleonte validiora: caulem non promit, ſed ex medio ſpinas Echini Marini, aut Cinaræ modo erigit: flores purpureos veluti papporum lanugines emittit: ſemen Cnico ſimile; radicem in lætis collibus craſſam, in montoſis vero graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graui odore, dulcem. Theophraſtus de albo Chamæleonte, quam Theodorus Vernilaginem vocat, inquit: radice diſtat à nigra: candida enim eſt, dulcis, craſſa, & grauiter olens, vtilis traditur ad alui profluuia decocta: diſſecta Rhaphani modo digeritur in taleolas, & iunco transfigitur: valet & ad interraneorum animalia lata acetabuli menſura in vino auſtero pota, ſed præſumpta vua paſſa: occidit & canes & ſues: Canes quidem ſubacta in farina hordeacea, cum aqua & oleo: ſues autem cum Braſſica. & ſi hominem ægrotãtem experiri volueris an viuere poſſit, lauandum ea radice triduo iubent: hoc enim ſi tolerauerit, moriturum nequaquam exiſtimant: naſcitur æque omnibus locis folio Scolymi, verum ampliore, & terræ proximo: capite magno Acano ſimili; vnde quidam Acanum eum vocarunt. Alibi Ixiam vocat, quę in Creta habere lachrymam dicitur, alia autem apud eundem eſt Ixine; nam in eodem capite vtriuſque meminit, tamquam diuerſarum. Alia quoque intelligitur apud eumdem nomine Chamæleontis ſeu Vernilaginis: folio ſcilicet non aculeato, vt in Carduo ſatiuo diximus. Plinius Chamæleonem inquit, aliqui Ixiam vocant: duo genera eius: Candidior aſperiora folia habet: ſerpit in terra, Echini modo ſpinas erigens; radice dulci, odore grauiſſimo; quibuſdam in locis viſcum gignit album ſub alis foliorum, maximè circa canis ortum, quo modo Thura naſci dicuntur; vnde & Ixia appellatur: hoc vt Maſtiche vtuntur mulieres.

CAP. XXXIX.

ALTERVM genus naſcitur in Alpibus Piſtorienſibus, ac Lucenſibus: hoc folia fert paulo anguſtiora, & diſſecta ex interuallis, non ſtrata in terram, mollioraque; at ſimiliter aculeata: caulem dodrantalem, aliquando vnum, aliquando plures, qui in cacumine caput ſuſtinent priori ſimile, ſed paulo minus: hoc in cibis non expetitur, vt alterum: radicem fert craſſiorem, nigricantem, valde odoratam, quaſi exeſam à latere. hoc profectò in genere Chamæleonis eſt; paucis enim differt ab altero: ſed dubium vtrum Chameleon niger apud Dioſcoridem & Theophraſtum dicendus eſt. Si Dioſcoridem conſulamus, alia videtur deſcribi, ſaltem loco natali differens: inquit enim, hæc quoque Scolymo ſimilis eſt foliis: minoribus tamen, ac tenuioribus iiſque rubentibus: caulem fert craſſitudine digiti, dodrantalem, ſubrubrum, in quo vmbella, & flores ſpinoſi, tenues, Hyacintho æmuli, varij: radix craſſa, nigra, denſa, interdum corroſa; quæ diſſecta flaueſcit; conmanducata mordet: naſcitur in campeſtribus ſiccis, collibus, & marittimis: appellatur Chamęleon ob foliorum varietatem: mutant enim cum terra colores; nam reperiuntur, vel intenſe viridia, vel ſubalbida, aut cærulea, aut rubra, ſecundum locorum differentias. At ſupradictæ plantæ neque vmbella ineſt, neque ea floris conſtitutio, neque coloris varietas, neque locus natalis: ſolum radicis condictiones, ac foliorum ſimilitudo, & caulis conuenire videntur. Sed Theophraſti deſcriptio; vnde multa mutuaſſe Dioſcorides videtur, minus abhorret: inquit enim: Chamæleon hic quidem albus, hic verò niger eſt: differunt radice, qua vires poſſident: Nigro folium ineſt albo Chamęleoni ſimile, nam ſpecie Scolymi, ſed minus, & læuius: tota autem herba vmbraculi ſpeciem repræſentat: radice craſſa, & nigra extrinſecus, ſubfulua intrinſecus nititur: loca gelida, humidaque amat: (alij codices habent non *ὑγρά*, id eſt humida; ſed *ἀργά*: id eſt inculta) lepram & vitiliginem trita in aceto & ramentis illita expellit: nec non & canes occidere poteſt: vtilis annis quadraginta: hæc Theophraſtus: Si igitur accipiamus totã herbam ab eadem radice plures caules ferentem, quibus ſingulis ſingula inſunt capita, vt ſępe viſitur in noſtra: profecto tota vmbraculi ſpeciem repręſentabit, vt Theophraſtus inquit: hoc modo nihil obſtabit, quin planta prædicta Chamæleon niger ſit apud Theophraſtum. Plinius Dioſcoridem magis ſequitur; ex nigris inquit aliqui marem dixere, cui flos purpureus eſſet; & fæminam, cui violaceus: vno naſcuntur caule, cubitali, craſſitudine digitali: ferunt & hęc viſcum, vlceribus vtiliſſimum: cum igitur plura nigri genera faciat; noſtrum ex his vnum fuerit.

CAP. XL.

SPINA alba in montibus tantum naſcitur: caule recto, vltra bicubitalem altitudinem; nam aliquando hominis ſtaturam excedit: foliis longis, ſed anguſtis, in ambitu ſciſſis, referentibus Scolymi folia, quæ ab radice ſunt, hirſutioribus, candidioribuſque; hæc ſpinis armantur prælongis, candidiſque: paucos fert ramos prope verticem, quibus ſingulis ſingula capitula inſident hirſuta, ſed molliſſima, cinerei coloris, magnitudine capitis Carlinæ: flos purpureus: radix ſubeſt carnoſa, & odorata. Dioſcorides inquit: naſcitur in montibus, ſyluoſiſque; folia habens Chamæleonti albo ſimilia; verum anguſtiora, candidioraque, atque ſubhirſuta, ſpinis infeſta: caulem bina cubita excedentem, craſſitudine pollicis, vel ampliore, ſubalbidum, & concauum: caput ſpinoſum cacumini inſidet, Echino marino ſimile, minus, & oblongum: flores purpurei, in quibus ſemen Cnico ſimile, ſed rotundius: radix bibitur ad ſanguinis excreationem, ſtomachicos, & cęliacos: vrinam mouet, & quæ ſequuntur. Arabes vocant Bedeguar, quo nomine hodie officinę vtuntur, quamuis herbam pauci nouerint. Alia in collibus naſcitur & campeſtribus, ſed incultis: folio ſimili, candidis maculis pulchre ornato, ſed ſpinis exiguis: caule cubitali, amplioreque, ſolido: capitulis pluribus, tenuioribus, viridibus, magiſque rigidis: flore ſimili: radix ſubeſt lignoſa, ſine odore: hanc pleriquc pro Spina alba oſtendunt.

CAP. XLI.

SPINA Arabica in montibus naſcitur, locis gracilibus: prope cubiti altitudinem; duobus aut tribus ramis, pręlongis, infirmis: paucis foliis, figura Spinæ albę, ſed multo minoribus, criſpis, viridibus, modice pungentibus: capita fert cacuminibus ſingula, lata, & depreſſa, inuerſis ſquamis tenuibus, flore purpureo: radix carnoſa, aromatica, vt Spinæ albę. Dioſcorides inquit: Spina Arabica ſimilis naturę videtur Spinę albæ, radice valens, ad cohibendos fluores muliebres, & ſanguinis eruptiones, & ad alia, vi aſtringendi ſimiliter prædita: naſcitur in aſperis. Plinius inquit. Spinæ Arabicę laudes in odorum loco diximus, & ipſa ſpiſſa, & reliqua habet, vt Dioſcorides.

CAP. XLII.

ACANTHION in ſylueſtribus naſcitur, & torrentium alueis: caule recto, fere cubitali: foliis Spinæ Arabicę, minus criſpis: capitula fert oblonga, & tenuia: florem purpureum: lanugo

ab iis capitibus prȩlonga, & copioſa redditur, vt Lini inſtar neri poſſit: Alia in agrorum limitibus paſſim naſcitur, maior, & nigrior, in omnibus Spinȩ Albȩ campeſtri ſimilis, ſed colore viridi, nigricante: huius capitula non tantam lanuginem fundunt, vt prior. Dioſcorides inquit: Acanthion folia fert Spinȩ Albæ, in cacumine autem ſpinoſas eminentias, qua materia collecta, & in vnum coacta fiunt bombici ſimilia: huius radix, & folia ad opiſtotonum bibuntur. At Plinius, quem ſequuti ſunt Dioſcoridis interprȩtes, foliis tribuit, quod Dioſcorides cacuminibus; inquit enim: Spinȩ Albæ ſimilis eſt Spina illa, quam græci Acanthion vocant: minoribus multo foliis, aculeatis, per extremitates, & araneoſa lanugine obductis, qua collecta etiam veſtes quædam Bombicinis ſimiles fiunt in Oriente. ſed magis veriſimile eſt lanuginem veſtibus texendis vtilem ex papposis capitibus haberi, quam foliis.

CAP. XLIII.

CIRSIVM in agro Piſano prouenit, locis vliginoſis, ad radicem montis Sancti Iuliani: reperitur & in montibus: ab eodem ceſpite radicum plures fert caules rectos, bicubitales, ſimplices: foliis palmi longitudine figura Bugloſſi, ſine pediculo adnexis; adeo vt foliorum labiola per longitudinem caulis producta, caulem reddant angulosum, & propter foliorum ordinem triangulum: ipſa folia mollia ſunt, nequaquam hirſuta in ambitu ſpinis mollibus: in cacumine tenuia capitula ſuſtinentur, tamquam in vmbella flore purpuraſcente, qui in lanuginem ſoluitur. Alterum in ſyluis reperitur: foliis latioribus, breuioribuſque, ſpinis ſimiliter mollibus. Tertium in aruis paſſim reperitur, quod vulgò Stoppione vocatur: foliis modice anguloſis, candidioribus, aculeis durioribus, ideo pungentibus: omnibus capitula inſunt ſimilia, & pappoſa. Dioſcoridis deſcriptio primo generi maxime quadrat; inquit enim: caulis eſt tener, quaſi duorum cubitorum, triangulus: foliolis infernis, Roſarum ſpecie, in angulos exeuntibus per interualla, ſpinoſos, molles (quibus verbis ſignificat foliorum appendices angulos facere in caules per interualla) folia Bugloſſo ſimilia, modice hirſuta, longiora, ſubcandida, in ambitu ſpinoſa (hæc verba magis poſtremo generi conueniunt) cacumen in caule orbiculatum, hirſutum, & in eo capitula in ſummo purpurea, quȩ in lanugines euaneſcunt: huius radicem adalligatam loco dolores varicum ſanare traditur; vnde Cirſij appellatio. Plinius eadem fere habet ad verbum, ſed folia tradit minora Bugloſſo, legens in Dioſcoride non μακρότερα: ideſt longiora; ſed μικρότερα.

CAP. XLIIII.

CARTHAMVM ſylueſtre vulgò appellatur, quod in incultis naſcitur, iuxta vias: caule recto, duro, lanuginoſo, fere cubitali: folia inſunt frequentia, breuiora, & anguſtiora, quam Scolymi, hirſuta, ſubcandida, prædura, & valde ſpinoſa: prope cacumina ramulos fert, ſuſtinentes capitula, horrida, paruis foliis, pungentibus circundata, quæ ſi auferantur, dum tenella ſunt, lineam ſanguineam ducunt ſuper cutem, ſi fricentur: flores fert luteos. Dioſcorides inter Cnici genera videtur nouiſſe, vt patebit in Cnico. Apud Theophraſtum Atractylis dicitur, Theodorus Fuſum Agreſtem vocat, inquiens: Cnico & Acarna candidior eſt: habetque peculiare, quod in foliis euenit, decerpta enim, carnique allata ſuccum ſanguineum effundunt, qua de cauſa Phonos, id eſt cruor à quibuſdam Spina hæc nominata eſt: grauis etiam odore, cruoremque repręſentans; ſero perficit fructum; autumno enim, vt fere vniuerſum genus Acanaceorum. Plinius Theophraſtum ſequitur, idem inquit cum Acorna erat Atractylis quoque, niſi candidior eſſet, & niſi ſanguineum ſuccum funderet, qua de cauſa Phonos vocatur à quibuſdam, & reliqua, vt Theophraſtus. Alia tamen eſt Atractylis apud Dioſcoridem, vt paulo poſt patebit.

CAP. XLV.

ACORNA in collibus aſperis frequens, & campeſtribus, in totum minor Atractyli: caulibus rubentibus, lęuibus, capitulis in vmbella ſimili modo ſpinoſis; flore aureo, patulo, in ambitu foliato, vt Aſteracticus: nam in Atractyli clauſus eſt: Theophraſtus modò Acornam, modo Acarnam vocat: ſpinoſo folio inter Acanacea, aſpectu Cnico vrbano ſimilis eſt, colore flauicans, ſucco pinguis. Plinius Acorna inquit colore tantum ruffo diſtinguitur, & pingui ore ſucco.

CAP. XLVI.

CNICVS ſatiuus, quod vulgò Crocum Saracenicum vocatur, ſeritur ſemine in hortis floris gratia, qui Croci vice recipitur in condimentis: caulem fert rectum, cubitalem, candidum; in quo folia non diſſecta, nec ſpinoſa, ſed anguloſa tantum, læuia, & dura: in cacuminibus ramulorum capitula foliis circundata: floribus croceis; ideo iis Crocum adulteratur: ſemen inter lanugines, craſſum, candidum, oleoſa intus pulpa, quod apud Medicos Carthamum vocatur inter

ter medicamenta purgantia: eo ſemine aluntur Pſittaci. Dioſcorides Cnici meminit, non diſtinguens ſatiuum à ſylueſtri, ſed ſimpliciter Cnicum vocans, inquit: folia fert oblonga, inciſa, aſpera, ſpinoſa: caules cubitales, in quibus caput, Oliuæ magnitudine; & flos Croco ſimilis: ſemen candidum, & ruffum, oblongum, anguloſum: huius flore vtuntur in obſoniis: ſeminis contuſi cremor cum aqua mulſa, vel iure Gallinaceo aluum purgat, ſed ſtomacho aduerſatur: fiunt & ad hunc vſum placentulæ ante cęnam ſumendæ, quæ recipiunt Cnici candidi ſextarium, Amigdalarum toſtarum, & delibratarum cyathos tres, Aniſi ſextarium, Afronitri dracmam vnam cum carnibus triginta Caricarum, & melle decocto quantum ſufficit; fiunt coctaria nucis magnitudine, quorum duo vel tria ſumpſiſſe ſatis eſt quatriduo. Seminis ſuccus lac cogit, quod efficacius redditur ad aluum ſoluendam. ex his colligitur duo tradi Cnici genera: candidum ſcilicet & ruffum, ſemine differentia. videtur autem Dioſcorides Cnicum ruffum vocare genus ſylueſtre, quod & ex deſcriptione foliorum ſignificatur: nam folia oblonga, inciſa, aſpera, & ſpinoſa nequaquam conueniunt domeſtico. Theophraſtus de Cnico inquit ſparſim: fructum aculeatū, ac veluti retorridum fert: florem vnà cum ſeminibus ipſis edit: foliis aculeatis inter Acanacea excipitur vna cum Struthio, & Soncho; quamuis enim natura ſpinoſa ſint; ſeminis tamen conceptum non ſpinoſum habent: quæ condictio de vrbano intelligitur. ſubdit præterea: multis caulibus conſtat, & ramos fundit; ſylueſtri vrbanoque diſcernitur: ſylueſtris genera duo notantur: alterum vrbano admodum ſimile, recticaulius tamen: quamobrem ex eo mulierum priſcarum nonnullæ colu vtebantur: fructum nigrum, maiuſculum, amarumque parit. Sed genus hoc ſylueſtris adhuc nobis incompertum eſt, niſi ea fuerit, quam paulo poſt idem Theophraſtus Atractylidem vocat; nam & hodie Carthamū ſylueſtre vocatur à multis, & hanc Dioſcorides intelligere videtur per Cnicum ruffum. Plinius celebrari apud Aegyptios ſcribit Cnicon, Italiæ ignotam, ipſis autem oleo non cibo gratam: hoc faciunt ex ſemine eius differentia prima ſylueſtris & ſatiuæ: ſylueſtrium duæ ſpecies: vna mitior eſt, ſimili caule, tamen rigido; itaque & colu antiquæ mulieres vtebantur, exilis, quam quidā Atractylida vocant: ſemen eius candidum, & grande, amarum. ſed Plinius iis verbis potius domeſticum demoſtrat quam ſylueſtre; & quia mitior; & quia ſemen candidum. Meſues Carthamum vocat inter purgātia, quo nomine hodie vtuntur: eſſe domeſticum & ſylueſtrem: aſſumi ad purgationes domeſticum; eligi ſemen album, lene, craſſum, & planum, cuius medulla vnctuoſa, pinguis, & cortex tenuis: & melior flos eſt, qui eſt ſicut pili Croci.

Car-

CAP. XLVII.

CARDVVS Sanctus, ſiue Carduus benedictus vulgò appellatus apud nos, non niſi ſata prouenit: ſeritur aũt tantũ medicinæ gratia, ob virtutis pręſtantiã: caules fert rubentes, hirſutos, ramoſos, infirmos, & in terram procumbentes, ferme cubitales, in quibus folia, figura Senecionis, ſed multo maiora, hirſuta, non tamen pungentia: cacuminibus fert capitula foliis inuoluta, in ſpinoſam veluti barbam deſinentia, longiſſimos ſcilicet aculeos, qui & à lateribus horridi ſunt: ex medio ſpinarum exiguus flos erumpit, luteus, odorem Moſchi referens: tota herba amara eſt vehemẽter, cum quadam aſtrictione, ideo obſtructiones internorum tollit; & ſanguinem fluentem ex naribus reſtringit ſucco indito: medetur ſtomacho debilitato, excitatque ciborum appetentiam, ſi folia recentia deuorentur: decocta cum lotio ſani alicuius infantis, ac pota ſanat hydropicos; peſtem; omniaque apoſtemata rumpit; cancrum, & morbum comitialem pellit: puluis cum farina permixtus & ex aceto calido cataplaſmate puſtulas peſtis ſanat: carbunculos ſanat, contuſa & impoſita. Aduerſus omne venenum per os ſumptum puluis, aut herba, aut ſuccus, aut aqua diſtillata in potu datur, vt inde æger veſtibus operiatur, & ſudet ſpatio trium horarum, idem efficit vinum ex ea cõfectum in vindemia: pellit febres antiquas: aliaque multa de ea prędicantur à recentioribus. Deſcribitur hæc à Theophraſto pro altero Cnico ſylueſtre in hunc modum: alterum genus hirſutum eſt: cauleſque Sonceos fert, vt quodammodo humi procumbant: nam propter mollitiem foliorum inclinantur ad arua: fructum habet amarum, barbę modo hirſutum: ſeminoſa ſunt omnia Cnici genera, ſed ſylueſtria paruis, & denſioribus conſtant: peculiare huic pręceteris ſylueſtribus: quod illa duriora, ſpinoſioraque vrbanis proueniunt; hoc autem mollius, & lęuius conſtat. Plinius paucis his verbis deſcribit: altera hirſutior: toroſiore caule, & qui pene humi ſerpat: minuto ſemine. Dioſcorides hanc Atractylidem vocat: inquit enim Atractylis, alij Cnicum ſylueſtrem vocant, ſpina eſt ſimilis Cnico; ſed multo longiora folia ferens in ſummis ramulis, cæteris partibus plurimis, nudis, & aſperis: vtuntur mulieres pro fuſo; capitula in cacumine fert ſpinoſa: florem luteum, alicubi purpureum: radicem tenuem, inutilem. huius folia, ſemen, comę trita cum pipere, atque vino contra Scorpionum venena prębent auxilium: ferturque ab iis percuſſos, quamdiu teneant eam herbam, non ſentire cruciatum: ſimul cum depoſita, reciprocare ſenſum doloris. Illud facit, vt putem Dioſcoridis Atractylidem huic plantæ conuenire potius quam ei, quæ à Theophraſto Atractylis vocatur:

quo-

quoniam illa non longa fert in cacumine folia: non multæ eius partes nudę: non flos purpureus vmquam viſus. Eſt autem Atractylis purpurea quędam in horto Piſano: caulibus humi ſparſis: foliis paulo latioribus, ſubalbidis, nequaquam ſpinoſis: capitula habet ſpherica, nuda, tenuiſſimis, ac pręlongis ſpinis vndique armata: florem purpureum: hæc quoque amara eſt. Sed merito quęri poſſit, quis vſus earum pro fuſo. profecto caules infirmi, & curui pro colu aſſumi nequeunt, quem vsũ pręſtabat Cnicus ſylueſtris primus: at pro fuſo cũ ſuo verticillo apte extremis harum ramulis filum intorquere, & colligere mulieres poſſunt.

CAP. XLVIII.

CACATREPPOLA vulgò appellatur, quaſi Cacotribulus, ideſt infeſtus Tribulus, paſſim obuia eſt iuxta vias, & prope oppida, idque omni tempore: nam hyeme folia ab radice fert ſtrata in terram, ſimilia Papaueri erratico: ex medio foliorum ſpinoſum quid erumpit, qui futurus eſt floris & ſeminis conceptus: ſunt autem ſpinæ candidæ, prælongæ, ac robuſtæ in ſtellę modum, vnde quidam Stellariam vocant: caulis à latere ſpinoſi conceptus erumpit ſubhirſutus, qui ſtatim in ramos finditur, ad latera tendentes: foliis breuioribus, varie ſectis, hirſutis: in ſingulis alis ſpinas eaſdem continet: æſtate flores ex ſpinoſis conceptibus promit, fere lanugineos, candidos, vel ſubrubentes, incipiens ab imo: guſtu ſubamara eſt, & aſtringẽs: efficax ad tumores genuum diſſoluendos cataplaſmate. cum hæc planta notiſſima ſit apud nos, putandum apud antiquos quoq; inter herbas notiſſimas, quæ nomine tantum indicatæ ſunt, contineri: deſcriptio enim nulla reperitur, quæ manifeſte hanc demonſtret. exiſtimo autem hanc Stœbem eſſe; nam quamuis apud Dioſcoridem nulla eius notha colligi poſſit; apud Theophraſtum tamen aliquæ habentur, quæ optimè hanc ſententiam confirmare poſſint; nam de Stœbe, quam & Stibam alicubi vocat, & Phleum, inquit vno loco, vbi Stibam vocat: frutex eſt, folia ferens carnoſa, vt pote quæ pulpa conſtent: alibi inquit Phleus, quam nonnulli Stœbem vocant, inter eas eſt, quæ iuxta aculeum folium gerunt, vt Ononis tribulus: iterum de Phleo inquit: ſpinoſarum quoddam genus ex toto ſpinoſum eſt; quoddam ſpinoſo folio conſtat; tertiũ genus eſt aculeatarũ, quod iuxta aculeum foliũ gerit, vt Phleus, Tribulus, & Capparis; ſed quod eo in loco ſubiungitur, Theodorus non bene omnibus his tribuit: peculiare ſcilicet habere, vt non ſolum caulem aculeatum, ſed etiã folium habeant hiſpidum: nam inferius peculiare id ſoli Cappari ineſſe traditur: Phleum autem & Hippopheum foliis mitibus conſtare, ideſt ſine aculeis: ibidem tribuit Phleo folium carnoſum, multifidum: mul-

taſque

taſque radiculas non in profundum : germinat inquit cum Virgiliis, primoque aratro vna ; nec folia dimittit ; non enim annua, ſed diuturnior eſt. hæc omnia pulchre conueniunt herbæ ſupradictæ. ſed alia apud eundem Theophraſtum Phleum neutro genere appellatur, in ſtagnis naſcens, cuius fructus placentaceus in lacu Orchomenio proueniens, Anthella vocatur ; alibi ſterile, quæ fæmina eſt, foliis Harundineis, de quà alibi dictum eſt à nobis. Plinius Theophraſtum ſequutus male intellectũ inquit : quædam in folio, & in caule habet aculeum, vt Phleos, quod aliqui Stœbem appellauere : vnde error Theodori fluxit : Alibi Dioſcoridem imitatus inquit : Stœbe, quam aliqui Phleon vocant, decocta in vino præcipue auribus purulentis medetur, item oculis ictu cruentatis ; Hæmorrhoidæ quoque ; & diſſenteriæ infuſa. Dioſcorides inquit folia & ſemen aſtringunt ; ideo diſſentericis infundi decoctum, auribus purulentis ; imponi oculis cruentatis : folia cohibere ſanguinis eruptionem. longe autem diuerſa eſt apud Galenum, quam incolæ inquit Colymbadem vocant, alij Stœbem, herba fruticoſa, calida, & acris valde, parumper redolens, aptiſſima ad præſeruandum vina : appellatur & Stœbe, quodcumque vaſis interponitur opplendi gratia ; ne inuicem collidantur, vt natura fecit in pulmonis fabrica : nam carne molli, inſtat Stœbes cuiuſdam, eius vaſa fulciri ſcribit Galenus.

CAP. XLIX.

ALTERA in eiſdem locis naſcitur latiore folio, ac minus diuiſo, candidiorique, ſucco lacteo : capitula fert parua, non in alis, ſed in ſummis ramulis, longis aculeis ſimili modo armata : florem luteum : radicem valde amaram. Dioſcorides Leucacantham vocat, cui radix Cypero ſimilis, valde amara, quæ commanducata dentium dolorem ſedat, & quę ſequuntur. Appellata hęc Leucacantha ob candidas capitulorum ſpinas. Theodorus apud Theophraſtum Spinam candidam vocat. Plinius eadem, quæ Dioſcorides habet : appellatur & Leucacanthos.

CAP. L.

ACANACEIS proxima ſunt, quæ fructum ſimili modo ferunt, aculeis tamen omnino carent, vt Lappa maior, Carduncellus, Cyamus, & alia quędam : Lappa maior, ab aliis Perſonata vocatur, & à recentioribus Medicis Bardana : frequens eſt circa oppida, in pingui ſolo naſcens : foliis ab radice maximis, in latitudine oblongis, figura Cucurbitæ, hirſutis, ingrato odore : caulem fert in ęſtate ramoſum, cubitalem, amplioremque, foliis longe minoribus ; capitula ſpecie ſpinoſarum,

ſarum, hamulis horrida, quibus pertinaciter hærent veſtibus: flos lanugineus, purpureus inſidet. Dioſcorides Arcion, & Perſonatam vocat, cui folia tradit Cucurbitæ, maiora tamen, duriora, nigriora, & hirſuta: caulem ſubcandidum, ſæpe nullum: radicem magnam, intus albam, foris nigram, quæ drachmę vnius pondere pota cum nucleis Pineis, purulenta, & ſanguinem extuſſientibus auxiliatur: quod hodie quidam experimento efficaciſſimum remedium eſſe comprobarunt. Plinius bis eãdem videtur intelligere in eodem capite; modica nominis mutatione; nam vno loco inquit: quidam Arcion Perſonatam vocant, cuius folio nullum eſt latius, grandes Lappas ferentem: huius radicem decoctam ex aceto dant potu ad ſerpentium ictus: ex quibus notis manifeſte herba ſupradicta ſignificatur. Alio loco paulo poſt inquit, Perſolata, quam nemo ignorat, Græci vero Arcion vocant, folia habet maiora etiam Cucurbitis, & hirſutiora, nigrioraque, & craſſiora; radicem albam, & grandem: hęc ex vino bibitur denariorum duum pondere. Quę verba plurima deſumpta ſunt ex Dioſcoridis Arcio; hinc controuerſię inter recentiores, Quidam enim duo eſſe Arcij genera Perſonatam ſcilicet & Perſolatam: Quidam alteram Petaſitem eſſe, alteram Arcion: cum apud Plinium nomen Petaſites non reperiatur: atque horum alij primam mentionem ſcilicet Perſonatam, Lappas ferentem Petaſitem Dioſcoridis indicare, legentes apud Plinium non Arcion appellari, ſed Echion; quia morſibus Viperę conueniat: Perſolatam vero Arcion Gręcorum eſſe, ſignificarique eo nomine eam, quam nos pro Petaſite oſtendimus, appellatam, à quibuſdam Vngulam Caballinam, vt inquiunt. Alij è conuerſo. Galenus non Arcion vocat, ſed Arction, vt duo ſint Arctij genera: primum Verbaſco ſimile folio, vt Dioſcorides tradit: Alterum Cucurbitæ, quę Perſonata dicitur: quod rationi conſentit; vtræque enim plantæ in eo conueniunt, quod capitula gerunt in caule ramoſo, & hirſuto: folia ſubrotunda: ſed differunt magnitudine, & proprietate capitulorum, quam diximus, aliiſque paucis differentiis: ab vtriſque autem longe diuerſa eſt Petaſites, vt patet ex deſcriptione.

CAP. LI.

SENECIO paſſim in ruderibus præcipue circa macerias, in parietibus, & tectis naſcitur, herbula ſemicubitalis altitudinis, aut paulo maior, ramoſa, ac ſubhirſuta: foliis paruis, latitudine parui digiti, in ambitu diuiſis, Erucæ modo, aut Quercus: in cacuminibus floſculi lanuginei continentur, lutei, qui breui in pappos dehiſcunt: eius foliola recipiuntur in Acetaria: floret particulatim fere toto anno. Quędam in montibus naſcitur altior, & in omnibus maior; flore aureo.

Dioſcorides Erigeron vocat; cauliculo cubitali, ſubrubro: foliolis crebris, per extremitates inciſis, Erucę modo, ſed multo minoribus: flores fert luteos, qui breui diſſoluuntur, & abeunt in pappos; vnde nomen aſſumpſit; quia vere flores capillorum more caneſcunt: radix inutilis: naſcitur in maceriis, & circa oppida. Theophraſtus recenſet inter olerà diutius florentem: inter hyberna erumpentem poſt Aphacam. Plinius inquit Erigeron à Græcis, quæ à noſtris vocatur Senecio, herba eſt Trixaginis ſpecie, & mollitie; cauliculis ſubrubicundis: naſcitur & in tegulis, & in muris; nomen hoc Græci dederunt; quia vere caneſcit: caput eius numeroſa diuiditur lanugine, qualis eſt ſpinę, inter diuiſuras exeunte: Quare eam Callimachus Acanthida appellat, alij Pappum: nec deinde Græcis de ea conſtat: alij Erucę foliis eſſe dixerunt, alij Roboris, ſed minoribus multo: radice alij ſuperuacua; alij neruis vtili; alij potu ſtrangulante; è diuerſo quidam Regio morbo cum vino dederunt, & contra omnia veſicæ vitia, item cordis & iecinoris; renibus extrahere harenam dixere, & quæ ſequuntur. Dioſcorides vim refrigerandi foliis, & floribus tribuit; ad teſtium & ſedis inflammationes pollere; & ad omnia vulnera etiam neruorum: lanugo eius per ſe tantumdem pręſtat ex aceto inducta, ſed recens temperata in potum ſtrangulat: totus caulis decoctus in aqua bibitur cum paſſo ad ſtomachi dolores à flaua bile ortos. recentiores Medici Carduncellum vocant, recipientes in vnguento Martiano. Sed cum alio nomine Carduum benedictum appellari tradant, occaſionem dubitandi præbuerunt: Alia enim hodie eo nomine intelligitur, quam ſcilicet Carduum Sanctum vocamus, vt ſuo loco patet. Forte Senecio appellata fuit à recentioribus Carduncellus; quia ea herba maxime oblectentur Cardueles auiculæ; vnde & herba Carderina vocatur: nam ad id alludit & appellatio antiqua apud Plinium: Acanthis enim appellata eſt, quo nomine Auicula quædam vocatur in ſpinis viuens. recipitur & apud Ioannem de Vigo in confectione olei Hypericonis Carduus Benedictus ad vulnera neruorum, ad quæ pollet Senecio, non Carduus Sanctus.

CAP. LII.

CYANVS, qui vulgò Fioraliſus in Hetruria, ſponte naſcitur inter ſegetes, flos eſt eleganti colore cæruleo ſplendens; ideo recipitur inter coronarios, quamuis ſine odore: cauliculum fert rectum, cubitalem, ſubcandidum, ramoſum; in quo pauca folia oblonga, candicantia, & hirſuta, Leucoio ſimilia, ſed anduſtiora, & graciliora, aliquando anguloſa, vt Cicorij: cacuminibus capitulum inſidet paruum furfuraceũ, in rotunditate faſtigiatum; vnde flos erũpit foliatus, foliolis

liolis

liolis cõcauis in extremo diſſectis: reperitur & violaceus, aliquando candidus: ſemina intra lanugines continentur: tota æſtate floret: extat & quidam flore grandi: pulchriores coluntur in hortis. Plinius Cyani floris meminit inter coronarios: floret poſt Roſam, & præcedit Amaranthum. Putat Hermolaus hoc Leucoion cæruleum eſſe apud Dioſcoridem. Ex hoc genere videtur eſſe Struthium apud Theophraſtum, quam Theodorus herbam Lanariam vocat: recenſet enim inter Acanacea, ſed excipitur à reliquis, vt Sonchus, & Cnicus ſatiuus, quod conceptum nequaquam ſpinoſum ferat: floret æſtate: flos inter coronarios, aſpectu pulcher, ſed caret odore: ſed alia eſt apud eumdem Struthos, quę forte Struthium eſt Dioſcoridis, vt alibi à nobis innuitur.

CAP. LIII.

CERRETTA, ſeu Serretta ab infectoribus lanarum appellatur, herba lanaria dici poſſit in ſyluis naſcens: foliis latioribus Cyano, & propè pediculum magis inciſis ſerræ modo ad Scabioſę ſimilitudinem: flores fert purpuraſcentes: Altera maior: longiore folio, ac latiore: caulibus pluribus, craſſioribus; flore grandiuſculo, colore purpuraſcente.

CAP. LIIII.

QVAEDAM in incultis naſcitur, & potiſſimum iuxta vepres, Cyano ſimilis: foliis anguſtioribus, mollioribus, & frequẽtibus, nulla ex parte ſectis: capitula fert tenuiora, magis faſtigiata; vnde vix flos erũpit ſubrubens: faſciculos num cõponũt, & pro ſcopis vtuntur ad verrendum: exiguus quidam odor ineſt cacuminibus, ſed præ ſiccitate vellicans; vnde ſternutamenta mouet. Dioſcorides Ptarmicam vocat, quam cum Struthio coniunxit ob affinitatem. eius deſcriptio in hunc modum habet. Fruticulus eſt; paruis frequentibus ramis, rotundis, Abrotono ſimilibus, qui folio numeroſo oblongo, & olaceo veſtiuntur: in cacumine Antemidis modo capitulum ineſt rotundum, & paruum, olfactu acre, ſternutamenta mouens: oritur in montoſis, & ſaxoſis locis.

CAP. LV.

PAPAVER ſpumeum in incultis naſcitur, præcipuè marittimis: caule dodrantali, ſtolonibus pluribus, humi procumbentibus, candidis: folia fert, longe magis diuiſa, quam Cyanus, ſimilitu-

dine Papaueris Rheas, ſed multo minora, candida,& hirſuta: capitula rotunda, ſquamis veluti paruis bullis extuberantibus, inſtar ſpumæ candida: florem purpuraſcentem: Aliud in ſaxoſis: caule erecto, altiore, fermo cubitali: ramis ad latera ſparſis: foliis tenuiſſime ſciſſis, nec adeo candidis. appellauimus hanc Papauer Spumeum; quoniam aliqua ex parte Dioſcoridis deſcriptio accommodari huic poſſit, præcipue ſi congener ſtatuatur cum Struthio: ſed quoniam alias plantas apud Dioſcoridem, & pro Struthio & pro Papauere Spumeo oſtendimus; ideo earum explicationem ex aliis locis colligere oportet.

CAP. LVI.

CENTAVREA maior in monte Gargano Apuliç naſcitur: eius radix in officinis pro Rhapontico venditur, exterius nigra, interius ſubrubens, craſſa, & longa: folia ab radice fert erecta, ſimilia Cerrettæ, ſed multo maiora, ſectionibus vtrinque digito latioribus inſtar folij Nucis: caules fert rectos, ab eadem radice plures paucis ramis, bicubitales, amplioreſque, in quibus pauca folia: cacuminibus capitula Cyani grandiora, flore purpuraſcente: ſemen Cnico ſimile inter lanugines. Dioſcorides Centaurium maius vocat, folia inquit ei ſunt Nucis Iuglandis oblonga, & virentia, colore Braſſicæ, in circuitu ſerrata: caulibus Rumicis, binum ternumque cubitorum ab radice multiplici ſobole, fruticantibus; ſuper hos capita, ceu Papaueris in longitudinem quamdam rotunda: flos in cæruleum inclinatus; & in eo ſemen Cnici, incluſum veluti in lanigeris floribus: radix vaſta, ſolidaque, ac ponderoſa, bicubitalis, ſucco madida, acris, cum quadam aſtrictione, nec citra dulcedinem rubeſcens: amat ſolum pingue, & apricum, ſyluas, & colles. cognominata eſt & Panacea; quia medetur omnium morbis: exhibente radicis dracmæ duæ cum vino, aut cum aqua, vbi febris fuerit: ad ſanguinis ſputum; ad tuſſes veteres; aſthma; conuulſionem; ad tormina: vuluæ dolores; ſubdita menſes extrahit, & partus: vulnera glutinat impoſita: ſi carnes cum ea tuſa coquantur, coaleſcunt: ſucco eius pro Lycio vtuntur. Plinius eadem fere habet ad verbum: de Centaurio minori alibi dictum eſt.

CAP. LVII.

QVAE Scabioſa vulgò appellatur, quamuis prędictis ſimilis ſit, tamen à genere Acanaceo in totum recedit: neque enim inter lanugines eius ſemen continetur, neq; clauditur in vaſculo: neque cor infra habet, ſed exterius, qua flos exoritur. eius plures diffe-

differentiæ. Nam aliç folio ſciſſo conſtant; aliæ integro. quæ ſciſſa ferunt folia in aruis potiſſimum çſtate inter ſtipulas naſcuntur ex meſſe relictas; caule cubitali, aut ampliore: ramis ad latera ſparſis: paucis foliis, ſubhirſutis, vtrinque diuiſis, modò craſſius ad ſimilitudinem Cerrettæ, modò tenuius vt Papaueris Spumei: cacuminibus ramulorum capitulum inſidet, in latitudinem fuſum; floſculis ad cæruleum vergentibus: ſeminibus aceruatis, ſubhirſutis: radice ſingulari: tota planta admodum amara eſt, & ſubaſtringens: celebratur à recentioribus ad ſcabiem malignam, & lepram, tum potu ſucci eius, aut aquæ diſtillatæ, tum ablutione ex eius decocto, aut in vntione: necat lumbricos; diſcutit abſceſſus internos, præcipue toracis, & pulmonis; & interna vlcera ſiccat. dantur aquæ diſtillatç vnciæ tres ſingulis diebus ter vel quater ad toracis abſceſſus: tuſſim: peſtem: & venena: vlceribus quoque præhumidis opitulatur exterius illita. putatur hæc apud Aetium Pſora eſſe, cuius vſtæ fumo arborum erucç moriuntur.

CAP. LVIII.

QVODDAM ſcabioſç genus peregrinum apud nos breue: foliis non adeo ſciſſis: capitulis ſphericis, amplis: ſeminibus circundantibus, craſſis, quibus ſingulis ſtylus inſidet, ſtellam gerens, iucundo aſpectu.

CAP. LIX.

QVAE autem folio conſtant integro, plures adhuc differentias habent: nam quædam in ſyluis naſcitur, pręcipue locis humectis, folio Lapathi, aut potius Glaſti, virente, lęui: capitulis Scabioſç noſtratis; radicibus Ellebori modo fibroſis, media quadam craſſiori, & detruncata, quaſi corroſa; vnde morſus Diaboli vulgò appellatur, ab aliis Succiſa: hæc quoque valde amara eſt: folia recentia cathaplaſmate carbunculos, & prauas inflammationes concoquunt; ideo in peſte vtuntur: datur in potu radix, ad eadem, & ad omnia venena, cordis morſum, & vuluæ cruciatus: aqua diſtillata ex tota planta in potu diſſoluit grummos ſanguinis, & occultos abſceſſus prope cor. Alia quoque in ſyluis naſcitur Succiſç ſimilis: folio rotundiore, hirſuto, in ambitu magis ſerrato.

CAP. LX.

QVAEDAM peregrina apud nos fruticoſa, ſpecie arborea; ideo Scabioſa arboreſcens appellari poteſt: caule craſſo, albicante; multis ramis, in latitudinem fuſis: frequentibus: foliis molliſſima lanugine candicantibus, latioribus, ac longioribus, quam Oleæ, nulla ex parte ſerratis: cacuminibus florem fert purpuraſcentem, latum: ſemina craſſa, in membranoſum calycem deſinentia, quæ caput conſtituunt, veluti fauum, rotundum, & amplum: hæc perpetuo viret, amaraque eſt, vt reliqua Scabioſæ genera.

Finis Libri Tertiidecimi.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER QVARTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

QVAE florem ferunt pluribus ſeminibus communem nullo incluſis vaſculo, præter id, quod florem regit, ex neceſſitate hunc habent inferius ſedentem, non in ſummo, vt quibus diſtributus eſt in ſingula: eorumdem ſemina animaduerſa ſunt cor in inferiore parte habere. Quędam autem ex his vrentem habent caliditatem, vt Chematis, Ranunculi genera, & Anemonę. Quædam frigida ſunt & valde aſtringentia, vt Pentaphyllon: Quibuſdam autem folliculus ſingulis ſeminibus datus eſt, vt Geraniis, Maluæ, Lino. Clematis, quę ſecundo loco ponitur à Dioſcoride, tribus plantis, quę apud nos ſunt, conuenire videtur inter ſuffrutices: quarum Vitalba vulgò appellata inter frutices numeranda eſſet, ſed ob generis affinitatem in hunc locum diſtulimus. frutex arboreſcens eſt Vitis modo in ſepibus, viticulas ferens longas, & lentas, albo cortice, & diſrupto: folia coniugatim fert per interualla multipartita, ramoſis pediculis clauiculorum vice ſe intorquentibus, Smilaci ſimilia, ſerrata, & ſubhirſuta: ſapore acri, & vrente: flores candidos in racemulis fert multis in medio ſtaminibus: ſemina capitulis circumpoſita, arida, ſine pericarpio, in pręlongam plumam deſinentia, feruentis naturæ. Hanc Theophraſtus, vt puto, Athragenam vocat: Arbor inquit, ſimilis Viti, & Labruſcæ ſurgit, & modo earum ſcandere arbores ſolita eſt. Ex ea commodiſſimè ignaria capi exiſtimant, ſed conceptaculum ex hac: teretrum verò ex Lauro faciendum cenſent. Viticella autem appellata ſuffrutex eſt in incultis, & gracili ſolo, alioqui ſimilis Vitalbæ, ſed tenuior, ac breuior: foliis quoque tenuioribus, & in ſuis pediculis magis numeroſis, læuibus, nequaquam ſerratis, ſed acerrima facultate præditis; vtuntur enim ad inuſtiones excitandas: flores hæc fert copioſiores, ſimiliter candidos; & ſemina prædictę ſimilia. Tertia Flammula ab effectu vocatur, vulgò quidam Flammulam Iouis: cõſtat viticulis rubentibus; & foliis omnino Vitalbæ ſimilibus:

bus: flores autem fert cæruleos, & ad purpuram inclinantes, latifolios. Radiculæ omnibus multæ ſunt Aſparagi ſimiles. Apud Dioſcoridem omnes hæ plantæ videntur ſub vno nomine Clematidis ſecundo loco ab eodem deſcriptæ intelligi. Viticuloſo inquit ramulo conſtat rubeſcente, lento, cui folium admodum acre, & exulcerans: repit per arbores, vt Smilax. Plinius quoque, quamuis alias Clematidas afferat ab his longè diuerſas, de hac tamen, quæ à Dioſcorides poſita eſt, ſcribit: ſimilem Smilaci, repentem per arbores, geniculatam & ipſam.

CAP. II.

RANVNCVLOS appellamus plantas, aut in aquis, aut prope aquas naſcentes: radicibus albis, Ellebori modo, fibroſis; flore ex quinque foliolis conſtante, vt plurimum luteis, qui guſtatus linguam exurit: capitulum ferunt vndique circundatum: ſemine depreſſo, viridi, &, cum ſiccatur, nigro: folia fere omnibus diuiſa ſunt paucis exceptis, Apij modo, at latiora, & in tres, vt plurimum partes varie ſciſſa: ineſt & pleriſque, antequam cauleſcant, macula quædam nigra. Quod frequentiſſimum circa piſcinas naſcitur, læui, ac molli folio conſtat, & caule, qui ferme cubitalis eſt: florem fert luteum: capitula tenuia, & oblonga, vel rotunda, exiguis ſeminibus: tenues fert radiculas, multas, & candidas: appellentur ij Ranunculi lęues. Duo alia genera lanuginoſa ſunt tum foliis, tum caulibus, quorum alterum radicem fert Verticilli modo rotundam, vnde aliæ deſcendunt, Ellebori modo, carnoſę: folia magis diuiſa, quam antedicta, aliquando coloris cinerei: quidam hoc genus priuatim Pedem Coruinum vocant: eius radice pro cauſtico medicamento vtuntur. Alterum adhuc lanuginoſius eſt, & latiore folio conſtat, ac minus diuiſo, quaſi Maluæ; altiore caule, in quo pauca foliola: radices inſunt fibroſæ. vtrique flores aurei, ſplendentes, & capitula rotunda inſunt: oriuntur in incultis præcipue pratis. duæ etiam ſunt hirſuto ſemine, & craſſo; ipſę autem paruę, non excedentes dodrantalem altitudinem, læues, exiguo flore: oriuntur locis cultis, vt in aruis & hortis: harum altera folio conſtat ſubrotundo, parum ſciſſo; cauliculis pluribus, palmi altitudine: altera vno caule conſtat, ramoſo, dodrantali; foliis multifidis, Apij tenuioris modo. duæ in aquis proueniunt: cauliculis in ſuperficie natantibus, geniculatis: ex ſingulis geniculis folia edunt, & cauliculum breuem ſuper aquas, ſuſtinentem florem album: & capitulum rotundum minuto ſemine: folia alteri parum ſciſſa, & parua: alteri in capillaceam tenuitatem ſciſſa, quaſi fæniculi. vidi & quoddam vtrumque genus foliorum habere initio quidem integrum, procedēte tempore capillaceum: frequentiſſima hęc ſunt

in

in paludibus Piſanis, appellentur autem candidi Ranunculi; quia flore conſtant cădido. Dioſcorides Batrachion vocat;quidam inquit Apium ſylueſtre vocant: eius plura ſunt genera: vna autem omnium virtus acris, & valde exulcerans. eorum quoddam folia fert Coriandri, latiora, ſubalbida,& pinguia: florem luteum,aliquando purpureum: caulem non craſſum, cubitalem: radicem paruam, candidam, amaram, fibras Ellebori modo habentem: naſcitur in riguis (his Dioſcorides indicat id, quod nos genus læue appellauimus; at qui in hoc genere florem purpureum ferat, non dum viſum eſt) Alterum genus inquit lanuginoſius eſt: longiori caule, pluribus foliorum diuiſuris: hoc plurimum in Sardinia prouenit,acerrimum,quod & Apium ſylueſtre vocant (videtur genus illud lanuginoſũ ſignificare, qui vulgò Pes Coruinus appellatur) Tertium inquit valde paruũ,graui odore: flore aureo (nos id genus ſemine craſſo,& hirſuto deſcripſimus.) Quartum inquit ſimile huic flore lacteo (indicat id genus candidi,quod folia fert parum ſciſſa,ſimilia enim ſunt tertio.) Plinius Ranũculi quatuor eadem genera tradit,quę Dioſcorides fere ad verbum. Vnum inquit pinguioribus quam Coriandri foliis,& ad latitudinem Maluę accedentibus,colore liuido,caule albo, gracili, & radice alba: naſcitur in limitibus humidis & opacis: ſed hic Plinius colorem liuidum foliis tribuens, ſignificat maculam nigricantem, quam tacuit Dioſcorides. Alterum inquit folioſius,pluribus foliorum inciſuris: Tertium minimum eſt odore graui, flore aureo: quartum ſimile huic flore lacteo. ſed hic deprauati codices habent flore luteo. alibi eandem Polyanthemon vocat,quam quidam Batrachion appellant, cauſtica vi exulcerat cicatrices,& ad colorem reducit, eadem vitiligines concorporat. De eo,quod oritur in Sardinia,alibi Plinius inquit Apiaſtrum vocari ab Apio, in confeſſa dannatione venenatum in Sardinia, cum tamen Hyginus Apiaſtrum ab Ape vocet Melliſſophyllon. Dioſcorides libro ſexto inter venena Sardoam herbam vocat Ranunculi genus, qua pota & commeſta mens dimouetur,diſtenctiones neruorum & labiorum contractiones fiunt, vt præ rictu imaginem ridentium referat; vnde Sardonius riſus in prouerbium ceſſit.

CAP. III.

PRAETER hęc genera alia permulta apud nos ſunt: vnum in foueis aquoſis naſcitur, humi ſerpens, ex ſingulis geniculis radices fibroſas emittit,& longum pediculum attollit,ramoſum, folia diuiſa ſuſtinentem, Apio paluſtri ſimilia: ex ſingulis alis cauliculum attollit,longum,ſuſtinentem aureum florem, ſed infirmis viribus; non enim mordet, vt cæteri: Quidam hoc Chryſanthemum vocant Democrito

Zzz aſcri-

aſcriptum; nam ab Aquilegis herbā hanc celebrari aſſerit; eò quod aquam ſubeſſe certum ſit, vbi ſolet emicare, foliis Apij maioribus, flore ſplendente, auri colore.

CAP. IIII.

DVAE peregrinę apud nos: vna floribus multiplici foliorum textura conſtantibus; hæc quoque ſerpit foliis ſupradicto minoribus, Ranunculum duplicem appellemus. Altera flore grandi & ſimplici: foliis candidis, & lanuginoſis, in partes anguſtas & oblongas diuiſis. Duę præterea ſunt: folio nulla ex parte ſciſſo in ſyluestribus paludibus: caule cubitali: floribus luteis: exiguis ſeminibus: alteri folia Plantaginis inſunt anguſtiora: alteri Coronopi, longiora, ferme ad Tritici ſimilitudinem: appellentur Ranunculi inſecti.

CAP. V.

TRIA genera in montibus habentur: foliis Aconiti, ſed floribus, & capitulis, & radicibus Ranunculi. Vnum folio cõſtat rotũdo, & ſecto, vt Vulparia, lanuginoſo: cauliculis ſimplicibus: flore luteo: ſeminibus cõgeſtis, Lentis modo. Alterum latiore folio cõſtat, quaſi Napelli, nec lanuginoſo: floribus, & capitulis prædicti: Tertium folio minus ſciſſo: caule ramoſo: floribus candidis.

CAP. VI.

QVAEDAM in aruis naſcitur inter ſegetes: caule dodrantali: foliis Anthemidis: floribus Ranũculi figura, paulo amplioribus, rubicundis, & ſplendentibus: capitula fert in longitudinem producta, ad ſimilitudinem Anemonæ: ſeminibus anguloſis, virentibus, duris: radix parua: tota planta odore graui conſtat. Quidam inter Anemonas pingunt: Alij Chamęmelum Eranthemon putant: ipſe Ranũculis aſcribendam cenſeo, forte quem Dioſcorides purpureum vocauit.

CAP. VII.

QVAE vulgò in Hetruria Fauagello appellatur, à recentioribus autem Medicis Scrofularia minor, parua herba eſt, in aruis pingui ſolo naſcens: foliis ab radice rotundis, & pulpoſis, vt fabæ, macula quadam nigra, vt Ranunculus: ex mediis foliis cauliculum fert breuem, ad terram inclinatum, in quo flos luteus ſimilis Ranunculo, an-

anguſtioribus, ac pluribus foliolis conſtans: pauca ſemina, anguloſa, viridia: radiculæ congeſtæ, ad ſimilitudinem granorum Tritici, quibuſdam craſſioribus, longioribuſque, ſapore dulci, & ſubſalſo: floret ineunte vere, & non dum exacta hyeme: diſperit aduentante æſtate, viuens radicibus: folia hyeme veniunt in acetaria, ſapore aquoſo. Syluaticus Teſticulum Sacerdotis vocat, laudatque radiculas cõmeſtas ad vitia hęmorrhoidarum: alij valere ad ſtrumas in collo naſcentes, quas ſcrofas vocant; vnde appellatio Scrofulariæ, radicum puluere cum melle delincto ieiunis: aquam diſtillatam & potu & fotu idem efficere. Plinius Strumeam à noſtris herbariis vocari tradit; quoniam medetur ſtrumis, & panis, per ſe in fumo ſuſpenſa; creduntque ea rurſus ſata rebellare, quę curauerint vitia: quamquam hęc de Ranunculo videatur dicere. Dioſcorides Chelidonium minus vocat herbam, figura quidem non differentem à ſupradicta, ſed viribus longe efficaciorem; inquit enim herbula eſt pediculis ab radice pendens, ſine caule: foliis Hederæ, rotundioribus, & minoribus, teneris, & ſubpinguibus: radices habet ex eodem callo, com plures, puſillas, veluti grana Tritici congeſtas, quarum tres aut quatuor in longitudinem exeunt: in humidis & paluſtribus naſcitur. vis ei acris, ſummam cutem exulcerans, vt Anemonæ: ploras & ſcabros vngues eximit; ſuccus radicibus expreſſus naribus inditur ad caput purgandum: idem præſtat decoctum cũ melle gargarizatum; & vitia pectoris omnia diſcutit: At Scrofularia minor ſupradicta, & cauleſcit, & vim illam acrem non habet. Plinius Chelidoniam minorem tamquam Dioſcoridi acceptam refert: foliis Hederæ, rotundioribus, minus candidis: at quæ ſubiungit de ſucco croceo, & ſemine Papaueris conueniunt maiori Chelidonio, non minori apud Dioſcoridem. De Chelidonio maiori alibi dictum eſt, & de Scrofularia maiore, & ſimplici Scrofularia.

CAP. VIII.

TRINITAS à quibuſdam vocatur, ab aliis herba Tora, in montibus naſcens, & opacis: foliis ab radice multis, Hederæ ſimilibus, ſed tripartito aliqua ex parte diuiſis, ſubrotundis: ex mediis foliis cauliculi nudi emicant in vere, plerumque ante foliorum exortum, tenues, vt Cyclamini, florem ſuſtinentes cæruleum, aut ſubrubentem, aliquando candicantem, maculoſumque, Ranunculo minorem: ſemina pauca, oblonga, in acutum deſinentia: radices multæ ſunt nigræ, Ellebori modo fibroſæ: perpetuo folio conſtat, ſed breui tempore floret. Syluaticus duas eſſe herbas tradit, viribus contrarias; vnam quidem venenoſam, quæ Tora vocatur; alteram vero reſiſtentem veneno alterius, quæ appellatur Antora: vtraſque in eiſdem locis naſci ſimul: fo-

liis quaſi Violarum, rotundioribus, & modice inciſis: floribus Cyclamini: qui Torę ſunt valde violacei; Antoræ autem ſubrubei. Hermolaus Barbarus Triada, ſeu Trinitatem à quibuſdam vocari ſcribit, & Tauram: folio triplici, aut vno potius rotundo, in terna diſpoſito: radice Polypodis, hirſuta, capillamentis multiplici, vermis nigri effigie: flore cæruleo cum maculis quibuſdam candidis, venenoſam eſſe herbam, cui per antipathiam alia occurrit herba Antitaura, & Antitora cognomine; folio rotundo. Alij hodie Toram, & Antoram oſtendunt inter Aconita. Alię porro ſunt herbæ Trinitatis nomine apud recentiores, vt quæ inter Trifolia Lagopus à Dioſcoride vocatur, vtilis ad diſſenteriam, & quædam inter Violas triplici colore floris, à quibuſdam Iacea appellata, laudata ad pectoris vitia, & vlcera: vnde occaſio errandi venenoſam hanc plantam pro iis aſſumentibus. Quamquam neque hæc ex toto venenoſa; nam Antitora venenis reſiſtit: & hodie in Alpibus vtuntur ruſtici ad hepatis obſtructiones tollendas, & Ieteritiam puluerem foliorum aſſumentes, vnde Figatellam vocant.

CAP. IX.

ANEMONE in tractu marittimo naſcitur, collibus aſperis, & apricis, copioſa in Monte Sancti Iuliani prope Piſas: folia ab radice fert tria, aut quatuor, rotunda, inciſaque, modò magis, modò minus, Geranio latiora, durioraque: ineunte vere cauliculos fert particulatim dodrantales, aliquando altiores, hirſutos, ſine foliis, ternis tantum appendicibus, veluti foliolis circa medium: in cacumine flos oblongis foliolis conſtat, qui cũ panditur, ſtellam repręſentat, coloris nunc punicei, nunc purpurei elegantis: non panditur autem niſi à ſole illuſtratus: nam eo recedente, aut nubilo clauditur, vt niſi inſuffletur non dehiſcat: vnde nomen traxiſſe videtur à vento: capitulum fert in longitudinem productum, in quo aceruantur ſemina anguloſa, lanugine inuoluta: radix ſubeſt rotunda, Oliuæ amplitudine, guſtu acerrimo, exurente: ſimilis eſt & natura foliorum, & floris. Alterum genus peregrinum apud nos: foliis tenuius ſciſſis, appendice, quę in caule eſt ſciſſa: latiore flore, vt pote qui ex latis foliis conſtat, ſimilitudine Papaueris Rhęas, ad puniceum colorem vergens: capitula fert longiora, & ſemina ſimiliter lanuginoſa: radix magnitudine grandioris Oliuę, ſed multis paruis agnaſcentibus veluti ſobole: ſimili natura conſtat acri. Dioſcorides duo genera Anemones eſſe ſcribit, ſylueſtrem & domeſticam: domeſticæ iterum quamdam tradit flore puniceo, aliam ſubalbido, aut lacteo, aut purpureo: folia Coriandri, tenuius ſciſſa, humi incumbentia: cauliculos lanuginoſos, tenues, quibus inſident flores, vt Papaueris,

mediis capitulis nigris, aut cæruleis: radicem Oleę magnitudine, aut maiorem, veluti geniculis diſtinctam. Hęc deſcriptio aptiſſime conuenit noſtrati Anemonæ: ſed quæ florem album, aut lacteum ferat, in hoc genere repertum adhuc non eſt. Sed cur domeſtica appelletur non video; in incultis enim & aſperis oritur apud nos: niſi ob floris pulchritudinem alicubi colatur. De ſylueſtri autem inquit: in omnibus maior eſt domeſtica, & foliis latior, ac durior, capitulum oblongius habet, florem puniceum: radiculas tenues, ac plures: quædam etiam eſt, cui folio nigra, acrior: & paulo poſt de ſylueſtri inquit: ob ſimilitudinem quoſdam in errore verſari, non diſtinguentes hanc Anemonem ab Argemone & Papauere Erratico: quia flores ſimili colore conſtant ſcilicet puniceo; ſed differunt; quia color puniceus in Anemone ſaturatior eſt; floret quoque citius: non ſuccum fundit, vt illę, non calycem fert, ſed veluti Aſparagi cacumen: naſcitur in aruis parte plurima. Hæc ſatis conueniunt alteri Anemonę, quam deſcripſi; flores enim omnino Papauer Erraticum æmulantur, ſed color magis profundus. Quamquam hoc apud nos non niſi ſatum in hortis reperiatur. Apud Theophraſtum Theodorus Fremium vertit: floret inquit vere inter ea, quæ natura herbacea, & annua ſunt: hyberna erumpit poſt Aphacam, ab radice tantum foliata; floret non longe poſt germinationem. Plinius Anemonas quaſdam coronarias tradit, vt florem ſylueſtris Bulbi, & Argemonen: quaſdam medicas: ſunt, qui Phenion vocant: duo eius genera: ſylueſtris prima, altera in cultis naſcens: vtraque ſabuloſis: huiuſque plures ſpecies; aut enim phęniceum florem habet, quæ & copioſiſſima eſt: aut purpureum; aut lacteum. Harum trium folia Apio ſimilia, nec temere ſemipedalem altitudinem excedunt cacumine Aſparagi: flos numquã ſe aperit niſi vento ſpirante; vnde & nomen accepit: ſylueſtri amplitudo maior: latioribuſque foliis: flore phęniceo. Hanc errore ducti Argemonem putãt multi; alij rurſus Papauer, quod Rhęam appellauimus: ſed diſtinctio magna, quod vtraque hæc poſtea florent: nec aut ſuccum illarũ Anemonę reddunt, aut calyces habent, nec niſi Aſparagi cacumen.

C A P. X.

ANEMONE montana in Apennino frequens in ſyluis, antequam ab radice folia erumpant, inclinante vere vnicum fert cauliculum, palmi altitudine, in cuius medio folium eſt vnicum, ramoſum, diuiſura Cicutæ, ſubhirſutum: flos in cacumine expanſus in ſtellę modum, vt prima Anemone; colore candido, aut ſuperne lacteo, interne cæruleo: reperitur & Ranunculo ſimilior, colore luteo: capitulum rotundum: ſeminibus Ranunculi: Radix in obliquum tendens,

digiti longitudine; vnde inareſcente caule, aliud erumpit folium, ſupradicto latius, ſed ſine fructu. Huius quoque acris natura eſt. An Dioſcorides per candidam Anemonem & lacteam has intellexerit, ambiguum eſt, cum totius plantę vnicam deſcriptionem tradiderit, non plures. profectò Apij folium, quòd Plinius tribuit, his magis conuenit, quam ſuperioribus.

CAP. XI.

PVLSATILLA à recentioribus vocatur in eiſdem locis naſcens, lanuginoſior; latiore folio, ac tenuius ſciſſo, quaſi Cicutæ: flore latiore, purpureo; ſeminibus in caudam lanuginoſam deſinentibus in capitulo rotundo, vt candida Anemone: radice pedali, exeſa, ſubdulci: cæteris acribus. laudant recentiores aduerſus venena tum pota, tum per ictum illata, & ad peſtilentiam.

CAP. XII.

GARIOFILATA vulgò appellatur in ſyluis naſcens herba, foliis diuiſis, vt Agrimonia, breuioribus, & in extremo latioribus: caules fert ramoſos, ferme cubitales, duros: cacuminibus flores luteos, & capitula Ranunculi; ſeminibus oblongis, in tenuem hamulum deſinentibus, quo veſtibus hærent. Radices Ellebori nigri modo fibroſas, quibus odor Gariophylli, ſapor aſtringens, & ſubacris. Alterum genus in montibus naſcitur: breuiori caule, ac minus ramoſo: rotundiore folio, frequentioribus appendicibus: flore grandi, purpureo, aliquando luteo. Albertus Magnus Gariofilatam à quibuſdam Sanamundam appellari tradit, & Pedem Leporis; vnde quidam poſteriores Lagopum Dioſcoridis putarunt: calidam & ſiccam in ſecundo gradu ſtatuit; fiſtulas ſanare ſucco eius inſtillato, & per os ſumpto: menſtrua prouocare, ſi fomentũ adhibeatur ex ea decocta in aqua: vinum, quo decocta ſit, aſſumi ad colicam, & ad robur ventriculo præſtandum aduerſus cruditates: vſus eius vehementer extenuat obeſa: tollit fluxum capitis: in vſu magis ſunt folia, quam radices: radices per ſe aceto irrigatæ veſtibus inſeruntur odoris gratia: aqua diſtillatur ex tota planta cum radicibus ad eoſdem morbos: priuatim ad vulnera ſananda tum potu ſingulis diebus mane & veſperi põdere vnciarum quatuor, tum exterius ſi vulnera abluantur: tollit quoque nęuos & maculas ex natiuitate ortas, ſi ſępius in infantia lauentur ex ea. Apud Plinium inter Argemonias videtur numerari: noſtri enim inquit tria genera eius faciunt, & id demum probant, cuius radix Thus redoleat: aliam Lappam

pam lanariam appellant, vt explicauimus in Agrimonia: vtraque fructu veſtibus hęret, & ſimili folio, ac flore conſtat. non abhorret & Gei appellatio apud eumdem Plinium, inquit enim: Geum radiculas tenues habet, nigras, beneolentes: medetur non modo pectoris doloribus, aut lateris, ſed & cruditates diſcutit iucundo ſapore.

CAP. XIII.

FILIPENDVLA vulgò dicitur herba in ſyluis, folia ferens prælonga, inſtar Millefolij, aut Tanaceti, frequentibus foliolis, coniugatim in longo pediculo diſpoſitis, intermediis paruis appendicibus, vt in Agrimonia: caules rectos, dodrantales, aliquando cubitales fert, ramulis in cacumine rectis, quibus copioſi flores inſident ex tenuibus foliolis conſtantes, candidi: capitula parua; ſeminibus Lenticulę modo compreſſis, vnico ordine in orbem diſpoſitis: radiculas multas ac tenues in oliuarem nucleum deſinentes, quaſi globolis filo appenſis, vnde appellatio: ſapore amaro conſtat. incertum tamen eſt vtrum hanc, an aliam inter Apij genera à nobis deſcriptam recentiores intelligant, nomine Filipendulæ, cui vires, ad calculum frangendum, & vrinam impellendam tribuunt: deſcribit enim Syluaticus foliis Petroſelini, ſed eleuatis, & non in terram expanſis, in cuius radice ſunt quaſi nodi adhærentes: afferri ex vltramarinis: naſci & in Apulia locis montoſis & calidis: colligi radicem in fine autumni: aſſeruari validam decem annis: profectò Manlius innuit eam, quam Petroſelinum ſylueſtre appellauimus: inquit enim apud nos etiam naſcitur in pratis, cuius folia ſunt ſimilia Petroſelino, ſed plana, & non expanſa: fert capitulum Aneti, flore albo: radicem Pęonię ſimilem, ſed minorem. Quicquid ſit, huic quoque Filipendulæ eaſdem vires ineſſe & efficaciores ob amaritudinem putandum eſt: puluis radicis cum vino hauſtus dolores ſtomachi ſanat, & iliacam ex frigida cauſa ex flatu; lapidem frangit, & vrinam impellit: idem prę ſtat extrinſecus fouendo, incluſus ſacculo, & in vino & oleo feruefactus: in cibis confert epilepſię & aſmathi. Aqua totius plantæ diſtillata medetur peſti, & venenis, & calculo renum & veſicæ.

CAP. XIIII.

OENANTHE in montibus naſcitur, ſimilis Filipendulæ: foliis latioribus, & craſſius diuiſis, inſtar Agrimoniæ, nigrioribus: radice craſſa, inæquali, tuberoſa, inſtar Scrofularię maioris, non in profundum, ſed in latus tendente, à qua multæ radiculæ egrediuntur fibroſæ: caules fert, flores, & ſemina Filipendulæ. Dioſcorides inquit

folia

folia habet Paſtinacę : florem candidum : caulem craſſum, palmi altitu dine : ſemen Atriplicis : radicem magnam, in multa rotunda capitu'a extuberantem : naſcitur in petris : huius ſemen, caulis, & folia cum mul ſo vino pota ſecundas eiiciunt : radix è vino vrinæ ſtillicidio conuenit. Theophraſtus inter flores coronarios numerat Oenanthem, quam Theo dorus aliquando Oenantham, aliquando Vitifloram vertit : ſemine inquit ſeritur : floret inter vernos poſt Bulbi florem : per annum durare po teſt, ſi cultus adhibeatur; nam addicta floribus eſt, & natura conſtat herbacea : ſi florem atteras, auferaſque, nec ſinas ſementeſcere, nec ſolum deſit apricum, durare plurimum poteſt : flos conſtat ſpecie racemi, candiduſque eſt, Labruſcę modo. Vbi autem libro ſexto de cauſis Plantarum inter odores de Oenanthe inquit : ſiccatam plenius olere : intelligitur de flore Labruſcę, quem Dioſcorides libro quinto Oenanthem vocat, & Ga lenus laudat ad ventriculi robur pręſtandum. Plinius de Oenanthe her ba eadem ſcribit, quæ Dioſcorides : quamuis autem foliorum comparatio, & radicis deſcriptio huic plantæ magis conueniant, quam Filipendulæ, non tamen omnino abhorrent à Filipendula, vt merito ea Oenanthe minor dici poſſit, hæc vero maior.

CAP. XV.

PLANTAGO Aquatica vulgò appellatur in paluſtribus frequens: foliis, ab radice pręlongis, erectis, tenſis, ex latitudine in mucronem deſinentibus, & neruis diſcurrētibus, vt in Plantagine vulga ri : caulem inter folia attollit, nudum, cubito altiorem, erectum, à cuius medio ad cacumem vſque exeunt rami, per interualla terni, in alios ramu los diuiſi, nullis foliis : in ſummis floſculos fert tenues, ex tribus foliolis conſtantes, candidos, parum ſubrubentes : ſemina in tenuibus capitulis ſimilia Filipendulę, tenuiora : radices Ellebori modo fibroſas, candidas : guſtu glutinoſo conſtat, vt Plantago vulgaris. non multum abhorret ab hac Plantago maior Dioſcoridis, quamuis alia vulgò oſtendatur pro Plantagine maiore, vt loco proprio oſtendimus. profectò caulis cubitalis, & ſubrubens, Plantagini aquaticæ ineſt; at vulgari Plantagini non vnicus caulis, ſed cauliculi plures inſunt, in terram inclinati, quod de mi nore tradit Dioſcorides : locus præterea natalis huic magis conuenit : vulgaris enim Plantago vbique in pratis, & ſecus vias, & in hortis naſcitur : maior autem non niſi in paluſtribus, & lacunis, ſeu foueis. Ex Plinio quoque certius idem colligere licet : inquit enim de maiore Plantagi ne foliis laterum modo incluſa, quæ; quia ſeptena ſunt, quidam eam Heptapleuron vocauere; caulis cubitalis, & Napi ſimilis : naſcitur in humi dis; At quę ſimilitudo Napi ſeu Sinapis cum caule vulgaris Plantaginis?

Quædam

Quædam in paruis lacunis Piſanis reperitur, palmum alta: foliolis ſecundum proportionem minoribus: ſeminibus maioribus, paucioribus.

CAP. XVI.

BARBA ſyluana à recentioribus Medicis vocatur inter Plantagines aquaticas: hæc non niſi in aquis naſcitur, folia attollens ſuper aquas, ſimilia Plantagini aquaticæ, ſed binæ appendices adiunctę ſunt, deorſum ſpectantes, ac pręlongę, inſtar barbę bifurcatę, vt totum folium in tres acutos angulos deſinat, veluti ſagitta, vnde quidam Sagittam vocant: folij pediculus longus eſt, craſſus, & triangulus ab radice: caulis craſſus, ac nudus, non altus, ternis per interualla ramulis, breuibus, ac ſimplicibus, in quibus flores Plantaginis aquaticę latiores: capitula craſſa veluti fructus Arbuti, ſimiliter aſpera, viridia: ſeminibus exiguis, vndique circundantibus, vt in Ranunculo. In libello qui inſcribitur de Dinamidiis inter ſpurios Galeni, ſcribitur de Barba ſyluana: eius radices in vino coctas ad conceptionem facere, ſi earum libra vna coquatur in vini optimi phialis nouem, donec dimidium abſumatur, eique percolato addantur mellis phialæ duę, & pulueris Cimini vncia vna, ac ſimul parum ferueant: huius autem decocti bibat mulier in tempore menſtrui per quinque dies, mane ieiuna ſingulas phialas: veſperi autem in decoctione eiuſdem herbæ ſedeat, diuque calefiat: dein cum viro coheat, ſtatim enim concipiet: eamdem epilepticis auxilio eſſe ſimiliter in vino decoctam & potam: Centineruiam quoq; appellari.

CAP. XVII.

BVTOMVS in aquis paluſtribus naſcitur: foliis ab radice in multam longitudinem porrectis, vt Cyperi: dorſo acuto: caule bicubitali, nudo, ac ſimplici, cui rotunditas, ac lęuor inoffenſiſſimus ineſt: in cacumine vmbella, ac flores ſubrubentes, quales Mali Perſici: ſemina inutilia, folliculis ſimilia: radix partem quamdam teneram habet, & candidam, guſtui non ingratam, figura pedis, à qua radiculæ fibroſę deſcendunt. Theophraſtus inquit Butomus in omnibus fluminibus, ac ſtagnis naſcitur: foliis anguloſis, & canaliculatis, vt Harundinis: caulis peculiarem quamdam æqualitatem ſortitus eſt: fructus niger, magnitudine ſidę proximus: fęmina ſterilis eſt ad nexus vtilis: mas inutilis, vtroque loco prouenit terra & aqua: pars tenera ab radicibus proxima eſt, quam pueri potiſſime mandunt.

CAP. XVIII.

FRAGARIA vulgò appellatur herba, in ſyluis naſcens, locis vmbroſis: folia fert terna in ſingulis pediculis, Rubo minora, venoſa, hirſuta, & in ambitu ſerrata: cauliculum fert vere, palmi altitudine, ramoſum, & hirſutum: floſculos Ranũculo minores, cãdidos: fructum Rubo ſimilem, ex minutioribus acinis conſtantem, rubentẽ in maturitate, atque odoratum, ſapore vinoſo, guſtui gratiſſimo, Fraga vulgò appellantur. differentię paucæ in figura & magnitudine: nam quędam rotunda ſunt, vt Arbuti fructus, quædam oblonga. Quoddam genus in Alpibus Bargeis viſum eſt bis in anno fructificans, vere ſcilicet & autumno, eius fructus modice compreſſus & ſtriatus eſt, ſapore Rubi Idęi: æſtate poſtquam fructum perfecerint, alios cauliculos ferunt, tenues, ac ſimplices, quorum cacumina ad terram inclinata radicant & folia producunt: quo modo veluti ſobole propagantur. expetuntur in cibis Fraga, quorum gratia & coluntur in hortis, refrigerant & humectãt, Picrocholis conueniunt & ſiticuloſis, ſed copioſiore cibo caput tentant & inebriant: eorum ſuccus incipientibus inflammationibus commodus, præcipue gutturis: vetuſtate vires acquirit, efficaces ad oculorum ſuffuſiones, & ad faciei vlcera: aqua ex fructibus maturis diſtillata bibitur ad ſanguinem contemperandum iis, qui ſcabie laborant & lepra: Iecinori calfacto medetur: ad morbum Regium: renum calculos; menſtrua quoque prouocat: herba aſtringenti ſapore conſtat, & ſubamaro ad calculum vtiliſſima, & lienoſis, hepaticiſque. Plinius Fraga tantum meminit inter cibos in Italia: Meminerunt & Poetę Latini. Non autem idem eſt, quod apud Serapionem Fragre vocatur, fructus Ciceri ſimilis, extra rubens, interius niger, qui odore halitum oris commendat, temperamento calido. Apud Theophraſtum Chamębatos, ideſt HumiRubus vocatur. inquit enim Rubi genera maximo inter ſe diſcrimine diſtant; quod quædam erecta, excelſaque; quædam prope à terra protinuſque deorſum vergens, cumque ſe terrę coniunxerit, radicãs rurſus, quem HumiRubum quidam appellant. reliqua Rubi genera diximus inter frutices. Dioſcorides inter genera Pentaphylli intelligit, vt mox patebit.

CAP. XIX.

QVINQVEFOLIVM paſſim reperitur iuxta vias, & prope macerias: foliis in longo pediculo quinis, minoribus Fragariæ: cauliculos fert humi repentes, geniculatos: ex ſingulis geniculis folium, & ramulum ſimplicem attollit: in cuius cacumine flos aurei coloris,

coloris, Ranunculo maior continetur: capitulum exiguum, minutis ſeminibus abſque pericarpio, protegitur acetabulo florem tegente: poſt quam ſemen perfecerit, radicat in ſingulis geniculis, vt Fragaria, non particulatim vt illa, ſed ſimul in omnibus: radice ſingulari nititur, tenui, & ſubrubente, quæ guſtu aſtringit. Dioſcorides Pentaphyllon vocat: ramulos habet inquit feſtucarum ſimilitudine tenues, dodrantales, in quibus ſemen: folia Menthæ ſimilia quina ſingulis pediculis, raro plura, in ambitu ſerrata: florem pallidum, album, aureum: naſcitur in riguis, & iuxta aquæductus: radice ſubrubra, oblonga, paulo craſſiore quam Veratri nigri, quæ plurimis pollet remediis. ex his verbis videtur Dioſcorides non vnicum genus Pentaphylli indicare, ſed plura, florum colore differentia: Forte & numero foliorum, cum dicat, raro plura, quaſi & pauciora reperiantur: hoc modo dicemus Fragariam inter Pentaphylla flore albo intelligi, & quæ ſeptenis conſtant foliis; flore pallido, de quibus mox dicemus: nam, quæ deſcripta eſt, quinis foliis flore aureo conſtat. Hanc ſententiam comprobat Plinius, cum inquit: Quinquefolium nulli ignotum eſt, cum etiam Fraga gignendo commẽdetur: nam illud verbum etiam, ſignificat non omne Quinquefolium Fragam gignere. Theophraſtus Pentaphyllon, & Pentapetes appellari tradit: eius radix, cum effoditur, rubra eſt, inareſcens vero nigreſcit atque quadratur: habet folium Vitis, ſed puſillum, & colore ſimile: & augetur, & deſinit ſimul cum Vite: folia omnia quinque; vnde & nomen: caulis humi ſerpit tenuis, & crebris internodiis; eadem Plinius ſcribit.

CAP. XX.

QVOD ſeptena in ſingulis pediculis folia gerit in hoc genere, Hermolaus Barbarus Heptaphyllon appellat: plures eius differentiæ: differunt à Quinquefolio, & Fragaria, non ſolum foliorum numero, qui inconſtans in his eſt in eadem planta, modo ternis, modo quinis, modo ſenis, & vt plurimum ſeptenis exiſtentibus: ſed etiam ramulorum rectitudine: non enim ſerpunt, licet aliquando procumbant in terram, neque radicant in geniculis. Vnum ex his caule recto conſtat, cubitali, paucis in cacumine ramis: folia longiora fert quam Quinquefolium: in ſummis ramis flores fert luteos, & capitula, vt Pentaphyllon; radicem quoque ſimilem: oritur in aſperis. Alterum in montibus humile, palmi altitudine: floribus candidis.

CAP. XXI.

TORMENTILLA vulgò appellatur multis ramulis fruticans ab eadem radice, tenuibus, dodrantali longitudine, ad latera fuſis: folia fert ſine pediculo, hęrentia cauliculis, minuta, & magis inciſa, quam alterum Heptaphyllon: floſculos fert paruos, pallidos: radicem pollicis craſſitudine, breuem, intortam, tuberoſam, rubram, valde aſtringentem: oritur in montibus: quidam Biſtortam appellant; quia radix bis intorquetur vt ea, quæ priuatim Biſtorta dicitur. Altera illi ſimilis tantum diſtat foliorum candore in aduerſa parte. Recentiores Tormentillæ radicem prędicant efficaciſſimam ad peſtem, & venena; repugnat enim putredini malignæ, temperamento frigido & ſicco, & robur addit aſtrictione: expellit quoque per ſudorem, ob tenuem quãdam ſubſtantiam admixtam. exhibent pulueris eius drachmam vnam, cum aqua acetoſę, aut cum vino, ſi febris non vrgeat. paratur & aqua diſtillata ex tota planta cum radice collecta poſt diem decimam quintam Augusti, & ante diem octauam Septembris: ſed ob ſucci paucitatem macerandа prius per noctem in vino conciſa, & contuſa, deinde lęui igne diſtillanda: propinatur & decocta in vino. ſunt qui puluerem radicis cum Theriaca æqua portione miſceant, diluantque cum aquæ eiuſdem vnciis tribus addita aceti ſexquiuncia: hũc potum calidum exhibent correptis à peſte ſtatim poſt venæ ſectionem, vt ſudore aborto liberentur: repetunt potionem poſtera die. Eadem radix pollet ad diſſenteriam, & ad omnem fluxum, & ſanguinem profluentem ex vulneribus, aut naribus: iuuat & in diſuria: cuſtodit conceptum, ſi mulier decoctam in vino bibat, & inferiori vẽtri illinatur. mędetur & omnibus febribus diuturnis robur addẽdo omnibus viſceribus; tãdem facultates, quas Dioſcorides Pẽtaphyllo tribuit, recentiores de Tormentilla prædicant, ac multo efficaciores.

CAP. XXII.

SANICVLA vulgò appellatur herba in Alpibus, frequens in ſyluis: foliis quinquepartito diuiſis, latioribus quam Quinquefolij. & in extremo laciniatis, vt in Vite, lęuibus, ac ſplendentibus: caulem fert rectum, cubitalem, paruis in cacumine ramulis, veluti vmbellam conſtituentibus: floſculos candicantes, aut rubentes: capitula hirſuta, exigua: radices fibroſas: ſapor toti herbæ aſtringens, & ſubamarus. recentiores temperamentum eius ſtatuunt calidum & ſiccum in ſecundo ordine: laudant ad vulnera in potu inter præcipuas herbas vulnerarias, vt Symphitum: nam conglutinat & ſanguinem concretum diſſoluit: ab in-

inflammatione defendit: exhibetur herbæ puluis, aut decoctio, aut aqua diſtillata, aut ſuccus: habet quoque vim leniter purgandi: abſtergit enim ventriculum & inteſtina à viſcoſis humoribus, ſi cũ melle & Glycyrizę ſucco in vino exhibeatur eius puluis, aut ſola decoctio in mulſa: tumores externos reprimit impoſita tum in homine, tum in iumentis.

CAP. XXIII.

POTENTILLA à recentioribus vocatur herba, frequens in Germania circa ſemitas, & loca aquoſa, potiſſimum iuxta flumina: foliis ab radice in terra ſtratis, figura Agrimoniæ, minus hirſutis, candidioribus; foliorum ſectionibus tenuioribus maxime Quinquefolium referentibus: cauliculos nudos ſpargit, in terram repentes: qui more Fragarię radicant in ſummo, defixi in terram, ac folia gerunt: quo modo propagatur: alium cauliculum inter folia attollit ſimplicem, qui in ſummo florem ſuſtinet Quinquefolij, & fructum ſimilem grandiuſculum: radix Quinquefolio ſimilis, exterius ruffa, interius alba: tota planta aſtringit: glutinat vulnera: & vlcera exedentia compeſcit: oculorum fluxionibus, & puncturis prodeſt: ſiſtit fluxus ſanguinis, & alui profluuia: datur & ad diſtillationes, coxendicis, & articulorum.

CAP. XXIIII.

ALCHIMILLA vulgò appellatur, & Pes Leonis, herbula in pratis Alpium frequens; foliis rotundis, figura Maluæ, minoribus, hirſutis, & circumſerratis, angulis exeuntibus, effigie Leonini pedis: cauliculos ſpargit tenues, dodrantales, ramoſos, paucis foliis: in cacuminibus floſculos exiles, numeroſos, herbaceos: radicem ſubrubram, digiti craſſitudine, villoſam, guſtu acerbo. Alterum genus breuius: foliis minoribus in quinque foliola partitis, figura Oleæ, colore argenteo in inferna parte, ſuperne viridi: Stellaria à quibuſdam vocatur ab Stellæ figuram, quam folia referunt: in cæteris ſimilis Alchimillę, & ſapore ſimili, ac viribus. Laudant Alchimillam ad glutinanda vulnera, tum externa, tum interna, decocto eius poto, & ablutis vlceribus: idem præſtat aqua eius ſtillatitia: nam calorem extinguit, & ab inflammatione defendit, & ſanguinem ſiſtit: ſanat & puerorum ramices: ſiſtit alba mulierum profluuia: facitque ad conceptionem, ſuperfluas humiditates ſiccando: mammas duriores reddit: ſi ea foueantur: ſuccus eius potus comitialibus ſubuenit. Dioſcorides Leontopodium vocat, id eſt Pedem Leonis: inquit enim: herbula eſt duorum digitorum, foliola habens anguſta, robuſta, digitorum quatuor aut trium longitudine, hirſuta,

ta, verſus radicem lanoſiora, & ſubcandida: in cacuminibus caulium capitula veluti attrita, in quibus flores lutei: fructus autem eius incomprehenſibilis eſt ob lanuginem circumdantem: radix parua ſubeſt: tradunt hanc vtilem eſſe ad amatoria: diſcutit tubercula. hæc deſcriptio pulchre quadrat Stellariæ: ſed longitudo quatuor digitorum, aut trium non videtur poſſe aſcribi foliis, cum herbula tradatur duorum digitorũ longitudine; ſed potius è conuerſo legendum, vt tranſpoſita ſint ea verba: in cęteris nihil eſt, quod repugnet: foliola ſcilicet anguſta, interne lanuginoſiora, & candida: capitula in tenuiſſimas partes attrita, vt ſemen vix conſpici poſſit inter lanuginoſam ſubſtantiam: de flore quidam legunt Melanon, id eſt nigrum, non Melinon, ideſt luteum. eſt autem eius flos ex luteo in herbaceum tendens. Plinius de Leontopodio inquit: eius radix aluum ſiſtit, purgatque bilem ex aqua mulſa addito pondere denariorum duum: naſcitur in campeſtri, & gracili ſolo: ſemen eius potum Lymphatica ſomnia facere dicitur.

CAP. XXV.

PEs Columbinus vulgò appellatus, & quę illi affinia ſunt inter Gerania numerantur: hæc parum à Maluis recedunt; nam ſemina quidem in circuitu iuxta medium modiolum ferunt, vt Maluæ, ſed nequaquam farcta, pauciora numero, ad ſummum ſex, ſubrotunda: modiolus præterea medius in longitudinem porrectus eſt inſtar roſtri aut acus: vnde à Gruino roſtro nomen ſumpſerunt, Dehiſcunt ſeminum alueoli ab inferiori parte abſcedentes, & ad roſtri verticem contracti, interim eiaculato ſemine: omnia ſapore acerbo cõſtant, præcipue radix. harum duæ paſſim in ruderibus naſcuntur: tenuibus cauliculis, infirmis, dodrantalibus: foliis rotundis, longe minoribus Malua, frequentibus ſciſſuris, modò breuioribus, modò profundioribus: floſculos ferunt ſubrubentes, paruos, capitula parua, breui roſtro; radix tenuis, ſubrubra. Tertia ramos multos fert prope cubitales, humi iacentes, hirſutiores: folia candicantia, nequaquam ſciſſa, Altheæ ſimilia, minora: roſtrum longiorem, tenuioremque: Dioſcorides has omnes videtur intelligere ſub nomine Geranij ſecũdo loco deſcripti his verbis. Geranium alterum caulibus minutis conſtat, piloſis, ſexquipedalibus: foliis Maluæ, in ſummis alis capitula gruum ſurſum ſpectantia inſunt cum ſuis roſtris, aut veluti canini dentes: nullius in medicina vſus. Canini autem dentes vt breuiores, conueniunt prioribus deſcriptis; Gruum autem roſtra tertiæ. de priori Geranio tamquam longe diuerſo alibi à nobis agitur. Plinius ex Gręcorum ſententia deſcribit: foliis paulo candidioribus quam Maluæ: cauliculis tenuioribus, piloſiſque,

que, ramoſam, & interuallis binum palmorum, & in his foliis: inter quę in cacuminibus capitula ſunt Gruum. hæc deſcriptio tertiæ ſuperius à me deſcriptæ magis congruit.

CAP. XXVI.

DVAE aliæ Pedis Columbini nomine à recentioribus intelliguntur in ſyluis naſcentes, roſtris longis, & craſſis: floribus amplioribus, quaſi Leucoij, ſubrubentibus: folia alteri in tres angulos deſinunt, Hederæ figura, latioraq; ſunt: alteri rotunda, & diuiſa in multas partes: radix vtrique digiti craſſitudine breuis, & hirſuta, colore rubro, acerbi ſaporis: vtuntur ad interna vulnera.

CAP. XXVII.

BALSAMINA in hoc genere vulgò appellatur; quia Balſami loco vulneribus glutinandis ſit efficax, quam nos æquiuocationis tollendæ gratia Geranium Balſaminum vocamus: in ſyluis naſcitur maior, quam Pes columbinus: foliis latioribus, rotundis, & multipartito diuiſis: floribus ex purpureo ad cæruleum vergentibus: roſtris prælongis; radice quoque ſimili.

CAP. XXVIII.

RVBERTIANA vulgò appellatur herba tota rubra: cauliculis infirmis, incuruis, geniculis craſſis; foliis veluti in ramos digeſtis, diuiſura Apij: radix tenuis, ac veluti capillaris: floſculos fert puniceos, & capitula parua, breuibus roſtris: præcipua in ſiſtendo ſanguine: oritur in maceriis prope aquęductus. reperitur & huic ſimilis breuior, ac minus rubens, foliis viridibus. Dioſcorides inter Siderites tertio loco deſcribit his verbis. Sideritim aliam eſſe tradunt, quam Crateuas Heracleam vocat, in maceriis & vineis naſcentem: foliis ab vna radice multis, Coriandro ſimilibus; circa cauliculos dodrantales, læues, teneros, ſubcandidos, atque ſubrubicundos: flore puniceo, guſtanti amaro, & lento: huius ea vis eſt, vt vulneri impoſita quamuis recenti ſanguinem ſupprimat.

CAP. XXIX.

ACVS muſcata vulgò appellatur herba, in incultis naſcens: ramis humi ſtratis folia inſunt in vno pediculo multa, vtroque latere diſpoſita, Pimpinellę modo tenuiter ſciſſa, hirſuta, Moſcum odo

ratum

ratum redolentia: floſculos fert candicantes, in longo pediculo multos, & capitula cum roſtris longiſſimis inſtar pectinis, quo lanæ extricantur. Plinius Veneris Pectinem appellari tradit à ſimilitudine pectinum, cuius radix cum Malua tuſa omnia corpori infixa extrahit.

CAP. XXX.

MALVA paſſim in ruderibus naſcitur, læto ſolo, plures ab eadem radice caules fundens, non in rectum, ſed ad latera, rotundos, craſſos, ramoſos: foliis ex longo pediculo rotundis, volę manus latitudine, in ambitu modice ſinuatis, quinquepartito, mollibus ſubnigris: flores in alis foliorum fert, calathi figura, foliatos, ſubrubentes, aut candidos: fructum ex ſeptem aut octo ſeminibus conſtantem, loculis inuicem commiſſis iuxta medium modiolum, vt eo abſcedente relinquatur figura globoli in medio perforati: abſcedunt & loculi ab ſe inuicem, cum perfecte ſicci ſunt; in quibus ſemina ſingula depreſſa continentur, colore nigro, aut cinereo: radix in multam longitudinem deſcendit, non ſine ramis, ſubſtantia neruoſa, quæ & neri poſſit, ac texi ad lintea, quas Renſas vocant in Brittania: eſt quoque apta ad dentifricia, ſi cum ſale & ā lumine coquatur in vino, ſicceturque. Flores ſaccaro conditi ad renũ & veſicę eroſiones optimi ſunt. Alterum genus in hortis ſeritur, vulgò Maluone: caule ſimplici, & recto, altiſſimo inſtar haſtę, foliis hirſutioribus, amplioribuſque: flores fert amplitudine Roſę, numeroſis foliis conſtantes, rubentes, vel purpuræ ſaturatæ colore, vel candidos, inodoros: huius caulis, quamuis fere arboreus, annuus tamen eſt, vere exoriens ex ſemine: fructus quoque maior digeſtus in multo plures loculos, quam Malua vulgaris. Dioſcorides Maluam ſatiuam recenſet inter olera, Malachen vocans, longe aptiorem eſui quam ſylueſtrem: ſed neutram deſcribit, tamquam notiſſimam. Ex Theophraſto colligimus id, quod apud nos ſeritur, ſatiuum genus fuiſſe apud antiquos: inquit enim: Malua cultu arboreſcit menſibus ſex aut ſeptem, haſtæ craſſitudine & longitudine grandeſcens, vt vſum baculi præſtet, longiori tempore magis increſcit. alibi de Malua inquit: annuo caule conſtat, inter olera, non niſi cocta mãditur. de ſylueſtri inquit à Medicis Althæam vocari: Theodorus Hibiſcum vocat, de qua nos paulo mox dicemus. ſed apud Plinium non vnum ſatiui genus, ſed duo eſſe traduntur, totidemque ſylueſtris: amplitudine folij diſcernuntur: maiorem Gręci Malopem vocant in ſatiuis: alteram ab emolliendo ventre dictam putant Malachen. è ſylueſtribus, cui grande folium, & radices albę, Althęa vocatur ab excellentia effectus, à quibuſdam Ariſtalthæa: reliquum genus ſylueſtris non deſcribit. Ex his colligere licet noſtram vulgarem Maluam, quamuis non

colatur

colatur apud nos, in genere tamen domeſticæ apud antiquos extitiſſe: vtebantur enim in cibis ſanitatis gratia, vbi aluus valde ſicca eſſet ex multo oleo parata, & hodie quidam tenella eius germina aſparagorum more parant cibum nõ ingratum: flores quoque eius inter acetaria aſſumunt. Alterum vero genus, quod ſpectaculi potius gratia ſeritur in hortis, Malopen eſſe apud Plinium, quam videtur intelligere, cum alibi de Malua loquens inquit: in Arabia tradunt authores Maluas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorum vſum præbere ex templo. aſſumpta enim hęc ſunt ex Theoprhaſto, de ea, quæ cultu arboreſcit.

CAP. XXXI.

SYLVESTRES Maluas multas habemus; quarum vna in pratis & paluſtribus naſcitur, Vismaluam appellant, quaſi Maluam viſcidam: Quinque aut ſex ab eadem radice caules rectos attollit, ſimplices, bicubitales; foliis candidis, molli lanugine obſitis, oblongioribus Malua, ac minus ſinuatis: flores fert circa ſummas virgas, ex candido modice ſubrubentes: fructum Maluæ: radices craſſas, in longos ramos diductas, candidas, quæ in aqua decoctæ viſcoſum mucchum reddunt, medicis valde vtilem. Dioſcorides Althæam vocari tradit; quia plurimis pollet remediis: Aliis Hibiſcum in ſylueſtrium Maluarum genere, cui folia inquit vt Cyclamino rotunda, lanugine caneſcunt: flore roſeo: bicubitali caule: radice lenta intus alba, qua addenſari aquam conſtat, ſi trita addatur ſub diuo. Theophraſtus de Hibiſci radice idem teſtatut. conſtat inquit folio Maluę, maiori tamen, piloſiorique: caulibus mollibus; flore Mellino; fructu Maluæ; radice fibroſa, alba: caulis guſtu Maluæ conſtat. vſus ad rupta, & tuſſes in vino dulci, & ad vlcera in oleo. At color floris melinus, ideſt flauus, adhuc non viſus eſt, niſi aliã accipiamus, quam circumferunt pro Altæa Theophraſti, flore quidem luteo; at neque fructus Maluæ, neque plures caules fert, neque ea vis radici ineſt, vt ſua muccoſa ſubſtantia aquam congelet. Reperitur & altera caule altiori, fere ad Malopem accedens: folio Altheę candicante: flore roſeo, ſpecioſo.

CAP. XXXII.

QVAEDAM arboreſcens; non enim annuo caule conſtat, vt cętetę, ſed multis annis viuit: caudice craſſitudine brachij ramoſo, altitudine quatuor cubitorum: foliis Maluæ, magis lanuginoſis, grandioribus: flore, & fructu eodem. Galenus Anadendromalachen vocat, in genere Maluarum efficaciſſimã in digerendo:

appellatur etiam inquit Althęa. Plinius inquit: ſed & arbor eſt Malua in Mauritania Lixi oppidi æſtuario, vbi Hęſperidum horti fuiſſe produntur: ipſa altitudinis pedes viginti, craſſitudinis, quam circumplecti nemo poſſit.

CAP. XXXIII.

Alcea in limitibus agrorum naſcitur: caulibus ſubaſperis, ex rubro nigricantibus, ramoſiſque: folia fert anguſtiora, quam Althęa, & minus candicantia quaſi tripartito diuiſa, media parte producta in acutum: flos longo pediculo inſidet, paulo latior Malua: ſemen paruum, Maluæ ſimile. Dioſcorides inquit: Alcea ſylueſtrium Maluarum generi aſcribitur: folia habet diuiſa, Verbenacæ modo: caules tres, aut quatuor, cortice Cannabino veſtitos: florem Roſę ſimilem, paruum: radices albas, latas, quinque, aut ſex, vt plurimum cubitales. Plinius fere eadem ad verbum ſcribit: naſcitur inquit, pingui ſolo, nec ſicco.

CAP. XXXIIII.

Alcea altera virgas fert ſimplices, non rectas, vt Althea; ſed in latera tendentes, vt Malua, cortice aſpero: foliis quinquepartito diuiſis, ac ſerratis, quaſi Cannabis: flores fert, & ſemen Maluæ, longioribus pediculis: radicem longam, ramoſamque. Quamuis huic plantæ ſatis conueniat Alceæ deſcriptio apud Dioſcoridem & Plinium, magis tamen videtur conuenire Cannabis ſylueſtris, vt ex deſcriptione patet apud Dioſcoridem: inquit enim Cannabis ſylueſtris virgas fert Altheæ ſimiles, nigriores, aſperiores, ac minores, altitudine cubitali, foliis ſimilibus ſatiuæ, aſperioribus, ac nigrioribus: flores fert ſubrubentes, Lychnidi ſimiles: ſemen autem, & radicem Altheæ. Plinius inquit: Cannabis in ſyluis primum nata eſt, nigriore folio, & aſperiore (quod videtur deſumptum à Dioſcoride) impromiſcue tamen de viribus eius loquens, cum inquit, tanta vis eius eſt, vt aquæ infuſa congelare eam dicatur, intelligit ſylueſtrem, vt pote facie, ac viribus Altheæ ſimilem. Alibi cum differentias Cannabis recenſet inquit: Roſea agri Sabini arborum altitudinem æquat: ſignificat quamdam Malope ſimilem, ſed foliis amplius ſciſſis. extat quędam parua in ſyluis; foliis Geranij, modo ſciſſis; floſculis & ſeminibus Maluæ, quæ ad Cannabim ſylueſtrem reduci poteſt.

CAP. XXXV.

LINVM ſeritur in aruis, herba ab eadem radice multos cauliculos rotundos ferens, vix cubitum æquantes: frequentibus foliolis, anguſtis, & oblongis: cacuminibus ramuli breues funduntur, quibus ſummis flores ſuſtinentur calathi effigie, foliati, colore cæruleo, & vaſcula membranacea rotunda Ciceris magnitudine: in quibus ſemina decem continentur loculis in circuitu propriis diſtincta, depreſſa, in angulum acutum deſinentia exterius, qua cor ſpectat, ſuperficie valde læui, mellei coloris: hæc madefacta humorẽ muccoſum fundunt, quam Muſcilaginem vocant: ex eiſdem exprimitur oleum in pleuritide optimum, ſi ſumatur in potu: ſurculi exſiccati cortice fibroſo, ac valde robuſto integuntur, qui maceratus & contuſus pectitur, netur, texiturque ad lintea. Quoddam ſylueſtre breuius: floſculis luteis: capitulo exiguo. Dioſcorides de Lini ſemine agit, vt pote vtili in medicinis. Plinius ipſum Linum inter ea, quę ad hominum vſum naſcuntur, tamquam admirabile extollit: cum ex eo vela excogitata ſint, nauibus onuſtis tam celeri curſu vehendis, vt videatur nobis ſtantibus vi herbæ non ſolum Aegyptus Italię admoueri, ſed & orbis terrarum vltro, citroque portari. Naſcitur id ex paruo ſemine, & gracili caule, non alte à terra attollitur; ſeritur ſabuloſis locis maximè, vnoque ſulco: nec magis feſtinat aliud, vere ſatum æſtate vellitur, neque id viribus ſuis nectitur, ſed paſſum tuſumque & in mollitiem lanę coactum: pręſtat fili neruoſitate, tenuitate, candore, & cui lanugo nulla. differentię autem huiuſmodi apud Plinium abunde leguntur cum regionibus, in quibus naſcitur, & induſtria.

CAP. XXXVI.

DRAGONE vulgò dicitur ab aliquibus Targone, ſuffrutex qui in hortis ſeritur pro olere: ſeritur autem ramis; quoniam ſemen infęcundum eſt. Fama eſt ortum primo ex Lini ſemine in Cepa incluſo, aut Rhaphanis, aut Scylla; ideo ſaporem non abſimilem Cępe ineſſe, & Lini folia: caules fert rotũdos, altitudine duorum dodrantum, ramoſos, in quibus folia ſunt Lino maiora, carnoſioraque, ſapore acri; ideo placent tenella germina cruda, pręcipue cum Lactuca æſitata ex oleo & aceto: floſculos fert inter folia paruos, ſimiles Artemiſiæ vulgari. Forte apud Auicennam fuerit Tarcon, vnde vulgare nomen deflexum videtur, de quo inquit notum eſſe: quidam dixerunt Pyrethrum radicem eſſe Altarcon montani: calidum & ſiccum in ſecundo, licet ſit in eo virtus quædã obſtupefaciens: deſiccat humiditates cum quadam refrigeratione; maſticatur & tenetur in ore ad vlcera oris: gutturis dolorem excitat: difficilis concoctionis: aufert deſiderium Veneris.

FINIS LIBRI QVARTIDECIMI.

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS.

LIBER QVINTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

HACTENVS explicata ſunt, quæ plura ſemina, aut nuda, aut propriis folliculis incluſa ferunt: deinceps explicentur, quæ in ſingulis folliculis, ac pluribus plura ferunt ſemina, idque aut coniunctis receptaculis, vt Xylon, Bamia, quę affines ſunt Maluę. Oxys, quæ affinis eſt Geraniis. Ciſti genera & Rutæ, Papaueris, Ariſtolochiæ & alia nonnulla: diſiunctis autem receptaculis, vt Ellebori genera, & Aconiti, & Semperuiui, & alia quædam omnibus verò flos in ſede fructus exoritur: ſeminum quoque cor inferius in adnexu eſt: Omnia propè in extremo aut caliditatis, aut frigiditatis conſtituta ſunt, ideo medicamentoſa, & fermè deleteria eſſe animaduerſum eſt incipiamus autem ab iis, quæ in coniunctis receptaculis plura ferunt ſemina.

CAP. II.

OXYS ab acido ſapore dicta, vulgò autem Alleluia, herbula eſt palmum alta, folia ferens terna in ſingulis pediculis, longis, extremo ſinuata, figura cordis, ſapore acido: floſculos fert luteos: ſiliquas ſurſum ſpectantes, figura roſtri Geraniorũ, craſſiuſculas, ex quinque loculis cõſtitutas: peculiare his: nam cum ad maturitatem peruenerunt, vel lęui tactu ſemina expuunt è lateribus in longinquum, ſiliqua integra permanente, & oſculis quam primum conniuentibus, vt non pateat exitus, quod fit dehiſcente quodã cortice, cartilagineo, candido, qui latet in ſiliqua: ipſa ſemina flaua ſunt, & aſpera. Plinius inquit: Oxys folia terna habet: datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt, & qui Entorocelas habent.

Gos-

CAP. III.

GOSSIPIVM, vulgò autem Bambagia, lanugo eſt candidiſſima, ac tenuiſſima, texendis molliſſimis linteis commoda: reperitur in fructu Nucis paruæ magnitudine, ſemina infarciens rotunda, vt Orobi. eius planta cubito altior; caule ſimili Maluæ: folia fert anguloſa, Vitis modo minora: flores luteos, in medio purpuraſcentes, figura floris Maluæ: fructum barbulis quibuſdam florem tegentibus incluſum, qui in quatuor partes dehiſcens oſtendit lanuginem prędictam: perficitur autumno. Plinius inter genera Lini recenſet: ſuperior inquit pars AEgypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Goſſipium vocant, plures Xylon, & ideo inde facta Xylina. paruulus eſt, ſimilemque barbatæ Nucis: defert fructum, cuius ex interiore bombyce lanugo netur: nec vlla ſunt eis in candore, mollitiaque præferenda: veſtes inde ſacerdotibus AEgypti gratiſſimę. Serapio Cotonem, & Bombacem vocat: tradunt inquit ex arboribus haberi ſimilibus Antiperſicis, quarum vita perdurat annis viginti. melius tamen ex eo eſt nouum, & quod habetur ex planta eodem anno ſata. quamuis autem author hic arborem tradat eſſe, non tamen putandum aliud genus Bombacis oſtendere, quam id, quod ſuperius deſcripſi, cum teſtetur eodem anno, quo ſata eſt, Bombacem ferre, ac magis pręferendam: ſed apud nos aduentante hyeme pereunt ex toto eius plantæ ob frigoris impatientiam. Forte apud Plinium eædem ſunt arbores, quas Goſſampinos vocari tradit, fertiliores etiam, in Tylo minore: Iuba circa fruticem lanugines eſſe tradit, linteaque fieri indicis pręſtantiora. laudant Arabes foliorum ſuccum ad alui profluuium in pueris: ſemen ad tuſſim ad genituram augendam: oleum ex ſeminibus extractum lentigines & faciei puſtulas aridas, lanuginem ad calorem fouendum in veſtimentis. hodie ſunt, qui lanugine ſemiuſta ſanguinem ſupprimunt ſuper impoſita.

CAP. IIII.

NVPER ex Alexandria ſemen allatum eſt, ſimile ſemini Goſſipij, ſed lanugine nulla obuoluente, quo ad Venerem impellendam vti tradunt; Bamiam Alexandrinam vocant: eo ſato prouenit planta Goſſipio ſimilis caule foliis, & flore: fructu longiore, effigie parui Citreoli, in acutum faſtigiato, colore viridi, ſubaſpero, circa ramos erectos frequenti: intra fructum ſemina ſubrotunda, ſubnigra, quaſi Vicię, ſubaſpera, pluribus loculis digeſta, ſępientibus, candidis mēbranis: ſeritur aduētante æſtate: perficitur in autumno: primis frigoribus perit.

ARI-

CAP. V.

ARISTOLOCHIAE duo genera apud nos reperiuntur: vna in ſyluis naſcẽs, pluribus ab eadem radice cauliculis, ſimplicibus, infirmis, dodrantalibus, aut paulo longioribus; in quibus folia fere ſine pediculo hęrentia, alternatim, rotunda; florem in alis foliorum fert longum, figura auriculę brutorum, colore purpureo, & quaſi nigro: fructum pendulum, figura parui Fici, rotundum, cutaneo cortice viridi; intus ſemina farcta triangulis laterculis ſimilia, fungoſo cortice obducta continentur ſex ordinibus, membranis tenuibus, intercedentibus: radix ſubeſt rotunda, Mali amplitudine, tuberoſa, exterius nigra, interius buxei coloris, amara, odore medicato. Altera læto ſolo naſcitur in campeſtribus: Piſis frequens in ruderibus: altiore caule, prope cubitali, craſſiorique: folia oblongo pediculo adnexa, maiora, & oblongiora: flores fert ex viridi palleſcentes: fructum oblongiorem, craſſioremque: radices tenues, Iunci craſſitudine, flauas, & odoratas, in quibus aliqua differentia notata eſt: nam quædam vnica radice conſtat, exili; quædam plures ſpargit; quædam pollicis craſſitudine habet tuberoſam, inæqualemque, quatuor digitorũ longitudine. Dioſcorides Ariſtolochiã appellatã eſſe tradit; quia puerperis opitulari creditur. tria eius genera tradit: primum rotundæ, quæ fæmina vocatur: foliis Hederaceis cum acrimonia odoratis, ſubrotundis, mollibus: multis ab vna radice germinibus, ſed palmites longi: flores albi, pilei ſimilitudine: quod autem in ipſis rubrum eſt, graue olent. hæc deſcriptio videtur indicare duo genera rotundæ eſſe: vnum flore albo, odoratum; alterum rubro, graueolens. profectò apud nos nec flore albo conſtat, nec odorata eſt: ſed graueolens, ac flore ſubnigro; ſed forte tranſpoſita ſunt verba, vt album non flori coniungendum ſit, ſed palmitibus, vt hoc modo legatur: palmites longi, albi: flores veluti pilei incluſo intus rubro, quod graueolet. intelligit autem per palmites longos, & albos, qui intra terram conduntur ad radicem vſque: nam in profundum latitat radix, à qua palmites exeunt, qui extra terram nequaqnam longi ſunt. Alterum genus idem Dioſcorides longam Ariſtolochiam, & maſculam vocat, & digitalem: folia habet inquit longiora, quam rotunda; ramulos tenaces, dodrantales: florem purpureum, graueolentem, qui cũ defloruerit, redditur Piro ſimilis: Radix rotundę quidem in orbem conglobata, Rapo ſimilis; longæ autem digiti craſſitudine, dodrantis longitudine, ac maiore: vtræque colore intus magna ex parte Buxeo conſtant; ſapore amaro, & graueolentes. hęc deſcriptio, nequaquam noſtris conuenit omni ex parte, vt patet. de tertia inquit: eſt & tertia longa, quę Clematitis vocatur: ramulos habet tenues,

nues, foliis refertos ſubrotũdis, Semperuiui minoris ſimilitudine: flores ſimiles Rutæ: radices longiores, tenues, cortice craſſo, & odorato, priuatim ad vnguentorum ſpiſſamenta vtili. Hæc quoque deſcriptio nulli ex noſtris quadrat, niſi lectio corrigatur. Quidam verbum Aizoon id eſt Semperuiuum, Aſaron legunt: ſed quod nam ſit paruum Aſarum, incertum eſt: forte & verbum paruum tranſpoſitum eſt: vt legendum ſit: foliis refertos, ſubrotundis, Aſari ſimilitudine paruis: at huius modi folia potius noſtræ rotundę conueniunt. pręterea relinquitur dubitatio de flore Rutæ: nam in noſtra præter colorem luteum, nulla eſt Rutæ ſimilitudo. dicẽdum eſt igitur noſtras Ariſtolochias aliqua ex parte diuerſas eſſe ab iis, quæ deſcribuntur à Dioſcoride. Plinius quartum genus addit, quam Piſtolochiam vocat: inquit igitur inter nobiliſſimas Ariſtolochię nomen dediſſe grauidæ videntur, quoniam eſſet ἀρίστη λεχούσαις: noſtri Malum terræ vocant, & quatuor genera eius ſeruant: vnum tuberibus radicum: rotundis foliis inter Maluam & Hederam, nigrioribus, pinguioribuſque: alterum Maſculæ radice longa, quatuor digitorum longitudine, baculi craſſitudine: tertium longiſſimæ tenuitatis, vitis nouellæ, cui ſit præcipua vis, quæ Clematis vocatur, ab aliis Cretica: omnes colore Buxeo; caulibus paruis; flore purpureo: ferunt bacculas paruas, velut Capparis: valent radice tãtum. eſt & quę Piſtolochia vocatur quarti generis tenuior, quam proxime dicta: denſis radicis capillamentis, Iunci plenioris craſſitudine; hanc quidam Polyrrhiſon cognominant: odor omnium medicatus: ſed oblongã radice, tenuiorique, gratiori; carnoſi enim eſt corticis, vnguentis quoque Nardinis conueniens: naſcuntur pinguibus locis, & campeſtribus: effodere eas meſſibus tempeſtiuum, ita deſquamato terreno ſeruantur. maxime tamen laudatur Pontica, & in quocumque genere ponderoſiſſima, quæque medicinis aptior: rotunda contra ſerpentes: oblonga in ſumma gloria eſt etiam modo à conceptu admota vuluis in carne bubula mares figurat: vt traditur. Piſcatores Campanię radicem eam, quę rotunda eſt, venenum terrę vocant, coramque nobis contuſam immixta calce in mari ſparſere, aduolant piſces cupiditate mira, ſtatimque exanimati fluitant. Quę Polyrrhizos cognominatur conuulſis, contuſis ex alto præcipitatis; radice pota ex aqua vtiliſſima eſſe traditur. ſemine pleuriticos, & neruos confirmare, excalfacere. eadem Satyrion eſt. hactenus Plinius. ex his colligo noſtram Ariſtolochiam ſecundo loco deſcriptam, cui multæ ſunt radiculæ, Piſtolochiæ magis conuenire, quam aliis vllis.

CAPPA-

CAP. VI.

CAPPARIS Italica ſeritur in ędificiis; non enim prouenit niſi in ſaxo: virgas multas fert ex quodam capite lignoſo, ſimplices, cubitales, & ampliores, lignoſas, fragiles, cortice rubro, ac lęui; in quibus folia ex interuallis, ſpherica, craſſa, & fragilia, flores ex alis foliorum exeunt, qui antequam dehiſcant, magnitudine lupinorum colliguntur & aceto conditi in cibis expetuntnr cum oleo: cum dehiſcunt, flos explicantur ex rubro candicans, foliatus, ſtaminibus in medio longis: fructus longo pediculo pendet, tenuior, & oblongior Ariſtolochia: radix craſſi corticis, modice flaueſcens, graueolens. Aliud genus ſpinoſis ramis conſtat, peregrinum: feruntur & ex Alexandria AEgypti flores, ſale conditi, grandiores noſtrate. Dioſcorides deſcribit illud genus quod aculeis conſtat his verbis. Capparis aculeatus frutex eſt, qui in terra ſtratus, magis in orbem euagatur: ſpinas vt Rubus habet in hami modum aduncas: folia Mali cotoneæ, rotunda: fructum Oleę ſimilem, qui cum dehiſcens panditur, florem candidum promit, quo excuſſo quoddam glandis oblongæ figura inuenitur, quod apertum grana acinis Punicorum ſimilia oſtendit parua, rubicunda: radices lignoſas ſpargit, grandes, numeroſaſque. tenui plerumque ſolo, aſperiſque locis in inſulis & iuxta rudera naſcitur: caulis & fructus cibi gratia condiuntur. Theophraſtus inquit: culturam nullam patitur, natura ſylueſtris; ideo ſuauior vrbana, ramis aculeigera: folium quoque hiſpidum fert. Plinius in AEgypto inquit: Capparis firmioris ligni frutex, ſeminiſque & cibi vulgati, caule quoque vnà plerumque decerpto. cauenda eius genera peregrina; ſiquidem Arabicum peſtilens; Aphricum gingiuis inimicum; Marmaricum vuluis, & omnium inflationibus: Apulum vomitus facit, ſtomachum, & aluum mouet: quidam eum Cynosbaton vocant; alij Opheoſtaphylen. ſeritur ſiccis maxime, area in defoſſu cauata, ripiſque vndique circũſtructis lapide, alias euagatur per agros, & cogit ſolum ſterileſcere: floret æſtate: viret vſque ad Vergiliarum occaſum, ſabuloſis familiariſſimum;

CAP. VII.

NYPHAEA in aquis ſtagnantibus naſcitur, vulgò Nenufarum vocant: radice fungoſa, & magna, craſſitudine brachij, longitudine aliquando trium cubitorum, frequentibus acetabulis vndique excauata, vnde abſceſſerunt folia: folia fert pediculo longiſſimo, ęquante gurgitis altitudinem, ab eadem radice multa, ampla, ſpherica,

ca,

ca, ad pediculum ſinuata, figura Equini veſtigij; vnde quidam Vngulam Caballinam vocant confundentes cum Tuſſilagine: caules fert nudos, & ſimpli ces inter folia, in cacumine ſuſtinentes florem, Roſa ampliorem, qui dehiſcit aduentante ſole, iterum clauditur eo recedente, aut nubilo: differentia; nam quædam candidum fert, amplioremque ſtaminibus in medio croceis, cui radix nigra: Altera florem ex toto luteum gerit, ac paulo minorem, radicem vero albam. Fructus vtrique calyci Papaueris ſimilis, multis intus conceptaculis. Dioſcorides inquit. Nymphęa naſcitur in paludibus, & ſtagnantibus aquis: foliis Fabæ Aegyptiæ, minoribus, & longioribus, aliis in ſumma aqua, aliis demerſis, pluribus ab eadem radice procedentibus: flore Lilio ſimili albo, & in medio crocos habente: cum defloruerit, extuberat, vt rotundum Malum, aut Papaueris caput: nigro ſemine, denſo, & lato, lenti guſtus: caulis eſt lęuis, niger, minime craſſus, Aegyptiæ Fabæ proximus: radix nigra, ſcabra, clauæ ſimilis, quæ autumno ſecatur. Nympheę nomen ſibi vindicaſſe videtur; quoniam aquoſa amet. Eſt & altera, cuius flos Blephara dicitur: foliis antedictæ: radice alba, ſcabra: flore luteo, nitente, Roſę ſimili. Theophraſtus de Nymphęa inquit: radicem dulcem habet: naſci in lacuſtribus ſolet: Beoti Madoniam vocant: fructumque mandunt: gerit folia ſuper aquam ampla, quæ impoſita plagis trita ſanguinem ſiſtere traduntur: vtilis & ad inteſtinorum difficultates epota. Plinius inquit: Nymphęa nata traditur à Nympha Zelotypia, erga Herculem mortua, quare Heraclion vocant aliqui, alij Rhopalon, à radice clauę ſimili: ideoque eos, qui libant eam duodecim diebus, coitu genituraque priuari: naſcitur in aquoſis: foliis magnis in ſumma aqua, & aliis ex radice prodeuntibus: flore Lilio ſimili, & cum defloruerit, capiti Papaueris: in caule ſecatur in autumno: radix nigra in ſole ſiccatur: aduerſatur aluinis. Eſt & alia Nymphęa in Theſſalia amne Peneo: radice alba: capite luteo, Roſæ magnitudine. Hęc Plinius. Quædam parua Nymphęa in aquis breuioribus naſcitur: folio Aſari: floſculo candicante, ſub purpureo, qui ex tribus foliolis conſtat, ſimillimus Plantaginis aquaticæ: capitulum fert, vt Papauer Erraticum ſeptis ſex diſtinctum.

CAP. VIII.

LOTVS Aegyptia ex hoc genere videtur eſſe, quamuis apud nos viſa nequaquam ſit: deſcribit pulcherrime Theophraſtus in hũc modum: qui Lotus vocatur, planis parte maxima prouenit, cum rura inundantur: huic natura caulis, ſimilis Fabæ Aegyptiæ, & fructus eodem modo, verum minores, gracilioreſque: naſcitur fructus in capite, modo, quo in Faba: flos candidus Liliis foliorum anguſtia pro

ximus: multi, ac denſi promiſcui exeunt, ſole occidente ſe comprimunt; caputque integunt: ad ortum aperiuntur, & ſuper aquam aſſurgunt, idque facit, dum caput perficiatur, floreſque defluant: capitis magnitudo, quanta Papaueris maximi, & percingitur inciſuris, non alio modo, quam Papauer: niſi quod in his fructus frequentior habetur, qui Milio non abſimilis eſt. in Eufrate caput floreſque mergi referunt, atque deſcendere vſque in medias noctes, tantumque abire in altum, vt ne dimiſſa quidem manu capere liceat: diluculo deinde redire, & ad diem magis ſole Oriente iam extra vndas emergere, floremque patefacere, quo patefacto amplius inſurgere, vt plane ab aqua abſit alte. Aegypti capita ipſa aceruis putrefaciunt, cumque tegumenta putruerint, in flumine lauando ſeparant, fructum & ſiccantes pinſenteſque panem faciunt, eoque cibo vtuntur. radix Loti Corſium appellata, rotunda eſt; Cotonei Mali amplitudine, cortice nigro, quali nux Caſtanea tegitur: corpus internum candidum: elixum aſſumque in ſpeciem albuminis vertitur, gratum cibis: manditur etiam crudũ, ſed gratius decoctum, ſeu aqua, ſeu pruna. Dioſcorides eamdem hiſtoriam fere ad verbum, ſed breuius perſtringit: at nullas facultates affert, præterquam vſum in cibis, vt Theophraſtus. Athenęus Lotum hunc non videtur diſtinxiſſe à Faba Aegyptia, cum inquit: naſcitur in ciboriis flos, qui coronis eſt aptus: hunc Aegyptij Lotum ſolent nominare, at mei Maris dominãtes Nautæ Melilotum, à quo coronæ Meliloticæ, odoriferæ admodum, & æſtatis tempore refrigerantes, quaſi Melilotus ſit Loti Aegyptiæ flos: Aliud tamen eſt Melilotum apud Dioſcoridem & Plinium, de quo alibi ſermo eſt.

CAP. IX.

PAPAVER herba eſt, ſemine tantum ſingulis annis proueniens: caule recto, bicubitali, ramis quoque rectis: folia inſunt ſubcandida, læuia, palmari longitudine, varie ſciſſa, & inęqualiter: florẽ gerit cacuminibus, calyce cutaneo incluſum, antequam dehiſcat, inclinatum ad terram: erigitur poſtea dehiſcens in quaterna folia, lata, & rotunda, amplitudine magnæ Roſę, nunc candida, nunc purpurea, nunc roſea, nunc fimbriata, criſtæ modo, nunc multiplici numero denſa, at ſine odore: caput præterea gerit amplitudine Mali rotundum, nunc oblongius, nunc depreſſius: operculo quodam ſtellatim ſuperpoſito: intus conceptacula decem & vſque ad quindecim, cartilagineis ſeptis diſtincta, numeroſo ſemine, ac minutiſſimo, ſeptis inſidente his quidem candido, his autem nigro: candidum guſtui gratum in magno capite, & oblongo prouenit, & flore candido, quod innoxie ſumitur ad ſomnũ conciliandum: reliqua ingratiora ſunt, & efficaciora: ſuccus emanat

 lacteus

lacteus inciſo caule & capitulis, copioſior & efficacior in nigris, qui con creſcens nigreſcit appellaturque Opium, præcipuum medicamentum ad ſoporem inducendum & obſtupefaciendum, ſumptum erui magnitudine: ſi amplius deuoretur lethargicos affectus inducit, & mortem. At mirum Turcas hodie frequenti vſu aſſumere Opij drachmam vnam, & amplius innoxie, nec tamen ſoporem inferre, ſed animi alacritatem & ferociam, ideo pugnaturi præſumunt: nam eo veluti inebriantur. Seritur apud nos candidum: nigri generis ſponte oritur quoddam capite paruo in ruderibus: ex Hiſpania ſemina diuerſa nigri allata ſunt, quæ pulchritudinis gratia in hortis ſeruntur: Opium tamen apud nos nequa quam colligitur, ſed aliunde allatum venditur inter merces exteras. Dioſcorides Papauer ſatiuum vocat id, cui capitulum eſt longum, & ſemen candidum, quod in panes denſatur in vſu ſanorum: eo etiam ex melle pro Seſama vtuntur. Syluestre autem inquit caput habet depreſſum, & ſemen nigrum: eius ſcapo ſuccus lacteus emanat. Tertium genus ſylueſtrius, & ad medicinas valentius longius prędictis, habens calycem oblongum: probatur ſuccus, qui denſus, & grauis eſt odore, mox ſoporem faciens, amarus, qui facile aqua diluitur, albeſcens cum leuore, non aſper nec grummoſus, non ceræ modo coheat, in ſole diffundatur, lucernis accēſus puram flammam reddat, extinctus odoris vim conſeruet: adulterari enim variis mixturis ſolet. colligitur ſincerus inciſis capitibus ſumma cute tantum ex obliquo, lachryma collecta digeritur in paſtillos: deterius efficiunt capitibus, ac foliis contuſis, expreſſiſque, & in orbiculos digeſtis, quod Meconium vocatur. Theophraſtus de hoc Papauere loquens inquit: ſuccus ineſt lacteus: è capite lacti ſuccatio fieri ſolet, quod huic ſoli eſt peculiare. Plinius tum nigrum, tum candidum inter ſatiua numerat; candidum cuius ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos edebatur; nigrum cuius ſcapo inciſo lacteus ſuccus excipitur, cum defloreſcit, hora diei sereni, hoc eſt cum Ros in eo exaruerit: incidi iubent ſub capite & calyce, nec in alio genere ipſum inciditur caput: ſuccus Papaueris largus denſatur, & in paſtillos tritus in vmbra ſiccatur, non vi ſoporifera modo, verum ſi copioſior hauriatur etiam mortifera per ſomnum, Opion vocant. ſubiungit præterea notas, & adulteria ex Dioſcoride.

CAP. X.

PAPAVER Erraticum, quod vulgò Roſolaccium vocant, in aruis naſcitur: folio nigriore, quam Papaueris, ſubhirſuto, diuiſuris, profundioribus, ſegmentis variis: caule tenue, cubitali: floribus puniceis, magnitudine Papaueris: capitulum fert Fabę magnitudine,

oblongum: ſemen ſubnigrum. huius floribus in farinam redactis vtuntur ad dolores lateris in potu: ſudorem enim promouet, & dolores ſedat: incoctis quoque in oleo latera pleuriticorum fouent: Alterum capitulo conſtat aſpero, oblongiore: flore minori: foliis tenuius inciſis. Dioſcorides Rhœas Papauer vocat: nomen accepit à flore, qui protinus deciduus eſt: naſcitur in aruis vere cũ Hordeo, quo tẽpore & decerpitur: folia ei inciſa, Origano ſimilia, aut Erucæ, aut Cicorio, aut Thymo: maiora & aſpera: caulis Iunceus, rectus, aſper, cubitalis: flos puniceus, aliquando & albus, ſimilis Anemonæ ſylueſtri: capitulum oblongum, minus tamen Anemonæ; ſemen fuluum: radix oblonga, ſubalbida, craſſitudine parui digiti, amara. Theophraſtus inter genera Papaueris ſylueſtris deſcribit his verbis. Rhœas vocatum non abſimile eſt Intubo Erratico; quamobrem in vſum venit cibarium: naſcitur in aruis potiſſimum inter Hordea: florem rubrum fert: caput vnguis pollicaris magnitudine auget: legitur ante Hordei meſſem, atque viridis etiam purgat inferius; alia vero genera ſylueſtris tum apud Theophraſtum, tum apud Dioſcoridem alibi explicantur à nobis. Aequiuoce enim Papauera dicuntur, vt quod Corniculatum vocatur, & alterum Spumeum. Plinius hoc quoque inter ſatiua Papauera tertium numerat, quamquam alibi medium genus eſſe velit inter ſatiua & ſylueſtria, vt pote quod niſi in aruis eſſet, ſponte naſceretur: Rhœam vocant Græci, id noſtri Erraticum, ſponte quidem, ſed in aruis cum Hordeo maxime naſcitur, Erucę ſimile; cubitali altitudine; flore ruffo, & protinus deciduo; vnde & nomen à Græcis accepit.

CAP. XI.

NIGELLA vulgò dicta naſcitur in aruis: cauliculis tenuibus duorum dodrantum longitudine: folia fert ab radice, Ammi ſimilia ſcilicet digiti longitudine, vtroque latere ſciſſa, tenuius quam Senecio: in caule autem fęniculo ſimilia, ſed multo breuiora, cacuminibus ramulorum florem gerit cærulei coloris, ex foliis quinque conſtantem: capitulum folliculari ſpecie, rotundum in quinque cornicula deſinentem, magnitudine Nucis, intra quod ſemina ſeptis quinque membranaceis incluſa continentur, atri coloris, anguloſa, & aſpera, ſapore iucundo, odorata: radix ſubeſt parua, colore flauo. Alicubi ſeritur, odoratius: tenuiori folliculo, foliis minus inciſis. Extat & flore candido ex numeroſis foliolis conſtante: ſemine multum odorato. Dioſcorides Melanthion & Gith vocat, exilibus ſurculis fruticans, excedens ſæpe binos dodrantes: foliis paruis veluti Senecionis, ſed multo tenuioribus; capitulum cacumine gerit paruum, vt Papaueris, oblongum, in-

tereur ſantibus intus membranis; quibus ſemen includitur nigrum, acre, odoratum, quod panibus inſpergitur. Plinius optimum eſſe quam excitatiſſimi odoris, & quam nigerrimum tradit. Apud Theophraſtum non reperio, quamuis Theodorus Nigellam vocet, quod Theophraſtus Anthemon appellat. Eſt & ſemen longe odoratius, Nigellę ſimile, colore flauo, quam Nigellam Citrinam vocant: affertur ex Orientalibus inter genera Cardamomi, de qua diximus in Cardamomo.

CAP. XII.

HARMEL Conſtantinopolitanum ſuffrutex eſt Rutæ ſimilis, tenuior, duorum dodrantum altitudine; multis ramis, in quibus folia varia; nam quædam ſectionibus Rutæ ſimilibus, ac ſimiliter craſſis conſtant, anguſtioribus tamen, & longioribus: alia tenuius ſciſſa ſunt inſtar Nigellæ: flores in ſummis ramulis candidi ex quinque foliis conſtantes in modum ſtellæ: capitula autem oblonga, Rutæ ſimilia, ex tribus partibus conſtantia: intus autem ſemina farcta, figura triangula, candicantia, ſeptis diſtincta ſex: ſapor totius plantæ ſubaſtringens, & nauſeoſus, odore ingrato. Huic ſatis conuenit deſcriptio Rutæ ſylueſtris apud Dioſcoridem, quæ Harmala dicitur; quamuis alia etiam aſſumatur eo nomine, vt dictum eſt in Ruta ſylueſtri.

CAP. XIII.

HERBA Paris vulgò appellatur, herba in Alpibus locis vmbroſis naſcens: vnico ab radice caule, ſimplici, dodrantali, aut paulo ampliori: quaternis tantum in medio caule foliis, figura Plantaginis, veluti crucem efformantibus: quaternis aliis in cacumine exiguis, in quorum medio fructus eſt niger, acino vuę ſimilis, ſine flore, ſed foliola prędicta vicem floris gerunt: intra fructum ſemina continentur rotunda, in quatuor conceptaculis: radix ſubeſt longa, & tenuis, in capillares particulas diſſecta, flaueſcens. Ferunt ſemen drachmæ pondere hauſtum contra veneficia pugnare: quoſdam, qui ſemiſtulti euaſerunt, vel ob veneficia, vel ob longos morbos, viginti diebus hoc ſolo remedio ſanatos.

CAP. XIIII.

RVTA ſponte quidem oritur locis aſperis, & in ſaxo; ſeritur quoque in hortis ramo; caulem fert lignoſum, ſcabrum: ramos multos virentes, ac læues, in quibus folia ramoſa, diſſecta in foliola angu-

anguſta,& oblonga carnoſa ex viridi quaſi cęrulea: flores in ſummis ramulis palleſcentes,breuibus foliolis conſtantes: capitula rotunda, aſpera, dura, in quatuor angulos deſinentia: intus ſemina continentur quaternis conceptaculis: tota odorata eſt cum grauitate, & vehementia, amaraque. Dioſcorides Gręce Peganon vocat: ſatiuam eſſe & ſyluestrē: ſatiuam, quæ ſub Ficu arbore naſcitur, magis in cibos admitti: ſyluestrem & montanam ſimilem eſſe ſatiuæ, acriorem hortenſi, & in cibis damnatam. Aliud præterea genus ſyluestris tradit, quæ Harmala vocatur, & Beſaſa, de qua nos alibi diximus. Theophraſtus de Ruta inquit: caudice vno inſtar arboris ſpectatur: perpetue viret: cacuminibus perdurat amiſſis reliquis: prouenit germine: ſemine tarde naſcitur, ideo ſurculo ſerere eam ſolent: aſpernatur fimum: eſt etiam ſylueſtris. Plinius inquit in pręcipuis medicaminibus Ruta eſt: latiora ſatiuæ folia, rami fruticoſiores: ſylueſtris horrida ad effectum eſt,& ad omnia acrior.

CAP. XV.

CISTVS in collibus incultis naſcitur, valde gracili ſolo, veluti frutex lignoſus; ramulis prope cubitalibus,ruffis; foliis rotundis, vt Marrubij, minoribus, nigrioribuſque, ſimili modo criſpis, hirſutiſque, guſtu acerbo: flores in ſummis ramulis fert candidos, ſimillimos paruis Roſis Moſcatulis, ſed ſine odore: capitula carthilaginea, Cicere maiora, intra quæ ſemina farcta continentur, qninque receptaculis diſtincta. vere, dum floret,alicubi Hypociſtidem gignit pręſertim, ſi pluuię pręceſſerint in collibus Piſanis & in Ilua plurima naſcitur. exeunt à radice Ciſti germina quædam tenella,quatuor digitorum longitudine,aſſidue prope verticem craſſiora,veluti in rotundum caput extuberantia,ſupra terram colore flauo,aut croceo: in eo vaſcula ſunt rotunda, figura parui Mali Punici, continentia intus muccoſam ſubſtantiam perlucidam, ſapore valde acerbo. Alterum genus Ciſti in arenoſis marittimis naſcitur; folio maiuſculo, & candidiore: flores puniceos fert, latiores: fructum ſimilem, ſed conceptaculis quatuor diſtinctum, ſub hac numquam Hypociſtidem repertam ſcimus. Dioſcorides illam quidem fæminam, hanc vero marem vocat; vtramque his verbis deſcribit. Ciſtus ramoſus frutex eſt,ſed non altus,folioſus,ſaxoſis locis naſcens: foliis rotundis,acerbis,hirſutis: flos maſculo vt Mali Punicę; fæminæ albet. & paulo inferius: Hypociſtis inquit iuxta Ciſti radices naſcitur, & quæ ſequuntur. Plinius Græci inquit vicino vocabulo cum Ciſſo ideſt Hedera Ciſton vocant, fruticem maiorem Thymo; foliis Ocymi: duo eius genera: flos maſculo roſaceus,fæminæ albet: ſub his maxime naſcitur Hypociſtos.

CAP. XVI.

LADANVM vulgò appellatur frutex, odoramentum, quoddam ferens eodem nomine, altior Ciſto; frequens in collibus maritimis, & aſperis; foliis anguſtis, & longis, acuminatis, tactu glutinoſis odoratiſque: flores fert copioſos, Ciſto fæminæ ſimiles, paulo minores: capitula quoque ſeminis ſimilia, tenuiora; extat quædam latiore folio prope ad Laurum accedens: ex neutro tamen, quod ſciam, apud nos Ladanum colligunt, ſed hoc ex Oriente aduehitur, ſubſtantia in paſtillos coacta, odoratos, & nigros, quibus vnguentarij vtuntur. Dioſcorides ad Ciſti genera reducit Ledon à nonnullis appellatum, qui frutex eſt ſimili modo naſcens; longioribus foliis, & nigrioribus, quæ verno tempore quiddam contrahunt pingue: foliorum vis aſtringens, ac eoſdem, quos Ciſtus effectus præbens: fit ex eo, quod Ladanum dicitur, pinguitudine foliorum caprarum villis adhærente, dum depaſcuntur: inde enim depectunt, & in offas cogunt, & ita recondunt. Alij attractis funiculis inſidentem fruticibus lentorem abſtergunt, conglomerantque in Ladanum. Maxime probatur odoratum, ſubuiride, facile molleſcens, pingue, quod harenas non collegit, nec ſqualore obſitum eſt, reſinoſum, quale in Cypro gignitur: Arabicum vero & Lybicum vilius. Plinius variam Ladani hiſtoriam tradit: nam in Arabia apud Nabatæos capras odoratorum fruticum auidas, ſuccum ex illis diſtillantem barbarum villo abſtergere; hunc glomerari in puluerem, & incoqui ſole; & ideo in Ladano caprarum pilos eſſe, quod genus Strobon vocant. verum autem Ladanum in Cypri Inſula eſſe ſimili modo Oeſipum, hircorum barbis, genibuſque villoſis inhærens, ſed hederæ flore deroſo, paſtibus matutinis, cum eſt rorulenta Cypros: deinde nebula ſole diſcuſſa in puluerem madentibus villis adhæreſcere, atque ita in Ladanum depecti. ſunt, qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, Ladam appellent: etenim illi Ladanum vocant huius pingue inſidens. itaque attractis funiculis herbam eam conuolui, atque ita offas fieri. ergo in vtraque gente bina genera terrenũ & factitium: id quod terrenum eſt, friabile: factitium lentum quo loco Hederæ florem dixit pro Ciſto, Ciſſon legens.

CAP. XVII.

QVAEDAM in Alpibus naſcitur, locis ſaxoſis, & aſperis; folio breuiore, & læuiore quam Ladanum, ad Buxi folium accedente: odore Ladani, ſuperne virenti, inferne ſubcandido, aut puluere quodam ferrugineo adhærente: frutex ramoſus, ramis humi procum-

cumbentibus, multis, ſemicubitalibus: fructus in ſummis ramis multi, Myrthi magnitudine oblōgi, eodem puluere ferrugineo obſiti, diſtincti ſectis quinque: flores ſpecioſos ſimiles Rhododendro; ideo quidam Rhododendron Alpinam vocant. Quoddam genus herbaceum & puſillum in Alpibus naſcitur, locis humectis Belli pratenſis ſimilis: foliis ab radice rotundioribus; cauliculis ſimplicibus, quatuor digitorum altitudine: cacuminibus florem album fert, ex quinque foliis conſtantem; vaſculum rotundum, ſemina continens, quatuor conceptaculis diſtincta.

CAP. XVIII.

FERENTIVM multa ac diſiuncta plurium ſeminum receptacula ſub vno flore, pleraque valde medicamentoſa ſunt vel frigida vehementer, vt Semperuiui genera; vel calida. vt etiam venena exiſtant, vt Aconiti genera, Veratrum. inter hæc duæ cum Maluis conuenire videntur; Vna, quam quidam Altheam Theophraſti vocāt, alij Abutylum Auicennę: Altera, quæ eſt Hypecoum Dioſcoridis. Quæ igitur Althea Theophraſti cenſetur; caule conſtat Maluacco, recto, ramis ad latera tendentibus: paucis foliis, longo pediculo pendentibus, rotundis, & in acutum deſinentibus, ſerratis, hirſutis, ſubcandidis, Althea latioribus: floſculos fert in alis luteos, & veluti caput ex numeroſis ſiliquis conſtans, ordine digeſtis in ambitum, vt Malua. in quibus ſemina nigra continentur ſubrotunda: peregrina eſt apud nos. De Althea ſuperius diximus. incertius adhuc aſſerere poſſumus Abutilon eſſe Auicennæ inquit enim eſt planta ſimilis Cucurbitę, quę vulnera recentia ſtatim conglutinat.

CAP. XIX.

HYPECOVM in aruis naſcitur: cauliculis dodrantalibus; foliis Cannabis ſylueſtris, quam Alceam vocant, multo minoribus: florem fert pallidum, latiorem quam Malua: capitulum veſica incluſum, Alicacabi modo, quod quinque ſiliquis conſtat, nigris, & hirſutis, in quibus ſemina nigra continentur ſimilia ſupradictæ. Dioſcorides admodum breuiter deſcribit inquiens: naſcitur in ſegetibus, aruiſque: foliis Rutę; exilibus ramis: natura eadem, quæ ſucco Papaueris. Plinius Hypicoon vocat, nec alias nothas addit præter traditas à Dioſcoride.

CAP. XX.

SEMPERVIVI genera, & quæ illis affinia ſunt: foliis conſtant valde craſſis, & pulpoſis, glutinoſo ſucco: ideo difficulter exſiccātur, viuuntque diutius auulſa, vt germinent quoque, & floreant: fructus ferunt digeſtos in paruas ſiliquas in orbem, in quibus puluiſculus potius quam ſemen continetur: proueniunt non in terrenis, ſed quaſi in nudo ſaxo, vt tectis & parietibus. Tria ad ſummum Semperuiui genera habentur ex magnitudine & paruitate diſtincta. Maius ſerpit iunceis radiculis, à quibus per interualla exoriuntur orbes quidam, conſtantes ex foliolis, linguarum modo productis, & in acutum deſinentibus: fibroſis radiculis lapidi affixis: ex medio orbe caulis æſtate aſſurgit craſſus, rectus, ſimplex, foliolis tenuioribus circundantibus: in cacumine ramulos ſpargit veluti digitos, in quibus flores ſunt ordine diſpoſiti, figura Chamęmeli, colore purpuraſcente. Alterum genus maioris ex Sicilia allatum eſt, arborea ſpecie: caule lignoſo, baculi craſſitudine, non recto, ſed incuruo, & ramoſo, intus rubro, vinoſi odoris: aſſurgit in cubitalem altitudinem; foliis altero longioribus: floſculos fert iuxta folia luteos minutos: ſeritur ramo, ſed impatiens algoris: nam hyeme aſpera amittit folia: aliquando perit ex toto. Dioſcorides Gręce Aizoon vocat: deſcribit autem his verbis: Semperuiuum magnum ideo nominatur; quoniam perpetuo folia virent: cuius caules cubiti altitudinem implent, interdum excedunt, pingues, craſſitudine pollicari virentes, Characie Tithimali modo inſecti; folia pinguia, carnoſa, longitudine pollicari, in cacumine linguæ ſimilia: alia in terram conuexa, alia in capite ſtantia inuicem; ita vt ambitu effigiem imitentur oculi: naſcitur in montibus, & teſtaceis: ſupra domicilia etiam ſeritur. Hęc deſcriptio in poſtremis verbis manifeſte indicat vulgare Semperuiuum, primo loco à me deſcriptum: ſed altitudo caulis vltra cubitum; & folia longitudine pollicis magis arboreſcenti conueniunt. Theophraſtus inquit ſemper durare valet Aizoon humidum, & viride; quia folia pulpa conſtant carnoſa, quę læuia, & oblonga inſunt, planis parietibus naſcitur, nec non & in tegulis, cum terræ velut confluuium quoddam harenaceum factū eſt. Plinius de Aizoo maiore: In fictilibus vaſculis ſeritur, quod aliqui Buphthalmon vocant, & aliis multis nominibus. Itali ſedum magnum aut oculum, aut Digitellum, aliqui Semperuiuum; quia vireat ſemper imitatione nominis Aizoi apud Gręcos: cubiti altitudinem excedit, craſſitudine pluſquam pollicari: folium in cacumine linguę ſimile, carnoſum, pingue, largo ſucco, latitudine pollicari: alia in terram conuexa, alia ſtantia, ita vt ambitu effigiem imitentur oculi.

CAP. XXI.

SEMPERVIVVM minus, quæ vulgò Vermicularia, vt Craſſula minor appellatur, in parietibus naſcitur, cauliculis dodrantalibus, rectis, in quibus foliola ſunt tereti figura, inſtar Vermiculorum, in neutrũ deſinẽtia: in cacumine veluti vmbellã gerit, floribus luteis, Hyperico ſimilibus. Dioſcorides inquit in petris parietinis, & maceriis, & ſcrobibus opacis naſcitur: caulibus ab vna radice multis tenuibus, crebro foliatis, exilibus; foliis rotundis, pinguibus, mucronatis; fert autem ex medio foliorum caulem prope dodrantalem, gerentem vmbellam, & florem tenuem, & herbaceum: vbi verbum χλωρόν pro pallido videtur accipiendum eſſe. Plinius iiſdem fere verbis deſcribit: fruticoſum à radice, & ſurſum vſque ad cacumen: foliis anguſtis, mucronatis, ſuccoſis, palmo alto caule: radix inutilis.

CAP. XXII.

SEMPERVIVVM tertium minimum eſt, longitudine digitorum quatuor: cauliculis tenuiſſimis, infirmis; ideo ex ſubgrundiis, & ex parietibus pendent: foliis magnitudine grani Tritici, cinerei coloris: flores candicantes, aut lutei, puſilli, ſapor aquoſus, ſimilis antedictis: Quoddam tamen ex iis, quæ florem luteum gerunt, guſtatum paulo poſt fauces exurit: fructum ſtellatum ferunt. Dioſcorides pro tertio Semperuiuo illud intelligit, cui vis eſt excalfaciens, acris, & exulcerans: hanc aliqui, inquit, Andrachnem ſylueſtrem vocant, aliqui Telephium, Romani Illecebram, puſillis, craſſioribus qui foliis, hirſutis, Portulacæ proximis; naſcitur in ſaxis. Plinius eſt inquit Semperuiuo minori ſimilis, quam Greci Andrachnem Agriam vocant, Itali Illecebram: puſillis, latioribus foliis; breuiori cacumine; naſcitur in petris, & colligitur cibi cauſa: cui facultas eadẽ, quę cæteris refrigerãdi, & aſtringẽdi.

CAP. XXIII.

CEPAEA in collibus vmbroſis naſcitur, ſimilis Vermiculariis, foliis tantum latioribus, ſed Portulaca anguſtioribus coloris cinerei, aut ſubrubentis: floſculos fert ex purpureo candicantes, vel luteos. Altera in montibus; foliis breuibus, vnguis pollicis latitudine, denſis, vt in Semperuiuo maiore. Dioſcorides inquit Cepęa Portulacæ ſimilis eſt, ſed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Plinius Cepæa inquit ſimilis Portulacæ, nigriore radice, ſed inutili, naſcens in littoribus harenoſis, guſtu amara.

DVAE

CAP. XXIIII.

DVAE ſunt in parietibus opacis naſcentes, vix excedentes quatuor digitos: foliis latitudinem vnguis, modice anguloſis: quæ alteri quidem prope radicem denſa ſunt, vt in Semperuiuo; alteri autem rara, quæ & ramoſior eſt: floſculi candicantes: radix tenuis: fructus ſtellatus, vt in Semperuiuo tertio: Quidam Vmbilici ſpeciem putãt. Has apud antiquos ab vngue cognominatas cenſeo; quia folia vnguium ſimilitudinem gerunt, & medentur vnguium morbis, quas Paronychias vocant: Dioſcorides herbam Paronychiam appellat: exiguus eſt frutex, in petris naſcens, Peplo ſimilis, minor longitudine, maioribus foliis: illita paronychiis, atque Fauis remedio eſt.

CAP. XXV.

VMBILICVS Veneris in parietibus naſcitur, pediculis ab eadem radice multis, folium ſuſtinentibus, rotundum, & læuiter concauum, acetabuli figura; ex medio foliorum cauliculus exit palmum altus, tenuis, rectus, & ſimplex; in quo floſculi ſubcandidi, veluti in ſpica; fructus exigui, oblongi, deorſum inflexi: radix ſubeſt rotunda, & candida, Fabæ aut oliuæ magnitudine carnoſa. Extat & grandior: folio latiore, circumlęuiter corroſo: altiore caule; in quo foliola ſunt Paronychiæ ſimilia: hyeme viuunt: æſtate exareſcunt, viuentibus radicibus. Cotyledon apud Græcos vocatur, de qua Dioſcorides inquit: folio conſtat in acetabuli formam tornato, ineuidenter concauo: breui in medio cauliculo, in quo ſemen ineſt: radice oliuæ modo rotunda: Plinius inquit Cotyledon paruula herba: cauliculo tenero, puſillo: pingui folio, & concauo, vt coxendices, naſcitur in marittimis, petroſiſque, viridis: radice oliuæ modo rotunda.

CAP. XXVI.

CRASSVLA maior à recentioribus appellatur, ab aliis vulgò Fabaria, in parietibus ſeritur, radice vel ſurculo infixo: caules ab eadem radice plures fert, craſſos, & pulpoſos, veluti Portulacę; & in eis folia effigie coclearis, mediocriter in longitudine excauata, & in ambitu parum corroſa, valde craſſa, & frequentia, ambitum deſcribentia ampliorem, quàm Semperuiuum maius: ſed quo magis caules attolluntur; folia inferna decidunt, & alia oriuntur minora: caule in gracilitatem attenuato ad cubitalem prope altitudinem: in cacumine vm-

bellam fert floſculis ex viridi candicantibus,& capitula Hyperico ſimilia, ſed ex pluribus ſiliquulis congeſta, vt in Semperuiuo: radices fert duas,aut tres,rotundas,Oliua longe craſſiores,in radiculam tenuem deſinentes: floret autumno; vtuntur huius foliis ad Furunculos concoquendos integris ſuperpoſitis, ſolum detractu cuticula, vt ſuo humore glutinoſo hęreant. Alia in montibus oritur, locis vmbroſis: foliis minoribus, rarioribuſque: floribus purpuraſcentibus. his videtur conuenire deſcriptio alterius Cotyledonis apud Dioſcoridem,licet aliquæ notę diſſonare videantur. deſcribitur autem his verbis. eſt & alterum genus Vmbilici Veneris, quod Cymbalion aliqui vocant: pinguioribus foliis, latioribus, ligularum modo. denſis circa radicem,medium oculi ambitum deſcribentibus, vt in maiore Semperuiuo, aſtringentis guſtus: cauliculo tenui; in quo flores,& ſemina Hyperici: radice maiuſcula; facit eadem, quæ Semperuiuum. Quod in hac deſcriptione diſſentire videtur à planta propoſita, eſt caulis tenuitas, & flos Hyperici: nam reliqua ſatis cõſentiunt,præcipue nomen Cymbalion: excauatum enim eſt folium in longitudine,vt videatur Cymba, quod eſt nauiculę genus, non in rotunditate, vt in altero Vmbilico, ſed tenuem eius caulem dictum puto comparatione cum Semperuiuo maiore, cui ſimilem dixit foliorum ambitu: at differt caulis tenuitate: flores autem luteos, quales Hyperici, non dum vidi, licet ſint, qui teſtentur ſe luteis floribus vidiſſe. Plinius de altero Cotyledone inquit: eſt autem genus eiuſdem ſordidis foliis,latioribus,denſioribuſque circa radicem, velut oculum cingentibus, aſperrimi guſtus: longiore caule, ſed pergracili, tot autem noui hucuſque Semperuiui generibus affinia.

CAP. XXVII.

ELLEBORVM album in Alpibus naſcitur,præcipue in fenatiis cãpis, ceſpes ex pluribus caulibus rectis conſtans, ſimplicibus, cubitalibus: caulis Harundinis modo folia conueſtiunt, ſimillima Gentianæ,aut Plantagini, ſubhirſuta,& inferne candicantia, ſecundum neruos replicata: floſculi circa ſummos caules racematim cohærent herbacei: fructus parui ex tribus, aut quatuor ſiliquis conſtantes: radices multæ ex vno capite veluti bulbo deſcendunt fibroſę, pallidę: floret æſtate. Alterum genus foliis conſtat latioribus, lęuioribus ac magis virentibus: flores fert purpureos ſummo caule in ramos digeſto. Dioſcorides inquit: Elleborum album à Latinis Veratrum album vocari: folia fert Plantaginis, aut Betæ ſylueſtris, breuiora, nigriora, & colore rubentia: caulem cauum, palmi altitudine, tunicis conuolutum, quas abdicat, cum areſcere incipit: radicibus nititur multis, tenuibus,ab oblongo &

exiguo

exiguo capite Cęparum modo exeuntibus: naſcitur in montibus & aſperis: radices meſſibus colligendæ: eligi oportere candidum, friabile, carnoſum, modice extentũ, nec tamen Iunci modo mucronatum, nec quod frangendo puluerem emittit, & tenuem habet medullam, guſtu non admodum feruens, neque ſaliuam ſubinde ciens: huiuſmodi autem ſtrangulat, vomitione educit varios humores.

CAP. XXVIII.

ELLEBORVM nigrum vulgare in collibus naſcitur, frequens in ſyluis præcipue inter Caſtaneas: foliis ab radice multis, longo pediculo, ac prædùro, craſſoque conſtantibus, latioribus Platano, frequentibus ſciſſuris, in profundum actis, ſegmentis circumquaque ſerratis, & quaſi hiſpidis extremis: caules media hyeme aſſurgunt ab eodem globo radicum tres, aut quatuor, ſimplices, dodrantales, lęues, ac ſtriati, quaſi Filicis, in quibus pauca folia, ac paucioribus diuiſuris: ex eorum ſinu ramuli exeunt florem ſuſtinentes, magnitudine Roſę ſylueſtris, colore herbaceo, durum, qui numquam defloreſcit: in medio fructus continetur, qui tribus, aut quatuor ſiliquis conſtat, craſſis, ac breuibus quaſi Ciceris, in quibus ſemina rotunda continẽtur. Milio craſſiora, quæ meſſibus perfecta ſunt: radices ex quodam globo inæquali multę, ac tenues, & nigræ deſcendunt. Alterum genus in Alpibus Piſtorienſibus naſcitur: foliis minoribus, magis humi ſparſis, lentis, ſegmentis ad Laurum accedentibus, minus ſerratis, nigrioribus: flores fert candidos inferne perpurpuraſcentes, breuiori caule: in cæteris ſimile vulgari. Dioſcorides de Elleboro nigro inquit Melampodion appellari à Melampode paſtore caprarum, qui eo furentes in ſe prætidas primus purgaſſe & ſanaſſe fertur. Folia ei viridia, Platano ſimilia, ſed minora, Sphondylij foliis proxima, ſubaſpera, nigriora, pluribus diuiſuris inciſa: caulis aſper: flores candidi, purpuraſcentes, racematim cohęrentes: ſemen Cnici, quod in Anticyra Seſamoides vocant, quo deiectiones moliuntur: radicibus cohæret nigris, tenuibus à capitulo Cepę ſimili confibratis, quarum eſt vſus: oritur in collibus aſperis, & ſitientibus locis. optimum in Anticyra: eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis ſit medulla, acri guſtu & feruens: purgat ventrem, detrahens bilem & pituitas, dracma vna, aut obolis tribus per ſe, vel cum Scamonia & ſalibus. Conſitum proxime radices vitium vinum purgandi facultate donat celeriter effodi radicem oportet; quoniam habitu caput tẽtat: ideo foſſuri Allium præſumunt & vinum: emedullatur albi veratri modo. ſed hæc deſcriptio aliqua ex parte neutris ſupra dictarum conuenit; neque enim flos racemoſus ineſt; neque ſemen Cnico ſimile; neque

ęcaput

caput radicis Cæpam imitatur aliqua ex parte. Exiſtimo autem mēdam aliquam ſubeſſe, in quibuſdam nigro Elleboro tributis, quæ potius albo conueniunt: nam flos racemoſus, & caput Cæpæ ſimile, quod & tunicis inuolutum eſt in albo reperitur. Quod autem de fructu ſcribit Cnico ſimile, forte pro Cnico Græce Leucon legendum, ideſt album, vt ſignificet fructum nigri Ellebori eſſe albo ſimilem, quem Seſamaceum Theophraſtus rectius. In albo quoque Elleboro apud Dioſcoridem eſt aliquid, quod ex nigro mutuatum fuiſſe videtur, ſcilicet caulis palmi altitudine, cum potius cubitalis, & altior in albo ſit; & quod tempeſtiuum eſt meſſibus colligere, in nigro quidem cōſentaneum eſt rationi; eo enim tempore caulis exareſcere incipit, quæ eſt oportunitas colligendi radices & in cæteris omnibus: at eo tempore album vix florere incipit: ideo rectius Theophraſtus albi, colligendi tempus in autumno dixit. ſed & apud Theophraſtum varia vtriuſque Ellebori traditur hiſtoria, ob variā relationem. Alij enim Elleborum album & nigrū ſimilia eſſe aiunt, præter quam quòd radices colore inter ſe differant: eſſe namque alterius candidam, alterius nigram. Alij folium nigri Laureum; candidi Porraceum reddunt: radices autē ſimiles colore excepto. Qui igitur ſimilia eſſe dicunt, hāc aiunt formam eſſe: caulem Antherico ſimilem valde breuem: folium late ſciſſum, ſimile Ferulæ, ingenti longitudine, ſtatim ab radice exiens & humi ſtratum: radicem large multiplicem, quæ ſcilicet prætenues conſtant, atque vtiles ſint; nigrum equos, Boues, ſueſque, necare affirmant, & idcirco eum cauere: candido pecudes nimirum veſci, atque hinc primo vim depræhenſam, cum illo pecudes purgarentur: tempeſtiua collectio in autumno: in vere intempeſtiua; Niger vbique naſcitur, at candidus locis pauciſſimis exit: optimus naſcitur in Oeta monte, & eius parte vna tantummodo, vbi plurimus eſt eius prouentus: amat loca algentia, miſcetur in potione, vt vomitio bene ſuccedat, Elleborinæ ſemen; hęc herbula quędam eſt. alibi ſcribit Ellebori caulem eſſe Ferulę proximum: radices imas & firmiores ſuccidi oportere; ſupernam enim in caput extuberantem inutilem eſſe, & canibus dandam cum purgandum eſt. In Anticyra Fructu eius purgantur, quem Seſamaceum fert. ſed quod vtrique à quibuſdam tribuitur folium late ſciſſum, Ferulæ ſimile, & vt Dioſcorides inquit Sphondilio, conuenit nigro tantum. Plinius quoque in vtriuſque deſcriptione ambigit: nam inquit prima eius genera duo ſunt, candidum & nigrum; hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. alij folia nigri Platani ſimilia, ſed minora, nigrioraque, & pluribus diuiſuris ſciſſa. Albi Betæ incipientis, hæc quoque nigriora, & Canalium dorſo rubeſcentia. Hucuſque Dioſcoridem ſecutus eſt: ſed poſtea alios ſequitur qui ſimilia tradunt inquiens. vtraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto, radice fibrata Cęparum modo:

do: quæ profecto conditiones albo inſunt, excepta breuitate palmi. Addit in Italia Veratrum vocari, ab aliis Melampodion: vnum eius genus à Melampode diuinatoriæ artis celebri, aut ab altero eiuſdem nominis Paſtore inuentum, quem tradunt Capras animaduertentem paſtu illo purgari, datoque lacte earum ſanaſſe prætidas furentes. Hoc genus Galenus Elleborum album eſſe teſtatur quod & ex Theophraſto colligere licet aſſerente, pecudes albo veſci, indeque iura purgandi deprehenſam fuiſſe. cum tamen appellatio Melampodij nigro tribuatur tum à Dioſco ride tum à Theophraſto. Huius occaſione conijcio Ellebori fructum, quo in Anticyra ad purgationes vtebantur Seſamoides vocantes, ex albo potius fuiſſe quam è nigro. nigrum enim caueri ab animalibus tradit Theophraſtus. nam interficit equos, Boues, & ſues, cuiuſmodi noxa non ineſt in candido, cum id innoxie depaſcatur à pecude. è conuerſo tamen radicibus cõtingit: albi enim radices ſtrangulationis periculum afferunt, nigri nequaquam. Et quod ſcribit Plinius candidum Elleborum quondam terribile fuiſſe, poſtea tum promiſcuum, vt plerique ſtudiorum gratia ad prouidenda acrius, quę commentabantur, ſæpius ſumptitauerint, de fructu intelligẽdũ puto. Carneadem enim inquit reſponſurũ Zenonis libris: Druſum quoque Romanum conſtat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra inſula: ibi enim tutiſſime ſumitur; quoniam Seſamoides admiſcent. ſed vt ad nigrum Elleborum reuertamur. Illud legittimum cenſeo, quod in montibus oritur: foliorum ſegmentis ad Laurum accedentibus, vt Theophraſtus eſt author: flore candido ſuperne, inferne purpureo, vt Dioſcorides innuit, flores tradens candidos purpuraſcentes. At vulgare Elleborum nigrum meritò adulterinum dici poteſt, finitimum tamen non ſolum ſpecie, ſed & viribus: ob id non abre fuerit Conſiliginem intelligi apud Plinium, cuius radix ſuum & pecorum omnium remedium præſens eſt, pulmonum vitio vel traiecta tantum in auricula: bibi debet ex aqua, haberique in ore aſſidue ſub lingua; nam ſimilem facultatem Elleboro nigro tribuit pecorum & iumentorum pituitas ſanare, ſurculo per aurem traiecto, & poſtero die eadem hora exempto. Hodie ruſtici remedium id nouerunt Ellebori vulgaris radiculam in hunc vſum vſurpantes, vulgò Radichiellam vocant.

CAP. XXIX.

ENNEAPHYLLON à Plinio vocatur ob nouenarium foliorum numerum, quidam pro Elleboro nigro accipiunt, ſed valde ab eo recedit, quamuis in eodem genere ſit. Foliata eſt non ab radice, vt Elleborum nigrum, ſed in caule tantum. Caulis eſt craſſus, fere baculi craſſitudine, breuis, in quo frequentia ſunt folià, figura Cannabis, in no-

uem partes vtplurimum diuiſa, veluti digitos, robuſta ea ſunt, & lęuia: in cacumine comam latam fundit, in quo flores Ellebori nigri, ſed minus patuli, colore herbaceo extremis labris purpuraſcentibus: fructus ſimilis: radix ſubeſt oblonga, & nigra, tenuioribus villis fibrata: oritur in eiſdem locis, in quibus Elleborum vulgare. Plinius inquit Enneaphyllon longa folia nouena habet, cauſticę naturę: imponitur lana circundata ne vrat latus: continuo enim puſtulas excitat, lumborum doloribus, & coxendicibus vtiliſſimum.

CAP. XXX.

ELLEBORINA in collibus naſcitur frequentiſſima in agro Fęſulano: multis ab eadem radicem foliolis, quatuor digitorum altitudine, rotundis, circumquaque ſciſſis, figura Anemonę, aut Geranij, læuibus: florem fert in medio folio luteum paulo poſt brumam: ſiliquas tres aut quatuor Elleboro tenuiores, in quibus ſemina Milij inſtar: radices ſubſunt candidæ, breues, multę, aceruatæ, ſimiles minori Chelidonio: areſcunt folia, perfecto ſemine, nondum exacto vere. Theophraſtus Elleborinam tradit herbulam quamdam, cuius ſemẽ cum Elleboro miſcetur in potione, vt vomitio bene ſuccedat. Dioſcorides Epipactim vocari tradit ab aliis Elleborinam, paruam herbam: exiguis foliis, quę iocinoris vitiis vtilis & contra venena pota. eadem Plinius habet, in Aſia & Græcia naſci.

CAP. XXXI.

STAPHISAGRIA ſemẽ eſt peregrinum apud nos, valde ſcabrum, nigrum, anguloſumque, magnitudine Cicerculę, quod commanducatum pituitam valentem extrahit, & capiti oblitum ex oleo pediculos interficit; vnde vulgò herba pedicularis vocatur. hoc ſato planta prouenit cubito altior; caule recto, hirſuto: ramis quoque rectis folia fert vitis modo ſciſſa, hirſuta, pinguia: flores circa ſummos ramulos cærulei coloris, figura floris Capuccij ſed decurtata cauda: ſiliquas ternas vel quaternas Ciceris craſſitudine, hirſutas, in quibus ſemina farcta continentur: annua eſt planta. Dioſcorides inquit Staphiſagria folia habet Vitis ſylueſtris ſciſſa: cauliculos rectos, molles; florem Glaſto ſimilem: folliculos virides, ſimiles Ciceri, & in his ſemen triangulum, aſperum, ex nigro ruffeſcens, intus, album, guſtu feruens. vbi flos Glaſto ſimilis non de figura herbę accipiendus videtur, ſed de colore, quem Glaſtum inficit. Plinius Aſtaphiſagriam vocat, & Staphim, quam vuam Taminiam aliqui vocant falſo: cauliculis nigris, rectis: foliis Labruſcę:

fert

fert folliculos verius quàm acinos virides,ſimiles Ciceri; in his nucleum triangulum : matureſcit cum vindemia, nigreſcitque : non niſi in opacis oritur.

CAP. XXXII.

NAPELLI duo genera naſcuntur in Alpibus inter venena atrociſſima quorum vnum multis conſtat radiculis, Ellebori nigri modo fibroſis : Alterum vero eaſdem habet, rectis modo conteſtas, cauitate in medio relicta, quod & atrocius eſt : vtraque caulem rectum ferunt, cubito altiorem, aliquando bicubitalem, lęuem, ſtriatum: folia reticulato Napello rotunda inſunt, & inciſa inſtar Anemonę, multo latiora : flores circa ſummos ramulos cærulei, figura Staphiſagriæ, tenuiores: alteri folia Platani, minora candidis maculis : flores pallidi : figura ſimiles alteri; vtrumque paruas ſiliquas fert, ternas, vel quaternas, in quibus ſemina Elleboro ſimilia continentur. vtuntur radicibus ad lupos enecandos & mures, earum farina carnibus admixta, aut aliis cibis, præſertim generis reticulati. putatur eſſe apud Auicennam Napellus venenum pernicioſum, in ſummo calidum & ſiccum, cui inquit reſiſtit mus, qui in eius radice moratur eam veſcens. Quamuis autem nullæ tradantur nothę; tamen ex nomine, quod hucuſque retinuit & ex effectu aſſerere poſſumus venenum id eſſe, quod ſcribit Auicenna ſimiliter apud Dioſcoridem putandum eſt inter Aconiti genera recenſeri, quod Lycoctonum vocatur foliis venatoribus in vſu ad lupos interficiendos, & alia animalia : idcirco etiam Dioſcorides indeſcriptam reliquit. Tria enim Lycoctoni genera eſſe tradit, vnum, quo vtũtur venatores, alia duo in ſuum vſum vertere Medici : deſcribit autem ſolum tertium, quod Pōticum nominatur, de quo mox agemus.

CAP. XXXIII.

DVAE in montibus naſcuntur frequentes in ſyluis, quas vulgò Dentarias vocant, diſtãt inter ſe magnitudine; nam maior folia fert ab radice diuiſa in ſeptẽ, vt plurimum partes, Ellebori nigri modo, mollia, anguloſa Cicorij modo, inferius ſubcandida: caulem ſimplicem, cubitalem, aut paulo breuiorem, in cuius cacumine vnicum folium, ſimiliter diuiſum ſuſtinet, è cuius ſinu ramulus attollitur, in quo flores candidi, vt Leucoij & ſiliquę ſimplices, quod in hoc genere paucis contingit : radicem digiti craſſitudine ſumma tellure oblique tendentem, frequentibus geniculis pulchre dearticulatã, colore candido, ſplendentem Alabaſtri modo, quaſi dentes, vnde nomen aſſumpſit, quę tamẽ vetuſtate nigreſcit, ſobolem à lateribus candidam ferens : hæc tantum in

Ecce altiſſimis

altiſſimis naſcitur. Minor ad decliuiora etiam loca deſcendit; minoribus multo foliis, & in pauciores partes diuiſis, in caule pluribus per interualla diſpoſitis: radices ſimili figura tenues fert, nigricantes; floſculos purpureos: ſiliquas exiles: peculiare huic; nam in foliorum alis ſingulis ſobolem gignit, quæ ſunt radiculæ ex duobus aut tribus geniculis conſtantes, nigrę veluti parua Mora, quæ in terram decidentes germinãt: idcirco raro in hac reperiuntur flores, & ſiliquæ, cum ſobole apta nata ſit facilius, quam ſemine propagari. Altera etiam eſt huic ſimilis, breuior, non ferens ſoboles ſupradictas. Lycoctonum Ponticum Dioſcorides vocat inter Aconiti genera, inquit enim: plurimum in Italia naſcitur montibus Iuſtinis: foliis effigie Platani, crebriore diuiſura, multo longioribus, ac nigrioribus: caulem fert Filicis pediculo ſimilem, nudum, cubitalem, aut maiorem: fructum in ſiliquis aliquantum longis: radices veluti Squillæ marinæ Cirri, nigrę, quibus vtuntur ad luporum venationes: nam crudis carnibus inſertę & deuoratæ lupos enecant. Hæc deſcriptio longe magis quadrat Dentariæ vulgò appellatæ, quàm Napello: quamuis & illi folia ſint Platani, at minora, non longiora, vt Dioſcorides tradit. præterea radices Napelli quam ſimilitudinem habeant cum Squilla marina non video: Squilla enim oblongam figuram habet, ac recuruam, ſquamis quibuſdam interſectam: cui Dentariæ radices maxime aſſimilantur. Sed quis merito dubitaret; quia caulis nudus, quem Dioſcorides Lycoctono tribuit, neque Dentariæ, neque Napello conuenit; folia enim vtręque ferunt non ſolum ab radice, ſed & in caule. at hæc conditio Dentarię quidem quadrare poſſet, Napelo autem nequaquam: nam Dentaria vnicum folium in cacumine gerit, veluti Filicis pediculus, vt Dioſcorides inquit: non enim caulis ſimpliciter nudus dicitur, ſed veluti Filicis pediculus nudus, folium ſuſtinens. Theophraſtus Aconitum vocat, quod inquit in Creta naſci, & Zacyntho, ſed plurimum optimumque in Heraclea Ponti: habet folium Cicoraceum: radicem ſimilem figura & colore Squillæ (at hic vulgati codices non καρίδι legunt, ideſt Squillę ſimilem, vt Dioſcorides habet, ſed καρύα, ideſt Nuci, qui error manifeſtus eſt) aiunt vim illam mortiferam in hac eſſe: folium autem & fructum nihil nocere: fructus autem eſt herbę non ſurculoſæ: breuis ea herba eſt, nihilque ſuperflui habet, ſed inſtar Tritici, non tamen in ſpica fructum fert. naſcitur vbique, & non in Aconis ſolum, vnde appellationem ſortita eſt. is autem Vicus eſt Periandynorum: amat maxime loca petroſa: nec pecus ea paſcitur, nec animal vllum componi quadam ratione affirmant, vt efficaciam habeat, nec noſſe vnumquemque: idcirco medicos compoſitionis eius ignaros, & ad vſum putrefaciendi, & ad alia quæcumque, nullam impreſſionem facere, ſiue in vino, ſiue in melicrato propinetur. componi autem ita ferunt, vt cer-

tis occidere tẽporibus poſſit videlicet bimeſtri, trimeſtri, ſemeſtri, anno cõpleto, nonnullam etiã biennio: at peſſime illos de vita diſcedere volunt, qui plurimum temporis reſiſtere poſſint: paulatim enim tabeſcat corpus, & languore pereat diuturno, eſt neceſſe: facillime illos, qui confeſtim obeunt, remedium nuſquam eſſe compertum, ſed falſo dici quoddam aliud reſiſtens illi naſci: non enim herba ſed melle & mero & quibuſdam huiuſmodi ſeruari aliquos potuiſſe: atque id raro factum, ſummaque difficultate. Aconitum inutile iis, qui præparare ignorant, nec licitum poſſidere, ſed capitalem pęnam inſtitutam. temporis differentiã pro collectus ratione ſequi autumant, mortes collectuum temporibus compares euenire. ex hac Theophraſti hiſtoria ſatis comprobari poteſt: Aconitum Ponticum, quo & ſcatet Italiæ Apenninus Dentariam eſſe: foliorum enim ſegmenta Cicoracea ſunt; ſimplex caulis, nullis ramis, vt Tritici, quod ſi quis experimento efficaciam forte non inuenerit, non mirabitur, ſi ea, quæ ex Theophraſto ſcripſimus, perlegerit.

CAP. XXXIIII.

VVLPARIA in Alpibus appellatur herba foliis alterius Napelli, non reticulati, paulo minoribus; cauliculis dodrantalibus, quorum cacuminibus flos inſidet, Ranunculi modo aureus, latior, quo decidente capitulum gerit, ex multis ſiliquis breuibus farctum: radices fert fibroſas, vt Ranunculus, quibus vulpes necari tradunt. Altera folio conſtat rotundo, integro, tantum ſerrato; floribus minoribus; ſiliquis vt ſupradicta capitulum formãtibus: oritur in humectis Alpium.

CAP. XXXV.

QVAEDAM in Alpibus Liguriæ naſcitur: foliis tenuiſſimè inciſis, vt Floris Capuccij: floribus pallidis: radicibus binis, aut ternis, ſubrotundis, teſticulorum modo: appellant Antoram, quamuis apud Hermolaum Syluaticum alia oſtendatur ſub eo nomine. Celebrant hanc aduerſus venena Napelli, cum tamen videatur illi eſſe congener, & in eiſdem locis naſcatur. Putatur eſſe Zedoaria Auicennę, de qua inquit: ſunt portiones ſimiles Ariſtolochiæ, minores tamen & eiuſdem virtutis: Et melior eſt illa, quæ cum Napello creſcit, & eius vicinitas debilitat plantam Napelli: Efficacior eſt Doronico; nam reſiſtit Napello, & eſt antidotum omnium venenorum. Alibi Algieduar & Zeduar vocat idem ſignificans. Diximus in India Geiduar vocari radiculam, translucidam, Glandi ſimilem, ad venena celebratam. At noſtra nigra eſt exterius, interius candida, mollis, pinguis, & lenta, etiam cum

diutius aſſeruata fuerit, non ſine quadam perſpicuitate: ſapor cum aliqua dulcedine, vt Doronici, ſed linguam mordet: cum ſciſſa eſt, nigredinem aſſumit. Videtur idem Auicenna hanc eamdem intellexiſſe, cum de Napello loquitur, inquiens appellari Napellum Moyſi, quæ herba eſt naſcens cum Napello, cum aliæ herbæ apud illum non creſcant, aut non frutificent: & eſt maius antidotum ad Napellum: Sed cum addit eodē nomine intelligi animal, quod moratur in radice Napelli ſicut mus, antidotum omni veneno, & viperę: murem Napelli alias vocat, qui eo nutritur: forte hæc radix ob figurę ſimilitudinem muris nomine donata eſt. Alia verò eſt Zedoaria vulgaris, quæ Zurumbet ab Arabibus dicitur, vt alibi explicatur.

CAP. XXXVI.

POEONIA in Alpibus naſcitur: ſtolones ab eadem radice plures ineunte vere mittit, rubentes, craſſos, qui in folia explicantur, ramoſa, ramis tripartito aſſidue diuiſis: foliorum ſegmenta oblonga ſunt figura, & magnitudine Nucis Iuglandis: caulis ſimplex, rectus, ſemicubitalis, in cacumine vnicus flos, grandis, amplitudine Roſę rubens, quo decidente ſiliquas fert tres, aut quatuor, ex vno callo indiuerſa tendentes, craſſitudine Amygdalæ, recuruas: quæ in autumno dehiſcentes ſemina oſtendunt initio quidem rubra veluti Punici grana, poſtea autem nigra, ſubrotunda, craſſitudine viciæ: radix craſſa eſt, & ramoſa, candida pulpa conſtans, graueolens: Pœonia mas vocatur. Altera fæmina foliis tantum diſtans & radicibus; folia enim numeroſius diuiſa ſunt; ideo ſegmenta minora, inferius candicantia, & ſubhirſuta: radix diuiſa, in orbiculos, alios quidem exacte rotundos, alios oblongos, figura Glandis, aut Aſphodeli. Dioſcorides vtrumque genus deſcribit his verbis: caulis duorum dodrantum longitudine adoleſcit, comitantibus aliis, quàpluribus: folia maſculæ Iuglandi ſimilia, fęminæ diuiſa, vt Smirnij; in cacumine caulis ſiliquas fert Amygdalis ſimiles, quibus dehiſcentibus grana reperiuntur rubra, exigua, multa, Punicis ſimilia; aliis in medio nigris, purpuraſcentibus quinque aut ſex. radix Mari digiti craſſitudine, palmi longitudine, guſtu aſtringens, alba: fæminę adiunctas habet veluti Glandes ſeptem aut octo, vt Aſphodelus. naſcitur in altiſſimis montibus & pręruptis; Apud Theophraſtum Theodorus Caſtam vertit inquiens, alij Dulciſidam vocant, noctu effodiendam præcipiunt: nam ſi interdiu & à Pico Martio quiſpiam viſus ſit, fructum quidem legens, oculis periclitabitur: radicem autem ſecans procidet in ſedem. Plinius inquit vetuſtiſſima inuentu Pœonia eſt, nomenq; authoris retinet: naſcitur opacis montibus; caule inter folia digitorum qua-

quatuor, ferente in cacumine veluti Græcas Nuces, quatuor aut quinque: ineſt iis ſemen copioſum, rubrum, nigrumque: hæc medetur & Phaunorum in quiete ludibriis.

CAP. XXXVII.

DICTAMVM album vulgò appellatur in mõtibus naſcens: pluribus ab eadem radice caulibus, cubitalibus, rectis, ramis quoque rectis: in quibus folia inſunt diuiſa, figura Fraxini; vnde quidam Fraxinellum vocant, odore medicato: Flores circa ſummos ramos ſunt ſubrubentes, ampliores, Leucoio, odore Cinnamomi; ſiliquæ quaternæ, aut quinæ, latæ, ac breues, in quibus ſemina ſplendida, nigerrimi coloris, ſubrotunda continentur. radices ab eodem callo plures, ſarmentoſæ ſparguntur, candidæ, amarę, quibus vtuntur ad lumbricos ventris Enecandos, ad venena & peſtem efficaci admodum remedio.

CAP. XXXVIII.

AQVILEGIA vulgò appellatur herba, in ſyluis naſcens, quæ & ſeritur in hortis ob floris pulcritudinem: folia fert ramoſa Pœonia fæmina, ſed rotundiora, candidiora, ac magis diuiſa, effigie Chelidonij maioris: caules plures rectos, ramoſos, læues, duorum dodrantum longitudine, in quibus pauca folia, ac minus diuiſa, cacuminibus florem gerit ſpecioſum, in multa foliola conuoluta digeſtum, caudiculis à tergo ſingulis, reflexis, vt ſingula imitentur columbas inuicem exoſculantes; ideo quidam Columbinam vocant: color aliis ineſt cęruleus, aliis candidus; & in vtroq; genere alius ſimplicior eſt in partes quinque grandiores digeſtus; alius numeroſis conſtat foliolis: decidente flore, ſiliquæ naſcuntur quinque, oblongę & inuicem conuolutę, in quibus ſemina ſplendida, ac nigra vt Dictami albi continentur, tenuiora, in angulum acutum deſinentia, ſapore grato. radix ſubeſt breuis, & craſſa. Theophraſtus, vt puto, hanc Iaſionem vocat, vt ex floris deſcriptione colligere licet: inquit enim inter florum differentias nonnulli etiam folio vno emergunt, deſcriptionem tantum plurium oſtendentes, vt flos Iaſione: in hoc enim haud quaquã folium vnumquodq; diſcernitur, nec conceptaculo pars infirma eget, ſed poſtrema in angulos exeunt; hæc tantum habentur de Iaſiona apud Theophraſtum. Sed Plinius duobus in locis de Iaſione agens, videtur diuerſam intelligere: vno enim in loco Theophraſtum ſequutus inquit: Iaſione vnum folium habet, ſed ita implicatum, vt plura videantur: alibi inter olera inquit: & Iaſione olus ſylueſtre habetur, in terra repens, cum lacte multo: florem fert candidum,

dum, Concilium vocant, cuius commendatio ad ſtimulandos coitus: cruda ex aceto in cibo ſumpta, mulieribus lactis vbertatem præſtat: ſalutaris eſt phtiſim ſentientibus: infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit. Hermolaus teſtatur apud Plinium vtroque loco pro Iaſione Laſſinam antea legi deprauate: forte autem in altera mentione non deprauate legebatur: ſignificari enim videtur genus conuoluuli, quod inter olera recipitur: vel in genere Rapunculi conſtitui poſſit; nā & hęc lacte ſcatet, & inter olera recipitur.

Finis Libri Quintidecimi.

AN-

ANDREAE CAESALPINI ARETINI

DE SVFFRVTICIBVS ET HERBIS. LIBER SEXTVSDECIMVS.

CAP. PRIMVM.

VNVM tantum relinquitur plantarum genus, quod nullum ſemen molitur; idcirco neque verum caulem, neque florem gerit, ſed aut iis omnino caret; aut quædam cauli ac ſemini proportione reſpondentia, vt Equiſeti genera; quædam ex his radice tantum conſtare videntur, vt Tubera; quędam ſolo folio, vt Lenticula paluſtris; fungi pediculo & folio conſtant; Alga radice & folio. Quę radice conſtant pediculo & folio, ad perfectiores accedunt magis; ferunt enim in folio quid, quod vicem ſeminis gerit, vt Filix, & quæ illi affinia ſunt, de quibus primo dicendum eſt.

CAP. II.

FILIX copioſa naſcitur in montanis, & tenui ſolo, vt totos colles impleat: bicubitali altitudine,& ampliore: ſingulari pediculo attollitur, craſſo, duro, læui, ſtriato, cubitali, cuius cacumem finditur in ramos magnos,qui in alios minores finduntur,foliolis vtrinque oblongis,& anguſtis,frequentibus, ſerratiſque: in aduerſa parte furfuracea quædam lanugo eſt,copioſior in tenellis, nuper erumpentibus è terra; nam procedente tempore decidit, renaſcique compertum eſt ex ea lanugine: nam proiectis filicibus vbi antea non fuerint, oritur copioſe. A'Græcis Pteris vocatur, quia imitatur Auium pennas: Dioſcorides inquit: folia ſunt ſine caule, & ſine flore,& ſine fructu,ex vno cubitali pediculo inciſa,& alarum modo expanſa, odore ſubgraui: radicem habet in ſumma tellure nigram, oblongam, cui appendices multæ ſunt guſtu ſubauſtero: naſcitur in mõtoſis, petroſiſq; locis. Theophraſtus de Filice inquit: folia multifida,& quaſi ſerrata inſunt: hanc fimo ſuperiecto interire affirmant, interim & pecore incumbente. radix tantum vtilis eſt, ſapore ex dulci auſtero: Vermem latum expellit: ſemen non habet, neque ſuccum: præcidi tempeſtiue in autumno ferunt.

FILIX

CAP. III.

FILIX Fæmina in vmbroſis naſcitur: multis ab eodem ceſpite foliis, ſimplici pediculo conſtantibus, ſtatim à terra folioſo, ferme cubitali: foliolis ſimili modo inciſis, longioribus, inſtar prægrandis auium pennę. Dioſcorides Theliphterin vocat ideſt fęminam Filicem: folia inquit fert Filicis, non ſingulari pediculo, vt illa, ſed plures habentia appendices, ac productiones: radices longas, in obliquum tendentes, plures, ex nigro flaueſcentes, quaſdam rubras. Theophraſtus inquit: differt fęmina Filix à maſcula, quòd folium vnico artu porrectum hęc habet, & radicem craſſam, & longam & nigram; vtilis hæc contra interraneorum animalia lata melle ſubacta: & contra tenuia in vino dulci cum farina hordeacea data: ſi mulieribus grauidis detur, abortum facere; ſi cæteris, ſteriles in totum reddere aiunt. Plinius Filicis inquit duo genera, nec florem habent, nec ſemen: Phterin Græci vocant; alij Blechon: cuius ex vna radice quamplures exeunt Filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graues odore: hanc marem exiſtimāt. Alterum genus Theliphterin Græci vocant, alij Nymphæam Phterim: eſt autem non ſingularis, atque fruticoſa, breuior, molliorque, ac denſior; foliis ad radicem canaliculata. vtriuſque radice ſues pingueſcunt. folia vtriuſque lateribus pinnata; vnde nomen Græci impoſuere. radices vtrique longę, in obliquum nigræ, præcipue cum inaruère; ſiccari autem eas ſole oportet. naſcuntur vbique, ſed maxime frigido ſolo: effodi debent Vergiliis occidentibus: vſus radicis in trimatu tantum, neque ante, neque poſtea. pellunt interaneorum animalia: ex his Tineas cum melle, cætera ex vino dulci triduo potæ. vtraque ſtomacho inutiliſſima: aluum ſoluit primo bilem trahens, mox aquam. neutra danda fęminis; quoniam grauidis abortum, cæteris ſterilitatem facit. Fæmina earum tetris vlceribus inſpergitur: iumentorum quoque ceruicibus: folia Cimicem necant, ſerpentem non recipiunt: ideo ſubſterni vtile in locis ſuſpectis: vſtę etiam fugant nidore. Filix biennio moritur, ſi frondem agere non patiaris: id efficaciſſime contingit germinantis ramis baculo decuſſis: ſuccus enim ex ipſa defluens necat radices. aiunt & circa Solſtitium auulſas non renaſci, nec Harundine ſectas, aut exaratas vomeri Harundine impoſita, ſimiliter & Harundinem exarari Filice impoſita vomeri præcipiunt.

CAP. IIII.

FILIX paluſtris prouenit in paluſtribus Piſanis, non limoſis, ſed arenoſis, fruticoſa; pluribus ſcilicet ab eodem ceſpite foliis, fere bicubitali altitudine, ramis ad latera prælongis, ac firmis, foliolis non ſerratis, lęuibus; at denſa lanugine, ſubnigra obſitis, antequam explicentur: explicantur autem prius inferiora, quam ſuprema: ideo ſupremæ ramulorum partes fructus videntur non folia: totum folium videtur eſſe Abietis ramus, ſed foliolis latioribus.

CAP. V.

FILICIS quoddam genus paruum in montibus reperitur, locis vmbroſis, ſæpe in vetuſtis caudicibus, aliiſque muſcoſis locis: foliis ab eadem radice multis, ſimilibus Filici fæminę, anguſtioribus, duorum dodrantum longitudine: duorum generum vnum foliolis nequaquam ſerratis, vt Polypodium: alterum iiſdem tenuiſſime denticulatis, hirſutioribus, in parte aduerſa ferrugineis veluti furfuribus. Dioſcorides Dryopterim vocat quaſi Roboris Filicem. in muſcoſis inquit partibus vetuſtarum Quercuum naſcitur, Filici ſimilis, ſed multo minoribus inciſuris: radices habet inuicem implexas, hirſutas, acerbi guſtus ad dulcedinem vergentis. Plinius inquit Dryopteris Filici ſimilis in arboribus naſcitur, tenui foliorum ſubdulcium inciſura; radice hirſuta: vis ei cauſtica eſt; ideo Pſilothrũ eſt radix tuſa: illinitur enim vſque dum ſudores euocet: iterumque & tertio, ita ne ſudor abluatur.

CAP. VI.

POLYPODIVM in collibus placidioribus naſcitur, locis muſcoſis iuxta caudices vetuſtos Roboris, aut in petris, & parietibus: radicibus ſub muſco ſerpentibus, digiti parui craſſitudine, acetabulis quibuſdam per interualla, imitatione Polypi animalis, quæ veſtigia ſunt foliorum, poſtquam abſceſſerint: hę exterius nigræ, & villoſę ſunt; interius ſubuirides, guſtu ſubdulci, ac nauſeoſo: folia ex ſingulis acetabulis ſingula exeunt, dodrantis longitudine, ſimilia paruæ Filici, ſectionibus rarioribus, non ſerratis: in aduerſa parte puncta quædam ſunt lanuginoſa, nigricantia. Dioſcorides inquit: in petris muſcoſis naſcitur, & ſub truncis ſylueſtribus Roboris, dodrantali altitudine; folio Filicis, ſubhirſuto, inciſo, non tamen adeo tenuiter: Radice hirſuta, ſimili Polyporum Cirris, digiti parui craſſitudine, intus coloris herbacei,

ſapore ex acerbo ſubdulci. vim habet purgandi: decocta in Iure pulli, aut Betę, aut Maluę: arida quoque in mulſa datur: trahit pituitam ac bilem. Meſues atram bilem trahere teſtatur, & craſſam pituitam, ſed imbecilliter: adiuuari ſeminibus calidis, odoratiſque, vt Dauci, Aniſi: menſuram iuſtam eſſe à drachmis duabus ad ſex. Apud Theophraſtum Theodorus Fidiculam vertit: radix inquit hirſuta, & acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum Cirri: purgare inferius apta eſt: vbi quis eam contigerit Polypum innaſci affirmant: habet autem folium ſimile Filici magnæ: naſcitur in petris: poſt imbres ſemper erumpit: ſemen autem non fert. Plinius inquit: detrahit bilem Polypodium, quam noſtri Filiculam vocant; ſimilis enim eſt Filici: radix in vſu piloſa, coloris intus herbacei, craſſitudine digiti minimi, acetabulis cauernoſa, ceu Polyporum Cirri, ſubdulcis, & in petris naſcens, aut ſub arboribus vetuſtis. exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri & Betę & Maluę, vel ſalſamento, vel cum pulticula coquitur ad aluum leniter ſoluendam, vel in febri. detrahit bilem & pituitam: ſtomachum offendit, aridę farina indita naribus polypum conſumit: florem & ſemen non fert.

CAP. VII.

LINGVA Ceruina, & Scolopendria vulgò appellatur, folium in longitudine productum. Figura lienis, longius Polypodio, integrum, nullis inciſuris, lętè virens, in aduerſa partę nigram lanuginem habens veluti in vermiculos digeſtam: multa autem ab eodem ceſpite exeunt ex radicibus nigris, fibroſis: oritur in vmbroſis lapidibus, & iuxta vetera ſepulchra. celebris ad lienem extenuandum decocta in aceto, vel aqua diſtillata in potu. Theophraſtus Scolopendrion vocat, quam Theodorus Linguam Ceruinam vertit: ei comparantur folia Hemionij, quæ Mula à Theodoro vocatur. videtur Scolopendrij nomen inditum ob vermiculorum figuram, qui à tergo foliorum ſunt. Sed alia apud Dioſcoridem Scolopendrium intelligitur, quod ſcilicet Aſplenum vocatur. Galenus tamen Scolopendrium diuerſum ab Aſpleno facit, hanc intelligens, quam laudat ad lienem, vt Aſplenum. Dioſcorides Phyllitim vocat, cui inquit: folia ſunt Lapatho ſimilia, longiora, viridioraque, ſena aut ſeptena, recta, quæ anterius læuia ſunt, à tergo autem veluti vermiculos habet adnexos, paruos: oritur in vmbroſis & viridariis, guſtu acerbo, neque caulem, neque fructum, neque florem fert.

CAP. VIII.

HEMIONITIS Romę naſcitur in vetuſtis ædificiis, vmbroſis, & humectis ſimilis Linguę Ceruinę; breuiore folio, & inferna parte latiore, excauatoque adnexum pediculi, in angulum acutum faſtigiato, figura ſagittæ. Dioſcorides inquit Hemionitis quidam Splenion vocant: folio Dracuntij lunato: radicibus multis, tenuibus: neque caulem, neque fructum, neque florem fert: naſcitur in petroſis, guſtu ſubaſtringens: hęc cum aceto pota lienem abſumit. Plinius Hemionion vocat, & Teucrion, quam Teucer inuenit ſpargentem Iuncos tenues: folia curua: aſperis locis naſcentem: auſtero ſapore; numquam florentem; neque ſemen gignit: medetur lienibus: conſtatque ſic inuentam: cum exta ſuper eam proiecta eſſent, fertur adhęſiſſe lieni, eumque exhinaniſſe, ob id à quibuſdam Splenion vocatur: Narrant ſues, qui radicem eius edunt, ſine Splene inueniri. Aliam mox ſubiungit Teucrion: ramis Hyſſopi, de qua nos alibi egimus. Apud Theophraſtum Hemionios vocatur. Theodorus autem Mulam vertit: inquit eius folium ſterilitatem mulieribus facere, vt tradunt, ſi aliquid vngulæ, ac ſeminis Muli animalis miſceatur: conſtat hęc folio Linguę Ceruinę: radice numeroſa, & tenui: Montanas planities, & ſaxoſas amat: Mulas hac herba plurimum delectari affirmant: vſus eius ad lienes.

CAP. IX.

CETRACH vulgò appellatur in petris, & parietibus vetuſtis, herbula folio digitali, raris vtrinque diuiſuris, non coniugatim, ſed alternatim digeſtis: color ſuperne virens, inferne rubigo quædã ineſt, furfuroſa, initio argentea, poſtea flaueſcens. Dioſcorides Aſplenum vocat, alij inquit Scolopendrium appellant: folia habet Scolopendræ animali ſimilia, multa ab radice vna: gignitur in parietibus, & petris opacis, qua cauernulæ ſunt; ſine caule; ſine flore; ac ſine ſemine: inciſa autem ſunt inſtar Polypodij, inferne ſubflaua, & hirſuta, ſupernè viridia. Galenus Aſplenum diuerſum facit à Scolopendrio, vt ſuperius notauimus in Lingua Ceruina. Plinius Aſplenon, inquit, ſunt qui Hemionion vocant: foliis trientalibus, multis: radice limoſa, cauernoſa, ſicut Filicis, candida, hirſuta; nec caulem, nec florem, nec ſemen habet: naſcitur in petris, parietibus opacis, humidis: laudatiſſima in Creta: Victruuius teſtatur pecora huius paſtu ſine liene inueniri; ſed perturbata videtur apud Plinium deſcriptio; cum radici tradat, quæ partim loco, partim foliis cõueniunt: non enim radix cauernoſa traditur à Dio-

ſcoride, ſed in cauernulis ſaxorum naſci: neque ſimilitudo Filicis candor, & hirſuties radici Aſpleni conuenit, cum ſit valde tenuis, & fibroſa, inter difficultates ſaxeas vix extirpabilis: ſed foliis potius hæc conueniunt, aut igitur Plinius aliam intellexit, vt eam, quam Polypodio ſimilem diximus inter paruas Filices, aut deprauatus hic locus eſt.

CAP. X.

QVODDAM genus Cetrach naſcitur in Ilua, locis æditis, & ſaxoſis: folio dodrantali, ramoſo, ac magis hirſuto, in cæteris per omnia ſimile. apud Dioſcoridem Lonchitis aſpera vocatur: folia inquit fert Scolopendrio ſimilia, aſperiora, & maiora ac magis diuiſa: vulneribus prodeſt ab inflammatione defendens: liquat & lienem ex aceto pota.

CAP. XI.

POLYTRICVM vulgò appellatur, in parietibus humidis naſcens: folio anguſtiore, quā Cetrach, pediculo valde tenui, nigro, ſplendente, in quo foliola rotunda, magnitudine Lentis, coniugatim digeſta ſunt, punctis à tergo lanugineis. Dioſcorides Trichomanes vocat: quidam inquit & Adianton appellant: oritur in eiſdem locis, vbi Adiantum ſimilis Filici, admodum parua: tenuibus foliis ex vtraque parte inuerſus digeſtis, inuicem oppoſitis; figura Lenticulę in virgulis tenuibus, ſplendentibus, ſubnigris, acerbis: Theophraſtus Trichomanes inquit (Theodorus Filiculam vertit) ad diſtillationes vrinæ vnicè facit, vt quidam exiſtimant: caulem Adianto nigro ſimilem gerit: folia admodum parua, denſa, aduerſa inter ſe condita: radicem minimam: amat loca opaca.

CAP. XII.

CAPILLVS VENERIS vulgò appellatur herba naſcens in puteorum & fontium parietibus, aliiſque ſpecubus, aqua frigida irrigatis: pediculi ſunt tenuiſſimi capillorum inſtar, nigricantes, ac ſplendidi, ramoſi, palmi longitudine, folia ſuſtinentes ex viridi flaueſcentia, ſubrotunda, & inciſa, Apij modo, punctis quibuſdam à tergo: odor ineſt veluti Fungi. Meſues recentem inter purgantia eſſe teſtatur: nam ducit bilem & pituitam craſſam, quamuis ſiccatus faciat ad alui fluxum conſtringendum: expurgat quæ in pulmone, & quæ in renibus continentur: calculum frangit. Dioſcorides Adianton vocat, & Polytricum:

lytricum : inquit folia fert Coriandro ſimilia, diuiſa in extremo, quæ è cauliculis enaſcuntur, nigris, valde tenuibus, dodrantalibus, ſplendidis. Folia Filicis videntur, valde parua; ſine caule; ſine flore; ſine ſemine: radice inutili: naſcitur in vmbroſis, & paluſtribus, & in parietibus humectis, & iuxta fontes. Theophraſtus Adiantum appellatum ſcribit; quia in aqua numquam madeſcit: Theodorus aliquando Adiantum, aliquando Capillum Veneris vocat: perpetuo viret: eius genera duo candidum, & nigrum, ambo ad defluuium capillum vtilia oleo trita: naſcuntur maxime locis humidis. Plinius Adiantum nigrum idem cum Trichomane intelligere videtur: album autem id, quod maius eſt: quale deſcribitur à Dioſcoride: inquit enim: Adianto miraculum: æſtate viret: bruma non marceſcit: aquas reſpuit perfuſum: merſum ſicco ſimile eſt; tanta diſſociatio deprꝫhenditur; vnde & nomen à Grꝫcis; alioqui enim frutici Topiario; quidam Collitrichon vocant; alij Polytrichon, vtrumque eſt ab effectu: tingit enim capillum, & ad hoc decoquitur in vino cum ſemine Apij, adiecto oleo copioſe, vt criſpum denſumque faciat: defluere autem prohibet: duo genera eius, candidius, & nigrum, breuiuſque. id quod maius eſt Polytrichon: aliud Trichomanes vocant: vtrique ramuli nigro colore nitent: foliis Filicis, ex quibus inferiora aſpera, ac fuſca ſunt: omnia autem contrariis pediculis denſa inter ſe ex aduerſo: radix nulla: vmbroſas petras parietumque aſpergines, ac fontium maxime ſpecus ſequitur, & ſaxa manantia, quod miremur cum aquas non ſentiat. calculos è corpore mire pellit; frangitque vtique nigrum: qua de cauſa potius, quàm quòd in ſaxis naſceretur, & à noſtris ſaxifragum appellatum, crediderim: bibitur è vino quantum terni decerpſere digiti, & quæ ſequuntur. Sed quamuis Plinius Adiantum nigrum Trichomanes appellari tradat, aliud tamen eſt. vtrumque apud Theophraſtum.

CAP. XIII.

ADIANTVM nigrum in ædificiis antiquis, opaciſque naſcitur: foliolis ramoſis vt Capilli Veneris, breuioribus multo, ac tenuius diuiſis, craſſioribus, nigrioribuſque, quibus lanugo tenuis eſt à tergo nigricans: alicubi pro Capillo Veneris vtuntur. Hanc puto ſumendam apud Medicos recentiores, cum Adiantum recipiunt diuerſum à Capillo Veneris. aliud genus Adianti nigri in frutetis naſcitur, locis aſperis, maius ſupradicto, dodrantali ſcilicet longitudine, ſectum in multos ac prꝫtenues ramulos, pediculo nigro, ſplendido, craſſiore quàm Capilli Veneris: foliolis ſciſſis, minutiſque, vt prꝫdictam, nigra, ac tenui lanugine in parte aduerſa: officinꝫ Adiantum vocant, eadem in mon-

montibus reperitur: paucioribus ramis. Quæ ſcribantur de Adiantho nigro à Theophraſto & Plinio ſuperius explicatum eſt.

CAP. XIIII.

IN montibus Liguriæ duæ reperiuntur pediculis in tres partes aſſiduè fixis. ac ſingulis ſectionibus in terna folia deſinentibus, vt in noſtra Imperatoria. Alteri folia digiti longitudine pollicis latitudine inſunt in gracilitatem faſtigiata: alteri latiora ac breuiora figura Hederæ, in ambitu frequentibus, quaſi aculeis exornata, odore ingrato, ſapore fatuo, & ſubaſtringente. Apud Dioſcoridem Epimedium in hunc modum deſcribitur. Caulis eſt non magnus, Hederæ foliis, denis, duodeniſue, nunquam ſementeſcens, aut floreſcens: Radicibus nigri, tenuibus, graui odore, guſtu fatuo: naſcitur in humidis: folia ex oleo cohibent virginum mammas: Radix abortum facit: folia drachmis quinque in quinque dies in vino pota poſt purgationes conceptum impediunt. Plinius eadem tradit.

CAP. XV.

EQVISETI genera, quam vulgò Aſprellam vocant. peculiarẽ conſtitutionem ſortita sũt: nam tum caules, tum folia internodiis cõſtant inuicem commiſſis, vt vnum in alterum inſeratur tubarum modo: caules ferunt ſimplices, rectos, & concauos: foliis veluti pilis in orbem diſpoſitis circa articulos, aſperis: pleraque ſine fructu ſunt: quæ fructum ferunt, in cacumine capitulis oblongis, congeſtum habent, granis nigris, aſperis, & farctis conſtantem, ſine vllo flore: radix tenuis nigra, & lignoſa tota planta guſtu acerbo conſtat. differunt magnitudine & paruitate, & colore: nam caulis color, aliis viridis, aliis niger, aliis candidus. Quædam igitur longiſſimo caule conſtat in ſæpibus ſcandens frutices, colore nigro, parte inferiori: foliis breuibus, & paucis, aliquando nullis: capitulo in cacumine oblongo: alia breuiora ac magis folioſa, in aruis frequentia, colore viridi, & ſterilia: inter hæc quædam ab imo ramoſa ſunt; quędam ſimplicia. Tertium quoddam genus eſt in humectis naſcens: caule candido, tenellæ Harundinis modo, cęteris craſſiore, frequentibus geniculis, ac numeroſis foliis: hæc floret tantum, at fructum non fert: flos veluti Amentum eſt è terra primo vere erumpens, antequam caules exeant, forma ſpicata, colore candicante, tenellus, eſui aptus more Aſparagi Menzuculum vocant, & Aſparagum paluſtrem puto apud Galenum, vt dictum eſt in Aſparago, eius autem planta Polygonus fæmina eſt apud Dioſcoridem.

dem. Quas autem primo loco deſcripſi. Dioſcorides Hippurim vocat, quaſi caudam Equinam: neque tamen ſpeciem quamdam à noſtris diuerſam, quam primo loco deſcribit, inquiens: in riguis, & ſcrobibus naſcitur: cauliculi eius inanes, geniculati, in ſe farcti rubeſcentes, leniter ſcabri: folia circa eos iuncea, crebra, exilia: attolluntur in ſublime, arborum caudices ſcandentes, & obuoluti pendent, comis multis, nigris vt Equorum cauda: radix lignoſa, & dura: herba aſtringentis ſaporis. Alterum genus inquit caule recto conſtat, cubitali, aut maiori, inani; comis per interualla breuioribus, candidioribus, mollioribuſque. inſinuat autem ea, quæ apud nos in aruis & ſæpibus naſcuntur. Quod autem tertio loco deſcripſi, Polygonum fœminam vocat, cuius deſcriptio in hunc modum habet: Vnico caule fruticat, Harundini teneræ ſimili, denſis geniculis, in ſe farctis, tubarum modo: articulos in orbem cingunt apices, foliolis Piceæ ſimiles: radix nullius vſus: oritur in riguis. Plinius de Equiſeto inquit: Hippunis dicta à Græcis in pratis naſcens, vituperata à nobis: eſt autem pilus terræ Equinæ, ſetæ ſimilis: lienem curſorum extinguit: decocta in fictili nouo ad tertias quantum vas capiat, & per triduum heminis pota. Græcorum varia circa hanc opinio. Alij Pini foliis ſimilem, nigricantem, eo nomine appellant: alij iuxta arbores naſci, & ſcandentem eas, dependere comis Iunceis, multis, nigris, vt eſt Equorum cauda, genicularis ramis: folia habere pauca, tenuia, exigua: ſemen rotundum, ſimile Coriandro: radice lignoſa: naſci in arbuſtis maxime. Ex quibus manifeſtum eſt ipſum deſcribere primum genus apud Dioſcoridem, cui aliqua ex parte apud nos reſpondet, quod primo loco deſcripſi. ſubiungit præterea: faciunt & aliam Hippurim, breuioribus, & mollioribus comis candidioribuſque: per quam vtilem iſchiadicis, & vulneribus propter ſanguinem ſiſtendum: quæ ex Dioſcoride in ſecunda Hippuri aſſumpta ſunt. alibi Equiſelim vocat inquiens: inuiſa & Equiſelis eſt à ſimilitudine Equinæ ſetæ. Alibi inter Genera Polygoni, quam Dioſcorides fœminam vocat. Plinius tertium genus inquit: Oreon vocatur in montibus naſcẽs Harundini teneræ ſimile: vno caule, denſis geniculis, & in ſe farctis: foliis autem Piceæ: radicis ſuperuacuæ. inibi quartum Polygoni genus addit, intelligens primum Dioſcoridis Equiſetũ, quod ſylueſtre appelletur: pene arboris modo frutex: radice lignoſa; ſtirpe Cedri, rubicundo: ramis Sparthi, binum palmorum, nigris geniculorum ternis, quaterniſue articulis: huic quoque ſpiſſandi natura, ſapor Mali Cotonei.

SIMILIS

CAP. XVI.

SIMILIS Equiſeto oritur in fluminibus, fere ſtagnantibus: capillaribus foliis, numeroſiſſimis. Plinius ex Caſtore pota Mogeton appellari tradit: tenui folio veluti Equinis ſetis, Thyrſo longo & lęui, in aquoſis naſcentem: radice ſanabat ſtrumas, & duritias ſed alia eſt Potamogeton apud Dioſcoridem.

CAP. XVII.

LINGVA Serpentina, & à quibuſdam recentioribus Ophiogloſſa vocatur, ab aliis Lucciola; quia noctu lucet; oritur in pratis, precipue montibus inter filices: exit menſe Aprili ex radice, Ellebori modo, fibroſa, vnicum folium, figura paruæ Betæ carnoſum, nulla diſcurrente vena; leue, erectum, è cuius ſinu pediculus attollitur, ſimillimus linguæ ſerpentis, bifurcatus, non tamen ſectus, ſed cohærentibus particulis: in quibus veſtigia ſunt ſeminis, at ſemen nullum conſpicuum continetur: folium id celeriter diſperit aduentante ſcilicet æſtate: ideo reliquo tempore non viſitur: viuit tamen radicibus, quibus & copioſe propagatur: laudant ad vlcera maligna, & ramices puerorum exterius illita: oleum efficiunt ex eius infuſione, quod glutinat vulnera, & rupta.

CAP. XVIII.

LVNARIA minor cognominata, ſeu racemoſa: Ophiogloſſæ affinis eſt; vnico enim exit folio incipiente ęſtate, quod cito diſperit: oritur in ſaxis, locis alpeſtribus, ac frigidiſſimis, pediculo dodrantali ab radicibus fibroſis: folium anguſtum digiti longitudine, ſectum vtrinque, in ſeptena fere foliola, ſubrotunda, cordis effigie: putatur totidem habere folia, quot luna dies habet; vnde Lunaria dicta eſt: Quod nequaquam mirum videri debet ſi incipiente Luna incipiat eius exortus: augetur enim indies foliorum numerus particulatim explicato folio, vt etiam in Filice contingit. ex ſinu pediculis attollitur diuiſus in multos ramos, racemi modo, colore herbaceo, in quibus veſtigia tantum ſunt ſeminis: Frigido ac ſicco temperamento conſtat, ſubaſtringens, efficax ad vulnera glutinanda, ad ſupprimendos menſes, & albos mulierum fluores: Chimici hanc in arcanis habent promittentes eius ſucco argentum viuum coagulari.

CAP. XIX.

LICHEN apud nos, vulgò Fegatella vocatur, quaſi Epatica: folia ſunt quaſi Lactucæ, in extremo fimbriata, quæ hærent petris, humectis, & locis vmbroſis, villis quibuſdam à tergo poſitis: obrepunt autem aliis ex ſe inuicem orientibus, vt totos aliquando parietes conueſtiant extremis labris ſolutis à lapide, ſub quibus veluti cauliculi exeunt, capillares, quibus tamquam floſculi inſident, ſtellati, colore herbaceo: ſimilis naſcitur in ſolo vmbroſo, ſed parua & inutilis. laudatur à recentioribus ad Epatis calidam intemperiem: nam refrigerat & ſiccat, ac tollit obſtructiones ob partium tenuitatem: ſanat Icteritiam: decocto eius aſſumpto, aut aqua diſtillata: purgat leuiter humores aduſtos, & craſſos, ſi in magna copia aſſumatur, vt pondere librarum duarum eius decoctionis: quo remedio iterato per multos dies ſanatos multos vidi ex maligna ſcabie, & vlceribus exedentibus: oportet autem ſingulis diebus nouam decoctionem parare, præcipue autem cum ſero lactis. Dioſcorides de hac inquit Lichen, qui in petris naſcitur, quidam Bryon vocant, muſcus eſt adhęrens petris madidis: illitus ſanguinis profluuia ſiſtit: inflammationes arcet: curat impetigines, quas Græci Lichenas vocant, & morbum regium cum melle: emendat & oris ac linguæ fluxiones. Galenus, eſt, inquit veluti Muſchus quidam, ſed recte ex plantarum genere conſeri poteſt ſic nominatus; quia Lichenas id eſt impetigines curat; extergentem, & modice refrigerantem facultatem habet, vtramque vero reſiccantem: abſtergentem quidem atque exſiccantem à petra obtinet, refrigerantem vero ab humore aqueo: naſcitur enim in humidis, & grauiter olentibus ſaxis. Sed incertum eſt an hi plantam intellexerint quam prædiximus: Bryon enim apud Dioſcoridem capillis potius conſtat, quam foliis: vt patet in Muſcho marino, & eo, qui in arboribus naſcitur. Profecto apud Theophraſtum Bryon Marinum folio Lactucę conſtat, æque ac noſtra hepatica. Plinius Lichenis nomine vtrumque ſignificari oſtendit, cum inquit: Lichen herba Lichenis remediis omnibus præfertur, inde nomen inuento: naſcitur in ſaxoſis: folio vno ad radicem lato: caule vno, paruo: longis foliis dependentibus, hęc delet & ſtigmata, teritur cum melle eſt aliud genus Lichenis, petris tantum adhęrens, vt Muſcus, qui & ipſe illinitur: hic & ſanguinem ſiſtit vulneribus, ac reliquas vtilitates recenſet, quas Dioſcorides tradit. Alibi de hoc ſecundo loquens inquit: in ſylueſtribus & ſatiuis prunis eſt limus arborum, quem Græci Lichena appellant, ragadiis & condilomatis mire vtilis. Significare autem videtur Plinius per primum genus Lichenis noſtram hepaticam; lato enim folio vno conſtat, radici

adnexo; vnde cauliculus exit ſuſtinens foliola oblonga, veluti floſculum; per alterum vero genus indicat villoſam ſubſtantiam, & virentem, non ſolum in petris, ſed & caudicibus arborum vetuſtis inhęrentem, diuerſam ab in canis villis, qui ex ramis quarumdam arborum pendent, quod Dioſcorides ſimpliciter Bryon vocat.

CAP. XX.

PVLMONARIAM vocant quoddam genus Lichenis in caudicibus vetuſtis Quercuum, albidius, & ſiccius, horridiuſque prædicto, maculoſum, odore Fungi; punctis quibuſdam veluti bullis ſignatum: color à tergo flaueſcit: laudant ad pulmonis vitia, ad tuſſim ſiccam, & ſpirandi difficultatem puluere eius cum ſaccaro aſſumpto, aut vino, in quo per noctem macerata fuerit. Veterinarij puluere vtuntur cum ſole ad pecorum tuſſim, & aſthma.

CAP. XXI.

MVSCVS vocatur omnis villoſa ſubſtantia, ſordi potius ſimilis, quam plantæ, aut caudicibus annoſis hęrens, præcipue vmbroſis, aut ſaxis madidis: aut in aquis paluſtribus, aut Mari: Bryon à Græcis vocatur: cuius varia genera etiam diuerſis nominibus donata ſunt; nam quidam Lichen vocatur, de quo egimus: quoddam Splachon: Quoddam Bryon Thalaſſion: lenticula quoque paluſtris inter muſcos recenſetur, de quibus ſingulis dicemus. Quoddam in parietibus, & tegulis naſcitur: denſo ac villoſo ceſpite inſtar Monticuli; vnde eriguntur, aureo colore capilli, ſetis porcinis ſimiles, at breues, ſuſtinentes in cacumine tenue capitulum, oblongum: putant apud Apuleium Polytrichum appellari: naſcitur id, inquit, in parietibus, & vuidis locis, habetque ramuſculos quaſi ſeta porcina. Sed incertum eſt vtrum intelligat Dioſcoridis Polytrichon ideſt Capillum Veneris: nam & Meſues eius ramulos comparat ſetis porcinis. Vires huic tribuunt eaſdem, quæ Adiantho conueniunt.

CAP. XXII.

EX Muſci genere eſt, quæ pro Spica Celtica quõdam vendebatur, in montibus naſcens vmbroſis, iuxta caudices, numeroſis ramulis ſerpentibus, circa quos frequentia ſunt foliola, & cacuminibus

bus capitula Equiſeti. Extat in hoc genere differentia magnitudinis & paruitatis. Quoddam folia Cupreſſi omnino imitatur, ſed compreſſa hæc ſunt non rotunda, ſimiliter ramoſa, & inuicem particulis inſidentibus: capitulis caret: conſtat ſapore aſtringente.

CAP. XXIII.

ILLVD genus Muſci, quod priuatim Splachnon vocant, ex vetuſtis quibuſdam arboribus pendet, abſque radice: veluti pediculi ſunt ramoſi, ſine foliis longiſſimi inſtar Iubę, colore candido, aut cinereo: præcipue ex Robore antiqua, aut Abiete, qui & odorati ſunt: vtuntur vnguentarij ad pulueres odoratos, & ſuffimenta cōponenda; Vſneam vocant. Dioſcorides Bryon & Splachnon, oriri inquit in Cedro, Populo alba, & Quercu: optimum tamen Cedrinum proximum Populneum, in quo genere candidum, & odoratius pręſtat, nigricans improbantur. Plinius inquit Sphagnos, alij Bryon vocant: ſunt hoc nomine cani arborum villi, quales in Quercu maxime videmus, ſed odore præſtantes, maxime in Cyrenaica prouincia: ſecundum locum obtinet Cyprius, tertium Phœniceus: fertur & in Aegypto naſci, & in Gallia: laus prima candidiſſimis, atque altiſſimis: ſecunda rutilis: nulla nigris: & in Inſulis petriſque nati improbantur, omneſque quibus palmarum, atque non ſuus odor ineſt. Alibi idem Plinius vuam Populi Albę inquit Bryon appellari, eſt autem eius fructus, vt ſuo loco patet.

CAP. XXIIII.

MVSCVS Marinus lanugo eſt capilloſa, in ſcopulis maris reperta modò lapillis, modò teſtis, modò aliis fruticibus marinis inhęrens, præcipue Corallo, quam Corallinam vocant: mollis quidem quamdiu ſub aqua eſt, extractus autem & ſiccatus riget ob ſalſuginem: quidam erectus; quidam humi ſparſus: color varius, nunc albus, nunc rubens, aut flaueſcens, aut cinereus, aliquando niger, quidam & herbaceus, mollior. vtūtur Medici puluere Corallinæ drachmæ pondere in vino ad lumbricos enecandos, pellendoſque: habet enim maris amaritudinem cum aſtrictione. Dioſcorides Bryon Thalaſſion vocat: naſcitur, inquit in lapidibus & teſtis iuxta mare; capillaceum, gracile, ſine caule, ſufficienter aſtringens. Theophraſtus inter genera Phycus recenſet; appellat autem Trichophyllon (Theodorus Algam Crinito folio cognominat) eſt inquit Fęniculo ſimile, non herbaceum, neque pallidum, neque caulem habet, ſed quaſi rectum in ſe ipſo: naſcitur id in teſtis & lapidibus, non vt alterum genus in terra: vtraque tamen pro-

pe terram naſcuntur: & Trichophyllon terræ proprius eſt; ſæpe autem quaſi alluitur tantum à Mari. Plinius Theophraſtum ſequutus inter Phycus genera inquit; capillaceo folio ſimile Fœniculo; in ſaxis naſcitur, ſuperius in vadis, haud procul littore.

CAP. XXV.

ALGA in vadis limoſis naſcitur profundioribuſque: expellitur autem ad lictus cum fluxu: radices fert digiti craſſitudine, geniculatas, nigras, humi repentes, ramoſas: quæ in multas veluti ſpicas deſinunt, pilis ſcilicet candidis, ſingulos geniculos circumueſtientibus, ſimilitudine ſpicæ Nardi: è ſpicarum cacuminibus exeunt folia, in longitudinem producta, ſimilia Thyphę paluſtris, graciliora, mollioraque, initio virentia: dein cum exſiccantur, albeſcunt: vtuntur iis pro tomento interiectis vaſis vitreis, ne frangantur: ſunt qui & culcitras implent, quod hydropicis confert, & podagricis. Videtur Dioſcorides Gnaphalion appellaſſe, cuius foliis albis, mollibuſque aliqui pro tomento vtũtur: bibuntur efficaciter folia in vino auſtero ad diſſenteriam. eadem Galenus & Plinius. Ex hoc genere eſt grande quoddam folium, æquale, ac planum, ſimile prælongis cartarum ſchædis, quod ex Medera aduehitur cum ſaccaro: vtuntur enim eius foliis pro veſte, ac tomento, ne panes ſacchari atterantur. Minimum etiam quoddam genus reperitur anguſtiſſimis foliis, huius cauliculum vidi ſpicoſum, Gramini ſimilem, dodrantalem, cui lanoſa ſubſtantia inferne erat agglutinata, qualis Adarce fertur apud Dioſcoridẽ. Theophraſtus Phycos inter frutices marinos, Theodorus Algã vertit, multas inquit ſpecies habet: vnum lati folium, extenſum, colore herbaceo, quod Praſon, ideſt, Porrum vocant quidam, alij Cingulum: radicem habet exterius piloſam, ſurſum autem ſpectantibus, ſquamulis admodum longam, & craſſam, ſimilem Cæpis Getyis: oritur non in lapidibus vt Trychophyllon, ſed in terra, propè littus tamen, at in profundiore vado: in extero autem Mari circa Herculeas Columnas admirabili magnitudine creſcit, vt referunt, & maiori latitudine quàm palmi: fertur hoc cum fluxu in Mare internum, tantaque inibi quibuſdam in locis multitudine aggregatur, vt ſupra vmbilicum excedat: vocant autem ipſum Porrum: ferunt annuum eſſe: naſci vere deſinente; uigere ęſtate: autumno tabeſcere: hyeme autem interire & decidere. His Theophraſtus oſtendit, & noſtratem Algam, cuius radices Cæpis Getyis comparantur: ſpicæ enim, quas diximus, huiuſmodi Cępas referunt, quas vulgò Maligias vocamus. & grande illud genus, quod aduehitur ad nos cum ſaccaro ex Ocæano Atlantico: latiſſimis enim eius foliis ſaccari panes conueſtiunt. De Trichophyllo, quod inter Phy-

cus

cus genera recenſetur, diximus in Muſco Marino. Quartum præterea genus Pelagium inquit, eſſe, quod ſpongiarij in alto expiſcantur: in Creta autem naſcitur, propè littus in petris plurimum, & pulcherrimum, & quo inficiunt non ſolum vittas, ſed etiam Lanas, veſteſque colore, quamdiu recens infectio ſit, pulchriori quam purpuræ: gignitur autem & in parte ſpectante Aquilonem copioſius, & pulchrum, vt ſpongię & alia huiuſmodi. Hoc genus apud nos nequaquam viſum adhuc eſt. Aliam plantam in eiſdem locis naſci tradit ſimilem Gramini; nam folium huiuſmodi fert, & radicem geniculatam, longam, oblique tendentem, vt Gramen: caulem autem emittit Harundineum, modo Graminis, ſed hæc multo minor eſt quàm Phycos: Hęc quoque reperitur in noſtro Mari. Alibi Cyperum Phleum, Phycos, Butomum, folia ſimilia habere ſcribit. Dioſcorides Phycos Thalaſſion vocat inquiens; vnum latum eſt, alterum oblongum, & purpuraſcens, quoddam autem album: Quod autem in Creta naſcitur prope terram, valde floridum eſt, & incorruptum. omnia refrigerandi vim habent, podagris, & inflammationibus vtilia ſi applicentur humecta adhuc, antequam ſiccentur. Id quod rubrum eſt, Nicander ictibus venenatis mederi tradit, quod aliqui putarunt id eſſe, quo mulieres vtuntur, cum earum fucus radicula ſit. de ruffa Alga Plinius inquit: Scorpionum ictibus vtilem eſſe. Videtur Dioſcorides indicaſſe Phycus nomine ſolas Algas, quas diſtinxit & folij latitudine, & colore: nam vere lato folio conſtat ea, quam Theophraſtus circa Herculis Columnas naſci tradidit: Quę vero apud nos naſcitur, anguſtum potius, & oblongum habet, & cum exaruerit, candidum: quale tertium genus deſcribitur: rubens autem non viſa eſt apud nos. Plinius Algam ruffam, Scorpionum ictibus vtilem eſſe tradit: de Phyco autem modo Theophraſtum ſequitur inquiens: quod Græce vocant Phycos, non habet alia lingua nomen; quoniam Alga herbarum magis intelligitur, hic autem eſt frutex: folia lata, colore viridi gignit, quod quidem Praſon vocant, alij Zoſtera: hæc verba primum genus indicant, quod à nobis Alga dicitur, quamuis hoc nomen non ipſum fruticem ſignificet ſed folia tantum. Alterum genus inquit capillaceo folio, ſimile fæniculo in ſaxis naſcitur, ſuperius in vadis, haud procul littore: Trichophyllon eſt ipſius Theophraſti, & Bryon Dioſcoridis: verno vtrumque & interit autumno: circa Cretam Inſulam nato in petris; purpuras quoque inficiunt: laudatiſſimo à parte Aquilonis, aut cum ſpongiis: Tertium eſt Gramini ſimile: radice geniculata; & caule qualiter Calami. Alibi Dioſcoridem ſequutus inquit. Phycos Thalaſſion, ideſt fucus marinus Lactucæ ſimilis, qui conchyliis ſubſternitur, & quæ ſequuntur. Quibus verbis indicat Phycos apud Dioſcoridem, non Algam eſſe, ſed quod Bryon apud Theophraſtum, appellatur, vt mox patebit. Aliud

præ-

præterea eſt Phycos apud Galenum inter metallica, vt puto Ceruſſa elaborata, qua mulieres ad faciem dealbandam vtuntur: nam ſeruata Ceruſſę frigiditate inquit, tenuitatem aſſumpſit, vt per eam in profundum, altumque corporum quibus admouetur, vis eius penetrare valeat. ſimilem Ceruſſę Fucum conficiunt ex radicula Ari, quam Gerſam vocant, vt monuimus in Aro, quam indicare videtur Dioſcorides in Phyco.

CAP. XXVI.

BRYON Theophraſti in eiſdem locis naſcitur, vbi Muſcus marinus: foliis virentibus, criſpis, Lactucę ſimilibus, minoribus, multis ex eodem ceſpite ſine radice & ſine caule, ſed aliis inuicem inſidentibus foliis, vt in Lichene. Theophraſtus inquit aliud à Phyco eſt Bryon (quidam codices legunt Botryon) folio coloris herbacei amplo, nec Lactucis diſſimile, rugoſiore tamen & velut contracto; caule caret, ſed ab vno initio plura folia huiuſmodi exeunt, & rurſus ab alio: naſcitur ſuper lapides, fictiliaque prope terram. Plinius Theophraſtum ſequitur inquiens: Bryon marina herba ſine dubitatione Lactûcæ foliis ſimilis, rugoſa, veluti contracta, ſine caule, ab ima radice exeuntibus foliis, naſcitur in ſcopulis maximè, teſtiſque terra compræhenſis: pręcipua ei ſiccandi & ſpiſſandi vis, & collectiones omnes, inflammationeſque cohibendi præcipue podagrę, & quicquid refrigerare opus ſit. Quas vires fere ad Verbum Dioſcorides ſuo Bryo marino tradidit: iterum de eodē cum fucis inquit. Aliud genus fruticum Bryon vocatur: folio Lactucę, rugoſiore tantum: iam hoc in terra naſcens. alibi eamdem videtur intelligere ſub nomine Fuci marini: inquit enim Phycos Thalaſſion, ideſt fucus marinus Lactucæ ſimilis, qui conchiliis ſubſternitur, non podagræ modò, ſed omnibus articulorum morbis impoſitus, priuſquam exareſiat. Tria autem genera eius: latum & alterum longius, quadantenus rubens, tertium criſpis foliis; quo in Creta veſtes tinguntur: omnia eiuſdem vſus, & quæ ſequuntur. deſumpta autem hæc ſunt ex Dioſcoridis Phyco, vt ſecundum Plinij ſententiam Dioſcoridis Phycos non Alga ſit, ſed hoc genus, quod Bryon eſt apud Theophraſtum.

CAP. XXVII.

SPICA Nardi, quę inter Aromata affertur ad nos ex Oriente, ex Algarum genere uidetur eſſe: ſunt enim radicis cuiuſdam nigræ germina; denſis capillis ſurſum ſpectantibus, farcta ariſtarum more, in ſtar noſtræ Algę, breuiora, colore ruffo, ſapore amaro & aſtringente, odore ualido aromatico. Dioſcorides Nardum uocat: unum Indicum

ap-

appellari tradit: alterum Syriacum: non quod in Syria gignatur, ſed in montibus Indiæ, quorum pars una Syriam ſpectat, altera Indiam. Syriacum probari quod recentius & læuius eſt, comoſum, ruffum, odore uehementer iucundo, Cyperumque imitāte, breui ſpica, ſapore amaro, maximeque ſiccante os, cuſtodit ſuaueolentiam pertinaciter. Indici unum Gangetide cognominatur à fluuio Indię, qui montem præterfluit Ganges nomine; iuxta quem naſcitur: uiribus languidum, ut quod prouenia aquoſis locis, proinde in maiorem altitudinem adoleſcit, & plures ab eadem radice ſpicas habet, comoſas, & implexas, odore ingrato: Quod autem locis magis æditis naſcitur, odoratius eſt, ſpica Mutila, Cyperum olente, in totum iiſdem qualitatibus præditum, ut Syriacum. Vocatur & quoddam Samphariticum à loco, ualde mutilum, magnis ſpicis, candidius, caulem aliquando medium habens, redolentem hircum, quod damnatur in totum. Venditur, & madefactum, quod cognoſcitur & candore ſpicarum & ſqualore; & quia lanugine caret; adulteratur Stibio cum aqua, uel vino palmeo infuſo, ponderis gratia & ſpiſſitatis. Lutum, quod hæſerit, radici decutitur, ſeruaturque cribratum ad manuum lotiones. Theophraſtus inter odorata recenſet, quibus ad unguenta utuntur; ex India comportari. Plinius inquit frutex eſt graui, & craſſa radice, ſed breui, ac nigra, fragilique, quamuis pingui, ſitum redolente, ut Cyperi, aſpero ſapore, folio paruo; denſoque. cacumina in ariſtas ſe ſpargunt; ideo gemina dote Nardi ſpicas & folia celebrant. Alterum eius genus apud Gangen naſcens damnatur in totum, Ozenitidis nomine: uirus redolens. adulteratur & PſeudoNardo herba, quæ ubique naſcitur; craſſiore, & latiore folio, & colore languido in candidum uergente: item ſua radice permixta, ponderis cauſa, & Gummi, ſpumaque argenti, aut Stibio, Cyperiue cortice: ſyncerum læuitate deprehenditur, & colore ruffo, odoriſque ſuauitate & guſtu maxime ſiccante os, ſapore iucundo. prętium Spicæ in libras nonaginta: folia diuiſere Annonam, ab amplitudine Hadroſphęrum uocatur; maioribus foliis, denarij triginta: quod minore folio eſt Meſoſphęrum appellatur, emitur denariis ſexaginta: laudatiſſimum Microſphęrum, è minimis folium: prętiumque eius denarij ſeptuaginta quinque. odoris gratia omnibus, maior recentioribus. Nardo color, qui inueterauerit nigriori melior. Nos Pſeudonardum herbam diximus ſpicam noſtram Italicam eſſe, ſed Nardi folium, unde unguentum foliatum fiebat apud Dioſcoridem, alia res eſt ſui generis, ut patet in Malabathro: nam ipſius Nardi uenére tantum in uſu ſpicæ, quę radicis partes ſunt: inter quas uiſuntur quædam à ſpicis Algæ noſtræ nulla ex parte differentes, quale Gangeticum ponitur à Dioſcoride.

CAP. XXVIII.

ROSA Marina inter Muſcos marinos: foliis Lactucę conſtat, ut Bryon Theophraſti; ſed rotundam figuram amplæ Roſę pręſefert, multiplici foliorum plexu circunducto, quę minutis & crebris foraminibus peruia ſunt, inſtar retis, ex communi quodam pediculo exorta, hæc in aere ſiccеſcens, in totum lapideſcit, colore flauo. Rondelletius Eſcharam ſuſpicatur apud Athenęum: prodeſt aduerſus vlcera maligna; uehementer ſiccat, & ſuperuacuam carnem abſumit.

CAP. XXIX.

BVRSA Marina pila eſt rotunda, intus concaua, ex muſcoſa ſubſtantia conſtans, ſcilicet capillari, colore uiridi, relicto oſtiolo rotundo, qua lapidibus adhęret, nigro quodam peciolo pendens: cum extrahitur ex aqua ob uelleris mollitiem conſidet, ſiccata autem ſalſugo quędam tenuis & alba effloreſcit mordaci guſtu. Hanc inter genera Alcyomi reponendam puto, ut mox patebit.

CAP. XXX.

SPVMA Maris globus eſt valde leuis, ueluti ex ampullis conſtans ad ſpumæ ſimilitudinem, modò candidus, modò rubens, aliquando flaueſcens: adhæret ſaxis, ſpongiarum more: conſtituitur ex numeroſis foliolis membranaceis, ſibi inuicem inſidentibus, inferne concauis, ſuperne conuexis, nunc figura uermiculorum, nunc unguis, qui in oculo adnaſci ſolet, nunc alia figura: obducitur quibuſdam cruſta exterius, interius autem ſpongioſa conſtant ſubſtantia, quod genus denſius & durius eſt cinerei coloris. quoddam eſt ex foliis conſtans auriculæ figura, pluribus lineis, circumductis, colore cinereo, mollibus, ſpecie Fungi, guſtu mordaci. Dioſcorides Alcyonium uocat eiuſque genera quinque enumerat: primum denſum, & guſtu acerbo, ſpongioſa facie, tetri odoris, ponderoſum, & piſcem olens, quod plurimum in littoribus inuenitur. Hoc genus illi aſſigno, quod cruſta exterius obducitur; nam ciuerei coloris eſt, & grauius cęteris, olidumque de ſecundo inquit Phterygio oculi ſimile eſt, figura aut ſpongię multis inanitalibus leue, redolens Algam. hoc diximus foliola habere, ſimilia ungulæ oculi; eſt enim membranula candida, colore unguis, ſpecie paruæ pennæ, aut folioli Filicis à lateribus ſciſſa. Tertium inquit ſpecie uermiculorum, colore magis purpureo, quod & Mileſium à quibuſdam uocatur.

Hoc

Hoc apud nos non ſolum purpureum,ſed & candidum,ac flaueſcens reperitur. Quartum velleribus ſordidis ſimile multũ,inane,& lęue:hoc puto quam Burſam marinam vocamus. Quintum effigie Fungi,ſine odore, intus aſperum, & quadantenus pumicoſum, foris lęue, acre, quod plurimum in Propontide naſcitut iuxta Lesbicum inſulam, vbi patrio nomine vocant Haloſachnem, ideſt Maris ſpumam: hoc Auricularum figura oſtendimus: nam eorum Fungorum figuram pręfefert, qui vetuſtis caudicibus innaſcũtur lignoſi: ſed hoc tenue eſt,mẽbranoſum,molle,inferne aſperum, ſuperne læue: ad hoc genus reducendam cenſeo Roſam marinam. Plinius Halcyonium inquit appellatum,fit in mari ex nidis, vt aliqui exiſtimant, Halcyonium, & Cęicum: alij è ſordibus ſpumarum craſſeſcentibus: alij è limo, vel quadam maris lanugine. Quatuor genera: Cinereum, ſpiſſum, odoris aſperi: alterum molle, lenius, odore fere Algę; Tertium candidioris vermiculi: quartum pumicoſius, ſpongiæque putri ſimile, penè purpureum, quod optimum, id & Mileſium vocatur: quo candidius autem, hoc minus probabile eſt. in quibus parum diſtat à Dioſcoride. Quamuis autem hæc à Dioſcoride libro quinto inter inanimata corpora recenſeantur, vt etiam ſpongiæ: vim tamen habent vegetandi, vt ex conſtitutione, & ortu patet. Aliud autem eſt apud eumdem Adarce,quamuis ſimilis Alcyonio, molli figura: eſt enim concreta ſalſilago, iuxta calamos & feſtucas agglutinata, locis paluſtribus ex maris admiſtione cum aquis dulcibus: colore candido, ſimilis concretioni, quæ in ſpongiis reperitur: corpus omnino inanimatum, inordinata compage. nec putandum Alcyonium eo modo fieri, vt Plinius tradit, aut, è nidis auium, aut ſordibus ſpumarum, aut limo aut maris lanugine: ſed potius Alcyonium dici; quia Alcyones iis vtantur ad ſuos nidos conficiendos: vt nos vidimus ex pilis ſpicarum Algę ea figura, quam Plinius deſcribit, cum inquit: faciunt Halcyones nidos ſeptem ante brumam diebus,& totidem ſequentibus pariunt: nidi earum admirationem habent pilæ figura, paulum eminenti, ore per quàm anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine, ferro intercidi non queunt, franguntürque ictu valido, vt ſpuma arida maris: nec vnde confingantur inuenitur: putant ex ſpinis aculeatis; piſcibus enim viuunt. ipſe autem multos huiuſmodi nidos, reiectos in littus vidi: figura in rotunditate oblonga, adnexa radiculis Algę paruo hoſtiolo in cacumine, vt ingredi oua tantum poſſint non ipſa auis: ex eadem lanugine conſtant pilę quædam in littore repertæ, ſed nulla intus cauitate: agglomerantur enim feſtucis pili vndis reiecti, aliquando in tantam amplitudinem, vt vtraque manu complecti vix poſſint: Pilam marinam vocant, cuius fit mentio apud Galenum inter medicamenta ad capillos conſeruandos, & apud Myrepſum ad lumbricos enecandos: vn-

guento excipitur Pila marina, quæ reperitur in mari rotunda, vt lana congeſta.

CAP. XXXI.

CORALLIVM frutex eſt in mari; arborea figura, lapidibus hærens, cubito breuior; multis ramis, tortuoſis, ſine foliis, ſine fructu, ac ſine radice, ſed villoſa ſubſtantia obſitus, inſtar Muſci: colore viridi, aut cinereo, intus rubeo, qualis eſt color carnis, aut intenſioris rubedinis, qualis Cocci; tradunt ſuccoſam eſſe plantam, ſucco lacteo; renaſci, vbi lac contigerit: exemptum ex aqua, ſiccatumque dureſcit in lapidem: hodie copioſum retibus expiſcatur prope Sardiniam & Corſicam, quod apud Genuenſes purgatur expoliturque: rami eius integri ad tutelam infantium geſtantur: formantur & globuli ad Monilia puellarum. Dioſcorides de Corallio inter lapides agit: alij inquit Lithodendron vocant: videtur frutex marinus: durari autem, cum ex profundo mari exemptus fuerit, veluti à circumfuſo aere infectus, aut concretus. plurimum reperitur ad Syracuſas in promontorio vocato Pacchinno: laudatiſſimum rubens, colore florido, aut Sandicis ſaturatę, item friabile, & tota concretione æquabile: amplius odore Muſci, & Algę ſimili; ad hæc valde ramoſum, & forma fruticis Cinnamomi. Quod autem Lapidis forma ſcabioſum, hians, & cauernoſum eſt, vitioſum exiſtimatur: aſtringit & moderate refrigerat. Plinius Corallio forma inquit fruticis: color viridis; baccę eius candidæ ſub aqua, & molles: exemptæ confeſtim durantur, & rubeſcunt, quaſi Corna ſatiua ſpecie, atque magnitudine: aiunt tactu protinus lapideſcere, ſi viuat: Itaq; occupari, euellique retibus, aut acri ferramento præcidi. hac de cauſa Curalium vocitatum interpręt antur: probatiſſimum quam maxime rubens, & quam ramoſiſſimum: nec ſcabroſum, aut lapideum, vel rurſus inane, aut concauum: authoritas baccarum eius non minus in Indorum viris quoque præcioſa eſt, quam fæminis noſtris vniones Indici: Auruſpices eorum, vateſq; in primis religioſum id geſtamen à moliẽdis periculis arbitrantur, itaque & decore & religione gaudent: ſed putauit Plinius baccarum formam, artificio paratam, ſponte naſci. Alibi Gorgoniam gemmam Corallium interpręt atur nominis cauſa, quod in duritiam lapidis mutatur. hinc forte Inſula Gorgona dicta eſt in Mari Tirrheno; nam & inibi hodie Corallium inuenitur.

CAP. XXXII.

CORALLIVM nigrum traditur à Dioſcoride, quod Antipathes vocatur, ſpecie differens à Corallio, colore nigro, arboreum & ipſum figura, ramoſius, eaſdem vires habet. Plinius Antipathis meminit

meminit inter Gemmas, nigra eſt, non tranſlucens. Alibi Iſidis Proclamon vocat circa Inſulas Troglodyticas, fruticem in alto Corallio ſimilem, ſine foliis, qui præciſus dureſcit, mutato colore in nigrum,& frangitur,cum decidit. gigni & in rubro mari Corallium inquit,ſed nigrius. Apud nos viſitur aliquando Corallium extra rubens intus nigrum.

CAP. XXXIII.

CORALLIVM album viſitur hodie in officinis, breuibus,ac nodoſis ramulis, nitore, & candore Eboris: foramina autem quędam inſunt,non ſolum in ſingulis nodis, ſed & iuxta nodos, duritię lapidea, ſed incertus adhuc eſt eius ortus. apud Auicennam mentio fit albi Corallij: tria enim eſſe inquit. Album, rubeum,& nigrum; à quo recentiores medici Corallium album medicamentis receperunt, dicentes, frigidioris naturæ eſſe,quam rubeum; optimum tamen eſſe rubeum; deinde album: vltimo nigrum. ſed mirum non reperiri albi mentionem apud Græcos, aut Latinos: Ideo ſuſpicor Ebur foſſile intelligi apud Theophraſtum, quod vt Plinius refert, candido & nigro colore inuenitur.

CAP. XXXIIII.

ALII ſunt frutices in noſtro mari Coralliis ſimiles, quas Corallinas vocant, ligno intus duriſſimo, ac nigro,ſpecie Ebeni,ſed ob tenuitatem inutili operibus; cruſta his obducitur verius, quam cortex, friabilis, pumicoſa, aliis candida,aliis rubens adhæret lapidibus teſtacea quadam ſubſtantia dilatata. Qui ex his cortice rubro integitur, tortuoſis ramulis conſtat, duriſſimiſque prope radicem nigris, hi in tenuem gracilitatem deſinunt, perlucidam, ablato cortice. Qui cortice albo integuntur duo ſunt, vnus ramulis conſtat erectis,Iunci modo,flexilibus, numeroſiſque, ab eodem veluti caudice prodeuntibus, cubitali altitudine, qui veluti punctis quibuſdam ſignati ſunt, vt Abietis ramuli. Abietem marinam puto apud Theophraſtum. Alter ramos fert ad latera tendentes, cruſta candida, veluti denticulatos, quibus ſæpe adhæret lapidoſa ſubſtantia, ex maris ſalſugine concreta,ac teſtacea, quædam animalia, Quercus marina apud Theophraſtum,folium his nullum,neque Muſcus,ſed loco eorum cruſta videtur data. Quartum genus humi ſerpit, ſarmentoſum ex lapidibus pendens, vndique muſcoſa lanugine obſitum,nigricante,aut cinerea, extremis capillis in tenuia veluti granula deſinentibus. Vitis marina apud Theophraſtum. Theophraſtus non abſimiles his arbuſculas in mari naſci tradit, vt quam appellat Quercum;

Abietem Vitem, Ficum, Palmam. Quercus inquit & Abies prope terram quidem ſunt: Ambæ naſcuntur vero ſuper lapides, atque teſtas: carent radicibus, ſed modò patellarum adhærent: folium ambabus velut carnoſum, oblongius, craſſum, & Abieti craſſius, frequens; nec leguminum ſiliquis abſimile, cōcauum intus, nec quicquam intra ſe continens, Quercui tenue ac potius Tamaricis: color ambobus accedens ad purpuram: forma tota Abietis erecta: Quercus flexuoſior atque in latitudinem magis ampliata: ambæ vel multi caules fiunt, ſed ſimplicior Abies: rami Abieti longi recti, ſolutique: Quercui breuiores, contortiores, ſpiſſioreſqne: magnitudo tota ambabus cubitalis, parumue altior, verũ maior, vt ſimpliciter dicam Abieti. Quercus vel ad lanas inficiendas vtilis mulieribus: ramis pendent adnexa pleraque animalium teſtigerorum, ſubter alia quædam cauli ipſi adhærent: ſed per folia Theophraſtus intelligere videtur cruſtaceam ſubſtantiam, aliquando inanem, ſiliquarum modò, aliquando denticulatam, vt folia Tamaricis. Vitis inquit utroque naſcitur loco; nam & terræ proxima, & pelagica eſt. Ficus folio caret, nec magnitudine præſtat, color cortici puniceus. eadem refert Plinius.

CAP. XXXV.

LENTICVLA paluſtris foliolum eſt rotundum, & craſſum, Lenticulæ figura, aquis ſtagnantibus innatans, adeo frequens, ut lacus uirentem pratum æmuletur: è ſingulis foliolis inferne uillus quidam deſcendit, quo uice radicis utuntur. Alterum genus foliolis oblongis conſtat, multis ab eodem exortu, ſtellæ modo pediculis capillaribus. Dioſcorides inquit Lens paluſtris reperitur in aquis ſtagnantibus: muſcus eſt, Lenti ſimilis, cui facultas refrigerandi ineſt, commoda inflammationibus. Eryſipelatis, & podagris, tum per ſe illita, tum cũ polenta: glutinat, & procidentia puerorum interanea.

CAP. XXXVI.

QVAEDAM aquis tepidioribus innatat, vt Piſis in Auxeri fluuio, quem hodie Oſerin vocāt: eſt autem hic fluuius quaſi ſtagnans, ac recipit aquas thermales ex monte Sancti Iuliani; fluitat herba vna cum aqua incedens, ſed multis in locis interim quieſcit, & tamquam exercitus caſtrametatur idoneum locum ad quietem nacta. Folia ſunt rotunda, vnguis magnitudine, ſuperne punctis minutiſſimis impreſſa, lęte virentia: hæc coniugatim in ramulis digeſta ſunt, qui Cruciformi figura ſpectantur vt in Abiete: villi per totos ramulos deorſum ſpectant, qui radicum vicem gerunt: ſapore aqueo conſtat; Hanc cenſeo

Stra-

Stratiotem Aquaticum eſſe apud Dioſcoridem. Dicta autem eſt Stratiotes ideſt militaris, non ſolum quia vulnera ſanat, ſed & quia folia ordinato, quodam agmine natantia migrant, vt exercitus. inquit igitur Dioſcorides: Stratiotes, qui in aquis naſcitur, ſic appellatus eſt; quia aquis innatat, & ſine radice viuit: folium habet Semperuiuo ſimile, maius tamen: æui & facultas ineſt refrigerandi: ſanguinem è naribus fluentem ſiſtit potu: vulnera ab inflammatione defendit: tumores & Eryſipelata ſanat illitum cum aceto. Plinius inquit celebratur à Græcis Stratiotes: eſt ea in Aegypto tantum & inundatione Nili naſcitur: Aizoo ſimilis, ni maiora haberet folia refrigerat mire, & vulnera ſanat: ex his colligere licet herbam quam prędixi Aegyptio Stratiote eſſe tantum exilius, quia folia minora potius inſunt, quam Semperuiuo ſcilicet magno.

CAP. XXXVII.

Fungorvm natura inter plantas maxime peculiaris eſt, non ſolum figura, ſed & ſubſtantia, & ortu: neque enim radice conſtat, neque caule, neque foliis, neque fructu: ſed incompoſita quædam materies videtur naturæ addiſcentis Plantas conſtituere: modo globus, radici ſimilis intra terram latitans, vt tubera: modo ad ſimilitudinem oui ſupra terram emergens vt Pezicæ, nunc veluti pileo ſuperpoſito vt ſuilli, Boleti & plurimi fungorum nunc veluti in paruos digitos finditur eorum ſubſtantia, aut figura Auriculæ ſpectatur, aut linguæ, aut ſpongiæ, aut panni laceri. ſubſtantia plurimorum carnoſa, vt tota fructus videatur, cum fructu careant & in cibis gratiſſima, cum tamen plerumque venenum contineant: Quorundam dura, ac lignoſa, vt qui in caudicibus arborum naſcuntur. Ociſſime autem omnes fungi erumpunt vt in prouerbio ſit apud nos de his, quę repente adueniunt, nam in horam fungus emergit. breuiſſima quoque eorum vita, fugacior quandoque quam fructus ęſtiui, nam exceptis iis, qui lignoſi ſunt, cęteri aut putreſcunt, vt omnes qui pileum gerunt, aut in puluerem volatilem tabeſcunt vt Pezicę.

CAP. XXXVIII.

Tvber vocatur neutro genere vulgò Tartufo, in montibus naſcitur Mali modo, rotundum, inęqualiter tuberoſum, aſpera ſuperficie, ſolida intus pulpa, non fungoſa vt cæteris, ideo minus putreſcit, & diuturnius ſeruari poteſt: odor ineſt ſuauis, & ſapor gratiſſimus. optima habentur ex Nurſinis montibus, Hinc enim & Romam feruntur & Florentiam, in cibis nobilium. color his exterius nigricans: ali

bi

bi naſcuntur albidiora, quę minus probantur; hęſitantur cum ſale & piпере cruda, & ſub cineribus cocta, aut in patinis ex oleo: vim veneris ad augent, quamuis ſapor inſit Aqueus, vt ceteris fungis, flatuoſam enim ſubſtantiam gignunt ſemini gignendo vtilem: Græci Hydnon vocant. Theophraſtus inquit Hydnon nonnulli; Aſchium vocant, ſub terra latitat, vt radix tantum videatur, cum forma radicis non ſit; Alibi inquit pænitus radice caret Tuber, fungus & Cranium. Dioſcorides inquit. Tuber radix eſt globoſa ſine foliis, ſine caule; color ſubfuluus; foditur vere, cruda & cocta eſtur. Galenus Tubera radicibus, aut bulbis adnumeranda eſſe cenſet: nullam inquit qualitatem habent inſignem, proinde qui ipſis vtuntur, vtuntur ad condimenta excipienda, quem admodum & aliis quæ vocant inſipida, & innoxia, & ad guſtum aquoſa, quibus omnibus eſt commune, vt alimentum quod ab ipſis in corpus diſtribuitur, nullam inſignem habeat facultatem, ſed ſubfrigidum quidem ſit, craſſitie vero quale idipſum eſt, quod ſumptum fuerit: craſſius quidem eſt, quod ex Tuberibus habetur. Plinius maximum è miraculis eſt inquit aliquid naſci, aut viuere ſine vlla radice: tubera vocantur: hæc vndique terra circundata, nulliſque fibris nixa, aut ſaltem capillamentis, nec vtique extuberante loco, in quo gignuntur, aut rimam agente, neque ipſa terræ cohęrent: cortice etiam includuntur, vt plane nec terram eſſe poſſimus dicere, neque aliud quam terræ callum. ſiccis hæc fere, & ſabuloſis locis, frutetoſiſque naſcuntur: excedunt ſępe magnitudinem Mali Cotonei etiam librali pondere. Duo eorum genera: Harenoſa dentibus inimica, & altera ſyncera: diſtinguuntur & colore ruffo, nigroque, & intus candido. Laudatiſſima, quę Aphricę creſcunt. An ne vitium id terrę? neque enim aliud intelligi poteſt, Malum ne id ea protinus magnitudine globetur, qua futurum eſt, & viuat ne an non, haud facile intelligi. putreſcendi enim ratio communis eſt his cum ligno. Lartio Licinio Prętorio viro iura reddenti in Hiſpania Cartagine paucis his annis accidiſſe teſtatur, mordenti Tuber, vt depręhenſus intus denarius primos dētes inflecteret, quo manifeſtum eſſe terræ naturam in ſe globari. Quod certum eſt ex iis, quæ naſcuntur & ſeri non poſſunt: ſimile eſt quod in Cyrenaica prouincia vocant Miſy pręcipuum ſuauitate odore, ac ſapore ſed carnoſius, & quod in Thracia Ceraunium. De Tuberibus hæc traduntur peculiariter, cum fuerint imbres autumnales ac tonitrua crebra, tunc naſci, & maxime, è tonitribus, nec vltra annum durare: tenerrima autem verno eſſe. Quibuſdam locis acceptantur riguis & ſeruntur, ſicut Mitylenis: negant naſci niſi ex vndatione fluminum inuecto ſemine ab Tiaris. eſt autem is locus, in quo plurima naſcuntur, Aſiæ nobiliſſima circa Lampſacum & Alope coneſum, Græciæ vero circa Elim. Hæc Plinius.

PEZICAE

CAP. XXXIX.

PEZICAE in fungorum genere à Plinio recenſentur, vt inquit, ſic à Gręcis dicti, qui ſine radice, aut pediculo naſcuntur: A noſtris hodie Puzæ vocantur, ab aliis Veſciæ: oriuntur in pratis ſupra terram extuberantes, figura oui, aut veſiculæ, colore candido, pulpa molliſſima, laxa, minimi ponderis, odorata. eſitantur elixæ cum ſuo Iure adiecto Calamento: prouocant vrinam; ſeneſcentes trãſeunt in puluiſculum nigrum, qui diſrupta cute euolat in auram. Quoddam genus earum Piſis naſcitur in frutetis & ſyluis, ſolidiore pulpa, magnitudine aliquando Mali Cotonei, aliquando Humani capitis: hoc non ſolum elixum veſcitur, ſed etiam oleo frixum in taleolas diſſectum, gratiſſimum eſt, ac ſine periculo. hoc puto apud Theophraſtum Cranium vocari, quod cum Tuberibus & fungis recenſetur omnino, ſine radice.

CAP. XL.

QVI Pileum gerunt, proprie Fungi vocantur pediculo conſtant vt plurimum ſingulari, aliquando binis: Quoddam genus numeroſos ex vno exortu eoſdem fert, vt quę Familiolę vocantur: pediculi caro magis fibroſa eſt: pilei mollior ac laxior: in parte eius concaua, qua terram ſpectat, aliud genus carnis ineſt, ex mollibus fibris conſtans. quaſi lanugo: videtur proportionem gerere cum lanugine, quę foliis filicis ſubnaſcitur, ac cæterarum eius generis. Theophraſtus inquit fungorum pediculus æqualitatem quandam peculiarem ſortitus eſt; radice caret. Plinius Fungorum inquit lentior natura, & numeroſa genera, ſed origo non niſi ex pituita arborum: tutiſſimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quam Boleti: mox candidi veluti apice flaminis inſignibus pediculis: Tertium genus ſuilli venenis accommadatiſſimũ: Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fiunt: innocentiores, qui nitro addito coquentur, ſi vtique percoquantur: tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo Piri: proſunt & Pira cõfeſtim ſumpta: debellant eos: & aceti natura contraria iis: imbribus proueniunt omnia hęc. Dioſcorides Fungorum inquit differentia duplex: aut enim mandun-tur, aut perniciales ſunt. multis de cauſis venenoſi gignuntur, vbi videlicet clauus ferreus, in quo ſit rubigo. aut pãni marcor affuerit, aut ſi iuxta ſerpentis cauernam, arboreſue, quæ priuatim pariunt noxios, fungos, erumpant. continent, qui tales ſunt, neſcio quod ſtrigmentum, concretamque pituitam, terraque eruti qnam celerrime computreſcunt, atqu marcore vitiantur. Sed qui veneno imbuti non ſunt, ſuauem in iuribus

gratiam

gratiam habent, largius tamen ſumpti nocent, & ægrius concocti ſtrangulant, aut choleram morbum citant. remedio eſt meri potio, aut lixiuium cum acida Muria, aut ferueſactæ Satureiæ aut Origani iuſculum. debellantur etiam Gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiuſdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, ſed ægre diſſoluuntur. cum magna ex parte integri ipſi cum recrementis alui deiiciantur. Galenus Fungorum naturam admodum frigidam & humidam eſſe teſtatur, vt pæne accedant ad vim deleteriam: ſunt & inter eos, qui interficiant potiſſimum, qui ex natura mixtam habent qualitatem putredinoſam. omnium fungorum Boleti minimum ſunt noxij; ſecundi poſt hos ſunt Amanitæ: reliquos vero tutius eſt omnino ne attingere quidem; multi enim ex ipſorum eſu interierunt. Equidem noui quēdam, cui poſt Boletorum non ſatis elixorum, qui innocentiſſimi eſſe putantur, vſum largiorem os ventriculi preſſum, ac grauatum, coarctatumque fuit difficilemque habuit reſpirationem & in animi deliquium incidit, ſudoremque frigidum ſudauit, ac demum ſeruari ægre ſumptis iis, quæ humores craſſos incidunt, potuit: cuius generis eſt Oxymel ipſum, per ſe, & cum Hyſſopo & Origano ipſis medio criter incoctis: is enim tum hæc ſumpſit, tum nitri ſpumam inſuper inſperſam: poſt quæ fungos, quos commederat, euomuit, qui iam quodamodo in ſuccum pituitoſum, frigidumque admodum, ac craſſum, erant mutati.

CAP. XLI.

BOLETI cum primum erumpunt è terra, ouis ſimiles ſunt, membrana exterius candida, qua diſrupta veluti oui luteum interius apparet: hoc cum explicatur, fungi figuram aſſumit, pileo lato, craſſo pediculo, ac breui, luteo; placent ex oleo frixi, & in patinis: oriuntur in ſyluis. ſimillimi iis naſcuntur venenoſi diluto rubore, & in parte concaua magis ſtriati. Plinius Boletos inter ea, quæ temere manduntur, ponit, quamuis optimus ex iis cibus ſit: ſed in menſo exemplo in crimen adductus, veneno Tiberio Claudio principi per hanc occaſionem dato à coniunge Agrippina; quorumdam ex his facile noſcuntur venena diluto rubore, rancido aſpectu, liuido intus colore, rimoſa ſtria, pallido per ambitum labro, non ſunt hæc in quibuſdam, ſiccique, & Nitri ſimiles, veluti guttas in uertice albas ex tunica ſua gerunt: voluam enim terra ob hoc prius gignit; ipſum poſtea in volua ceu in ouo eſt luteum, nec tunicæ minor gratia in cibo infantis Boleti. rumpitur hæc primo naſcente, mox creſcente in pediculo, corpus abſumitur, raroque vmquam geminis ex vno pede. origo prima cauſaque è limo & aceſcente ſucco madentis terræ, aut radicis ferme glandiferę, initioque ſpuma lentior,

tior, dein corpus membranæ ſimile, mox partus: ortus occaſuſque omnis intra dies ſeptem eſt. Claudius ſtomacho vtiles putat. Galenus inquit è fungis Boleti, ſi belle in aqua elixi fuerint, prope accedunt ad cibos inſipidos, non tamen ſic ſolis ipſis vulgò vtuntur, ſed apparant variè & condiunt, vt alia omnia, quæ nulla inſigni qualitate ſunt prædita. Alimentum autem ex ipſis eſt pituitoſum & frigidum videlicet, prauique eſt ſucci, ſiquis ipſis largius vtatur: omnium igitur fungorum ij minimum ſunt noxij. Hæc Galenus.

CAP. XLII.

SVILLI, qui vulgò Porcini appellantur, in montibus naſcuntur, prçcipue inter Scopas & Filices: Boletis craſſiores, denſioreſque, colore supernè ſubfuluo, infernè cinereo, interius candido: elixantur ij, vt ius abiiciatur; dein in ſartagine farina obducti aſſantur ex oleo multo; ſic enim innocentiores euadunt. aſſeruantur quoque muria conditi, aut exſiccati in furno, aut fumo. Qui inter eos venenoſi ſunt, Malefici vulgò appellantur: vix dignoſcuntur, niſi aperiantur; nam caro eorum protinus liueſcit: color quoque ſubuiridis in parte concaua ſpectatur, aut palleſcens. Plinius Suillos inquit venenis eſſe accommodatiſſimos; nam familias interimere, & tota conuiuia; voluptas tanta ancipitis cibi: quidam diſcreuere arborum generibus Fico, Ferula, & ferentibus gummi; nos item Fago aut Robore, aut Cupreſſo: omnium color liuidus: his aberit veneni argumentum, quo ſimilior fuerit arborum Fici. ſiccantur pendentes iunco transfixi, quales è Bithynia veniunt: ij fluxionibus alui, quas Rheumatiſmos vocant medentur, excreſcentibus in ſede carnibus: minuunt enim eas, & tempore abſumunt: item lentigines & mulierum vitia in facie leuant. lauãtur etiam vt plumbum in oculorum medicamenta, ſordibus vlceribus, & capitis eruptionibus, canum morſibus ex aqua illinuntur.

CAP. XLIII.

PRVNVLI vulgò appellantur minimi inter fungos, odoratiſſimique, qui & innocentiſſimi ſunt: naſcuntur vere inter Rubos & Carduos, cinerei coloris, capitulo verius, quam pileo, pollicis craſſitudine: candida intus pulpa, ac ſolida: comeduntur elixi cum ſuo iuſculo adiecto Calamento, recipiuntur tantum in menſis nobilium.

CAP. XLIIII.

QVIDAM Neapoli naſcuntur in lapide quodam fungoſo, leui inſtar ligni quem lapidem Lyncis vocant: ex hoc fungi toto anno enaſcuntur, ſi irrigetur aqua, etiam domi aſſeruatus, creſcitque in dies continua fertilitate, pediculis in lapidem induratis: pollent hi fungi ad calculum & vrinam impellendam: lapis ipſe contritus in farinam calculum frangit potu: recipitur à Nicholao Alexandrino in Antidotum Lithontripton: meminit eius Euax inquiens Lincurium, ideſt lapis lyncis, fit ex vrina lyncis, ideſt lupiceruarij appellati in montibus coagulata: hic ſeruatus in domo gignit optimos fungos quolibet anno: pollet contra dolorem ſtomachi, icterum, & fluxum ventris. Dioſcorides Lyncurium idem cum Electro voluit eſſe. Electrum autem putari ait lachrymam Populi nigræ coagulatam in lapidem: ex vtraque autem Populo alba ſcilicet & nigra fungos vtiles, & innoxios toto anno reſtibiles haberi, ſi earum cortices conciſi in minutias ſegetibus ſtercoratis inſpergantur, ſed forte verius ex Populo montana, quam Plinius Libicam vocat propter fungos laudatiſſimam.

CAP. XLV.

PRATEOLI in pratis naſcuntur, paulo maiores Prunulis; latiore pileo, inferne ſubrufo, aut nigricante: comeduntur parati in patinis, inter cibos viles, nec ſine periculo: iis ſimiles iuxta ſtercora naſcuntur, longiore, ac graciliore pediculo noxij, & ſine vlla saporis, odoriſque gratia. Grandiores adhuc craſſioreſque ſub Populo naſcuntur, qui Turini vocantur, color ſuperne ſubrubens, pediculo candido, ſed hi in cibis minime probantur.

CAP. XLVI.

FAMILIOLAE vocantur, quibus numeroſi ab eodem exortu pediculi naſcuntur, prçlongi, capitula ſuſtinentes, Prunulis ſimilia, molliora: naſcuntur iuxta frutices: parantur in cibis, vt prateoli inter cibos ruſticales.

CAP. XLVII.

QVIDAM in pratis naſcuntur candidi, longiſſimo pediculo, veluti vmbellam ſuſtinente, initio contractam ad pediculum, qua anulus quidam eſt: hæc poſtea in latitudinem multam explicatur,

tur,tenui pulpa : aſſumuntur hi quoque in cibis ruſticorum, vt Prateoli : vocant quidam Scarogias, alij Cannellas:

CAP. XLVIII.

FVNGVS Marinus minimus inter Fungos lapillis innaſcitur intra aquam, denſis pediculis capillaribus, prælongis, candidis: quibus inſident pileoli candicantes: ſapor ineſt ſalſus & mordens. videretur Androſaces eſſe apud Dioſcoridem, ſi eius pileoli ſemen continerent: inquit enim, naſcitur in marittimis Syriæ, herba eſt alba, tenuibus feſtucis, amara, ſine foliis: folliculum in capite gerens, qui ſemen cõtinet: ea drachmis duabus in vino pota copioſam hydropicis vrinam ciet, idem præſtat eius decoctum, & fructus: podagris vtiliter illinitur. Galenus humidam & acrem herbam eſſe tradit. Plinius eadem ferme habet, quæ Dioſcorides: Albam enim eſſe herbam tradit, amaram, ſine foliis, folliculos in cirris habentem, & in his ſemen: an putatum eſt, ſeminis gratia datum huiuſmodi folliculum? quod & de cæteris Fungis diximus, ſi non ſemen, ſaltem aliquid vice ſeminis ineſſe.

CAP. XLIX.

GALLINACEI à quibuſdam vocantur ſubcrocei coloris, figura auriculæ, pediculo ſcilicet ſenſim in latitudinem dilatato ad modum flabelli, inferne ſtriato: oriuntur in collibus iuxta arbores; aſſumuntur ruri inter cibos innoxie.

CAP. L.

QVIDAM pannis laceris ſimiles, aut ſpongiis, molles, colore igneo: ideo ignem ſyluestrem vocant: inutiles cibis: oriuntur pręcipue ad radices Oleę: valent ad vlcera putrida, & exedentia, ſi eorum puluis exſiccatus inſpergatur.

CAP. LI.

LINGVAE appellantur in caudicibus præcipue caſtanearum, figura lata, craſſæ, ſanguinei coloris, tum intus, tum extra: optimi hi atque innocentiſſimi exiſtimantur: forte apud Plinium intelliguntur, cum inquit: tutiſsimi, qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm Boleti: parantur vt Suilli.

CAP. LII.

DIGITELLI, ſeu Maninæ vulgò appellantur in paruos veluti digitos fiſsi, candicantes: naſcuntur in caudicibus; comeduntur elixi: Huius generis; quoddam reperitur in Caſtaneis, ſpectabili magnitudine, vt vnus ſufficiat: Hermolaus laciniam vocari tradit. Hos Plinius, vt puto, intellexit, ſecundo loco tutos, cum inquit: mox candidi veluti apice flaminis, inſignibus pediculis. Galenus Amanitas vocat ſecundo loco inter innoxios.

CAP. LIII.

IGNIARII ſunt, quibus ignem excipiunt attritu ſilicis, vulgò Eſca vocatur. Fungi ſunt in caudicibus naſcentes, craſsi, & lati, figura vnguis Equini: lignoſa conſtant ſubſtantia, fungoſa tamen, ac valde læui: vt autem promptius ignem ex ſilice ſcintillantem excipiant, in coquunt in aceto: dein ſiccatos malleo dilatant inſtar corij laxi: optimi habentur è Cerro. Quidam ex his apti ad cutim extergendam parte ſcilicet aſpera, quæ infra eſt: ideò in Toſtrinis pro ſtrigili vtuntur.

CAP. LIIII.

AGARICVM Fungus eſt candidus ex Oriente inuectus, figura rotunda, ſubſtantia intus farinacea, fibris quibuſdam diſcurrentibus, ſapore amaro: inuenitur apud nos in caudicibus Laricum, in montibus Tridentinis. Dioſcorides variam tradit hiſtoriam: inquit enim, radix fertur Laſerpitio ſimilis, ſed facie ſumma ſolutior, ac tota raro contextu. duo eius genera. fæmina, quæ præfertur, rectis intus venarum diſcurſibus conſtat: mas rotundus eſt, & vndique compactior: vtrique guſtus initio dulcis, mox ex diſtributione in amaritudinem tranſit. gignitur in Sarmatię regione, quæ Agaria vocatur: ſunt qui radicem eſſe plantæ affirment, alij vt fungos naſci in arborum caudicibus, quadam putredine. gignitur & in Galatia Aſiæ & Cilicia, in Cedris ſed friabile, & infirmum. Plinius inquit Galliarum Glandiferæ maxime arbores Agaricum ferunt; eſt autem Fungus candidus, odoratus, antidotis efficax, in ſummis arboribus naſcés, nocte relucens, ſignum hoc, eius, quod in tenebris decerpitur, alibi inquit: Agaricum, vt fungus naſcitur in arboribus circa Boſphorum, colore candido: datur obolis quatuor contritum cum binis cyathis aceti mulſi: id quod in Galatia naſcitur infirmius habetur. pręterea mas ſpiſſior amariorque, hic & capitis dolores

facit: fæmina ſolutior in initio guſtus dulcis, mox in amaritudinẽ tranſit. Quod autem Plinius Galliarum Glandiferas arbores Agaricum ferre tradit experimento hodie ſcitur, non Glandiferas, ſed Larices id ferre. Meſues inter medicementa purgantia magnifacit Agaricum: eligi oportere fæminam; nam maſculus malus eſt, præcipue qui longus exiſtit, & niger, & grauis, & habens in confractis ſuis ſicut fila neruorum, durus & denſus. fæmina autem laudatur: id album eſt, læue, velociter friabile, poroſum, & valde rarum. in primo guſtu dulce, dein amarum, & aſtringens: Melior pars totius corporis eius eſt ſuperior: nam quę prope caudicem eſt, mala eſt, veſtigium putredinis ligni habens: fugiendum quoque, quod corroſum eſt: calidum eſt in primo ordine, ſiccum in ſecundo: purgat vtramque bilem, & pituitam, humoreſque craſſos, ac viſcoſos, & putridos: ideo confert ad multa, vt videre eſt apud eumdem & Dioſcoridem, & Galenum: pondus eius contriti iuſtum eſt à drachma vna vſque ad duas: infuſi autem à drachmis duabus ad quinque.

F I N I S.

CAP. IX. QVARTI LIBRI.

CNEORON Hiſpani milites Micciam vocant, quia eius rami ſiccati ignem conſeruant; ideo ex his funiculos parant ad tormenta bellica igne exoneranda; appellant autem hos funiculos Miccias. frutex eſt in marittimis circa Plumbinum, multos ſpargens ramos, valde obſequioſos; foliolis breuiſſimis totos ſurculos conueſtientibus modo Cupreſſi, craſſis, ſuperne candicantibus, inferne uiridibus; floret in autumno, & per totam hyemem; floſculi ſunt thymeleæ, inter folia, exiliores, & in medio lutei; fructus quoque ſimilis, tenuior, nigro ſemine; radix ramoſa, & obſequioſa, ſed guſtum non mordet; eadem in inſulis oritur, odorata, & candidior. Theophraſtus Cneoron appellat. eius duo genera, candidum, cui folium cutis modo, quadantenus oleagineum; nigrum cui folium carnoſum Tamarici ſimilius candidum humi ſe ſpargit magis & odoratum eſt, nigrum ſine odore, radix vtrique alta prægrandis, rami copioſi, craſſi, ſurculoſi, ad vinciendum apti pro Iunco. Venere in coronamenta folio. poſt ęquinoctium Autumni germinant, & diutius florent. Plinius Caſiam à Latinis appellari teſtatur.

INDEX SECVNDVM PAGINAS BREVIS QVIDEM, VTILISSIMVS TAMEN EORVM OMNIVM,

Quæ in hoc Opere viſa ſunt, vt adnotarentur, & quòd grauiora ſint,& quod ad faciliorem conferant inquiſitionem.

A.

ABORTVM *facientia, quæ dicuntur* 226. 229. 368. & 592
Abſceßibus internis remedia, quæ ſint 541
Adiantum cur nō madeſcat in aqua 4
Alæ in plantis quæ vocantur 9
Alimenti attractio in plantis quomodo fiat 3
Aluum purgantia quæ habentur 50. 111. 112. & 561
Aluum quæ ſiſtant 155. 177. 180. 186
Amatoria medicamenta, quæ putantur 148. 154
Amoris remedia quæ cenſentur 372
Ambuſtis, quænam medeantur 194. & 325
Amentum quid ſit 15
Anæloſis, quæ ſuccurrant 68
Anginis, quæ proſunt 168. 372
Arbor, quæ ſit 24
Ardoribus, quæ aduerſentur 81. 122. 183. & 213
Argento viuo epoto quid reſiſtat 314
Arquatis, quæ ſubueniant 68. 155
Articulorum dolores, quæ leuent 262 & 271
Aſmaticos quid iuuet 394
Attractio quomodo fiat in Succino 124
Aues quibus obſtupeſcūt 85. 292. 409
Aurium vermes quod necat 495

B.

BILIS *feruorē quid extinguit* 112
Bilem, quæ purgant 142. 621

C.

CALLOS, *quæ auferunt* 417
Calculum, quæ frangant 97. 139. 159. 169. 171. 193. 244. 255. 262. 300. 302. 304. 315. 338. 348. 355. 360. 367. 480. 493. 503. 551. 554. 596. 617. 618
Calybem, quæ indurant 514
Calyces florum, qui ſunt 15
Canes, quæ interficiunt 85. 119
Canis rabidi morſum ſanant 97. 255. 309. 326. 369. & 445
Cancrorum, quæ ſunt remedia 344. 350. & 370
Capillos, quæ conſeruent 97. 128. 597
Capillos, quæ denigrent 431
Capillos, quæ ruffos reddant 38. 265. & 319
Capitis dolorem, quæ tollant 62. 128. 451. & 453

Capreoli

Capreoli quid exiſtant 23
Carnem ſupercreſcentẽ reprimẽtia 142
Carbunculos, quæ impugnant 309. 453. 534. & 541
Carcinomata, quæ ſanent 255. 349. & 450
Caſtitatem, quæ conſeruent 192
Cera lapidoſa ex quo fiat 69
Cerebrum plantarum quod nam ſit 3
Chartæ ex Papyro quomodo fiebant 192
Chartæ ex linteis quomodo paratur 193
Chermiſinum vnde habeatur 321
Cimices, quæ necant 592
Colicos, quæ iuuent 294. 342
Colorum varietas cur maxime ſit in floribus 14
Colorum varietas, quæ eſſet in fructibus 17
Columbarum fœtificationi, quæ conferant 130
Columbis, quæ grata exiſtant 284
Comitialibus adminiculantia 68. 215. 255. 372. 430. & 583
Conceptum, quæ efficiant 553. 557
Conceptum, quæ conſeruent 556
Conceptum, quæ prohibeant 248
Cor in plantis, vbi poſitum eſt 3
Cordi, quæ conferant 394. 447
Cordis palpitationi, quæ applicãda 225 & 445
Corium, quæ tingant 39
Cortex plantarũ ex duplici corpore conſtat 7
Cortices ſeminum, qui ſint 16
Cutis infectionibus, quæ aduersẽtur 139

D.

DELIQVIVM animi quibus tollitur 199
Dentes, quæ conſolidant 77
Dentifricia, quæ exiſtunt 560
Dentium dolorem tollentia 270. 337. 346. 359. & 373
Dentium ſtuporem, quæ gignant 264
Dioſcorides genera plantarum diſtribuit ſecundum vires 26
Dioſcoridis loca male conuerſa 67. 84
Dioſcoridis loca emendata 101. 114. 148. 222. 351. 384. 385. 582.
Dioſcoridis loca animaduerſa 69. 137. 228. 294. 330. & 438.
Diſcus luſorium inſtrumentum quale ſit 366
Diſſentericis, quæ propinanda 164. 183
Diſtillationibus, quæ reſiſtant 62. 124 231. & 345. 550
Dolores internos, quæ ſedant 62

E.

EBRIETATEM, quæ prohibeant 255 & 353
Enecant, quæ pecus 128. 134
Enterocelas, quæ ſanant 222
Elephantiaſim, quæ diſſoluãt 266. 349
Equis, quæ conferunt 283. 284. 336
Eryſipelatis quod ſit remedium 154
Exanthematis, quæ conueniunt 235
Extenuant corpora obæſa 68
Extrahentia ex alto, quæ dicuntur 278 360. & 380
Extrahunt infixa, quæ 315. 321. 322. 420. 422. 449. & 468

F.

FACIEM, quæ læuigãt 224. 226
Febrium ardoribus, quæ obſtent 82. 99. & 183
Febribus malignis, quæ reſiſtant 184. 274. 489. & 518

Febribus

Febribus omnibus, quæ ſint optima 480
Fœminis gigniendis, quæ vtilia dicuntur 319. & 338
Fœtum mortuum, quæ educunt 139
Fermentum quomodo paretur 180
Feritatem mitigare putatur 261. 268
Ficis ani, quæ applicanda 349
Fiſtulis, quæ ſint remedia 192 361. 500
Flores cuius gratia dati ſunt 13
Florum, quæ nam eſſet conſtitutio 14
Fluxiones, quæ ſiſtere videntur 124
Foliorum qualis eſt vſus 6
Foliorum quis exortus 7
Frutex, qui dicatur 24
Fructus quid nam ſit 16
Fungos, quæ ferunt 124
Fungis, quæ dentur remedia 408. 616
Furunculis, quæ medentur 580

G.

GALENI loca animaduerſa 202
Gallico morbo, quæ competunt 220
Gallinarum morbis auxiliantur 44
Gemma, quæ dicitur in plantis 6
Genera plantarum ſumma 24. 27
Geniculus in plantis quis ſit 9
Geniture profluuio ſuccurrit 157
Genuum tumoribus, quæ admoueda 535
Germinatio eſt propria plantarum affectio 5
Germinationis, qui nam ordo 9
Gingiuas conſolidant 77
Grauidis, quæ conferant 480

H.

HEMORROIDAS ſanant 547
Herba, quæ nam ſit 24
Hominis ſpecies cur vna tantum exiſtat 28
Horrores febrium minuentia 255. 309
Hydropicis, quæ proſint 142. 206. 372. 378. 384. 430. 450. 534.

I.

IECINORIS feruorem ſedat 601
Iecinoris obſtructiones aperit 272. 507. 509. & 601
Inflammationes demunt 213
Inoculatio quomodo fiat 6
Inoculatio fructum parit pro natura corporis inoculati: ſemen autem pro natura ligni ſubiecti 8. 18
Inſaniam, quæ auferunt 388. 430
Inſomnia læuant 317. 447
Iſchiadicis, quæ proſunt 44. 324. 364 367. 453. & 584
Iuba quæ nam ſit 22

L.

LAC coagulant 526. 533
Lac gignunt 245. 339. 512
Lac demunt 292
Laßitudinem tollunt 345
Lepori marino aduerſantur 348
Lepras ſanant 72. 83. 336. 364. 541. & 544
Lienem extenuant 44. 68. 208. 372. 449. 594. & 595
Ligna, quæ in aqua nõ putreſcunt 33. 39
Linguæ ariditati, quæ proſunt 331
Literæ non apparentes vt appareãt 373
Lupos, quæ enecant 585
Luteo colore, quæ tingunt 251

M.

MACVLAS, quæ deleant 262. 369. 380. 520. 550. & 617

Maleficiis remedia, quæ amuleta dicuntur 167.254.369.392.403.
404.415.450.& 573
Mammillarum inflammationibus, quæ admouentur 495
Maribus gignendis, quæ cõferunt 319.
& 338
Maris & fœminæ diſtinctio quomodo ſit in plantis 15
Mas & fœmina non inſunt in plãtis 12
Matrix in plantis, quæ dicitur 3
Medulla in plantis vim prolificam continet 7
Mellis exortus qualis ſit 13
Menſes, quæ promoueant 62. 139
Morbis inueteratis, quæ dentur remedia 423
Morbum gallicũ, quod ſanat 105.424
Muliebrem fluorẽ ſiſtũt 530.557.600
Mures enecantur à quibus 585
Muſcas quid interficit 261

N.

NARIVM *polypus quibus curatur* 142. 594
Neruis præciſis, quæ conueniunt 322.
394.& 538
Neruis punctis quibus medendum 380
Neruorum morbis, quæ applicãda 271

O.

OBESIS *extenuãdis cõueniũt* 550
Obſtructiones viſcerum aperiunt.
68.243.390.449.450.457.
480.486.& 534
Obſtupefacientia, quæ exiſtant 292.571
Oculus, qui dicatur in plantis 6
Oculorum morbis, quæ habentur remedia 101.178.182.240.266.
269.272.282.339.372.442.
443.449.495.504.516.520.554
Opio reſiſtu 348
Oſſa extrahunt 206. 254
Oua, quæ diutius perdurãt fœcunda 16

P.

PANICVLA, *quæ nam dicatur* 22
Pars in plantis, in qua eſt animæ principatus 2
Pars inferior & ſuperior in plantis, quæ dicitur 2
Partes plantarum cur minus organicè videantur 1
Partum, quæ accelerant 255.273.
294.368. 468
Pecorum morbis auxiliatur 583.602
Pediculos capitis enecant 584
Pediculos manus perdunt 346
Pectoris vitia quibus curantur 132.
139.234 & 295
Pericarpium quod nam ſit 18
Peſtilentem aerem fugant 124
Peſtilentiæ medentur 139.249.254.
293.307.309.315.321.335.
456.534.541.550.556.& 589
Pilos, quæ demunt 373. 593
Piſces obſtupefacientia 85. 347
Piſces enecantia, quæ 373.377.567
Phthriaſis remedium quid 128
Plantæ cur vere & æſtate magis creſcant, quam hyeme 5
Plantarum ſumma genera 24. 27
Plantarũ diuiſio vnde ſumẽda 27.28
Pleuriticis adminiculantur 95.572
Plinij loca animaduerſa 329. 354
Podagricos iuuant 154, 325. 606
Pollutiones cohibent 292
Præcipitatis ex alto proſunt 271.273

Pruritum tollunt 346
Pulices quibus necantur 502
Pulmonis vlcera conſolidant 434
Puerperis auxiliantur 313
Purgantia, quæ ſint medicamenta 70. 81. 96. 102. 115. 118. 142. 152. 164. 165. 171. 198. 204. 206. 250. 256. 270. 272. 277. 310. 312. 344. 372. 373. 374. 380. 383. 388. 410. 421. 533. 581. 594. & 621
Purgans quod guſtui gratum 377
Purulentis ſubueniunt 452. 537
Putredini reſiſtunt 82

Q.

QVARTANAE adminiculantur 430. 433. & 514

R.

RACEMVS, qui dicatur 22
Ranis rubetis aduerſantur 322. 348. & 440.
Refrigerantia magis refrigerant caliditati adiuncta 316
Renum morbos profligant 44. 108. 132. 169. 181. 237. 295. 297. 300. 323. 560. & 596
Rulla, quæ ſit 366
Ruptos, quæ roborant 40. 222. 273. 296. 330. 431. 453. 514. 557. 600

S.

SANGVINEM cohibent 70. 122. 185. 186. 248. 321. 325. 337. 345. 365. & 559
Sanguinis feruorem extingunt 108
Scabiem ſanant 72. 207
Scorpionum ictui medetur 268
Scorzonis ictui aduerſatur 518
Semina, quæ diutius fœcũda perdurẽt 16
Seminis exortus in plantis ex medulla exiſtit 11
Seminis ſubſtantia, quæ ſit 12
Seminum cortices, qui dicuntur 16
Seminum vaſcula variis modis formata 20
Serpentes, quæ fugantia 128. 226. 261. 472. & 479
Serpentum morſus quibus curãtur 226. 229. 270. & 520
Secundas educunt 368. 583
Sedis vitia ſanant 348. 520. 617
Singultum ſedat 369
Sitim extingunt 252
Sobole propagari in quibus ſit 9. 11
Somnum conciliant 122. 142. 154. 214. 217. 345. 346. 372. 570
Spica, quæ nam ſit 22
Spirandi difficultati ſuccurrit 62
Steriles nõ differũt ſpecie à fructiferis 39
Statuas è Cedro viſas ſudaſſe 138
Sterilitatem, quæ faciunt 592. 595
Strumæ per quæ diſſoluantur 324. 349. 449. 513. & 547
Studioſorum ingenium quæ acuunt 583
Sudorem, quæ excitant 213. 220. 224. 489. 519. & 556
Suffrutex qui ſit 24
Sugillatis, quæ competant 277
Suppurantia, quæ dicuntur 334
Suum anginis proſunt 486. 584

T.

TABIDOS leuant 295
Tertianã curãt 365. 433. 451. 455
Theophraſtus genera plantarum aſſumpſit vulgo nota 26
Theophraſti loca aliter conuerſa 36. 86. 108. 109. 113. 129. 131. 190

Theophraſti loca reſtituta 43. 177. 206. 241. 288. 290. 337. 525. 535. 586

Theophraſti loca animaduerſa 414. 429. & 473

Tineæ quid applicatur 494

Tingentia flauo colore 75

Tingentia rubro colore 324

Tuſſi ſubueniunt 108. 132. 177. 182. 191. 252. 323. 421. & 490

Turcæ Opio inebriantur 571

V.

VASCVLA *ſeminum varia exiſtunt* 20

Vaſcula, quæ ſemen eiaculant 21

Venæ, quæ in plantis creduntur 4

Venena quæ ſint 211. 212. 270. 277. 292. 316. 331. 346. 383. 385. 410. 497. 517. 545. & 585

Venena, vt certo tempore occidant, præparatione fieri 587

Veneno Cicutæ quod datur remedium 54. & 152

Venenis, quæ reſiſtant 119. 139. 140. 159. 168. 191. 242. 249. 254. 269. 307. 309. 315. 321. 356. 408. 425. 456. 518. 520. 541. 550. 556. 587. & 589

Venerem extinguũt 122. 429. 563. 569

Venerem ſtimulant 43. 85. 190. 237. 271. 289. 325. 332. 360. 401. 427. 429. 448. 521. 524. 565. 614

Veneris voluptatem, quæ augeant 55

Ventriculum corroborant 103. 140. 143. & 199

Ventriculi dolores leuant 306

Vermen latum expellunt 591. 592

Vermes puerorum enecantia 184. 238. 274. 353. 361. 381. 477. 480. 489. 589. & 603

Veſicæ cruciatibus opẽ ferunt 214. 323

Verrucas amouentia 337. 379. 381. 510

Vinis experiendis quid adhibendum 93

Vinorũ ebullitionẽ quid prohibeat 359

Viperarum morſibus, quæ imponenda 463. & 437

Vires in ægrotis quid reficiat 81

Viuiradices, quæ dicantur 10

Vlceribus, quæ eſſent remedia 154. 167. 169. 261. 273. 335. 344. 349. 370. 382. 451. 453. 458. 503. 608.

Vmbella quid eſſe credatur 22

Vmbilico eminenti, quæ conuenit applicare 296

Vocem, quæ claram reddunt 55

Vomitoria, quæ remedia dicuntur 355. & 372

Vrentia, quæ vocentur medicamenta 543. & 544

Vrinæ ardori proſunt 200. 213

Vrinæ profluuium cohibent 186

Vrinæ ſtillicidium leuant 480

Vrinæ difficultatem, quæ leniant 44. 62. 244. 300. & 304

Vrinam, quæ nam moueant, ſiue ciant 132. 139. 159. 171. 180. 182. 193. 200. 214. 215. 297. 300. 315. 360. 361. 362. 367. 551.

Vteri dolores ſedantia, quæ exiſtãt 368

Vteri ſtrangulationi, quæ adminiſtrãda 222. 309. 370. 489. & 492

Vulnera quibus cum rebus conglutinentur 62. 70. 73. 133. 167. 185. 199. 243. 255. 265. 266. 273. 296. 309. 321. 322. 338. 340. 344. 348. 350. 394. 396. 397. 417. 451. 453. 457. 482. 486. 500. 503. 514. 540. 556. 557. 559. 600. & 613

Vulpes necantia, quæ dicuntur 587.

FINIS.

ERRATORVM GRAVIORVM CORRECTIO,

in qua primus numerus paginas, alter verò lineas ſignificat, quemadmodum priores erratum; poſteriores verò dictiones in ſe ipſis correctionem habent.

4. 12.	hoc	hos
4. 20.	aut paruæ	& paucæ
8. 18.	vnde	inde
10. 15.	ſed	ſed etiam
11. 20.	Vipera (cius	viuipera
19. 34.	natura ſic ſic-	natura ſiccius
20. 7.	fructibus	fruticibus
21. 25.	Rubi vaſcula; vt plurimum	Rubi. Vaſcula vt plurimum
22. 39.	germinatione quædam	germinatione: Quædam
24. 5.	Mogeum	Muſcum
24. 36.	vt	&
27. 6.	ſorbitæ	ſortitæ
27. 24.	vt (aut	&
29. 20.	conceptacula	conceptacula: aut
31. 8.	Caſtaneæ Echinatus, Calyx	Caſtaneæ echinatus calyx
33. 15.	Naliphlios	Haliphlios
36. 9.	corbos	corbes
36. 30.	Quercum	Quorum
40. 26.	Samora,	Samara
41. 3.	Phyliram	Philyram
41. 18.	Philydæ	Philyræ
41. 30.	Phyllirea	Phillyrea
44. 21.	iure	in iure
44. 37.	Goſſipij	candore Goſſipij
46. 35.	ſucar	ſuccus
48. 33.	Illi	Idæi
51. 1.	ſeſſilem	ſeſſili
51. 3.	etiam; num	etiam num
51. 37.	cunnas	cunas
53. 28.	longè	longi
55. 19.	neque fructu	neque fractu
56. 36.	cæſum	cæſura
57. 24.	fiſtuloſa	fiſtuloſam
60. 36.	Pyrocanthæ	Pyracanthe
61. 7.	χέταν	χέταν
63. 14.	de Zaro	de Taro
63. 14.	Caracamum	Cancamum
63. 32.	figuris	figura
65. 21.	Portulacæ	Potulacæ
65. 30.	Bediaſimos	Pediaſimos
66. 7.	luſa	tuſa
67. 10.	laurono	taurino
67. 13.	παλαθύδης	παλαθώδης
67. 14.	ασπαλαθιόδης	ασπαλαθώδης
69. 10.	ſimilis, guſtu olida	ſimilis guſtu, olida
69. 13.	Bremodes	Bromodes
74. 20.	Phyllira	Phillyra
74. 21.	putridum	putidum
76. 11.	Viturnum	Viburnum
78. 31.	afferuntur, aut	afferuntur autem
79. 30.	candicans	caudicis
80. 20.	frequenti &	frequentia
82. 31.	agnoſcentibus	agnaſcentibus.
83. 32.	circundare	circundari
88. 39.	Pumpetæ	Pompeiæ
89. 22.	ſurcula	ſurculo
89. 25.	in tres	intus
92. 3.	quæ	que
92. 9.	Artem	Actem
92. 16.	viſa ſeſamacca	viſu ſeſamacea
92. 23.	,&	ex
94. 31.	tradunt	tundunt
96. 23.	ſericis	ſerius
96. 34.	vtiliſſimum nõ multo	vtiliſſimam non multum
96. 34.	in Camparica	in Campania
96. 40.	vini	vim
96. 41.	prædurat	perdurat
97. 13.	Synosbaton	Cynosbaton
97. 16.	ſetem	ſentem
97. 17.	Sinosbaton	Cynosbaton
97. 21.	medij ſecus	mediis eius
97. 30.	curuis	cuius
97. 32.	latiore	latiores
97. 35.	folium	foliam
98. 10.	in Mali	vt Mali
98. 15.	grauioribus	grandioribus
98. 23.	maxima	maximo
98. 26.	appellant	appellãt Humiru
99. 4.	ſubcandidis	ſubcandidi (bũ
90. 7.	aluis	alius
99. 12.	langueſcẽtem	langueſcente
99. 14.	febricum	febrium
99. 20.	acutiſſimi, quæ	acutiſſimique
200. 24.	Aronam	Aroniam
100. 26.	Tricaceum	Tricoccum
101. 18.	leuem corticem aut	læuem, corticem autem

	Errata	Corrige
101.35.	Cernalis	Cerualis
102.17.	vinaria	vinacea
103. 4.	Infrutices	Suffrutices
109.15.	ſeuidtim	ſecundum
110.17.	nitor	inter
112.19.	cineream,qui	cinerea, quæ
115.11.	vincis	iuncis
112. 9.	ex eoquè	excoqui
128.31.	Vites	Vitex
130. 8.	Fædam	Tædam
130. 19.	Cerabrum	Cembrum
131.33.	Cerabrum	Cembrum
136.29.	baccas	bacca
141.27.	extuberante.	extuberante Ma-
144. 6.	acetoſa	aceroſa (lo
144.38.	Pynaſter	Pyraſter
149. 6.	inferna	infernè
150. 12.	in odore	inodoræ
151. 2.	interna	inferna
153. 1.	Deeſt totum IX.caput,quod incipit Cneoron: & ponitur in pagina 621.	
154. 2.	Conuoluuli cui	Conuoluulum, cuius
155.35.	Dneidæ	Druidæ
160. 6.	Aetruria	Aetruriæ
161.12.	Apocynem	Apocinon
166.24.	tantam	tantum
168.20.	Cratæogoné	Cratæogonon
172.21.	cortices	corticis
172.21.	hoc (ra	hos
172.36.	aliis rotũdio	alia rotundiora
173.15.	glutinans	glutinandis
174.28.	auertit	vertit
177.24.	alteram	alterum
179.22.	mollitam	molitum
179.26.	deglutitum	deglubitum
180. 6.	deglutitum	deglubitum
182. 3.	Sycilia	Siciliam
182.24.	Labarzet	Tabarzet
183.28.	vt	tùm
186. 7.	alis	aliis
186. 9.	à	&
187.35.	temeritate	teneritate
189.21.	vtilia	vitilia
189.23.	teneribus	generibus
191.26.	Antipodis	Antiſpodiis
100.12.	in terra	interna
100.28.	altiſſimam	ampliſſimam
202.15.	propè	probè
204.11.	pediculo	periculo
204.18.	ſalubetis	ſabuletis
204.30.	abinnatu	à bimatu
205.26.	cauſa	eam
207.14.	lænte	lęte
208.28.	alis	aliis
209.21.	eſt	in
210. 5.	radicantibus	candicantibus
210.14.	Manum	Malum
213.17.	candidos	calidos
214. 8.	corallis	corollis
214.16.	numeroſis	numeroſi
217.33.	maris	muris
218.32.	in Scito	inſcito
218.35.	Heſide	Neſide
221.24.	carnea	cornea
232. 3.	ſiliqua	ſi lingua
236.22.	è lauiculo	clauiculo
239.16.	lolia	lobia
244.26.	aliis	alis
248.28.	;ramis tenuioribus; ſiliquis	ramis: tenuioribus ſiliquis
251.16.	implexum	implexu
252.10.	vt Lychnide	vt in Lychnide
255.38.	ſtran ias	ſtrangurias
256.23.	Echy	Echij
257.27.	Niſeago	Viſcago
260. 1.	vt inſtar	inſtar
264.31.	matureſcit	marceſcit
268.24.	ſicuras	cicures
269. 5.	vt	&
275.23.	internodiis	in internodiis
277. 5.	Nartheſia	Narthecia
281.15.	Erithmo	Crithmo
281.18.	ſciſſiorem	ſciſſione
282.31.	exeunt	exuunt
284.20.	diuiſum	diuiſura
285.15.	Caui	Carui
285.30.	Cuminum	Cumino
288.20.	bina	bima
293. 7.	domeſticum	domeſtici
296.12.	caulia folias	caulis folia
297.14.	Erithmum	Crithmum
299.11.	& quod	quod &
300. 4.	calidius	candidius
301.19.	Μονόφυλλον	non Μονόφυλλον
305. 9.	de	ad
308. 5.	Apicæ	Aphricæ
308. 13.	madunt	mandunt
309.16.	farcta	fracta

	Errata	Corrige		Errata	Corrige
311. 21.	quo	quod	450. 34.	veneratur	verritur
313. 7.	circumfarctis	circumfractis	458. 15.	æſtate	ætate
315. 9.	rami	in ramis	461. 15.	Thymo	è Thymo
319. 13.	penſis	denſis	465. 14.	ſylueſtra	ſylueſtre
322. 23.	huius	huic	478. 13.	eandem	eadem
324. 27.	branchiis	brachiis	485. 13.	matureſcit	marceſcit
324. 28.	obſtrangulata	obſtrangulat	487. 18.	cauli	caulis
324. 30.	Oraphalocar	Omphalocarpon	488. 29.	eodem	eadem
332. 20.	vt (pon	&	490. 35.	Farfaram	Farfara in
335. 29.	internis	infernis	493. 32.	Cranthemon	Eranthemon
338. 25.	Hyponici	Hyperici	495. 20.	inſtitutum	inſtillatum
339. 15.	triduos	triduo	500. 23.	ſubito	cubito
342. 25.	Dittariæ	Dentariæ	502. 24.	intricatum	imbricatum
345. 5.	tamen	famem	511. 31.	huic	hic
348. 38.	alia	alias	514. 12.	calycem	Calybem
349. 25.	defedatione,	defedationes ele	515. 2.	ſpingitur	ſtringitur
	elephanticas	phanticas	516. 6.	deorſum	dorſum
352. 20.	caudis	caulis	520. 7.	refertam	repertam
354. 17.	protraditur	protrahitur	524. 11.	ſingula	ſingulis
354. 17.	ſoluta	ſolita	531. 30.	caules	caule
356. 35.	vt	&	536. 32.	Cyamus	Cyanus
357. 3.	Seſſeli (lis	Seſſili (lis	538. 36.	anduſtiora	anguſtiora
358. 14.	Raphani ſimi	Raphani . Simi-	540 26.	exhibente	exhibendæ
359. 20.	Æthyopiam	Æthyopum	543. 7.	Chemaris	Clematis
366. 28.	rotundo	rotando	551. 1.	lanariam	Canariam
367. 2.	naſcente	naſcenti	554. 24.	fragræ	Fagre
376. 34.	Leptaphyllon	Leptophyllon	568. 7.	explicantur	explicatus
380. 16.	folio	Polio	570. 10.	Ægypti	Ægyptij
389. 7.	hæreant	læuant	578. 4.	neutrum	acutum
392. 32.	amulatum	amuletum	578. 21.	qui (riis	que
393. 14.	vt	&	578. 26.	Vermicula-	Vermiculariæ
394. 20	læui	læuis	579. 9.	minor	minori
395. 25.	quædam	quæ dum	580. 5.	detractu	detracta
399. 5.	regione	à regione	581. 35.	habitu	halitu
399. 13.	Aſcolaniam	Aſcaloniam	582. 32.	Anticym	Anticyra
401. 24.	debeatur	deleatur	583. 16.	tum	tam
401. 25.	mundi	mandi	584. 23.	valentem	valenter
409. 28.	Ophoſcoro-	Ophioſcorodon	585. 6.	rectis	retis
414. 19.	Lilium (don	Lirium	585. 21.	foliis	ſolis
421. 33.	Adoriam	Adriam	589. 14.	Pæonia	vt Pæonia
422. 19.	intus cum	in fuſcum	592. 13.	Phterim	Pterin
423. 18.	Venena	Veneria	595. 3.	adnexum	ad nexum
425. 17.	caroſum	carioſum	598. 4.	fixis	fiſſis
425. 22.	ſeritur	ſcitur	600. 25.	pediculis	pediculus
426. 17.	rubre	rubra	602. 12.	ſole	ſale
430. 12.	vnctæ	iunctæ	603. 18.	palmarum	plantarum
430. 32.	mutant	nutant	609. 5.	Lesbicum	Besbicum
437. 31.	exorta	exortus	609. 11.	Halcyonium	Halcyonum
449. 16.	Æthyopica	Æthypico	612. 2.	ſunt: Ambæ	ſunt ambæ
450. 30.	Sanguina	Sagmina	613. 6.	æui	cui

Fr. Dionyſius Conſtacciarius facultatẽ im̃-
primendi concedit. Die 27. Septembris.
MDLXXXI.

FLORENTIAE,
Excudebat Georgius Mareſcottus.
MDLXXXIII.